Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

LVCERNA PAROCHORVM SEV

CATHECHESIS AD PAROCHOS

demonstrans per Quęsita Decisionem omnium ferè casuum frequentiorum, & difficiliorum, tàm in administratione Sacramentorum, quàm aliorum munerum Parochialium.

EX COMMVNI DD. SENTENTIA.

NEDVM PAROCHIS, SED EXAMINANDIS in concursu Beneficiorum, pro audiendis Confessionibus, pro Ordinibus suscipiendis, vtile, & necessarium.

AVTHORE

D. ABB. ANTONIO RAGVCIO V. I. D.

Canonico, & Maiori Pænitentiario Metropolitanæ Ecclesiæ Beneuentanæ.

Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini

D. ALEXANDRI DE SANGRO, PATRIARCHAE Alexandrini, Archiepiscopi Beneuentani, & olim sub Illustrissimis DD. Maximiliano de Palumbaria, & Pompeio Cardinali Arrigonio Archiepiscopo, Visitatore, & appellationum generali Auditore.

SVPERIORVM PERMISSV.

NEAPOLI, MDCXXIII.

Ex Typographia Octauij Beltrani.

SVMTIBVS ANDREAE PALADINI.

SANCTISSIMO PATRI, ET DOMINO NOSTRO.

D. GREGORIO XV.

Pontifici ter Optimo, ter Maximo, ter Beatissimo.

VNIVERSALIS ECCLESIAE Pastori Vigilantissimo.

ANTONIVS RAGVCIVS CANONICVS, ET MAIOR POENITENtiarius, Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Beneuentanæ.

POST PEDVM OSCVLA BEATORVM Perpetuam Fœlicitatem.

OFferunt, Beatissime Pater in Templum Domini, argentum alij, alij aurum, vel lapides preciosos, alij minutum obulum, &, vt illorum pietas commendatur, ita horum deuotio haùd est condemnanda.

Ego, inter tot, preciosa aliorum munera, Scriptorum scilicet diuersa Volumina ad coadiuuandas fidelium animas excogitata, minimum obulum, opusculum hoc, pro exigui ingenij mei humilitate, Parochorum vsibus elaboratum, iuxta Diuinū, & vetus præceptum, ne vacuus hac prima vice appaream S. T. pedibus humiliter offero, & sub eiusdem augustissimo nomine, vt in lucem prodeat pari animi demissione, ac ardore maximè exopto.

 Et cui

Et cui Opusculum dedicari decentius oporteat, quam Tibi? qui Summus Templi Sacerdos, & Ecclesiasticæ disciplinæ supremus es moderator, & qui in Scrinio pectoris iura cuncta conseruas? & sub cuius nomine operi manus hominum securius, vel fęlicius deuenire succedat, quam sub Tuo? quod est admirabilis, & incompatibilis potestatis, de qua dubitare sacrilegium est. Et cui ego libentius, quam Tibi? cuius benignitatis (cum existens Rotæ Auditor, huc pro iuribus Apostolicæ Sedis tuendis, simul cum amplissimo Cardinali Barbarino, tunc Cam. Apost. Cler. delegatus fuisti) participem aliquando me fuisse, dum recordor, lætitia exulto, & in eam spem facile deuenio, vt credam ab eodem, nunc in supremo omnium gradu posito, labores hos meos, pro publica vtilitate susceptos, eiusdem benignitatis oculo esse prospiciendos, ex quibus nullum alium sanè fructum vberiorem quæro, quam, vt Sanctissimæ Maiestati Tuæ humillimi oratoris, & deuotæ creaturæ studia pernotescant.

Cæterum hæc, & quæ alia adduci possent plurima, & maxima, si imprudentem me non mouerent, vel potius cogerent ad opusculum nomini Tuo consecrandum: adhuc tamen bonitas illa Tua, quæ tecum ab initio creuit, & semper comitata est, & quæ Te in immediato post Deum in terris loco meritò collocarunt, volentem me facerent debitorem, immò verò id officij genus me necessariò torquerent.

Opusculum igitur (qualecunque illud sit) Sanctitati Tuæ omni iure debitum defero, trado, dedico sperans, vbique tutum, & omnibus propterea gratum; quod si in Tua comendatione erit, quod oro, & exorare maximè cupio, erit mihi pulcherrimum ad nomen, fructuosissimum ad vsum; dignetur Sanctitas Tua cum eo, animi mei continuati seruitutis agnoscere obsequia, nec dedignetur, si minimum sit, nam Maiestas habet hoc in suis laudibus singulare præconium, quod si magna dare consueuit, minima tamen non nouerit aspernari. & Deus Sanctitatem Tuam diu Ecclesiæ suæ conseruet fœlicem, & incolumem. Beneuenti die 7. Octobris 1622.

ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO
D. D.

LVDOVICO CARDINALI LVDOVISIO

S. R. E. CAMERARIO.

TOTIVS STATVS ECCLESIASTICI
Superintendenti, & Summi Pastoris Nostri Gregorij X V.
ex Comite Horatio, Duce Forani fratre Nepoti
charissimo, Patronoque meo, &
Domino colendissimo.

ANTONIVS RAGVCCIVS

CANONICVS ET MAIOR PAENITEN-
tiarius, Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ
Beneuentanæ.

Summam Fęlicitatem.

TE quoque Amplissime Ludouice in huius libelli patronum aduoco, atque tui nominis splendorem eius obscuritati, & humilitati patrocinium humiliter imploro, Tibi, & illum dedico, nec deterret me tui nominis Maiestas, nam ea de te prædicare audiui, quæ bonis omnibus animum faciunt, & quod, vbi creuit in te Maiestas, creuit, & cum Maiestate facilitas, & quanto celsior, tanto ad omnes homines fouendos humanior. Et cui congruentius post Summum Pontificem, quam Nepoti egregio? qui noui Athlantis Patrui tui onus sæpe tuis Virtutibus subleuas. Altissimus Deus, licet per

ſe aſſequi omnia poſſit, tamen ad orbem terrarum hoc tempore gubernandum, Gregorium XV. Vicarium ſibi delegit. Ipſe verò te, ſed neque Diuinam prouidentiam Gregorius, nec Gregorij vota Ludouice feſelliſti, vterque certatis, Tu diuinos Patrui mores, prudentiam, ac ſapientiam, ac cæteras virtutes, ille Diuinitatem imitando. Nihil hic Ampliſſime Ludouice de tui generis ſplendore dicam, cum Ludouiſiæ familiæ priſcam nobilitatem, & Ludouiſiorum olim comitum dominia, & prærogatiuas Scriptorum monumenta teſtentur, nil de tuis virtutibus, cum in ampliſſimorum munerum Chriſtianæ Reipub. adminiſtratione, Vrbi, & Orbi iam notæ ſint. Vnum illud oro, vt libellum reſpicere humillimi ſerui tui ne dedigneris, nec mireris, quod minimus ego, nec vllo modo tibi cognitus, tàm familiariter tecum agere auſus ſim. Sufficit enim pro me adducere, quod Patrui tui (quem Deus diutiſſimè ſeruet incolumem) benignitatis, cum exiſtens Rotæ Auditor à fel. rec. Clem. VIII. delegatus fuit, particeps aliquando fuerim, de cuius temporis memoria, & vehementer lætor, & humiliter glorior, & Deus Amplitudinem tuam Illuſtriſſimam diù conſeruet fęlicem, & incolumem. Beneuenti die 17. Decembris. 1622.

PRAEFATIO
AVTORIS.

Omnium artifex Dominus, qui otiosus numquam, sed continuus operator existit eò, hominem ad sui immaginem procreauit, vt, quantum ei per naturam liceret, sui immitator esset Authoris: & calcato ocio, omnium malorum fonte, & præcipuè libidinis, iuxta illud Ouidianum: Ocia si tollas, periere Cupidinis arcus: in ijs potissimum nauaret operam, quæ, & ipsius Dei cultum, & cæterorum hominum respicerent salutem. Quod opus, quãto à spiritibus nequitiæ maiori obsidione oppugnatur, tanto à Christi militiæ decurionibus, (qui nos Parochi sumus) arctium custodia, & sollicitudine est defendendum, & maiori vigilantia custodiendum, quia hostis noster, cui mille nocendi artes, tàm varijs expugnandus est testis, quàm pugnat insidijs, vt D. Paulinus in Epistola ad Seuerum. Quamobrem pro imbecillis ingenij mei viribus (licet in ocio non sim, ociosis enim Deum non adesse D. Ambrosius, & Menander scripserunt) vt mihi, & cæteis, qui animarum curam gerunt (quod munus est ars artium, & scientia scientiarum. cap. cum sit ars de ætat. & qualitat. cap. Mainardus dec. 13.) pro tanto munere, inter tot hostium inuisibilium certamina, securius exercendo facili adiumento sim, hanc Cathechesim, seu Lucernam Ecclesiæ luminum splendore corruscam, in medium affero, qua, adiuuante Domino, quæ nostri muneris pro fidelium animarum salute sunt sine offensione intuebimur. Neque tamen, id mentis meæ est, vt laborem hunc (qualiscunque ille sit) doctrina præstantium ob oculos ponam,

nam, sed rudioribus prodesse studium fuerit: quamuis, & illis etiam, si charitatis oculo prospiciant, haud erit inutilis, cum quæ studio nostro, cura, ac diligentia, hic promouentur, omnium consulunt rationibus, omnium fidelium seruiunt gloriæ: demonstrat enim Lucerna hæc per quæsita decisionem cunctorum ferè casuum particularium difficiliorum, & frequentiorum, tam in administratione Sacramentorum, quam aliorum, quæ ad Parochum pertinere sum arbitratus in praxi fori pænitentialis, & extra, & quod maximè faciendum est secundum communiorem D D. sententiam, & quæ alij obscurius forsan, & per longorum tractatuum volumina, huc idem retulerunt, hæc clarius, distinctius, & breuius commōstrabit, qui incumbet, literatus euadet, & propterea est honorandus beneficijs iuxta tex. de multa de præben.

Et licet horum aliqua apud multos nota, & vulgata videantur, tamquam à multis tractata, qui nobis non præripuerunt, sed præbuerunt materiam, quoad reliquos tamen nouus sit docendi modus, intentum, & gratum habebit benignum lectorem.

Quoniam verò præcipuum Parochi munus (vt illius nomen sonat) est spiritualem cibum fideli populo præparare, quod Sacramentorum administratione completur, de Sacramentis in communi prius, & de eorum singulis postea, cum declaratione casuum particularium in vnquoque, nihil præterea in alijs etiam quæ præcipuè in praxi, etiam huc pertinere animaduertimus, intactum relinquentes, breuiter, & compendiosè, sed clarissime tractabimus, & à notitia nominis, quæ ad cognitionem rei plurimum confert, sumetur Diuino fauore principium, præmisso inprimis, & repetito, vt dicenda, haud censeantur dicta, ni Magistræ veritatis Ecclesiæ, cui omnino subijcimus, iudicio comprobentur.

ILLVSTRISSIMI, ET REVERENDISSIMI D. D.

ALEXANDRI DE SANGRO

PATRIARCHAE ALEXANDRINI,

Archiepiſcopi Beneuentani, ad Parochos Ciuitatis, & Diœceſis Beneuenti.

OPVS quod veſtris potiſſimum vſibus, elaborauit Abbas Raguccius, verè, vt inſcribitur, Lucerna, verè Catecheſis eſt. Hoc enim, quantum in ſuo quiſq. munere (præter ea, quæ alios tangunt) exequi debeat, clariſſimè intuetur, & exactiſſimè inſtruitur, neque per ambages, aut longos verborum circuitus, qui legentium animos plerunq; confundunt; ſed veritas cum breuitate, & breuitas cum veritate, & charitate totum abſoluit, & ſummatim, quæ de facili leguntur, & mente facilius tenentur, clara explicatione commõſtrat: quo fit, vt lector auidè percurrat, ſine defaticatione percipiat, & intellecta tenacius mente retineat, & in promptu facilius habeat. Veſtri igitur officij erit, ac muneris Authoris ſtudium veſtro ſtudio coadiuuare, & quod ille (quantum in ſe eſſet) vt vobis, quibus multum ſe debere fatetur, præcipuè prodeſſet, lucubrauit; ſua quiſque veſtrum diligentia, & charitatis affectibus, complectatur, & non modo ſtudioſè legat, ſed in vſum quã diligentiſſimè poteſt quotidiè inducere ſtudeat, & ita excipere velitis, atque amplecti, vt vel hoc beneuolentiæ ſigno labori illius pro vobis ſuſcepto reſpondeatis. Quod facturos vos, ſiue rei, vtilitate compulſos, ſiue noſtra exhortatione perſuaſos, facile confidimus. Valete in Domino muneris, & oneris noſtri memores.

AVTHOR AD BENIGNVM LECTOREM, & in malignum.

Lector amans salue, lector inique vale.

Idem ad Liuidum.

Fac simile, aut melius post nostros carpe labores.

De Cleanthea Eruditissimi Domini

ANTONII RAGVCCII LVCERNA.

HIERONIMVS PECORARIVS E SOCIETATE IESV.

Lucerna loquitur.

NOcte vigil, dormito die, tumulata renascor,
Perque vices morior, perque vices orior
Lucis alumna diem fugio: viuida noctem,
Est inimica dies, nox inimica mihi.
Visceribus nutrita meis me flamma ligurit,
Dira parens, quæ me suscitat illa necat.
His mea lux chartis veteri non occidit æuo,
Perpetua nitidum luce micabit opus,
Ac mihi quot solos æternat Sol meus illi,
Hos ego restituam non obitura dies.

D. MAXIMILIANI RAGVCCII, SACRAE Theologiæ, & V. I. D. Authoris Nepotis.

CLara Lucerna foras exi per sæcula cuncta
Grata viris doctis, grata futura pijs
Nil tibi contrarij extinguent de lumine venti
Angebunt potius: lumen vbique tuum
Auster, vt accensus extollit lumina tædis
Sit tibi ab inuidia, gloria lucidior.
Si labor Authoris Momo videatur inanis,
Despice: nam laus est displicuisse malis.
Summa tibi merces Christi iuuisse ministros:
Summa tibi merces sit placuisse bonis.

Eiusdem

DOMINI MAXIMILIANI SACERDOTIS Prothonotarij Apostolici.

NIliacus Princeps vicinum vidit, vt æquor
Ligna nocturnis fallere castra dolis.
Prorsus, vt ambigerit nautarum campus an vrna
Vnde foret tumulis, nam foret vnda satis
Iussit, vt inciperet plenè Pharus æmula luna.
Nocturnos æquoreos fallere sæpè dolos:
Sic auribus, Pater alme tuis, Pharus altera surgit
Obscuros mentis fallere docta dolos.
Si Ægipti Pharus illa vias, hec monstrat Olimpi
Vtrum mortales dicite, præstat opus?

D. IOANNIS BLASII RAGVCCII
ad Patruum suum.

PAtrue das Parochis hanc lucem sed mihi calcar
Figis, vt exiliens, ad tua gesta ferar.
Efficiam, si vita comes, si gratia cæli,
Si datur ingenij parua fauilla tui.

Ex Seminario Beneuentano
DE OPERE
Adm. Illustris, & Reuerendis D. Abbatis Antonij Raguccij, Curiæ Archiepisc. Auditoris, & Iudicis appellationum Ordinarij, ac Vicarij S. Sophiæ, & Deputati Seminarij.

DEsine nunc alios, Curate reuoluere libros,
Desine, nam studio sat erit iste tuo,
Pręmia pro meritis, Authori digna precator
Optato, votis, fata benigna suis.
Fœlicem vitam post mortem gaudia Cæli,
Vtque suum nomen sęcla futura canant.
In tumulo crescent violæ, rosa, nardus, amenum,
Terraque sit cineri nil onerosa suo.
Gloria pro statua surgat, stat fama perennis.
Pro facibus luceant sydera clara poli,
Collacryment Musæ: lętetur cælica turba,
Plangat ab insigni, Mors superata viro.

D. PAVLI DE SANGRO, MARCHIONIS
Castrinoui filius Ducis Turris maoiris.

Si methodo clara, & breuibus cupis, omnia verbis,
Quæ Parochos deceat nosse, Lucerna docet.

D. IOSEPHI D'AVOLOS DE ARAGONIA
D. Ioanni, filius ex Marchionibus Vastæ, & Pischaræ.

Qua securus oues possis bene ducere Pastor,
Indicat, hæc rectas clara Lucerna vias.

ODDI DE PALVMBARIA DOMICELLI
Romani, Marchionis Petræfortis Nepotis Illustriss.
Maximiliani olim Archiepisc. Beneuentani.

Quæ pro Curatis, veteres scripsere nouiquè
Hoc opus egregium cum breuitate docet.

Don Caroli Carafæ ex Ducibus Campileti.

O cui commissa est animarum Cura Sacerdos,
Ecce liber, studio, sufficit iste tuo.

Francisci Caraccioli, ex March. Ciuitatis Vulturarien.

E Mundi tenebris penetres vt ad æthera tutus:
Ista Lucerna suo lumine monstrat iter.

Caroli Gambacurtæ, ex Marchionibus Celentiæ.

Si quis habere cupit propriæ monimenta salutis,
Luceat ante oculos, ista Lucerna suos.

Cl. Io.

D. IOSEPHI EQVITIS HIEROSOLYMIT.
D. Ioannis de Aquino Baronis Petræpulcinæ filij.

Vulnera, quo valeas animi curare Sacerdos,
Hoc opus est Medicus, hoc medicina tibi.

Cl. IOANNIS BAPTISTAE PAGANI
ex Baronibus Petræsturminæ, & fratris Vgonis,
Ducis Terræ nouæ.

Nauita, quò fugiat scopulos, cum sydere magnes
Indicat audaci, dum rate verrit aquas.
Vt fugias Sathanæ laqueos, & compita dura
Curate, hic Magnes, hic tibi Sydus erit,

Scipionis Falengerij, ex Baronibus Lapigij.

Si morbos animi, si vis medicamina nosse;
Vna tibi subitò, clara Lucerna notat.

Fuluij de Limatio I. C. Beneuentani.

Si subitò cupies animorum pellere morbos;
Perfaciles regulas, ecce Lucerna docet

D. LVCII TONTARI, V. I. D. IVDICIS
Terræ montis Horculei, ad Parochum.

Non opus est alijs libris, hæc continet omnes
Summa hæc officio, sat erit vna tuo.
Est opus, vt studeas, noctùque, diùque libello;
Atque ità commissæ nil patientur oues

D. CAE

D. CAESARIS RAGVCII ARCHIPRESB.
Terræ Ceruinariæ, Authoris fratris.

Lucerna loquitur.

Ne ruat in tenebris, sed currat ad æthera tutus,
Clerus cum populo Dux ego fidus ero.

IVLII CAESARIS BARICELLI
Doctoris, Medici, & Philosophi Clarissimi.

Aeton, atque Phlegon Pyrois Pæanis, Bous:
Ducentes currum per iuga summa Poli.
Sydereos remouent ignes, & naribus efflant
Elatis terris, lumina clara suis,
Haud secus, auratæ pictor monumenta Lucernæ
Sacri dum studij, pandis in orbe faces.
Ausonium lustras gyrum flammante Pyropo.
Et decoras studio sæcula nostra, tuo
Viue vir excellens, viuat tua fama perennis
Viue: tuum celebrat, Cynthius altus opus.

DOMINI VINCENTII MARGIACHAE
Beneuentani. V. I. P.

Corporis infirmi pellunt medicamina morbos,
Ecce animi tenebras clara Lucerna fugat.

PE-

PETRI PIPERNI BENEVENTANI
D. Medici, & Philosophi clarissimi, & acutissimi.

DE LVCERNA

Adm. Illustris, & Reuerendissimi Domini
ANTONII RAGVCII, AVDITORIS, ET
Visitatoris Generalis Illustrissimi, & Reuendissimi
D. Patriarchæ de Sangro, Archiep. Ben.
ad Lectorem.

Palladis abstrusa in veris Lucerna docebit
Nergal in obscuro hoc æthere Lector erit.

Eiusdem pij viri monitio ad Momum.

Sit procul hinc Momus, procul hinc sit lingua profana,
Qui meruit laudes; est lacerare nefas.

Ad Benignum Lectorem.

HAbes, Benigne Lector, Lucernam tibi promissam in fronte. Tractatus de voce Canonicorum in capitulo propediem habiturus hæc alia opera nostra; Vasculum Ecclesiasticæ Disciplinæ; Tractatum de statu Animarum in præsenti vita, & in altera; Litteralem, & germanam expositionem sacræ Genesis, & Tractatum Visitationis. Roga Deum pro me, & vale in Domino.

DE SACRAMENTIS IN COMMVNI.

De nomine, seù voce, Sacramenti.

QVAESITVM I.

SVMMARIVM.

1 *Sacramenti varia significatio apud Ethnicos.*
2 *Sacramenti significatio apud Catholicos.*

Quot modis sumitur hæc vox sacramentum?

1 DIC. Quod apud priscos scriptores aliquando sumebatur pro iure iurando, quo milites fidelem operam reipublicæ se præstituros pollicebantur. Veget. lib. 2. de re milit. Alex. Genial. lib. 1. c. 20. Hinc milites sacramentarij.

Aliquando pro deposito in loco sacro, contendentium in iuditio Varro lib.4. de lingua lat. hinc sacramento contendere apud Cic.lib.1.de orat.

Aliquando tàm in iure canonico, quàm ciuili, pro iuramento, vt 22.q.4.c. qui sacramento, & q. 5. c. paruuli, vbi periuri ad sacramentum idest iuramentum accedere prohibentur, & in Concil. Toletan. 2. c. 9. sacramento astringatur idest iuramento, & l.2. C. si aduers. vendit. sacramenta puberum, idest iuramenta.

Aliquando in sacris literis sumitur pro re secreta, & occulta, vt sacramentum Regis abscondere bonum est. Tob. 12. & nescierunt sacramentum Dei, Sap. 12. & vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ ad Ephes. 2.

Ad quod significandum Græci mysterij vocabulo vsi sunt, quod vel dicitur à μυστος *mystos*, quod latinè est scelus, quasi, quod scelus sit, secreta pandere, vt Euseb. lib. 2. de præparat. euang. vel vt alij melius a μους *mus*, quod est claudo, & στομα, *stoma*, quod est os, quod cui secreta committimus debet is, ea silentio cooperire, quasi quod qui sacra nouit, vel speculatur; nefas sit de eis inaniter loqui.

Aliquando sumitur pro re sacra occulta, qua diuina virtus, sub tegumentis rerum sensibilium nobis salutem operatur; & in hac significatione, nostra de sacramentis erit acceptio vocabuli, & tractatus.

De diffinitione Sacramenti.

QVAESITVM II.

SVMMARIVM.

1 *Variæ definitiones Sacramenti.*
2 *Communis definitio Sacramenti.*

Quid est Sacramentum.

1 DIC. Quòd pluribus modis definitur, vel potius describitur apud sacros scriptores. Primo, sacramentum est sacræ rei signum. Aug. lib. 10. de ciuit. Dei c. 5. & habetur de conse. dist. 2. c. sacrificium. Secundo, est visibilis forma, inuisibilis gratiæ; idem Aug. in lib. de Cath. Rud. c. 26. vt habetur in d. c. sacrificiũ. Tertio est quod sub tegumento rerum uisibilium diuina virtus nobis salutem operatur. Idem Aug. in lib. de Corpore Christi, & habetur in c. multi. 1. q. 1. Cui subscribit D. Ambros. vt habetur in can. super cit.

Quarto,

Quarto est materiale elementum, foris sensibiliter propositum, ex similitudine repræsentans, ex institutione significans, ex sanctificatione continẽs aliquam inuisibilem, & spiritualem gram. Hugo de S.Vict. in lib. de sacram. 1. q. c. 2. cui suscribunt D. Angelicus. Ricc. & alij 4. sent. dist. 1. q. 1. art. 1. Quinto est signum sensibile, significans gratiam Dei, vel eius effectum ex institutio ne diuina efficaciter, quod ordinatum est ad salutem hominis viatoris, Doctor subtilis 4. sent. dist. 1. q. 2.

Omnes has diffinitiones, vel potius descriptiones, illa D. Augustini primo loco posita, licet breuior sit, plenè complectitur, quā sequuntur omnes, teste Vualdens. thom. 2. de Sacram. c. 2.

QVAESITVM III.

SVMMARIVM.

1 *Signi diffinitio in comuni traditur.*
2 *Eidem ad Sacramentum applicatur.*

Quid est signum in definitione Sacramenti positum?

1 DIC. Quod est illud, quod vltra sui speciem, quamoculis intuentium ingerit, facit in alterius rei cognitionem venire, August. lib. 2. de doct. Christiana c. 1. Et hoc proprie dicitur signum naturale, vt est vestigium humi impressum, quod illac animal transijsse significat, & fumus in altum eleuatus, ignem subesse demonstrat.

Sed hic notet Parochus Sacramenta non esse, nec considerari, vt signa naturalia, sed, vt signa significantia ad placitum ex institutione authoris, qualia sunt vexilla, tubæ, campanæ, & huiusmodi, quæ secundum instituentis placitum significant, id quod efficiunt, nam Dominus noster Iesus Christus aurhor Sacramentorum ita voluit, vt Sacramenta extrinsecus signent, quod faciunt intrinsecus. Hinc lotio in baptizato extrinsecus facta, lotionem in cuius anima interius factam significat, &

efficit, & cibario in ſacramento Euchariſtiæ, quæ communicantis ore percipitur, ſpiritualem animi refectionem ſignificat, & operatur, quod idem in vno quoque Sacramento dicendum eſt.

QVAESITVM IV.

SVMMARIVM

1 *Res ſacræ nomine gratia ſanctificans exponitur.*
2 *Signum Triplicis rei ſacræ, eſt Sacramentum.*

Quid intelligitur per rem ſacram in definitione Sacramenti poſitam?

1 DIC. Quod principaliter intelligere debemus, gratiam gratum facientem, ſecundum communem opinionem, ſeu gratiam iuſtificantem, quæ eadem eſt, quàm tunc in anima non ponente obicem ſacramenta ſignificant, & efficiunt, cum materia,& forma ſacramentorum in illorum debita adminiſtratione coniunguntur.

Hic vero notandum eſt Parocho per ſacramenta cauſari in nobis gratiam tanquam per inſtrumenta, & ſic inſtrumentaliter, ſed à Deo principaliter tanquam à principali auctore illam effici à Chriſto Domino ſecundum quod eſt Deus auctoritatiuè, & principaliter; ſecundum vero quod eſt homo meritoriè,& efficienter, ſed inſtrumentaliter, prout humanitas eſt inſtrumentum coniunctum diuinitatis, à ſacerdote verò tanquam à miniſtro, atque ita ſacramenta efficiunt gratiam inſtrumentaliter, Chriſti, humanitas, vt inſtrumentum coniunctum diuinitati, ſacerdos per ea miniſterialiter, Deus vero principaliter, vt teſtatur Doctor meus Angelicus ſæpiſsime à me citandus in 3. p. q. 64 art. 3. licet benigniſsimus Deus,& quarũcunque gratiarum largitor, gratiam ſuam in ſacramentis non alligauerit, vt vulgata ſacroſanctorũ Doctorum ſententia eſt.

2 Sed res ſacra, quam ſignificant ſacramenta triplex eſt, 1 æ-

ſens,

ſens, quæ eſt gratiam gratum faciens, vt dictum eſt. præterita quæ eſt paſſio Chriſti; & futura, quæ eſt gloria Paradiſi, vnde bene canitur ab eccleſia: O ſacrum conuiuium, in quo Chriſtus ſumitur, recolitur memoria paſſionis eius, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur, D. Thom. 3. p. q. 60. art. 3.

QVÆSITVM V.

SVMMARIVM.

1 *Per Sacramenta ex opere operato æqualis gratiam confertur.*
2 *Ex opere operantis iuxta diſpoſitionem dignè accedentis inæqualiter gratia tribuitur.*

An Sacramenta conferant gratiam omnibus æqualem digne tamen ſumentibus.

1 DIC. Quod ex opere operato ſacramenta conferunt omnibus dignè ſumentibus, parem, & æqualem gratiam, etiam iudicij expertibus; ſecus ex opere operãtis, nam Deus largitor gratiæ maiorem, vel minorem illam digne ſumẽtibus ſecundum adultorum diſpoſitionem, & deuotionem, impartitur, ſicut etiam fit in alijs operibus meritorijs, & hæc eſt communis ſententia, vide Nauar. in manu. c. 22. num. 1. & alios.

2 Et cum audit Parochus opus operatum, & opus operantis, intelligat per opus operatum ipſammet actionem ſacramenti externam, à Deo ordinatam ad gratiam conferendam, & per opus operantis intelligat opus ſuſcipientis, vel ſucipientium ſacramenta, quorum ſicut poteſt eſſe maior, vel minor deuotio, ſic ex ipſorum opere maiorem, vel minorem gratiam per ſacramenta conferri tenendum eſt dd. 4. ſent. diſt. 1.

An omne signum rei ſacræ ſit Sacramentum.

QVAESITVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Non oēs figuræ veteris Teſtamenti dictæ ſunt Sacramenta.*
2 *Immolatio Agni Paſchalis ſuit Sccramentum veteris Legis.*

CVm Sacramentum ſit ſignum rei ſacræ, an omnes creaturæ ſint Sacramentum: quia ſunt ſigna rerum ſacrarum iuxta illud Apoſt. ad Rom. 1. inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, & ſimiliter ſunt Sacramenta figuræ veteris Teſtamenti, & ceremonia, quia Chriſtum ſignificabant iux. illud ad Colloſſ. 2. quæ ſunt vmbra futurorum, corpus autem Chriſti, atq. ita etiã erunt Sacramenta in nouo Teſtamento, conſecrationes Altarium, aſperſio aquæ benedictæ, cruces, campanæ,, & alia huiusmodi, quia ſunt etiam ſigna rei ſacræ? Dic. quod Sacramentum eſt ſignum rei ſacræ in quantũ eſt ſanctificans homines. Figuræ vero veteris Teſtamenti non dici poſſunt Sacramenta, neque ceremoniæ illius legis, quia nõ ſanctificabant, ſed ſignificabant Chriſti ſanctitatem, prout in ſe ſanctus eſt, licet qua ſignificabant Chriſti ſanctitatem, in quantum per eam, cultores illius legis ſanctificabantur, vt immolatio Agni Paſchalis, quæ ſignificabat Chriſti immolationem, qua ſanctificati ſumus, il la dicebantur propriè Sacramenta illius legis. Creaturæ vero ſenſibiles ſignificant aliquod ſanctum, nẽpe ſapientiam, & bonitatem Dei, non in quantum per ea homines ſanctificantur, ſed prout in ſe ipſis ſancta ſunt, & ideo non poſſunt dici Sacramenta, ſicut nec cruces, conſecrationes, campanæ, & alia in nouo teſtamento, D. Thom. 3. p. q. 60. art. 2. ad primum, & ad ſecundum.

De An-

De Authore Sacramentorum.

Sacramenta noua legis a quo fuerunt instituta, &c.

QVEAESITVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Sacramenta nouę legis à Christo Domino sunt instituta.*
2 *Excusantur doctores aliqui ante Concilium Trid. qui locuti sunt de promulgatione, non instructione,*

SAcramenta nouæ legis à quo fuerũt instituta? Dic. quod à Christo Domino omnia Sacramenta fuerunt instituta, & est de fide, & contrarium asserens anatema est Conc. Trid. sess. 2. c. 1. D. August. in lib. de vera relig. D. Ambr. lib. 4. de Sacram. c. 4. & habetur in c. ad abolendum de hær. Couar. c. 10. variar. num. 3. Cathec. Rom pag. 132.

Itaque reprobatur eorum opinio, qui asserebant Sacramentum pęnitentiæ fuisse institutum in Conc. Niceno, & eorum, qui dicebant Apostolum Iacobum fuisse auctorem Sacramenti extremæ vnctionis, nam, neque ecclesia vniuersalis, quæ per legitimum Concilium rappręsentatur, neque Apostoli potuerunt instituere Sacramentum, quia Christus eis talem gratiam nõ impartiuit; Apostolus autem Iacobus promulgator fuit, nõ autem institutor Sacramenti extremę vnctionis, & sic intellige Mag. sent. 4. d. 24. ex sent. Agr.

Nec est tenenda opinio, imò maxime redarguenda Alex. de Ajes. 3. p. q. 23. mem. 2. & D. Bonau. qui etiam Doctor ante Concilium Trid. locutus est, qui dicebant Sacramentum Confirmationis fuisse institutum in Concilio Meldensi, aut, vt alij volebant in Concilio Aurelianensi, sed posset dici pro eorum defensione, quod in illis concilijs fuit declaratum aliquod pertinens ad eius materiam, vel formam concluditur ergo omnia Sacramenta nouæ legis fuisse à Christo Domino instituta, sicut,

cut,& veteris legis Sacramenta,à solo Deo,vt suo loco dicetur. instituta fuerunt.

Et cum dicitur omnia Sacramenta fuisse à Christo Domino instituta,vt præmissum est,intelligat Parochus,quo ad essentialia, idest,quoad illa , quæ concernunt ad perfectionem Sacramentorũ; nam circa accidentalia,id est ea,quæ fiunt ab ecclesia in eorum administratione , vel in sanctificandis eorũ materijs, vt benedictiones, ceremoniæ,& alia,fuerunt ab Ecclesia instituta,vsum vero illorum,& promulgationem Apostolis commisisse Dominum,docet D. Thom. 4. sent.,d. 23. q. 2. ar. 1.

De Numero Sacramentorum.

QVAESITVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Sacramenta nouæ legis sunt septem.*
2 *Traduntur huius septenarij numeri multiplices congruentiæ.*

Quot sunt Sacramenta Ecclesiæ?

1 DIc. Quod sunt septem,Baptismus,Confirmatio,Eucharistia,Pœnitentia, Extrema Vnctio , Ordo , & Matrimonium, & est communis sententia , & habetur in Concil. Trident. session. 7. cap. 1. Et conuenienter Christus Dominus reliquit suis fidelibus septem hæc sacramenta , nec plura , nec pauciora, namque per sacramenta fideles instituuntur in vita spirituali , quæ similitudinem quandam habet cum temporali vita , namque septem concurrunt ad vitam temporalem.

2 Primũ,vt homo nascatur , & huic respondet sacramentum Baptismatis,quo renascimur Christo. Secundum , vt hominis ossa conualidentur,& ipsius robur augeatur , & huic respondet sacramentum Confirmationis,quod dat robur , & vires fideli ad profitendam fidem Christianam in Baptismo susceptã. Tertium,vt nutriatur, & huic respondet sacramentum Eucharistiæ,

ristiæ,quod est cibus,& nutrimentum animæ. Quartum, vt si infirmatur medicinas habeat,quibus sanetur,& huic respondet sacramentum Pęnitentiæ, quo anima per peccatum mortale sauciata recipit sanitatem. Quintum,vt ex præteritis infirmitatibus imbecilles vires reficiantur, & huic respondet sacramentũ Extremæ Vnctionis,quo virtutes animi recreantur, & peccatorum reliquiæ tolluntur. Sextum,vt Magistratus in Republica numquam desit, cuius imperio regatur, & huic respondet sacramentum Ordinis, quo spiritualis Magistratus circa publica sacramentorum ministeria, sacrasq; functiones perpetuo in ecclesia exerceatur. Septimum, vt propagatione legitima prolis seipsum, & humanum genus, conseruet, & huic respondet sacramentum Matrimonij ad propagationẽ multitudinis Christi fidelium, D. Thom. 3. p. q. 65. ar. 4. & sic non plura sacramenta, nec pauciora.

Potest,& afferri alia ratio, quia homo per inobedientiam effectus fuit subditus septem infirmitatibus spiritualibus,nempe tribus culpis,& quatuor pœnis scilicet.

Culpæ originali,
Culpæ mortali, &
Culpæ veniali.
Et quatuor pęnis, scilicet,
Malitiæ,
Concupiscentiæ,
Ignorantiæ, &
Debilitati ad bonum operandum.

Ab his ergo septem malis animam liberant sacramenta, nẽpe à culpa originali Baptismus liberat; ab actuali culpa liberat Pęnitentia; à culpa veniali liberat extrema vnctio; ab infirmitate malitiæ eripit Eucharistia; ab infirmitate concupiscentiæ eripit Matrimonium, ab ignorantia eripit sacramentum Ordinis, & à debilitate ad bonum operandum eripit Confirmatio. D. Thom. 4. sent. d. 2. q. 1. ar. 2. & 3. p. q. 65. ar. 1. D. Anto. 3. p. tit. 14. c. 1. §. 3. Sot. & alij in 4.

Potest

Poteſt,& tertia ratio afferri,vt ſcilicet homo fieret aptus, tũ ad theologales, tùm ad morales, ſeu cardinales virtutes; ad fidem enim hominem Baptiſmus ducit, & ideo Sacramentum fidei appellatur; ad ſpem extrema Vnctio, & ideo dicitur Sacramentum ſpei; ad charitatem Eucbariſtia, quapropter propriiſſimè Sacramentum charitatis appellatur. Ad actum iuſtitiæ per Secramentum Pœnitentiæ dirigimur, quod Sacramentum iuſtitiæ nuncupatur; ad actum prudentiæ per Sacramentũ Ordinis, & ideo Sacramentum prudentiæ nominatur; ad actũ temperantiæ incitat nos Matrimonium, quapropter matrimonij Sacramentum temperantiæ nomen habet Duran. 4. ſent.

Poteſt addi,& quarta ratio, quia ſeptem ſunt ſtatus hominũ in eccleſia Dei. Primus intrantiũ, & huius ſtatus eſt Baptiſmus.

Secundus eſt pugnantium, & huius ſtatus eſt Confirmatio.

Tertius eſt vires reſumentium,& huius eſt Euchariſtia.

Quartus eſt reſurgentium,& huius eſt Pœnitentia.

Quintus eſt exeuntium, & huius eſt extrema Vnctio.

Sextus eſt miniſtrantium, & huius eſt Ordo.

Septimus eſt nouos milites introducentium, & huius eſt Matrimonium Inſtit. Can. lib. 2. de Sacramentis,Sot. 4. ſent. d. prima, q. 6. art. 1. concluditur ergo ſeptem congruenter eſſe Sacramenta,nec plura,nec pauciora.

De figuris ſeptenarij numeri Sacramentorum

An ſeptenarius numerus Sacramentorum, &c.

QVAESITVM. VIIII.

SVMMARIVM

1 *Variæ figuræ 7. Sacramentorum recenſentur.*

AN ſeptenarius numerus Sacramentorum fuerit præfiguratus in veteri ſcriptura? Dic. quod ſic.

Primo creatio mundi in ſeptem dierum ſpatio Gen. 11. recreatio-

creationem ipsius per septem Sacramenta faciendam præfigurarunt Sot.in 4.d.1.q.6.ar.1.

Secundo,ædificatio domus septem columnis sustentatæ per sapientiam Prou. 9. ædificationem Ecclesiæ his septem Sacramentis innixam significabat Sot. loc. cit.

Tertio, lotio Naman Syri, vt est 4. Reg. 5. hæc septem Sacramenta, quibus nos,& abluimur,& ornamur, & in pristinam sanitatem restituimur pronunciabat.

Quarto per septem agnas,quas Abraham obtulit Amalec in signum veteris amicitiæ, hæc septem Sacramenta quibuscum Deum placamus, significata sunt.

De causa institutionis Sacramentorum.

Cur fuerunt instituta Sacramenta.

QVAESITVM X.

SVMMARIVM

1 *Ob plures causas Sacramenta sunt instituta*

CVr fuerunt instituta Sacramenta? Dic. ob plures causas. Prima est,vt essent signa, & pignora diuinorum promissorum, vt enim Dominus in veteri testamento, cum aliquod opus institueret, cuius magnitudo promissi fidē abrogare posset,aliqua signa, quæ non nunquam miraculi speciem haberēt adiunxit,vt in Israelitici populi liberatione Exod. 3. sic D. N. Iesus Christus promissa sua de peccatorum venia de cælesti gratia,de communicatione Spiritus sancti promissi constantiam his signis,id est Sacramentis testificatus est.

Secundo,vt essent remedia pro animarum sanitate, vel tuenda,vel recuperanda,virtus enim passionis Christi, id est, gratia per Sacramenta tanquam per alucum in nos deriuat,& ad varia spiritualia charismata nobis impertienda.

Tertio,vt essent notæ, & symbala quibus fideles ab infideli-

bus

bus internoſcerentur, vt fuit ſignum Circumciſionis datum Abrahæ.

Quarto, vt his ſignis fidem noſtram Chriſtianam profiteremur, cui addimus humani ingenij imbecillitatem fuiſſe etiam cauſam inſtitutionis ſacramentorum, per illa enim debilitas noſtra ad Deum dirigitur.

De neceſſitate Sacramentorum ad ſalutem.

QVAESITVM XI.

SVMMARIVM

1 *Omnia Sacramenta ſunt ad ſalutem neceſſaria, ſed non oĩbus.*
2 *Explicatur quæ Sacramenta omnibus, & ſingulis neceſſaria ſunt, quæ vero communicati.*

An Sacramenta ſint omnibus, & fidelibus æquè neceſſaria ad ſalutem.

1 DIC. Quod omnia quidem ſunt neceſſaria ad ſalutem, ſed non omnibus, nam quædam ſunt neceſſaria abſolute, & ſimpliciter, vt ſine ipſis ſalutem minime adipiſci valeamus, & hæc ſunt Baptiſmus ſimpliciter Pęnitentia ex ſuppoſitione, id eſt, ſuppoſito peccato lætali, Ordo ſacer reſpectu eccleſiæ, quia per ipſum creantur Miniſtri vniuerſitati fideliũ pro diuino cultu adminiſtrando, iuxta illud prouerb. 11. Populus corruet vbi nõ eſt Gubernator. Cætera ſunt neceſſaria ſecundũ quid; nempe Confirmatio, extrema Vnctio, vt ſine ipſis homo fidelis ſaluari poſſit, dummodo non contemnat, aut per negligentiam omittat. Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtificatione can. 7. & ſeſſ. 7. can. 4.

2 Vel dic clarius, quod ſacramenta quædã ſunt neceſſaria, quo ad totam eccleſiã, ſed quoad ſingulos fideles non ſunt omnia neceſſaria, ſed quinque tantum, nempe Baptiſmus ſimpliciter Ioan. 6. Niſi quis renatus fuerit, &c. Euchariſtia ſaltem ex præ-

cepto

cepto ecclesiæ de communicando semel in anno, vt in c. omnis, vtriusque sexus de pęnit. & remiss. an autem sit de iure diuino necesse perceptio huius sacramẽti. vide Sot. d. 12. q. 1.

Confirmatio verò ei, qui fit clericus, ex Conc. Trid. c. 14. sess. 23. de reformat. necessaria est, ad bene esse tamen licet si non confirmatus fiat clericus non peccet mortaliter, dummodo absit contemptus. Pœnitentia supposito peccato mortali simpliciter necessaria est. Ordo, respectu totius ecclesiæ, & matrimonium necessaria sunt, non vero singulis.

De necessarijs in vnoquoq; sacramento.

QVAESITVM XII.

SVMMARIVM

1 *Tria necessaria sunt in vnoquoq; Sacramento*
2 *Distinguitur multiplex intentio Ministri*
3 *Quæ intentio sit necessaria, explicatur.*

Quot sunt necessaria in vnoquoq; sacramnto, vt perfectum sit?

1 DIC. Tria esse necessaria, scilicet materiam, formam, & ministrum cum intentione faciendi, quod facit ecclesia; vel rem, verba, & ministrum cum intentione Concil. Flor. sub Eug. 4. quorum si aliquod defuerit, sacramentum minimè perficitur, vt ex fide, & communi Theolorum schola habetur.

2 De materia, & forma vniuscuiusque sacramenti in proprijs locis tractabitur; quo vero ad intentionem, sciat Parochus triplicem posse esse, vel formalem, seu actualem, qua quis bene aduenit, quod facit, aut cum baptizat, consecrat, vel absoluit, bene aduertit id, quod facit, & hæc intentio non est simpliciter necessaria, quia sic Deus videretur obligari ad impossibilia, nam mens humana labilis est; hinc Aug. in lib. de liber. arb.

non

non,inquit,eſt arbitrij noſtri,quin vitijs tangamur Sot.4, ſent, d. 1. q. 5. art. 8.

Vel intentio miniſtri poteſt eſſe ſpiritualis, vt hæc eſt quanquando quis agreſſus eſt adminiſtrare ſacramenta cum intentione in principio miniſterij ſui illa perficiendi iuxta mentem eccleſiæ,ſed in ipſo actu ſacramenti illam intentionem actualem poſtea non habuit, hic miniſter dicitur habuiſſe intentionem virtualem,quæ ſufficit ad perfectionem ſacramenti, dummodo tamen in illo actu adminiſtrationis non habuerit contrariam intentionem, quia tunc non perficeretur Sacramentũ. Sot 4. ſent. d. prima q. 1. Nauar in Man. c. 1. di dolore virtuali.

Vel intentio miniſtri poteſt eſſe habituals, & hæc eſt, cum Sacerdos intendit fieri miniſter eccleſiæ ſuſcipiendo ordines, & poſtea per quandam conſuetudinem, & vſum Miniſter baptizat,vel alia Sacramenta adminiſtrat nullam habens conſiderationem actualem circa ea,quæ facit, dummodo non habeat cõtrariam intentionem, hæc etiam eſt ſufficiens in miniſtro pro ſacramentorum adminiſtrationē D. Thom. 3. p. q. 64. art. 8. ad tertium. Sot. 4. d. 1. q. 5 a. 8.

Concludat ergo Parochus in Sacramentorum adminiſtratione intentionem actualem non eſſe neceſſariam ſed virtualem ſufficere: nam quodamodo eſt ipſamet actualis intentio præterita, quæ licet propter aliquam mentis vagationem præſens non ſit, tamen implicitè;& virtualiter adeſt in actione, qua fit virtute ipſius præcedentis,& dicitur perſeuerare vſque ad perfectionem ſacramenti, dummodo tamen, vt dictum eſt animus non diuertatur voluntariè contraria intentione, ſed obliuioni quadam naturali diſtrahatur. Habitualis autem eſt etiam ſufficiens, ſecundum quod explicatum eſt.

De intentione ſuſcipientis Sacramenta.

QVAESITVM XIII.

SVMMARIVM

1 *Requiritur intentio ſuſcipientis in adultis,& paruulis geſtātium.*

2 *Sine*

2 *Sine intentione recipiens Eucharistiam suscipit Sacramentum, non rem sacramenti.*

An in collatione Sacramentorum requiratur intentio suscipientis?

1 DIC. Quod sic, vt in adultis propria, in paruulis verò requiritur gestantium illos ad Sacramenta, qui pro eis respondeant de conf. d.4. c. paruuli. & hæc intentio in adultis debet esse positiua recipiendi sacramentum, vt tale, aliàs sacramentum non reciperent, & inualidum esset, quod intelligat Parochus in Sacramentis, in quibus requiritur propria intentio, quæ si ab omnino inuito recipiantur, nulla sunt c. maiores de Bap. D. Thom. 3. p. q. 64. art.8. & q. 98. art. 7. ad secun. arg. 2 Secus esset in receptione Eucharistiæ, nam si quis sine intentione eam reciperet, sacramentum reciperet, sed non rem sacramenti D. Thom. loc. cit. & in Baptismo si quis, in peccato obfirmatus reciperet, dummodo non habeat omnino intentionem contrariam non recipiendi, reciperet quidem Sacramentum, sed non rem sacramenti, vt suo loco dicetur.

De sacramentis reiterandis, vel non.

QVAESITVM XIV.

SVMMARIVM.

1 *Quænam sint sacramenta irreiterabilia, & quæ reiterabilia.*
2 *Quare aliqua sacramenta irreiterabilia.*

An sacramenta possint reiterari?

1 DIC. Quod inter septem sacramenta tria sunt irreiterabilia; scilicet Baptismus, Confirmatio, & Ordo. & sacrilegium esset reiterare; alia vero quatuor sunt reiterabilia, siue cum instat præceptum, siue ex deuotione, quoad Pœnitentiã, & Eucha-

& Euchariſtiam; dummodo dignè ad ea accedatur. Extrema Vnctio vero infirmis quotieſcunq; ſunt in vitæ diſcrimine conſtituti. Matrimonium quoque reiterari poteſt. Et ratio, quare illa tria reiterari non poſſunt, eſt, quia imprimunt characterem, in anima ſuſcipientis; qui character eſt quoddam ſignum indelebile, ita impreſſum in anima, quod numquam deleatur, & remaneat, etiam poſt mortem Cathec. Rom pag. 193.

Eſt & alia ratio, cur Baptiſmus non reiteretur, quia ſicut in vita temporali ſemel quis generatur, ſic in ſpirituali vita ſemel quis regeneratur; quod fit per Baptiſmum. Vel dic, quia Baptiſmus habet ſimilitudinem quandam ad mortem Chriſti, quæ vnica fuit. Vel dic, quia effectus Baptiſmi eſt remiſſio culpæ originalis, tàm in paruulis, quàm in adultis, quæ ſemel remiſſa non redit. Hinc Apoſt. ad Epheſ. 4. Vnus Deus, vna fides, vnũ Baptiſma, licet in adultis cum remiſſione originalis, ſit etiam volũtariorum remiſſio peccatorum D. Thom. 3. p. quæſt. 69. ar. 1. ad prim.

De Charactere.

QVAESITVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Imprimitur ne Character in anima.*
2 *Quid intelligatur nomine Characteris.*
3 *De loco Characteris plures ſententiæ.*

An Character imprimatur in eſſentia animæ, vt in proximo ſubiecto.

1 DIC. Quod non, ſed imprimitur in intellectu D. Tho. 3. parte quæſt. 63. art. 4.

2 Et per Characterem intelligat Parochus poteſtatem colendi Deum, ſuſcipiendo, vel adminiſtrando ſacramenta; itaque per Characterem quis habet facultatem ad exercendos actus ſacramentorum

mentorum

mentorum,& est effectus sacramenti,sicut est gratia Sot.4.d.1. q.4. art.4. & definitur quòd est signum quodam indelebile impressum in anima , in susceptione aliquorũ sacramentorum.

Alij Theologi discordant de loco characteris, Dur.in 4. collocabat non in anima, sed in potentia executiua , sed hæc opinio, & error Durandi exploditur a Christiana schola: Marsilius, in essentia animæ, sicut in subiecto: Scotus in voluntate, sed hæc parum conferunt ad Parochi instructionem,propterea missa faciamus.

De dignitate sacramentorum inter se, & differẽtia.

QVAESITVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *Vnum sacramentum est altero dignius.*
2 *Sacramentum Eucharistiæ est dignissimum inter omnia sacramenta.*
3 *Quomodo alia sacramenta ad inuicem se præcedent.*
4 *Quomodo sacramenta differant.*

An sacramenta sint inter se vnum alio dignius, & inter se differant?

1 2 DIC. Quod sunt vnum altero dignius diuersis respectibus. Sacramentum Eucharistiæ est inter omnia dignissimum, quia continet sub speciebus ipsum Christum omnis gratiæ fontem, in reliquis vero sacramentis continetur quædam eius virtus participata: est etiam dignissimum aliorum, quia est eorum finis,& ad illud pleraque sacramenta consumantur Diony. de Ecc. hier. c. 3.p. 3.q. 65.num.3. in corpore. Aliorum autem sacramentorum multiplex ait S.Thom. est comparatio, siquidem sacramentum Baptismi dicitur potissimum in via necessitatis. Sacramentum Ordinis præcellit alijs post Eucharistiam respectu perfectionis, & ministri; sicut, & Confirm. Sacra-

menta Pœnitentiæ, & extremæ Vnctionis sunt inferioris gradus à prædictis, quia ordinantur ad vitam Christianam non per se, sed per accidens: ordinantur enim in remediũ supervenientis defectum; sed inter hæc duo Pœnitentia est dignius sacramentum, quia maioris necessitatis, per se enim primo ordinatum est ad deletionem mortalis peccati. Extrema verò Vnctio dignius, qui maioris pefectionis, nam delet reliquias peccatorum. Sacramentum verò Matrimonij est dignius ratione significationis, quia significat coniunctionem Christi, & ecclesiæ, vnde Apost. ad Ephes. 5. sacramentum hoc magnum est.

4 Differunt autem inter se, quia Baptismus, Confirmatio, & Ordo non possunt sine sacrilegio reiterari, alia verò reiterabilia sunt, vt dictum est, quare aut illa tria imprimunt caracterem est quia per hæc tantum fideles peculiari quodam modo Deo con secrantur, vnde talis consecratio est deputatio perfectiua ad Di uinum cultum a sanctis character vocatur.

Differunt, & alio respectu, vt sacramentũ Eucharistiæ differt a cæteris, quæ sunt sacramenta in vsu, & dum fiunt a ministris, & non antea nec postea, vt Chrisma, & aqua baptismalis non dicuntur sacramenta, nisi quando, vel Episcopus vngit infantem, vel quando quis baptizatur, & ideo Chrisma, & aqua baptismalis vocantur materiæ sacramentales Gloss. in c. 1. de consec. d. 4.

Sed sacramentumEucharistiæ est nedum, qnando consecrantur species panis, & vini; sed etiam remanet post consecrationẽ, quousque species illæ incorruptæ perducent.

Differt etiam sacramentum Eucharistiæ a cæteris, quia illa sunt signum rei sacræ, nempe gratiæ inuisibilis, hoc autem est signum gratiæ, & Christi, qui sub illis speciebus continetur c. 1. de sumin. Thm. c. cum Marthæ de celebrat. miss.

Differt etiam à cæteris sacramentum Confirmationis, & Ordinis, quia hæc non administrari, nisi ab Episcopo, quæ differentię considerantur ratione ministri, alias autem differentias habebit Parochus in proprijs locis, dum de eorum singulis agetur.

De differentia inter sacramenta nouæ, & veteris legis, & quæ erant illa.

QVAESITVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *Sacramenta noua legis differunt a sacramentis veteris legis.*
2 *Multiplex differentia assegnatur.*
3 *Sacramenta veteris legis recensentur.*

An sacramenta nouę legis differant a sacramentis veteris legis?

1 DIC. Quod plurimum differunt.
2 Primo, quia non aperiebant cælum, ideoque antiqui patres ad inferos se descensuros fatebantur Iacob Gen. 37. descẽdam (inquit) lugens ad filium meum in infernum; & Iob. 17. infernus domus mea est, & 14. quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me. & Psal. 88. quis est homo, qui viuet, & non videbit mortem, &c. Sed sacramenta nouæ legis aperiunt cælum, quod in Christi Baptismo, vt Matth. 3. cum cæli aperti sunt, benè significatum est,

Secundo, quia illa tantum promittebant, & significabant gratiam Dei, sed non conferebant, ideo vocantur illa egena, & vana elementa secundũ Gloss. super c. 3. ad Galat. hæc autem nostra, & significant, & conferunt gratiam, Aug. contra Faust. lib. 18. c. 13. D. Thom. 3. p. q. 65. art. 1. Conc. Flor. sub Eug. 4. Trid. sess. 7. c. 6.

Hanc differentiam bene expressit Canisius ex Augustino longe inquiens, sacramenta hæc præstant legis antiquæ sacramentis, quia sunt virtute maiora, vtilitate meliora numero pauciora, intellectu angustiora obseruatione faciliora, significatione præstantiora, quæ significant, sanctificant, & dant salutem.

3 Sacramenta autem veteris legis erant principaliter Circumcisio, esus agni Paschalis, & alia. Et notandum hic, quod Circumcisio tantum erat in masculis;sed in fæminis remedium erat fides parentum,idest, quam habere debuissent parentes, si minus haberet de præenti in fide parentum, idest, Abrahæ, qui appellabatur pater fidei,quæ Circumcisio fiebat octauo die cultro petrino, quia octaua ætas significat reserationem ad vitam, & culter petrinus Christum, per quem omnis corruptio ascinditur iuxta illud Pauli. Petra autem erat Christus, & qui incircumcisi ante diem octauum moriebantur, vtique damnabantur; sed credendum est imminenti Periculo mortis ante diem octauum illos circumcidi potuisse, vt fit apud nos in Baptismo.

Sacramenta verò legis naturæ erant oblationes, orationes, & sacrificia, in fide tamen Christi venturi: quæ erant in remedium ad abluendam originalem culpam, & hoc in adultis, nā in paruulis fides parentum satis erat. inde D.Gregor.4. moral. quod,inquit, apud nos valet aqua Baptismi: hoc egit apud veteres,vel pro paruulis sola fides,vel pro maiorib⁹ virtus sacrificij,vel pro his, qui ex Abrahæ stirpe mysterjum Circumcisionis in quo peccatum originale deletur. Nota tamen, quod ordines sacerdotum veteris legis non imprimebant characterem, nec illi sacerdotes habebant claues, sed tantummodo erant mediatores populi ad Deum & legales ministri.

De cæremonijs circa sacramentorum administrationem.

QVAESITVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Omittens in administratione sacramentorum cæremonias ex contemptu peccat mortaliter.*

2 *In casu necessitatis si omittantur ceremoniæ prædictæ, non peccatur dummodo substantialia obseruentur.*

An sint obseruandæ cæremoniæ in administratione Sacramentorum, quas ecclesia mandat obseruare?

1 DIC. Quod sic, & eas omittere ex contemptu, & extra casum necessitatis esset mortale; declarant enim ea, quæ sacramenta ipsa in nobis operantur, & eorum in animis fidelium altius imprimunt, ijsque mens fidelium ad sublimium rerum cogitationem erigitur, fides, & charitas excitatur.

2 In casu autẽ necessitatis, & sacramentis necessitatis v. g. Baptismo, & pænitentia si omitterentur, & substantialia adhiberentur, vera sacramenta conferrentur, nec peccatum committeretur; quia ceremoniæ non attingunt naturam rei: sed accidentalia quædam sunt, quæ illius naturam excedunt, & virtutem declarant.

De effectibus Sacramentorum.

QVAESITVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *Effectus Sacramentorum duo sunt principales.*
2 *Effectus, & proprietas sacramentorum est duplex.*

Quot sunt effectus sacramentorum?

1 DIC. Quod sunt duo principales. Primus est collatio gratiæ iustificantis, vel gratum facientis. Alter effectus est (in tribus tantùm sacramentis, vt dictum est) impressio characteris, qui character, etiam indignis imprimitur, quia non repugnat peccato c. maiores de Bap.

In alijs verò sacramentis, in quibus non imprimitur character

effectus est ornatus quidam animæ D. Thom. in 4. sent. d. 1. quæst. 1. art. 4. & alij Doctores antiqui, in summa verò non meminit talis effectus, quia non aliqua ratione, vel auctoritate firmatur.

2 Vel dic, quod effectus, & proprietas sacramentorum, est duplex; altera communis omnium, & hæc est gratia Dei, nam omnia sacramenta conferunt gratiam non ponentibus obicem, quę gratia duplex est. Vna, quæ dicitur prima gratia, & est V. G. quæ datur pęnitenti V. g. dignè accedenti ad sacramentum pænitentiæ. Altera, quæ datur, quando quis dignè suscipit communionem, vel conficit, & hæc est augmentum primæ.

Alter verò effectus, & proprietas sacramentorum vltra characteris impressionem in susceptione trium sacramentorum, est id, quod operantur in recipiente, vt in Baptismo redditur homo idoneus ad recipiendum cætera sacramenta, in Confirmatione augetur fides. In Eucharistia. præter alios effectus est donatio spiritualis consolationis, & in gratia Dei conseruatio. In Pænitentia est medela præsentis animæ morbi, & præseruatio à futuro. In extrema Vnctione est fortificatio in tētationibus. In Ordine datur gratia ad sanctam administrationē aliorum sacramentorum. In Matrimonio denique est medicina in expellenda concupiscentia

De materijs, & formis Sacramentorum in communi.

QVAESITVM XX.

SVMMARIVM

1 *Omnia Sacramenta nouæ legis constāt ex materia, & forma.*
3 *Declaratur exemplariter discurrendo.*

An omnia Sacramenta nouæ legis constent materia, & forma, idest rebus, & verbis?

DIC.

1 DIC. Quod sic, vnde doctissimus Augustinus in Ioan. tract. 80. Accedit inquit verbum ad elementum, & fit sacramentum; itaque in omnibus sacramentis necessario riperitur vt supra, vel aliquod, quod fungatur vicè rei, vt materia; & verba, vel aliquod vicè verbi, vt forma, exempli gratia in 2 Baptismo materia est aqua, & forma sunt verba: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti Amen. In matrimonio, consensus vnius contrahentium est loco materiæ, & consensus alterius est loco formæ, vt suo loco latius (Deo dante dicetur), vt latius est vedere in Concil. Florent. Sub. Eug. 4 in instruct. Armen.

De præscripta materia, & forma Sacramentorum.

QVAESITVM XXI.

SVMMARIVM

1 *Determinata forma, & materia requiritur in Sacramentis.*
2 *In vnoquoque Sacramento est duplex materia propinqua, & remota, & declaratur in singulis.*

An omnia Sacramenta habeant formas, & materias determinatas?

1 DIC. Quod sic, vt sine ipsis minime constent, vt in Baptismo materia est aqua naturalis, & forma Ego te baptizo. &c. Et in Eucharistia est panis ex tritico, & vinum ex vite; forma verò sunt verba consecrationis, inde si aliquod horum deesset, Sacramentum non constaret, quia sic author instituit D. Thom. 3. p. q. 90. art. 5.

2 Sed aduertendum, quod in vnoquoque Sacramento est duplex materia, nempe materia propinqua, & remota, vt in Baptismo materia remota est aqua naturalis, in Pænitentia sunt peccata, in Confirmatione Chrisma, & oleum consecratum; in extrema Vnctione Oleum benedictum; in Ordine, instrumenta,

ſingulorum ordinum, in matrimonio ſunt ipſemet contrahentes, vt in concil Florent. de inſtitut. Armen.

Materia vero propinqua in vnoquoq; Sacramento eſt actio, ſeu paſsio, vt in Baptiſmo eſt ablutio, in Confirmatione,& extrema Vnctione eſt vnctio. In Ordine eſt porrectio inſtrumentorum. In Sacramento Pœnitentiæ, & Matrimonij eſt actus exterior, vt in Matrimonio conſenſus expreſſus, & in Pœnitentia Confeſsio,& actus pœnitentis Conc. Trid. ſeſſ. 5. c. 7. & 14. & ſeſſ. 25. c. 3. Idem dic de formis, ideſt, quod ſacramenta habent certas formas, quibus non adhibitis, vel mutatis eſſentialiter ſacramenta non conſtant Conc. Trid. ſeſſ. 7. c. 1. & Cathech. de ſacram. D. Thom. 3. p. q. 60. art. 6, & 7. & licet non omnes materiæ, & formæ ſacramentorum habeantur ex Euangeliſtis, ſponſa tamen Chriſti, quæ eſt eccleſia accepit eas ex traditione à Chriſto per Apoſtolos. Illuſtr. Bellarm. de ſacram. c. 4. Et habetur c. cum Marthæ de celebr. Miſſar.

De certis qualitatibus materiæ ſacramentorum.

QVAESITVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Sacramenta habent certas qualitates.*

An materia ſacramentorum debeat habere aliquas qualitates?

1 DIC. Quod ſic, & ita neceſſario, vt ſine ipſis non conſtaret ſacramentum, & ſunt illæ, vt Chriſtus inſtituit, vt v. g. in Euchariſtia panis, qui eſt materia, & vinum, ſit illè ex tritico,& hóc ex vite, ideſt, vitis racemis expreſſum, & etiam in ſenſibili quantitate, nam ſi quis conſecraret in athomo hoſtiæ; vel in athomo aquæ baptizaret, dubium eſſet ſacramentum. Hinc ſequitur, quod ſi fieret additio ad materiam, ita vt alia ab ea, quæ erat euaderet non eſſet debita materia ſacramentis

cramentis vt si vino adderetur acetum, aquæ lutum, & similia, vel si ita mutaretur, vt sui naturã amitteret, vt inferius dicetur.

De expressione formæ sacramentorum.

QVAESITVM XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentorum formæ sunt externa voce explicandæ.*
2 *In matrimonio sufficit nutus, vel aliquod signum externum.*
3 *Confessio sacramentalis non potest fieri per nunciũ, vel epistolã*

An forma sacramẽtorũ sit externa voce explicãda.

1 DIC. Quod formæ Sacramentorum sunt necessariò exprimendæ vocali oris expressione, nec sufficeret nuntius aut scriptura: sed in sacramento Matrimonij sufficit nutus, vel aliquod signum externum denotans acceptationem, & consensum Sot.4. d.1. q.1. art.6. Coua. 2. par. de sponsal.c.4. Idem dixerunt aliqui posse dici de Sacramento Pœnitentiæ, idest, vt Confessio facta per nuntium, vel epistolam esset valida & Petrus de Soto in instructione sacer. lect. 10. de Sacramento Pęnitentiæ, & Naur. c.2. num. 306. in Manuali, sed id non sufficere, & cõfessionem hoc modo factam inualidam declarauit fel. rec. Clamens Octauus.

(Marginal numbers 2 and 3 appear beside the lines "aut scriptura…" and "sufficere…".)

De variatione formæ sacramentorum.

QVEAESITVM XXIIII.

SVMMARIVM

Sacramentorum formę variantur multipliciter, primo

1 *Ex additione vocis.*	4 *Ex corruptione.*
2 *Ex diminutione.*	5 *Per transpositionem.*
3 *Ex mutatione.*	6 *Per interruptionem.*

Quot

Quot modis potest variari forma sacramentorũ, ita vt de eius validitate dubitari possit?

1 DIC. Quod sex modis. Primo, per additionem alicuius vocis, vt si dicat Parochus. Ego Antonius baptizo te in nomine Dei Patris omnipotentis, & Filij eius Iesu Christi, & Spiritus sancti ab vtroque procedentis.

2 Secundo, per detractionem, vt si dicat. Te baptizo in nomine Patris,& Filij, & Spiritus sancti, vel Hoc est Corpus meum.

3 Tertio, per mutationem vocis, vt si dicat, Ego te tingo, vel lauo in nomine Patris,& Filij, & Spiritus sancti, Amen.

4 Quarto per corruptionem vocis, vt si dicat in cōsecratione hostiæ: Hoc est enim cor meum.

5 Quinto,per transpositionem,vt baptizo ego te in nomine Patris, &c. Vel in consecratione dicat: Corpus meum est hoc.

6 Sexto, per interruptionem, vt si aliqua interruptio in pronunciatione formæ intercedat,vt si Sacerdos dicit: Ego te baptizo,reprehendat deinde clericum,& sequatur postea reliqua verba formæ Dur.4.sent.d. 3.

His præmissis sciat Parochus eam mutationē formę reddere sacramentum inualidum, quæ mutat integritatem formalem formæ, quæ consistit in sensu, & verborum significatione; nec sacramentum redditur nullum si mutetur integritas materialis vt idioma, præcepta Grammaticæ,quia forma est illa,quæ determinat materiam significando, vt tunc dicetur esse sublata forma,quando non remaneret eadem significatio, & idem sensus verborum, & hæc regula erit obseruanda in quacunque mutatione ex sex modis superius notatis D. Thom. 4. sent. q. 60. art. 7. & 8. Petrus à Soto lect. 6. de sacramentis in genere, & est communis opinio Theologorum in 4 d. 3. Et mente teneat Parochus illum dici verum sensum verborū formæ,quando verbum habet propriam significationem ex prima institutione, vel saltem accommodatione vsus illorum verborum secundum regionis morem.

De con-

De concursu materiæ, & formæ.

QVAESITVM XXV.

SVMMARIVM.

1 *Materia simul debet cum forma coniungi.*
2 *In Sacramento Eucharistiæ forma præcessit, & remanent species consecratæ*

An debeat simul concurrere materia, & forma in administratione Sacramentorum?

1 DIC. Quod simul debent coniungi simultate morali, aliàs non essent sacramentum: licet parua mora non vitiaret sacramentum: sed in sacramento Eucharistiæ for-
2 ma præcessit quando facta est transubstantiatio, & remanet sacramentum postea factum scilicet species sacramentales consecratæ, in quibus est Corpus Christi.

De malis ministris Sacramentorum.

QVAESITVM XXVI.

SVMMARIVM.

1 *A ministris ex officio sed toleratis licet petere Sacramenta.*
2 *A ministris non toleratis non licet nisi in necessitate petendo Sacramentum necessitatis.*

An liceat petere sacramentum à malo Ministro sine peccato?

1 DIC. Quod aut mali Ministri ab ecclesia tolerantur, & tunc licet petere ab eis sine peccato; si tamen incumbit eis ex officio; Aut non tolerantur ab ecclesia, & tunc non licet nisi in Baptismo stante necessitate, & in articulo mortis confiteri volenti Fr. Barthol. ab Angelo Dial. 1. § 23.

QVAESITVM XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Licet à parato petere sacramenta.*
2 *Parochum etiam non paratum licet inducere, aut alium non Parochum, in casu necessitatis.*
3 *Ex debito charitatis tamen si habet dignum ministrum tenetur non inducere indignum.*

An liceat petere sacramenta à Ministro existente in peccato mortali?

1 DIC. Quod licet, dummodo ille sit paratus conferre, quia tunc non esset inducere eum ad ministrandum, & per consequens ad peccandum; sed si esset Parochus possem sine culpa mea, licet culpa sua petere sacraméta à mini- 3 stro in mortali existente. Idem dic, quãdo quis esset in articulo mortis, vel necesse haberet sub pœna peccati mortalis sacraméta recipere, posset tunc sine culpa illum ad id inducere D. Tho. 3.p. q. 64.art. 6.& in 4.sent. d.5.q.5. Caet. & Sot.d. 1. q. 5. art. 6. in 4. sed si aderit dignus minister tenetur ex debito charitatis non inducere indignum non paratum ad ministrandum, aliàs peccat contra charitatem, verum si dignum minus habere poterit licebit ei compellere Parochum ad ministrandum, etiam in tempore alio, quam de præcepto Sot. in 4. d. 1. art. 6. q. 1. Nau. c. 25. num. 181.

QVAESITVM XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Ab excommunicato occulto, vel nondum denunciato, vel publico percussore Clerici licet petere Sacramenta*
2 *Secus verò, si sit denunciatus, vel publicus percussor, tunc enim petere non possunt, nisi sacramenta necessitatis Baptismi, & pænitentiæ in articlo mortis.*

An liceat

An liceat petere ſacramenta a miniſtro excommunicato?

1 DIC. Quod ſic, dummodo non ſit publicè denunciatus, vel publicus percuſſor Clerici. Nauar. c. 27. nu. 35. in Manua. ex extrauag. ad excitandum, & eſt communis opinio
2 Secus eſſet, ſi miniſter eſſet publice denunciatus, vel publicus percuſſor clerici, quia tunc non liceret petere, nſi Baptiſmum, & pœnitentiam in articulo neceſsitatis, & eſt communis opinio.

QVAESITVM XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Miniſter ſolemniter adminiſtrans, & ſine neceſſitate peccat ſi ſit in mortali.*
2 *In neceſſitate, & ſine ſolemnitate adminiſtrans Baptiſmum quamuis in peccato non peccat mortaliter.*

An miniſter adminiſtrando in peccato mortali peccet mortaliter?

1 DIC. Quod ſic, ſi ſolemniter, & ſine neceſsitate adminiſtrat D. Thom. 3. p. q. 64. art. 6. Vict. nu. 23. Nauar c. 22. n. 3. & alij. Excuſaretur tamen, ſi priuatim, & non ſolemniter ex neceſsitate adminiſtraret, vt in ſacramento Baptiſ-
2 mi; ſed excepto caſu neceſsitatis grauiſsimum committeret peccetum ſacrilegij, maxime vero in ſacramento Euchariſtiæ, ob dignitatem tanti ſacramenti, & ratio eſt, quia per miniſtrum in peccato exiſtentem contaminatur, quantum eſt ex pare miniſtrantis illa actio ſacramenti, cùm ſancta non ſanctè tractetur; quare debet miniſter mundus eſſe iuxta illud Mundamini, qui fertis vaſa Domini.

QVAE-

QVAESITVM XXX.

SVMMARIVM

1 *Pecccat mortaliter administrans culpabiliter in mortali.*
2 *Quare debet aliquis cõfiteri administrans, & sumens Eucharistiam, vel celebrans*

An peccet mortaliter, qui ex ignorantia non tamẽ culpabile administrat sacramenta existens in culpa mortali?

1 DIC. Quod non, sed peccaret, si ex ignorantia culpabili, & scienter administraret Nauar. de pœn. cap. 1. §. Sacerdos num. 21. Hinc admonentur admistrantes sacramenta, nedum alijs vitam procurant, sibi mortem parent curare debere, vt in gratia sint per contritionem, aut etiam per confessionem, vt notat Nauar. c. 22. num. 30. quæ confessio est necessaria in celebraturo. Ne si excusaretur vrgente necessitate, & nõ 2 adesset copia confessoris, quia tunc absque prçuia confessione, sed cum contritione, & cum voluntate quam primum postea confitendi, posset celebrare Conc. Trid. sess. 15. c. 17. Sed hoc non liceret, qãndo crimen Parochi esset publicum, vel haberet annexam excommunicationem, quia tunc debet abstinere, & prius confiteri, & absolui.

QVAESITVM XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Administrans in Diaconatu, vel subdiaconatu in mortali peccat mortaliter.*
2 *Vt quis peccet male administrans duo sunt ponderãda.*

An peccent mortaliter subdiaconi, vel diaconi, si

non

non existentes in gratia exercent actum suorum Ordinum?

1 DIC. Quod sic secundum veriorem opinionem Caet. in 4.q.64.art. 6. ad primum Nau. c.25. num.72. licet solum peccant venialiter dicit Sot. in 4.d.1.art.6.q.1.

De inferioribus clericis, an peccent mortaliter, vel venialiter exercentes actum suorum Ordinum, habebit Parochus, cum de 2 sacrameuto ordinis Deo adiuuante tractabitur. Hic interim notet, duo debere concurrere, vt peccatum committatur in administratione sacramentorum, vnum, vt minister sacer ex officio & non, vt est persona priuata administret, alterum, vt actio, quam facit sit pertinens ad consecrationem D. Thom. 3. part. q.64.art.6.ad primum Couar.in c. alma mater de sent.excom. prima par.§.6.num. 5.

QVAESITVM XXXII.

SVMMARIVM

1 *Non peccat Parochus solemniter celebrans Matrimonium in peccato mortali.*

2 *Ipsimet contrahentes non efficiunt matrimonium sine presentia Parochi.*

An peccet mortaliter Parochus, si in peccato mortali existens publice, & solemniter matrimonium celebret iux. Conc. Trid. expositonem?

1 DIC. Quod non peccat, quia ipse non est propriè minister huius sacramenti, solummodo auctorizat, & adhibet 2 solemnitatem, nam porprij ministri sunt ipsimet contrahentes: nihil ominus sine proprij Parochi præsentia, de præcepto ecclesiæ Matrimonij celebratio esset nulla.

QVAE-

QVAESITVM XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Ipsi contrahentes matrimonium in mortali, vt ministri sunt non peccant.*
2 *Nec peccat Concionator in mortali prædicans.*
3 *Nec Sacerdos benedicens aquam benedictam,*

An peccent ipsimet contrahentes existẽtes in mortali cum sint ministri, vt dictum est, dum contrahunt, vel dum petunt debitum coniugale ad inuicem, quod est actus matrimonialis?

1 DIC. Quod nõ, quia in his actib⁹ nõ cõsiderantur, vt ministri consecrati, ideoq; non peccant in ministerio. Sed bene peccant, vt suscipientes sacramentum dum contrahunt in peccato mortali Sot. in 4. d.1. art. 6.

2 Hinc colligitur non peccare concionatorem si in peccato existens concionem habeat, quia prædicatio non est actus commissionis Caet. in Summula verbo prædicatorum peccata, Armill. verbo prędicat nu.2. Idem dic de sacerdote in mortali existente, dum aquam benedicit, quia non est actio consecrationis benedicere aquam, licet contrarium sentiat Nau. de poen. d.1.§.sacerdos. nu.17. sed melior est prima opinio.

QVEAESITVM XXXIIII.

SVMMARIVM

1 *Absque necessitate non licet petere Sacramenta ab excommunicato.*
2 *Si necessitas vrget, licet petere ab excommunicato non nominato, vel percussore, & hæretico occulto, si non adsit periculum auersionis.*
3 *Ab aliis, qui ab ecclesia tolerantur, permissum est ab ecclesia peti sacramenta*

An

An liceat petere sacramenta a sacerdote declarato hæretico, vel excommunicato; vel aliàs inhabili?

1 DIC. Quod si necessitas non vrget à nullo horum sacramenta petere, vel suscipere licet.

2 Sed si necessitas adsit, possunt peti sacramenta ab excommunicato non nominato, nec percussore publico clerici, & ab eo suscipi secundum Sotum in 4. d. 1. q. 6. art. 6. proposit. 7. Idem dic de Hæretico occulto nisi esset periculum auersionis, quia 3 tunc nullo pacto liceret, Ab alijs ergo, qui ab ecclesia tolerantur petere in casu necessitatis permissum est, quādo tamen sunt parati ministrare, & in hoc casu si eis ex officio administrare competit, etiam absque necessitate petere licebit, addit Nunnes in 3. p. S. Thom. q. 64. art. 6. dist. 3. Ea sacramenta, quæ sunt in præcepto diuino tempore extremæ necessitatis posse suscipi.

QVAESITVM XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *ReIterantes irreiterabilia Sacramenta non sunt irregulares nisi in baptismo.*

2 *Reiterantes Sacramentum Confirmationis, vel Ordinis, licet secundum aliquos sint irregulares, tamen probabilior sententia est quod non.*

3 *Reiterans sacramentum Baptismi ignoranter non fit irregularis ignorantia tamen facti, non iuris.*

An reiterantes sacramenta, quæ non sunt reiterabilia incurrant irregularitatem?

1 DIC. Quod non, præterquam in Baptismo, sed peccant mortaliter, & ratio est, quia in iure non decernitur pœna irregularitatis, nisi in Baptismo, & irregularitas non incurritur nisi in casibus in iure expresis Sot. 4. sent. d. 7. q. 1. art. 5.

2 Alij dicunt, quod irregularitas etiam incurritur in reiteratione aliorum duorum sacramentorum non reiterabilium, puta Confirmationis, & Ordinis, & quod solus Papa, super ea dispenset, vel etiam Episcopus, vbi probabilis ignorantia excuset, sed prima opinio est probabilior, imo si aliquis per ignorantiam facti rebaptizet, vel rebaptizaretur, nec irregularitas incurritur, nec culpa.

3 Sed si ignorantia iuris id fieret tunc incurritur irregularitas & peccatum mortale Scot. in 4. d. 6. q. 8. Nau. c. 27. nu. 246. Excusatur tamen aliquis rusticus, qui ignorantia inuincibili, quia iura id prohibentia nesciebat, nec scire tenebatur id faceret Sot. 4. d. 3. q. 1. art. 9.

QVAESITVM XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Inuitus tractus ad sacramentum Baptismi, si habeat intentionem recipit sacramentum, sed non rem sacramenti.*

2 *Secus autem si non habeat intentionem, sed contrariam voluntatem.*

An reciperent secramenta, qui per metum vel vim ad illa traherentur?

1 DIC. Quod ad Baptismum, si quis ad illud duceretur per vim, aut metum, sed haberet intentionem suscipiendi, reciperet Sacramentum, sed non rem sacramenti, idest reciperet characterem, sed non gratiam sacramenti, vt sunt qui metu mortis ad sacramentum Baptismi ducuntur, quia licet talis actio ipsius videatur coacta, & inuoluntaria secundum quid, voluntaria tamen fuit simpliciter, quæ sufficiebat ad recipiendum characterem.

2 Sed si omnino hic inuitus traheretur, & retinens, & haberet omnino voluntatem contrariam non suscipiendi, tunc non re-

ciperet

ciperet nec ſacramentum, ideſt, characterem, nec rem ſacramẽti, ideſt gratiam, & hic ſciat Parochus, quod aliqui recipiunt ſacramentum,& rem ſacramenti, vt ſunt digni; aliqui ſacramentum, ſed non rem ſacramenti, vt ſunt indigni: aliqui nec ſacramentum, nec rem ſacramenti,vt ſunt habentes omnino contrariam voluntatem; aliqui rem ſacramenti,ſed non ſacramentum vt ſunt, qui ſpiritualiter communicant: de quo modo communicandi intelligebat D. Auguſt. inquiens, quid paras ventrem, & acuis dentem,crede, & manducaſti, nam qui legitime impediti communicare non poſſunt realiter, ſpiritualiter dicto modo communicare poſſunt.

De Baptiſmo Ioannis.

QVAESITVM XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmus Ioannis non fuit ſacramentum;ſed figura, & diſpoſitio, ad Sacramentum baptiſmi Chriſti.*

2 *Baptiſmus Ioannis non erat de præcepto.*

An baptiſmus Ioannis fuerit ſacramentum?

1 DIC. Quod non, ſed fuit quædam figura Baptiſmi Chriſti,& diſpoſitio ad illum D. Bonau. in 4.diſt.2. & habetur in c. non regenerabitur de conſec. diſt. 10. & illius quoddam ſacramentale,quod ſolum corpora abluebat non autem animam iux. illud Matth. 3. Ego baptizo vos aqua,ille baptizabit vos Spiritu ſancto,quod quidem fuit ſanctificatum baptiſmo Chriſti. Ambroſ. lib. 1. comment. in luc. 1. Hinc Gloſſ. ſuper verba Matth. c. 4. ego baptizo vos aqua, dicitur tantum corpus lauo, &c. & vt ad Chriſti Baptiſmum dirigam.

2 Itaque baptiſmus Ioannis nõ fuit de præcepto, ſed deſeruiebat, vt præuia pœnitentia magis idonei, qui illum reciperent,

redderentur ad baptiſmum Chriſti Sot. 4. d. 2. in fine. Scotus tenet, quod S. Ioannes baptizauit baptiſmo Chriſti, quod nouit fuiſſe ſacramentum, poteſt etiam dici, quod baptiſmus Ioannis fuit in remiſsionem peccatorum, non vt baptiſmus aquæ ſed virtute contritionis, & pœnitentiæ, quam prædicabat Ieſus. Et hæc de ſacramentis in communi ſatis, nunc de eorum ſingulis.

DE SACRAMENTO BAPTISMI.

QVAESITVM I.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmus vocatur ablutio peccatorum.*
2 *Item ſacramentum ſpei.*
3 *Item illuminatio.*
4 *Item vocatur expurgatio.*
5 *Item vocatur plantatio.*
6 *Item vocatur principium ſanctiſsimorum præceptorum.*
7 *Itê alijs nominib. à Cyrill.*

Quot nomina habet hoc ſacramentum baptiſmi apud ſacros ſcriptores?

1 DIC. Primo, quod vocatur Baptiſmus, quod græcum vocabulum eſt, & ablutionem quamcunque ſignificat, ſed in propoſito noſtro, ea ablutio eſt Baptiſmus, quæ præſcripta verborũ forma miniſtratur. Catech. Roman. pag. 197. & baptizare ſignificat, immergere, lauare, abluere, tingere.

2 Secundo vocatur ſacramentum fidei, quia illud ſuſcipientes fidem Chriſtianæ religionis profitentur.

Tertio

Tertio, vocatur Illuminatio, ab Apoſtolo Paulo, illuminati, inquit, magnum certamen ſuſtinuiſtis, Paſſionum paſſionem ſignificans, cum Baptiſmum ſuſceperunt.

Quarto, vocatur expurgatio à D. Chriſoſt. in oratione, quā habuit ad baptizatos, quia per Baptiſmum expurgamus vetus fermentum.

Quinto, vocatur ab eodem, ſepultura, plantatio, & crux Chriſti, quia per Baptiſmum conſepelimur Chriſto complantamur eidem, & virtutem crucis participamus

Sexto, vocatur à D. Diony. principium ſanctiſſimorum præceptorum, quia cum Baptiſmus ſit ianua chriſtianæ vitæ, per ipſum tanquam per ianuam ad Chriſtum ingredimur. vocatur à D. Cirillo Archiepiſcopo Hieroſolimorum, per hæc encomia, captiuitatis liberatio, peccatorum remiſſio, mors peccati, animi regeneratio, teſtamentum candidum, ſignaculum ſanctum, & indelebile, currus ad cælum, delitiæ paradiſi regni cæliſtis conciliatio chariſma adoptionis filiorum, hactenus D. Cirillus in procatacheſi ſua circa finem.

De Definitione Baptiſmi, quando fuit inſtitutus, & cæpit obligare, & quotuplex ſit.

QVAESITVM II.

SVMMARIVM.

1. *Definitio Baptiſmi traditur.*
2. *Baptiſmus fuit inſtitutus a Chriſto ante paſſionem.*
3. *Baptiſmus eſt triplex, fluminis, ſanguinis flaminis,*
4. *Solum baptiſmus aquæ eſt proprie Sacramentum.*
5. *Qualis ſit baptiſmus fluminis.*
6. *Qualis ſit baptiſmus flaminis.*

Quid eſt Baptiſmus?

1 DIC. Quod est ablutio corporis, seu intinctio exterior sub certa forma verborum, vel est sacramentum regenerationis per aquam in verbo Mag.4.sent.d.3. D.Thom. 3.p. q.66.art.1.Catechis. Rom.de baptismo, vbi notet Parochus, quod neque aqua, neque verba sint Sacramentum, sed ablutio facta per aquam in corpore,idest, applicatio materiæ cum forma est sacramentum, quæ ablutio facta, est signum ablutionis interioris factæ in anima, & sic competit ei definitio sacramenti quod sit signum rei sacræ.

2 Baptismus autem fuit institutus à Christo Domino,vt etiam totam vim regeneratiuã haberet ante passionem, vt habetur Ioan.3. & 4.quod Christus baptizasse ibi dicitur, idest,discipuli eius de ipsius mandato, & Christus instituit hoc sacramentum facto suo,idest, quando fuit baptizatus in Iordane D. Thom.3. p.q.66. art.2. Catech. de Baptismo. Et quod fuerit institutum hoc Sacramentum ante passionem ex Doctorum sententia constat, quia Apostoli baptizati fuerunt sacramento baptismi ante passionem D. Aug.epist.183.ad seleuc. & capuit obligare post passionem,& promulgationem D.Thom.3.p.q.66.art. 2. Sot. in 4.d. 3. q 1. art. 2.

Quando quis baptizat in casu necessitatis,vt minister extra Ordinem non consecratus non peccat mortaliter,si facit in peccato mortali; secus si esset consecratus.

3 Baptismus est triplex, nempe fluminis, sanguinis, flaminis, idest, tribus modis potest quis baptizari,& saluari, idest, baptismo fluminis, idest, aquæ, de quo Ioan. 6. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. Baptismo sanguinis, idest, martyrij de quo Ioan. 12. baptismo habeo baptizari, idest, in Sanguine meo.

Baptismo flaminis de quo Actor. 1. Vos autẽ baptizabimini Spiritu sancto, & habetur de consec. d. 4. c.necessarium, vt si quis vellet baptizari,& hoc desideret cum summo feruore animi, & detestatione peccatorum,cum amore Dei, si non inueniat, qui eum baptizet; & moriatur saluus est. de baptis. debitu. de consec. dist. 4. c. Baptismi inuicem, & c. Catechumi. &c. nõ dubito

dubito. Hinc D. Ambroſ. doleo ventrem meum, quia quem regenaturus eram perdidi, ille tamen gratiam non amiſit

4 Sed ſciendum, quod ſolum baptiſmus aquæ eſt proprie ſacramentum, reliqui vero duo modi nõ abſolute vocãtur Baptiſmi, ſed ſimilitudinarie, quia ſupplent vicẽ Baptiſmi aquæ in tẽpore neceſsitatis cap. baptiſmi liceat c. cathe. de conſec. d. 4. tantum vnum eſt baptiſma, vnde in ſymbolo confiteor vnum baptiſma; & ad Epheſ. vna fides, vnus Deus, vnum baptiſma.

5 Et pro declaratione ſciendum baptiſmum fluminis eſſe, quando quis baptizatur cum aqua, vt fit communiter apud Chriſtianos.

6 Baptiſmum flaminis eſſe, quando quis inſpiratus à Spiritu ſancto habet deſiderium recipiendi baptiſmum aquæ cum pænitẽtia, & contritione peccatorum, & hoc proprie dicitur in adultis. Baptiſmum vero ſanguinis eſſe, quando quis ob Chriſti fidem recipit martyrium, & de hoc habetur Mar. 10. & Luc. 13. poteſtis baptizari baptiſmo, quo ego baptizor, & habeo baptizari alio baptiſmo intelligens de paſsione ſua, quæ fuit omnium martyriorum longè maximum martyrium, D. Tho. p. 3. q. 66. art 2. Sot. in 4. d. 3. q. art. 2. Nau. c. 2. nu. 5.

Qui Baptiſmus ſit perfectior.

QVAESITVM III.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmus ſanguinuis eſt alijs præſtantior,*
2 *Hoc intelligitur non quoad eſſe ſacramentum, ſed quoad collationem gratiæ maiorem.*
3 *Chriſtus recepit omnia illa Baptiſmata*
4 *Quare Chriſtus voluerit baptizari in Iordane*

Cum Baptiſmus, vt dictum eſt, triplex ſit, quis horum trium eſt perfectior, & excellentior?

1 DIC. quod baptismus sanguinis est alijs præstantior; Baptism' vero flaminis est præstantior baptismo aquæ Sot. 4. d. 3 quę. art. 12. ex D. Aug. & ratio est, quia copiosior gratia confertur per martyrium, quàm per Baptismum flaminis seu fluminis propter maiorem charitatem, quæ apparet, quam
2 in alijs, vt Sot. ibidem. Sed hæc comparatio intelligatur, quoad collationẽ gratiæ; non autem quoad esse sacramentum. quia quoad hoc baptismus aquæ alijs est dignior, quia sacramentum & imprimit characterem, & est in præcepto, quod de alijs non habetur; licet Alexander Alensis dicat etiam quoad alia baptis-
3 mum aquæ esse alijs præstantiorem, & omnia hæc baptismata recipisse Christum Dominum testatur Sotus d. 3. in 4. q. 1. art. 2. & voluit baptizari in Iordane, quia transitus Iordanis populi Dei ad terram promissionis significauit transitum fidelium ab hoc mundo ad gloriam, sicut transitus maris rubri significauit destructionem peccati.

De necessitate baptismi.

QVAESITVM IIII.

SVMMARIVM.

1 *Baptismus est necessarius ad salutem*
2 *Per baptismum intelligitur omnes baptismus fluminis, sanguinis, & flaminis.*
3 *In baptismo flaminis virtualiter continentur omnes baptismi.*
4 *Paruulis est necessarius baptismus aquæ sine quo non saluantur.*
5 *Apostoli fuerunt baptizati baptismo Christi.*

An baptismus sit simpliciter necessarius ad salutem?

DIC.

1 DIC. Quod eſt adeo neceſſarius, ſiue in re, ſiue in voto vt in adultis, vt ſine eo ſaluari quis minime poſſit, vt habetur in Ioan. Euangeliſta loco citato, & cõmunis eſt opinio.
2 Sed hic per baptiſmum intelligat Parochus omnes tres ſpecies baptiſmi, ſed diuerſo modo; nam baptiſmus flaminis, & ſanguinis, tunc proſunt, quando abeſt deſiderium baptiſmi fluminis, quod eſt ſacramentum: & hoc implicitè eſt in animo recipientis martyrium ob fidem Chriſti, ſicut qui habet deſiderium baptizari in aqua, ſed non habet oportunitatem, tunc ei ſi moritur ſufficit deſiderium, quod vocatur baptiſmus flaminis, quia
3 in eo implicitè continetur Baptiſmus aquæ, qui baptiſmus flaminis ſolummodo in adultis reperiri poteſt, ſed paruulis neceſſarius eſt in re Baptiſmus aquæ; alioquin etiam innocentiſsimi morientes cum peccato originali, tam filij infidelium, quam fidelium ad æternam pęnam, quæ poena damni vocatur damnandi ſunt, quæ pœna eſt in æternum priuatio viſionis diuinæ gloriæ; non autem patiuntur pœnam ſenſus, quia nullum peccatum actuale commiſerunt. Et hic nota, quod Apoſtoli fuerunt baptizati baptiſmo Chriſti, vt eſt comunis opinio Doctorum, & habetur in c. quando, & C. ſi eos de conſec. d. 4. ſic etiam, & Ioannes baptiſta. D. Thom. 3. p. q. 68. art. 4. Idem dic de Beata Virgine, non tamen ad delectionem culpæ, qua omnino caruit, ſed ad alios effectus ſacramenti Riccar. in 4. d. 4. art. 1. quam Beatam Virginem matrem ſuam Chriſtus baptizauit ſicut & beatum Petrum Apoſtolum, reliquos verò Apoſtolos ipſe Beatus Petrus baptizaſſe teſtatus eſt mihi doctiſsimus Theologus, & Canoniſta D. Hyeronimus Pecorarius.

De

De necessarijs in Baptismo.

QVAESITVM V.

SVMMARIVM.

1 *Tria sunt de necessitate Baptismi, materia, forma, & intentio ministri.*
2 *Materia baptismi explicatur, nam debet esse aqua naturalis.*
3 *Forma baptismi explicatur.*
4 *Minister baptismi duplex ordinarius, & ex necessitate*
5 *In casu necessitatis quilibet potest baptizare,*

Quot sunt necessaria, siue de essentia Baptismi, sine quibus, vel eorum aliquo minime constaret?

1 DIC. Quod sunt tria, materia, forma, & intentio ministri faciendi, quod facit ecclesia. Nota hic de ministro, quod si baptizat Acolytus præsente Subdiacono non peccat mortaliter; secus si Subdiaconus præsente Diacono baptizaret & ratio est, quia baptizare est officium Diaconi, & non Subdiaconi, & ideo vsurparet officium alterius.

2 Materia est aqua naturalis, siue sit fontis, siue fluminis, siue maris, siue laci, siue putei, siue stagni, siue cuiusuis loci, dummodo sit aqua naturalis, etiam si sit turbida, non tamen eo modo ingrossata, vt aquæ raritas non appareat. Item aqua ex glacie, ex niue, ex grandine liquefacto ex sale liquefacto, quod tamen fuerat ex aqua maris congelatum. Item aqua, quę aliquo artiificio a vino limphato secerneretur, quod fieri potest secundum Thom. in 4. art. 6. item fuisset aptissima materia huius sacramenti illa aqua que exiuit de latere Christi, quia fuit verè aqua naturalis Sot. in 4. d. 3. q. 1. art. 4. Ang. in nu. Bapt. 4. nu. 5. Sed teneat mente Parochus, quod in baptizando non non debet vti pro materia alia aqua quam illa quæ conseruatur in fonte baptismali, quæ est sanctificata mysteriosis ecclesiæ cærimonijs

rimonijs alias peccat mortaliter, ſi abſque neceſsitate baptizaret in alijs aquis.

3 Forma autem baptiſmi ſubſtantialis eſt hæc: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti Amen. Greci dicũt baptizetur ſeruus Chriſti, baptizãt, & non attribuũt actũ baptizandi miniſtris ad euitandũ errores antiquorũ, qui virtutẽ principalem baptizandi miniſtris tribuebãt S. Th. q.66 nu.5.ad 1. Et licet in caſu neceſsitatis hæc forma cum debita materia, & intentione ſufficiat ad ſacramentum, extra tamen neceſsitatem debet baptizans adhibere alias orationes, & cæremonias, prout in baptiſterio, aliàs peccat mortaliter, & poteſt puniri.

4 Miniſter verò ſacramenti Baptiſmi eſt duplex, aut ordinarius extra caſum neceſsitatis; & hic eſt proprius Parochus, vel alius ſacerdos de ipſius, vel Epiſcopi licentia. D. Thom. 3.p.q.67. art. 1. & ſequent. ſiue etiam ipſemet Epiſcopus, qui dicitur primo Parochus & plenè Curatus.

Aut eſt extraordinarius in caſu neceſsitatis, & tunc quilibet poteſt adminiſtrare ſacramentũ Baptiſmi, ſeruato tamen ordine, vt vbi maior ſit, ceſſet minor; vt præſente Parocho non debet baptizare alius ſacerdos, nom. Parochus, niſi tamen eſſet cenſura innodatus Parochus, cui incumberet ex officio. Ang. Baptiſmus 5. nu. 1. Sot. 4. d. 4. ſic etiam præſente ſacerdote non debet baptizare alius non ſacerdos, ſic præſente viro non debet baptizare fœmina, & ſi baptizaret fœmina præſente viro non eſſet ſine peccato, ſaltem veniali, ſicuti etiam, ſi baptizaret inferior præſente ſuperiore, niſi tamen excuſaretur, ſi ille ſuperior neſciret formam Baptiſmi, vel modum baptizandi D. Ant. 3. p. tit. 14. c. 12. §. 13.

5 Diaconus etiam extra caſum neceſſitatis nõ poſſet baptizare ſine licentia Epiſcopi, vel Parochi q. 3. d. can. conſtet. de conſec. d. 4. an ſacerdos. D. Thom. 3. part. q. 67. art. 4. q. 1. & in caſu neceſsitatis non ordinati, cum ſtola, & manipulo, vel cotta, baptizantes eſſent irregulares c. 1. de cler. non ord. min.

De

De Intentione Ministri.

QVAESITVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Intentio ministri in baptismo quanam debeat esse.*
2 *Intentio ministri baptizantis sufficit, si sit intentio faciendi, quod facit ecclesia.*

Quæ est debita intentio ministri?

1 DIC. Quod debet esse, facere quod facit ecclesia, vt v. g. qui baptizat debet habere intentionem faciendi, quod facit ecclesia; vbi nota, quod, & si intentio baptizantis non dirigeretur ad finem ablutionis, qui est facere illum Christianum, & membrum Christi, sed tantum baptizare illum iuxta inentionem ecclesiæ, adhuc esset verè Baptismus, quia inten-
2 tio ministri non est necesse, vt feratur in supremum illum finem, sed sufficit, vt feratur in finem proximum, qui est faciendi, quod facit ecclesia Sot. in 4. d. 1. q. 5. art. 8. qui refert ita tenere Scot. in 4. d. 6. q. 5. quod probatur esse verum per can. 1. q. 1. Spiritus sanctus.

QVAESITVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Si quis simul cum intentione faciendi, quod facit ecclesia haberet intentionem faciendi aliquod peccatum baptizans vere baptizat.*
2 *Idem dic, si hoc modo etiam ludens baptizaret.*

An esset vere baptismus, si quis baptizando haberet intentionem faciendi, quod facit ecclesia, & insimul intentionem committendi adulterium, aut aliud peccatum?

DIC.

1 2 DIC. Quod ſic, & ita habetur de conſec.d.4.can. non illud,& D. Thom. in 4.d. 1.q. 5. art. 10. ſic etiam eſſet Baptiſmus, ſi quis fingendo ſe eſſe presbyterum per ludum baptizaret, cum intentione tamen faciendi, quod facere ſolent Presbyteri, & ita habetur in Can. ſuperius allegato Spiritus ſanctus 1. quæſt. 1.

QVAESITVM VIII.

SVMMARIVM

1 *In babtiſmo, ſi deeſt intentio babtizantis infans non remanet babtizatus.*

2 *Adultus verò in hoc caſu propter eius fidem, & deuotionem remanet baptizatus baptiſmo flaminis.*

3 *Omnis baptizatus cenſendus eſt verè baptizatus, nec eſt rebaptizandus, niſi conſtet de intentione contraria miniſtri, vel ſuſcipientis.*

An ſaluabitur baptizatus, ſi miniſter baptizãdo profert debita verba ſuper debitã materia, ſed malitioſe non habet intentionem baptizandi?

1 DIC. Quod, vel loquimur de infantibus,& tunc ſi deeſt maligni baptizantis intentio quamuis alij dixerint ſupplex ſuperni ſacerdotis miſericordiam, nihilominus abſolute dicendũ eſt non baptizari, aut loquimur de adultis,& tunc ſuffi- 2 cit eis eorum deuotio, &fides, & ſaluerentur Baptiſmo flaminis, quia vtique ſi eſſent certi non fuiſſe vere baptizatos ob malitiam Miniſtri vel ob defectum caperent iterum baptiſmum.

3 Sed dic melius, quod cum Miniſter agat in baptizando, vt Miniſter eccleſiæ, & per prolationem formæ exprimitur intentio Eccleſiæ cenſendus eſſet verè baptizatus niſi tamen exterius contrarium appareret pert intentionem Miniſtri, vel ex parte ſuſcipientis D. Thom, vbi ſupra;

QVAE-

QVAESITVM IX.

SVMMARIVM.

1 *Tam in collatione baptismi, quam aliorum Sacramentorum requiritur virtualis intentio ministri.*

2 *Virtualis intentio ministri semper perseuerat, nisi fuerit interrupta per contrarium actum.*

An esset baptismus, si quis sciens natum puerum habet intentionem illum baptizandi, cum ad baptismum defertur, quę tamen post octo dies, vel aliud tempus ad baptismum portatur, interim minister nihil de puero baptizandi, vt intendebat prius, cogitauit, sed postea ex improuiso ei oblatum baptizet.

1 DIC. Quod tunc non esset Baptismus, quando nulla præcessit intentio saltem virtualis, tam in collatione Baptismi, quam aliorum sacramentorum, quæ intentio illum mouet ad baptizandum Sot. in 4. vbi supra ex sent. D. Thom. 2 Hic autem virtualis intentio videtur perseuerare, si non fuerit interrupta per contrarium actum.

De materia Baptismi.

QVAESITVM X.

SVMMARIVM.

1 *Multæ rationes assignantur, cur in aqua, & non in alio liquore sacramentum baptismi fuerit institutum.*

2 *De materia baptismi, prophetiæ, & figuræ in veteri testamẽto.*

Cur in aqua, & non in alio liquore sacramentum Baptismi fuit institutum?

1 DIC. Primo, quia aqua vbique habetur, ne quis defectus materiæ excusaretur. Secundo, quia sicut aqua lauat sordes

des corporis exterius, sic gratia per aquam mundat animam interius. Tertio, Quia, sicut aqua pro refrigerando caloris feruore a corporibus humanis solet esse remedium, sic ad tollendas animi cocupiscentias, per Baptismũ ipsius materia in aqua instituta fuit. Quarto, quia, sicut aqua ratione sui puritatis nil relinquit odoris, aut maculæ, vt vinũ vel alius liquor, sic Baptismus nullam maculam peccati in baptizato relinquit, ideoque congruentissime in aqua materia baptismi instituta fuit, Cathech. Rom. de sacramento baptismi.

2 De qua materia Baptismi sunt prophetiæ & figuræ in scriptura veteri, vt Ezech. 36. effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquinamẽtis vestris, & Genes. 1. Spiritus Domini ferebatur super aquas, & Ezech. 44. Effundam aquam mundam, & Exod. 2. vbi Moises demergitur in flumen, quem filia Regis, idest, Ecclesia ex aquis extollit, vt de consec. d. 4. c. nequemquam. Præterea Ezech. 16. quando lota es, non es lota aqua in salutem. Insuper diluuium aquæ tẽpore Noe fuit figura baptismi, vt 1. Petri c. 3. Vel arca patris Noe.

QVAESITVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Nec in lixinio nec in eo omni, quod vere adest aqua naturalis Baptismus fieri potest.*

2 *Lixiuium, & brodium si sit taliter alteratum, vt non perdiderint formam aquæ naturalis potest in ipsis fieri Baptismus.*

An posset fieri baptismus in lixiuio, vel aqua, quæ solet fluere ex naribus hominum, aut animaliũ, vel in lacrymis, vel in sputo, vel in aqua, quæ fluit ex incisionibus vitis, vel in aqua, quæ supernatat in sanguine, vel in aqua, quæ per distillationem, seu compressionem ex herbis, seu floribus seu radicibus exprimitur?

DIC.

1 2 DIC. Quod non, quia huiusmodi non sunt veræ aquæ naturales. Sed de lixiuio dic, quod si non esset ita per cineres alteratus, vt aquæ naturam amiserit, posset in eo fieri baptismus. Idē de brodio, si non esset pinguedine spissum, vt qualitas aquæ in ea non esset sed appareret quoddam tertium.

QVAESITVM XII.

SVMMARIVM

1 *In aqua vitis non potest fieri babtismus.*
2 *In aqua Sulphurea potest fieri, dummodo non amiserit naturam aquæ.*

An posset fieri baptismus in aqua, quæ ardere solet vt aqua vitis ab alchimistis composita, vel in aqua sulphurea?

1 2 DIC. Quod in aqua vitis non potest fieri baptismus, sed in sulphurea bene potest fieri dummodo non ita superaretur à qualitate sulphuris, vt aquæ naturam amiserit.

QVAESITVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Liquor immixtus aquæ, si naturam suam aqua perdiderit, nō potest esse materia baptismi.*
2 *Regula generalis est: mixtio, vel alteratio, quæ tollit naturā aquæ, efficit, vt illa non sit debita materia baptismi.*

An baptismus fieri possit in aqua naturali, sed admixta cum vino, vel oleo, vel alio aliquo liquore, vel cum alio corpore?

DIC. Quod si liquor immixtus superat naturam aquæ, vel sit in pari quantitate, ita vt tertium quoddam generetur,

tur, non poteſt fieri baptiſmus, ſic etiam quando aliud corpus in aquã immitteretur, vt terra, vel cinis, quãdo aqua ſuperaretur ab illo. Et ſit regula generalis, quod illa mixtio, ſeu alteratio impedit, quominus aqua ſit idonea materia baptiſmi, quæ tollit naturam aquæ, ſed ſi immixtio ſit pauca, vt aquæ natura remaneat, poteſt in ea fieri baptiſmus.

QVAESITVM XIV.

SVMMARIVM.

1 *Aqua veneno admixta vbi ſit periculum mortis non eſt apta materia baptiſmi.*
2 *Similiter nec aqua ebulliens, quæ mortis eſſet cauſa.*
3 *Aqua ex ſale reſoluta calore Solis, vel ignis ex aqua maris concreta, eſt materia baptiſmi: ſecus de ſale excauato ex foſsis.*

An poſsit fieri baptiſmus in aqua reſoluta ex ſale, vel in aqua ebullienti, vel in aqua, in qua eſſet infuſum venenum?

1 DIC. Quod aqua, in qua eſſet mixtum venenum, ſi eſſet periculum mortis, non eſſet apta materia baptiſmi, nec 2 aqua ebulliens, ſi calore illius mortis periculum infantulo immi3 neret; de aqua reſoluta ex Sale, ſi ſal eſt ex fodinis, vel foſſis excauatum, non poteſt fieri baptiſmus in ea, ſed ſi ſal eſt concretum calore Solis, vel ignis ex aqua maris, poteſt in ea fieri Baptiſm⁹.

QVAESITVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Peccat Minister baptizans absque necessitate in aqua nigra vel rubea, vel alijs coloribus.*
2 *Sic bapizatus debet postea baptizari sub conditione.*
3 *Sic baptizans ex necessitate non peccat.*
4 *Sed an sit baptizatus, explicatur*

An possit fieri baptismus in aqua naturali, seu nigra vel rubea, aut aliàs colorata?

1 DIC. Quod nulla vrgenti necessitate peccat minister vtēs aqua huiusmodi, quia esset dubium, si esset apta materia aqua alterata, vel corrupta ab accidentibus, & ratio est, quia ex ponit se periculo inualiditatis sacramenti in detrimentum, tàm
2 graue animæ, proximi, & baptizatus huiusmodi esset rebaptizādus sub conditione, incipiendo a negatiua; si non es baptiza-
3 tus, ego te baptizo, &c. Secus esset dicendum in extrema necessitate deficiente alia aqua, quia tunc non peccaret, nam minister ex actu charitatis moueretur, quantum in se esset proximi periculo prouidere, sed absque necessitate peccaret, vt dictum est,
4 an autem esset Baptismus scit, qui omnia nouit, sed tu dic, non esse Baptismū si alteratio accidentium aquæ naturam mutasset.

QVAESITVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Aqua baptismi necessario debet tangere corpus.*
1 *Non esset baptizatus si tantum aqua tangeret capillos vel vestes, vel esset coopertus pelle secondina.*

An sit necessariū in baptismo, vt aqua tangat corpus baptizati realiter, & satis sit si tāgat capillos?

DIC.

1 DIC. Quod neceſſarium eſt, vt tangat corpus, quia ca-
2 pilli non ſunt pars corporis humani, ſed potius excrementa quædam D.Thom.3.p.q.66.art.2.Sot.in 4.d.5.q.1.art.3. Et eo minus non eſſet baptiſmus, ſi tangeret tantum veſtes, vel ſi baptizaretur coopertus pelle ſecundina, quia aqua non tangit corpus, nam pellis illa ſecundina eſt extra corpus infantis, licet Sylueſter aliter ſentiat verb. Baptiſmus n.4.q.1.& alij.

QVAESITVM XVII.

SVMMARIVM

1 *Tribus modis poteſt fieri baptiſmus, Primo, aquæ effuſione, Secondo, aſperſione, Tertio, immerſione.*

2 *Immerſio poteſt eſſe vna, vel trina, & huius ſignificatio explicatur.*

3 *Baptizans debet obſeruare conſuetudinē Cathedralis eccleſiæ. Baptizans trina immerſione ſi in prima proferret formam baptiſmi, verè baptizaret, ſi habeat intentionem, etiam ſi relinquat alias immerſiones.*

An poſſit fieri baptiſmus vna immerſione, vel trina vel aſperſione ad libitum miniſtri?

1 DIC. Trib⁹modis poſſe Baptiſmū fieri. Primo effuſione aquæ, quando infunditur ſuper caput, ſeu corpus pueri ex aliquo vaſe. Secundo, aſperſione quando aqua aſpergitur
2 per ſpongiam ſeu ramum. Tertio, immerſione, quando puer per latera aut brachia immergitur in aqua, & hæc immerſio poteſt eſſe vna, vel trina; ſi eſt vna ſignificatur vnica mors Chriſti, & vnica Deitas, ſi trina, ſignificatur Trinitas diuinarum perſonarum, & triduum ſepulturæ Chriſti D.Greg. lib.1. Epiſt. c. 4.
3 & habetur de conſec. d.4.in c.Doctrina. Sed baptizans debet in modo baptizādi obſeruare conſuetudinē Eccleſiæ Cathedralis, alias peccat ſaltem venialiter Sot.lib.4.d.6.art.2. Sed D.Th. dicit peccare grauiter 4.ſent.q.66.art.8.

4 Qui minister si haberet intentionem baptizandi trina immersione,& tamen in prima immersione proferret formam verborum,& omitteret secūdam,& tertiam immersionem verè baptizaret,si habuit intentionem faciendi,quod ecclesia. Caet. in 3. par.q.66.art.8.ad 4. Victoria de baptismo num. 19. & ratio est,quia intentio ministri conformatur vt diximus intentioni,& consuetudini ecclesiæ. quæ non vtitur trina immersione, tanquam simpliciter necessaria, sed tanquam accidentali ceremonia,quia si esset trina immersio de essentia Baptismi, tunc non baptizaret, qui per aspersionem baptizat, ꝙ tamen est falsum.

QVAESITVM XVIII.

SVMMARIVM

1 *Baptizans non seruans consuetudines Cathedralis Ecclesiæ in baptizando peccat.*
2 *Hodie in vsu est baptizare per aquæ effusionem semel, vel ter, in quo seruanda est consuetudo loci.*
3 *Infantulus infirmus leuissimis guttis saltem caput tāgentibus potest baptizari.*

An minister vere baptizaret,si in baptismo discederet ab vsu, & consuetudine ecclesiæ Cathedralis circa modum, vt per immersionem trinam, vel vnam, aut per aspersionem, aut per effusionem aquæ?

1 DIC. Quod baptizans non se conformans matrici ecclesiæ, quantum ad ceremonias, & accidentalia, licet vere baptizaret, peccat saltem venialiter, vel secundum D. Thom. grauiter, vt supra. Et hic notet Parochus, quod
2 antiquitus baptizabatur per trinam immersionem c. de trina c.de multis c.eodem modo de consec. d. 4. & etiam per aspersionem,vt in Act. Apost.sed hodie in vsu est baptizare per effusionem

sionem aquæ, vt fit Romæ,&hic Beneuenti, eiusque Diœcesi & multis alijs locis, vt noui, quæ effusio potest fieri semel, seu ter, c. de trina loc. citato,& consuetudo loci seruanda est; Be-
3 neuenti, & in sua Diœcesi fit ter. poterit infirmus infantulus baptizari leuissimis guttis per aspersionem Sot. 4. d. 3. q. 1. ar. 5. & sufficit si gutta caput tantum tangat, nam caput est pars principalis corporis, in qua omnes sensus vigent D. Thom. 3. p. q. 66. art. 7. & 8. & sic regulariter baptismus debet fieri in capite.

QVAESITVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *In casu necessitatis potest fieri baptismus in aliqua parte corporis extrema quæ appareat, vt digitus, pes, manus.*
2 *Puer tamen si viuus egreditur sub conditione debet baptizari.*
3 *Secundum aliquos tamen hoc non est necessarium.*
4 *Quid agendum de puero superuiuente baptizato in casu necessitatis.*

An posset fieri baptismus in aliqua extrema parte corporis, vt in digito pedum, vel manuum?

1 DIC. Quod si non appareat alia pars principalior corporis, tunc baptizanda esset illa pars extrema, quæ
2 appareret, vt digitus, pes, vel manus. Sed si puer integer postea egredietur viuus, quia dubium est, an sit baptizatus in illa extrema parte corporis, erit sub forma conditionali baptizandus quæ est huiusmodi: si es baptizatus, non te baptizo, sed si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti amen. D. Thom. 3. par. q. 63. art. 11. Victoria de Baptismo num. 32. Petrus a Sot. lect. 1. de baptismo, quæ forma
3 habetur in cap. de quibus de Bapt. licet alij affirment esse verè baptismum ex cõtactu cuiusuis; etiam extremæ partis corporis

illa ratione, quia anima est tota in qualibet parte corporis Innoc.& Abb. in c. debitum de Bapt. Gloss. in l.3.ff.de acq.potest.Aug.in num. Baptismus 4. num. 2. sed prior sententia securior. Baptizatus in casu necessitatis si postea superuiuens deferetur ad ecclesiam ad supplendum ceremonias, non propter hoc est iterum baptizandus.

QVAESITVM XX.

SVMMARIVM.

1 *Puer non est baptizandus super ventrem matris.*
2 *Et si crederetur mater pueri iam, iam moritura, non est aperienda, vt puer baptizetur.*

An si dubitaretur de morte matris, & nulla pars infantis extra vterum appareret, posset baptizari super ventrem matris?

1 DIC. Quod non c. qui maternis, &c. ad matris de consec. d.4. quia non potest renasci spiritualiter qui corpo-
2 raliter natus non est, nec esset aperienda mater, etiam si certo crederetur iam iam moritura.

QVAESITVM XXI.

SVMMARIVM

1 *Si mater pueri vere sit mortua aperiendus est eius vterus ad baptizandum puerum.*
2 *Si puer inuentus fuerit mortuus, nec baptizandus, nec sepeliendus est in loco baptizatorum.*

An si mater esset mortua, & aduerteretur infans esse viuus, nũ esset aperiendus venter matris mor-

tuæ

tuæ, vt viuus infans extraheretur ad Baptiſmum?

1 DIC. Quod ſic, vt habetur in l. poſthumus ff. de inoff. teſtam. ſed bene aduertendum eſt, vt mater ſit verè mortua, & non ſtatim exſpirata, cædatur eius venter, quia ſolẽt aliquando homines aliquo accidente corripi, vt mortui videantur, ſed matre apparente mortua debet in eius ore aliquid poni vt apertum teneatur, & inde infans reſpirare poſſit, & ſic poſtea extractus de vtero verè mortuæ baptizari, & baptizatus, ſi deinde moriatur, poterit in eccleſia ſepeliri Nauar. c.22. num. 6.
2 Manual. Sylu. num. ſepultura. Sed ſi repertus fuerit mortuus infans, ex vtero matris extractus, nec baptizari, nec in loco baptizatorum ſepeliri poterit. Pater Marius fulgentiſſimum ſydus Societatis Ieſu ſæpe a me citandus in ſua lect. de Baptiſmo.

QVAESITVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Si per contactum aquæ creditur puer moriturus, non eſt baptizandus.*
2 *Ad euitandum periculum mortis, debet puer leuiter aſpergi acqua.*

An eſſet baptizandus aliquis, cui crederetur per cõtactum aquę eſſe inferendam mortem, vel mortis accelerationem euenturam?

1 DIC. Quod non, quia non ſunt facienda mala, vt veniãt bona, ad Rom. 8. Sot. in 4.d.3. q.1. art.8. & qui in hoc caſu baptizaret etiam ſi bono fine faceret, ſecuta morte baptizati eſſet homicida, & irregularis. Sed ad euitandum pericu-
2 lum mortis poteſt baptizandus leuiter aſpergi aqua, vel effundi Sylu. num. Baptiſmus q. 5. ab Aug. de Baptiſmo S.8. num. 1.

QVAESITVM XXIII.

SVMMARIVM

1 *Mater prægnans si ob fidem occidatur ipsa saluabitur martyrio, puer verò baptismo sanguinis.*

An si mater prægnans occidatur ob fidem Christi, & ipsa sit infidelis, saluetur ipsa, & infans eius nondum natus?

1 DIC. Quod ambo saluarentur, mater martyrio, & infans baptismo sanguinis, vt fuerunt SS. Innocentes Sot. in 4. d. 5. art. 3. in fin. Sylu. num. Baptismus 2.

De forma Baptismi, nempe, ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & spiritus sancti amen, Et de casibus particularibus baptismi.

QVAESITVM XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Si in forma Baptismi baptizans omitteret ego, vel amen, & loco baptizo diceret abluo, & loco te poneret nomen, vel vocibus æquiualentibus vteretur, verè baptizaret.*

2 *Personæ sanctissimæ Trinitatis debent exprimi. in forma baptismi.*

An esset baptismus, si omitterentur illa duo verba ego, & amen, vel si loco baptizo poneretur abluo, & si loco vocabuli, te, poneretur nomen baptizantis, vel ponerentur aliæ voces æquiualentes, & loco Patris, & filij, & Spiritus sancti, ponerentur alia vocabula significantia Trinitatem?

DIC.

1 DIC. Quod omittens Ego,& Amen,& loco verbi bapti zo, ponens abluo,& loco te,ponens nomen, vel si vteretur vocibus æquiualentibus,verè baptizaret:sed quoad perso 2 nas sanctissimæ Trinitatis debent exprimi per notiora vocabula nempe in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, quia sic Christus instituit,sed esset baptismus si ex ignorantia latinæ linguę diceretur,Ego te baptizo in nomine patria,& Filia,& Spiritus sancta,dummodo per patria non intelligeret patriam, & per filiam non intelligeret fœminā, & per Spiritū sanctam, nec etiam fœminam, & non sit error in principio dictionum, si diceret matris loco patris,& sic vellet inducere errorem in ecclesia,quia tunc nō esset baptismus,& sic baptizans esset vehemēter suspectus de hæresi.Summistæ omnes,& hæc forma est pronuncianda imergendo aquam

QVAESITVM XXV.

SVMMARIVM.

1 *Baptismus collatus in nomine Trinitatis implicitè non est baptismus.*

2 *Nec etiam est vere baptismus collatus, in nomine Dei, vel Domini.*

3 *Baptismus collatus in nomine Trinitatis cum explicatione trium personarum, valet.*

An esset Baptismus si minister diceret ego te baptizo in nomine Trinitatis, vel ego te baptizo in nomine Dei, aut in nomine Domini, aut in nonomine Christi amen.

1 DIC Quod baptismus collatus in nomine Trinitatis implicite non est baptismus, qui ex Christi institutione facienda est expressio sanctissimæ Trinitatis in numero personarum,

ſonis,prout relationibus,& proprietatibus conſtituũtur,& diſtinguuntur, nec eſt tenenda opinio Caet. in 3.d.q.66. art. 6. aliter ſentientis.

2 Sic etiam eadem ratione non eſſet baptiſmus collatus in nomine Domini, quia non fit explicatio Trinitatis,vt ſupra, & licet habeatur in c. à quodam Iudæo de conſec. d.4. quod baptiſmus collatus in nomine Trinitatis valeat, id intelligat Parochus cum explicatione trium perſonarũ,& ita explicauit Innoc. in c. firmiter de ſumm.Trin.& fid.Cath.& alij.vide Sot.4.d.3. q.1.art.6. 3

QVAESITVM XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſm⁹ collatus ab Apoſtolis in nomine Chriſti fuit validus.*
2 *Hoc late explicatur*

Quomodo fuit validus Baptiſmus collatus ab Apoſtolis in nomine Chriſti, vt habetur Actor. 10. & 19.

1 DIC. Quod fuit validus ex diſpenſatione diuina in primitiua eccleſia ad magis cõmendandum nomen Chriſti, quod erat nimis exoſum Iudæis,& gentibus D. Thom.3.p. q.56.art.6.ad primum, & eſt communis omnium Theologorum; vel dic,quod Apoſtoli baptizarunt in nomine Chriſti, id eſt, in fide Chriſti,vel authoritate Chriſti, vel baptiſmo à Chriſto inſtituto ad differentiam baptiſmi Ioannis,& tamen vtebantur forma à Chriſto præſcripta: nam dictum fuit eis euntes in mundũ vniuersũ baptizate oẽs gentes in nomine Patris, & filij, & Spiritus ſancti, Amen. Videat Parochus Cathech. Rom. de baptiſmo. Et ita videtur tenere Melchior Canus lib.6.c.8. de

locis.

locis Theologis. Sed ex sententia Ambrosij in baptismo collato in nomine Christi totam Trinitatem intelligi declarat lib. 1. de Spiritu sancto. Sic etiam alij dixerunt in baptismo collato in nomine Patris tantum, vel Spiritus sancti tantū, vt refert Mag. in 4.d.3. vbi in fine concludit tutius esse, vt tres personæ Trinitatis explicite nominentur, & dicatur forma solita in nomine Patris, & Filij,& Spiritus sancti, Amen. Sed hæc forma solita necessaria est ad validitatem sacramenti. Et hic nota, quod hæc nomina, Christus, Iesus, & Filius Dei, ita intelligantur, ꝙ vocatur filius Dei, in quantum est Deus à Deo,dicitur Christus in quantum est homo, quantum ad naturam humanam assumptam à persona Diuina, dicitur Iesus, in quantum Deus est vnitus humanitati,ex Alexandro de Alef.3.Sum. Et Christus dicitur vnctus Summ. plenitudine gratiæ, & Iesus dicitur Saluator.

QVAESITVM XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Non est necessaria expressio pronominis Ego, in forma baptismi.*
2 *Nec est necessaria particula Amen.*
3 *Peccat malitiose omittens pronomen Ego, & particulam Amen.*

An in baptismo sit de necessitate sacramenti exprimendum illud pronomen ego, vel alio modo sit significanda explicite persona ministri?

1 DIC. Quod non est simpliciter necessaria expressio pronominis ego,nec alterius verbi significātis personā ministri, sed sufficit exprimere actionem, in qua implicitè continetur minister, nempe satis est si dicatur,baptizo te, aut,vt Græci baptizant. Baptizetur seruus Christi,in nomine Patris, & filij, & Spiritus

ritus sancti, Amen; sic etiam illa particula, Amen, non est de necessitate sacramenti, sed peccaret mortaliter, qui malitiose omitteret pronomen ego, & amen, propter præceptũ Ecclesiæ

QVAESITVM XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Si in forma baptismi non proferatur verbum baptizo non est baptismus.*

2 *Loco verbi baptizo, si dicat lauo, abluo, aspergo, effundo, intingo, & similia verba significantia, idest, ex vsu loquentium, vel proprieate sermonis. efficitur baptismus, sed peccatur mortaliter.*

An esset baptismus si quis diceret ego te in nomine Patris, & Filij, & spiritus sancti amen, & tamen effundit aquã, sed non profert verbum baptizo?

1 DIC Quod non est baptismus, quia est necessario exprimenda actio ministri, vt habetur in c. 1. de baptismo D. Thom. q. 66. art. 5. ad secũd. & ratio est, quia in vnoquoque Sacramentorum debet exprimi verbum illud, quod facit minister per quod significatur, & efficitur principalis effectus sacramenti. Vnde, cum dicit Minister, Ego te baptizo, significat & efficit lotionem in anima baptizati, & si omitteret verbum baptizo non exprimeret, quod facit: posset tamen loco 2 verbi baptizo vti alijs verbis idem significantibus ex communi loquendi vsu, vel ex proprietate Sermonis, vt abluo, aspergo, effundo, lauo, intingo, & similibus, vt in 4. d. 3. q. 1. art. 3. Dicunt Doctores, sed mutans malitiose peccaret, & nota, quod si moriatur infans ante finem formæ, non est baptizaus: sed si moriatur minister, debet puer sub conditione baptizari, & est communis, dummodo nesciatur an protulerit formam baptismi.

QVAE-

QVAESITVM XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Neceſſarium eſt in baptiſmo exprimere perſonam, quæ baptizatur per pronomen (Te.)*

2 *Aliter faciens peccaret.*

3 *Baptizãs maſculũ an sit baptizatus, si poſtea fæmina reperiatur.*

An ſit neceſſario exprimenda perſona ſuſcipientis baptiſmum?

1 DIC. Neceſſario exprimendam eſſe perſonam ſuſcipientis baptiſmũ per pronomen te; vt dicendo, Ego te baptizo, &c. Quod ſi per nomen illius, vel per aliam vocem ſignificantem nomen illius, aut officium, aut dignitatem, vt ſi dicatur, Ego baptizo Petrum, vel, ego baptizo veſtram Dominationem, vel, veſtram Maieſtatem, vel, ego baptizo Ducem exercitus, vel ciuitatis, vel ego baptizo Seruum Chriſti, vel ego baptizo hunc hominem in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, amen. eſſet baptismus, sed ita baptizans peccaret mortaliter, ſi ex ignorantia, venialiter ſaltem, ratio, quare ſit exprimẽda perſona baptizandi per pronomen te, eſt, quia actio baptiſmi debet terminari ad eum qui baptizatur, nam omnia ſacramenta, excepto ſanctiſſimo ſacramento Altaris, ſunt ſacramenta, dum fiunt, & peficiuntur vſu, & applicatione materiæ ad ſubiectum Sylu. verb. Baptiſmus 1. q. 3. Petrus à Sot. loc. ci. Victoria de Bapt. num. 14. lege Sot. 4. d. 1. q. 5. a. 8. optimè hanc rem reſoluentem.

3 Et ſi quis baptizaret, maſculum, & ei nomen maſculinum imponeret, & ita intenderet, & non aliter, ſi poſtea reperietur fæmina, non eſſet baptiſmus C. quamuis, &c. ſolent de conſec. d. 4. Sed ſi volebat baptizare creaturam ſibi propoſitam, quæcunque illa eſſet teneret baptiſmus. Et hic nota, quod Hermophroditus eſſet baptizandus in ſexu prædominanti.

QVAESITVM XXX,

SVMMARIVM.

1 *Si quis baptizando diceret; ego te baptizo in nominib. Patris & Filii, & Spiritus ſancti, vel in nomine Patris, & nomine filij, &c. non eſſet vere baptiſmus.*

2 Ra-

2 *Ratio huius late aſsignatur.*
3 *Si quis diceret, battizate Chriſto, & io nel nome del padre, &c. vel sic, hic baptiſmus ſit in nomine patris, &c. non eſset vere baptiſmus.*

An eſſet baptiſmus, ſi quis diceret: Ego te baptizo in nominibus Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, amen. vel, Ego te baptizo in nomine Patris, & in nomine Filij, & in nomine Spiritus ſancti;

1 2 DIC. Quod vtroque modo non eſſet baptiſmus, quia nomen in Trinitate, aut ſignificat diuinam naturam, aut ſubſtantiam, & eſſentiam, aut ſignificat notitiam, quæ habetur de Deo in hac vita, aut ſignificat virtutem, auctoritatem, & poteſtatem ſanctiſſimæ Trinitatis omnibus his modis vna eſt, nam vna eſt natura, ſubſtantia, & eſſentia Dei, vna eſt virtus, auctoritas, & poteſtas ſumma, & maxima, & vna eſt notitia, & conſequenter vnicum nomen. Itaque dicendo in nomine Patris, eſt ac ſi dicatur in eſſentia Patris, Filij, & Spiritus ſancti amen: ſi autem diceretur in nominibus eſſet falſa forma, quia ſignificaretur in Trinitate eſſe plures eſsentias, ſicut ſi diceretur in nomine Patris, in nomine Filij, & in nomine Spiritus ſancti, quia ſignificaretur quamlibet perſonam in Trinitate habere ſuam eſſentiam, quod repugnat veritati, & Symbolo ſancti Athanaſij, & hic obiter adnotare placet Dominum Camillum Caſtellanum Pharenſem virum in Auditoratus officio per plures annos in hac Archiepiſcopali Curia ſub Maximiliano Archiepiſcopo, integrum vita, abſque omni prorſus querela, immo communi omnium conſenſu laude digniſſimum ſolitum mihi dicere inter ſuas iaculatiuas orationes ſæpe vti illa. Deus in nomine tuo ſaluum me fac, quam dixit maximæ efficaciæ ſemper ei fuiſſe in eius neceſſitatibus, quem ego gaudeo imitari.

3 Et an eſſet baptiſmus, ſi quis diceret, Battizete Chriſto, & io nel nome del Padre, e del Figlio, e del Spirito ſanto amen. ſine

verbo

verbo Baptizo, & infunderet aquam? Dic, quod non, ob rationem vt ſupra; ſicut non eſſet baptiſmus, ſi quis diceret: hic baptiſmus fit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, amen. quia non exprimitur perſona baptizantis

QVAESITVM XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmus factus in nomine genitoris, geniti, & procedentis, non eſt vere baptiſmus per ſtabiliorem ſententiam.*

An eſſet baptiſmus, ſi diceretur, Ego te baptizo in nomine genitoris, & geniti, & procedentis ab vtroque?

1 DIC. Quod non D. Thom. 3. par. q. 66. art. 5. &. 6. & ita ſentit Bonau. Scot. Ricc. & alij. Caet. in 3. par. qu. 66. art. 5. ad. 5. & Vict. de Bapt. num. 14. tenent contrariũ, ſed prima opinio eſt probabilior, & ratio eſt, vt D. Thom. ibi, quia ſicut aqua ſumitur pro materia Baptiſmi, quia eius vſus eſt communior ad abluendum; ſic in forma Baptiſmi aſſumuntur ea nomina, quibus communiter conſueuerunt nominari perſonæ ſanctiſsimæ Trinitatis, tanquã per vocabula notiora in noſtra lingua, qualiter nõ sũt illa vocabula genitor, genitus, & procedens, & ideo in ipſis non perficitur Sacramentũ baptiſmi, & particula illa (&) eſt de ſubſtantia formæ inter perſonas ſanctiſsimæ Trinitatis exprimenda, aliàs non eſset Sacramentum, & eſt communis Theologorum, & Canoniſtarum Maior. 4. ſent. cum Palud. Io. Andr. cũ alij. Innoc. in c. 1. de Bapt. Summiſtæ verb. Bap. ſed poſset loco illius poni altera particula idem ſignificans, ſed peccaret ſi ex malitia, ſecus ſi ſine malitia.

Idem dic de illa particula (in) ſi omittatur non eſt baptiſmus D. Thom. 3. par. q. 66. art. 5. Nau. c. 22. num. 5.

QVAE-

QVAESITVM XXXII.

SVMMARIVM

1 *Si plures simul vnum baptizarent, si debitæ conditiones intercedant, vere est baptismus, sed essent tales puniendi.*

2 *Si eorum vnus prius altero verba proferret, ille tantum baptizaret, reliqui nihil facerent, & essent tanquam rebaptizantes.*

3 *Si illi plures vellent, vt causæ partiales concurrere ad sacramentum baptismi conficiendum, non conficerent sacramentum, etiam si sub quacumque forma baptizarent.*

An esset baptismus, si plures simul vnum baptizarent?

1 DIC. Quod si plures eodem tempore proferrent verba formæ, & applicarent materiam intendentes seorsum per se baptizare, vt causa ministerialis, totalis, & independens, quia forte omnes prætendebant habere ius baptizandi, verum conferrent sacramentum, quia affuerunt omnia substantialia, sed deberent puniri de inordinato modo baptizandi D. Th. 3. par. q. 63. art. 6. Sylu. Bapt. 3. q. 7.

2 Sed si vnus prius alijs proferret verba, & ministraret materiam tunc ille solus baptizaret, reliqui vero nihil facerēt, & tanquam rebaptizantes puniri possent D. Th. loc. ci.

3 Si autem illi plures vellent vt causæ partiales componentes vnum aliquod omnes concurrere ad conferendum Baptismū, siue si dicant Nos te baptizamus, siue si dicant singuli. Ego te baptizo intelligendo simul cum alijs baptizare, & non per se solum, tunc non perficitur sacramentum, DD. loc. ci. vt supra. Et ratio est, qui ex institutione Domini nostri Iesu Christi Minister baptismi debet baptizare, vt causa, & independens ab alijs cum sufficiat vnus minister ad baptizandum: cum vero plures baptizarent non, vt vnus, sed simul coadiuuantes non esset baptismus, quia non esset vnus minister iuxta Christi in-

stitutiu

ſtitutionem, ſed vnus ab altero dependeret. Durand. autem in 4. d.3.q.3.& Palud.q.2.cum Anton.lo.ſupraci. tenent contrarium, ſed melior eſt ſententia mei Doctoris Angelici.

QVAESITVM XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *In caſu neceſſitatis vnus poteſt ſimul plures baptizare, dicendo: Ego vos baptizo.&c.*

An eſſet baptiſmus, ſi vnus eodem tempore plures baptizaret?

1 DIC. Quod in caſu neceſsitatis vnus poteſt plures ſimul baptizare ſub hac forma. Ego vos baptizo &c. & tunc eſſet baptizandum hoc modo cum immineret ruina, aut gladius, aut aliud huiumodi, & ratio quare eſſet baptiſmus, quia plurale non eſt niſi ſingulare geminatum D. Thom. 3. p. q.67.art.6. ad ſecundũ Sylu. bapt. 5.q.9.& ita intelligendũ eſt fuiſſe baptizatam multitudinem à D. Petro Act. 2. Sed nota non eſſe hoc ponendum in vſu, niſi vrgente neceſsitate, vel alia iuſta cauſa,

QVAESITVM XXXIV.

SVMMARIVM

1 *Baptiſmus non poteſt fieri à duobus, ita, vnus verbum proferat, alius aquam infundat,*

An eſſet baptiſmu, ſi mancus proferret verba formæ, & mutus eodem tempore infundat aquam?

1 DIC. Quod non, quia vnus debet esse Minister abluens & proferens formam, aliàs esset falsa, cum diceret. Ego te baptizo, & alius baptizaret D. Thom. 3. par. q. 67. art. 6. ad 3. Sylu. Bapt. 3. q. 8. Caet. contrarium sentit. Io. ci. sed tenendum cum D. Thom.

QVAESITVM XXXV.

SVMMARIVM

1 *Filij infidelium non possunt baptizari inuitis, vel inscijs parentibus.*
2 *Nec pater infidelis inuitus potest baptizari.*
3 *Filij infidelium adulti possunt baptizari.*

An Parochus, vel alter etiam in casu necessitatis posset baptizari filos infidelium inuitis eorum parentibus?

1 2 DIC. Quod filij infidelium nō possunt, nec debent baptizari inuitis parentibus, vel illis inscijs, sicut nec pater infidelis debet inuitus baptizari, nam militem voluntariam eligit dominus 15. q. 1. & hoc intelligat Parochus de filijs infidelium, qui nondum peruenerunt ad vsum rationis; quia sunt sub patria potestate, quæ est de iure diuino, & naturali, & sic qui baptizat hos pueros contra voluntatem parentum peccat mortaliter, quia facit contra ius diuinum D. Thom. 3. par. q. 68. art. 5. & Secunda secundæ q. 10. art. 12. Sot. in 4. d. 5. qu. 5. art. 10. Canonistæ, vt Abb. & alij in c. 1. de Bap.

QVAE-

QVAESITVM XXXVI.

SVMMARIVM.

1 Baptizare pueros infidelium inuitis parentibus offenditur lex naturæ, & alia inconuenientia ſequerentur.

Sed quomodo eſt verum, quod non poſſunt inuitis parentibus filij infidelium baptizari, cum debeamus ex charitate etiam inuitos à periculo mortis temporalis extrahere, quantò magis a periculo mortis ſpiritualis, quod eſt lōge damnoſius, vt per DD. in l. vt nem. de Iuſt. & Iur. & in l. inuito ff. de reg. iur. & 33. q. 4. c. ipſa pietas?

1 DIC. Quod eſt verum teneri nos, etiam inuitos alios à periculo morttis temporalis liberare, quando alia lex nō offenditur, ſed in caſu citato, & propoſito læderetur patria, poteſtas, & ſic lex naturæ, & ratio etiam eſt, quia hi pueri cōtra voluntatē parentum baptizati auerſi à parentibus poſſent apoſtatare a fide, & ſic maxima fieret iuiuria ſacramento c. Iudæis. & c. Iudæorum 24. q. 1.

Sicut enim in adultis requiritur propria voluntas, ita in puebaptizandis requiritur voluntas parentum. Sed ſi filij infideliū eſſent adulti, & vellent baptizari, poſſent etiam inuitis parentibus baptizari quia tunc ſufficeret propria intentio.

QVAESITVM XXXVII.

SVMMARIVM.

1 Infidelium filij baptizati inuitis parentibus vere ſunt baptizati.

2 *Hos baptizare periculosum est.*
3 *Filij hæreticorũ possunt, & debēt inuitis parentibus baptizari.*
4 *Filij parentum, qui nunquam fuerunt fideles, vt Iudæi, pagani, &c. non possunt inuitis parentibus baptizari.*
5 *Filij infidelium, qui sunt in terris Christianorum si sint baptizandi latè explicatur.*

An essent baptizati infantes infidelium, si baptizarẽtur inuitis eorum parentibus carnalibus Iudæis, vel infidelibus?

1 DIC. Quod verè reciperent sacramentum baptismi, quia concurrentibus materia debita, & forma, & intentione ministri, & voluntate suscipientis, aut parentum spiritualium, qui in hoc casu sunt offerentes ipsi, qui vocantur parentes spirituales D. Thom. 3, p. q. 68. art. 10. D. Anton. 3. par. tit. 14. c. 13.
2 §. 9. & sic verè esset baptismus. Sed hoc fecere periculosum est, quia de facili possent ad paternam infidelitatem conuerti, q̃ maxime malũ esset, vnde habetur Eccl. 3. Maledict⁹ homo, qui terram duabus vijs ingreditur, & Deut. 22. ne quis indui debeat veste lino, lanaq; contexta. super quo prouisum fuit in Conc. Constant. sub Innoc. 3. c 70. Sot in 4. d. 5. art. 10. Arm. verb. baptis. §. 57. Tab. eodem verb. §. 17. Licet Paludanus, & Duran. tenuerint contrarium. Sed probabilior est prima opinio.
3 Sed pro clariori intelligentia quæsiti sciendũ, q̃ aut infantes sunt filij infideliũ, qui aliquãdo fuerunt Christiani, vt sunt hæretici, & in hoc casu dicas, quod filij hæreticorũ possunt inuitis parentib⁹ baptizari, & à cura parentũ dimoueri, ne paterna hæresi inficiãtur: imò possũt parẽtes hæretici cõpelli, vt sinãt eorũ filij baptizari, vt hr̃ in can. sicut, &c. quæsita, & in c. quãdo de cõsec. d. 4. & D. Aug. epist. 48. & 50. & ratio est. quia hæretici sũt sub-
4 diti ecclesiæ. Aut parentes nũq̃ fuerũt fideles, vt sũt Iudæi, Pagani, Sarraceni, & Mauri, & licet ex istis subsint principaliter Christianis, q̃ habitãt in ciuitatib⁹ Christianorũ aliqui eorũ, vt Mauri in Hispania, Iudæi in vrbe Romæ, & alijs ciuitatib⁹ Principũ Xp̃ianorũ, quia nõ sũt serui in bello capti horum filij non

possunt

poſſunt inuitis parentibus baptizari abſque mortali culpa, quã diù manent ſub cura parentum, & eſt communis opinio Theologorum, & Canoniſtarum. Nota, quod quando Iudæi baptizantur, eorum bona ſi ſint acquiſita ex vſuris ſunt dominis reſtituenda, vel hæredibus, & ſi non extant, poteſt Epiſcopus ipſiſmet Iudæis ſi ſunt pauperes, aut in totum, vel in parte, pro vt eius diſcretioni videbitur relaxare; intellige quando voluntarie veniunt, & tunc etiam deberent alia bona non ex vſura eis tolerari, vt poſſideant, ad aliorum exemplum, & debent tractari cum maxima charitate.

Sed ſi infantes ipſi infidelium venerint ſub cura alicuius fidelis in terris Chiſtianorum, poſſunt baptizari etiam non concurrẽtẽ volũtate parentũ ſi longe aberũt, hæc eſt opinio Capre. in 4. d. 11.

Aliqui dicunt filios infideliũ, qui ſunt in terris Principum poſſe inuitis eorum parentibus, imo, & debere baptizari, & in hoc caſu dimoueri a cura parentum, quia per baptiſmum Eccleſia ius in eos acquirit.

5 Filij vero infidelium, qui ſunt veri Chriſtianorum ſerui poſſunt inuitis parentibus baptizari, & ratio eſt, quia hi infantes ſunt magis ſub cura dominorum quam parentum, cum domini ſint, tam patrum, quam filiorum, & filij poſsũt inuitis eorũ parentibus vendi, & diſtrahi à parentibus.

Concludo ergo, quod infantes infidelium, aut ſunt in terris infidelium: & non poſſunt inuitis parentibus baptizari, aut ſunt in terris fidelium, ſed non ſerui in bello capti, ſed ſubſunt ſoluentes tributum, & hi non debent baptizari inuitis parentibus aut ſunt in terris fidelium, ſed ſunt ſerui in bello capti, & hi poſſunt, & debent inuitis parentibus baptizari: aut ſunt in terris fidelium, ſed longe a parentibus, & hi poſſunt baptizari inſcijs i& non concurrentibus parentibus. Filij Hæreticorum poſſunt inuitis parentibus baptizari, vt dictum eſt. Adulti vero filij infedelium ſi voluerint poſſunt etiam inuitis parentibus baptizari t d debent prius eſſe inſtructi in fide, & tunc dicetur quis adul us ad hunc actum, cum ad annos diſcretionis peruenerit, vide decil. Affl. 151. cum prædicta.

QVAESITVM XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Infidelis existens actu in peccato mortali cum voluntate perseuerandi non debet baptizari si petat baptismum.*

2 *Secus si non haberet voluntatem peccandi: nam per baptismum remittitur ei peccatum originale, & actuale.*

3 *Hic debet habere displicentiam vitæ præteritæ.*

4 *Baptizatus perseuerans in peccato mortali recipit sacramentũ, sed non gratiam, quam tamen recipit, si emendet vitam suam.*

An Parochus requisitus ab infideli, vt eum baptizaret, debet eum baptizare, si sciat eũ esse actualiter in peccato mortali, vt in concubinatu, vel vsura?

1 DIC. Quod hic, aut est in actu peccandi, puta in concubina, vel vsura, & hic non debet baptizari, nisi deserat peccatum, & occasione peccandi, aliter sic baptizans sacrilegiũ comitteret, sicut, & qui reciperet.

2 Sed si non sit in actu peccandi, & habeat voluntatem abstinendi, potest, & debet baptizari peccator, quia virtute baptismi remittuntur ei, non solum originale, sed etiã quæcunq. actualia
3 peccata etiã grauissima: qui tamẽ peccator debet habere discipliçentiã vitæ præteritæ, quæ erit ei tanquã dispositio, ne ponatur obex gratiæ, quam per baptismum acquirit: hinc Actor. 2. Pęnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum de cons. d. 4. c. ne quod absit, & c. omnis. Nau. c. 22. num. 60. D. Thom. lo. ci.

4 Sed si baptizaretur adultus perseuerans in actuali actu peccandi, & habeat voluntatem recipiendi baptismum, recipit vere sacramentum baptismi, & characterem ipsius, sed non recipit gratiam; imo de nouo peccat, quia indignus accedit ad sacramentum D. Thom. lo. ci. sed emendans conscientiam recipit

recipit gratiam ſacramenti, & quod accedens hoc modo fictè recedente fictione gratiam recuperat habetur de conſec. d. 4. c. valere.

QVAESITVM XXXIX.

SVMMARIVM

1 *Adulti baptizandi non poſſunt, nec debent prius confiteri peccata ſua, nec eis pęnitentia iniungi:*

2 *Iſti conſulendi ſunt ſolum propter præparationem ad ſacramẽtum baptiſmi, vt aliqua pœnalia opera exerceant.*

3 *Hoc hodie non eſt in vſu, ſed ſolum eis quadam ſuauia proponuntur pro præparatione.*

An adulti volentes baptizari debeant prius confiteri eorum peccata, & poſſint eisdem imponi pro pænitentia aliqua opera pęnalia, & ſatisfactoria?

1 DIC. Quod non poſſunt confiteri, quia non ſunt capaces ſacramenti pœnitentiæ, cum adhuc non ſint ingreſſi per ianuam omnium ſacramentorum, quæ eſt baptiſmus, & conſequenter non ſunt imponenda eis opera ſatisfactoria ante baptiſmum, vt ieiunia, & peregrinationes, & ſimilia, cum per baptiſmum conſequantur plenariam remiſſionem, quoad totam pœnam D. Thom. 3. p. q. *66*. art. 5. & *6*.

2 Conſulendi tamen eſſent, vt facerent aliqua opera pœnalia non pro ſatisfactione peccatorum, quia ſic iniuriam facerent ſacramento, ſed ad maiorem præparationem ſacramenti baptiſmi, & ſic olim obſeruabatur in Eccleſia, vt habetur in c. ne quod abſit, & in c. baptizandi de conſ. d. 4.

Sed hodie non ſolent iniungi pœnalia, vel ſuaderi ad pœnalia, ſed proponi quædam ſuauia pro præparatione, vt dictum eſt.

QVAESITVM XXXX.

SVMMARIVM

1 *In adulto volente baptizari requiritur pœnitentia peccatorum mortalium, & displicentia vitæ præteritæ.*

2 *Cui tamen sufficit attritio.*

An in adulto volente baptizari requiratur aliqua pœnitentia peccatorum?

1 DIC. Quod de fide requiritur in adulto pœnitentia peccatorum actualium in communi, & displicentia præteritæ vitæ, & est communis opinio D. Thom. lo. ci. art. 6. Conc. Trid. sess. 6. & sess. 14. c. 1.

2 Sed aduertendum, quod in huiusmodi pœnitentia adulti baptizari volentis non requiritur vera contritio, sed satis est, vt sit pœnitentia imperfecta, quæ dicitur attritio, & est communis opinio Theologorum in 4. d. 4. Sot. in 4. d. 6. q. 1. ar. 7. Nau. in Manual c. 1. num. 36. & ratio est, quia per baptismum quis obtinet remissionem peccatorum, & meretur primam gratiam, ergo non est necessaria contritio, quæ semper inuenitur in charitate, sed sufficit attritio illa, quæ præter imperfectum dolorē excludat desiderium peccandi, vt deinde iustificetur per sacramentum baptismi, tanquam per causam instrumentalē. Conc. Trid. sess. 6. c. 7. de iustificatione, & sess. 14. c. 2. tenentur tamen adulti restituere mala ablata, & nisi ante baptismum restituissent potest imponi post baptismum, vt restituant D. Th. 3. par. q. 68. art. 5. ad 7. & alij.

QVAESITVM XXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Non est necessarium, vt adultus volens baptizari reuocet in memoriā omnia peccata sua, vt habeat saltem attrionem sed sufficit, vt in contritione generali doleat.*

2 *Hoc*

2 *Hoc intelligitur de peccatis mortalibus nõ de venialibus, quæ non ſunt obex ſacramento.*

An requiritur in adulto volente baptizari, vt mente reuocet omnia peccata ſua, & de illis habet attritionem, vt ſupra dictum eſt, vt fit in ſacramento pænitentiæ?

1 DIC. Quod non eſt neceſſarium diligens examen, ſed ſatis eſt, vt in confuſo, & in generali doleat, etim, ſi peccata memoria non teneat in particulari Sot. in 4. d. 6. q. 1. art. Nau. lo. ci. num. 37. & intelligat Parochus de peccatis mortalibus, 2 non autem de venialibus quia venialia non ſunt obex alicui ſacramento, quamuis etiam & de venialibus quis non poſsit conſequi remiſsionem, niſi eorum habeat diſplicentiam D. Tho. 3. par. q. 69. ar. 6 ad 3. Sylu. verb. bap. num. 4. q. 15. Sot. in 4. d. 7. q. 1. ar. 7. ad 3. Nota hic, quod adultus in baptiſmo debet ipſe per ſe reſpondere, ſi loqui poteſt, licet in paruulis admittatur per alios reſponſio.

QVAESITVM XXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Intentio ſuſcipientis baptiſmum debet eſſe actualis, vel virtualis.*

2 *Vel, vt dicit Caet. ſufficit vt non adſit intentio contraria.*

An Parochus debeat interrogare de intẽtione adulti venientis ad baptiſmum, vt illum baptizare poſsit?

1 DIC. Quod ſic, quia adultus debet habere intentionem ſuſcipiendi baptiſmum, quæ intentio debet eſſe

actualis

ctualis,vel virtualis, siue autem illa sit omnino libera, tu etiam cadente in constantem virum exorta c.maiorem de Baptis. valida est, & ratio est, quia videlicet quis non dicitur plenissimè consentire in aliquod, qui voluntate conditionata aliquid vult l. si mulier ff. de his quæ vi met. causa fiunt, nihilominus in istis velleitatibus volontarium simpliciter esse constanter tradunt Theologi.

2 Caiet 3. p. q. 66. ar. 7. dicit non esse necessariam intentionem positiuam in hoc adulto, sed satis esse; vt non habeat voluntatem contrariam, siue vt habeat voluntatem neutralem, vt est in dormienti, vel ebrio, qui prius habuit voluntatem suscipiendi baptismum.

QVAESITVM XXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Parochus debet baptizare infirmum, qui ex aliorum relatione petijt baptismum, licet postea infirmitate impeditus non possit petere.*

An Parochus ab aliquo ægroto vocatus, vt eat ad ministrandum illi baptismum, si inueniat ob infirmitatem non posse petere, debeat illum baptizare?

1 DIC. Quod si ei constabit ex aliorum relatione illũ petijsse baptismum, & tunc infirmitate occupatum petere nõ posse, poterit illum baptizare c. ægrotanti de cons.d.4. concil. Aurasican.c.12. Et hic nota, quod regulariter baptismus debet administrari in ecclesia & non in priuatis domibus, nisi liberis Regum, vel Principũ, vel nisi vrgente necessitate Clem. vnica de baptismo, & eius effectu.

QVAESITVM XXXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Amentes à natiuite dummodo ſint in noſtra poteſtate, & nunquam habuerint vſum rationis, poſſunt baptizari*

2 *Amentes ex infirmitate an ſint apti ad ſuſcipiendum baptiſmum, Parochus debet iudicare ex ſignis.*

3 *Amentes habentes lucida interualla debent baptizari, quando rationis vſum habere oſtendunt.*

An Parochus vocatus ad baptizandum aliquem amentem vel inſanum, vel perpetuo ſomno laborantem, vel alia infirmitare occupatum, ita vt loqui non poſſit, debeat illum baptizare?

1 DIC. Quod amentes, qui tales ab vtero nati ſunt, & nũquam habuerunt vſum rationis, dũmodo ſint in noſtra poteſtate, vt de filijs infidelium dictũ eſt, poſſunt, ſicut & paruuli baptizari D. Thom. 3. par. q 68. art. 12.

Eos vero amentes & furioſos, vel perpetuo dormientes, qui caſu, vel infirmitate in talem defectum inciderunt, an ſint apti ad recipiendum baptiſmum iudicabit Parochus ſecundũ ſigna, quæ oſtendebant exiſtentes in vſu rationis, & ſana mente. Itaq. ſi conſtiterit ex ſignis præcedentibus eos deſideraſſe baptiſmũ, poſſunt baptizari. Concil. Aurific. c. 12.

3 De iis vero amentibus, qui habent lucida interualla eſt iudicandũ ſecundũ eorũ voluntatẽ, dũ ſunt ſanæ mentis, & ſi per ſiſtant poſtea in amentia, & periculum imminet poſſunt baptizari, aliàs expectandum eſt, vt redeant in mentem ſanam, & ſic dicendum de loborantibus ad tempus ſomno, vel alia infirmitate, qua eorum voluntas nequeat dignoſci.

QVAE-

QVAESITVM XXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmus vltra octo dies non debet differri.*
1 *Si adeſſet periculum mortis, baptiſmus infantis ſi differreretur eſſet peccatum mortale.*
3 *Infans debet ſtatim baptizari.*

An poſsit differri baptiſmus recenter natorum ſine peccato?

1 DIC. Quod ſi non adeſſet periculum, nõ eſſet peccatum
2 differre vltra octo dies, ſed ſi appareret periculum, & differreretur, eſſet peccatum mortale eorum ad quos pertinet.

3 Itaque debent ſtatim baptizari quia bonum eò melius, quo citius, nam ſi illo medio tempore morerentur infantes ſine baptiſmo, in limbo condemnarentur ad pœnam damni æternam, & extra eccleſiam ſepelirentur c. nulla de conſ. d. 4. Abb. in C. maiores extra de baptiſmo, tutius eſt igitur non differre ad euitandum periculum infantium, & peccatum parentum.

QVAESITVM XXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Infantes ex infidelibus parẽtibus, vel quorũ ignorantur parentes baptiſmum recipiunt per fidem parentum ſpiritualium.*
2 *Si accideret infantes baptizari, & eſſent infideles, tum ſuſcipientes, tum offerentes ſufficit intentio baptizantis, vt ſit verè baptiſmus.*

Cum infantes recipiant Baptiſmum in fide parentũ quid dicendum eſt de illis infantibus, qui nullos habent parentes, vel illos habent infideles?

DIC.

1 DIC. Quod pueri quorum parentes qui ſint ignorantur vel illis exiſtentibus infidelibus efficiuntur apti ad ſuſcipicudum Baptiſmum, per fidem parentum ſpiritualium, ideſt illorum offerentium ad baptiſmum, vel illos baptizantium, vel per intentionem matris eccleſiæ in qua intentione cuncti fideles communicant D. Thom. 3.par q. 68. ar. q. ad ſecundũ D. Antonium 3.p. tit.14.c.13.§.9.Caet. Sot. & alij, & Summiſtæ cum Sylu. Bap. 4. num.

2 Itaque ſi infantibus non præſto eſſet fides parentum infidelium, aut offerentium, aut ſuſcipientium, quia eſſent omnes infideles, & qui baptizarent haberent intentionem faciendi, quod facit eccleſia vere reciperẽt ſacramentum, quia intentio eccleſię eis ſufficeret, vt dictum eſt.

QVAESITVM XXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Si infantis caput appareat, & periculum imminet debet baptizari, qui natus non debet iterum baptizari.*

2. *Si autem baptizata fuerit manus, vel pes, debet poſtea natus ſub conditione baptizari ſecundum vnam opinionem.*

3 *Secundum aliam opinionem non eſt iterum baptizandus.*

4 *Si adſit periculũ mortis poteſt obſtetrix aqua intingere caput infantis, & verè eſſet baptizatus, ſecundũ vnã opinionẽ.*

5 *Tutior opinio eſt, ꝙ in tali caſu debet infans iterũ baptizari ſub conditione.*

An eſſet baptizandus infans ante integram eius natiuitatẽ, ſcilicet ſi apparet pes, vel manus, vel alia pars, & apparet viuus (quod eſt bene aduertendum) & imminet periculum mortis?

1 DIC. Quod ſi appareat caput, & periculum imminet poteſt baptizari, & natus poſtea integer non debet iterum baptizari, D. Thom. 3.par.q.68. art.4. & 11. & eſt communis Canoniſtarum in c. baptizari d. 5. & Sumiſtarum omnium, ſi vero baptizata fuerit manus, vel pes, vel alia pars corporis debet

bet iterum ſub conditione baptizari, & ſi moreretur antequam rebaptizaretur eſſet in Cæmiterio ſepeliendus Sot. in 4. d. 5 q. 1, arr 11. Riccar. d. 3. art4. q. 3. Scot. in 4. mem. prim. q. 3. & idem tenent Canoniſtæ in c. baptizati. d. 5.

3 Alij dicunt huiusmodi infantem, ſi integer naſcatur non eſſe iterum baptizandum, quia in qualibet parte corporis baptizatus dicitur baptizatus Nauar. in c. 22. num. 7. Innoc. Panor. in c. debitum de Baptiſ. & hæc vltra ea, quæ ſupra ad ſimile Quæſitum reſponſa ſunt. Vtram harum opinionum Theologorum, & Canoniſtarum probabiliorem dicam facilem diſcerni non poteſt ſecurior eſt Theologorum. Quid ſi in ſputo baptizaret, dic illum non eſſe baptiſmum.

4 Et hic aduertendum, quod ſi periculum mortis immineret, & obſtetrix poſset manu ſua infundere aquam in capite infantis etiam non integrè nati apparentis tamē, & infunderet cum debita forma, eſſet verè baptizatus dicunt aliqui ſecundũ quod piè credit Victoria, nam piè credendum eſt, ait diuinam bonitatem non deficere in re tàm neceſſaria, vt eſt baptiſmus in periculo mortis, tamen communior ſententia eſt in oppoſitum quare ſub conditione natus eſt rebaptizandus. 5 Notandum etiã obiter, ſi naſcatur partus ſub forma humana, & animali irrationali debere baptizari, dummodo organa præſertim in capite monſtrent animam rationalem tale monſtrum informare.

QVAESITVM XXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier prægnans condemnata ad mortem, debet eius partus prius expectari.*

2 *Nec eſt aperienda mater iam, iam moritura ad ſaluandum infantem.*

Quid debet conſulere Parochus, vel exequi, vbi mulier prægnans ſit condemnata ad mortem, vel

ex

ex infirmitate eſſet de proximo moritura, an eſſet aperienda vt puer ex vtero extractus baptizari poſſit?

1 DIC. Quod quando mulier prægnans condemnaretur ad mortem debet expectari eius partus, & ita permitti à quocunque pio iudice cuius eſt id concedere aliter impius cenſendus eſt D. Thom. 3. par. q. 63. art. 1. & in l. prægnantes ff. de pœn. & Summiſtæ omnes.

2 Quo vero ad ſecundum, dic, quod nullo modo eſt adaperienda mater, iam, iam moritura etiam ſi ſit a medicis deſtituta, & carere videatur omni ſpe vlterius vitæ, imo etiam ſi ipſamet rogaret vt adaperietur, vt inde infans extraheretur, & eſt communis opinio Summiſtarum Sylu. bapt. 4. q. 2. Armill. num. 18. Aug. verb. Bap. 6. num. 2. Vict. num. 33. & Sot. 4. d. 5. q. 1. art. 19.

QVAESITVM XXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Si monſtrum habeat duo capita debet quodlibet caput baptizari.*

2 *Si autem habeat quatuor pedes, vel quatuor manus, & vnum caput, illud baptizetur ſine conditione.*

3 *Infans natus ſub forma humana licet ſatis exigua debet baptizari.*

An debet baptizari monſtrum natum ex fæmina, & quomodo?

1 DIC. Quod ſi in monſtro apparebunt duo capita, & duo colla, & duæ ſpinæ in humeris, quia clarum eſt duas adeſſe animas debet quodlibet baptizari ſeparatim cum debita forma, & debita materia. Sed ſi dubium eſt habere duas animas

mas quia habet vnum caput, ſed quatuor pedes, & quatuor manus, & duas ſpinas in humeris, tunc baptizetur vnum caput ſine conditione.

3 Et ſi naſceretur creatura ſub forma humana, ſed ſatis exigua quantus eſt digitus, vel vnguis, & moueretur adhuc eſſet baptizanda. Boetius dicit Comitiſſam Olandiæ peperiſſe trecentū ſexaginta tres filios, omnes magnitudine pulli gallinacei, qui omnes fuerunt baptizati, & hoc in anno Domini 1213.

QVAESITVM L.

SVMMARIVM.

1 *Si infans in caſu neceſſitatis ob penuriam aquæ, immitteretur in puteum, vel flumen, num eſſet baptizatus, eſt ſub opinione.*

2 *In hoc caſu poteſt Parochus hac vti cautela, vel, per funem in caniſtro poſitum infantem abluere, vel, aquam panno haurire, & illa baptizare infantem.*

An in aquæ penuria, & imminente periculo mortis poſſet Parochus immittere in puteum, vel in flumen puerum iam, iam moriturum, dicendo verba formæ, & an eſſet baptizatus.

1 DIC. Quod non eſſet baptizatus ſecundum communiorem opinionem Theologorum, & Canoniſtarum, pro qua videat Parochus Scot. in 4.d.5.qu.3.& Palud.d.3.q.1.

Alij dicunt eſſe baptizatum, & huius ſententiæ eſt Maior in 4.d.4.q.2.& Panor. in c. non vt apponeres de Bap. poſſet ta- 2 men Parochus in facti contingentia vti hac cautela, & hoc adhibere remedium, illum per funem in caniſtro in aquam immergere, & poſtea eleuare, vel per funem infundere pannum, & ex illo extracto, & emuncta aqua puerum baptizare, & hoc intellige de puero morti proximo, nam ſi ſecus non eſſet in aqua mitten-

mittendus,& sic intelligitur opinio affirmantium esse baptizatum,& ratio est quia non sunt facienda mala, quo bona eueniant. 4.d.3.q.1.art.8.

QVAESITVM LI.

SVMMARIVM.

1 *Si dubitaretur aliquem esse baptizatum, tum iure, tum facto esset iste baptizandus.*

Quomodo se gerere debet Parochus si dubitaretur aliquem esse baptizatum?

1 DIC. Quod aut est dubium facti, quia inuenitur aliquis puer in nemore, vel alibi expositus, & nil apparet de eius Baptismo, vt cartula, vel aliud signum, vel est dubium, quia essent diuersæ opiniones circa eius baptismum. Tunc in vtroque casu esset sub conditione baptizandus c. 2. de Baptis. D. Thom. in 4.d.65.q.1.art.1.& alij. Idem dic. de gemellis, quorum vnus fuit in casu necessitatis baptizatus, & nō potest discerni quis fuerit, quia ambo masculi, vel fæminæ, & similia.

QVAESITVM LII.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos baptizans absque licentia Parochi peccat mortaliter & non tamen fit irregularis.*

2 *Non peccat si putat proprium Parochum ratum habere.*

3 *Clericus autē baptizans solemniter indutus vestibus peccaret, fit irregularis.*

4 *Non tamen fit irregularis, si absque solemnitate baptizaret, secundum veriorem sententiam.*

An sacerdos, qui non est Parochus, qui propriè est Minister ordinarius baptismi, si baptizaret absq;

 licen-

licentia Parochi, & absque necessitate incurreret aliquam pęnam?

1 DIC. Quod peccaret mortaliter Sylu. verb. Bapt. 3. num. 1. Aug. Bap. 5. num. 1. non tamen fit irregularis, vt Armil. voluit, sed non probauit, nam irregularitas non incur-
2 ritur nisi in casibus in iure expressis imò excusaretur etiã a peccato, si baptizaret credens proprium Parochum ratũ habiturũ, quia suus amicus, vel alia probabili ratione.

3 Clericus autem si absque necessitate baptizaret solemniter idest, indutus vestibus, & publice fit irregularis Nau. c. 22. nu. 7. in Manual. & est communis opinio, imò aliqui dicunt quod si non solemniter baptizaret clericus absque necessitate adhuc fieri irregularis, vt Sylu. Bap. 3. in principio In 6. Bap. 6. §. 1. & alij etiam Theologi, sed horum opinio est nimium rigorosa, & ideo dic melius, quod non incurrit irregularitatem, quia baptizare absque solemnitate nõ est actus per se annexus alicui ordini, & per consequens ille clericus non exercuit actum Ordinis, quo ipse non erat ordinatus Nau. c. 22. num. 8. & alij.
4 & hic nota, quod laicus baptizans sine necessitate peccat mortaliter, & si in necessitate baptizaret solemniter, peccaret etiã mortaliter, D. Anton. 3. par. tit. 20. c. 14. §. 3. Ang. & Sylu. verb. Baptism.

QVAESITVM LIII.

SVMMARIVM.

1 *Non baptizatus credens se esse baptizatum, & viuit vt Christianus si absque peccato mortali decedat saluatur baptismo flaminis.*

Quid dicendum de aliquo puero filio Christianorũ, qui non fuit baptizatus negligentia, & ignorantia parentum, vel alio impedimento, & sic creuit ætate, & mortuus est, an esset saluus?

DIC.

1 DIC. Quod ſic puer credebat ſe eſſe baptizatum, & vixit vt Chriſtianus, & ſi ſciuiſſet ſe non eſſe baptizatum, vtique baptizari voluiſſet decedens eſſet ſaluus per deſiderium baptiſmi,& per officia charitatis: & huic suppleret ſummus Sacerdos, dummodo tamē moreretur ſine peccato mortali, quia eſſet ſaluus baptiſmo flaminis baptizatus Sot. in 4.d.3. q.1.art. 9. ex ſententia Innoc. in c. ad apoſtolicam de conuerſ.

QVAESITVM. LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Non baptizatus non recipit ordines, nec poteſt operari effectus Ordinum.*

An ſi iſte non baptizatus Baptiſmo aquæ, vt ſupra ordinaretur ordinibus ſacris, aut minoribus eſſet ne ordinatus,& facta per eum tenerent?

1 DIC. Quod non baptizatus non recipit Ordines, nec poteſt operari effectum Ordinum, vt conſecrare, abſoluere,& ſimilia.

QVAESITVM LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Tàm Latinus baptizans forma Græca, quàm Græcus forma latina verè baptizat.*

An ſi quis exiſtēs latinus,& inter latinos baptizaret forma Græca, quæ erit hæc: Baptizetur ſeruus Chriſti in nomine Patris,& Filij, & ſpiritu ſancti amen. verè baptizaret, & è contra Græcus baptizan-

ptizando forma latina, idest, qua ecclesia Romana vtitur?

1 DIC. Quod vterque verè baptizaret, vt in Conc. Flor. sub Eugenio 4. sed peccaret mortaliter si publicè, si tamen secreto, est graue veniale Sylu. Bapt. 1. §. 7. Armill. §. ex Ang. 2. §. 12. & 18.

QVAESITVM LVI.

SVMMARIVM

1 *Non licet dare pecuniā Parocho pro baptismo, si nolit baptizare.*
2 *In quo casu puer ad alium deferri debet ad baptizandum, quod si non inueniatur, baptizet ipse qui defert.*

An liceat dare pecuniam Parocho nolenti baptizare sine pecunia, & quid faciendum in hoc casu?

1 SVmma Confess. lib. 3. tit. 24. q. 24. ex sententia Alberti dicit posse dari pecuniam, si est adultus qui est baptizandus; si vero est puer posset dare pecuniā Patrinus, vel offerens, quæ opinio nō est tenenda maximè quoad adultū, cui, si nō haberet, qui eum baptizaret, sufficeret Baptismus flaminis; quo vero ad puerum, nec est danda pecunia, quia esset simonia, & 2 poterit, qui eum offert deferre ad alium, & defectu alterius sacerdotis baptizet ipse, & est communis sententia.

QVAESITVM LVII.

SVMMARIVM

1 *Licet emere aquam in casu necessitatis pro baptismo.*

2 *Hoc*

2 *Hoc licet dummodo emens illam emat, non vt sanctificatam, sed vt puram.*

An in tali casu posset patrinus, vel offerens, saltem emere aquam à sacerdote nolente baptizare sine pecunia, nec aliàs dare aquam sine pecunia?

1 Diuus Thomas in 4.d.5.q.2.ar.2.dicit, quod licet emere aquam in tali casu, quia aqua non est sacramentum, sed materia, vt ad sacramentum adhibeatur, & idem tenet D. Antonin. in 2.par.tit.14.c.5.§.16.& alij multi, qui cū distinctione videtur loqui, quod tunc licet emere aquam, quando est purum elementum, non autem quando est benedicta, vel sanctificata, vt est aqua fontium baptismalium, quia tunc esset simonia, ex 2 sententia D. Ant. sed D.Th. loquitur indifferenter, quod licet, dummodo emens emat aquam, non vt sanctificatam, sed vt puram, quia vt talis est ei vsui pro baptismo, & sic non esset simonia, qui vero haberet respectum ad consecrationem, seu ad benedictionem aquæ, & aliàs non emeret, tunc emere esset simonia.

QVAESITVM LVIII.

SVMMARIVM

1 *Secundum vnam opinionem licet dare pecuniam sacerdoti nolenti baptizare in casu necessitatis, secundū aliam opinionem nequāam.*

2 *Sed hæc alia opinio probabilior est, & magis rationabilis.*

3 *Adultus nullo modo debet dare pecuniam pro baptismo, & in casu necessitatis saluaretur baptismo flaminis.*

4 *Adultus tamen attritus nec debet dare pecuniam pro baptismo quia potest pœniteri, & non deest remedium ad salutem consequendam.*

An liceret dare pecuniam sacerdoti nolenti

baptizare sine pecunia, cumque defert puerum non posset ipse baptizare, quia vel truncus manibus, vel aliàs impeditus, & baptizandus est in periculo vitæ?

1 CAet. dicit, quod sic. Secunda secundæ q. 100. ar. 2. & Panor in c. ecclesia de sim. & alij. D. Antoninus dicit, quod non licet, quia non sunt facienda mala, vt veniant bona 2. par. tit. 1. c. 5. §. 16. Idem tenet Palud. in 4. d. 5. ar. 3. Riccar. d. 25. ar. 3. q. 1. ad octauum. Tabien. verb. simonia.

2 Sed prima opinio est probabilior, & magis rationabilis, & 3 pia. D. Thom. sentit contrarium, sed intelligendus est de adulto, qui nullo pacto debet dare pecuniam pro baptismo quia ei sufficeret baptismus flaminis, & contritionis.

4 Si vero hic adultus esset tantum attritus, & per consequens non saluaretur baptismo flaminis, & pænitentiæ, & esset in articulo mortis adhuc noc potest dare pecuniam ei, qui non vult aliter eum baptizare; quia poterit pœnitere, vt sufficiat, & saluari, & sic habere remedium salutis sin minus sua culpa damnatur, & per consequens non debet committere simoniam.

QVAESITVM LIX.

SVMMARIVM.

1 *Non debet iterum baptizari, qui fuit baptizatus, vt masculus, & postea euasit fæmina.*

2 *In hoc casu solum facienda est mutatio nominis, vt si vocabatur Antonius, vocetur Antonia.*

An si quis infans, vel adultus fuisset, vt masculus baptizatus, & postea fæmina euasisset, vel è contra debeat iterum baptizari?

1 DIC Quod non, quia præsupponitur baptizantem direxisse intentionem in personam baptizandã; Sed solum-

modo

modo direxiſſet intentionem in fæminam tantum, & tunc erat maſculus, vel fæmina, adhuc non eſt rebaptizanda illa perſona, ſi poſtea è fæmina maſculus euaſiſſet, ſi vt erat tunc baptizauit, ſed tantum eſſet facienda nominis mutatio ſexui conueniens vt ſi fuiſſet vocata Antonia vocetur Antonius Sot. in 4. d. 1. q. 5. art. 8. qui refert hunc caſum occurriſſe Luſitaniæ, & fuiſſe iterum baptizatam illam perſonam cum maximo errore, & ſacrilegio.

QVAESITVM LX.

SVMMARIVM.

1 *Pater in caſu neceſſitatis baptizans filium nō incurrit aliquod impedimentum pro redditione debiti.*

2 *Secus hoc eſt ſi ſit filius ex fornicatione, quia contrahitur cognatio ſpiritualis inter ipſum, & matrem pueri, & non poteſt illlam ducere in vxorem.*

An Pater baptizans proprium filium vrgente neceſſitate incurrat aliquod impedimentum cum vxore ſua circa redditionem, vel petitionem debiti matrimonialis?

1 DIC Quod non Nau. c. 22. num. 40. contra Sotum, & Paludanum. Sed hoc procedit, ſi filius eſſet legitimus, & 2 naturalis, ſecus ſi ex fornicatione, quia tunc contrahitur cognatio ſpiritualis cum concubina, ita, vt eam in vxorem ducere non poſſit Nau. vbi ſupra, quæ cognatio impedit, & dirimit, & eſt illa, quæ contrahitur inter baptizantem, & parentes baptizati. Conc. Trid.

QVAESITVM LXI.

SVMMARIVM

1 *Pro adminiſtratione ſacramentorum non poteſt recipi pecunia.*

2 *Si laudabili consuetudine receptum sit, ut aliquid pro eleemosina tribuatur, potest recipi, dummodo excludatur intẽtio, ut non sit pro collatione sacramenti.*

An minister peccet mortaliter si baptizans recipiat pecuniam, etiam ei sponte datam, vel aliam rem præcio æstimabilem, pro datione baptismi?

1 DIC. Primo, quod pro collatione Baptismi, aut aliorum sacramentorum non est danda, aut recipienda pecunia. & prohibetur expresse 1.q.1.c.baptizandis, & est cõmunis opi-
2 nio. Dic secundo, quod aliqua laudabili consuetudine, vbi est receptum aliquid dandi, non tamen in præcium sacramenti, vel illius collationis, sed potius pro eleemosina, & pro stipendio approbato laudabili consuetudine non est peccatum, nec simonia, sed si recipiatur intentione ad collationẽ sacramenti, & recipiens, & dans peccant, & committunt simoniam, etiam si spõte daretur.

QVAESITVM LXII.

SVMMARIVM.

1 *Pro substẽtatione ministri licet recipere pecuniã à non sponte dante, dummodo non sit intentio emendi, vel vendendi, & sit consuetudo laudabilis ecclesiæ.*

2 *A pauperibus omnino non licet petere, & accipere pecuniam.*

An liceat exigere à non sponte dante, sed negante vbi est consuetudo approbata aliquid recipiendi pro substentatione Ministri?

1 DIC. Quod sic D. Thom. Secunda secundæ q.100. art. 2. vbi dicit, quod pro substentatione Ministri ecclesiæ existente laudabili consuetudine approbata, sine tamen intentione emendi, vel vendendi sacramenta, potest exigi ab inuito,

non

non tamen per ſubtractionem ſpiritualium, ſed autore Prætore,& præcepto Superiorũ,& addit D.Thom. (quod be-
2 ne notetur) dũmodo illi valeant ſoluere, nam ſi ſint pauperes eſt omnino eis remittenda petitio.

QVAESITVM LXIII.

SVMMARIVM

1 *Parochus eſt deponendus ſi puer moriatur eius culpa ſine baptiſmo, & etiam alia pęna puniendus ad arbitriũ Ordinarij.*

An Parochus mereatur pænam, & quam ſi eius negligentia puer moriatur ſine baptiſmo?

DIC. Quod eſt deponendus c. quicunque presbyter de conſec. d. 4. & Inſt. Canonis 5. baptizandi,& etiam alia pœna arbitrio Ordinarij puniendus eſt, quippe qui eſt cauſa,vt puer ille iñocentiſſimus in æternum diuinæ viſionis priuatione plectatur,quam damni pænã, quæ graiſſima eſt,thol. appellãt.

QVAESITVM LXIV.

SVMMARIVM.

1 *Mutus non poteſt baptizare.*
2 *Cæcus, & Surdus poſſunt baptizare.*

An cæcus poſſit baptizare, vel ſurdus,vel mutus?

1 DIC de muto, quod non poteſt, quia non valet expri-
2 mere formam: de cæco,de ſurdo dic,quod ſiç,quia poſſunt exprimere verba formæ, & tactu manus poteſt cæcus dirigere aquam in perſonam baptizandã Sot. in 4.diſt. 1.q.5. art. 8. & d. 5. q. 1. art. 1.

QVAE-

QVAESITVM LXV.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmus ſi eſſet collatus per Angelum bonum, non eſſet de eo dubitandum; Secus, ſi collatus eſſet per Angelum malum.*

An ſi Angelus bonus, vel Diabolu baptizarent eſſet habenda ratio baptiſmi per eos collati?

1 DIC. Quod de Angelo bono non eſt dubitandum, quia Angelus bonus eſt Miniſter veritatis, & ſalutis humanæ cupidus, ſed de Angelo malo, qui eſt Dæmon eſſet omnino dubitandum, quia eſt pater mendacij D. Thom. 3. par. q. 64. ar. 7. & alij Theologi, & Summiſtæ.

QVAESITVM LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Nec nominis impoſitio, nec patrinus, nec compater ſunt de neceſſitate baptiſmi.*
2 *Impoſitio nominis ſi omittatur à Parocho peccat mortaliter.*
3 *Non debent mala nomina imponi.*
4 *Poteſt quis mutare nomen ſibi impoſitum in baptiſmo, niſi id faciat ad malum finem.*

An Impoſitio nominis ſit de neceſſitate in Baptiſmo?

1 DIC. Quod non, & eſt communis opinio, ſicut nec patri-
2 nus, ſeu compater, ſed hic aduertat Parochus, quod vſus eſt, vt baptizatis nomina imponantur, & ſic debet obſeruare, aliàs peccaret mortaliter ex malitia omittens, & debent imponi nomina Sanctorum, vt eorum pueri virtutem poſſint quodammodo allecti imitari Chath. Rom. de baptiſmo.

3 Nec debet Parochus permittere, vt mala nomina imponãtur nam

nam habentes malum nomen habent contra ſe indicium quoddam,& in delictis tortura incipit ab his, qui malum habent nomen , vt habetur in Rubr. ff. ſol. mat. & l. 2. §. appellata ff. ſi 4 cert.petat.& in proem decretal. Et hic notandum,quod poteſt quis ad libitum mutari ſibi nomen in baptiſmo impoſitum vol. 1. de mutatione nominis, niſi id faceret ad malum finem, quia tunc teneretur pæna falſi.l. falſi.ff. ad l. Com. de fals. Sed ceſſante quacunque fraude melius id faceret auctoritate Migiſtratus,& præcipue ſpiritualis , vt eſt Epiſcopus.

QVAESITVM. LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Seruus ſi baptizetur non fit liber à ſeruitute corporali.*
2 *Baptiſmus vltra alios effectus liberat ab infamia.*

An Baptiſmus liberet à vinculo ſeruitutis humanæ, ita vt ſi ſeruus baptizetur efficiatur liber à ſeruitute corporali, ſicut fit liber à ſeruitute Diaboli?

1 DIC. Quod non D. Thom. in 2. ſent. d. 39. art. 4. ad 2 ſecundum,dic tamē, quod baptiſmus vltra alios effectus liberat ab infamia, quæ ſequitur peccatum Gloſſ. in c. ſine pœnitentia de conſ.d. 4.Ang. verb. Baptiſ. 7.§.4.& alij Summiſtæ

De effectibus Baptiſmi.

QVAESITVM LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmi numerantur ſeptem principales effectus.*
2 *Primus effectus remiſſio omnis culpæ, tùm originalis, tùm actualis.*
3 *Secundus effectus remiſſio totius penæ debitæ pro actuali peccato adultis, & pro originali infantibus.*

4 *Tertius*

4 *Tertius effect⁹ est collatio gratiæ, ex opere operato infanti quoad habitum, adulto vero quoad vsum, & habitum, si sine fictione accedat.*

5 *Quartus effectus est aperitio cœli, & clausio inferni.*

6 *Quintus effectus est debilitatio, licet non extinctio fomitis.*

7 *Sextus effectus est ablatio omnis irregularitatis excepta bigamia.*

8 *Septimus effectus est, Ablatio omnis infamiæ iuris.*

9 *Peccata venialia solent remanere in baptizato, & etiam pena debetur, propter eius indispositionẽ, quæ solet accidere, quando adultus baptizatur, & habet voluntatem alicuius peccati venialis.*

10 Per *baptismum imprimitur Character.*

Quot sunt effectus baptismi in anima baptizati, tum paruuli, quam adulti?

1 DIC. Quod solent numerari septem principales. Primo, 2 remittit omnem culpam originalem, & actualem Conc. Trid. sess. 24. c. 2.

3 Secundo, remittit omnem pęnam, quam quis meruisset pro peccatis si esset adultus, vel solum per originalem in infantibus Mag. sent. 4. d. 4. ex sententia D. Ambro. & hi in cap. per baptismum de consec. d. 4. & Conc. Trid. sess. 6. c. 14. vnde si moreretur quis post baptismum, statim euolaret ad cælum.

4 Tertio, confert gratiam ex opere operato puero quoad habitum, adulto vero, quoad vsum, & habitum, si sine fictione accedat. D. Thom. in 4. d. 4. q. 2. art. 4. & hanc gratiæ collationẽ operatum fuisse baptismum, etiam in beatam Virginem sentit Summa sacram. de Bap. num. 21.

5 Quarto aperit cœlum, & claudit infernum baptizato. c. maiores de baptismo.

6 Quinto debilitat fomitem peccati, non autem tollit c. non ex æquo de consec. d. 4. quod quidem fuit præfiguratum in expulsis cæteris ex terra promissionis Iebusæ⁹ remansit ad meritum populi Israelitici, sicut ad meritum adest fames etiam post baptismum.

Sexto

7 Sexto tollit omnem irregularitatem excepta, quæ prouenit ex bigamia c. acutius 26. d. nec tollit irregularitatem, quæ prouenit ex defectu natalium, vt in ſpurio. Summiſtæ omnes.

8 Septimo tollit quamcunque infamiam iuris Sot in 4. d. 9. q. 1. urt. 5. & ſeq. & Summiſtæ omnes verb, Bapt.

9 De peccato veniali noret Parochus ob indiſpoſitionem recipientis ſolere remanere in baptizato, etiam poſt baptiſmum. Sylu. verb. Bapt. 4. q. 15. Caet. in 3. par. q. 68. art. 4. & per conſequens remanenti peccato veniali remanere etiam pænam pro eo debitam, & hoc poteſt accidere, quando adultus dum baptizatur habet voluntatem alicuius peccati venialis, ſecus eſt, quãdo non habet talem voluntatem, ſed eſt bene diſpoſitus, quia tunc omnium peccatorum, etiam venialium pleniſsimam conſequitur remiſsionem.

10 Octauo, per baptiſmum imprimitur Character in anima, per quem baptizatus aſcribitur inter filios Dei, & adipiſcitur poteſtatem ad cætera ſacramenta ſuſcipienda. Nota, quod effectus nonnulli ex dictis conſiderantur, quoad adultos, nam infantibus non poteſt competere irregularitas, & bigamia.

QVAESITVM LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Pueris per baptiſmum conferũtur æqualis gratia, æquales virtutes, & remiſſio peccati originalis, & alij effectus.*

2 *Adultis eadem conferuntur ex opere operati, ſed ex opere operantis non omnes recipiunt æqualem gratiam, ſed maiorẽ, vel minorem, attenta eorum diſpoſitione.*

An ſacramentum baptiſmi conferat parem gratiam omnibus qui baptizantur?

1 DIC. Si loquamur de pueris, quod omnibus conferat parem gratiam pares virtutes, & remiſsionem originalis culpæ, aliosque æquales effectus Maior. in 4. d. 4. q. 3. idem

dic

2 dic de adultis in opere operato. Sed quoad hos ex opere operantis, dic, quod non omnes recipiunt parem gratiã, sed maiorem, seu minorem, prout est maior, vel minor deuotio, & dispositio recipientis D. Thom. 3. par. q. 69. art. 8. & in 4. sent. d. 4. q. 2. art. 3. Sylu verb. Bapt. 6.§.4. & est cõmunis Theologorum & Summistarum.

QVAESITVM LXX.

SVMMARIVM.

1 *In nullo casu licet seipsum baptizare.*

2 *Iudæus, qui seipsum baptizauit saluatus fuit, non baptismo aquæ, sed flaminis.*

An liceat in casu necessitatis seipsum baptizare?

1 DIC. Quod nullo pacto, quia mutaretur forma à Christo tradita, tùm etiam, quia baptismus est regeneratio spiritualis, & sicut nemo potest seipsum generare, sic nec regenerare, & est communis opinio, D. Thom. in 4.d.5.q.2.art.1. & habetur etiam de Baptismo, & eius effectu c.debitum, & huic sufficeret voluntas baptizandi.

2 Nec obstat illud Innoc. 3. affiirmantis Iudæum, qui se baptizauit, qui absque alio baptismo decessit fori saluũ, quia est intelligendum, quod fuisset saluus non baptismo aquæ, sed baptismo flaminis D. Thom.4.d.5.q.2.art.1. Itaque decretalis Innoc. esset intelligenda de baptismo flaminis.

De diligentia in dubiè baptizatos.

QVAESITVM LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Quando dubium est an sit puer baptizatus adhibita diligentia tunc debet baptizari iterum sub conditione.*

2 *Sed*

2 *Sed ſi facta debita inquiſitione non conſtat eſſe baptizatum, debet ſimpliciter abſque conditione baptizari.*

3 *Quando facta debita inquiſitione veriſimiliter creditur aliquẽ eſſe baptizatum nullo modo eſt baptizandus, ſed cenſetur baptizatus.*

4 *Baptizatus ab obſtetrice, ſi conſtet eſſe bene ab illa baptizatũ, non eſt iterum baptizandus, ſed tamen debent in eccleſia ceremoniæ ſuppleri.*

5 *Parochus bona fide baptizans aliquem, quem crederet non eſſe baptizatum, ſed ſi verè erat baptizatus, non efficitur irregularis; idem dic de omnibus ſacramentis imprimentibus Caracterem.*

6 *Pœna iterantis malitioſè ſacramentum irreiterabile eſt irregularitas.*

Quid facere debet Parochus cum facta diligẽti inquiſitione dubium eſt puerum eſſe baptizatum?

1 DIC. Vltra ea, quæ ſupra reſponſa ſunt, quod tàm in dubio iuris, quam facti adhibita debita diligentia eſt rebaptizandus ſub conditione, & incipiendum ab affirmatiua hoc modo ſi es baptizatus, ego te non baptizo, ſed ſi non es baptizatus, ego te baptizo, &c.

2 Sed quãdo diligenti inquiſitione facta nõ cõſtet fuiſſe baptizatum, conſideratis loco, & tempore & alijs circumſtantijs, quibus veriſimiliter apparet non fuiſſe baptizatum, hic eſt baptizandus ſine conditione, & abſolutè c. paruulus, & c. placuit de conſec. d. 4. vt ſi quis inter infideles natus ſit, inter quos non ſolent adeſſe presbyteri, vel ſi in Sylua inueniatur puer matre mortua, tunc poteſt credi, quod nõ ſit baptizatus, niſi aliud ſignum appareret.

3 Sed cum facta diligentia inquiſitione veriſimile eſt aliquem fuiſſe baptizatũ, vt quia natus eſt inter Chriſtianos, inter quos non ſolet multum differri baptiſmus, & concurrant aliæ coniecturæ, ſiue ex ſcriptura in collo infantis, vt fit in expoſitis, ſiue quia eſt ætate prouectus vltra ætatem, qua ſolentq; baptizari cõmuniter

muniter

muniter inter Christianos; quamobrem verisimiliter creditur fuisse beptizatum, tunc non est rebaptizandus etiam sub conditione. Victoria de baptis. num. 36. Sot. in 4.d.3.q.1. art.9.

4 Sed de baptizatis domi ab obstetricibus in periculo morris, vel etiam sine eo, debet se informare Parochus, an rectè baptizauerint, & inuento ita esse non rebaptizent sub conditione, Sed tantum in ecclesia suppleat cætera omnia, quæ defuerunt vt Chatechismus, exorcismus,& aliæ orationes, que habentur in baptisterio.

5 Et si accideret, vt Parochus inaduertenter talem rebaptizaret sub conditione non incurreret pęnā irregularitatis, aut aliàs in foro interiori, nec exteriori, licet peccaret, & hoc procedit quando Parochus processit bona fide, & intentio ipsius non fuit iterari actum, & idem dic de iterantibus hac intentione reliqua sacramenta imprimentia Characterem, vt ait D. Anton. vide Nauar.c. 27. num. 246. & seq. Scot. & alij in 4. d.4. q. 7. tenent contrarium, sed sententia D. Anton. est de consuetudine ecclesiiæ, ideo melior Nau. loc. ci.

6 Et pæna malitiosè iterantium sacramenta irreiterabilia de iure Conon. est irregularitas, tam eius, qui rebaptizat, quam eius qui baptizatur, adulti, ex malitia, vel ignorantia Iuris, vel facti culpabili c. ex literis de apost. &c. quibus de cons. d. 4. vide Nau. c. 27. num. 246. & Maiol. lib. 3. de irreg. c. 14. De iure vero ciuili est pæna mortis l. 1. C. ne sanctum baptisma iteretur, & hæc dicta sint vltra ea, quæ alibi dicta sunt in hoc proposito pro maiori declaratione.

De Patrinis.

QVAESITVM LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Patrini requiruntur in baptismo sed non sunt de necessitate sacramenti.*

2 *Si absque necessitate omittantur, peccatur mortaliter.*

3 *Onus Patrinorum, quando hi desunt debet subire Parochus.*

4 *Patrini*

4 *Patrini debent esse vnus, vel ad summum duo.*

An in Baptismo sint adhibendi aliqui, qui baptizatos de sacro fonte leuent, qui nunc Patrini vocātur olim sponsores, susceptores, vel fideiussores?

1 DIC. Quod sic, licet patrinus non sit de essentia Baptis-
2 mi Sot. 4. d. 5. q. 1. ar. 8. Sed si quis omitteret, nisi in necessitate excusaretur, peccaret mortaliter, & quādo in casu subito necessitatis omittuntur, tunc Parochus debet subire eorum onus, q̄ est instruere baptizatū in Doctrina Christiana, & eos, vt filios spirituales commendatos habere, hinc D. August. de his, Vos autem (inquit) omnes, tàm viros, quàm mulieres, qui filios in baptismo suscepistis, moneo, vt cognoscatis vos fideiussores apud Deum pro his, quos de sacro fonte suscepistis, & refertur de consec. d. 4. c. eò sanctè D. Thom. 3. p. q. 67. art. 7. & 8. Imò existentes in necessitate temporalium, debent Patrini eos etiam quoad temporalia coadiuuare, dummodo ipsi non sint in pari necessitate.

3 Et hi Patrini, seu compatres debent esse vnus tantū, siue vir, siue fæmina c. in Chatechismo, & c. non plures de consec. d. 4. vel ad Summum duo, vir & mulier. Conc. Trid. sess. 24. c. 2. de reformat. & hoc ad instar generationis temporalis, in qua concurrunt pater, & mater, nam compatres funguntur vice nutricis, & pedagogi quoad spiritualia, & alia, vt supra.

4 Quidam dicunt, quod Patrini fuerunt ordinati, vt essent cum baptismo à Papa Iginio de anno 150. Sed ante Higinium fit mentio de Patrinis à S. Dionysio Archiepiscopo.

QVAESITVM LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Non baptizatus non potest esse Patrinus.*
2 *Pater, & mater non debent esse susceptores filiorum.*
3 *Religiosi non debent esse compatres, sed si leuent fiunt cōpatres.*
4 *Religiosi non debent absque necessitate baptizare.*

5 *Maritus, & vxor poſt Conc. Trid. poſſunt eſſe compatres.*

Qui prohibentur eſſe Patrini, ſeu compatres?

1 DIC. Quod non baptizatus non poteſt eſſe patrinus, de conſec. d. 4. c. in baptiſmate, & ſi de facto leuaret nullam contraheret compaternitatem, vt ibi Gloſſ. & D. Thom. & Riccar. in 4. d. 24. art. 1. q. 3. & Summiſtæ, licet alij ſenſerint contrarium, vide Sylu. verb.. Matrim. 8. q. 7.

2 Secundo, Pater, & mater non debent eſſe ſuſceptores propriorũ filiorũ, quia extra caſum neceſſitatis contraheretur inter eos cognatio ſpiritualis c. ad limina 3. q. 1. Angelus Bap. 8. num. 2. Sylu. num. 2.

3 Tertio, Religioſi non debent eſſe compatres, ſed ſi leuent
4 compatres c. non licet de conſ. d. 4. & c. placuit 16. q. 1. Imo nec poſſunt abſque neceſſitate baptizare, licet ſi baptizarẽt etiã ſine licentia Superiorum non incurrerent in aliquam cenſurã, aut pænam Nau. 22. num. 7. & alij.

5 Quarto, maritus, & vxor de iure antiquo non poterant eſſe compatres, ſed poſt Conc. Trid. d. 2. Seſſ. poſſunt Nau. c. 22. num. 39. Nota, quod non debet admitti in Patrinatum, vel ad baptizandum niſi maior octodecim annis. Abbas in c. debitum de Baptiſmo, ſecundo notab. Angel de Claua.

QVAESITVM. LXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Neceſſe eſt, vt Parochus deſignet Patrinos, & hoc debet facere ante Baptiſmum.*

An ſit neceſſe, vt Parochus deſignet patrinos, ſeu compatres?

1 DIC. Quod eſt adeò neceſſe, vt ſi vltra deſignatos tangant, vel leuent de ſacro fonte baptizatum (quia vtroq; modo contrahitur compaternitas) nullam contrahant cognationem ſpiritualem, vt per Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 2. de reform.

Matr.

Matr. Hinc bene animaduertere debet Paroch⁹, vt ante baptiſmũ deſignet Patrinos, nam ſi non deſignaret, tunc prout erat in iure antiquo omnes ſuſcipientes eſſent compatres, & Parochus grauiter eſſet puniendus, ſed vltra vnum, & vnam deſignatos, ſi alij tangant nullam contrahunt cognationem ſpiritualem.

De cognatione quæ contrahitur in Baptiſmo.

QVAESITVM LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Poſt Concilium Tridentinum cognatio ſpiritualis contrahitur inter leuantes, vel ſuſcipientes, & ipſum baptizatum, & illius pattem, & matrem; & baptizatum, & baptizantem, & baptizati patrem, & matrem.*

2 *De iure antiquo hæc cognatio erat triplex, paternitas, compaternitas, & fraternitas.*

3 *Paternitas, quæ erat, explicatur.*

4 *Compaternitas quæ erat explicatur.*

5 *Fraternitas quæ erat explicatur*

Inter quos contrahitur ſpiritualis cognatio per Baptiſmum?

1 DIC. Quod poſt Conc. Trid. contrahitur intet leuantes, ſeu ſuſcipientes, & ipſum baptizatum, & illius patrem, & matrem; nec non inter baptizantem, & baptizatum, ac baptizati patrem, & matrem tantum, & non vltra, & contrahitur, vel per ſuſceptionem à fonte, vel tangendo, vel accipiendo ſtatim ſuſcipientes.

2 De Iure antiquo hæc eognatio erat triplex, nempe paternitas, compaternitas, & fraternitas, vt Gloſ. de cogn. ſpirit. in 6. & habetur 30. q. c. ſi quis ex coniugio. & c. nedum de cognat. ſpir.

3 Paternitas erat, quæ contrahebatur inter baptizantem ipſum qui loco patris adhuc habetur, ſiue ille laicus, ſiue clericus, ſiue

mulier esset, & baptizatum, & inter baptizatum, ac patrinum, qui loco matris tenebat, aut patrinos si plures fuissent viri, aut fæminæ c. quamuis de cognat. spirit. in 6.

4 Compaternitas erat, quæ contrahebatur in patrem, & matrem baptizati ex vna parte, ac ex altra inter baptizantem, & patrinum, seu patrinos qui de sacro fonte leuabant, dũmodo ipsi essent baptizati, etiam si essent Hæretici, vel scismatici; sed si ipsi non fuissent baptizati nullam contrahebant cognationem, quia sunt incapaces, vt per D. Thom. 4. sent. d.42 .art.1.q.3. cuius sententiæ est etiam Riccar. in eodem loco de quo loquens Doctor Angelicus testatur illius verba esse omnia Magistralia, licet alij sentiant contrarium.

5 Fraternitas vero erat inter baptizatum, ac filios baptizantis, ac patrinorum, etiam non legitimos, etiam illos, qui nascebantur post baptismum vide Nau. c. 22. num. 36. & sequentibus, post Conc. Trid. non contrahitur cognatio, nisi vt supra in hoc quæsito dictum est. Nota hic, quod si Curatus descripsisset in libro duas commatres, vel duos compatres contra formã ritualis non bene specificando quis eorum, vel quæ earum esset verus compater, vel commater, in hoc casu requireretur dispẽsatio si pater baptizat, vel mater vellet accipere in matrimonium alterum eorum, vel earum.

De cognatione ex Cathechismo, & Exorcismo:

QVAESITVM LXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Vera cognatio spiritualis contrahitur in collatione baptismi, quæ dirimit & impedit.*

2 *Ex Cathechismo vero, & exorcismo oritur cognatio, quæ tãtum impedit &c.*

3 *Idem dic, quando puer in casu necessitatis domi baptizatur, & & postea in ecclesia supplentur cæremoniæ.*

4 Paro-

4 *Parochus credens puerum eſſe baptizatũ, tm̃ cæremonias ſupplens, ſi postea conſtet nõ eſſe baptizatum debet baptizare.*

An cognatio aliqua oriatur ex Cathechiſmo, vel Exorciſmo, qui promittitur in baptiſmo, & quid operatur?

1 DIC. Quod vera cognatio ſpiritualis contrahitur in col-
2 latione Baptiſmi, quæ impedit, & dirimit, ſed ex Cathechiſmo, & Exorciſmo aliqua etiam oritur cognatio, quæ tamen impedit ſed non dirimit matrimonium c. per Cathechiſ. de cognat. ſpirituali in 6. Nauar. c. 22. num. 14.

3 Idem dic, quando infans domi vrgente neceſsitate baptizatur, quod tunc cotrahitur vera cognatio, & quia ſi ſuperuiuet debet in eccleſiã deferri, vt fiant reliqua conſueta, vt Cathechiſmi, Exorciſmi, & alia, quod tunc contrahitur etiã aliqua cognatio, quæ tamen nõ dirimit, ſed tantũ impedit, vt ſupra dictũ eſt. Itaq. verus compater in tali caſu eſt, q baptizauit domi, nõ qui
4 cathechizauit poſtea niſi modo expreſſo. Et hic notandũ, quod ſi Paroch⁹ credẽs puerũ domi ſecreto baptizatũ, adhibeat in eccleſia tm̃ ſolitas ſolẽnitates, & reliqua baptiſmi, vt fieri debet, ſi poſtea aduertit nõ fuiſſe verè baptizatũ, debet iterũ illũ baptizare in eccleſia, & de nouo repetere oĩa, vt ſentit Vict. ſed ſecũdũ alios ſufficit eũ baptizare nõ tamẽ ſolẽniter, & hæc eſt rationabilis ſentẽtia, & ſi infãs domi baptizat⁹ ſine ſolemnitatib⁹ moriatur antequam adimpleantur ſolemnitates in eccleſia, debet in loco ſacro ſepeliri, quia iã fuit baptizatus, ſolẽnitates, & cæremoniæ, tàm quæ adhibentur in adminiſtratione baptiſmi, quã aliorũ ſacramentorũ, liceat nõ ſint de eſſentia, tamẽ ſunt pleniſſimæ ſanctiſsimis miſterijs, & qui eas omitteret ex contemptu, vel culpabili negligentia peccaret mortaliter, quia ſunt de præcepto eccleſiæ.

De cæremonijs eccleſiæ cõpilauit multa pulcherrima, & earũ ſignificationẽ doctiſsimè explicauit D. Raynuti⁹ Caſtellan⁹, Raynuti⁹ ille in Vrbe ob eius ſingularẽ doctrinã, & sũmã prudentiã

omnibus charas, omnibus notas, sed illustrissimo D. Cardinali Arigono notissimas, & charissimas, quo, in grauissimo Generalis Vicariatus Metropolitanæ Ecclesiæ Beneuenti munere vtitur & summam ei rerum suarum, & grauissimarum credidit.

QVAESITVM LXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia conuenienter cathechizat infantes.*
2 *Cum Patrinus respondet credo in baptismo, sensus est, promitto, quod iste puer pro quo respondeo credet.*

Cur ecclesia cathechizat, cum illi nil sentiant, nec intelligant?

1 DIC. Quod Sancta Mater Ecclesia nil inutile, vel superfluum adhibet, nam in hac actione, sicut per alios ad baptismũ duci facit infãtes, sic per alios eos in fidẽ instruit: Itaq; ecclesia pia mater sicut vtitur aliorũ pedib⁹, vt hi ducãtur ad baptismum, sic aliorum corde, vt in Deum credant, & aliorum au-
2 ribus, vt instruantur in fide, quapropter, quãdo respõdet Patrinus ꝑ infante, credo, dũ baptizatur, intelligitur promitto, quod iste puer, pro quo respondeo credet D. Thom. in 4. d. 6. q. 2. art. 2. & 3. par. q. 1. ar. 2. ad secundum, & si Patrini nullam haberent fidem, nil obesset infantibus, vt supra responsum est.

QVAESITVM LXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Ceremoniæ, quæ adhibentur in baptismo plura significant.*
2 *Insufflatio in faciem pueri significat Demonis expulsionem, & præparationem pro aduenienti Spiritu sancto.*
3 *Sal impositus ori pueris, significat puritatem à peccatis, & sapientiam, vt possit præseruari à peccatis.*
4 *Saliua sacerdotis ad aures, & nares pueri significat aperitionem*

nem ſenſuum ad ſpiritualia.

5 *Oleo ſancto, quo ſcapulæ pueri vnguntur ſignificatur infans athleta ad pugnandum contra Diabolum.*

6 *Poſt baptiſmũ vnctio frontis oleo Chriſmatis ſignificat, infans, quod eſt factus particeps Regni cæleſtis.*

7 *Veſtis alba, qua induitur, ſignificat vitæ nouitatem.*

8 *Candela accenſa dũ baptizatur ſignificat doctrinæ veritatem, quam debet operibus comprobare.*

Quid ſignificant cærimoniæ, quæ adhibentur in baptiſmo?

1 DIC, Quod ſunt plænæ ſanctiſsimis ſignificationibus, ſicut, & cærimoniæ aliorum ſacramentorum, itaque ſeptem fiunt in ſolemni adminiſtratione Baptiſmi, quatuor ante baptiſmum, & tria poſt baptiſmum.

Primo, ante baptiſmum fit inſufflatio in faciem baptizandi, quæ actio ſignificat, quod Dæmonis poteſtas à Puero fugatur ceditque locum aduenienti ſpiritui ſancto Summ. Confeſſ. lib. 3. tit. 24. q. 44. D. Thom. 3. par. q. 71. ar. 3. & alij.

2 Secundo, ponitur ſal in ore infantis, quod duo ſignificat, vt ſcilicet ſapientiæ ſale infans conditus, purus ſit à fætore iniquitatum, & ne putreſcat vermibus peccatorum Riccar. in 4. ſignificat etiam gratiam, & ſapientiam, ac præſeruationem à peccatis, vt ſcilicet, ſicut ſal in carne aſperſus facit illud perſeuerare in ſuo eſſe, & a putredine liberat, ſic, & gratia, quæ per baptiſmum confertur liberat baptizatum, & conſeruat à peccatorum ſordibus D. Antonin. 3. par, tit. 14. c. 23. §. 44.

3 Liniuntur aures, & nares ſaliua Sacerdotis, quod ſiginficat aperitionem ſenſuum illius ad ſpiritualia D. Anton. vbi ſupra.

4 Quarto pectus linitur oleo ſancto, ac ſcapulæ per quod declaratur baptizandus athleta Chriſti ad pugnandum contra inimicum generis humani D. Thom. 4. ſent. d. 6. q. 1. ar. 11. & hæc quatuor præcedunt baptiſmum; quæ etiam habent, & aliàs myſticas ſignificationes, vt videre eſt apud Theologos.

6 Poſt baptiſmum frons baptizati vngitur chriſmate ad denotandum,quod eſt factus particeps Regni cæliſtis Sot. 4. d. 3.q. 1. art. 10.

7 Secundo induitur veſte alba,quæ denotat vitæ nouitatẽ, ad quã baptizatus directus eſt D. Thom.4.d.6.q.2. art. 1.

8 Tertio,datur in manibus baptizati candela accenſa,& denotat doctrinæ veritatem,quam debebit in vita ſua bonis operibus comprobare D Thom.lo ci.ar.2. Quæ ſolemnitates,& ſacramẽtalia non ſunt de eſſentia ſacramentorum , ſed ſi quis omitteret abſque caſu neceſſitatis peccaret mortaliter, ſed in caſu neceſſitatis poterunt omitti ad tempus, & ſi vacabit poſtea ſuppleri in eccleſia,vt moris eſt. Et hæc ſatis circa baptiſmum,cæteros caſus poterit Parochus per ſe ipſum reſoluere,vel ſi dubitabit cõ conſulere Superiores, & id eſt cautius: nam dubitare de vnoquoque non eſt inutile,vt dicitur in prædicamentis.

Nota hic,ꝙ ſi baptizato aliqo in caſu neceſsitatis, in quo eſſent ſupplẽdę per Parochũ poſtea in eccleſia aliæ ſolemnitates ſi multũ tẽporis interceſſerit,cũ hoc ſcitur nõ ſunt amplius ſupplẽdæ ad euitandũ ſcandalũ. Vbi etiã nota, ꝙ cognatio impediens, & dirimens , vt ſuo loco dictum eſt , ex baptiſmo ſic facto oritur , ex Cathechiſmo autẽ,de exorciſmo naſcitur aliqualis cognatio vide Nauar. in hoc lo.

Nota etiam,quod extra caſus neceſsitatis non eſt domi baptizandũm, ſed in eccleſia more ſolito.

DE

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS

De Definitione.

QVAESITVM I.

SVMMARIVM

1 *Definitio sacramenti Confirmationis.*

Quid est sacramentum Confirmationis?

1 DIC. Quod est sacramentum Ecclesiæ, quo baptizatus vngitur in fronte ab Episcopo, & ad pugnam roboratur c. Spiritus sanctus de consec. d. 5. & c. 1. de sacram. vnct. §. primo fontis; vel est vnctio chrismatis consecrati quo Episcopus inungit frontem baptizati sub certa verborum forma D. Thom. 3. par. q. 72. & omnes Theologi.

QVAESITVM II.

SVMMARIVM.

1 *Per sacramentum confirmationis roborantur fideles in fide collata in baptismo ad resistendum Diabolo, & fidem Christi protestandum publicè.*

Quare post sacramentum baptismi sequitur in ordine sacramentum confirmationis?

DIC.

1 DIC. Quod hoc non vacat mysterio, quia per hoc sacramentum confirmatur, & roboratur fides collata in sacramento Baptismi, & ius, quod habet ad Regnum, & confirmatus fortificatur ad vehementius resistendum Diabolo, & ad protestandum publicè fidem Christi, de quibus effectibus confirmationis hebetur in epistola Melchiadis PP. ad Episcopos Hispaniæ his verbis. Homo per baptismum recipitur ad militiam, sed per confirmationem armatur ad pugnam.

QVAESITVM III.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum confirmationis fuit figuratum in lege veteri. Primo in benedictione Isaac.*
2 *Secundo in vnctione vasorum.*
3 *Tertio in confirmatione columnarum.*
4 *Quarto In exhilaratione vultus in oleo.*

An hoc sacramentum fuerit præfiguratũ in scriptura veteri?

1 DIC. Quod sic, prout ingeniosissimè collegit auctor candelabri aurei agens de hoc sacramento.

Primo, benedictio, quã impartiuit Iacob filio suo Isaac Gen. 25. præfigurauit hoc sacramentum cum baptismo, & sacramento Eucharistiæ.

2 Secundo, vnctio vasorum facta oleo iussu Dei, vt Exod. 3. figurauit hoc sacramentum.

3 Tertio, confirmatio columnarum, vt in Psal. 118. confirmationem Christianorum, qui columnæ fortissimæ esse debent, quæ per hoc sacramentũ habetur significauit hoc sacramentũ.

4 Quarto exhilaratio vultus in oleo, vt eodem Psalmo hoc sacramentum confirmationis figurauit.

QVAE-

QVAESITVM IIII.

SVMMARIVM.

1 *Hoc Sacramentum habet plura nomina, videlicet appellatur baptism' Spiritus sancti, receptio Spiritus sancti, perfectio, consignatio, confirmatio, chrisma.*
2 *Horum nominum significatio latè explicatur.*
3 *Conuenienter chrisma constat ex oleo, & balsamo.*

An hoc sacramentum habeat vnum, vel plura nomina apud sacros Doctores?

1 DIC. Quod habet plura nomina,& varijs nominibus cõsueuit appellari, nam alquando appellatur baptismus Spiritus sancti, aliquando receptio, Spiritus sancti, aliquando manus impositio, aliquando perfectio aliquando consignatio, aliquando confirmatio, aliquando dicitur chrisma, & hæc nomina competunt huic sacramento secũdum diuersos respectus nam appellatur baptismus Spiritus sancti, quia per ipsum recipitur plenior gratia Spiritus sancti, & ideo etiam vocatur receptio Spiritus sancti,dicitur manus impositio,quia per manus impositionem datur: dicitur perfectio, quia per ipsum fides cõfirmati perficitur,vel perficitur gratia in baptismo recepto: dicitur consignatio, quia per ipsum confirmatus signatur signo crucis in fronte: dicitur chrisma ratione materiæ ipsius.

2 Chrisma autem est vnguentum,quod constat oleo oliuarũ,& balsamo,& est græcum vocabulum,quod latinè vnguentum sonat; & per excellentiam intelligitur de isto vnguento,quod est materia huius sacramenti, & appellatur chrisma, & consecratur singulis annis in die sancto Iouis maioris hebdomadæ cũ oleo cathechumenorum quo vnguntur infirmi in extrema vnctione, vt suo loco (iuuante Deo) dicemus.

3 Nec,caret mysterijs, quod chrisma constet ex oleo oliuarũ, & balsamo, nam per oleum oliuarum significatur nitor consci-

entiæ

entiæ, per balsamum odor bonæ fidei, ꝙ scilicet debeat Christianus, & habere nitorem conscientiæ propter se, & odorem bonæ famæ propter proximum, vt in dicto c. vnico.

De Auctore sacramenti Confirmationis, & quis instituit.

QVAESITVM V.

SVMMARIVM

1 *Auctor huius sacramenti, sicut etiam omniũ aliorum fuit Christus Dominus.*

Quis fuit auctor huius sacramenti?

1 DIC. Fuisse Dominum nostrum Iesum Christum, vt supra de sacramentis in comuni responsum est, vt est Auctor omnium aliorum sacramentorum, & hoc est de fide, & ita determinatur in Conc. Trid. sess. 7. de confir. c. 1. licet aliqui tenuerint contrarium, vt refert Victor. de confirmat in princ. sub num. 40. sed illorum sententia non est tenenda, vel intelligenda, vt ipsemet victoria ibi declarat.

QVAESITVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Hoc sacramentum secundum aliquos fuit institutum, quando Domin⁹ vt dicitur à S. Matth. 19. imponebat manus super paruulos, sed non potest teneri ista sententia.*

2 *Melius dicitur quod fuit institutum in vltima Cœna, quando promisit Dominus se daturum Spiritum sanctum.*

3 *Christus Dominus promittendo instituit hoc sacramentum, quæ promissio fuit adimpleta in die* Pentecostes.

Quando fuit institutum hoc sacramentum?

DIC

1 DIC. Secundùm aliquos, quando Matth. 19. Dominus imponebat man⁹ super paruulos Palud. relatus à D. Anton. 3. p. tit. 14. c. 12. §. 1. qui videtur esse eiusdem sententiæ Sot. in 4. d. 7. q. 1. art. 1. Sed sententia id tenentium non potest sustentari, nam non apparet in scriptura sacra ante dictos pueros fuisse prius baptizatos, quã super illis Dominus manus imposuit, nec est verisimile prius voluisse confirmare, quam baptizati essent, & impositio illa manuum Domini fuit quædam prædemonstratio modi, & vsus, quo vsuri erant Apostoli in administrando hoc sacramento baptizatis Sot. lo. ci.

2 Alij, & verius dicunt, quod fuit institutum in vltima Cæna, hæc sententia probatur auctoritate S. Fabi. in epistola ad Oriẽtales, vel quando promisit se daturum Spiritum sanctum, quia tunc etiam docuit conficere chrisma. Bart. ab Angelo de cõfir.

3 Sed aduertat Parochus, quod Dominus instituit hoc sacramentum, non exhibendo, vel adminstrando, sed promittendo, vt habetur Ioannis 16. & si ego non abiero, paraclytus non veniat ad vos, quæ promissio fuit impleta in die Pẽtecostes missione Spiritus sancti, quæ fuit sacramentũ Confirmationis D. Th. 3. p. q. 72 art. 1. ad primum. Sot. in 4. d. 7. q. 1. art. 2. Vel dic, quod tunc fuit institutum, quando dixit Dominus Apostolis, sedete hic, donec induamini virtute ex alto, & quod tunc instituit promittendo, quod postea adimpleuit, vt dictum est.

De necessarijs in sacramento confirmationis, seu particularibus.

QVAESITVM VII.

SVMMARIVM.

1 *In hoc sacramento sicut & in cæteris tria sunt necessaria, scilicet Materia, Forma, & Intentio ministri*

Quot sunt necessaria in hoc sacramento de essentia sacramenti?

DIC.

1 DIC. Quod tria, vt dictum est de sacramentis in communi, requiri necessario in vnoquoque sacramento, scilicet Materia, Forma, & Minister cum intentione. Materia est chrisma, idest oleum mixtum balsamo ab Episcopo consecratum, vt c. 1. de sacra vnct. Sed hæc est materia remota, nam propinqua est vnctio, seu linitio ad Crucis figuram. Forma sunt verba, quibus vtitur Episcopus, de quibus fusius dicetur, Minister est Episcopus.

QVAESITVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Materia huius sacramenti est oleum oliuarum ex Christi institutione.*

An materia possit esse ex alio liquore, quam oleo oliuarum, & balsami loco possit ne adhiberi alius preciosus liquor?

1 DIC. Quod oleum oliuarum, & non alterius generis est de essentia huius sacramenti, quia in hac materia Dominus illud fieri instituit. Itaque oleum nucum, vel amigdalarũ, vel aliarum arborum non est apta materia, quia non sunt oleũ, & potius appellantur succi. D. Thom. 3.p. q. 1. art. 4. ad tertium, & alij. Vict. de confirmatione num. 40.

QVAESITVM VIIII.

SVMMARIVM.

1 *Secundum communem opinionem oleum oliuarum, & balsamũ in hoc sacramento sunt necessaria, de necessitate sacramenti.*

2 *Alij dicunt tantum oleum esse necessarium*

3 *Vtraque opinia potest sustineri prima conformior S. Thom.*

4 *Opinio Auctoris explicatur.*

An

An balsamum sit necessarium in sacramento Confirmationis necessitate sacramenti, vel præcepti?

1 DIC. Secundum communiorem sententiam Theologorũ in 4. d. 2. & Canonistarum in c. pastoralis de sacram. non reiter. esse necessariũ vtrũq; scilicet oleũ oliuarum, & balsamum necessitate sacramenti.

2 Aliqui dicunt oleum oliuarum tantum esse de essentia sacramenti, sed balsamum non esse necessarium nisi necessitate præcepti Caet. in 3. p. q. 72 art. Vict. num. 40. de confir. Nau. c. 22. n. 8. in Manual. & alij. Vtraque igitur sententia sustentari potest, sed prima satis videtur placere D. Thom. in 4. d 7. q. 1. art. 2. vbi dicit oleum esse nutritiuum ignis, & lucere, & ideo esse aptam materiam confirmationis, quia ignis visibiliter descedebat in confirmatos in primitiua ecclesia, sed in forma linguæ, & ideo balsamum adiunctum esse propter bonum odorem, quia ob confessionem linguæ odor bonæ notitiæ Dei diffunditur in omni loco. Est igitur materia huius sacramenti oleum balsamatum. Et licet hæc sententia placeat D. Thomæ, alia asserentium balsamum esse necessarium necessitate præcepti videtur etiam approbari in c. pastoralis de sacram. non reiterandis Abbas. in c. 1. num. 2. de sacram. Vict. Nau. lo. ci.

4 Ego dicerem, salua pace asserentium contrarium, & saluo iudicio sanctæ matris ecclesiæ, cui me submitto, sententiam hanc esse satis rationabilem, quia si balsamum diceretur de essentia huius sacramenti, cum sit liquor praeciosissimus, & de longinquis partibus deferatur, & de facili haberi non possit, imò posset accidere, vt minime haberi posset, cum, vt habetur in descriptione Africæ arborem ex qua fluit balsamus dicat P. Ioannes Leo esse vnicam in agro dicto Almatria prope Cairum, sequeretur, & quod deficiente materia huius sacramẽti defraudarentur fideles ipsius fructu, quod non est verisimile voluisse auctorem, qui, vt in alijs sacramentis instituit materias, quæ de facili haberi possent, sed si quis confirmaretur oleo benedicto sine balsamo secundum vnam opinionem esset confirmatus, sed pecca-

peccaret mortaliter, tam Episcopus quam etiam confirmatus, si esset doli capax, & procurasset ita se confirmari.

QVAESITVM X.

SVMMARIVM.

1 *Hoc sacramentum in nullo casu potest administrari, nisi ab Episcopo consecrato, & in oleo ab Episcopo consecrato, alias non esset sacramentum.*

An tempore necessitatis possit hoc sacramentum administrari ab Episcopo electo, & nõ consecrato, & in Chrismate non consecrato, seu benedicto, & si de facto administraretur, quæritur an esset sacramentum?

1 DIC. Quod non esset sacramentum, quia, vt chrisma sit apta materia huius sacramenti est necesse, vt sit benedictum ab Episcopo, quod fieri solet die sancta Iouis maioris hebdomadæ, nam in hac die in Cæna Dominus docuit conficere chrisma, nec valet hic allegare casum necessitatis, quia hoc sacramentum non est necessarium simpliciter ad salutem, vt de sacramentis in genere præmissum est, & Episcopus, si non est consecratus ad Episcopalem dignitatem, nequit esse Minister huius sacramenti c. nouissime de consec. d. 5. & ideo est dignissimum sacramentum ratione ministri, vt dictum est.

QVAESITVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Regulariter simplex Sacerdos non vt ordinarius minister, sed vt delegatus delegatione Apostolica, & chrismate ab Episcopo consecrato potest administrare hoc sacramentum.*

2 Secun-

2 *Secundum aliam opinionem potest simplex hic Sacerdos delegatus sibi etiam materiam præparare pro hoc sacramento.*

An simplex Sacerdos posset hoc sacramentum ministrare?

1 DIC. Quod regulariter, vt supra conclusum est, non potest, nisi ex delegatione Apostolica in aliqua Diœcesi vel loco, & tunc, non, vt ordinarius minister, sed, vt delegatus c. quanto extra de consec. & ibi Gloss. Sot. in 4.d.3.q.1.ar.1. & 3. Vbi dicit chrisma esse etiam ab Episcopo consecrandum ab Episcopo consecrato, secus ab Episcopo electo, tantum. c. si iubet &c. Presbyter 26.q.6.

2 Caet. tenet si simplex Sacerdos ex dispensatione Apostolica hoc sacramentum administraret, posse eum etiam ex ipso sine benedictione Episcopi præparare sibi materiã, quod quidem videtur rationabile, nam vbi id Pontifex dispensaret, vt à simplici Sacerdote administraretur, credo ad id moueri ex penuria Episcoporum: hinc, si materia esset necessario benedicenda ab Episcopo, & hic ibi non reperietur, dispensatio videretur frustratoria, & fideles fructu huius sacramenti priuarentur, quod haud credendum est fuisse mentis sanctissimæ Summi Pontificis dispensantis:

Itaque concluderem, saluo meliori iudicio Presbyterum cui liceret hoc sacramentum administrare, posse etiam, & sibi materiam aptam præparare; quia cui datum est principale videtur, etiam concessum accessorium cum Reuerendissimo Caetano in 3. par.q.72.art.3. Qui vult etiam validum esse sacramentum confirmationis collatum ab Episcopo cum oleo consecrato à simplici sacerdote contra sententiam D. Thom. in eodem loco.

QVAESITVM XII.

SVMMARIVM.

1 *Chrisma debet singulis annis renouari necessitate præcepti ecclesiæ.*

An Chrisma debeat singulis annis renouari de necessitate sacramenti, vel de necessitate praecepti?

1 DIC. Quod debet singulis annis renouari necessitate praecepti ecclesiae ex Fabiano PP. in epistola. 2. ad Orientales, & habetur de consec. d. 4. can. *Si quis*. Sed si administraretur in veteri chrismate, vtique esset validum sacramentum, sed peccaret administrans, aut etiam suscipiens, si id procuraret relicto nouo chrismate; secus si ex deuotione peteret cõfirmari quis nolens expectare nouũ chrisma, ex pietate, & deuotione.

QVAESITVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Forma huius sacramenti quaenam sit.*
2 *Praedicta forma etiam valida est, si per modum depraecatiuum proferatur secundum aliquos,*
3 *Hoc tamen non admittitur ab alijs,*
4 *An sit de necessitate sacramenti addere ista verba confirmo te, &c.*

Quae est forma huius sacramenti?

1 DIC. Quot sunt haec verba, scilicet, Signo te signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti amen. de cons. d. 5. c. nouissime, &c. Vnica de sacram. vnct. quae verba non sunt de essentia, vt iacet, 2 sed validum (dicunt quidam) erit sacramentum, si proferantur etiam per modum depraecatiuum, vt, signa eum Domine, vel, signet te Dominus signo fidei, &c. signando confirmandum signo Crucis in fronte, dicẽdo in nomine Patris, &c. vel signet te Deus sigillo fidei, &c. in nomine, &c. In omnibus his modis esset validum sacramentum secundum aliquos, & ratio quare forma verborũ in administratione huius sacramenti posset mutari, est, quia nihil interest ad perfectionem ipsius, vt actio exprimatur

primatur facta primariè à Deo, vt esset in dictis modis, vel secundariè à ministro, vt est in modo solito, à quo, qui discederet, licet sacramentum esset validum, non esset sine peccato.

Sed Suarez Disput. 33. 3. par. sect. 5. Tom. 3. hanc sententiam explicauit in resp. ad 4. vt non sufficiat propriè forma per modum deprecationis, sed esse debet per modum indicatiuum, aut saltem imperatiuum, vt significetur efficacia sacramenti.

3 Sciat Parochus quosdam tenere non esse de necessitate sacramenti, præter illa verba [signo te signo Crucis] addere illa [& confirmo te &c.] quia per alteram harum orationum exprimitur actio sacramentalis, & ita habetur in Pontificali Romano antiquo, quod etiam sensit Riccard. 4.d. 7. ar. 1. ad secundum. Sed Doctor Angelicus videtur sentire contrarium in 4. distinctione 1. artic. 4. ad quartum. & doctores communiter, & fauet Concil. Floren. & Ambrosius de his, qui initiatur c. 7. de qua re vide Suarez Disp. 33. sect. 5.

4 Sed si quis dimitteret aliquam harum dictionum non esset sine peccato, & sacramentum nõ esset validum secundum istam sententiam.

QVAESITVM XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo omnia verba formæ sacramenti confirmationis sint de necessitate, explicatur.*

2 *Expressio sanctissimæ Trinitatis in hoc sacramento est de necessitate.*

An omnia verba formæ supra notatæ sint de essentia ipsius formæ?

1 DIC. Quod duplicatio illorum verborum [signo, & cõfirmo te] est de essentia, sed illa dictio [chrismate salutis, vel sanctificationis] non est de essentia sacramenti, sic etiã

qui loco horum verborum [signo, & confirmo] vteretur aliis verbis adhuc idem significantibus, adhuc conferret validum sacramentum, sed peccaret, quia administraret contra formã matris Ecclesiæ, à qua non est discedendum, nisi excusaret inaduertentia, & tunc non peccaret, & signum crucis nõ est necesse, vt signetur eodẽ tẽpore, quo dicuntur verba, sed sufficeret etiã si paulo post signaretur signũ crucis, sed melius est, vt eodẽ tẽpore cum verba proferuntur, signum crucis signetur.

2 Sed aduertendum bene est, quod expressio sanctissimæ Trinitatis est de essentia huius sacramenti, quia in Conc. Flor. sub Eug. 4. eodem modo loquendi declaratum est de forma Bapt. ac de forma Confirm. atque in administratione baptismi inuocatio sanctissime Trinitatis per notiora vocabula est de essentia sacramenti, vt dictum est, sic in hoc sacramento dicendum est.

QVAESITVM XV.

SVMMARIVM

1 *Quamuis in Euangelio non habeatur expresse materia, & forma sacramenti Cõfirmationis, habetur tamẽ ex Apostolica traditione ab Apostolis qui à Domino acceperunt.*

2 *Christus Dominus in vltima Cæna docuit facere Chrisma tradens, & materiam, & formam.*

An de forma & materia huius sacramenti habeatur aliquis locus in sacris Euangelijs?

1 DIC. Quod, quamuis ex Euangelistis non habeatur expresse de forma, & materia huius sacramenti, tamen habet sancta mater Ecclesia Catholica Romana traditione ab Apostolis, qui ab ipso Domino nostro acceperunt iuxta illud. Ego enim accepi à Domino D. Tho. in 4. d. 7. q. 1. ar. 3. & 3. p. q. 72. 2 ar. 4. ad primum. Et, vt supradictum est Christus Dominus in vltima Cæna docuit conficere chrisma, quod est materia, idem dicendum est de forma, quod Apostoli illam à Domino edocti Ecclesiæ tradiderunt.

De corruptione formæ,vel mutatione,vel ſubſtractione,quando his annulletur ſacramentum, videat Parochus, quæ circa id, cum de ſacramentis in genere actum eſt,reſponſa fuerunt.

QVAESITVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Mutans vſum adminiſtrationis huius ſacramenti,niſi ſit inaduertentia peccaret.*

2 *Vſus eſt, vt inunctio fiat in fronte,ad oſtendendum, quod nec timore, nec verecundia Chriſtianus debet deterreri à confeſſione fidei.*

3 *Datur in fronte ad figuram Crucis, vt non erubeſcamus ignominias Crucis, quod ſignum eſt de eſſentia ſacramenti.*

4 *Si fieret inunctio in alia parte corporis, quam in fronte non tenetur ſacramentum.*

An ſit de eſſentia ſacramenti,vt inunctio fiat in frõte,vel ſufficiat, ſi fiat in alia parte corporis?

1 DIC. Quod peccaret qui mutaret vſum adminiſtrationis huius ſacramenti, niſi excuſaretur inaduertentia, qui 2 vſus eſt, vt fiat vnctio in fronte, quod non caret myſterio, vt 3 ſcilicet; vnctus in fronte diſcat, nec timore, nec verecundia à confeſſione Chriſtianæ fidei deterreri,ſed audacter illam confiteri, hinc Auguſtinus in Pſal. 114. Sacramenta (inquit) conferuntur, & recipiuntur in varijs partibus corporis, Baptiſmus in capite, ſeu etiam in toto corpore, Euchariſtia in ore, Confirmatio in fronte,quia,vt ſequitur frons eſt locus pudoris,& datur hoc ſignaculum in fronte ad figuram crucis,vt nõ erubeſcamus ignominias crucis palàm omnibus confiteri, hæc Auguſt. 4 q.1. art. 9. Conclude ergo, quod debet fieri in fronte, ſed ſi fieret inunctio in alia parte, quàm in fronte non teneret ſacramentum ex Soto. in 4. d. 7.q. vnica art. 9.

QVAESITVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *In omni ætate qua recipitur ſacramentum Chriſmatis tenet, & eſt bene collatum.*

2 *Regulariter dandum eſt pueris, cum ad vſum rationis peruenerint.*

3 *Si ante conferatur etiam tenet ſacramentum licet male fiat.*

4 *Datur leuis alapa maxillæ pueri, vt diſcat ab initio pati pro nomine Chriſti.*

5 *Circa ætatem, ritum, & vſum huius ſacramenti ſeruandus eſt ritus, & vſus cuiusque Eccleſiæ.*

An hoc ſacramentum ſit conferendum ſolum pueris, & in qua ætate, vel etiam ſenibus, & alijs ætate prouectis,

1 DIC. Quid in omni ætate, qua ricipitur tenet, & eſt be-
2 ne collatũ. Sed regulariter eſt dandum pueris, cum ve-
3 nerint ad annos diſcretionis; ſed ſi ante cõferatur, adhuc tenet cramentum, licet male fiat, quia debet dari in ea ætate, vt reci-
4 piens recordetur ad quem finem percutiatur illius maxilla leui alapa, vt fit, quod eſt inditium, vt diſcat ab initio pati pro nomine Chriſti, quæ alapa nõ eſt de eſſentia, ſed non debet omitti, licet omittere non eſſet peccatum, nam non caret miſterio, quia per illam admonetur, vt dictum eſt, abinitio pati pro Christi nomine, & in reliquo vitæ ad pugnam.

5 Sed circa ætatem aut ritum, & vſum in adminiſtratione huius ſacramenti, ſeruandus eſt ritus, & vſus cuiuſcunque Eccleſiæ; nam, quod viderim non adeſt prohibitio, vt non poſsint, aut debeant confirmari, etiam infantes ante vſum rationis D. Tho. 3. p.b.72.art. 8.& alij in 4. Tabien. confir. §.7.

QVAE-

QVAESITVM XVIII.

SVMMARIVM

1 *Non est de essentia huius sacramenti vt à ieiuno ieiunis administretur, vt antiquitus fiebat, nam propter multitudinem etiam post prandium administratur.*

An sit de essentia, vt administretur hoc sacramentum à ieiunio ieiunis?

1 DIC. Quod non de essentia, sed id antiquitus obseruabatur (& vbi nunc obseruaretur esset laudabile) vt habetur de consec. d. 5. c. ieiunium &c. vt Episcopi; hodie vero adeo creuit multitudo fidelium confirmandorum, vt etiam post prandium administrari sit necesse. Itaque si ante prandium administraretur esset congruum, sed non est præceptum. D. Th. 3. p. q. 72. art. 2. ad secundum. Sylu. Conf. §. 4. & alij.

QVAESITVM XIX.

SVMMARIVM

1 *Nec ligamen, in fronte confirmati, nec cerei oblatio sunt de essentia sacramenti, nec de præcepto.*

2 *Si hæc omitterentur non ex contemptu, saltem venialiter peccaretur.*

An ligamen in fronte confirmati, & cerei oblatio per ipsum cõfirmantẽ, sint de essentia sacramẽti, vel de præcepto, cũ vtraq; in administraionibus huius sacramenti obseruari videamus?

1 DIC. Neutrũ esse de essentia. Et quoad ligamen debet confirmatus habere frontem fascia ligatã ob reuerentiã sacræ illius inunctionis, quousq; desiccata sit, & in aliquib⁹ terris, Beneu. Diœcesis (quod aduerti cum in visitationẽ fuerim)

mos est, vt non remoueantur fasciæ illæ nisi per Parochum aliquo conuenienti spatio post collationem, quod obseruari mãdaui in omnibus Dioecesis Parochijs. Idem dic de cereo, quod
2 non est de essentia, nec de præcepto, sed si quis omitteret non ex contemptu, tàm ligamen, quam cereum offerre, peccaret saltem venialiter. Sed si ex contemptu, peccaret mortaliter ob cõtemptũ rituũ sanctæ matris Ecclesiæ. vide Sot. 4. d. 7. q. 1. ar. 24.

De recipientibus sacramentũ Confirmationis.

QVAESITVM XX.

SVMMARIVM.

1 *Confirmandi si sint adulti, & habeant conscientiã peccati mortalis de consilio debent confiteri, sed de præcepto tenentur conteri.*

An confirmandi priusquam accedant ad recipiendũ sacramentum confirmationis, debeant peccata confiteri?

1 DIC. Quod, aut confirmãdi sunt pueri, qui nõ sunt doli capaces; & de his, quia non habent peccata, non est loquendũ. Sed de adultis dic, ꝙ si habeant conscientiam peccati mortalis debent saltem præuia contritione accedere, alias peccant mortaliter. Sed confessio non est necessaria, licet peccet venialiter, qui accedit sine confessione vocali, sed dic breuius quod stante cõscientia mortalis culpæ contritio est de præcepto. Confessio vero est de consilio. Sylu. verb. confirmat. §. 4. Angel. §. 4. D. Thom. 3. p. q. 72. art. 7. ad secundum.

QVAESITVM XXI.

SVMMARIVM

1 *Hoc sacramentum non debet dari peccatoribus obstinatis.*

Qui

Qui licet reciperent ſacramentum non autem remſacramenti.

An hoc ſacramentum ſit conferendum peccatoribus?

1 DIC. Quod non debet dari peccatoribus obſtinatis, & qui ſunt in actu peccandi, vt concubinarij, & vſurarij, ſed ſi daretur eis reciperent ſacramentum, ſed non rem ſacramenti, ideſt gratiam, & peccarent mortaliter recipiendo hoc ſacramentum in peccato mortali.

Alijs vero peccatoribus contritis, vel non habentibus conſcientiã alicuius peccati, vel peccatoribus habẽtib⁹ contritionẽ, licet non habeãt perfectam contritionẽ poteſt conferri, & per gratiam huius ſacramenti obtinẽt remiſſionem peccatorum, dũmodo non accedãt cum fictione D. Thom. 3.p. q.72. art.7. ad ſecundum. Nau.cap.22. num. 9.

De neceſsitate ſacramenti Confirmationis.

QVAESITVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum Chriſmatis non eſt neceſſarium ſimpliciter ad ſalutem, ſed ſecundum quid.*
2 *Illud omittens ex contemptu peccat mortaliter, & non poteſt ſaluari, niſi ſe emendet.*

An hoc ſacramentum ſit neceſſarium ad ſalutem?

1 DIC. Quod non eſt neceſſarium ad ſalutem ſimpliciter, vt ſine eo quis non poſsit ſaluari, ſed eſt neceſſarium ſecundum quid, ideſt, quod per illud confirmatus obtinet maiorem gratiam, & ideo poſtea maiorem gloriam in patria, ſed poteſt ſine eo homo ſaluari, dummodo ex contemptu ſuſcipere

non

non omittat,& tunc dicetur omittere ex contemptu, quando piger est ad illud suscipiendum, & (de adultis loquor) quasi quod hoc sacramentum esset nullius meriti, ideo illud suscipere non curaret, hic talis peccat mortaliter,& sine hoc sacramento saluari non potest,quod intelligendum est ob peccatū mortale,quod incurrit spernendo instrumenta nostræ salutis, quæ sunt sacramenta. Itaque nisi se emendet,non poterit saluari sine hoc sacramento.

QVAESITVM. XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum Chrismatis est necessarium ex necessitate præcepti ecclesiæ, & etiam si absit contemptus, illud recipere omittens peccaret mortaliter secundum vnam opinionem.*

2 *Secundum aliam opinionem non peccat mortaliter suscipere omittens hoc sacramentum ex negligentia. Secus si ex contemptu, nam ex hoc capite peccaret mortaliter.*

3 *Et hæc est opinio probabilior.*

An hoc sacramentum sit de necessitate præcepti, postquam non est de necessitate salutis, nisi modo supradicto

1 DIC. Secundum aliquos, qnod est de præcepto ecclesiæ suscipere hoc sacramentum, aliter peccaret mortaliter, etiam si absit contemptus, existēte copia ministri illud suscipiēdi,sed non esset de præcepto diuino, & ideo peccaretur mortaliter ob negligentiam Sylu. confess. §. 3. Tabi. §. 5. Ricc. in 4. d. 7. ar. 5. q. 1. Palud. Dur. & alij Theologi, & Summistæ etiam.

2 Alij dicunt non peccari mortaliter ob negligentiam suscipiendi hoc sacramentum, nisi actu sit contemptus Caet. verb. confess. Vict. de Confess. num. 47. Doctor subtilis in 4. sent. d.7. Nauar. c. 22. num. 9. & alij Sūmistæ, & ratio horum est, quia

dicunt

dicunt nullum adesse præceptum ad id obligans sub mortali,ergo dimittere illud non esset nisi veniale cessante contemptu.

3 Et hæc opinio est probabilior, & magis pia, concludendum est igitur, quod si quis haberet copiam suscipiendi hoc sacramentum, & non susciperet, si esset adultus, vel non offerret filium suum ad suscipiendũ, peccaret mortaliter, si adesset contemptus; si vero sine contemptu, sed negligentia quadã crassa peccaret venialiter, & can. de cons. d. 5. Omnes fideles debẽt &c. est intelligendus, omnes fideles debere suscipere hoc sacramentum, tanquam vtile, non tanquam necessarium; & id non habet formam præcepti, sed tantum declarat ius diuinum, scilicet, quod vtile ad perfectionem non autem simpliciter necessarium ad salutem.

QVAESITVM XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Paterfamilias non curans suam familiam confirmari, si ex negligentia peccat venialiter, si ex contemptu peccat mortaliter.*

An paterfamilias, qui non curat se, suamque familiam confirmari oblata facultate peccet?

1 DIC. Vt supra, quod peccat mortaliter, si ex contemptu non curat, sed si id omittit sola quadam negligentia est culpa venialis, Sot. in 4. d. 5. Nau. c. 22. num. 9. de sacramento Confirmationis.

QVAESITVM XXV.

SVMMARIVM.

1 *Qui se facit ordinari antequam sit confirmatus non peccat nisi venialiter, dummodo non adsit contemptus.*

2 *Accedens ad ordinem non confirmatus habens copiam Episcopi*

à quo

à quo possit confirmari videtur contemnere, & saltem ita præsumitur in foro exteriori.

3 *Character ordinis præsupponit Characterem Confirmationis non de necessitate sacramenti.*

4 *Qui se facit confirmari sine Patrino peccat mortaliter, excusatur rusticus propter ignorantiam.*

An peccet qui facit se ordinari, antequam sit confirmatus?

1 DIC. Primo, quod si id non facit ex contemptu non peccat nisi venialiter, etiam si scienter se faceret ordinari, imo nec ordinans peccat, si tamen adesset contemptus peccaret mortaliter vterque. Alij dicunt nõ peccare.

2 Sed qui habens copiam Episcopi, à quo posset hoc sacramẽtum sumere, & omittit, & se faceret ordinari peccat mortaliter quia videtur contemnere Palud. 4. d. 7. & ita præsumitur saltem in foro exteriori.

Dic secundo, quod qui non cofirmatus se facit ordinari remoto quocunque cõtemptu non peccat mortaliter, quia Conc. Trid. de reform. sess. 23. c. 4. nullam pęnam imponit confirmato, sed loquitur de ordinante, ne admittat, & per consequens nulla etiam censura incurritur Nau. c. 22. num. 7. in fine, qui videtur aliter sentire in c. 25. num. 68. asserens mortaliter peccare, qui se facit promoueri, antequam sit confirmatus, sed intellige hoc ex contemptu, ordinans vero, si ex contemptu, peccaret mortaliter, si ex inaduertentia venialiter.

Conclude ergo quod peccat saltem venialiter qui se facit ordinari ante confirmationem, & si adesset contemptus mortaliter vide D. Thom. in addit. ad tertiam partem q. 35. art. 4.

3 Et licet Character ordinis præsupponat Characterem confirmationis; id intelligendum est, non de necessitate, sed de quadam congruitate D. Thom. 4. sent. d. 24. q. 1. art. 2. Itaq; sine confirmatione, si quis promoueretur verè reciperet sacramentum ordinis.

Idem dic, quoad reliqua sacramenta, quod possent suscipi

sine

ſine confirmatione abſque peccato, niſi adeſſet contemptus Sot. in 4.d 7.q.1.art.6.

Et qui ſe facit confirmare ſine Patrino, cum ſciret eſſe de præcepto Eccleſiæ, vel ſcire deberet, peccat mortaliter, ſecus ruſticus, & ignorans inuincibiliter.

QVAESITVM. XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus confirmans oleo non conſecrato, vel non confecto ex balſamo peccat mortaliter.*

2 *Idem dic, ſi confirmaret Chriſmate veteri, quia facit contra præceptum Eccleſiæ, niſi id fieret iuſta cauſa, quæ explicatur.*

An Epiſcopus confirmando cum Chriſmate anni præteriti, vel vngens oleo non conſecrato, vel non mixto balſamo peccaret mortaliter?

1 DIC. Quod tam Epiſcopus, quam alter coufirmans ex diſpenſatione Apoſtolica ſi confirmaret oleo non conſecrato, vel non confecto ex balſamo peccaret mortaliter Nau. cap. 22. num. 9.

2 Sic etiam ſi con firmaret cum Chriſmate veteri quia contrafaceret præcepto ſanctæ matris Eccleſiæ Anton 3. par.tit.14. c. 18. §. 2. Ang. de Confir. §. 5. niſi excuſaretur rationabili cauſa, vt quia ob perſecutionem infidelium non potuit nouum Chriſma conficere, & imminet mors alicuius, qui petit confirmari, vel alia iuſta cauſa, ſalua tamen meliori ſententia.

QVAE-

QVAESITVM XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus non potest administrare hoc sacramentum Diœcesi sine licentia Episcopi Diœcesani.*

2 *Si administraret sacramentum, Episcopus peccaret mortalite ex contemptu.*

3 *Secus si id faceret cum ratihabitione.*

An Episcopus vnius Diœcesis possit in alterius Diœcesi hoc sacramentum administrare etiam suis subditis?

1 DIC. Quod non potest sine licentia Episcopi Diœcesa-
2 ni, sed si de facto administraret, teneret sacramentum, ipse tamen episcopus peccaret mortaliter, quia vsurparet iuris-
3 dictionem, & exerceret Pontificalia vbi non potest; excusaretur tamen spe ratihabitionis proprij Episcopi.

QVAESITVM XXVIIII.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus non debet confirmare subditos aliorũ Episcoporum, si faciat peccat, non tamen fit irregularis, & tenet sacramentum.*

An Archiepiscopus possit confirmare in sua Diœcesi subditos aliorum Episcoporum ibi existentes per transitum?

1 DIC. Quod non debet confirmare, si tamẽ confirmet, tenet sacramentum, & licet peccet, non fit irregularis Anton. 3. p. tit. 14. c. 4. §. 5. Sylu. confess, §. 9. & alij.

QVAE-

2 potuerint, quod non caret myſterio, quia confirmandus ab alio ſubſtentatur in receptione huius ſacramenti, quia datur ei robur, & ſignificatur quod antea fuerit imbecillis. D. Thom. 3. p.q. 72 art. 10. Et Patrini, qui etiã compatres appellantur ſunt tanquam fideiuſſores, & protectores.

QVAESITVM. XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Non baptizatus, vel non confirmatus non poteſt eſſe Patrinus, ſi id faciat peccat, ſed tenet ſacramentum.*

2 *Si non confirmatus teneat in confirmatione confirmandum, nulla inter eos contrahitur affinitas.*

An omnes homines, vel fæminæ indifferenter poſsẽt eſſe Patrini, & tenere confirmandos?

1 DIC. Quod non baptizatus, vel non confirmatus non poteſt eſſe Patrinus confirmandi in confirmatione, & ratio eſt, quia confirmandus indiget auxilio ſuſceptoris, & Patrini, qui ſi ipſe prius non eſt corroboratus, alterum in propoſito ſubſtentare nequibit; ſi tamen de facto teneat valet ſacramẽtum, ſed ille peccat (niſi excuſaretur in caſu neceſſitatis) quia vt dictum eſt, Patrinus non eſt de eſſentia ſacramenti.

2 Sed aduertatur hic, quod cum non confirmato tenente in confirmatione aliquem non contrahitur vlla affinitas. Vict. de conf. num. 50. Sylu. num. 4. Ang. num. 19. quod bene adnotauit in ſua Sinodo Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus D. Valerianus Mutus Epiſcopus Ciuitatis Caſtellæ, olim Nuncius Apoſtolicus in Regno Neapol.

QVAESITVM XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Nec Vir vxorem ſuam, nec pater puerum, vel conſanguineus conſanguineum in confirmatione tenere poteſt.*

An etiam quod sint aliqui confirmati, possit vir tenere vxorem suam non confirmatam? vel pater puerum suum, vel consanguineus consauguineum, & affinis affinem intra quartum gradum?

1 DIC. Quod non debent tenere, quia inter eos contrahitur cognatio spiritualis, quæ impedit matrimonium, & dirimit; si præcesserit, & si subsequatur impedit petitionem debiti matrimonialis D. Ant. 3. p. tit. 14. cap. 14. §. 4. Vict. num. 10 de confirmat. Sot. 4. sent. d. 7. q. 1.

QVAESITVM XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Patrinus in Baptismo non potest esse Patrinus in Confirmatione.*
2 *Nisi in casu necessitatis, & non ex contemptu, vel ob malum finem, alias esset peccatum.*
3 *Secundum veriorem opinionem potest fæmina tenere hominem licet conuenientius sit, vt masculus masculum, & fæmina fæminam teneat.*

An qui fuit Patrinus in Baptismo possit esse Patrinus etiam in Confirmatione?

1 DIC. Quod non potest esse Patrinus Confirmando, qui fuit Patrinus baptizato, quia debet esse diuersus ab illo nisi tamen necessitas aliud suaderet, vt esset, cum non adsint alij, qui possint, & velint tenere, nisi illimet, qui susceperunt in Baptismo de cons. d. 4. in Cathech. Vict. num. 10. de confirmat.

2 Si tamen tenerent ex contemptu quodam, illimet, nõ vrgẽte necessitate, peccarent mortaliter, item si aliquo malo fine id facerent: secus si sine contemptu, & ad bonum finem, & ex deuotione zelo, & beneuolentia confirmandi, tunc non peccat vllo modo. Et

3 Et hic nota, quod aliqui dicunt non posse fæminam tenere hominem in confirmatione, sed verior opinio est, posse fæminam tenere hominem, sed conuenientius esse, vt masculus masculum, & fæmina fæminam teneat, vel vir fæminam, quod est contra D. Thom. 3.p. quæst. 72. art. 10. ad tertium. Tab. Confr. §. 8. & alij.

QVAESITVM XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Post Conc. Trid. non debet admitti, nisi vnus, vel vna ad tenendum in confirmatione, & ad summum duo.*

2 *Si plures admittantur, omnes contrahunt cognationem spiritualem non inter se, sed cum confirmato, & patre, & matre ipsius.*

3 *Cognatio spiritualis contrahitur in confirmatione sicut in Baptismo.*

An possint plures tenere vnum in confirmatione?

1 DIC. Quod post Conc. Trid. non debet admitti, nisi vnus, aut vna ad tenendum, vel ad summum duo, vnus, & vna, vt in Baptismo, qui contrahunt cognationem spiritualē, 2 sicut in Baptismo; sed si plures admitterentur omnes contraherent cognationē spiritualem, non inter se, sed cū confirmato, & patre, & matre illius. Sot. 4. sent. q. 1. art. 10. Sylu. conf. §. 4.

3 Cognatio igitur in hoc sacramento contrahitur, sicut in Baptismo, scilicet, inter ipsum confirmantem, & confirmatum, & inter ipsum confirmatum, & tenentem, seu tenentes, & inter ipsum tenentem seu tenentes, ac patrem, & matrem confirmati.

QVAESITVM XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Suscipientes bis hoc sacramentum incurrunt irregularitatem secundum Canonistas.*

2 *Opinio Theologorum, quod non incurrunt irregularitatem, rationabilior est.*

An incurratur irregularitas in reiteratione huius sacramenti, sicut incurritur in Baptismo, cum in vtroque horum sacramentorum Character imprimatur?

1 DIC. Secundum aliquos Canonistas, quod suscipientes bis hoc sacramentum incurrunt irregularitatem, Nauar. cap. 23. num. 247.

2 Sed secundum Theologos dicendum est non incurri irregularitatem Palud. in 4. d. 3. q. 2. Sot. ibidem q. 1. art. 30. Vict. num. 45. & ratio est desumpta ex ipsismet Canonistis, quia irregularitas non incurritur, nisi in casibus in iure expressis, & de hac irregularitate nil inuenitur expressum, & pænæ non sunt ampliandæ Summ. sacramen. §. 43. licet bis recipientes mortaliter peccent, & hæc opinio Theologorum est rationabilior. Sed admodum Illustris, & Reuerendissimus Dominus Petrus Sedereci Meritissimus Episcopus Valtariensis, vt est electissimi ingenij, & eximius Canonista sensit cum Canonistis.

QVAESITVM XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest administrare hoc Sacramentum in loco extra Ecclesiam, dummodo sit decens, & in sua Diœcesi,*

2 *Episcopus extra Ecclesiam Chrisma conficere non potest, si tamen de facto conficit, teneret sacramentalis materiæ confectio, licet peccaret, nisi id facert ex iusta causa.*

An

An Episcopus posit administrare hoc sacramentũ in loco etiam extra ecclesiam?

1 DIC. Quod sic, dummodo locus decens, & in sua Diœcesi, & hoc ex causa legitima, extra tamen Ecclesiam
2 Chrisma conficere non posset; si tamen de facto cõficeret, teneret sacramentalis materiæ confectio, sed conficiens peccaret mortaliter, nisi excusaretur aliqua iusta causa, vt persecutione infidelium, vel simili.

QVAESITVM XXXVIII.

SVMMARIVM

1 *Omnes baptizati, tàm mares, quam fæminæ surdi, cæci, muti possunt confirmari.*
2 *Infirmi, & morituri possunt, & debent confirmari.*
3 *Amentes perpetui, & pueri ante vsum rationis an debeant cõfirmari cadit sub opinione.*

An surdi, cæci, monstruosi, hermophroditi, muti, & infirmi iam, iam morituri, sic etiam pueri non habentes vsum rationis, qui iam morituri sunt, aut amentes, qui nunquam habuerunt vsum rationis, vel qui habent lucida interualla possint confirmari?

1 DIC. præsupposito, quod sint baptizati, quod tàm mares, quam fæminæ, surdi, cæci, & muti, possunt cõfirmari, quia per signa possunt confiteri Christum, & pugnare. D. Thom. 3. p. q. 72. art. 8. ad quartum. Hermophroditi, & monstruosi etiam possunt confirmari D. Thom. lo. ci.

2 Infirmi, & morituri possunt, & debent confirmari, quia ipsis maximè in articulo mortis est colluctatio, & pugna cum aduersario. Et quoniam etiam in resurrectione communi perfectio-

res apparent, si Characterem huius sacramenti receperunt, & hoc intellige, dummodo prius non recepissent; quia hoc sacramentum est irreiterabile.

Amentes, qui nunquam habuerunt vsum rationis non debent confirmari, sic etiam pueri ante vsum rationis Sot. in 4. d. q. p. art. 8.

2 Alij dicunt, quod pueri ante vsum rationis, si de eorum vita dubitatur, debent, & possunt confirmari; sic etiam amentes perpetui, quia eis hoc sacramentum prodest ad maiorem gloriam, & ratio quare habebunt maiorem gloriam, quam non confirmati, est, quia habuerunt maiorem gratiam, quàm non confirmati D. Thom. 3. p. q. 72. art. 8.

De effectibus sacramenti confirmationis.

QVAESITVM XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Confirmationis sacramentum imprimit Characterem differẽtem à Charactere Baptismi*

2 *Confert etiam remissionem peccatorum oblitorum, vel etiam eorum, quorum non habet perfectam contritionem in adulto, dummodo non fictè accedat.*

3 *Item confert pleniorem remissionem peccatorum.*

4 *Confertur confirmato gratiam gratum faciens.*

An hoc sacramentum operetur in confirmato aliquos effectus, & quot?

1 DIC. Primo, quod imprimit characterem differentem à charactere Baptismi, per quem characterem confirmatus redditur aptus ad bene operandum reliquas actiones sacras & animæ saluti vtiles, nempe confitendi fidem Christi, quasi ex officio vltra eas ad quas data est potestas in Baptismo.

2 Secundo conceditur remissio peccatorum oblitorum, vel eorum

eorum etiam de quibus confirmatus adultus non habet perfe-ctam contritionem, dummodo non fictus accedat.

3 Tertio perficitur effectus pœnitentiæ, quia per hoc sacramẽtum homo consequitur pleniorem remissionem peccatorum.

4 Quarto confertur confirmato gratia gratum faciẽns, D. Th. 3. p. q. 72. art. 7. ad tertium; quæ gratia dicitur maior gratia illa, quæ confertur in Baptismo, quia in hoc sacramento homo roboratur ad pugnandum,& defendendum fidem Christi, quã recepit in baptismo, quod non fit in baptismo, imo in hoc sacramento confertur maior gratia, quam in cæteris sacramentis, excepto tamen sanctissimo Sacramento Eucharistiæ, in quo auctorem gratiæ recipimus, vt habetur de consecr. d. 5. nam per c. Spiritus sanctus,dicitur, quod per confirmationem datur augmentum ad gratiam, & per c. nouissimè,dicitur quod per vnctionem, quæ fit à Sacerdote baptizante in vertice capitis significatur descensio Spiritus sancti, ad inhabitandum in anima baptizati; sed cum in confirmatione declaretur gratiã septiformẽ Spiritus sancti descendere in confirmatum cum omni plenitudine sanctitatis, scientiæ, & virtutis, sequitur, quod dictum est,maiorem in hoc sacramento, quam in cæteris gratiam impartiri Sot. in 4. d. 7. q. 1. art. 7. Victoria de confirm. num. 46.

QVAESITVM XXXX.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum Confirmationis est nobilius secundum quid Sacramento Baptismi, sed simpliciter nobilius Sacramentum Baptismi.*

2 *Secundum sanctum Thomam sacramentũ Confirmationis est nobilius quoad* Ministrum, *& gratiam; sed sacramentum Baptismi nobilius est necessitate, & effectu.*

An hoc sacramentum Confirmationis sit nobilius Baptismo?

1 DIC. Secundum Ricc. 4. d. 2. ar. 5. q. 2. quod confirmatio est nobilior Baptiſmo, non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, Baptiſmus vero eſt nobilior Confirmatione ſimpliciter.

2 Sed D. Thom. dicit, quod confirmatio eſt nobilius ſacramētum ſacramento Baptiſmi, quoad miniſtrum, & quoad gratiam, ſed Baptiſmus eſt ſacramentum nobilius ipſa confirmatione, neceſſitate, & effectu; quantum ad remotionem mali, non autem perfectione, quantum ad promotionem in bono, & ſpirituali augmento, & hæc ſententia D. Thom. eſt ſatis (iudicio meo) rationabilis 3. p. q. 72. art. 11. ad ſecundum.

De ceremonijs in ſacramento Confirmationis.

QVAESITVM XXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Ceremoniæ explicantur in Confectione materiæ huius ſacramenti.*

2 *Materiæ ſacramentorum, quas Chriſtus instituit tactu ſuo ſanctificauit, vt aqua in Baptiſmo, & panis in Eucbariſtia, non indigent alia benedictione.*

3 *Secus eſt in materia Confirmationis, & extremæ Vnctionis, quæ, niſi benedicantur, & conſecrentur, non tenet ſacramentum.*

Quæ cæremoniæ adhibentur in confectione materiæ huius ſacramenti, vt Parochus nil deſideret?

1 DIC. Quod ſunt benedictio, ſeu conſecratio olei, & balſami pro materia huius ſacramenti cum precibus, ſigno crucis, & halitu Epiſcopi, & aſsiſtentium, qui debent eſſe in numero Presbyterorum, & Diacon. & Subdiacon. (vt ſingulis annis fit in Archiepiſcopali Eccleſia Beneuentana) ſuper ampullas chriſmatis, & olei, & ſalutatione Epiſcopi conſecrantis, & aſsi-

& aſsiſtentium, vt videre eſt in Pontificali Romano.

2 Hic aduertatur, quod aliquæ materiæ ſacramentorum, quibus Chriſtus vſus eſt, & per conſequens ipſe tactu ſuo ſanctificauit, vt fecit in materia Baptiſmi, & Euchariſtiæ, non indigent alia benedictione ad hoc, vt fiant aptæ materiæ pro ſacramentis antedictis, ita vt de eſſentia requiratur, vt prius benedicantur, vt fit in materia confirmationis, ſed tantum requiritur forma à Chriſto Domino inſtituta, nam benedictiones, quæ fiunt ante, vel poſt ſuper materijs Baptiſmi, & Euchariſtiæ non ſunt de eſſentia, ſed de præcepto Eccleſiæ.

3 Secus autem eſt in materijs aliorum ſacramentorum, quæ applicantur exterius, vt in ſacramento confirmationis, & extremæ Vnctionis, quia Chriſtus Dominus numquam vſus eſt oleo pro materia ſacramenti, vt tactu ſuo illud pro materia deſtinaſſet, & conſequenter conſecraſſet, licet illud pro materia inſtituit, & ideo horum materiæ ſunt prius benedicendæ, & niſi benedicantur ſacramentum in illis collatum nullum eſt, & hoc intelligatur de materijs illorum ſacramentorum, quæ applicantur exterius, qualia non ſunt ſacramentum Pœnitentiæ, Matrimonij, & Ordinis, vt ſuo loco dicetur; & hæc de ſacramento confirmationis ſatis.

Deo gratias.

DE

DE SANCTISSIMO ATQVE ADMIRABILI SACRAMENTO EVCHARISTIAE.

De Definitione.

QVAESITVM I.

SVMMARIVM.

1 Sacramentum Eucharistiæ quid sit explicatur.

Quid est sacramentum Eucharistiæ?

1 DIC. Quod est Sacramentum, quod sub speciebus panis & vini, verum corpus Christi continet. Nauar. cap. 22. num. 10. Alij dant alias definitiones, sed ad idem tendentes.

De nominibus sanctissimi sacramenti Eucharistiæ.

QVAESITVM II.

SVMMARIVM.

1 Sacramentum Eucharistiæ iuxta multiplices effect⁹ multiplici nomine appellatur.

2 Appellatur Eucharistia, & quare.

3 Item Hostia, & Sacrificium.

4 Item Sacramentum.

5 Item Conuiuium.

6 Item Viaticum.

7 Item Panis viuus.

Quot

Quot nominibus appellatur hoc Sacramentum apud ſacros Scriptores?

1 DIC. Quod ſecundum multiplicem eius effectum, mul-
2 tiplici appellatur nomine. Primo appellatur Euchariſtia, ideſt, bona gratia, ab *Eu*, quod eſt bonum, & *Charis*, ideſt gratia, quia continet authorem gratiæ, & eum, qui eſt plenus gratiæ, & veritatis, & qui eſt omnis noſtræ gratiæ fons, & origo. D. Thom. 4. d. 18. qu. 1. art. 1. Et dicitur bona gratia nobis, quia per ipſum recipimus fontem gratiarũ. Et dicitur ab [*Euchariſteo*] græco vocabulo, quod latine ſonat, gratias ago, ſcilicet, quod cum benigniſsimus Dominus hoc ſacramentum nobis elargiri dignatus ſit, ingentes ei gratias agere debemus 1. q. 1. c. multi, & de conſ. d. 2. c. quotidie, & de pæniten. & remiſſ. c. omnis. Sed ſecundum Dionyſ. de Angel. Hierarch. Euchariſtia dicitur ab *Eu*, quod eſt bonum, & *charis*, quod eſt gratia.

3 Secundo appellatur Hoſtia, de conſec. d. 2. c. de hac. & cap. in Chriſto, quia ſignificat Chriſti Paſsionem, quam Pater obtulit. de conſec. d. 2. c. ſemel. & c. ſemel immolatus. Et Sacrificium, quia in hoc ſacramento, vt offertur in miſſa, ſit repræſentatio Paſsionis D. Noſtri Ieſu Chriſti, & commemoratio immolationis ipſius in cruce, ac ſi tunc fieret. Quatenus igitur hic immolatur, & in repræſentatione occiditur, dicitur Sacrificium, quatenus hic offertur & continetur; dicitur Hoſtia pura, ſancta, & immaculata, vt in can. miſſ. & habetur in c. non æſtimemus. 12. q. 2. & c. nihil de conſ. d. 3. D. Thom. 3. p. q. 73. art. 4. ad tertium.

4 Tertio appellatur ſacramentum, & hoc dupliciter, tùm per excellentiam, tùm etiam, quia alia ſacramenta ſunt ſacramenta, dum fiunt, ideſt, in vſu ipſorum, hoc autem remanet ſacramentum poſt vſum, & eſt ſignum rei ſacræ, & continet in ſe Autorem totius ſanctitatis etiam poſt illius vſum, quod non eſt in alijs.

5 Quarto appellatur Communio, græcè *Synaxis*, ex Dionyſio

vbi

vbi supra, quia vnit omnes fideles ad vnum finem, scilicet ad Christum caput nostrum, vt simus cum eo capite vnum corpus, vnde ad id significandum, dicitur græcè *Synaxis*, idest communio. D. Thom. 3. p.q.73 art.4 Hic prædicet Parochus, quod non decet sub Christo nostro capite spinoso nos membra esse delicata.

6 Quinto appellatur Viaticum, quia sustentat in via donec perueniamus ad Patriam, & ideo sub hoc vocabulo administratur infirmis, quia ingressuri sunt viam vniuersæ carnis, & illius adiutorio refocillati peruenire possint ad patriam æternam D. Th. d.5.q. 73.art.4. & habetur 26. q.6. c. si quis de corpore. & c. quem recedunt. & c. de hip.

7 Sexto appellatur Panis viuus, Panis de cælo, Panis Dei, Panis Angelorum, Panis vitæ, Fractio Panis, Calix benedictionis, Cõmunicatio sanguinis Christi, Participatio corporis Christi, Mensa Domini, & tandem diuersis solet appellari nominibus à sacra Theologia, propter eius præstantiam, etiam diuersus effectus, quos operatur in nobis. D. Chrisost. appellat extensionem Diuinæ incarnationis.

QVAESITVM III.

SV M M *ARIV* M.

1 *Hoc sacramentum fuit præfiguratum in Lege naturæ, in Lege scripta, in figuris demonstratum, à Prophetis prophetatum, & in* Lege *Euangelica ante institutionem significatum.*

2 *Panis subcinericius Eliæ, Oblatio panis, & vini Melchisedech significarunt hoc sacramentum.*

3 *Item Agnus* P*aschalis, Panis propositionis Arca fæderis, & Manna hoc sacramentum significarunt.*

An hoc sacramentum fuerit pręfiguratum in sacra Scriptura?

1 DIC. Quod fuit præfiguratum in Lege naturæ, in Lege scripta, in figuris demonstratum, à Prophetis prophetatum,

tum, atque in Lege Euangelica, antequam inſtitueretur ſignificatum. Panis ſubcinericius Eliæ hoc ſacramentum præfigurauit; Oblatio panis, & vini per Melchiſedech idem ſignificauit, nam Sacerdotium Chriſti præfiguratũ fuit in Sacerdotio Melchiſedech, vt habetur in Pſal. 109. verſiculo, Iurauit Domin⁹. Quod iuramentum fuit præſtitum Genes. 22. Per memetipsũ iuraui, cuius antedicti verſiculi verba de Chriſto ad literam verificari teſtatus eſt Paulus ad Hebr. 7. illis verbis. Ieſus autem eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium, Immo, ꝙ totus Pſalmus de Chriſto loquatur, ipſiusmet Saluatoris teſtimonio comprobatum eſt Matth. 22. Inſuper, & in hoc concurrunt Hæbreorum Doctores, vt Rabbi Lauathan, qui in ſua verſione Caldea ſuper verbis, Dixit Dominus, &c. vertit, Dixit Dominus verbo ſuo: & Rabbi Iodan ſuper verbis eiusdem Pſalmiſtæ, Dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ, dicit, in futurum Deus ſanctus, & benedictus ſedere faciat Regem Meſſiam ad dexteram ſuam: ſicut ſcriptum eſt, Dixit Dñs. &c. Idem ſentit de hoc Pſalmo Rabbi Moyſes ſuper Geneſ. c. 14.

3 Agnus Paſchalis, panis propoſitionis, Archa fœderis, & Manna de cælo præſtitũ, hoc ſacramentũ ꝑfigurabãt. D. Tho. 3. p. q. 75. art. 6. De figuris huius ſecramenti plura accuratiſſimè collegit Dñs Anton. ex familia mea, fili⁹ Abataui mei Ragucij Sac. Theol. & Leg. D. quẽ de an. 1501. ætatis ſuæ an. 28. cũ prius fundaſſet in cortilio dom⁹ noſtræ Capellã S. Thomæ q̃ adhuc extat. mors immaturè poſt menſẽ ante dictorum graduum rapuit, maximo omniũ, qui cũ norãt luctu, & cõtinuo parẽtis fletu, quẽ ferunt ſpatio multorũ dierũ lugentẽ filij amiſſionẽ, illius ſerica veſtimẽta à domo familiæ Raguciæ in terra Ceruinariæ vſq; ad Cappellam D. Annunciatæ de iure patronatus familiæ meæ contiguã Paroch. Eccleſ. (vbi ſepult⁹ fuit) magna intuentiũ cõmiſeratione, & pietate raptaſſe. Hic Antoni⁹ inter cætera de figuris huius ſacramẽti in mãna ꝑcipuè ꝑfiguratũ ſcripſit ob multas rões, & illa potiſſimũ, ꝙ mãna menſura quadã lingua hæbreorũ Gomor appellata colligebatur, qua, qui maiori, vel minori tentaſſent colligere, eadem tamẽ menſura collectum manna reperiebatur

& quod

& quod (quia erat, vt semen, vulgo lo cogliandro molle, & transparens christallini coloris) si ad solem desiccabatur, liquefiebat, si ad ignem durum, ad cibi omnium saporum, vsum reddebatur, quæ omnia significabant Christum futurum in hoc Sacramento tantum in parua Hostia quantum in magna, & curiosè quærentibus euanescere, ignem vero charitatis sumentibus, cibum omnium spiritualium consolationum fieri.

Sed hæc obiter dicta sint ad gloriam tam ineffabilis Sacramenti, quod etiam in Lege Euangelica præfigurauit Dominus, cum in vinum aquam conuertit in Nuptijs, & cum Pater ille familias Euangelicus cænam magnam præparauit; fuit ex familia mea Magister Ioannes Ragucius, seu Ragusius Procur. Ord. Dominic. in Concil. Basil. Theol. Iulian. Card. Legat. Apost. & scripsit contra hæreticos Hussitas, vt Nicolaus Biel. dicit, quod habetur in Prologo dicti Concil.

De auctore sanctissimi Sacramenti.

QVAESITVM IIII.

SVMMARIVM

1 De fide est, quod hoc Sacramentum sit institutum à Christo Domino.

An hoc sacramentum fuerit institutum, & quādo;

1 DIC. Quod est de fide fuisse institutum à Christo Domino nostro in memoriā suorum mirabiliū, & hoc in Cæna, quando die Iouis ante Passionem post expleta legalia cum Discipulis suis celebrauit, cum accepto pane benedixit, proferens verba consecrationis, quod idem de Calice dicendum est, & hæc est communis opinio omnium Catholicorum, quo Sacramento charitatem suam in nos Dominus maxime comendauit.

De Materia, Forma, & Miniſtro.

QVAESITVM V

SVMMARIVM.

1 *Panis ex tritico, & vinum ex vite ſunt materia huius ſacramenti.*
2 *Forma ſunt verba conſecrationis.*
3 *Particula [enim] non eſt de eſſentia forma ſacramenti.*
4 *Miniſter huius Sacramenti eſt Sacerdos ritè ordinatus.*

Quæ eſt materia, & quæ forma, & qui miniſter huius ſacramenti?

1 DIC. Materiam eſſe panem ex tritico, & vinum ex vite, 2 & ſic duplex eſt materia; Formam vero eſſe verba conſecrationis, nempe corporis: HOC EST ENIM CORPVS MEVM; & ſanguinis contineri inter hæc verba; HIC EST ENIM CALIX. &c. Et hæc verba habent tranſubſtantiatiuã vim, ſed in iniſtanti prolatis verbis; Sed nota, ꝙ hæc virtus tranſubſtantiatiua eſt in Sacerdote, & in verbis conſecrationis, ſed præcipue in Sacerdote, quia, vt dixit Ricc. Dominus potius reſpicit inſtrumentum animatum, quam inanimatum, Sed neceſſe eſt, vt Sacerdos, & verba concurrant, nec vnum, nec alterum ſufficit. Ita Robertus in Summa de Sacramen. c. 2. Et ſic duplex eſt forma, & tamen non eſt niſi vnum ſacramentum, quod ex duplici materia, & duplici forma perficitur, Itaque dicitur vnum ratione finis, quia vnum corpus Chriſti continetur ſub illis ſpeciebus. Vide Cathech. pag. 239.

Et hoc ſacramentum dicitur ſacramentum geminæ rei, nam prima res, quam continet eſt ipſemet Chriſtus, ſecunda vero res eſt gratia, quæ datur communicanti non ponenti obicem.

3 Et particula illa [enim] non eſt de eſſentia ſacramenti, ſed de neceſſitate præcepti, & propterea, qui omitteret, conficeret

ret, sed peccaret mortaliter, si ex malitia, secus si ex inaduertentia non culpabili: Sed aduerte, quod antedictæ materiæ sunt materiæ remotæ, nam propinquæ sunt species dictarum materiarum, quæ materiæ per consecrationem sunt transubstãtiatæ in corpus,& sanguinem Domini.

4 Minister vero huius sacramenti est Sacerdos ritè ordinatus, (nisi esset peccator & malus, quia nihil à bono maius, nihil à malo minus 1. q. 1.) tam ad conficiendum,quam ad ministrãdum alijs, licet aliquando ad ministrandum posit esse minister, etiam Diaconus in aliquibus casibus c. præsente q. 3. dist.

Nota hic obiter,quod Sacerdotes, seu Pontifices Legis veteris gestabant in pectorali duos lapides præciosos, quorum vnus dicebatur Vrim, & alter Thummim, quorum conspectu Sacerdotes occulta intelligebant, & populo denunciabant, & hoc, dum plus solito radiarent lapide. F.Cherub. in sua Chronolog. lib. 2.

QVAESITVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Neque consecratiò, nec Corpus, nec sumptio, sed species sacramentalis panis, & vini, prout continent Corpus Christi, sunt sacramentum.*

2 *Ratio huius dicti assignatur.*

3 *Species sacramentales,& Corpus, quomodo concurrunt ad efficiendam gratiam.*

4 *Sumptio sacramenti quomodo concurrit ad efficiendã gratiã.*

5 *Species panis, & vini sunt sacramentum tantum; res tantum est gratia: res, & sacramentum est corpus, & sanguis Christi.*

6 *Post consecrationem vere, & realiter sub vtraque, & alterutra specie panis,& vini, continetur Corpus Christi cum corpore, anima, & diuinitate*

7 *Idem dic, de qualibet parte quantumuis minima speciei panis & vini, dummodo appareat.*

8 *Post*

8 *Post prolata verba consecrationis statim fit transubstantiatio panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi.*

An id, quod dicitur sacramentum Eucharistiæ propriè loquendo sit consecratio specierum panis, & vini per verba consecrationis, vel species ipsæ panis, & vini, vel ipsum Corpus Domini, & Sanguis, vel ipsa sumptio Corporis, & sanguinis?

1 DIC resolutè, quod neque consecratio est sacramentum propriè dictum, nec ipsum Corpus, nec sumptio, sed sacramentum Eucharistiæ sunt ipsæmet species sacramentales pa-
2 nis, & vini, prout continẽt Corpus, & Sanguinem Christi, & ratio est, quia definitio sacramenti competit ipsis speciebus panis, & vini, sunt enim signa rei sacræ, quæ sub ipsis continetur, quæ sacra res est Christus sub ratione cibi, & potus spiritualis, sunt etiam signa gratiæ, quæ per modum refectionis confertur hoc sacramento.

3 Et hæ species sacramentales concurrunt ad efficiendum gratiam nobis instrumentaliter, sed per modum instrumenti separati, sed Corpus Christi contentũ sub illis speciebus per modum instrumenti coniuncti Diuinitati.

4 Sed nec sumptio harum specierum consecratarum est excludenda à productione huius gratiæ in nobis, nam & ipsa sumptio concurrit ad gratiam, vt conditio requisita per quam causatur virtus sacramenti communicantibus, non enim gratia hæc sacramentalis causaretur, nisi hæ species sacramentales sumerentur, licet possit quis cõmunicari spiritualiter iuxta illud crede, & manducasti, quãdo non habet facultatem sumendi sacramentaliter, re ipsa, & ardet desiderio sumendi.

5 Et hic sciat Parochus, quod in hoc sacramento, sacramentũ tantum sunt species panis, & vini, res tantum est gratia, quæ confertur sumentibus, res, & sacramentum sunt Corpus, & Sanguis Christi.

6 Tres veritates sunt credendæ de hoc sacramento. Prima, quod post consecrationem panis, & vini, sub vtraque specie, & & sub alterutra continetur Christus vere, & realiter, & substan-
7 tialiter cum anima, & corpore, & Diuinitate. Secunda, quod non solum sub vtraque specie, vel alterutra, sed etiam in qualibet particula specierum, licet minima, dummodo in ipsa appa-
8 reat species ipsa, continetur Christus, modo, quo supra. Tertia, quod post prolata verba consecrationis tam materiæ panis, quam vini, statim nulla interueniente mora transubstantiatur in corpus, & sanguinem Christi, cum anima, & diuinitate, & nihil remanet panis, & vini, nisi accidentia, sine subiecto, quod est contra omnem ordinem naturæ, sed hoc fit verbo Dei, qui dixit, & facta sunt, quæ non erant, quanto magis eo iubente, quæ sunt vnius naturæ, & substantiæ in aliam transmutari possunt: hoc est de fide, & ita habetur in Conc. Trid. sess. 13. cap. 4. & 6. &c. cum Math. de celebrat. Miss. & ibi Gloss. sed in corpore est.

Nota hic, quod sub specie panis sunt quatuor; nempe:
Primo, Corpus Christi ex vi consecratũ, super Corpus tantũ.
Secundo, sanguis per concomitantiam immediatam.
Tertio, est anima per concomitantiam propinquam.
Quarto, Diuinitas per concomitantiam remotam.
Ita etiam in sanguine sunt quatuor, sed diuerso ordine.
Nam primo est sanguis virtute consecrationis.
Secundo est Corpus per concomitantiam immediatam.
Tertio est anima per concomitantiam propinquam.
Quarto, est, Diuinitas per concomitantantiam remotam.
Et hæc quatuor significauit Dominus, quando dixit, Ego sum panis viuus, qui de cælo descendit. Franciscus de Maid. in Sermone de Corpore Christi.

QVAESITVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Hoc sacramentum vnum est vnitate perfectionis, & finis.*

An

An hoc ſacramentum ſit vnum, vel duo ſacramenta, cum habeat duplicem materiam, & duplicem formam?

1 DIC. Quod eſt vnum ſacramentum vnitate perfectionis, & vnitate finis, quia illa duplex materia, & duplex forma concurrit ad perfectionē Corporis Chriſti, quod eſt vnum. D. Thom. 3. p. qu. 77. art. 2. Cathech. Rom. pag. 239. vel dicitur vnum, quia tendit ad vnum finem, ideſt, ad vnam refectionem ſpiritualem, quæ ſignificatur cibo, & potu c. non oportet de conſec. diſt. 2.

De neceſsitate huius ſanctiſsimi Sacramenti.

QVAESITVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Hoc ſacramentum eſt de neceſſitate ſalutis, vel in ſe, vel in voto.*

An hoc ſacramentum eſt de neceſsitate ſalutis?

1 DIC. Quod hoc ſacramentum adultis eſt de neceſſitate ſalutis, in re, vel in voto, ſcilicet, vel vt actu communicet, & hoc eſt in re, vel habeat deſiderium ſumendi, & hoc eſt in voto, & ita intellige, niſi manducaueritis carnē Filij hominis, & biberitis eius ſanguinē, non habebitis vitā in vobis; nam nemo adultus poteſt ſaluari ſine hoc ſacramento in re, vel in voto, imo pueri in Baptiſmo implicite habent votum recipiendi hoc ſacramentum. D. Aug. in Epiſt. ad Bonifac. contra Pele. cap. 22. Sed pro maiori intelligentia notandum, quod quoad manducationem ſpiritualem per fidem, quæ recipitur in Baptiſmo quæ ad id dirigitur, vt incorporemur in ſocietate fideliū Chriſti, eſt neceſſaria ſimpliciter eius manducatio omnibus Chriſtia

nis, & paruulis, hinc dicitur Ioan. nisi manducaueritis carnē filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Sed quoad manducationem realem, est etiam necessaria eius sumptio adultis etiam simpliciter, sed necessitate præcepti Ecclesiæ in tempore ab illa præfixo, quia tunc temporis non legitimè impedito, non sufficit votum sumendi, sed oportet, vt votum adimpleatur, sed non est adeo necessarium hoc Sacramentum, vt Baptismus, sed vt dictum est. Vel dic clarius & breuius, quod res huius sacramenti est de necessitate salutis simpliciter, quæ res in hoc proposito est vnitas Corporis mystici, sine qua non potest esse salus, sacramentum vero est de necessitate præcepti Ecclesiæ. D. Thom. 3. p. q. 72. art. 2.

QVAESITVM IX.

SVMMARIVM.

1 *De iure diuino, & humano, & præcepto Ecclesiæ tenetur Christianus sumere Eucharistiam in Paschate.*

An sumere Eucharistiam teneatur Christianus de iure Diuino, vel positiuo?

1 DIC. Postpositis diuersis sententijs, quod sumere Eucharistiam tenetur Christianus de iure Diuino, sed de iure humano, & præcepto Ecclesiæ, est tempus in quo debet sumere nempe in Paschate, vt habetur in cap. omnis vtriusq; sexus de pœnitent. & remiss. Diuus Thom. 3. par. quæst. 8. artic. 11. Tertiarij alicuius Religionis gerentes habitum, domi permanentes, vt sunt, le Bizoche vulgo dictæ, dicitur adesse declaratio sacræ Congregationis, quod non tenentur communicare in Parochia, & Paschate; sed quod, vel possunt adimplere in Ecclesijs extraordinarijs, nec possunt excommunicari ab Episcopo. Et nisi adesset præceptum Ecclesiæ circa tempus sumendi singulis annis, si staretur in vero iure Diuino, sufficeret sumere frequenter in vita, sed ex præcepto Diuino saltem tenentur fideles singulis annis Sot. in 4. d. 12. q. 1. art. 11.

QVAE-

QVAESITVM X.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum Ecclesiæ de communicando semel in anno, non obligat nisi cum peruenerit ad annos discretionis.*

2 *Tunc dicitur peruenisse homo ad annos discretionis, cum iudicio Confessoris id probauerit, & regulariter est ab anno decimo, & supra.*

3 *Præceptum de confitendo obligat cum puer ad septennium peruenerit, si est doli capax.*

An Præceptum Ecclesiæ de communicando semel in anno obliget etiam pueros ante vsum rationis?

1 DIC. Quod non obligat, nisi cum peruenerint ad annos discretionis. Conc. Trid. sess. 13. c. 9. & c. omnis vtriusq; cit. & eo tempore omittere esset mortale D. Thom. 4. d. 9. q. 1. art. 5. Sylu. Ezech. 3. num. 1. Vict. de Euch. num. 25.

Pueris igitur non est danda communio, nisi cum peruenerint ad annos discretionis, & licet in baptismo puer acquirat ius sumendi sanctissimam Eucharistiam, hoc intelligendum est, cũ ætate debita, & requisita ad id apti erunt.

Nec obstat illud Diui Dionisij de cælesti Hierarchia p. 3. c. 2. quod baptizatis est danda communio nam id intelligendum est de adultis baptizatis, vel, si de pueris, cum ad annos debitæ ætatis peruenerint. D. Thom. 3. p. q. 8. ar. 9. ad tertium. & dicere Eucharistiam esse dandam pueris ante vsum rationis, esse anathema. Conc. Triden. sess. 21. c. 40. & Sacerdos, qui ministraret pueris ante vsum rationis sacramentum Eucharistiæ, peccaret mortaliter.

2 Sed hic aduertat Parochus, quod tunc dicitur puer peruenisse ad annos discretionis, cũ iudicio confessoris ad id aptius iudicatur, quod solet esse communiter ab anno decimo, & sequentibus, infra hunc annum non dicitur regulariter habere vsum rationis D. Thom. 4. sent. d. 9. q. 1. ar. 5. Fallit hæc regula

in pueris,in quibus acceleratur vſus rationis ob eorum viuacitatem naturæ,quod omne, vt dictum eſt, prudentiæ Confeſſoris relinquitur.

3 Sed non eſt prætereundum,quod annus diſcretionis,quoad communicandum,& quo ad confitendi obligationem, non pari paſſu iudicatur, nam de obligatione ad communicandum iam dictum eſt; Sed quo ad confitendum peccata, tenetur id facere puer etiam ante ſeptennium,ſi eſt doli capax, & malitia ſupplet ætatem.Nauar.c.21.num.57.& prius ex Gaet.in verb. cōmunio. Sot. tenet,quod licet puer poſſit communicare ante duodecimum annum,ſi ſciat diſcernere inter bonum,& malum tamen de iure non tenetur, niſi poſt duodecimum annū, quod etiam ad præceptum de confitendo referendum cenſet. 4. d. 12.q.1.

De conditionibus communicare volentium.

QVAESITVM X

SVMMARIVM.

Conditiones requiſitæ ad cōmunicandum ſunt iſtæ, quod ſit

1 *Baptizatus.*
2 *Diſcretus.*
3 *Sanus.*
4 *Aptus.*
5 *Mundus.*
6 *Confeſſus.*
7 *Ieiunus.*
8 *Ritè paratus*

Quot conditiones debet habere, qui cupit accedere ad ſacramentum?

DIC. Quod ſunt octo, & continentur his verbis.

Sit baptizatus, diſcretus, ſanus, & aptus,
Mundus, confeſſus, ieiunus, ritè paratus.

1 Prima eſt, vt ſit baptizatus, quia Baptiſmus eſt ianua omniū ſacramentorum,& non poteſt, nec debet communicari, qui nō eſt baptizatus.

Secun.

2 Secunda, vt sit discretus, hinc sciat Parochus, quod amentes, furiosi, & pueri non possunt sumere sacramentum Eucharistiæ,

3 Tertia, vt sit sanus corpore, ne patiatur vomitum, vel tussim, ita, vt sit periculum sacramentum eijciendi, in maximam illius irreuerentiam.

4 Quarto, vt sit aptus, idest non excommunicatus, vel interdictus, vel alia causa inhabilis.

5 Quinto, vt sit mundus, idest, vt transierint plures dies quibus non peccauerit, & maxime peccatis carnis, licet hoc sit de consilio.

6 Sexta, vt sit confessus, nam qui accedit ad hoc sacramentũ, & est in peccato mortali, debet prius confiteri, & absolui. Caet. verb. communio. vel saltem conteri in casibus, vt supra expressis, sed de praparatione accedendi ad sacramentum Eucharistiæ vide Conc. Trid. sess. 13. c. 7.

7 Septima, vt sit ieiunus, idest, vt à media nocte præcedentis, nil gustauerit, tàm cibi, quam potus, nec etiam per modum medicinæ, & hoc vocatur ieiunium naturæ, nam dies naturalis incipit à media nocte more Romanornm l. mor. Rom. ff. de fer.

Et hic notandum, quod hoc sacramentum confert gratiam sumenti, dum sumitur, & quousq; species sacramentales sunt integræ in stomacho, adest ibi Christus.

8 Octaua, vt sit ritè paratus suscipiens, idest, bene instructus in fide, vel rite paratus charitate, vel timore, & tremore. c. trib. grad. de cons. d. 2. Et denique, vt sit purus ab omni labe luxuriæ. Hinc Hyeronimus in quadam eius epistola: Quid (inquit) tibi cum fœminis, qui ad Altare cum Domino fabularis? dic Sacerdos, dic Clerice, qualiter cum eisdem labijs filium Dei, & filium Virginis oscularis, quibus osculatus es filiam meretricis; O Iuda, osculo Filium hominis tradis?

QVAESITVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Sumptio huius sacramenti hos facit effectus, scilicet, viuificat,*

nutrit, satiat, conseruat, vnit.

2 *Omnes hi effectus explicantur.*

3 *Qui indigne sumit, iudicium sibi manducat, & bibit.*

Quot sũt fructus, seu vtilitates in perceptione huius Sacramenti?

1 DIC. Quod sunt plurimæ, sed principales sunt quinque, prout in hoc versu.

Viuificat, nutrit, satiat, conseruat, & vnit.

2 Primo viuificat conferente gratiam, nam si reperit in anima aliquod peccatum, cuius facto diligenti examine, memoria non habebatur, illud tollit. D. Thom. 3. p. q. 79. ar. 3.

Secundo nutrit, quia semper addit gratiæ gradum, & auget.

Tertio satiat, quia implet animam cœlesti dulcedine.

Quarto præseruat à peccatis futuris.

Quinto vnit animam cum Deo, & proximo, & lætificat, & replet omnibus bonis. Debet itaque quisq; ita se dignum prebere, vt huius sanctissimi sacramenti perfruatur bonis, ne secus æternis cruciatibus affligatur.

3 Sed qui sumit indigne, iudicium sibi manducat: ex sentent. Paul. & Aug. in Ioan. Multi de Altari accipiunt, & accipiendo moriuntur. Et Isiodorus, vbi habetur de consec. d. 2. c. qui scelerate viuunt in Ecclesia, & communicare non desinunt, putantes se tali communione, mundari discant nil sibi ad emendationem proficere. vide c. timorem c. qui discordat, & sancta, c. sicut Iudas, ibidem.

QVAESITVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Publicis peccatoribus, vt publicis vsurarijs, concubinarijs, raptoribus, vel per sententiam declaratis, denegatur communio, etiam in articulo mortis, nisi pœniteant.*

2 *Pecca-*

2 *Peccatori ſecreto publicè petens, communio non debet denegari, ſed ſi ſecreto petit debet denegari.*

3 *Amentibus, & furioſis perpetuis denegatur hoc ſacramentum, non autem amentibus ex infirmitate, vel habentibus lucida interualla.*

An hoc ſacrametnum poſſit dari peccatori publico vel priuato, aut furioſo, vel amenti, & ſimilibus?

1 DIC. Diſtinguendo, quod peccatoribus publicis, vt ſunt publici vſurarij, vel concubinarij, vel raptores, vel per decretum Iudicis, ſiue ſecularis ſiue eccleſiaſtici ſic declarati etiam ſi petierint, etiam ſi in articulo mortis ſint conſtituti, non eſt cōcedenda communio, antequam pœnitentiam egerint, & Eccleſiæ fuerint reconciliati; poſt vero pœnitentiam, & reconciliationem conceditur peccatoribus publicis, maxime in articulo mortis. D. Thom. 3.p.q.8ar.8. Vict.de Euchar.num.79.qui addit, quod peccator publicus in vno loco, ſi adeat alium locum inde longinquum, & ibi petit communionem, non eſt ei deneganda quia in hoc alio loco non eſt infamis, nam quique præſumitur bonæ famæ, niſi conſtet contrarium. Vict. vbi ſupra.

2 Si autem peccator eſt ſecretus, & petit publicè communionem, eſt ei danda, vt fecit Dominus cum Iuda, aliàs ille infamaretur. Sed ſi petat ſecretè eſt ei deneganda ante pænitentiam, ſed monendus, vt probet ſe, & aptum reddat, & ſic redeat ad hanc ſanctiſſimam Menſam, & ne in publico petat. D. Thom. vbi ſupra, & in 4.d.9.q.1.ar.5.

Aliqui dicunt, quod ſi non eſt proprius Parochus ſciens illū peccatorem, poteſt denegando ei, ſe excuſare, vt adeat proprium Parochum, & ita inter cæteros ſenrit Dur. in 4.

Concludat ergo Parochus, quod ſi publicus peccator petat communionem non eſt admittendus ad eam, ſiue publicè ſiue priuatè petat, ſine publica pœnitentia, & reconciliatione. Si autem eſt occultus peccator, & petat publicè, non debet ei denegari. Si autem petat ſecrètè, poteſt denegari, & moneri, vt prius

pœniteat

pæniteat,& deinde redeat,sed nō publicè petat,& hoc est probabilior sententia,& verior.

3 De amentibus, vel furiosis dic, quod, aut semper fuerunt amentes, & furiosi à Natiuitate, & his, quia numquam habuerunt vsum rationis,non est danda communio,& qui daret peccaret mortaliter. ex D. Thom.3.p.q.80.art.9.

Sed si aliquando habuerunt vsum rationis, & deinde facti sint amentes, & in tempore sanitatis dederunt signa deuotionis ad hoc sacramentum, potest ei dari communio in articulo mortis nisi esset periculum vomitus, vel alterius irreuerentiæ, quia sic ministrans peccaret mortaliter. D. Thom. loc. cit. cū D. Anton.3.p.tit.14.cap.12.§.3,

Sic potest dari habentibus lucida interualla intellectus, non solum in articulo mortis,sed etiam dum habent lucida interualla. D. Thom. vbi supra. Sot.4.d.11.q.2.ar.8.

QVAESITVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Stante bona vita ante acta potest dari in articulo mortis communio freneticis ex infirmitate.*

An est danda communio in articulo mortis frenetici ,non à natiuitate, sed aliqua infirmitate correptis, etiamsi dum erant sani non petijssent, sed ad illam deuotionem ostendissent?

1 DIC. Quod potest dari, maximè stante eorum bona vita, ante acta, quia tunc potest interpraetari, quod postposita infirmitate, vtique petijssent. D. Thom. vbi supra.

QVAESITVM XIIII.

SVMMARIVM

1 *Obsessis à Dęmone à natiuitate non est danda communio,secus ab aliquo tempore obsessis.*

2 *Sunt*

2 *Sunt attendendæ aliquæ circumſtantiæ, cum datur ei communio, ſcilicet vita bona ante acta. &c.*

An poſſit dari communio obſeſsis à Demone, vulgo ſpiritatis?

1 DIC. De vexatis ab immundis ſpiritibus, quod dictum eſt de amentibus, ſi ita eſſent à natiuitate obſeſsi, non eſſet eis danda communio, ſed ſi ex aliquo tempore obſeſsi eſſent, tunc eſſet attendenda eorum deuotio illius temporis, quo non fuerunt obſeſsi, & conſtito de deuotione tempore ſanitatis, non eſſet ei deneganda communio. Sed maximè cauendum, & aduertendum, ne detur tempore, quo vexantur, ſed cum requieſcunt à vexatione.

2 Sed conſiderandum etiam à Parocho eſt, ex circumſtantijs perſonæ obſeſsæ, ſi appareret illam torqueri ob malam eius tranſactam vitam, non eſſe ei dandam communionem. D. Th. 3.p.d.86.ar.9.

QVAESITVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Publicum illud eſt, quod notorium eſt, & cælari non poteſt.*
2 *Publico peccatori, etiamſi ſecretè pæniteat, deneganda eſt ei communio.*
3 *Secus ſi occulte petat, quia tunc eſt ei danda communio.*
4 *Peccatoribus quantumuis grauiſſimis, ſi tamen ſint occulti, & pæniteant, danda eſt eis communio.*

Cum, vt ſupra dictum eſt, publicus peccator debeat expelli a publica communione, quæritur quis dicatur publicus peccator quoad ſacramentorũ adminiſtrationem?

DIC. Quod publicum dicitur, quod eſt notorium ex ipſo facto, nec cælari poteſt, & quod ſcit maior pars populi

puli, vel vt tale fuit decreto Iudicis declaratum, his præmissis dic, quod si peccator huiusmodi publicus, publico peccato fecerit secreto pænitentiam; & secretè se emendauerit, puta, vel vsuras restituendo, vel concubinam dimittendo, sed si publicè petat Eucharistiam, est ei publicè deneganda: sed si hic peccator publicus, qui tamen secreto se emendauit, & occulte petat, potest ei dari communio, nisi sequatur scandalum apud populum, qui illum sciebat esse peccatorem; sed si fieri posset, vt populus nesciret potest dari communio huiusmodi peccatoribus publicis, confessis tamen, & pœnitentibus, & secretè petentibus Nauar. cap. 21. num. 55. D. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 12. §. 2.

3

Et hic aduertendum, quod alijs peccatoribus quantumuis grauissimis peccatis obnoxijs, non tamen publicis, si bene confiteantur, est concedenda communio; sed ob reuerentiam tanti sacramenti, esset deferendum, vt interim maiori præparatione accedatur D. Thom. referens D. Augustinum 4. sent. d. 16. in exposit. literæ. Sylu. Euch. 3. num. 17. & alij Summistæ.

4

QVAESITVM XVII.

SVMMARIVM

Parochus sciens in confessione peccatum alicuius, non debet per hoc denegare ei communionem, maximè tempore Paschatis, & in articulo mortis.

An Confessor sciens alicuius peccatum in confessione, si ille petierit in occulto communionem debeat dare, cum ei constet non fuisse absolutum?

3 DIC. Quod si administrans est Parochus debet dare, maxime tempore Paschatis, aut in articulo mortis, quia peccata ipsi nota per confessionem, non scit, vt homo, sed, vt Deus, & illius in illo actu Vicarius.

Sed si non est Parochus, potest se excusare, & remittere illū

proprio

proprio Parocho. D. Thom. 3. p. q. 80. ar. 6. D. Anton. 3. p. tit. 14. cap. 12. §. 2. Sot. in 4. & alij.

QVAESITVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Ad mortem condemnatis non debet denegari communio, ſicut nec cuilibet peccatori confeſſo, & pænitenti, etiam hæretico relapſo, dummodo ſit emendatus.*

An Euchariſtia ſit danda ad mortem condemnatis de proximo ſuſpendendis?

1 DIC. Quod non eſt deneganda huiusmodi miſeris hominibus, ſi pænituerint, & cõfeſsi fuerint, ſicut in nullo alio articulo mortis cuiuis peccatori confeſſo, & pænitenti, etiam hæretico relapſo, & emendato eſt deneganda communio, & ratio eſt, quia, ſicut huiusmodi non excluduntur à confeſsione, ſic nec excludi debent à communione. D. Thom. 3. p. q. 8. ar. 6. D. Anton. 3. p. tit. 14. c. 12. §. 3. Sylu. Euch. 3 num. 7. & communiter omnes. Licet in Hiſpania id fieri non ſoleat, teſte Soto 4. ſent. d. 12. q. 1. art. 11.

QVAESITVM XVIIII.

SVMMARIVM

1 *Publicis excommunicatis, an ſit danda communio, dicitur, ſicut dictum eſt de publicis peccatoribus.*

2 *In articulo mortis publici excommunicati poſſunt abſolui, ſi tamen conualuerint, debent adire* Superiores.

An publicis excommunicatis ſit adminiſtranda cõmunio?

1 DIC. De excommunicatis publicis, quæ dicta ſunt de publicis peccatoribus, ac de occultis excommunicatis, ſicut

ſicut de occultis peccatoribus, & ideo ad ſuperius quæſita, Paroche, te remitto, vbi facta diſtinctione habebis reſolutionẽ. Sed hic adde, quod in articulo mortis, ſicut notorijs peccatoribus, ſi pænituerint, & ſigna contritionis oſtenderint, danda eſt communio, ita etiam publicis excommunicatis, quia in illo articulo, vt cum de cenſuris agemus (Deo dante) dicetur, abſolui poſſunt ab omni peccato, quamuis grauiſſimo, ſic etiam ab omni excõmunicatione, quantumuis reſeruata. & poteſt dari communio, ſed ſi conualuerint, debent adire Superiorem pro abſolutione cenſuræ, aliàs reinciderent, vel adire illum, offerens ſatisfactionem. D. Thom. in add. ad tertiam par. art. 6. quæſt. 8.

QVAESITVM XX.

SVMMARIVM.

1 *Volenti communicare ſi ſit conſcius peccati mortalis, neceſſaria eſt confeſſio actualis, aliàs peccaret mortaliter, & qui defenderet contrarium eſſet excommunicatus.*

2 *Si tamen adſit neceſſitas celebrandi, vel communicandi, poteſt aliquis, ſi non adſit copia Confeſſoris communicare præuia contritione tantum.*

3 *Hæc neceſsitas attendẽda eſt tantũ in articulo mortis, vel etiã cum adeſt neceſsitas celebrandi in die ſolemni.*

4 *Si celebrare volens ſit excommunicatus, vel publicus peccator omnino debet abſtinere, & debet potius mori, quam abſq; præuia confeſſione celebrare.*

An requiratur actualis, aut ſacramentalis confeſſio, vel ſufficiat contritio ſolummodo?

1 DIC. Eſſe neceſſariam confeſſionẽ actualem volenti cõmunicare, & qui conſcius alicuius culpæ mortalis, id auderet, peccaret mortaliter, immo, qui defenderet ſufficere contritionem, ſine actuali confeſſione peccat mortaliter, & eſſet excommunicatus, vt ex Conc. Trid. ſeſſ. 31. cap. 7. vbi concluditur

cluditur esse necessariam actualem confessionem sacramentalē, nec sufficere contritionem vbi adest conscientia culpæ mortalis.

2 Et licet Riccardus 4.d.17, art. 3. q.6. & Andr. de confirmat. q. 3. & Caet. in 3. p. q. 8. art. 4. & in Summ. verb. communio tenuerint sufficere solummodo contritionem, & his subscribit Abbas in cap. de homine tamen horum sententiam intelligat Parochus, sufficere contritionem tempore necessitatis celebrandi, vel communicandi cum non adest copia confessoris legitimi, qui auscultare, & absoluere poterit.

3 Sed hæc necessitas non est consideranda ob deuotionem celebrantis, vel communicare volentis, sed tunc dicetur necissitas vrgens, quæ excusat à confessione actuali absente confessore legitimo, cum quis, vel existit in articulo mortis, & non habet copiam confessoris, & ostenderit signa contritionis, & deuotionis ad hoc sacramentum, itaque potest ei dari communio D Antoninus 3. p. tit. 3. cap. 6. §. 7. Summ. Confess. lib. 3. qu. 70. Vel si est longa distantia adeundi confessorē, & imminet onus celebrandi, vt in Parocho Ruricho tempore solemnis diei, tūc potest absque præuia confessione, sed tantum præuia cōtritione celebrare, maximè si sit solitus frequenter celebrare, quia tunc pro vnica vice posset ei permitti, sed abstinere debet à consuetudine ita celebrandi, & in hoc casu dicetur non adesse copiam confessoris, etiam si aderit confessor, vel quia est mutus, vel surdus, vel aliàs legitimè impeditus, Confessoris officium adimplere non poterit.

4 Sed hæc responsio non procedit, si celebrare volens, vel cōmunicare, esset excommunicatus, vel eius peccatum esset publicum in Parochia, qui tunc deberet omnino abstinere, & potius mori, quam sine præuia confessione accedere ad tàm tremendam Mensam. Angel. Dialog. 4. §. 192. Idem dicendum de alijs Parochijs, quibus incumbit onus celebrandi in Parochia, & esset scandalum non celebrare, & adire Confessorem non esset ei facile. Idem dic etiam de alijs Sacerdotibus celebrare obligatis. Sot. 4. d. 12. q. 1. art. 4. D. Anton. 3. p. tit. 13. cap. 6. §. 7. & Summ. in verb. Eucharistia. Sed id, vt præmissum

sum est, non est consuetudine frequendum. Nota, quod Eucharistia non est pueris administranda (vt putabant Græci) & ratio est, quia requiritur in sumente actualis deuotio, quæ non est in pueris, sed adultis. Nota etiam, quod debet conseruari pro infirmantibus c. Presbiter de consec. d. 11. & debet bene custodiri: sicut & Chrisma. Anchar. in c. 1. de custodia Euchar. Et Calix potest fieri non solum ex auro, vel argento, sed etiam ex stanno c. vt Calix. de consec. dist. 1.

QVAESITVM XXI.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos occultè irregularis, vel excommunicatus, vel alio legitimo impedimento detentus, si non celebrando sequeretur infamia, potest celebrare post debitam contritionem, & confessionem.*

An Sacerdos occultè irregularis, vel excommunicatus, vel aliâ legittimo impedimento detentus, ita, vt celebrare ei non liceat, si ob scandalum, quod sequeretur, si desineret celebrare in aliqua solemnitate, vel quia est Parochus, & ex officio tenetur celebrare, vel si ipsum maxima infamia sequeretur, posset ne celebrare, non obstantibus antedictis impedimentis?

1 DIC. Cum Nauar. Quod si sequeretur infamia non celebrando potest celebrare post tamen debitam contritionem, & confessionem, non obstante, quod hic Sacerdos esset irregularis, vel excommunicatus occultus, & ratio Nauar. est, quia, quando concurrunt duo præcepta, alterum legis naturæ, alterũ legis positiuæ; pceptũ legis naturæ pfertur pcepto legis positiuæ, vt in casu præposito, conseruare enim famam est iuris naturalis, & celebrare in irregularitate est prohibitum lege positiua, & ideo illa huic præstat de consecr. dist. 2. c. sicut. & hoc

hoc intellige, cum habet animum petendi absolutionem, seu dispensationem à legitimo ministro, & cum illius excommunicatio, seu irregularitas est occulta, nam si esset publicum impedimentum. tunc ob scandalum, quod sequeretur debet omnino abstinere.

QVAESITVM XXII.

SVMMARIVM

1 *Potest quis sine præuia confessione communicare in Paschate, cum sola contritione, non habita copia Confessoris, ad graue scandalum euitandum, nec potest differre stante præcepto Ecclesiæ.*

2 *Hic casus nunc dari non potest, propter Eugenianam constitutionem, quia conceduntur octo dies ante, & octo post Resurrectionem ad communicandum, & quilibet Parochus, vbicunque quis etiam breui tempore moratus fuerit est proprius Parochus exclusa fraude.*

An vrgente præcepto Ecclesiæ de communicando in Paschate posset quis sine præuia confessione communicare, quia non habet copiam Parochi?

1 DIC. Quod si eo non communicante graue scandalum oriretur, & non posset sine scandalo differre, tunc licebit absque præuia confessione communicare, immo etiam celebrare. Sot. 4. sent. d. 12. q. 1. art. 4. & intellige semper cum animo statim confitendi, cum aderit copia confessoris proprij. Proprius verò Parochus in monialibus tertiarijs domi permanentibus dicitur Superior eorum Monasterij ex sacra cógregatione Concil.

2 Sed stante Eugeniana constitutione, quod hoc præceptum de communicando potest per octo dies ante, & octo post Dominicam Resurrectionis adimpleri, & quod vbicunque quis eo tempore, etiam per paruum spatium temporis (exclusa fraude)

moratus fuerit. illius loci Parochus dicetur proprius eius Parochus, quoad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ, in confitendo, & communicando, tunc dicendum erit, quod non potest dari prædictus casus, nisi ob malitiam. quæ non suffragabitur, vt dictum est, nam proprius Parochus vbique erit ad prædictum effectum adimplere volenti, immo hic Parochus poterit etiam absoluere hunc exterum à casibus Episcopalibus, stante facultate, quo ad alios concessa, quæ deseruit etiam ipsis, quia æstimantur, vt incolæ in hoc casu. Caiet. verb. solutio. Ang. dial. 4. §. 196.

QVAESITVM XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus occultus ex communicatione Papali, & alijs impedimentis secretis, nec est in mora petendi absolutionem, & obligatur ad communicandum, vel ad interesse Choro, ad euitandum scandalum potest communicari, & Choro interesse.*

2 *Aliter dicendum est si impedimenta essent publica, quia tunc debent omnino abstinere.*

An qui incidit in excommunicationem Papalem occultam, & non est in mora petendi absolutionem, & venit tempus, quo obligatur ad communicandum publicè, & interesse choro, quia est Abbas, vel Canonicus, & si non communicat, vel Choro non interest infamaretur, possit communicare, & interesse Choro ante absolutionem, animo tamen petendi eam quamprimũ?

1 DIC. Quod sic, Nauar. cap. 17. num. 239. in Manuali. Idem dic, de irregulari, vel alijs impedimentis secretis tamen

2 men aliàs dicendum, ſi impedimenta eſſent publica, vt ſi publicè quis eſſet excommunicatus, vel irregularis, quia tunc deberet omnino abſtinere.

QVAESITVM XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos, qui eſt in itinere, & non habet copiam Confeſſoris, & tenetur de præcepto audire Miſſam, vel celebrare, & nõ celebrando eſſet infamia, vel ſcandalum, poteſt abſque præuia confeſſione celebrare, cum voluntate tamen, quamprimum potuerit adeundi Confeſſorem.*

2 *Sacerdos hic, qui peregrinatur, ſi habet licentiam à ſuo Epiſcopo peregrinandi implicitè intelligitur licentia eligendi ſibi Confeſſorem, dummodo ſit expoſitus, & poteſt illum abſoluere etiam à caſibus ſuo Epiſcopo reſeruatis.*

3 *Sed ſi in caſus reſeruatos Epiſcopi loci, in quo peregrinatur incidit, debet petere facultatem ab Epiſcopo illius loci, vt poſſit abſolui.*

An Sacerdos ſolum præuia contritione, quia non habet copiam confeſſoris, & eſt in via, & adeſt feſtũ de præcepto, in quo tenetur auſcultare, vel celebrare Miſſam ſub pœna peccati mortalis, poterit celebrare abſque confeſſione?

1 DIC. Quod ſi non celebrando, eſſet ei infamia, vel aliàs ſcandalum oriretur poterit celebrare abſque præuia cõfeſsione, cum voluntate tamen, quamprimum poterit adeundi Confeſsorem, ſed ceſſante infamia, vel ſcandalo, debet abſtinere à celebratione, ſi ſolum præcepto Eccleſiæ aſtringeretur, quia eſt maius præceptum de purè celebrando, quam de auſcultando Miſſam in die feſto, cui vellet ſatisfacere celebrans, hoc modo impeditus. Sot. in 4. ſent. diſt. 12. q. 1. art. 4.

Sed si hic Sacerdos qui peregrinatur habet licentiam a suo ordinario peregrinandi implicitè intelligitur facultas eligendi Cõfessorem, in omni loco, vbi peregrinatur a quo poterit absolui, dummodo ille fuerit expositus in illo loco, vbi peregrinus reperitur, etiam a casibus Episcopo suo reseruatis, secus si non haberet explicitè licentiam peregrinandi, quia tunc non poterit absolui a casibus Episcopo suo reseruatis, licet ab alijs peccatis, nam ordinarius dans licentiam peregrinandi, videtur dare etiam licentiam confitendi in locis in quibus reperitur, & vt absolui possit etiam a casibus reseruatis, nam consentaneum est peregrinum, & communicari in via, & per consequens prius confiteri, alias priuaretur tantis bonis, quod non est dicendum vide Caet. in verb. Absolutio.

Sed si peregrinus incurrisset in casus reseruatos in loco vbi confiteri intendit extra suam Diœcesim debet absolui ab his reseruatis cum facultate Episcopi loci in quo reperitur, nam ratione peccati factus est iurisdictionis illius Episcopi, in cuius Diœcesi reperitur, & confitetur, nec suffragabitur ei licentia proprij Episcopi etiam explicitè de perigrinando.

Adde, quod stante quauis necessitate celebrandi non poterit celebrans confiteri non approbato ad audiendum sacras cõfessiones, sed potius dicetur non habere copiam Confessoris, vt supradictum est.

QVAESITVM XXV.

SVMMARIVM.

1 *Ob solam verecundiam, non potest pœnitens proprium Parochum declinare, & alterum adire absque licentia*

2 *Secus si esset scandalosus, & esset periculum reuelandæ confessionis.*

3 *Imo*

3 *Imò in hoc caſu poſſet relinquere circumſtantiam, vel peccatũ, cuius reuelatio timetur cum animo alteri quamprimum cõfitendi. Idem dic de reſeruatis.*
4 *Non propterea hoc dicetur dimidiata confeſſio.*
5 *Verecundia, vel timor, quod Parochus male ſentiat de pœnitente non eſt iuſta cauſa dimidiandi confeſſionem.*

An aliquis pœnitens, qui habet caſus reſeruatos, vel alia peccata, quæ confiteri verecundatur proprio Parocho, vel veretur confiteri, quia ille venit in cognationem peccati, vt ſi pænitens occidat conſanguineum Parochi, vel peccet cum conſanguinea eius, nota Parocho, & Parochus noluerit dare licentiam alteri confitendi, poterit tacere circumſtantiam, vel declinare proprium Parochum?

1 DIC. Quod ob ſolam verecundiam non poteſt pœnitẽs proprium Parochum declinare, &, vt ad alterum ire poſſet licentiam petere, maximè ſi ille Parochus eſſet bonæ vitæ, ſecus ſi eſſet ſcandaloſus, & eſſet ſuſpictio reuelandæ confeſſionis, & non vult dare licentiam adeundi alium confeſſorem, quia tunc eſſet, ac ſi non haberetur copia confeſſoris, maximè ſi non poteſt adire alium Superiorem, & poterit communicare. Sot. in 4, d. 12. q. 1. art. 4. Victor. de Confeſſ. num. 146. Ang. dial. 4. num. 10. Sed tenetur cum primum habet commoditatem confitendi, & ſic adimplere præceptum Eccleſiæ. Vict. vbi ſupra num. 147.

2 Vel dic, quod licebit confiteri relicta illa peccati circumſtantia, vel peccato ipſo ob cuius confeſſionem confeſſor veniret in cognitionem complicis, animo tamen quamprimum poterit confitendi circumſtantiam relictam, vel peccatum, quod prænarrata cauſa ſubticuit,

3 Idem dicendum de casibus reseruatis, vt si pœnitens non posſit obtinere licentiam alteri confitendi, nec patet additus ad ſuperiorem, & adeſt timor, vel reuelandæ confeſsionis, vel detegendæ alicuius perſonæ, de cuius fama ageretur, ſi proprio Parocho confiteretur, tunc poſſet omitti circumſtantia reſeruata, vel peccatum reſeruatum, animo tamen ſtatim cum primũ aduenerit commoditas confitendi legitimo Superiori.

4 Nec propterea dicetur dimidiata confeſsio, quia non malitioſè dimittitur illa circumſtantia, vel peccatum, & ſic poterit pænitens proprio Parocho confiteri, & communicari, hoc intellige cum imminet tempus communionis ex præcepto. Nau. c. 27. num. 6. Ang. dial.4.§.202.

5 Sed teneat mente Parochus, quod verecundia, vel timor, ꝙ Parochus poſtea de illo male ſentiet, non eſt iuſta, & rationabilis cauſa alterum confeſſarium petendi, vel confitendi pro illa vice, quia ſi id verum eſſet, rarus, aut nullus confiteretur, maximè mulieres, quæ non verecundantur peccare, ſed confiteri erubeſcunt, imò cum rubore debent confiteri, quia eſt eis pars contritionis.

Sed Parochi, & alij Superiores, qui poſſunt dare licentiam, debent denegare, vt pœnitentes adire poſsint quem velint con-confeſſorem, aliàs eſſet animas illaqueare. D. Thom. 3.p. q.4. ad ſextum. Vict. de confeſſ. num. 145.

QVAESITVM XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Volens communicare debet eſſe ieiunus.*
2 *Ieiunium hoc debet eſſe ieiunium naturæ.*
3 *Infirmus in periculo mortis, poteſt non ieiunus communicari.*
4 *Celebrans, vel communicans non ieiunus peccat mortaliter.*

An requiratur, vt volens communicare ſit ieiunus?

DIC. Quod debet eſſe ieiunus, & contraria ſententia eſſet hæretica, vt in Conc. Conſtant. ſeſſ. & hic mos deri-

uat

uat ab Apoſtolis ipſis, & obſeruatus fuit ſemper in Eccleſia, & hoc ob honorem tanti ſacramenti, vt ſcribit B.Aug.Epiſc. 118. ad Ianuarium. D. Thom. 3. p. q. 80. Riccard. 4. ſent. d. 8. & de conſec. d. 1. Si ſacramenta. Et eſt communis opinio, & ha-
2 betur de conſec. diſt. 1. c. liquido. & requiritur ieiunium naturæ, vt nihil per modum cibi, vel potus, vel medicinæ, vel alio quouis modo ſumptum ſit prius, vt infra etiam declarabitur.

3 Sed cum eſſet communicandus infirmus, vel eſſet periculum, ne euaderet frenetichus, vel inſenſibilis, tunc ne priuaretur tāto bono infirmus, & diſcederet abſque viatico, in hoc caſu poſſet communicari non ieiunus. D. Thom. 3. par. qu. 8. art. 8. D. Anton. 3. p. tit. 13. c. 6. §. Riccard. loc. cit.

4 Hinc docere poterit Parochus ſuos filianos, quod qui celebrat non ieiunus, vel communicat, peccat maximo peccato ſacrilegij, niſi excuſaretur communicans infirmitate, vel alia vrgenti cauſa

QVAESITVM XXVII.

SVMMARIVM

1 *Non poteſt Sacerdos non ieiunus celebrare pro quacunq; cauſa, etiam pro communicando infirmo mox morituro, vel pro euitando ſcandalo.*
2 *In hoc nullus poteſt diſpenſare, niſi ſolus Papa.*
3 *In hac re non eſt tenenda ſententia Majoris.*
4 *Si pro his caſibus Sacerdos celebraret non ieiunus, vel etiam hora inſolita, peccaret, ſed vere conſecraret, etſi celebraret abſque veſtibus ſacris, vel extra Eccleſiam.*

An Sacerdos non ieiunus pro communicando infirmo iam morituro, & cum alia commoditas deſit poſſit celebrare, vel ad euitandum quodcunque ſcandalum?

1 DIC. Quod non pro quacunque cauſa. D. Antonin. 3. p. tit. 13. c. 6. §. 8. Sylu. verb. Euchariſtia. 3. §. 8. Nau.

c. 21. num. 53. & habetur in c. nihil. 7. q. 1.

2 Sed si Papa dispensaret vtique posset, secus esset si dispensarent, vel præciperent alij Superiores, quia nullus potest in hoc dispensare, nisi solus Papa.

3 Nec est tenenda opinio Majoris, qui dicit pro cnmmunicando infirmo posse non ieiunum consecrare, non celebrando missam, sed tantum dicendo verba consecrationis super hostiam, imò addit, posse consecrare etiam buccellam panis fermentati, si azimi desint pro necessitate infirmi. 4. sent. dist. 9. q. 3. & ita tenet Scot. & alij. quos refert Dionys. Carth. in 4. dist. 8. q. 4. Ang. num. de Euchar. num. 208.

4 Sed si Sacerdos celebraret pro communicando infirmo non ieiunus, & in hora insolita ad celebrandum peccaret mortaliter, sed verè consecraret, etiam si non indueretur vestibus sacerdotalibus, etiam sine hominibus, & extra Ecclesiam, tàm de nocte, quàm de die, dummodo adhibeatur debita materia, & debita forma à Ministro ritè ordinato D. Thom. 3. p. q. 83. art. 13. Ioannes de Lapil. cap. 2. de dub. miss.

QVAESITVM XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Communicare infirmum in articulo mortis non est de iure Diuino, sed ex ritu Ecclesiæ.*

2 *Communicare in vita est de iure Diuino.*

3 *Quod celebrans sit ieiunus est antiquissimus mos Ecclesiæ.*

4 *Multæ huius ieiunij rationabiles causæ assignantur.*

5 *Hoc ieiunium debet incipere à media nocte.*

6 *In his regionibus, in quibus initium diei incipit ab occasu, vel à meridie, standum est Patriæ consuetudini recepta ab Ecclesia.*

An communicare infirmum in articulo mortis, & an celebrantem debere esse ieiunum, sit de iure Diuino vel Ecclesiastico;

DIC-

1 DIC. Quod non est de iure Diuino existentem in articu-
2 lo mortis communicare, bene verum est de iure Diuino cummunicare in vita. Sed sumere illum Viaticum est necessarium in articulo mortis si sumi possit, secundum ritum sanctæ matris Ecclesiæ. Ideo non est dandum hoc sacramentum patiẽtibus vomitum, ob periculum, & irreuerentiam, quia non est necessarium eo modo, quo est Baptismus, sed sicut supra responsum est. Sot in 4.d. 12. q. 1. art. 8. Scripsit de hoc nuper Dominus Cæsar Ragucius frater meus, ac Archipręsbyter terræ Ceruinariæ, & respondi bene eum fecisse in hoc casu.

3 Et quod celebrans debeat esse ieiunus, est antiquissimus, &
4 obseruatus mos in Ecclesia, & dignis quidem rationibus, dedecens enim esset, vt in stomachum aliquis prior cibus ingrediatur cælesti illo Cibo, idest, corpore Christi viuo, & vero, quod ex Virgine nasci, & in eius glorioso vtero, in quo nec pri⁹, nec postea alias gestatus est, concipi, & permanere voluit. Hæc consideratio gratissima fuit (dum mecum de hoc deuotè ageret) Ioanni Baptistæ Caracciolo Marchioni Vulturariæ Religiosissimo Principi, & deuotissimo, & Heroicarum virtutum cæteris Regni Proceribus exemplo, a quo haud degenerant Illustrissimi eius filij, Iosephus, & Franciscus, Domini mei singulares.

Atque similiter mortuus in Sepulchro, in quo nondum quisquam positus fuerat, deponi voluit, quæ omnia inducunt hunc laudatissimum vsum in Ecclesia, celebrantem, scilicet, & cõ-
5 municantem oportere esse ieiunum, & ieiunium debet incipere à media nocte præcedente, nec requiritur, vt celebrare, seu communicare volens dormierit, vel digesserit, dummodo nihil sumpserit à media nocte. D. Thom. 3. p. q. 80. ad secundum.

6 Et in illis Regionibus, in quibus diei initium incipit ab occasu Solis, vt apud Hæbreos, vel à meridie, vt est apud Egiptios, standum est Patriæ consuetudini ab Ecclesia recepta, quoad horam, à qua debet incipere ieiunium. Sot. in 4. dist. 12. q. 1. art. 8. ad quartum, & notandum, quod ieiunium, quod requiritur in celebrante, vel communicare volente debet esse ieiuniũ naturæ, nec sufficeret ieiunium Ecclesiæ. Et qui communicat

non

non ieiunus, nisi vrgente causa, vel sine necessitate peccaret mortaliter. D. Anton. 3, p. titt. 13. c. 6. §. 8. Hæc distinctio satis placuit cuidam Sacerdoti dum fui in visitatione Diœcesis Beneuentanæ, & mecum, et Fiscalis visitationis Abbas Iulius de Sumercrijs Canonicus Beneuentanus dignissimus, vir ob morum suauitatem, & eius virtutes omnibus charus, mihi vero charissimus amicus, cuius aspectus dignus est imperio.

Et licet Dominus noster in institutione huius sacramenti cõmunicauerit suos Apostolos post Cænam, id opportuit ita fieri, vt prius legem plenè obseruauerit, & deinde inciperet sacramẽta instituere, atq; etiã ideo hoc sacramentum post peractam Cænã instituit, & contulit suis Discipulis, vt magis illis cordi esset, tanquam vltimo loco relictum, & donatum, concluditur ergo à ieiunis hoc sanctissimum sacramentum debere confici, & sumi, quæ institutio sanctæ matris Ecclesiæ, & Apostolorum, est multum laudabilis, & rationabilis, nam ieiunus maiori deuotione, quam pransus accedit ad hoc sacramentum. D. Thom. 3. p. q. 80. art. 8. Vict. num. 8. de Sacram. Euchar. Fuit de hoc sacrilegio accusatus quidam in Curia Archiepiscopali Beneuentana, dum ego eram auditor generalis, & Fiscalis Ioannes Thomas Spezzacatene sacrorum Canonum, & legum scientia in theorica, & praxi maximè professus, sed defecit accusans in probationibus.

QVAESITVM XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Reliquiæ cibi inter dentes remanentes, si deglutiantur inaduertenter non impediunt sumptionem Eucharistiæ.*

2 *Idem dic de refrigerationibus, quas in ore faciunt infirmi cum aqua, & in nullis alijs casibus, qui infra explicantur.*

An si inaduertenter deglutiantur aliquæ reliquiæ cibi, quæ inter dentes remanere solent, dicetur ruptum ieiunium naturæ, vt non possit quis communicare, vel celebrare sine peccato?

DIC.

1 DIC. Quod huiuſmodi reliquiæ deglutiuntur per modum ſaliuæ, non autem cibi, & ſicut ſaliua ipſa non frangit ieiunium naturæ, ſic deglutio, vt ſupra, non frangit ieiuniũ, nam ea ſumptio frangit ieiunium naturæ, & impedit, quæ eſt exterior cibi, vel potus, non autem interior tractio.

Sed aduertat Parochus, hoc intelligendum eſſe, quando inaduertenter quis deglutiat cibi reliquias, quæ inter dentes remanſerant, nam ſi quis aduertat, & eas deglutiat rumpit ieiunium, & impeditur ſumptio ſanctiſsimæ Euchariſtię Palud. relatus à D. Anto. 3.p.tit.13.c.6.§.8. D.Thom. 3.p.q.80.art.8. Nau. cap. 21 num. 53.

2 Idem dicendum eſt de refrigerationibus, quæ fiunt in ore communicare volentis, vt ſi aliquantulum humiditatis in ſtomachum penetrarit, id potius potius per modum ſaliuæ, quam potus accipiendum eſt, nec propterea rumpitur ieiunium, ſicut nec rumpitur, ſi intrat muſca in os celebrare, vel communicare volentis Tabien. com, num. 49.

Nec ſi guttæ ſanguinis ex nare caderent in os, & deinde in ſtomachũ penetrarent, nec ſi dentes perfricentur ſale, & aceto, niſi deglutietur aliquid, ſic etiam, nec rumpitur ieiunium, ſi aliquis de ſero accipiat pro remedio zaccarum de Candia, vel aliud, quod liquefit, & humor illius poſt mediam noctem reperiatur inſtomacho, ſic etiam non rumpit ieiunium guſtatio tantum cibi, vel potus, cum lingua, ſi poſtea ſtatim expuetur, ſed ſic inaduertenter quid deglutieretur, iudicandum eſſet, vt de ſaliua. Ang. de Euchar. num 213. & num. 115. Habet ergo Parochus celebrantem, & communicantem opportere eſſe jeiunum, & quæ ſunt ea, quæ videntur impedire ſumptionem ſanctiſſimę Euchariſtiæ, nec tamen impediunt.

QVAESITVM XXX.

SVMMARIVM

1 *Sacerdos, ſi ignoranter, & bona fide, aliquod odoriferum ſumpſerit ad præparandum ſtomachum pro ſuſcipiendo ſacramentum, non peccaret.*

2 *Id*

2 *Id tamen est omnino vitandum, etiam si fiat ex deuotione.*
3 *Duplex ieiunium, scilicet naturæ, & ecclesiasticum, quod sit explicatur.*

An celebrans peccaret mortaliter, si ante celebrationem sumeret aliquid odoriferum, ad bene præparandum stomachum sanctissimæ Communioni, vt putà nucem muscatam, vel aliquod aliud aromaticum?

1 DIC. Quod si hoc faceret ignoranter, simpliciter, & bona fide, credens licère, non peccat mortaliter. Caet. in Summ. verb. Communio. qui affirmat id suo tempore accidisse in quodam celebrante, qui tamen propter simplicitatem, & deuotionem fuit excusatus à mortali, quia nesciebat distinguere inter ieiunium Ecclesiæ & naturæ ieiunium.

2 Sed id omnino est vitandum, etiam si ex deuotione fieret, nam est periculosum, immo est prohibitum in Concil. Araccha. 2. c. 10. 10. contra Hæreticos Priscillianistas, qui solebant ante communionem aliquantulum vini meri prægustare ad purgandum guttur.

3 Cum autem facta sit mentio de ieiunio naturæ, & ieiunio Ecclesiæ: sciat Parochus naturæ ieiunium esse, cum nihil omnino gustatur, nec per modum cibi, nec per modum potus, nec per modum remedij, aut quouis alio modo, nam per minimum cibi fragmentum frangitur.

Ieiunium vero Ecclesiæ est, quod vnica commestione in die hora debita fit, nec frangitur haustu aquæ, vel etiam vini, nisi eo modo, quo latius dicetur, cum (Deo dante) de ieiunio agemus.

QVAESITVM XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos non peccat, si post ablutionem sumpserit aliqua hostiæ fragmenta, quę remanserunt.*

2 *Non*

2 *Non debet id facere, poſtquam receſſerit ab Altari, & fuerit exutus veſtimentis ſacris*

3 *Licet ſumere hauſtum vini, vel aquæ ad deglutiendum particulam inhærentem palato.*

An Sacerdos, ſi celebrauit, & poſt communionem, & ablutionem ſumpſerit aliqua fragmenta Hoſtiæ, quæ remanſerant in patena, vel ſuper corporali peccet mortaliter, quia non eſt ieiunus?

1 DIC. Quod non peccat, quia, quæ fiunt in incontinenti, videntur ineſſe, & tota miſſa videtur vnum Conuiuium, & hoc intellige, ſi ſtatim ſumpſit poſt ablutionem, quia reputatur vnum ſacramentum ad cuius perfectionem requiritur, vt 2 omnes reliquiæ ſumantur. Sed ſi poſteaquam exutus veſtimẽtis Sacerdotalibus inuenerit particulas conſecratas ſuper corporali, vel patena, non debet ea ſumere, ſed conſeruare. Sed de fragmentis paruis, quia non poſſunt conſeruari, dic, quod poteſt ea ſumere, dum incontinenti, & antequam ab Altare diſcedat, ſumat.

3 Sic etiam ſi particula Hoſtiæ adhæſit Palato, licebit pro ea deglutienda ſumere hauſtum vini, licet illud prius in ſtomachum deſcendat. Nauar. c. 21. num. 90. Sylu. verb. Euchariſtia. 3. cap. 10.

QVAESITVM XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Vomitus tunc impedit ſumptionem Euchariſtiæ, quando eſt periculum vlterius vomitus.*

An Parochus debeat communicare eum, qui euomit cibum ex indigeſtione, vel alia infirmitate?

DIC.

DIC. Quod vomitus de per se nō impedit sumptionem sanctissimæ Eucharistiæ, nisi sit periculum vlterioris vomitus, tunc enim nullo pacto debet, nec ipse celebrare, nec communicare volenti administrare. Riccard. in 4. sent. dist. 9. art. 2. quæst. 3.

QVAESITVM XXXIII.

SVMMARIVM

1 *Seminis effusio ex crapula omnino impedit sumptionem huius sacramenti,*

2 *Si esset scandalum non celebrare, vel obligatio ad celebrandū potest præuia Confessione celebrare.*

3 *Si effusio seminis sit ex infirmitate continua, si animam purgauit, potest communicare.*

An qui patitur continuam seminis effusionem, vel fluxum sanguinis, vel menstruum debeat communicari?

1 DIC. Quod si seminis effusio est ex crapula debet omnino abstinere, ob reuerentiam tanti sacramenti, quia venit ex causa illicita, sed si obligaretur ad celebrandum, vel esset 2 scandalum non celebrare, vel communicari tunc præuia confessione potest celebrare, & communicari.

3 Si autem esset ex infirmitate, tunc dic, quod aut infirmitas hæc est continua, & tunc cum deuotione potest celebrare, & communicari, si bene purgauit animam, quia tunc attenditur munditia mentis. Si vero est temporalis, & de facili purgabilis, & non ex causa illicita, sed ex causa naturali, vt menstruum in muliere, tunc non prohibetur communicari, sed laudabilius esset ob reuerentiam tanti sacramenti, per aliquod tempus expectare.

Et hoc notet Parochus, quod munditia corporalis, non requiritur necessariò ad celebrandum, vel communicandum, sed in honorem, & reuerentiam tanti sacramenti. D. Thom. 4. sent. dist. 9.

diſt. 9. q. 1. art. 4. qu. 3. D. Anton. 3. p. tit. 13.cap.6.§.10. Sylu. verb. Euchariſtia. 3. num. 11. & alij Summ.

QVAESITVM XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pollutio quæcunque ſit, & quodlibet peccatum carnale, præuia contritione, & confeſsione, non impedit ſumptionem Euchariſtiæ.*

2 *Licet congruum ſit ob reuerentiã tanti ſacramenti abſtinere.*

3 *Neceſsitas ſumptionis Echariſtiæ præponitur congruitati, & explicatur.*

An pollutio nocturna impediat, vt quis non poſſit celebrare, vel communicare?

1 DIC. Primo, quod pollutio nocturna, ſeu etiam diurna, imò fornicatio ipſa, aut adulterium, aut alia peccata carnis, præuia contritione, & confeſsione, & dummodo abſit contemptus, non impediunt nec celebrare, nec communicare, nam non celebrare poſt pollutionem, quæ prouenit de peccato eſt conſilium ob reuerentiam tanti ſacramenti, ſic etiã non communicare. Sed inſtante neceſsitate, ſeu etiam deuotione celebrandi, vel cõmunicandi non impediunt præuia cõtritione, & confeſsione, vt dictum eſt. Et eo magis licebit, cũ pollutio prouenit ex cauſa veniali, vel ſine culpa, vt ex Diabolica illuſione.

2 Itaque concludendnm eſt, quod eſt congruum abſtinere, 3 non neceſſarium, & quia neceſsitas eſt præponenda congruitati, idcirco ob neceſsitatem celebrandi, vel communicandi, vel quia ob ſolemnitatem diei feſti quis tenetur celebrare ex officio, vel quia debet communicare, aliàs ſequeretur ſcandalum poteſt celebrare, & communicare, dummodo abſit contemptus nec diſtractio notabilis ſequatur, præuia contritione, & confeſſione D. Gregorius ad Auguſt. Epiſcopum Anglorum Epiſt. vlt. D. Thom. 3. p. q. 80. art. 1. Imò, ſi eodem die, vel no-

ecte

cte pollutionem incidisset, vel copulam carnalem commisisset. Nau. in Manuali cap. 21. num. 51.

QVAESITVM XXXV.

SVMMARIVM

1 *Res vxoria non impedit communionem, si fuerit ad procreandum filios.*

2 *Si in actu matrimoniali interuenerit immoderata voluptas prohibetur communio.*

An actus matrimonialis, idest coniunctio viri, & vxoris impediat sumptionem sanctissimæ Eucharistiæ, si eadem die, vel nocte præcesserit?

1 DIC. Quod si coniuges non habuerunt alium finem, nisi procreandi filios, non impedit, sed hoc est iudicio ipsorum coniugum relinquendum. D. Greg. lo. ci. & habetur 33. q. 4. c. vir, cum proprio. Itaque nec res vxoria impedit communionem, vel etiam celebrationem, quo ad Græcos Sacerdotes nisi ex congruitate.

2 Sed si in actu matrimoniali interuenit immoderata voluptas & libidinosa, tunc sunt prohibendi, ne accedant, nam accedere si illa voluptas fuit mortalis, esset mortale, si vero venialis, veniale esset eis peccatum. Sed melius esset differre in sequentem diem, si sine scandalo, vel periculo poterunt licitè accedere ad communionem D. Thom. 3. p. qu. 8. art. 7. Syluest. verb. Euchar. 3. num. 13. & alij multi.

QVAESITVM XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Somnium sacrilegij, furti, homicidij, non impedit communionem, secus est de pollutione.*

2 *Tale somnium etiam impedit, si, verbi gratia somnium odij,*

ratione

rationem cauſæ originalis, quæ eſſet mortalis.
3 *vel etiam ratione complacentiæ.*

An ſomnium ſacrilegij, furti, ſeu homicidij impediat ſumptionem Euchariſtiæ de congruitate, ſicut impedit pollutio in ſomnis habita?

1 DIC. Quod non impedit, & eſt diuerſa ratio pollutionis, & aliorum criminum, nam in ſomnio pollutionis adeſt delectatio, & diſtractio mentis, & immunditia quædam naturalis, quæ non eſt in ſomnio aliorum criminum.

2 Itaquæ dicendum eſt, quod non impedit, niſi fortè ratione cauſæ originalis, quæ eſſet mortalis, aliàs non impedirent, vt ſi ſomnium homicidij procederet ex odio, quod in animo dormientis radicitus reſedit, tunc enim impediret ratione ſuæ cauſæ, quæ eſt mortalis, aliàs non impediret, ſicut merum ſomnium rerum laſciuarum non impedit niſi ſequatur pollutio, ita ſi quis ſomniauit occidiſſe non impedit, dummodo ex cauſa 3 odij interni ſomnium non proceſſiſſet, vel niſi adeſſet complacentia ſomniati homicidij, quia delectatio homicidij in ſomnis repræſentati ſapit culpam mortalem. D. Thom. 3.p. q.8.art.7. ad ſecundum Sot.4.ſent.diſt.12. q.1. art.7. ad primum. Sylu. verb. Euchariſtia 3. num. 15.

QVAESITVM XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Poſt pollutionem, ſiue licitam, ſiue illicitam etiam poſt confeſſionem de congruitate debet quis abſtinere à communione per viginti quatuor horas, vel per vnum diem.*

An ſtante pollutione, ſiue illa illicita, fuerit ſiue licita, vel actus carnis, etiam poſt confeſſionem, debeat quis abſtinere à communione de congruitate;

M DIC.

1 DIC. Quod debet expectare per aliquod tempus, vt natura per illum actum carnis deordinata ſpatio illo in priſtinum reſtituatur, & hæc eſt communis ſententia Theologorũ, quod ſpatium debere eſſe ſaltem viginti quatuor horarum ſentiunt multi, & D.Thom.in 4.diſt.9.qu.1.art.4. Licet aliqui dicant ſufficere, vt quis abſtineat per vnum diem, ſcilicet illum, in cuius nocte pollutio, ſeu actus carnis ſucceſserit. Armill. & Caiet. verb. Communio. num. 5. Et ſecundum hanc ſententiam, qui pollutus eſſet ad horam veſperorum poſſet in mane communicare, quia dies Eccleſiæ incipit à media nocte in mediam noctem.

Sed tutior eſt, & probabilior prima ſententia, quia plus ſpatij requiritur ad purgandam, & quietandam mentem ab illa immunditia, & de deordine ob pollutionẽ ſequuta. Hinc habetur de conſ. d. 2. c. omnis homo, quod qui actu matrimoniali ſuam vxorem cognouerit, debet abſtinere à communione, etiam per octo dies, quod quidem conſilium eſt, & monitio, ſicut etiam eſt abſtinere per viginti quatuor horas. Sot. in 4. diſt. 12. art. 7.

QVAESITVM XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Ad celebrandum, vel communicandum ſufficit virtualis, vel habitualis intentio, vel deuotio.*
2 *Fructus huius ſacramenti eſt duplex, ſcilicet infuſio gratiæ, & dulcedo ſpiritualis.*
3 *Communicans absque actuali deuotione, ſi eſt in gratia, recipit augmẽtum gratiæ, ſed non dulcedinem.*

An requiratur actualis deuotio, vel intentio ad ſuſcipiendã cõmunionẽ, vel celebrandũ, aliàs ſine actuali deuotione an percipiatur fructus ſanctiſſimæ cõmunionis, & an cõficiatur ſacramẽtum?

DIC.

1 DIC. Quod tàm in celebrante ad conficiendũ ſacramentum, quàm in communicante ad percipiendum fructum ſanctiſſimæ communionis, ſufficit virtualis, ſeu habitualis (nam ſecundum D. Thom. ſunt idem, reputat enim ſynonima) intentio ad conſecrandum, & percipiendum fructum. Scot. ſubtiliter, vt ſolet addidit etiam habitualem intentionem, quæ ſecundum ipſum non ſufficeret, ſed eſt melior ſententia D. Tho.
2 Sed tamen notandum, quod effectus, ſeu fructus huius ſacramenti, eſt duplex, alter eſt infuſio, ſeu augmentatio habitualis gratiæ & hic eſt communis cum alijs ſacramentis effectus, alter effectus eſt gratiæ ſacramentalis, quæ in hoc ſacramento confertur, & hæc eſt quædam dulcedo animæ, & refectio ſpiritualis, quam quis per communionem guſtat, per quam conſeruatur ei deuotio erga hoc ſanctiſsimum Sacramentum, ſtante hac diſtinctione ſciat Parochus, quod quando aliquis communicans
3 non habet actualem deuotionem, ſi eſt in gratia, recipit gratiã primam, quæ per ſacramentum confertur, nempe augmentum gratiæ, ſed non recipit ſecundum effectum, nempe dulcedinem ſpiritualem, & refectionem animæ. D, Thom. 3.p.q.79. art.8. D. Antonin. 3. p. tit.13.cap.6. & quia requiritur in ſumente deuotio, & reuerentia, vt ſupradictum eſt, ſequitur, quod Euchariſtia non eſt danda pueris, vt volebant græci, qui non poſſunt habere deuotionem.

QVAESITVM XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Sub hoc ſacramẽto cõtinetur verè, & realiter corpus, & sãguis Chriſti, cũ anima, diuinitate, & totus Chriſtus ſub ſpecie panis, & totus ſub ſpecie vini, & totus ſub qualibet parte in qua ſpecies apparet.*

Quot continentur ſub hoc ſacramento, ideſt, ſub ſpeciebus conſecratis?

1 DIC. Quod cõtinetur vere, & realiter corpus, & ſanguis D. N. Ieſu Xrĩ, cũ aĩa, diuinitate, & tot⁹ eſt Xr̃s ſub ſpecie panis, ſicut totus eſt ſub ſpecie vini, cum anima, & diuinitate

& sic totus est in toto, & totus in qualibet parte totius, etiam sub minima parte Hostiæ consecratæ, in qua tamen appareat species, & discerni possit, & sic totus sub minima gutta vini cõsecrati, vbi appareat, & discerni possit species vini, & hæc est communis sententia omnium, & est de fide, & contrarium asserere, esset Hæreticum.

Sed aduertendum Porocho est pro intelligentia, quod sub specie panis consecrati est Corpus Christi ex virtute verborum consecrationis, & in corpore Christi sanguis est non ex vi consecrationis sed ex naturali concomitantia, quia non datur corpus viuum sine sanguine, vt est ibi Dominus noster. Sic etiam sub specie vini consecrati adest sanguis Christi ex vi consecrationis, & ibi corpus ex naturali concomitantia, sicut etiam est Diuinitas, & anima, vt supradictum est.

QVAESITVM XXXX

SVMMARIVM

1 *Ex vi consecrationis tota substantia panis, & vini transubstantiatur in substantiam corporis, & sanguinis Christi.*

An totus panis ac totum vinum transubstantientur in Corpus, & sanguinem Christi, vel sola substãtia ipsorum?

1 DIC. Quod ex vi consecrationis tota substantia panis, & vini transubstantiatur in substantiam Corporis, & Sãguinis Christi, & remanent solum accidentia panis, & vini, & nihil substantiæ, & contrarium asserere est hæresis. Conc. Trid. sess. 3. can. 2. & ita tenent omnes Catholici.

Nec dicendum est, quod per consecrationem annihiletur substantia panis, & vini, sed quod conuertitur substantia in Corpus, & sanguinem Domini remanentibus accidentibus sine subiecto, idest quantitate, nam alia accidentia fundantur in quantitate. D. Thom. 3.p.q.77. art. 2. & quantitas miraculosè substinetur, & hæc transubstantiatio fit in instanti in fine prolationis verborum formæ consecrationis.

QVAE-

QVAESITVM XXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Species Sacramẽtales poſt conſecrationẽ poſſunt nutrire, & ex ipsis corruptis poſſunt generari vermes, & quomodo hoc ſit explicatur.*

Cum accidentia remaneant ſine ſubiecto, vt dictum eſt, ex quo poſtea generantur vermes, ſi corrumpantur ſpecies, vel cineres, ſi comburantur, & quomodo poterunt nutrire ſpecies ſacramentales in magna quantitate ſumptæ?

1 DIC. Quod id fit Diuina virtute, vt ſpecies ſacramentales remaneant etiam poſt conſecrationem, cum igitur ita ſit, ſequitur, quod cum prius ante conſecrationem poterãt ex ſpeciebus panis, & vini generari vermes, ſi corrumpantur, & cineres, ſi comburantur, ſic etiam poſt conſecrationem, cum ibi non remaneat ſubſtantia panis, & vini, remanet tamẽ hæc actio ipſis ſpeciebus, vt & nutrire poſſint, & generari vermes, & cineres reſultare &c.

QVAESITVM XXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Corpus Chriſti permanet in Euchariſtia, quouſque permanẽt ſpecies ſacramentales, & quouſque ſunt integræ in ſtomacho.*

2 *Chriſtus Dominus ſub ſpeciebus ſacramentalibus eſt adorandus adoratione latriæ.*

Quanto tẽpore permaneat Dominus noſter in corpore, & anima cum Diuinitate ſub ſpeciebus ſacramentalibus?

1 DIC. Quod permanet quousque consistent ipsæ species sacramentales, & quousque sunt integræ in stomacho, quæ durant, quousque duraret substantia panis, si ibi adesset idest, quousque digeruntur à calore naturali, & hęc est cōmunis opinio Catholicorum D D. contra Scotum, qui tenuit, quod statim tactis labijs desinebat esse, quam sententiam nulla ratio, nec pietas probare potest.

2 Et hic sciat Parochus Dominum nostrum Iesum Christum sub speciebus sacramentalibus esse adorandum, vt Deum adoratione latriæ interna adoratione, & externa Conc. Trid. sess. 13. can. 6. Et adoratio latriæ est propriè reuerētia, quæ soli Deo omnium rerum Dòmino debetur, & à quo quicquid nobis optamus, sperare immediatè debemus D. Thom. Secunda secundæ q. 103. art. 3.

QVAESITVM XXXXIII.

SVMMARIVM

1 *Si in Hostia consecrata appareret puer, vel caro humana, & sanguis in specie vini consecratus deberent adorari adoratione latrię.*

2 *Sed non debent sumi, sed conseruari, & tunc alia Hostia, & aliud vinum esset consecrandum, vt sacrificium sit perfectum.*

3 *Debet hoc fieri quando illa apparitio non esset instantanea, sed permanens, nam si esset instentanea debent sumi species. &c.*

An si appareret puer in Hostia consecrata, vel caro humana, vel si in specie vini appareret sanguis, essent adoranda adoratione latriæ, & deberet Parochus illa sumere?

1 DIC. Quo ad adorationem, quod debent adorari adotione latriæ. D. Thom. 3. p. q. 76. art. 8.

Sed

2 Sed quo ad sumptionem, dic, non debere sumi, sed conseruari,& tũc esset accipienda alia Hostia,& aliud vinum,& de nouo consecrari,vt sacrificium esset perfectum. D. Thom. 3.p.q. 82.art.4.ad tertium.

Et hoc intelligat Parochus,quando illa apparentia nõ est instantanea, sed duret, & remaneat caro, vel sanguis, quæ prius erat Hostia, vel vini species, sed quando apparitio esset instantanea,vt statim redirent in propriam formam, & speciem essent sumenda.

3 Sed si apparitio esset nota solummodo vni Sacerdoti celebranti,& duraret, & non alteri ibi præsenti,tunc posset dari illi & ab illo sumj communicare iam volenti. D.Thom.3.p. q.82. art.4. ad quartum. D. Anton.3.p.tit.13.c.6.§.14.

De his apparitionibus miraculosis in Hostia consecrata videat Parochus. D. Thom.3.p.q.76.art.8. D. Anton lo. ci.

QVAESITVM XXXXIIII.

SVMMARIVM

1 *Christus non apparet in Hostia consecrata, vel sub specie vini mirculosè in propria specie, vt est in Cælo, sed in aliena specie.*

2 *Illa caro pueri in Hostia consecrata apparentis est accidentalis, idest, in visione sic apparens, & sub ea continetur vera caro Christi, sicut sub sanguine apparenti verus sanguis continetur.*

An quando appareret in Hostia puer, aut caro humana,vel sãguis sub specie vini, possit dici,quod sint veræ species corporis, & sanguinis Christi, vt est in cœlo?

1 DIC: Quod Christus non apparet ibi in Hostia consecrata, vel sub specie vini miraculosè in propria specie,vt est

in Cælo,ſed in aliena ſpecie, vt ſicut prius apparebat,vel continebatur ſub ſpecibus panis,& vini, ſic in huiuſmodi apparitionibus apparere,& contineri dignatur,ſub ſpecie carnis humanæ & ſanguinis,vel pueruli,& ſimilium, vide D. Thom.3.p. q.79. ar.8.& in 4. ſent.d.10.q.1,art. 4. D.Anto.3.p. tit.13.c.6.§.8.

2 Et hic pro clariori intelligentia notandum, quod illa caro pueri, quæ apparet, eſt accidentalis, ideſt,in viſione ſic apparens, & ſub ea continetur vera caro Chriſti, ſicut ſub ſanguine apparenti,verus ſanguis continetur,nam huiuſmodi, ſi conſeruarentur, vtique corrumperentur ſucceſſu temporis, vt aliæ ſpecies ſacramentales,non ſunt itaque caro,quæ appareret,vera caro Chriſti, nec ſanguis verè ſanguis, ſed ſpecies ſacramentales, ſubter quib⁹ vera caro, & verus ſanguis continetur, & miraculoſè per illas repræſentatur, & hoc ſaluo meliori iudicio.

QVAESITVM XXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Hoſtia confecta ex auena, hordeo, ſpelta, farro, non eſt debita materia huius ſacramenti.*

2 *Poſſet tamen eſſe materia Hoſtiæ confectæ ex parte delicatiſſima farri, quæ vulgo dicitur ſcandia, vel ex ſiligine.*

An poſsit conſecrari Hoſtia ex hordeo, vel auena ſaltem in caſu neceſsitatis, vel ex ſpelta, vel ex farro, uel ex ſiligine?

1 DIC. Quod ex auena, quia non eſt ſpecies tritici non poteſt conſecrari,ſic nec hoſtia ex hordeo. D. Thom.3. p.q.74.art.3. Victoria Euchariſtia. num. 4.

Hoſtia ex ſpelta,dicunt quidam,quod poteſt conſecrari,quia aſſerunt eſſe ſpeciem tritici,& ita tenent. Palud. in 4.d.11. q. 1. Alb. mag. d.11.art.7. [illegible]ot. in 4.d.11.q.1. art.3. Caet.in 3. part.q 74. art.3. Vict. verb. Euchariſtia num. 4.

Sed D. Thom. negat poſſe conſecrari in ſpelta, quia non eſt de-

eſt debita materia huius ſacramenti, & cum eo ſentiunt Alex. Scot. & alij, quam multi. vide D. Thom. 3. p. qu. 74. art. 3. & in 4. d. 11. q. 2. art. 2.

2 De farro dic, duplicem eſſe ſpeciem farri, alteram duriſſimam,& de hac negauit D. Thom poſſe confici panem, vel hoſtiam conſecrandam,alteram verò,quæ eſt delicatiſſima,& dicitur ſcandia,& ex hac ſpecie poteſt confici hoſtia conſecranda, & cum hac diſtinctione ſunt intelligendi DD. dicentes poſſe confici, & non confici hoſtiam ex farro. Sot. ex 4. ſent. diſt. 9. q.1.art.3. De ſiligine dic,ꝙ poteſt confici,quia eſt ſpecies tritici,& naſcitur ex frumento ſeminato in malis terris.D.Tho.3.p. q.74.ar.3.ad 2.Sot.in 4.ſent.d.9.q.1.ar.3. Sylu.& alij Summ. licet alij id negēt, ſed ſententia D. mei Angelici eſt probabilior.

QVAESITVM XXXXVI.

SVMMARIVM

1 *Hoſtia confecta ex farina tritici,milij, & aliorum ſeminum, ſi miſtio ſuperet ſubſtantiam frumenti, vel ſit æqualis, non poteſt illa hoſtia eſſe apta materia huius ſacramenti.*

2 *Idem dic, ſi admiſcerentur ſemina magni vaporis, vt ſinapis vel amara, etiamſi non ſuperarent triticum.*

An poſsit conſecrari hoſtia confecta ex farina tritici, & aliorum ſeminum diuerſorum, vt hordei, milij, & ſimilium?

1 DIC. Quod ſi miſtio non eſt in tanta quantitate, vt ſuperetur ſubſtantia frumenti poteſt confici in tali hoſtia,ſed ſi ſuperatur, tunc non poteſt confici, quia ſpecies tritici ex ſuperabundantia alterius ſeminis eſt ſuperata, & ſic non poteſt eſſe conueniens materia Euchariſtiæ. D.Thom.3.p.q.78.art.3. ad tertium, & communiter omnes Theologi, & Summ. Idem eſt dicendum, ſi commiſtio eſſet æqualis.

2 Immo ſi miſcerentur pauca ſemina magni vaporis, vt ſunt

ſinapes

sinapes, vel semina amara etiam quod non superarent triticum adhuc non esset conueniens materia, quia fortis qualitas dicto rum seminum, alteraret substantiam tritici, vt non plus sapor panis tritici sentiretur. Sed sapor, & qualitas aliorum seminum, & quod dictum est de mistione diuersorum seminum cum tritico, dic de mistione farinæ diuersorum seminum ad farinam tritici pro materia sanctissimæ Eucharistiæ.

Sed si semina, quæ miscentur essent ex siligine, vel farro, ex quibus potest confici apta materia, tunc si sint in pari quantitate cum frumento, vel in maiori potest confici, qui ex ipsismet solis posset confici, quæ vnita non variant, cum non sint diuersa, nisi accidentaliter.

QVAESITVM XXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Hostia ex amydo confecta non est materia apta huius sacramenti secundum S. Thomam. cuius sententia securior est, licet alijs aliter senserint.*

An possit cousecrari Hostia ex amydo?

1 DIC. Quo ad hoc quæsitum, sunt diuersæ opiniones. Scot. 4. sent. d. 11. q. 6. negat, & cum eo negant Summ. Ang. verb. Eucharistia 1. §. 5. Sylu. §. 2. Tabien. §. 11. & Vict. num. 54.

Paludanus affirmat posse confici. in 4. d. 11. q. 1. art. 4. Doctor Ang. videtur sentire, quod non potest, & ratio, quam affert, est, quia triticum per attritionem, & excolationem videtur amisisse speciem farinæ, & esse maximè dispositum ad corruptionem 3. p. q. 74. art. 3. ad quartum.

Caetanus affirmat posse consecrari, maximè in necessitate in 3. p. q. 84. art. 3. Sot. videtur dubius vtram sententiam sequatur sed tandem affirmat non posse consecrari in amydo, etiam si coqueretur, & redderetur durum, quia est ex lacte tritici corrupti

rupti his ſententijs reiectis teneat Parochus ſententiam D. Th. tanquam communiorem, & ſecuriorem.

QVAESITVM XXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Non poteſt confici hoc ſacramentum, neque in paſta cruda, nec in lagano elixato, vel fricto, neque in pane indorum, qui dicitur maicium, ſeu mayz, nec in pane corrupto, nec in pane ex tritico corrupto, ſi corruptio tanta ſit, vt materia panis ſit mutata.*

2 *In dubio, an materia ſit corrupta, non poteſt fieri conſecratio.*

An poſſit confici hoc ſacramentum in paſta cruda, uel in lagano elixato, qui tamen ſint ex vero, & bono tritico, vel in paſta, qui frigitur cum oleo, vel in pane ſubcinericio?

1 DIC. Quod in paſta cruda non poteſt confici ſacramentum, ſicut nec in lagano elixato, vel fricto, quia non ſunt panis, ſed paſta elixata, vel fricta, ſicut etiam non poteſt confici in hoſtia, vel pane bene cocto, ſi poſtea elixetur, quia panis elixatus non eſt panis, prout requiritur pro materia huius ſacramenti, ſic etiam non poteſt conſecrari in pane indorum, qui dicitur Maicium, ſeu mayz. Sot. 4. ſent. d. 9. q. 1. art. 3. Vict. de Euchariſtia num. 55.

Sic etiam non poteſt conſecrari in pane ita corrupto, vt panis ſpeciem amiſerit, nec eſſet aptus ad vſum humanum, nec in pane ex frumento corrupto, ſi corruptio mutaſſet ſpeciem frumēti, ſed ſi corruptio non eſſet tanta poſſet conſecrari in hoſtia, ſeu pane ex eo confecto, ſed non liceret ob reuerentiam tanti ſacramenti.

2 Sed in dubio, an eſſet tanta ipſa corruptio, vt poſſit fieri, vel non fieri conſecratio, tunc dicendum eſt non poſſe fieri, ſicut etiam in dubio materiæ vini dicendum eſt, quando corrumpi,

vel

vel acescere incepisset. In vino enim corrupto, vel omnino acido, non potest consecrari, sed in principio corruptionis posset, sed non liceret, cum verò misceretur cum vino alius liquor insuper abundanti quantitate, non potest in eo consecrari, D. Th. 3. p. q. 74, art. 3. ad quartum. Et omnes communiter. Sed de his diffusius Parochus habebit inferius.

QVAESITVM XXXXIX.

SVMMARIVM.

2 *Hostia confecta cũ aqua rosacea non est debita materia huius sacramenti secundum sanctum, Thomam, cuius sententia probabilior est sententia aliorum, qui contrarium tenent.*

2 *Si misceatur aqua rosacea cum aqua naturali dummodo non sit in maior. quantitate, & aqua natura non alteretur essentialiter, posset esse materia huius sacramenti.*

An possit consecrari in pane, vel hostia coagulata seu confecta cum aqua rosacea, vel vino, vel alio liquore, & non cum aqua naturali?

1 DIC. Quod sunt diuersæ opiniones. Caiet. tenet, quod sic in 3. p. q. 74. art. 7. idem tenet Duran. ralatus per D. Anton. 3. p. tit. 13. cap. 6. Asten. relatus per Sylu. verb. Eucharistia 1. num. 3.

D. Thom. in 3. p. q. 74. art. 7. ad tertium. & cum eo Scot. & omnes alij Theol. & Summ. id negant, & ratio D. Thom. est quia aqua naturalis est de substantia, vt concurrat in cofectione panis naturalis destinati ad vsus hominum, & hæc est melior & probabilior opinio.

2 Sed si misceretur cum aqua naturali in minori quantitate, tunc esset verus panis, & apta materia ad consecrandum, sic etiam si apponeretur in pari quantitate dummodo non esset fortis saporis, qui sapor alteraret naturam aquæ naturalis.

QVAE-

QVAESITVM L

SVMMARIVM.

1 *In Eccleſia Catholica duplex eſt ritus conſecrandi, nam Græci in fermentato, Latini in azimo conſecrant, & vterque bene conſecrant, licet Latini melius faciant.*

2 *Presbyter latinus conſecrans in fermentato, & Presbyter Græcus in azimo peccat mortaliter.*

An poſſit conſecrari in fermentato, ſicut in azimo præſuppoſito, quod panis, & Hoſtia ſint ex triticea farina cum aqua naturali, & in forma ferrea (vt moris eſt) ignita cocta?

1 DIC. Quod in Eccleſia Catholica duplex eſt ritus conſecrandi, nam Græci conſecrant in fermentato, & bene faciunt, latini vero in azimo, & melius faciunt, ſed vterque
2 conſecrat. Itaque peccat mortaliter Presbyter latinus, ſi conſecrat in fermentato, ſic, & è conuerſo, ſi Græcus in azimo cōſecraret, & cum Græcis tranſeunt omnes Prouinciæ finitimæ tenentes hunc illorum ritum, ſicut cum latinis tranſeunt omnes Prouinciæ tenentes ritum latinum, etiam ſi Italicæ non ſint. vide D Thom. in 3.p.q. 74.art.4. quod ſentiunt communiter omnes.

QVAESITVM LI.

SVMMARIVM

1 *Sacerdos, ſiue latinus, ſiue græcus poteſt conſecrare illam quātitatem, & numerum hoſtiarum, quem voluerit, dummodo materia ſit præſens.*

2 *Vnde poſſet conſecrare aceruum hoſtiarum, ſiue dolium vini, ſed peccaret mortaliter, ſi id ſine ratione faceret.*

An presbyter, ſiue latinus, ſiue græcus poſſit conſecrare

secrare quot hostias voluerit, vel quamlibet panis quantitatem, & verè consecraret?

1 DIC. quod potest consecrare quantitatem, quam voluerit, dummodo sit præsens, & præsentia in hoc proposito dicitur secundum quod communi vsu aliquod dicitur præsens, itaque poterit consecrare aceruum hostiarum, & aceruum panis, si esset ei præsens, sed peccaret mortaliter, si id sine ratione faceret, & indiscretè, sic etiam posset consecrare totum dolium vini, si esset ei præsens, & ab ipso sciretur, etiam si fuerint huiusmodi cooperta tobalea, vel panno. D. Thom. 3.p.q. 74. art. 2. & ferè oẽs. Idẽ D. Tho. in 4.d.11.q.2.art.2. ad 1. Alexander de Ales. in 4. tract. de Euch. & alij tenent, ꝙ nõ potest consecrari, nisi illa quantitas, quę potest sumi à fidelib⁹. Sed sententia D. Thom. est melior, & rationabilior, & tenenda.

QVAESITVM LII.

SVMMARIVM.

1 *Si Sacerdos intendat consecrare vinum, quod posuit in Calice, quodcunque sit illud, verè consecraret.*

2 *Si autem intendebat consecrare verbi gratia vinum græcum, & non aliud vinum, si postea inueniat in Calice aliud vinum, & non græcum, non est consecratio.*

3 *Cæcus si celebret, verè consecrat, licet sine Apostolica dispensatione celebrare non possit.*

An si quis apponeret in calice vinum, quod intendebat consecrare, vti optimum, & postea per errorẽ aliud apposuisset, & consecrasset teneret consecratio?

1 DIC. Quod si eius intentio fuit ad vinum, quod posuit in Calice, siue aliud teneret consecratio. Sot. in 4. sent. d. 9. q. 1. art. 2. Sed si intentio fuisset consecrandi præcisè illud vinum, quod ipse ex sua domo Parochus exportauerat,

puta,

puta, græcum, vel aliud, tunc dicerem, quod non facta fuisset, consecratio, quia intentio celebrantis fuit conditionata in illud vinum, quæ intentio numquam debet esse conditionata, vt puta directa ad hanc præcisè materiam, sed debet esse absoluta consecrandi materiam, aptam tñ quæ est ei præsens, & coram.

Et notandum, q̄ si celebrans esset cæcus, nec posset videre Hostiam, seu vinū adhuc dicerentur ei præsentia respectu aliorum sensuum, nempe tactu vel odoratu, si non visu, vel etiam ex relatione ministrorū. Sot. lo. ci. Sed sciatur cæco non licere ex Canonum dispositione celebrare sine Apostolica dispensatione, & si legitur tēpore Concilij Trid. ibi celebrasse cæcum Episcopū, id ex Apostolica permissione fuisse credendum est.

QVAESITVM LIII.

SVMMARIVM

1 *Non potest consecrari acetum, quia non est apta materia, &c.*
2 *Vinum, qui cæperit parum acescere potest consecrari, sed consecrans peccat mortaliter.*
3 *Vinum consecratum si fiat acetū, desinit ibi esse sanguis Christi.*
4 *In vua non potest fieri consecratio.*
5 *In casu necessitatis potest fieri consecratio in musto, sed indecens est.*

An possit consecrari acetum, vel vua in casu necessitatis?

1 DIC. De aceto, quod non potest in eo fieri consecratio, quia non est vinum, & per consequens apta materia, sed dicitur vinum corruptum, quod vtique vim naturalē amisit.

2 Sed si incepisset parum acescere, tunc posset esse materia, sed peccaret mortaliter cōsecrans in ea sine necessitate. D.Th.3.p. q.74.art.5 ad secundum.

3 Imò si vinum bonum fuisset consecratum, & effectus sanguis Christi, si postea efficerētur acetum illæ species, vtique desineret esse ibi sanguis Christi, quia sunt corruptæ species vini,

secus

secus esset, si species illæ essent in via ad acescendum. D. Tho. in 4. d. 11. q. 2. ad secundum.

4 De vua dic, quod non potest in ea fieri consecratio, quia licet contineat sub se vinum, non tamen sub forma potabili, sed comestibili; licet etiam vua contineat vltra vinum, & aliud nempe ea, quæ sunt in vua vltra liquorem.

5 Sed in articulo necessitatis posset exprimi ex vua mustum, & consecrare, licet id indecens esset ob reuerentiam tanti sacramenti D. Thom. 3. p. q. 34. ad secundum. cui omnes Summ. caput inclinant. Papa Iulius primus consuluit posse exprimi ex botro mustum in Calice, & consecrari. Ang. Dial. 4. n. 140. Sed id indecens esset, vt dictũ est, & ideo quærendum optimum vinum, siue album, siue rubeum, sed rubeum quantum ad significationem est decentius, sed de hoc standum est loci consuetudini: hinc vinum vernoticum, græcum, moscatellum, maluasia, guarnacia sunt materia, quia sunt verissima vina Tab. de Euch. 1. num. 19. & Viguer de Euch. 2. num. 1.

QVÆSITVM LIIII.

SVMMARIVM.

1 *Vinum mistum cum alijs liquoribus, si mistio non est tanta, quod substantia vini sit mutata, vel alterata potest esse apta materia consecrationis, sed esset peccatum id facere. Si autem sit mutata, vel alterata substantia vini, non potest fieri consecratio.*

2 *Idem dic de vino, quod dicitur acquata.*

3 *Vinum mistum ex alijs vinis, est materia apta consecrationis.*

An vinum mistum cum alijs liquoribus, puta aqua melle, vel alijs, possit esse materia consecrationis sanguinis Christi?

1 DIC. Quod si hæc mistio non est tanta, vt substantia vini remaneat mutata, vel alterata, pot est fieri consecratio in

tio in tali vino sic comisto, sed esset peccatum id facere ob periculum incertitudinis. Sot.4.d.9.q.1.art.5. D. Thom. 3.p.q. 77. art. 8.

Sed si ob comixtionem diuersorum liquorum aduerteretur naturam vini, & substantiam esse alteratam, non posset fieri consecratio in tali vino.

2 De vino adaquato, vulgo l'acquata, quæ fit post expressum mustum ex vuis, dic, vt supra, q si substantia aquæ est in maiori quantitate, vt in se conuertat substantiam vini, non potest esse materia sanguinis Domini nostri, sed si parum esset aquæ, ita vt in vinum conuerteretur, tunc potest fieri consecratio in tali vino, sed abstinendum est, sic consecrare, nisi in casu necessitatis. D. Thom.4.sent.d.11.q.2.art.4. ad secundum.

3 Et hic nota, quod potest esse materia sanguinis vinum album mistum cum rubeo, vel diuersa vina inter se mista, quia sunt eiusdem speciei, & per comixtionem diuersorum vinorum nō mutatur species vini. D.Thom.3.p.q.77.art.8.

QVAESITVM LXV.

SVMMARIVM.

1 *Vinum congelatum non potest esse materia apta consecrationis sed si non esset perfectè congelatum, sed appareret species vini, posset consecrari.*

2 *Si vinum congelatum calore liquefiat, & non est mutatus, nec odor, nec sapor vini, potest esse materia consecrationis.*

3 *Idem iudicium erit ad cognoscendum, si species congelatæ contineant sanguinem Christi, &c.*

An possit fieri consecratio in uino congelato?

1 DIC. Quod si congelatio non esset completa, sed appareret adhuc species vini, posset fieri consecratio in tali vino, secus, si esset ita congelatum, vt effectum esset durum, vt glacies, quia tunc desineret esse vinum, & transijsset in aliam speciem, & consequenter non posset consecrari pro materia

2 ſanguinis, ſed remedium eſſet calore liquefieri, & tunc ſi appareret vinum, & non eſſet mutatum in aliam ſpeciem propter frigiditatem, poſſet in eo fieri conſecratio, non autem poſſet fieri, ſi aduerteretur eſſe mutatus ſapor vini, vel odor, nam ex ſapore, vel odore poteſt cognoſci, ſi ſubſtantia vini ſit ob frigiditatem mutata.

3 Idem iudicium erit ad cognoſcendum, ſi in ſpeciebus conſecratis, cum congelatæ eſſent, abſit nec ne ſanguis Domini, vt ſi calore liquefactæ adſit odor, & ſapor vini, adeſſe ſanguinem clarum erit; ſed ſi illæ ſpecies non conſeruarent calorem, & ſaporem vini, eſſet ſignum non adeſſe ibi ſanguinem Domini, ſed illas ſpecies tranſijſſe in aliam ſpeciem ob frigiditatem, vt fit ex glacie in criſtallum, & propter deſinentiam ſpecierum deſineret ibi adeſſe ſanguis; ſed adhuc illæ ſpecies cum veneratione eſſent ſumendæ. Sot. 4. ſent. d.9.q.1.art.5.

QVAESITVM LVII.

SVMMARIVM

1 *Nullo modo poteſt fieri conſecratio in alio liquore, niſi in vino quacunque ex cauſa.*

2 *Conſecrans tantum in vna ſpecie eſſet verè ſacramentum, ſed non perfectum ſacrificium, & peccaret mortaliter.*

An in locis vbi non reperitur vinum poſsit loco vini conſecrari in altero liquore, vt in vino malagranatorum, vel in ſucco aliorum malorum, uel ſaltem in aqua, quæ debet apponi in conſecratione uini?

1 DIC. Quod nullo modo poteſt eſſe materia ſanguinis alius liquor quilibet, quam vinum vitis, & ſi de facto fieret conſecratio in alio liquore, quam in vino vitis, non eſſet ſacramentum. c. non oportet. c. in ſacramentorum. c. in ſacramento, de conſec. d.2. D. Thom. 3. p. qu. 74. art. 5. Sot. 4. ſent. d.9.q.1.art.1. & eſt de fide. Hic

2 Hic sciatur, quod si quis ob carentiam vini, aut alia quauis causa consecraret tantum Hostiam, & non vinum, esset sacramentum, sed non perfectum sacrificium, & consecrans mortaliter peccaret, & grauiter esset puniendus; nam licet sub altera tantum specie consecrata, contineatur totus Christus, tamen si consecraretur tantum vna species, non seruaretur significatio integræ refectionis spiritualis, nec esset perfectum sacrificium, nã Dominus consecrauit panem, & vinum, & in cruce sanguis separatus fuit à corpore, ideoque facienda est consecratio separatim in materia panis, & vini.

Sed an possit dispensari, vt consecratio fiat tantum in altera specie, puta in pane solum, vel vino solum remitto Parochum ad sacros DD. & non est præsentis speculationis quæsitum huiusmodi.

QVAESITVM LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Si apponatur tantum de vino, quantum de aqua in Calice, dũmodo vini species non tollatur, perficitur sacramentum, hoc autem ex qualitate vini dignoscetur.*

2 *Aqua modicissima miscenda est vino, non necessitate sacramenti, sed necessitate præcepti, & ex mysterio.*

3 *Si apponeretur aqua rosacea, vel ex alio liquore, sacramentũ conficeretur, sed faciens peccaret mortaliter.*

An conficeretur consecratio, si apponeretur tantũ de uino, quantum de aqua?

1 DIC. Quod si vinum esset debile, ita, vt solueretur species vini, non perficeretur sacramentum, sed si aqua, licet esset æqualis vino quantitate molis, quia vinum est magis actiuum, ipsa aqua, & non tolleretur species vini, imo conuerteret ad se aquam, tunc perficeretur sacramentum, sed si mixtio esset æqualis virtutis secundum proportionem, tunc generaretur tertia species liquoris, quæ non esset nec vinum, nec aqua,

& non poſset in ea perfici ſacramentum, ſed ſi antequam fieret hæc tertiæ ſpeciei, quæ aliquo interuallo fit, fieret ſtatim conſecratio, & poſset perfici ſacramentū in tali vino. Sot. 4. ſent. d. 9. q. 1. art. 9. Ang. Euch. 1. num. 14.

2 Et hic ſciat Parochus in ſacrificio miſcendam eſse modiciſſimam aquam vino, non neceſſitate ſacramenti, ſed ex myſterio, & neceſſitate præcepti, & hoc etiam ſi in dolio appoſita fuiſset aqua prius, & ſi quis ex ignorantia craſsa non apponeret aquam vel ex ſtudio peccaret mortaliter, ſed ſacramentum conſtaret, ſi vero per obliuionem naturalem non apponeretur aqua, nullum eſset peccatum, quę aqua debet apponi in parua quantitate, vt in vinum conuertatur, quia hoc tutius eſt, & præcipuè ſi vinum ſit debile. D. Thom. 3. p. qu. 75. art. 8. in reſponſ. ad tertium. Idem. 4. ſent. d. 11. qu. 2. art. 4. Itaque eſt apponēda aqua, etiam ſi in dolio prius appoſita fuiſset, quia non caret myſterio, ſed in parua quantitate, vt ſit vna gutta, vel duæ, quando vinum eſt debile, & tenue. vide Sot. de myſterio appoſitionis aquæ. in 4. ſent. d. 9. q. 1. art. 6. Concil. Florent. ad Euge. 4. in inſtit. Armen. dicit ita Dominum conſtituiſse hoc ſacramentum in vino admixto aqua, comprobatur ibi tribus rationibus. vide.

3 Et ſi hæc appoſitio aquæ in parua quantitate fieret de aqua roſacea, vel alio liquore, dic, ꝙ perficeretur ſacramentum, quia aqua non eſt de ſubſtantia ſacramenti; ſed faciens id, peccaret mortaliter, nam eſt apponenda aqua naturalis. D. Thom. 3. p. q. 74. art. 7. ad tertium.

Nota hic, quod in Concilio Triburien. quod fuit prouinciale 22. Epiſcop. ſub Arnoldo Imperatore fuit concluſum, quod in Calice apponeretur tertia pars aquæ, quod annullatur per Concil. Florent. ſub Eugenio IIII. vbi habetur, quod debet eſse aqua modiciſſima, & verum eſt, quia ita Dominus inſtituit, & vſus eſt.

QVAE-

QVAESITVM LIX.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum tam diu remanet, quouſque ſpecies remanent eædem numero.*

2 *Si tantum de vino nō conſecrato apponeretur ſpeciei vini iam conſecrati, vt penetraret ad totam ſpeciem vini conſecrati desineret eſſe ibi ſanguis Chriſti.*

3 *Si permixtio eſſet parua, & tantum partem ſpeciei vini iam conſecrati penetraſſet, ſub illa tantum parte deſineret eſſe ibi corpus Chriſti.*

4 *Si autem permixtio eſſet adeo parua, vt nequeat diſcerni, ſi penetraſſet, tunc illæ ſpecies eſſent ſumendæ, vt conſecratæ.*

5 *Quomodo fiat alteratio ſpecierum conſecratarum, vt deſinat in illis eſſe ſanguis Chriſti per comixtionem alterius liquoris explicatur.*

An conſtaret Sacramentum, ſi vino conſecrato apponeretur vinum non conſecratum, vel alius liquor?

1 2 DIC. Quod ſacramentum remaneret ibi, quouſque ſpecies ſacramentales manerent eædem numero. Sed ſi permixtio, ſiue vini non conſecrati, ſiue alterius liquoris adderetur vino conſecrato, & penetraret ad totam ſpeciem ipſius vini conſecrati, tunc ſpecies vini conſecrati eſſent aliæ numero, & ſic per deſinentiam ſpecierum deſineret eſſe ibi ſanguis Chriſti.

3 Verum ſi permixtio eſſet parua, & tantum aliquam partem ſpeciei vini conſecrati penetraſſet, & per conſequens eam alteraſſet, ſub illa tantum parte ſpecies vini cōſecrati deſineret eſſe ſanguis Chriſti, ſed permanebit ſub alia parte conſecrata, quæ non eſſet alterata per alterius comixtionem.

4 Imo si permixtio esset adeo parui liquoris non consecrati, vt nequiret discerni, si penetrasset, & alterasset aliquam partem specie i consecratæ, tunc illæ species essent sumendæ, vt consecratæ, D. Thom. 3. p. q. 77. art. 8.. Sylu. versi. Euch 1. num. 5.

5 Sed aduertendum circa huiusmodi quæsitum, quod graue appellat D. Thom lo. ci. non statim per comistionem alterius vini non consecrati, vel liquoris fieri alterationem specierum consecratarum, ita, vt desinat ibi esse sanguis Christi, & quod in quantitate superabundanti fiat permixtio, sed successu temporis, quæ altaratio post aliquod tempus paruum tamen fit, quia per comixtionem corrumpuntur species sacramentales, per rarefactionem, & disgregationem in ingressu per partē, post partem specierum non consecratarum in species consecratas. Et si commixtio esset in pari quantitate vini non consecrati, seu alterius liquoris cum vino consecrato, tunc fieret quodam tertiū corruptis vtrisque speciebus prioribus, & desineret ibi esse sanguis Christi, quia vinum iam corruptum est. D. Thom. 3. p. q. 77. art. 8. Vict. de Euch. num. 37.

De forma sacramenti Eucharistiæ, scilicet panis.

QVAESITVM LX.

SVMMARIVM.

1 *Forma sacramenti Eucharistiæ hæc est; HOC EST ENIM CORPVS MEVM.*

2 *Particula [enim] tàm in consecratione corporis, quàm sanguinis, non est de essentia formę, sed de præcepto.*

3 *Illam omittēns ex inaduertentia, peccat venialiter, & ex proposito peccat mortaliter.*

4 *Forma censecrationis sunt verba: forma sacramenti sunt species.*

An forma consecrationis panis consistat solūmodo in illis verbis; HOC EST ENIM CORPVS MEVM?

DIC.

1 DIC. Quod hæc eſt vera forma conſecrationis panis, &
2 eſt de fide, ſecundum omnes Catholicos DD. Sed illa particicula [enim] non eſt de eſſentia formæ, ſed de præcepto Eccleſiæ, ſicut eſt in forma conſecrationis ſanguinis, vt inferius habebitur, ſed interponitur, vt arctius verba conſecrationis cohęreant, & ordinentur ad præcedentia, & hic eſt antiquus mos in Eccleſia. D. Thom. lo. ci. ad ſecundum. Sot. in 4.ſent. d. 11. q. 1. art. 2. Sylu. Euchar. 1.num.6. & alij, tàm
3 Theologi,quàm Summ. Itaque ſi quis dimitteret illam malitioſè, vel ex nimia negligentia, conſecraret quidem, ſed peccaret mortaliter, quia ab uſu,& conſuetudine matris Eccleſiæ diſcederet. Ricc. 4. ſent. d.8.art.3.q.1. Sylu. lo. ci. num.8. & alij.
4 Sed ſi inaduertenter omitteret non peccaret plus quàm venialiter. Et ſciendum, quod ſecundum Magiſtrum 8. d. 4. forma ſumitur duobus modis, vno modo, vt eſt forma conſecrationis,& ſunt verba antedicta, HOC EST ENIM,&c. Et alio modo, vt eſt forma ſacramenti, & hæc ſunt ſpecies panis, & vini conſecrati.

QVAESITVM LXI.

SVMMARIVM.

1 *Additio, vel diminutio in verbis conſecrationis, ſi mutat formam non ſit conſecratio, ſi non mutat fit conſecratio, ſed paccatur mortaliter.*

2 *Adoratio non debet fieri, tàm Hoſtiæ, quam Calicis, niſi finitis verbis conſecrationis.*

An ſi Sacerdos proferat verba conſecrationis, ſiue panis, ſiue vini diminutè, vel addendo, vel corrumpendo verba ipſa, eſſet conſecratio?

1 DIC. Quod ſi additio ſeu corruptio, ſeu diminutio mutaret formam non fieret conſecratio, ſed peccaret, verbi gratia, ſi quis diceret in conſecratione [Hoc eſt meum.] &

dimitteret illam particulam [CORPVS] non fieret consecratio, quia mutatur sensus: sic etiam, si quis diceret [HOC EST & non diceret [MEVM] non esset consecratio, quia mutatur sensus. Itaque sit regula, quoties sensus mutatur consecrationem non fieri, & sic consecrare audens peccaret mortaliter,
2 & non est facienda adoratio tàm Hostiæ, quam Calicis nisi finitis verbis consecrationis.

De forma Consecrationis Sanguinis.

QVAESITVM LXII.

SVMMARIVM.

1 Forma consecrationis sanguinis sunt illa verba: HIC EST ENIM CALIX SANGVINIS MEI, NOVI, ET AETERNI TESTAMENTI, &c.

2 Quomodo omnia ista verba sint de essentia sacramenti explicatur.

An omnia verba, quibus Sacerdos celabrans utitur in consecratione Sanguinis sint de essentia ipsius formæ?

1 DIC. Quod forma consecrationis Sanguinis his verbis cōpræhenditur: HIC EST ENIM CALIX SANGVINIS MEI NOVI, ET AETERNI TESTAMENTI, QVI PRO VOBIS, ET PRO MVLTIS EFFVNDETVR IN REMISSIONEM PECCATORVM. Cathech. Rom. de Sacram. Euch. &
2 omnia (excepta particula [enim] quæ coniunctiua est) sunt de essentia formæ, sed prima verba, scilicet, HIC EST CALIX SANGVINIS MEI, significant ipsam conuersionem vini in sanguinem, verba vero sequentia significant virtutem sanguinis effusi quæ operatur in hoc Sacramento. D. Thom. lo. ci.

Aliqui DD. dixerunt de essentia formæ consecrationis sanguinis esse tantummodo illa verba: HIC EST CALIX SANGVINIS MEI; cætera esse ad ornatum sermonis, & ad perfectionem

ctionem sacramenti, & huius opinionis fuerunt Duran. in 4. sentent. d.8 q.2.art.2. Caet. in tertiam p. q.7.8.art.1. Alex. de Ales. & S. Bonauen. in 4. & alij.

Alij dixerunt illa priora verba, scilicet, HIC EST CALIX SANGVINIS MEI, esse de essentia formæ, reliqua vero esse necessaria,& de substantia ipsius formæ. Sed quia huiusmodi quæstiones altioris negotij pro Parochi institutione, missas illas faciamus concludendo verba consecrationis sanguinis esse illa, quibus Sacerdos vtitur in consecratione ipsius. Sed de particula [enim] dicendum est vt supra.

QVAESITVM LXIII.

SVMMARIVM.

1 *Addens ad verba consecrationis verba pia, nec intendens nouum inducere errorem, verba prædicta, & dummodo non mutant significationem formæ, talis vere consecraret, licet esset dignus reprehensione.*

2 *Latinus debet proferre verba lingua latina, Græcus græca, Hæbreus hæbraica, aliàs peccarent mortaliter, licet vere consecrarent.*

An si quis adderet aliqua verba, etiam pia, tàm in consecratione corporis, quam sanguinis fieret cõsecratio; vt si diceret HOC EST CORPVS MEVM SANCTVM, VEL NATVM EX VIRGINE. & similiter in consecratione sanguinis; HIC EST CALIX SANCTVS SANGVINIS MEI PRECIOSI, & similia, quæ verba non mutant significationem formæ?

1 DIC. Quod si hic non intendit inducere errorẽ circa formam, sed tantum deuotione, & simplicitate mouetur, verè

verè consecrat, sed id non est faciendum, & sic consecrans est repræhensione dignus. Sylu.verb Euch. 1.num.7.& ideo prædictæ formæ nullo modo debent mutari.

2 Et hic aduertendum, quod Sacerdos latinus debet proferre formam latina lingua, sicut Græcus græca, & Hæbraicus hæbraica: Sed si alia lingua proferret, consecraret quidem, sed peccaret mortaliter. Vict. verb. Euch. num. 74. aliqui dicũt, quod in Ecclesia quadam Dalmatiæ est permissum eorum lingua celebrare, & consecrare.

QVAESITVM LXIIII.

SVMMARIVM

1 *Consecrans prius vinum, postea panem verè consecraret, sed peccaret mortaliter.*
2 *Consecrans panem sine vino, vel vinum sine pane, vere consecraret, sed peccaret mortaliter.*
3 *Corpus, & sanguis diuisim debent consecrari, & quare.*

An celebrans verè consecraret, si prius vinum, & deinde panem consecraret?

1 DIC. Quod vera esset consecratio, sed postposito ordine, & Sacerdos, vt sacrilegus grauiter veniret puniendus Sot. 4. sent.d.11.q.1.art.6.

2 His adde, quod consecrans vinum sine pane, vel è contra panem sine vino, verè consecraret, sed sic faciens peccaret mortaliter, & est communis opinio, imo est excommunicatus, vt per Conc. Tolet. p.7.q.1. D.Ant.3.p.tit.13.c.6.§.

3 Et licet in corpore, sit Sanguis CHRISTI, & in sanguine, sit etiam corpus naturali concomitantia, vt dictum est supra, quia sanguis viuus non est sine corpore, tamen diuisim debet consecrari corpus, & sanguis ad repræsentandum mysterium Passionis Christi, in qua sanguis à corpore diuisus fuit, &

vbi

Vbi copia panis vel vini non adeſſet, potius eſt abſtinendum à celebratione. Sot. in 4. d. 11.q.1.art. 6.

QVAESITVM LXV.

SVMMARIVM

1 *Sacerdos in integra Hoſtia intendens conſecrare tantum partem à ſe deſignatam mente vel signo, verè illam partem conſecraret, licet eſſet grauiter puniendus.*

2 *Si autem intendens conſecrare partem hoſtiæ, illam tamen non designat, nulla eſſet conſecratio.*

An Sacerdos poſſit conſecrare in integra Hoſtia aliquam partem tantum ab eo mente, vel aliquo ſigno deſignatam?

1 DIC. Quod ſic, quia verba formæ operantur circa determinatam materiam, quæ intenditur à proferente, & eſt communis opinio.

Sed id non eſt faciendum, & conſecrans grauiter eſſet puniendus. 2 Quando verò conſecrans proferendo verba haberet intentionem tantum partem hoſtiæ conſecrare, ſed nullam partem deſignaret, tunc nulla eſſet conſecratio, quia operationes non fiunt in ſingularia indeterminata, & vaga. Caet. in verbo Euch. Sot. 4 ſent.d.13. q. 3.art.2.& ſic faciens peccaret mortaliter, & eſt communis opinio.

QVAESITVM LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Firmans intentionem in numero determinato conſecrandi, ſcilicet viginti particulas, ſi repererit viginti, & vnam, nulla eſt conſecrata*

2 *Sacerdos debet habere intentionem conſecrandi omnem materiam ſibi præſentem, nam hoc etiam cautela eſt, & ſecuritas.*

An

An si sacerdos accipiat viginti particulas, vt consecret eas firmando intentionem in determinato numero vicenario, si postea inuenerit viginti, & vnam, sint consecratæ omnes?

1 DIC. Quod nulla est consecrata propter incertitudinem illius, quæ super numerum reperta est, super quam non fuit directa intentio consecrantis.

De fragmento Hostiæ super corporali, quando celebratur, vel de gutta vini in pede Calicis, dic, quod si intentio celebrantis (præsupposito, quod aliam materiam bene consecrasset) dirigebatur etiam ad illam Guttam, & fragmenta, bene, & illę essent consecratæ, secus autem si nihil de ipsis consecrans cogitasset, sed cautela est, & securitas, vt celebrans non determinet 2 intentionem in numerum Hostiarum, sed vt habeat intentionem in omnem materiam sibi præsentem. Tabien. Euchar. 2. §. & Summa Confess. lib. 3. tit. 24. q. 19.

QVAESITVM. LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos ponens in patena centum particulas cum intentione omnes consecrandi, sed actualiter postea habet intentionē consecrandi hostiam quam manibus tenet: si non adsit intentio contraria de non consecrando illas centum, omnes sunt consecratæ ex virtuali intentione.*

An si sacerdos ponens super patena, vel in pyxide, uel super Corporali certum numerum Hostiarū, seu particularum, ut uocant, cum intentione cōsecrandi eas, & ita ingreditur ad Altare ad celebrandum; si postea in actu consecrationis non habet intentionem consecrandi, nisi illam Hostiam,

am, quam præ manibus tenet, nihil cogitans de particulis, ſint omnes conſecratæ, vel ſolummodo hoſtia, quã præ manibus tenuit conſecrando?

1 DIC. Quod ſi non habuit intentionem contrariam de non conſecrando illas, ſunt omnes conſecratæ propter intentionem virtualem, quam habuit; & ratio eſt, quia in conſecratione non eſt neceſſe habere intentionem actualem, licet bene eſſet habere, ſed ſufficit virtualis intentio, quæ reſultat ex actuali primęua. Nauar. c. 25. num. 29. in Manual. Scot. 4. d. 12. q. 4. Abb. in c. Sacerdos, de offic. ord. & hæc ſententia eſt tenenda, licet alij voluerint contrarium, vt maior in 4. d. 12. & alij.

QVAESITVM LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Duo Sacerdotes poſſunt conſecrare Hoſtiam, ſic, quod vnus vnam partem, alter, alteram deſignet, & tunc eſſet vnum ſacramentum, ſed tales eſſent puniendi.*

2 *Plures Sacerdotes poſſent ſimul eodem tempore Hoſtiam conſecrare, vt fit in ordinandis. &c.*

3 *Sacerdos non indutus veſtibus ſacris, nec dicendo Miſſam, ſi proferat verba conſecrationis ſuper debita materia verè conſecraret*

An poſſent duo Sacerdotes conſecrare, alter vnam partem Hoſtiæ, & alter alteram eodem tempore, vel diuerſo?

1 DIC. Quod ſi facta eſſet deſignatio per aliquod ſignum, vt eſſet certa pars illa, quæ ab altero conſecraretur, & quæ ab altero, verè fieret conſecratio. Sot. in 4. d. 13. q. 1. art. 2. Palud. eodem loco & alij. Et in hoc caſu eſſet vnum ſacramentum. Tabien. verb. Euchariſtia. 2. num. 2. ſed hi Sacerdotes eſſent grauiter puniendi.

Similiter

2 Similiter possent plures Sacerdotes consecrare vnam Hostiam proferendo eodem tempore omnes simul verba consecrationis. D.Thom.4.sent.d.13.q.1.art.2.& 3.p.q.22.art.1.

Et hoc potest accidere in ordinatione, quæ fit ab Episcopo, pluriũ Sacerdotũ, vbi oẽs ordinandi simul cum Episcopo cõsecrant,sed in hoc casu,si quis ex ordinandis priusquã alij proferret verba, imò prius quam Episcopus, & haberet intentionem consecrandi, ipse solus consecraret, & ideo ad fugiendum inconueniens debent ordinandi attendere, vt verba consecrationis,simul cum Episcopo proferendo concurrant.

3 Sed an posset Sacerdos non dicendo missam ordinatam ab Ecclesia cum indumentis sacerdotalibus, sed tantummodo formis consecrationis consecrare Corpus, & sanguinem. Scot. negat per solas formas fieri consecrationem, 4. sentent. d.8. cui adhæret Ang. verb. Euchar. 1.num. 24. Sed D. Tho. affirmat. 3.p.q.78.art.1. ad quartum, & alibi, & hæc est communis sententia. Sed sic consecrans esset degradandus. D. Th. in 4. dist. 13. quæst. 1. art. 2. Itaque Sacerdos non debet extra missam audere per solas formas consecrare etiam in casu necessitatis pro communicando infirmo. Sed bene præparatus loco,& tempore debitis indui vestibus sacerdotalibus,quæ sunt significatiua Passionis Christi, & figurata in lege veteri, vide Sot.4.d.13.q.1.art.4. Duran. lib.3.c.1.Vgo.de sacram. lib. 2. p.8.c.25.

QVAESITVM LXIX.

SVMMARIVM.

2 *Particula [Hoc] in consecratione panis demonstrat, quod contentum sub speciebus panis sit corpus Christi.*

2 *Et in consecratione vini,particula [HIC] demonstrat,quod contentum sub speciebus vini sit sanguis Christi.*

An pronomina illa, scilicet HOC, in consecratione panis, & HIC in cosecratione vini demonstrent

ſtrent, quod videtur, vel quod fide tenetur ?

1 DIC. Quod pronomen [HOC] in conſecratione panis demonſtrat, quod illud, quod continetur ſub ſpeciebus ſacramentalibus, eſt corpus Chriſti, vt ſit ſenſus : HOC, quod continetur in hac Hoſtia EST CORPVS MEVM, & ſic de 2 altero pronomine dicendum eſt, vt non dicatur, quod Calix ſit ſanguis Chriſti dum dicitur HIC EST ENIM CALIX, &c. ſed ſit ſenſus, HIC, qui continetur in hoc Calice EST SANGVIS MEVS, vt dici ſolet, dum cōtinetur vas plenum aliquo liquore, hoc eſt oleum, vel balſamum, & intelligitur, quod continetur in vaſe oleum, vel balſamum. D. Thom. 3.p.q.78. art. 5. & in expoſitione Epiſt. ad Corinth. c. 11.

De Miniſtro ſanctiſſimæ Euchariſtiæ.

QVAESITVM LXX.

SVMMARIVM.

1 *Solus Sacerdos poteſt adminiſtrare hoc ſacramentum ordinariè loquendo.*

2 *Solus Parochus, vel ordinarius Superior, vel Delegatus expreſſa, vel tacita Superioris licentia poteſt adminiſtrare hoc ſacramentum.*

3 *Antiquitus, Diaconus poterat adminiſtrare ſanguinem in Calice, ſed hodie non permittitur niſi ſolum Hoſtiam tempore neceſſitatis, quod nullus alius ipſo inferior poteſt agere.*

An ſolus Sacerdos poſſit adminiſtrare ſacramentū Euchariſtiæ alijs ?

1 DIC. Quod ordinariè loquendo ſolus Sacerdos eſt miniſter huius Sacramenti, exemplo Domini noſtri IESV Chriſti, qui ſimul conſecrauit, & diſpenſauit Apoſtolis, & ſibi ipſi prius. D.Thom. 3.p.q.82. art.3. & habetur Canone peruenit

uenit. de conse.d.2. & in Can. nullus.d.22. & quod Christus sibi ipsi dispensauerit, extat versus D. Thom. Se cibat ipse cibus.

2 Sed notandum, quod non omnis Sacerdos potest administrare hoc sacramentum alijs sed solum Parochus, vel alius ordinarius superior, vel qui ab eo delegatus fuerit expressè, seu etiam ex tacita Superioris facultate. Concil. Carthag. 2. c. 7. Et hoc intelligatur quocunque tempore, non solum in Paschate. Nauar. c. 21. num. 52.

3 Antiquitus Diaconus poterat administrare sanguinem in Calice, vt habetur in Vita sancti Laurentij, quod hodie non permittitur, non autem potest administrare hostiam, nisi tempore necessitatis, & de licentia Episcopi, vel Parochi etiam præsentis, sed hodie etiam hoc ab vsu recessit, sed in absentia prædictorum potest sine licentia administrare tempore necessitatis. Sot. in 4. d. 13. q. 1. art. 3. Vict. num. 89. de Euchar.

Hinc infertur, quod Diaconus inferior, aut laicus, aut fæmina in nullo casu potest dispensare, nec deferre ad infirmos. Sot. lo. ci. Sylu. Euch. 3. q. 4.

Et hic obiter tenendũ mẽte, q̃ Sacerdos in necessitate potest seipsum communicare. Caet. in verb. communio sacramentalis & in c. 26. in Matth.

De effectibus sanctissimę Eucharistiæ?

QVAESITVM. LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Primus effectus huius sacramenti est collatio gratiæ.*
2 *Secundus, datur pignus gloriæ.*
3 *Tertius, remittuntur peccata mortalia, oblita, & de quibus non habetur perfecta contrictio.*
4 *Quartus, remittuntur peccata venialia.*
5 *Quintus, remittitur pœna peccatorum.*
6 *Sextus, præseruatur homo à peccatis*

Quot

Quot effectus operetur ſanctiſſima Euchariſtia, vt dictum eſt ſumpta?

1 DIC. Quod multiplices. Primo confert gratiam. Secundo dat pignus futuræ gloriæ. Tertio expiat delicta mortalia. Quarto, abſtergit venialia. Quinto, condonat pænas pro peccatis debitas. Sexto dat robur, vt poſſit quis abſtinere à futuris culpis. Angel. Dial. 4. num. 391. & ſequen.

Et pro declaratione horum effectuũ ſciendũ conferre gratiã, quia in hoc ſacramẽto, in quo cõtinetur Chriſtus, recipitur gratia Chriſti, dũ digne recipitur iuxta illud Ioan. 6. qui manducat me, viuit propter me, quod intellige de gratia.

2 Secundo pignus gloriæ, quia, qui dignè ſuſcipit, acquirit vitam æternam; hinc loco citato habetur, ſi quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum, quæ vita æterna, vita gloriæ eſt.

3 Tertio, remittuntur peccata mortalia, & hoc habet ex paſſione Chriſti, quę eſt fons remiſſionis, & intellige de peccatis oblitis ſine culpa, vel de illis, de quibus pænitens non habuit perfectam contritionem, tunc enim ſumẽdo hoc ſacramentũ charitatis, contritio perficitur, & per conſequens remiſsio confertur, Sed hic effectus in ſuſceptione Euchariſtiæ in re, non autem in voto.

4 Quarto, remittuntur venialia, iuxta illud Innocentij 3. Hoc venerabile ſacramentum venialia delet. &c.

5 Quinto remittit pænas peccatorum non directè ex vi ſacramenti, cum principaliter ipſius effectus ſit nutritio ſpiritualis, & vnio ad Chriſtum, & ad fideles, ſed remittit ex quadam concomitantia, nam cum hæc vnio non fiat ſine charitate, & per charitatem quis conſequitur remiſſionem, non ſolum culpæ, ſed etiam pænæ, ſecundum tamen modum deuotionis, & feruoris, imò ſequitur etiam, vt, & venialia per ſuſceptionem hui⁹ ſacramenti deleantur.

6 Sexto, præſeruat à peccatis; hinc dicitur: Si quis mãducauerit ex hoc pane non morietur, quod intellige de morte ſpirituali,

quæ quidem peccatum eſt, nam peccatum, cũ conſumatum fuerit, generat mortem. D. Thom. 3. par. quæſt. 79. art. 1. & Summiſtæ. & alij multi Theol.

QVAESITVM LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Hoc ſacramentum confert gratiam cum ſumitur, dummodo non ponatur obex.*

2 *Hoſtia inuenta in ore iam mortui debet extrahi, & ſumi à communicaturo in craſtinum, vel conſeruari in pyxide.*

3 *Non debet dari patientibus fluxum indigeſtionis.*

4 *Poteſt dari exiſtentibus in nauigijs, ſed hoc ex ſpeciali indulto Clementis VIII. Triremibus Regi Catholici.*

5 *Conſtitutis in periculo mortis ſolus Parochus tenetur adminiſtrare Viaticum, nec vllo caſu excuſatur etiam peſtis, &c.*

An hoc ſacramentum conferat gratiam, dum conſecratur, vel dum offertur, vel dum ſumitur à communicante?

1 DIC. Quod non confert gratiam, dum conſecratur, vel dum offertur, ſed cũ ſumitur, vnde dixit Dominus, qui manducat me, viuit propter me. Sot. in 4. d. 9. q. art. 1. ad 1.

Sed ſi pænitens ponit obicem culpæ, & per conſequens non recipit gratiam ſumendo, aliqui voluerunt, quod dum perdurant ſpecies ſacramentales integræ in gutture, vel ſtomacho, recedente obice adhuc conferunt gratiam. Caet. in 3. p. q. 39. art. 1. Maior. in 4. d. 9. arg 5.

Aliqui autem volunt gratiam conferri ſolum dum ſumitur, & ratio ipſorum eſt, quia applicatio huius ſacramenti eſt comeſtio: ideo ſi ponatur obex in comeſtione, non recipit gratiam. Sot. in 4. d. 11. qu. 2. art. 1. & alij. Et hæc eſt probabilior opinio.

2 Nota hic curioſam rem, quod ſi in ore iam mortui prius cõmunicati

municati inueniatur particula consecrata, debet extrahi, & sumi à communicaturo in crastinum, vel conseruari in pyxide, vbi etiam aduerte, quod ad euitandum hoc inconueniens, non esset danda cõmunio mox morituro, & agenti animam.

3 Nec debet dari patientibus fluxum indigestionis: sunt, qui dicunt, quod sanis post sumptam communionem sit abstinendum saltem hora ad diggerendum, sed hæc est rigida opinio.

4 Nota hic, quod secundum aliquos potest administrari sanctissima communio infirmis in Nauigijs existentibus, sed secundum veriorem opinionẽ requiritur expressus consensus Summi Pontificis, vt de facto fuit concessus a Clemente VIII. Triremibus, Inuictissimi Regis Catholici, ob causas pias, & efficaces in breui expressas. Et nota obiter quod mox morituris non est danda communio, vt alibi etiam dictum est.

5 Nota etiam, quod constituti in periculo mortis, non nisi a Parocho viaticum sumere debẽt, & si quis Parochianus moriatur culpa Parochi sine sacramẽtis, grauiter esset puniendus Parochus. cap. Si presbyter. 26. q. 6. Nec vllo casu excusari potest, qui teneatur administrare sacramẽta suis Parochianis nec peste, nec alterius contagionis infirmitatibus. Ripa. in Trat. de peste. 47. Suarez disp. 44. de extrema Vnct. & alij.

De sacra communione Summi Pontificis, in Missa solemni.

QVAESITVM LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Susceptio Sacramenti Eucharistiæ modo insigniori vocatur Communio.*

2 *Quare Summus Pontifex celebrat in Altari, & in Sede communicat.*

3 *Quare sumit Hostiam in latere sinistro Sedis, & Sanguinem in dextero.*

4 *Et quare sumit Sanguinem cum calamo in Calice.*

Quare ſumptio ſanctiſsimi Sacrameuti appelletur Communio, & Summus Pontifex in Miſſa ſolemni cōſacret ad Altare, & in ſolio cōmunicet?

1 DIC. Quod, licet ſuſceptio omnium ſacramentorum poſſet dici communio, quia per ipsā vnimur Chriſto, vt ait Iſiodorus lib. 1. Epiſt. 228. tamen ſuſceptio ſanctiſſimæ Euchariſtiæ, modo quodam inſigniori vocatur communio, quia vnica, & perfecta Hoſtia fide exiſtimanda non ſpecie, nec exteriori viſu cenſenda, ſed affectu interiori, ſi digne ſumatur conciliat nobis cum Deo coniunctionem, & nos ſibi incorporat. Et Græci Synaxis, ideſt, vnio, quia omnium fidelium communis eſt vnio. Dionyſ. in lib. de Ange. Hierarchia.

2 Quando verò in Altare conſacrat, & in ſolio communicat, ſignificat Chriſtum cænantem cum Diſcipulis in cænaculo, & ſignificat eundem affixum Cruci, coram omnibus paſſum, & repræſentat eundem quaſi reclinantem in Cruce, & vno, & eodē actu repræſentat vtrunque ſacrificium, nempe cruentum, & incruentum.

3 Dum autem cōmunicat, ſumit Hoſtiam ad ſiniſtrum latus Sedis Pontificalis, & Sanguinem ad dexterum, & repræſentat ſanguinem cum aqua è latere Chriſti dextero eſſe fluxum, ſed hoſtiam ſumit ad ſiniſtrum, & diuidit cum ſanguine inter Diaconum Cardinalem, & Subdiaconum Apoſtolicum, vt inſinuet communionem in cænaculo illo inſtitutam.

4 Et ſumit cū calamo in Calice, vt deſignet calamū Chriſto in Cruce affixo porrectū ad potandū, & ſignificat amaritudinē Paſſionis, & cum miniſtri eodem modo ſumunt partem ſanguinis inſinuatur, Miniſtros communicare dolorem eiuſdem Paſſionis.

Qui vult myſteria hæc fuſius noſſe, legat doctiſſimum Tractatum admodum Reuerēdi Patris Fratris Angeli Rochæ Apoſtolici Sacrarij præfecti.

Nota,

Nota, quod in ſacramento Euchariſtiæ, in vltimo inſtanti prolationis verborũ formæ, ibi non eſt aliud realiter, niſi ſpecies panis, & vini, & ſic ſpecies ſunt ſine ſubiecto, ideſt, accidentia, & non eſt ibi realiter, niſi verum Corpus, & ſanguis Chriſti, & idem corpus, quod natum eſt de Virgine, quod pependit in Cruce, & poſitum eſt in ſepulchro, quod reſurrexit, & in Cælum aſcendit, & ſedet ad dexteram Dei Patris, & quod venturum eſt Iudex ſæculi, & ſic eſt in Altari excluſa paſſibilitate. c. omnia. c. Ego Berengarius, & cap. quid ſit ſanguis de conſec. diſt. 11. & ibi DD. Hoſt. in Summ. tit. de conſecrat. Eccleſiæ ff. & quando. vide Cardin. S. Syxt. in c. ſinguli. de conſecr. d. 11. vide DD. in c. vbi eſt pars de conſec. d. 2. adſit.

De hoc ſacramento (vltra ea, quæ ſuperius ſunt) dixit Doctor meus Angelicus, quod viuificat mortuos, quod fit conferendo primam gratiam. 3. p. q. 79. art. 3. & q. 80. art. 4. & in 4. ſent. d. 9. q. 1. art. 3. dicitur Euchariſtia, ideſt bona gratia. Dionyſius de Angelica Hierarchia. dicitur Viaticum, quia eſt cibus & fortitudo eorum, qui de hac vita ad alteram tendunt. 26. q. 6. c. ſi quis de corpore, vel qui recedunt, &c. de his. Dicitur Hoſtia de conſec. d. 2. c. ſemel. c. ſemel, imò latius, dicitur Synaxis, ideſt vnio, quare per Dionyſ. c. 1. nos omnes vnit in Domino.

QVAESITVM LXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo quotidie communicare ſit laudabile, explicatur.*
2 *Sacerdos præparatus ad celebrandum, & omittens celebrare pluria mala facit.*
3 *Sanctus Thomas de Aquino compoſuit Officiũ corporis Chriſti.*

An liceat quotidie accipere communionem ſanctiſſimam?

1 DIC. vt infra D. Auguſt. dicit quotidie communicare nec laudo, nec vitupero. c. quotidie de conſec. d. 2.

D. Thom. dicit, quod ex parte ſacramenti ratione vtilitatis prouenientis quotidie eſſet accipienda communio, ſed ex parte ſumentis eſt conſiderandum, quod bene paratus ſit, & laudabile eſt, vt quotidie ſumat. 3. parte.

D. Ambroſius, quoties (inquit) Sanguis Chriſti effundiur in remiſſionem peccatorum debeo ſemper accipere, quia ſemper pecco, in lib. de ſacram. addens Ambroſius accipe quotidie, quod tibi proſit, ſic viue, vt quotidie merearis accipere. Sed ſecundum mentem D. Thom. pertinet ad reuerentiam huius ſacramenti, vt quotidie ſumatur, &, vt aliqãndo abſtineatur. Itaque ſi experientia docuit, continua communione deuotionem augeri, & feruorem non minui, tunc quotidie communicandum eſt, ſin minus iudicio communicantis relinquitur. 2 Cum vero Sacerdos cognoſcens ſe eſſe præparatum, & ſine peccato, & abſtinet à celebratione multa mala facit, nam priuat ſanctam Trinitatem gloria, Angelos lætitia, homines adiutorio, & venia, mortuos ſubſidio, & gratia, & ſe ipſum priuat rectitudine mentis, informatione intellectus verborum veritate, & omni ſtabilitate. Hæc venerabilis Beda.

3 Nota hic, quod Officium ſanctiſsimi corporis Chriſti, fuitcompoſitum a D. Thoma Doctore Angelico, iuſſu Papæ Vrbani IIII. a quo retulit in præmium columnam argenteam,

DE SACRAMENTO PAENITENTIAE.

QVAESITVM I.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentũ Pænitentiæ fuit præfiguratũ in veteri ſcriptura.*

An Pœnitentia fuerit præfiguratum in ſcriptura veteri?

1 DIC. Quod ſic, nam fuit præfigurata in ſcala Iacob, vt habetur Geneſ. 28. cui Scalæ Iacob Dñs innittebatur, nã Iacob interpretatur ſupplantator, quia peccator mediante pœnitentia ſupplantat vitia, & ſicut in illa ſcala videbantur Angeli aſcendentes & deſcendentes, ſic ſuper peccatore pęnitente gaudent Angeli Luc. 21.

QVAESITVM II.

SVMMARIVM.

1 *Nomen Pænitentia plura ſignificat.*
2 *Pænitentiæ malæ plures acceptiones,*
3 *Pænitentia bona multiplex eſt.*
4 *Pænitentia, in quantum dicit abominationem peccati, fuit in Chriſto.*

An hoc nomen (pænitentia) plura ſignificet?

 DIC.

1 DIC. Quod ſic. Primo ſignificat diſplicentiam quandã naturalem, & remorſum conſcientiæ. Secundo ſignificat pænitentiæ virtutem. Tertio ſignificat ſacramentum pænitentiæ. Quarto ſignificat pænitentiam iniunctã à Confeſſore, &
2 dicitur pænitentia, quaſi pænæ tentio, quia pænitens pænam tenet, & ſuffert ob eius peccata, &, vt proſit, eſt neceſſe, vt corde teneatur; hic dicitur pænitentia, quaſi pænæ tenentia. c. de pænit. d. 3.

Primo modo pænitentia eſt indifferens, quam habent etiam gentiles, vnde D. Ambroſius, Impio animus ipſe pæna eſt, & Ariſtot, in Ethi. torquetur ſua pænitudine malus. & Ouidius,

Pænitet, & facto torqueor ipſe meo.

2 Vel poteſt eſſe huiuſmodi pænitentia etiam mala, cum aliquem pænitet alicui benefeciſſe, & non male feciſſe, & hoc in tantum creſcere poterit, vt ſit etiam peccatum mortale.

Hæc pænitentia mala dicitur etiam pænitentia deſperata, vt fuit pænitentia Iudæ, & Caimi, vt in c. Iudas. & in c. ſceleratus de pænit. d. 3. dicitur etiam pænitentia deſperata, pænitentia damnatorum, de quibus dicitur pænitentiam agentes, &c.

Dicitur etiam pænitentia mala, pænitentia ſera, quia eſt periculoſa, cum potius peccator deſeritur à peccato, quam ipſe peccata deſerat. c. 3. de pænit. & c. vlt. d. 7.

Dicitur etiam mala pænitentia ea, quæ dicitur vana, quæ non habet perſeuerantiam in bono, ſed quacunque occaſione iterum redit peccator ad peccandum, vt canis ad vomitum. c. irriſor. & c. inanis de pænit. d. 3.

Dicitur etiam mala pænitentia, quando eſt falſa, & eſt quando quis non reſtituit, vel non habet animum reſtituendi ablatum, vel famam alienam, vel non remittit ex corde, vel non relinquit negotia, quæ ſine peccato exerceri non poſſunt. c. ille pænitentiam deponit. d. 3. & c. Fratres eodem tit.

3 Secundo modo pænitentia dicitur bona, & hæc eſt triplex, vel ſine dolore, vt eſt in beatis, imò cum magno gaudio. Sot.
4 in 4. d. 14. q. 1. art. 2. & 6. vel dicitur bona pænitentia, quam

agunt

agunt homines in emendationem culpæ, quia eſt virtus, quæ mouet hominem ad actum dolendi. An in Chriſto Domino fuerit pænitentia, vt virtus? dic, quod ſic, in quantum dicit abominationem peccati in communi, non autem peccati commiſſi, & id eſt de fide.

De Definitione huius ſacramenti.

QVAESITVM III.

SVMMARIVM

1 *Sacramenti Pænitentiæ definitiones, ſeu deſcriptiones aſſignãtur.*
2 *Materia ſacramenti Pænitentiæ eſt duplex.*
3 *Forma huius ſacramenti quæ ſit aſſignatur.*
4 *Effectus ſacramenti Pænitentiæ qui ſint explicantur.*

Quid eſt Sacramentum Pænitentiæ?

1 DIC. Quod Pænitentia eſt ſacramentum remiſſionis peccatorum poſt baptiſmum commiſſorum, à Chriſto Domino inſtitutum, vel eſt ſacramentum, quo lapſi poſt Baptiſmũ reconciliantur Deo per abſolutionẽ proprij Sacerdotis ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 1. nam quem Sacerdos Iudicat, Deus iudicat, cuius perſonam in Eccleſia gerit. c. celebratio. de Pænitent. d. 3. vel eſt ſacramentum abſolutionis, quo Sacerdos ſibi ſubditum, & confitentem ſua peccata cum iuſto dolore, & propoſito ſatisfaciendi abſoluit. Nauar. c. 21. num. 11. & hæ ſunt deſcriptiones ſacramenti Pænitentiæ potius, quam definitiones nam ſolius ſpeciei eſt definitio (vt docet logica) quod ſacramentum pænitentiæ eſt neceſſarium ad ſalutem poſt baptiſmũ lapſis in peccato morrtali Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 14. Ideo à B. Hyeronimo vocaur ſecunda tabula poſt Naufragium c. multiplex, & c. ſecunda de Pænit. d. 1. & à D. Auguſt. Baptiſmus reiterabilis.

Hoc

2 Hoc sacramentum pœnitentiæ, de quo noster est sermo habet, sicut, & cætera, suam materiam, & formam, & effectus; materia est duplex, quædam propinqua, quæ sunt actus pænitentis, nempe contritio, confessio, & satisfactio, quædam vero remota, & sunt ipsa peccata detestanda. D. Thom. 3. p. q. 84. art. 5. & vtraque vocatur quasi materia, quia propriè materia dicitur de re corporali.

3 Forma huius sacramenti sunt illa verba, EGO TE ABSOLVO, & materia, vt supra, & hæc forma dicuntur partes essentiales sacramenti Pænitentiæ, & vna deficiente non consistit, verba vero, quæ præcedunt, & subsequuntur formam antedictam, non sunt de essentia absolutionis, & propterea non prætermittenda sine iusta causa, vt esset articulus necessitatis, quia moriretur æger, aut vulneratus, & similes, Habet etiam hoc sacramentum suas partes integrales, & sunt Contritio, Cō fessio, & Satisfactio, & sine aliqua istarum, puta, sine satisfactione potest consistere.

4 Effectus huius sacramenti est remissio peccatorum, & collatio gratiæ, & commutatio pænæ æternæ in temporalem c. si peccatum de Pænit. d. 1. Imò si maxima fuerit contritio in totum, vel in maxima per se extinguit pænam temporalem c. si agamus de pænit. d. 1. Et serenitas conscientiæ, & spiritus consolatio, vt ex Conc. Trid. lo. ci. & liberatio a flagellis, & pænis temporalibus, & auxilium contra reciduum peccatum, & renouatio virium animæ, & mille alij effectus boni, quos experiuntur veri pænitentes.

QVAESITVM IIII.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum Pænitentiæ conuenientissimè constat ex partibus integralibus, & essentialibus.*

2 *Partes integrales sunt contritio, confessio, & satisfactio, corrispondent hæ partes tribus generibus peccatorum, scilicet, corde, ore, opere.*

An

An hoc sacramentum conuenienter habeat partes essentiales, & integrales?

1 DIC. Quod conuenientissimè, quia fuit institutum pro reparando homine, qui constat partibus essentialibus, & integralibus, & partes integrales, quæ sunt tres, vt dictum est, 2 correspondent tribus modis, quibus offenditur Deus, scilicet, corde, ore, & opere, & sic contritione, & confessione, & satisfactione placandus est, c. maiores extr. de Baptismo.

Hæc tria genera peccatorum, nempe cordis, oris, & operis fuerunt significata per tres mortuos a Domino resuscitatos, vt per filiam Archisynagogi domi resuscitata significatur peccatū cogitationis, internum. cap. quem pænitet. de Pænitent. d. 1. Per filium Viduæ extra in via resuscitatū significatur peccatum loquutionis. Per Lazaraum è monumento fætidum resuscitatum significatur peccatum operationis. c. quantumlibet de Pænit. d. 1. & licet Dominus resuscitasse alios mortuos, credatur tamen de his tribus fit mentio, quibus significatur modus triplex, quo offenditur Deus, & omnes species ad hos reduci possunt.

De Contritione.

QVAESITVM V.

SVMMARIVM.

1 *Contritionis, & attritionis significatio.*
2 *In Contritione sunt tria.*
3 *Contritionis definitio assignatur.*
4 *Attritionis definitio assignatur.*

Quid significat hoc vocabulum (contritio, & attritio?

1 DIC. Sumpta metaphora a re corporali, contritio, seu conterere, significat rem duram frangere, & comminuere, appli-

re applicatis necessarijs instrumentis in partes minutissimas, & in pulueres reducere, ita, vt prima forma non appareat, nec illius calor, vel sapor. de qua re habetur Isaiæ 30. cominuetur cõtritione perualida, vt conteritur vas figuli, & non remaneat de eius fracturis testa, in qua portetur igniculus de incendio, vel parum aquæ de puteo hauriatur.

Hinc applicata similitudine ad spiritualia, dic, quod peccator applicatis instrumentis in ratione,nempe, amoris in Deum, & doloris contra peccata, debet ita dolere de peccato ex corde, vt nullum ipsius vestigiũ relinquatur, nec affectio ad illud, & vetus cor ita conteri, & cominui debet, vt Diabolus non inueniat in eo,vbi imponat igniculum pristini desiderij, aut tantillum aquæ noxiæ voluptatis,& hoc facto dicetur pænitens contritus.

2 Et aduertendum, quod in contritione sunt tria. Primo est cor peccatoris,quod erat lapideum duritiæ peccati, & conteritur præ dolore, & detestatione ipsius, vti offensa Dei, qui est summè amabilis, iuxta illud; Scindite corda vestra. de Pænit. d. 1. vel quod conteritur est ipsummet peccatum in corde infixum, quod dolore ob Dei amorem in corde totaliter teritur. Itaque homo peccator dolens pro culpa vti offensa Dei, quem ldebet summè amare, tollit ipsam. Secundo est dnplex machina, vna qua pænitens seorsum eleuatur, & hæc est spes veniæ proueniens habendo oculum ad misericordiam Dei. Altera est,qua pænitens deorsum deprimitur, & hæc est timor Gehennæ. Tertio, quod conteritur est peccati delectatio, vt nil de eo in posterum remaneat in anima pænitentis.

3 Contritio ergo est dolor perfectus voluntariè assumptus de peccatis,quatenus sunt offensa Dei,propter Deum cum voto cofitendi, & satisfaciendi, et hæc definitio placet omnibus Theologis.

4 Attritio verò, seu atterere, est frangere in partes grossiores, vnde applicata etiã in hoc, similitudine erit dolor imperfectus de peccatis, non, vt offensa Dei, sed ob pænas inferni, vel aliũ respectum humanum, et hic dolor in attritione nascitur ex timore

more seruili, sicut dolor contritionis ex amore filiali, sed sicut contritio est multum laudanda, sic attritio non est vituperanda, nam est donum Dei, & impulsus quidam Spiritus sancti ad iustitiam parandam ex Concil. Trid. sess. 14. c. 4. dũmodo concurrant propositum non peccandi, & spes veniæ, idest, vt putet pænitens sufficere, vel quod non videtur ei non sufficere, ad merendam absolutionem, & hæc attritio, putata contritio sufficit (adiuncto sacramento) ad merendam absolutionem. Sot. 4. d. 18. q. 3. art. 3. de Graff. de attritione c. 2. num. 8. & hoc modo attritus fit contritus,

QVAESITVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Multiplices species attritionis assignantur.*
2 *Attritiones perfectæ virtute sacramenti transeunt in contritionem.*
3 *Attritiones imperfectæ vero nequaquam.*

An sit alia attritio, quæ fiat contritio?

1 DIC. Quod sic, & est, cum concipitur dolor de peccatis ob amorem Dei, & quatenus sunt eius offensa, & credit pænitens habere sufficientem dolorem, cum re vera non habeat, hæc attrito potest fieri contritio virtute sacramenti, licet regulariter attritio non fiat contritio secundũ D.Th. in 4.d.17.q.2.Sed D. Th. intelligit de illa attritione, q̃ est ex obiecto, quæ est dolor non respectu offensæ Dei, sed timore inferni, vel consideratione Diuini iudicij, & hæc dicitur attritio intrinsecè.

Sed est alia attritio extrinseca, quæ habet Deum summum bonum pro obiecto, sed non habet dolorem perfectum, & hoc accedente proposito abstinendi a peccato, vel superueniente gratia potest fieri contritio, sed non illa, de qua loquitur D. Thom. quamuis ad illam disponat Scotus 4. d. 14. q. 2. art. 1. Sot. d. 12. q. 2. art. 5. Nau. c. 1. num. 41.

Est

Est & alia attritio, quæ fit contritio virtute sacramenti, & est, quando pænitens putat se dolere propter Deum, & non dolet nisi propter pænas inferni. Itaque vocabitur attritio, putata cótritio, & virtute absolutionis sufficit ad gratiam.

2 Hic notandum esse quatuor species attritionis, quæ virtute sacramenti sufficiunt ad gratiam, & vocantur perfectę. Prima est quando dolemus de peccatis, sed non ita ardenter, & super omnia (vt conueniebat) Vict. de pænit. num. 122. Secunda, quando dolemus propter Deum, & credimus habere dolorem sufficientem, cum reuera ita non sit, Nau. c. 1. num. 39. Tertia, quando putamus dolere propter Deum, sed non dolemus nisi ob metum inferni. Sot. loc. cit. Quarta, quando dolemus de peccatis, ob metum inferni; sed cum proposito abstinendi de cætero, & spe veniæ. Conc. Trid. sess. 14. c. 4.

3 Sunt tamen aliquæ attritiones, quæ numquam transeunt in contritionem, & dicuntur imperfectæ. Prima est, quando quis dolet de peccatis solummodo ob timorem inferni, vel alterius damni, aut pænæ temporalis pro peccatis infligendæ. Concil. Trid. sess. 14. c. 4. Secunda, quando quis dolet se peccasse, sed non habet firmum propositum abstinendi, & de hac loquitur textus in c. quod quidam extra de pænit. remiss. Tertia est, quando quis dolet de peccatis ob metum tantum, & non doleret, nec abstineret, nisi ob metum, siue pænarum æternarum, siue temporalium.

Hæ itaque attritiones non sufficiunt, & pænitentes accedentes cum ipsis ad sacramentum pænitentiæ, non consequuntur vllam gratiam, sed potius peccant. Nauar. c. 1. num. 17.

QVAESITVM VII.

SVMMARIVM

1 *Primus effectus contritionis est remissio peccati.*
2 *Secundus est reductio peccatoris ad statum gratiæ.*
3 *Duo considerantur in peccato, scilicet, auersio à Deo, & conuersio ad creaturas. Primo correspõdet pæna damni. Secundo pæna sensus*

Quot

Quot effectus operetur in pænitente ipsa contritio.

1 DIC. Quod primus effectus est remissio peccati quo ad culpam, & reductio pænæ æternæ in temporalem, & illius partis etiam remissio, Imò aliquando totius si contritio fuerit maxima D. Thom. li. 4. contra gentes c.22. & 4.sent.d.12. q.2.art.3.& c. olim. & c. magno de pænit. d. 1. Abb. in cap. Deus quidem de pænitent. remiss. Nau. c. 1. num 40.

2 Secundus effectus est contritionis, quod reducit ipsum contritum ad statum gratiæ, & si adhuc non fuerit confessus operetur meritoriè si bene operetur, quod non esset sine contritione.

3 Aliqui de effectu contritionis dicunt, duo considerari in peccato, nempe auersionem à Deo, qui est bonum incommutabile, & conuersio ad creaturas, quæ sunt bonum commutabile, & transitorium. D. Tho. Secũda Secundæ. q. 87. art. 4.

Hinc duplex pæna debetur peccatori, pro auersione debetur ei pæna damni, quæ cõsistit in carẽtia diuinæ visionis, & merito, vt qui se auertit à Deo æterno bono, in æternũ puniatur.

Pro conuersione verò ad creaturas, quia hæc conuersio non est infinita, tum quia bonum ipsum, ad quod est facta conuersio, est finitum, tum quia actus creaturæ non possunt esse infiniti, debetur ei pæna sensus, quæ correspondet conuersioni quæ non est infinita ex genere suo, & per consequens non est hæc pæna æterna intensiuè, sed extensiuè.

Hinc sequitur pænitentem per contritionẽ tollere auersionem à Deo, & ad ipsum conuerti, & propterea tollere illam pænam damni, quæ erat æterna. Sed remanet pæna sensus in hac vita persoluenda, vel per pænas voluntariè susceptas, vt per ieiunia, peregrinationes, & alia opera pænalia, vel acceptando in pænas peccatorum, flagella à Deo nobis inflicta, vt infirmitates, paupertatem, iniustas lites, & alias huius vitæ calamitates, vel per pænas Purgatorij, vel per pænitentias à Confessore iniunctas pro mensura delicti.

De hac remissione extat exemplũ in pænitentia, & remissione

ne facta Dauidi, nam remiſſo peccato adulterij adhuc fuit exacta pæna temporalis per mortem pueri. 2. Regum cap. 12. Similiter fuit populo remiſſum ſcelus Idololatriæ, ſed in pænã flagitij non fuerunt permiſſi introire in terram promiſsionis. num. 14.

Contritio ergo remittit peccatum, quo ad totam culpam, & pænam æternam reddit temporalem, & tam vehemens eſſe poſſet, vt fuit in Magdalena, in bono Latrone in D. Paulo, vt tota etiampæna tollatur. Gloſ. in c. menſuram. d. 1. in extrauag. Prima de pænit.& remiſſ. D. Thom. lo. ci. contra gentes.

Nec,quia contritio tollit peccatum dicendum eſt eſſe superuacaneam confeſsionem ſacramentalem, quæ necaſſaria eſt, etiam ſi contritio ſit perfectiſsima; Imo numquam dicetur contritio, niſi includat votum confitendi; Confeſsio ergo eſt neceſſaria poſt contritionem, tum, quia fuit in voto in ipſa contritione. tum ob incertitudinem, tum, vt exerceatur humilitas à peccatore, tum etiam, vt ſatisfiat ipſi Matri Eccleſiæ, quæ remanſit ſcandalo offenſa à peccatore. c. iudicet. de pænit. d. 1. & ad cautelam. d. 50.

De hac quæſtione ſemper mihi viſa grauiſsima, dum examinator Synodalis in hac Metrapolitana Eccleſia ſpatio huc vſq; ferè triginta annorum fui interrogaui moltoties,& qui in concurſu beneficiorum, & qui pro ſacris confeſsionibus audiendis, & qui ad concionandum admittendi fuerunt, examinari contingit, & à diuerſis diuerſa audiui reſponſa, ſed afferam huc, modo quid DD. quos, vidi, ſentiant de hoc quæſito, & an ſola cõtritio peccata deleat,& quid poſtea operetur confeſſio pænitentis, & abſolutio confeſſoris.

Aliqui dicunt ſolam contritionem non ſufficere, ſi abſit Cõfeſſor per c. fin. de pænit. d. 1.

Aliqui dicunt per ſolam contritionẽ fieri remiſsionem, ſed conditionalem argum de pænit. d. 3. ſanè in fine.

Aliqui dicunt ſufficere contritionem, ſi non ſupererit facultas pænitendi, argum. 42. diſt. 2.

Aliqui dicunt per ſolam contritionem non delere peccatum

ſed

Sed tribus modis esse purgandum, & atuhoritates affirmantes per solam contritionem peccata dimitti deberi intelligi, cũ articulus necessitatis excludit oris confessionem.

Vgo tenuit sola contritione peccata deleri in adulto, qui si postea non confiteatur nec satisfecerit peccata, iam dimissa non redire, sed illum peccare mortaliter, qui confiteri, & satisfacere cum potuit, neglexit, & sic intelligendus de pænit. d. 1. magna. Idem tenet D. Thom. 4. sent. d. 14. art. 4.

Sed omissis istis quæstionibus, dic, quod licet sola contritione deleatur peccatum, adhuc est necessaria confessio, & satis factio, ad exercendam humilitatem in confessione, & iustitiam in satisfactione. de pænit. d. 3. productior, & vt satisfiat Ecclesiæ, quæ læsa est ex peccato, vt dictum est.

Hanc sententiam tenendam dicit Hostien. de pænitent. & remiss. lib. 4. de contritionis effectu, vbi addit. non esse contritionem, quæ peccata dimittit, sed in ipsa contritione gratiam Dei peccata dimittere liberaliter. vnde D. Ambrosius. Agnus, idest, verbum tollit peccata. de pænit. d. 1. & D. Aug. Christus (inquit) qui est agnus, tollit peccata. de conse, d. 4. Nemo tollit.

Hinc elige peccatorum remissionem principaliter tribuendã esse gratiæ Dei, quæ naturaliter præcedit contritionem, deinde sequitur dilectio Dei, deinde dolor offendisse, & ex hoc dolore, sequitur remissio peccatorum, vnde dicitur, qui non diligit, manet in morte. de pænitentia. distinctione 1. & de Magdalena dictum fuit, dimissa ei fuisse peccata multa, quia multum dilexit, concluditur ergo solum Christum peccata dimittere, mediante gratia, quæ operatur dilectionem, & ex dilectione dolorem, & cum Christo, Patre etiam, & Spiritu sancto: nam opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa (vt docet sacra Theologia) & habetur de consecr. dist. 3. omnes, & dist. 4. quomodo.

Pro confirmatione huius sententiæ habetur exemplum de Lazaro à Christo viuificato, sed à Discipulis iussu Domini à vinculis absoluto Xi. q. 3. inter vera. Et de decem Leprosis à Do-

P mino

mino in via, antequã irent, mundatis & iussis adire Sacerdotes; Item de alio leproso omisso etiam ad Sacerdotem de pænit. d. prima.

Alij dicunt peccatorem duplici vinculo teneri, satisfactionis scilicet Deo, & hoc in contritione tollitur, & Ecclesiæ, & hoc per confessionem, & satisfactionem, & per absolutionem confessoris.

Confessor ergo Dei minister, ei cuius Dominus per contritionem peccata remisit, satisfactionem, & pænam temporalem imponit alleuiando, vel aggrauando, quia à Deo est constitutus Iudex Animarum, & ita Dominus remittit pænam æternam, confessor vero pænam temporalem, quia pro quolibet peccato duplex hæc pæna debetur pænitenti. de pænit. d. 1. si peccatum, scilicet, quod principaliter debetur ei pæna æterna, & in temporalem commutatur, & hanc pænam potest Confessor remittere in totum, vel in partem. Hostien. lib. 5. de pænit. & remiss. de contrit. Vbi multa encomia contritionis, & charitatis enumerat, quæ digna sunt, vt videantur, & mente teneantur.

Alij postremo dixerunt, quod Confessor absoluit pænitentem sacramentaliter quoad Ecclesiam militantem, licet, quoad Deum essent dimissa peccata per contritionem, & hæc satis, quo ad quæsitum, salua semper correctione sanctæ Matris Ecclesiæ. vide Conc. Trid. sess. 14. c. 4. & 4. d. 18.

Alij dixerunt formam absolutionis certificari hoc modo: Ego te absoluo, idest, quantum ex parte mea, aut ex virtute sacramenti ego te absoluo, vel Ego te absoluo, idest. Ego te sacramentaliter absoluo, idest, hoc signo notabili, & ita sentit Grat. quia hæc forma primo denotat actum exteriorem, quem Sacerdos exercet formaliter, & deinde significat remissionem interius factã. vide Nauar. de pænit. dist. 5. in cap. ex ijs. Non autem potest dici, Ego te absoluo, idest, ostendo te esse absolutum, quia vere absoluit.

QVAE-

QVAESITVM VIII.

SVMMARIVM

1 *An singularis contritio singulis peccatis mortalibus, vel vna omnibus sit necessaria, variæ sunt Doctorum sententiæ, quæ omnes narrantur, & explicantur.*

2 *Faciens materiam Confessionis peccata venialia, tenetur illa detestari sub pæna peccati mortalis.*

An requiratur singularis cōtritio de singulis peccatis mortalibus, vel sufficiat vna pro omnibus in communi?

1 DIC. Esse diuersas sententias Doctorum, aliqui dicunt requiri singularem contritionē de singulis peccatis mortalibus, & huius sententiæ est D. Thom. Duran. & Riccar. in 4. d. 17. qu. 2. art. 2. & D. Thom. 3. p. qu. 87. art. 1. Sylu. verb. Contritio q. 3. Quod probat multis rationibus.

Alij dixerunt sufficere vnam contritionem generalem de omnibus peccatis, quæ virtualiter se extendat ad omnia, tam quæ memoria habentur, quam quæ non habentur, cum voluntate abstinendi ab omnibus, & singulis, & confitendi, & satisfaciendi. Caiet. in 3. p. & in Summ. verbo contritio. Sot. 4. d. 17. q. 1. art. 3. Nauar. cap. 22. num. 3. & cap. 1. num. 25. & 40.

Tu dic resolutè, quod quando pænitens habet tempus, debet cogitare peccata per loca, & tempora, & de illis sic mente reuocantis, de omnibus conteri singillatim.

Sed quando non habet tempus, sufficit generalis contritio, de omnibus peccatis in communi, & in confuso, & si aliquod peccatum specialiter ei occurreret memoria, de illo specialiter dolere cum proposito abstinendi, & confitendi, & satisfaciendi, & etiam loco, & tempore debito de singulis dolere certo, vide Nauar. cap. 1. num, 25.

Toletus lib. 3. suæ instructionis Sacerd. c. 5. dicit sufficere generalem contritionem peccatorum, siue habeatur in principio cogitationis peccatorum, siue in medio, siue in fine.

Alij ſine diſtinctione tenent ſufficere generalem contritionem. Nauar. c. 1. num. 22. & D. Thom. in 4. d. 17. qu. 2. art. 2. Ego dicerem ſufficere generalem contritionem, ſed occurrente in memoriã aliquo ſpeciali peccato, vel aliquibus ſpecialibus peccatis, de illis eſſe neceſſariã ſpecialem contritionem.

Et adde peccatorem non obligari ad habendam contritionẽ de peccatis quorum non habet mem oriam, nec in genere, nec in ſpecie, facto examine conſcientiæ, quia ſufficit ei illa; quam habet de ijs, quæ recordatur, quod verum eſt, dum inuincibiliter alia recordari non potuit.

Sed ſi oblitus ſit in communi, & dubitat alia commiſiſſe, & ita putat eſſe, quamuis bene non recordetur, tunc de his ſic oblitis debet conteri in generali, & hoc eſt tutius, nam timoratæ conſcientiæ eſt, ibi agnoſcere culpam, vbi culpa non eſt. D. Thom. 3. p. q. 80. art. 4. ad 5. Sot. lo. ci.

Quando vero peccata oblita? in memoriam reuocarentur eſſet neceſſaria de eis contritio. D. Thom. 4. d. 7. q. 2. art. 2. ad tertium.

2 Nota hic, quod faciens de peccatis venialibus in confeſſione ſacramentali materiam ſufficientem, ego teneo cum Medina, quod tenetur illa deteſtari in propoſito abſtinendi de cætero, aliàs peccat mortaliter, ſicut etiam peccat abſoluens talem ſcientem.

QVAESITVM IX.

SVMMARIVM.

1 *Eſt de præcepto ſemel in anno conteri de peccato mortali commiſſo, vel quando imminet periculum mortis.*

2 *In alijs tẽporalibus non tenetur, ſed tenetur ceſſare à peccato.*

3 *Melius eſt, vt ſtatim poſt peccatum quis habeat cõtritionem.*

An ſit ſub præcepto habere ſtatim contritionẽ ſingularem poſt commiſſum peccatum, vel aliquo alio tempore?

DIC.

1 DIC. Quod eſt de præcepto conteri ſemel in anno tempore confeſſionis, vel etiam alio tempore, quando imminet aliquod periculum, vt in infirmitate acuta, vel in periculo naufragij, aut belli, & ſimilium, in quo quis tenetur confiteri, & per conſequens conteri, quando habet confeſſorē, quod ſi non habet, debet ſaltem conteri.

2 In alijs verò temporibus non tenetur quis ſtatim conteri, ſed ſolummodo ceſſare à peccato, & ſi de illo aliqua memoria ſuppetat, illam ſtatim eijcere, & de illo ſibi non complacere, aliàs pecaret de nouo peccato complacentiæ. Tolet. li. 3. Inſtruct. c. 5. Sot. 4. d. 17. q. 2. art. 3. & 6.

2 Sed melius eſſet ex parte finis, vt ſtatim poſt peccatum quis conteratur, & cum Deo reconcilietur, & exeat à morte ſpirituali, ne præueniatur ſubita morte temporali. Hinc Salamon. Ne tardes conuerti ad Dominum. Eccleſiaſt. cap. 5. Nauar. c. 1. num 31. Quod etiam ſecurius eſt euadendum complacentiam peccati, nam præceptum de non complacendo de peccato commiſſo eſt negatiuum, & obligat ſemper, & ad ſemper, Ideo debet ſtatim adimpleri, & proptera peccator deberet ſtatim conteri, vt ſecurius viuat à complacentijs, & vt ſtatim recōcilietur Deo.

QVAESITVM X.

SVMMARIVM.

1 *In contritione eſt neceſſaria deteſtatio peccati ſuper omne deteſtabile, & dolor debet eſſe maximus, & explicatur.*

2 *Hic dolor non eſt æquandus dolori Paſſionis Chriſti, vel doloribus inferni, aut deſperatorum, vt Caini, Iudæ, &c.*

Quantus debet eſſe dolor neceſſarius in contritione, vt ſit vere contritio?

1 DIC. Eſſe neceſſariam deteſtationm peccati ſuper omne deteſtabile, & dolor debet eſſe maximus comparatiue, non autem intenſiuè, vt volebat Andria. de pænit. q. 2. art. 2.

Quolib. art. 3. & tunc sufficit, etiam si non sit ita intensus, vt detestatio, & dolor alicuius mali temporalis.

2 Hinc sequitur dolorem requisitum in contritione non esse æquandum dolori Passionis Christi, aut doloribus inferni, aut doloribus desperatorum, vt Caimi, Antiochi, & Iudæ, D. Th. 3. p. q. 46. art. 6. & habetur in cap. nullus, de pænit. d.7. c. Iudeæ. & c. sceleratior de pænit. d. 1. Sed dolor hic debet esse maximus comparatiue, & appretiatiuè, vt dictum est qui dolor non est necesse, vt habeatur plus de vno peccato, qnàm de altero, quamuis hoc esset ad remissionem maiorem pænæ, & ad maioris gratiæ consequutionem. Tolet. lib. 3. c. 5. instruct.

QVAESITVM XI.

SVMMARIVM.

1 Peccator dicitur habere contritionem, etiam si secundum sensum magis displiceat amissio rerum temporalium, quam offensa Dei, & dũmodo amore appretiatiuo diligat Deum.

An diceretur habere contritionem, si quis intentius doleret de amissione charorum, puta, filiorum, vel parentum, aut honoris, aut bonorum temporalium, quam de peccatis?

1 DIC. Quod adhuc posset dici hunc peccatorem habere contritionem, si appretiatiuè diligat magis Deum, etiam si intentius secundum sensum ei displiceret amissio sensibiliũ charorum, quam peccata, quia sensibilia, tanquam propinquiora obiecta magis mouent, quam spiritualia, & per consequens amor sensibilium intentior est, quam spiritualium. Sot. 4. d. 17. q. 2. art. 4.

QVAESITVM XII.

SVMMARIVM.

1 Non tenetur peccator de maiori peccato conteri, quam de minori, sed hoc est de consilio.

2 Ad

2 *Ad remissionem culpæ, quæcunque detestatio sufficit, dummodo sit, ut de offensa Dei.*

An sit habenda maior contritio de maiori peccato & minor de minori?

1 DIC. Quod non de necessitate, sed de consilio, quia aliter sequeretur peccatorem teneri scire qualitatẽ peccatorum, quod est impossibile, & maxime rudibus. Nauar. c. 1. num. 31.

2 Vel dic, quod quo ad remissionem culpæ, quęcunque detestatio sufficit, dũmodo, vt de offensa Dei, propter ipsum Deum, sed quo ad remissionem pænæ, maiora peccata, maiori sunt dolore purganda. D. Thom. in lib. contra gentes. c. 27. Glos. in c. mensuram. de pænit.

QVAESITVM. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Contritio debet esse maximus dolor in voluntate, & ratione, quo ad extimationem, & appretiatiuè.*

2 *De congruitate tamen hic dolor, non de necessitate debet esse sensitiuus.*

An contritio debeat esse dolor maximus, quo ad intentionem?

1 DIC Quod hoc non est de necessitate, sed debet esse summus in voluntate, vel ratione, quo ad extimationẽ, & appretiatiue, & quo ad comparationem, idest, quod qui conteritur potius vellet se passum esse quodlibet malũ tàm in persona, quam in honore, & in bonis, quam offendisse Deum summum bonum, & super omne amabile, & æstimabile, si quæ daretur optio, vt aut offendatur Deus, aut amittantur omnia bona temporalia, imò honor ipse, & vita potius, eligendum esset amitti omnia, etiam vitam, & honorem, quam offendi Deum,

um. Innoc. in c. omnis de pænit. & remiss. extra. Itaq; dolor in contritione debet esse summus appretiatiue, & comparatiue, & huiusmodi comparatio est præponenda perfectis, tyronibus, quia esset ei periculosa, vt docet Doctor Angelicus dist. 17.q.5. art.6.

2 Hic sciatur dolorem in contritione nõ requiri necessario, vt sit sensitiuus, sed bene de congruitate, quia Deus non obligat hominem ad impossibilia, & cum est sensitiuus dolor in contritione non est necesse, vt sit immoderatus, vt quis præ dolore peccati, ita mœrore consumeretur, vt sibi mortem causaret, quia hoc modo peccaret potius peccato homicidij. Sot.4. d. 17. q. 1. art. 4. Post D. Thom. 3.p.q.84.art.9.

Et cũ dubitatur, sit ne peccatum mortale, vel veniale debet habere contritionẽ sub conditione, quatenus sit mortale. Nau. cap. 1. num. 26. sed P. Marius tenuit, habendum esse, vt de mortale.

QVAESITVM XIV.

SVMMARIVM.

1 *De quolibet peccato actuali potest haberi contritio, & agi pænitentia.*

2 *Quædam peccata difficilius remittuntur, non respectu Dei, sed respectu malitiæ peccantium.*

An de quolibet peccato possit haberi contritio, & agi pænitentiam?

1 DIC. Quod sic, vnde Chrisostomus, Deus quemq; pec-
2 catorem reuertentem libenter suscipit. Sunt tamẽ quædam peccata difficilia ad remittendum, non respectu Dei, sed respectu peccantium, vt sunt peccata in Spiritum sanctum, quæ sunt ex malitia, & ita intelligitur locus Matth. 12. Qui peccat in Spiritum sanctum. non remittetur ei, idest, de difficili ei remittetur ob oppositionem malitiæ, quæ de difficili tollitur.

Sed ad literam dictum Euangelistæ est intelligendum de finali inpænitentia, quãdo quis moritur in peccato, & nullo modo pænitet. Glos. in c. Si Sacerdos de pænit d.1.

QVAE-

QVAESITVM XV.

SVMMARIVM

1 *Secundum habitum debet peccator continuè dolere de peccato comiſſo, non autem ſecundum actum, & hoc explicatur.*

An poſt remiſſionem peccati debeat pœnitens habere dolorem continuum de illo?

1 DIC. Quod ſic ſecundum habitum, ideſt, quod cum peccati recordatur, debet de illo habere diſplicentiam, ſed non ſecundum actum, quia hæc diſplicentia non poteſt eſſe perpetua, aliàs pænitens obligaretur ad impoſsibile. Sum. Confeſſ. lib. 3. ce pænit. & remiſſ. 9. 3. & 25.

QVAESITVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Conſcientiæ examen non requiritur ratione contritionis.*
2 *Examen conſcientiæ requiritur ratione confeſſionis.*

An requiratur examen conſcientiæ in contritione?

1 DIC. Quod non requiritur examen ratione contritionis, quia poteſt homo per contritionem iuſtificari, ſine examine conſcientiæ. Caiet. in Summ. verb. contritio. Nau. c. 1. num. 37.

Ergo non requiritur ante contritionem, quia in ſubitaneis conuerſionibus poteſt eſſe vera contritio; & tamen non adeſt examen conſcientiæ, nec requiritur poſt iuſtificationem habitam per contritionem, quia poſt iuſtificationem quis non tenetur amplius habere contritionem, nec ad examen conſcientiæ, quod dirigit ad iuſtificationem, licet aliter ſentiant. Sot. d.17.q.2.art.3. & Med. de pænit. d. 1.

2 Sed licet non requiratur examẽ ratione contritionis, requiritur

ritur tamen ratione confessionis, vt suo loco dicetur, quæ confessio, cum debeat esse singulorum peccatorum, secundum speciem, & numerum, prius requiritur examen, vt rectè fiat, & Confessor rectam possit ferre sententiam, & post examen sufficit vniuersalis contritio omnium peccatorum, quæ memoriæ occurrunt. Nauar. c.1.num.23. Vict.de contrit.num.146.

QVAESITVM XVII.

SVMMARIVM

1 *Inter contritionem, & perfectam iustificationem non intercedit tempus.*

An intercedat aliquod tempus inter contritionem perfectam, & iustificationem?

1 DIC. Quod non, quia statim, atque quis habet contritionem, vel attritionem, quæ vi sacramenti fit contritio statim iustificatur, & ita expressè colligitur ex illo Ezech. 33. in quacunque hora, &c.

Quamobrem concludendum est in quocunque tempore, & hora huius vitæ posse hominem conuerti ad Deum, etiam in instanti, & vero motu mentis, & nullum peccatum in hac vita esse irremissibilem, & quod legitur de peccatis in Spiritum sanctum, intellige vt supradictum est, vel de difficultate, non ex parte Dei, vel de finali inpænitentia, & obstinatione peccatorum, qui nolunt conuerti a malitia in bonum.

QVAESITVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia, & virtus in aliquo differt à contritione, & aliquo cum illo conuenit.*

An pænitentia, vt virtus differet à contritione?

DIC.

1 DIC. In aliquo differe; & in aliquo conuenire, nam conuenit, quia vtraque est dolor de peccatis, sed contritio continet in se votum confitendi, & satisfaciendi, pænitentia verò, vt virtus, habet intentionem satisfaciendi Deo pro peccato, & offensa, & puniendi ipsum peccatum. D. Thom. 3. p. q. 85. art. 1. & in 4. d. 14. q. 3. art. 39.

QVAESITVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *De peccatis alienis, vt aliena sunt, debet quis ex charitate dolere, qui dolor non est contritio.*

2 *Si peccata aliena fuerint propria, per imitationem, consensum, suasionem, dissimulationem, adulationem, &c. debet de illis, vt de proprijs factis dolere, & conteri.*

An debeat esse contritio de peccatis alienis, puta, video amicum peccantem, an debeam conteri de illius peccato?

1 DIC. Quod de peccatis alienis, vt aliena sunt, debet quis dolere ob charitatem, ille tamen dolor, non erit contritio. Sed cum aliena peccata efficiuntur propria, quod fit multis modis, scilicet per imitationem, persuasionem, per consensum, per dissimulationē, vel per adulationem, tunc debet quis conteri, vt de peccato alieno facto proprio. Nauar. c. 17. num.
2 36. & D. Thom. supra Psalm. 18. vbi habentur modi, quibus peccatum alienum fit proprium, quod est difficilis curationis, quia homo id non aduertit, vnde præcatur Ecclesia, & ab alienis parce seruo tuo. & D. Paulus ad Thimoteum. Non communicabis peccatis alienis. vide cap. si Rector, 43. dist.

Ipse verò in oratione mentali inter cæteras gratias à Deo, vt mihi peccatum occultum, & alienum remittat, bis in die deprecor.

QVAE-

QVAESITVM XX.

SVMMARIVM.

1 *Licet non actualis, tamen virtualis saltem contritio requiritur ad delenda peccata venialia.*

2 *Aqua benedicta, tunsio pectoris, benedictio Episcopalis, in quo sensu dicuntur remittere peccata venialia.*

3 *Sacramenta nouæ legis præcipuè Eucharistiæ, & Extremæ Vnctionis delent peccata venialia.*

4 *Aliqua Peccata venialia possunt remitti, etiam quod non sit propositum abstinendi ab omnibus.*

5 *Vnum peccatum veniale potest remitti, etiam si aliud non remittatur, quod non est dicendum de peccatis mortalibus.*

An debeat haberi contritio ad delenda peccata venialia?

1 DIC. Quod non est necessaria contritio actualis, sed virtualis, quæ est actus pariens displicentiam cuiuscunque venialis, quod in mentem venit, quę displicentia feratur in Deum, & ob ipsius amorem, ita, vt si memoria peccati occurrat, illa displiceat. Sot. 4. sentent. d. 15. q. 2. art. 2. Caiet. in 3. p. q. 87. art. 1.

2 Nec videtur contrarium, quia peccata venialia dicuntur remitti aqua benedicta, quia id intelligitur, non quod aqua benedicta, per se remittat venialia, sicut, & alia remedia Ecclesiæ pro delendis venialibus, sed quod aspersio illa aquæ benedictæ, tunsio pectoris, benedictio Episcopalis, & alia remedia excitant feruorem charitatis, per quem fit remissio venialium. D. Th. 4 sent. d. 17. art. vlt. ad 2. Quod dictum D. Tho. intelligendum est, non quod semper principaliter requiratur illa excitatio feruoris pro dolendis venialibus, sed quod illa remedia, vt actus pænitentiæ sint ab Ecclesia instituta ad hunc finem pro remissione venialium, qui actus semper videntur includere feruorem in Deum. Hinc sequitur sacramenta nouæ legis, & præ-

3 cipuè

cipuè ſacramentum Euchariſtiæ,& extremæ Vnctionis delere venialia. Similiter delere venialia,ea,quæ tollunt impedimentum ad concipiendum feruorem, & excitant ipſum, vt ſunt ſacramentalia,vt aqua benedicta, quæ reprimit inimicum, dummodo qui aſpergitur ſit ſine mortali c. aquam de conſec. d. 3. Gloſ. in c. 1. de pænit. d. 1.

Sic etiam benedictio Epiſcopalis. c.medicina de pænit.d.1. ſic largitio eleemoſinæ, ſic exercitatio humilitatis, vt viſitatio Hoſpitalis, & carceratorum, ſic recitatio Dominicæ orationis, quæ dicitur cum quodam odio peccatorum, dum dicimus dimitte nobis debita noſtra. c. quotidiana de pænit. d.3. ſic etiã confeſſio generalis, tollit venialia, & ideo dicitur in hora prima, & vltima Diuini officij, & in initio Miſſæ. D. Th. 4. ſent. d.16.q.2.art.2.ad 4.

Et ſciatur hic poſſe remitti venialia modis ſupradictis ſine propoſito cauendi in futurum ab alijs venialibus, ſecus ſi illud veniale quis confiteatur, quia tunc debet de eo habere dolorẽ cum propoſito abſtinendi, ſalua correctione ſanctæ matris Eccleſiæ, quia ad delenda venialia ſufficit voluntas vitandi ſingula venialia, ſed non omnia collectiuè, namque id humana fragilitas non patitur, debet tamen haberi propoſitum minuendi venialia, alias tolleretur perfectio ſpiritualis, & impediretur remiſſio venialium. D. Thom. 3.p.q.87.art.1. ad ſecundum.

Sciatur prætereа poſſe fieri remiſſionem vnius venialis ſine remiſſione alterius, (quod ſecus eſt de mortalibus) nam poteſt fieri remiſſio venialis, quod in mentem venit, de quo ſit diſplicentia ſine memoria alterius peccati venialis, imò etiam ſi in memoriam venerit, & de illo nulla habeatur diſplicentia. Sed non poteſt remitti veniale ſine quod remittatur mortale D.Th. 3 p.q.88.art.4.Nota hic obiter,quod delectatio moroſa, quæ conſtituit peccatum, conſiſtit in ratione, non in tempore.

QVAE

QVAESITVM XXI.

SVMMARIVM

1 *Peccatum veniale non poteſt fieri mortale, niſi per additionem circumſtantiæ mortalis.*
2 *Item poteſt fieri mortale, ratione conſcientiæ erroneæ.*
3 *Item ratione contemptus.*

An peccatum veniale poſsit fieri mortale?

1 DIC. Primo impoſsibile eſſe veniale, vt veniale fieri mortale, ſed per additionem alicuius circumſtantiæ mortalis, vt ſi mulier ornans ſe, & in eo ornatu ſtatuat ſuum finem non curans videre Miſſam in feſto, vel alia, quæ faciunt ad ſalutem, id, quod erat veniale, factum eſt mortale ratione circumſtantiæ. Caiet. verb. ornatus. Idem dic, de muliere, quæ ſe ornat ad malum finem. D. Thom. Secũda ſecundæ. q. 169. art. 2. Idem dic, de muliere ſuperfluè ſe ornante, cum ex eius aſpectu, videntes ad luxuriam alliciuntur.

2 Poteſt etiã fieri mortale ratione conſcientiæ erroneæ (quod eſt nimis periculoſum) & eſt cum quis facit, quod eſt per ſe veniale, & tamen putat eſſe mortale, & adhuc illud facit, imò, quod non erat nec veniale, poteſt fieri mortale, ratione conſcientiæ erroneæ, vt expuere in eccleſia. Eſt ergo deponenda conſcientia, quia omne, quod fit contra conſcientiam ædificat ad Gehennam.

3 Fit etiam mortale, quod erat veniale, ratione contemptus, vt cum quis contemnit adimplere conſilia Domini c. quos autem diſt. 10. qui contemptus præſumeretur ex aſsiduitate actus, ideſt, ipſius culpæ venialis in foro exteriori, non autem in interiori. c. tua nos. de ſponſ. & 22. q 5. humanè. Habes ergo quomodo peccatum veniale poſsit fieri mortale.

QVAE-

QVAESITVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Aspergens se aqua, quam putauit benedictam consequitur remissionem peccati venialis.*

An consequentur remissionē venialium, qui aspergerēt se aqua non benedicta, credens esse benedictam, cogitans de remissione venialium?

1 DIC. Quod non, secundum Sotum 4. sentent. dist. 15. q.2.art.3.

Sed pace tanti viri, & saluæ meliori iudicio dicendum mihi videtur, quod consequeretur remissionē venialium, qui aspergent se non benedicta, credens benedictam, quia si feruor, qui causatur per aspersionem aquæ benedictæ, delet venialia, quia vt dictum est, illa aspersio est apta ad excitandum talem feruorem, hæc aspersio aquæ putatæ benedictæ, excitabit etiam talem feruorem, & per consequens est apta causare remissionem venialium. vide D. Thom. in quæst. disput. q. 96. de peccato veniali. q. 7.

QVAESITVM XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Beati in patria pænitent de peccatis, sed sine dolore.*

An beati in patria dicantur habere contritionem de peccatis, quæ commiserunt in hoc mundo, cum contritio sit virtus pertinens ad charitatem?

1 DIC. Quod beati in patria habent pænitentiam de peccatis, quæ commiserunt, & nollent ea commisisse, sed hæc eorum pænitentia est sine dolore, & ideo beati in patria non habent contritionem. Nauar. c.1. num. 5. & 6.

Not-

QVAESITVM XXI.

SVMMARIVM

1 *Peccatum veniale non poteſt fieri mortale, niſi per additionem circumſtantiæ mortalis.*
2 *Item poteſt fieri mortale, ratione conſcientiæ erroneæ.*
3 *Item ratione contemptus.*

An peccatum veniale poſsit fieri mortale?

1 DIC. Primo impoſsibile eſſe veniale, vt veniale fieri mortale, ſed per additionem alicuius circumſtantiæ mortalis, vt ſi mulier ornans ſe, & in eo ornatu ſtatuat ſuum finem non curans videre Miſſam in feſto, vel alia, quæ faciunt ad ſalutem, id, quod erat veniale, factum eſt mortale ratione circumſtantiæ. Caiet. verb. ornatus. Idem dic, de muliere, quæ ſe ornat ad malum finem. D. Thom. Secũda ſecundæ. q. 169. art. 2. Idem dic, de muliere ſuperfluè ſe ornante, cum ex eius aſpectu, videntes ad luxuriam alliciuntur.

2 Poteſt etiã fieri mortale ratione conſcientiæ erroneæ (quod eſt nimis periculoſum) & eſt cum quis facit, quod eſt per ſe veniale, & tamen putat eſſe mortale, & adhuc illud facit, imò, ꝙ quod non erat nec veniale, poteſt fieri mortale, ratione conſcientiæ erroneæ, vt expuere in eccleſia. Eſt ergo deponenda conſcientia, quia omne, quod fit contra conſcientiam ædificat ad Gehennam.

3 Fit etiam mortale, quod erat veniale, ratione contemptus, vt cum quis contemnit adimplere conſilia Domini c. quos autem diſt. 10. qui contemptus præſumeretur ex aſsiduitate actus, ideſt, ipſius culpæ venialis in foro exteriori, non autem in interiori. c. tua nos. de ſponſ. & 22. q 5. humanè. Habes ergo quomodo peccatum veniale poſsit fieri mortale.

QVAE-

QVAESITVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Aspergens se aqua, quam putauit benedictam consequitur remissionem peccati venialis.*

An consequentur remissionẽ venialium, qui aspergerẽt se aqua non benedicta, credens esse benedictam, cogitans de remissione venialium?

1 DIC. Quod non, secundum Sotum 4. sentent. dist. 15. q.2.art.3.

Sed pace tanti viri, & saluæ meliori iudicio dicendum mihi videtur, quod consequeretur remissionẽ venialium, qui aspergent se non benedicta, credens benedictam, quia si feruor, qui causatur per aspersionem aquæ benedictæ, delet venialia, quia vt dictum est, illa aspersio est apta ad excitandum talem feruorem, hæc aspersio aquæ putatæ benedictæ, excitabit etiam talem feruorem, & per consequens est apta causare remissionem venialium. vide D. Thom. in quæst. disput. q. 96. de peccato veniali. q. 7.

QVAESITVM XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Beati in patria pænitent de peccatis, sed sine dolore.*

An beati in patria dicantur habere contritionem de peccatis, quæ commiserunt in hoc mundo, cum contritio sit virtus pertinens ad charitatem?

1 DIC. Quod beati in patria habent pænitentiam de peccatis, quæ commiserunt, & nollent ea commisisse, sed hæc eorum pænitentia est sine dolore, & ideo beati in patria non habent contritionem. Nauar. c.1. num. 5. & 6.

Not-

Nota obiter, quod pænitens non explicans circumstantiam nimis alleuiantem, facit confessionem validam, sed mancam. vide Cathechism. Rom. de pænit. vt alibi dictum est.

De peccatis, quæ per contritionem tolluntur.

QVAESITVM. XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum multiplex est, originale, actuale, & hoc aliud veniale, aliud mortale, & vtriusque aliud omissionis, aliud commissionis.*

2 *Peccatum mortale aliquando dicitur delictum, aliquando crimen, aliquando reatus.*

An peccatum sit multiplex?

1 DIC. Quod sic, & ideo primo diuidendum, & deinde definiendum. Est igitur aliud originale, & de hoc non est hic sermo, aliud actuale, & hoc aliud actuale mortale, aliud 2 actuale veniale, rursum aliud actuale, seu veniale commissionis, aliud omissionis, & peccatum actuale mortale, aliquando dicitur delictum, quasi derelictum, quia derelinquitur bonum, aliquando crimen, quando fit, quod est graui pæna, & accusatione dignum. Gloss. in c. peccatum de reg. Iur. in 6. aliquando dicitur reatus, qui propriè est obligatio ad pænam, quæ obligatio oritur ex peccato.

QVAESITVM XXV.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum non est nisi voluntarium.*

2 *In motibus primo primis non est peccatum.*

3 *In secundo primis est peccatum veniale.*

4 *In tertio primis est peccatum mortale.*

Quomo-

Quomodo constituatur peccatum? & formetur?

1 DIC. Omissis intricatis quæstionibus peccatum consistere in voluntate, & adeo dici peccatum quatenus fit voluntariè, hinc sequitur non adesse peccatum in motibus primo primis, qui præueniunt vsum sufficientem rationis, vel deliberationis, quia hi, cum sint necessarij, & non liberi, per illos, nec mœreri possumus, nec demœreri, vel venialiter peccare, quia insurgunt in homine, sine vlla rationis aduertentia.

3 Cum verò intellectus noster circa dictos motus primo primos appetitus, vel voluntatis considerat, imperfectè tamen, & cum difficultate, vel in communi, aut dubitando, sed per impedimentum alicuius passionis non potest discernere, nec aduertere malitiam, tunc huiusmodi motus dicuntur primo secundi, qui propter defectum pleni consensus voluntatis, non constituunt, nisi peccatum veniale.

4 Sed cum postea dicti motus inordinati manent, & continuātur in homine post perfectam aduertentiā rationis circa finem, vel obiectum culpæ mortalis, dicuntur deliberati actus peccati mortalis, siue voluntas consentiat expressè habendo de illis cōplacentiam, siue virtualiter, vel interpretatiue, quia cum ratio aduerterit tales motus esse inordinatos, & voluntas non repellat, vt tenetur, videtur consentire. Caiet. in Summ. verb. Delectatio. Sylu. verb. Delectatio. Nauar. de pænit q. 1. c. super tribus.

Habes ergo in motibus primo primis peccatum non consistere, in secundo primis peccatū veniale; in motibus tertio primis peccatū mortale. Hinc habetur, quod Deus castigat patrū iniquitates in filios, vsque ad tertiam, & quartam generationē, intelligendo per secundam generationem peccatum mortale, & per quartam generationem peccatum obstinationis, & hæc vltra alios intellectus loci antedicti.

QVAESITVM. XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum mortale quid sit definitur.*
2 *Peccatum veniale quid sit definitur.*

Quid est peccatum?

1 DIC. Quod est dictum, vel factum, vel concupitum cōtra charitatem, & legem Dei æternam, & peccatū omissionis comittitur in obseruatione præceptorum, vt in plurimū, & in operibus misericordiæ, peccata verò commissionis compræhenduntur in septem peccatis capitalibus, quæ hac dictione continentur SALIGIA vnde versus:

Vbi sit vita contenta SALIGIA Vita.

Vel peccatum mortale actuale est carentia iustitiæ facta per inobedientiam propriè voluntatis, & dicitur mortale, quia dignum est morte æterna, nisi deleatur per pænitentiam.

2 Veniale vero est, quod fit præter legem Dei, & licet sit pæna dignum, non tamen pæna æterna, sed temporali, & quandoque remissa culpa in veniali, non remittitur tota pæna temporalis, vt etiam de mortale dictum est. Nauar. c. 3 num. 5. de quotidianis, est etiam veniale ob materiæ paruitatem, vel defectū deliberatæ intentionis.

QVAESITVM XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Afferuntur signa ad discernendum peccatum mort. à veniali.*

Quomodo dignoscatur peccatum mort. à veniali?

1 DIC. Esse diuersa signa, sed hic tantum habe aliquam regulam, scilicet, ꝙ oīa peccata, quæ sunt contra præcepta Diuinæ legis, siue legis naturalis, sicut etiam legis humanę obligan-

obligantis ad mortale, sunt mortalia, nisi excusentur ex imperfectione actus, vel ratione subreptionis, vel paruitatis materiæ, vel quoad præcepta humanarum legum, siue etiam legis Diuinæ, vt in furto minimo, aut defectu iudicij, & rationis, vt in semidormientibus, aut semiebrijs, aut animo ita perturbatis, vt quid faciant, non videant, licet tali iudicium sufficiat ad veniale. Nauar. c. 11. num. 4. in Manual.

Peccata verò, quæ sunt præter charitatem, vel præter præceptum, quia non obseruatur medium datum à lege in aliqua actione bona, vt dicit Angelus v. peccatum, dicuntur esse venialia. Itaque mortale est contra legem, & charitatem, & præcepta. Sed etiam veniale potest dici contra legem Dei, sed propter paruitatem materiæ dicitur veniale.

Exemplum de mortali, & veniali sæpe quærebat ab examinandis admodum Reuerendus Abbas Antonius Vespasianus Canonicus Beneuentanus, vnus ex Synodalibus examinatoribus, vir multiplici scientia, & prudentia grauissimus, vitaque integerrimus, cui⁹ similes sunt DD. Mutius V.I.D. & Iulius Cæsar etiã Canonici, magnũ ornamentũ familiæ, & à paucis aptum responsũ habebat, erat igitur morta. peccatũ nõ ieiunare in diebus ieiunij sine legitima causa, quia est contra præceptum Ecclesiæ. Sed comedere ante horam, quia hoc est præter præceptum erit veniale, & sic de alijs peccatis exemplificari potest, poterit lector videre 25. dist in c. vnum orarium. & inuenerit multa exempla peccatorum venialium, & mortalium.

QVAESITVM XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Pro remissione venialium peccatorum est necesse pænitentia.*
2 *Hæc pænitentia non est necessaria ad salutem.*
3 *Pro remissione venialium peccatorum sufficit propositum abstinendi à singulis*

4 *Accedens ad confeſsionem ſolum cum venialibus absque propoſito abſtinendi de futuro peccaret mortaliter.*

An ſit neceſſaria pænitentia de venialibus?

1 DIC. Quod, aut loquimur, quoad remiſsionem illorum, & tunc eſt neceſſaria pænitentia de illis in ſpeciali, vel in communi, vt ſcilicet pænitens actualiter deteſtetur peccatum veniale præteritum.

2 Aut loquimur de pænitentia neceſſaria ad ſalutem, & tunc non eſt neceſſaria pænitentia de peccatis venialibus, in hac vita per ſe, quia non priuant gratia, imò poſſunt ſimul manere.

3 Et hic aduertendum in pænitentia de venialibus non eſſe neceſſarium, vt quis proponat abſtinere à futuris omnibus, quia ſufficit propoſitum abſtinendi à ſingulis, & præteritis, non autem ab omnibus, & hoc ob infirmitatem humanæ imbecillitatis. Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 11. & c. 23.

Sed debet diſplicere infirmitas illa, qua homo inclinatur ad veniale, licet ab illis immunis eſſe non poſsit. Attamen debet habere propoſitum ſe præparandi ad vitandum venialia, alioquin adeſſet periculum deficiendi, & impediretur ſpiritualis profectus.

4 Si quis autem accederet ad confeſsionē cum venialibus ſolummodo, & non haberet propoſitum emendandi, & cauendi de futuro, iſtius confeſsio eſſet inualida, & confitens peccaret mortaliter peccato ſacrilegij, quia faceret applicari formam, vbi non eſt materia, cum iniuria ſacramenti, nam licet quis regulariter non teneatur confiteri venialia, tamen cum illa confitetur debet debitè confiteri. Medina in ſua Summa lib. 1. c. 12. §. 2. cum facit illa materiā confeſsionis. Sed de mortalibus eſt neceſſaria pænitentia Gloſſ. ſuper c. 6. Leuit. æquæ placet Deo virtus iuſtorum, & digna pænitentia peccatorū, quæ reſtaurat in priſtinum.

QVAESITVM XXIX.

SVMMARIVM.

1 Peccans venialiter ea delectatione, ac si esset mortale, & non abstineret, peccat mortaliter.

An esset peccatum mortale, vel veniale, si quis peccaret venialiter, sed ea delectatione, ac si esset mortale, & non abstineret, vt qui delectaretur facetijs ioci causa, quod regulariter solet esse veniale?

1 DIC. Quod peccaret mortaliter, si non abstineret, licet de sui natura esset tantum venialis illa actio, puta, vt facetijs, vel similibus, sunt igitur vitanda venialia, quia disponũt, & præparant gradum ad mortalia.

QVAESITVM XXX.

SVMMARIVM.

1 Peccata remissa in damnato quomodo redeant, explicatur.

An peccata remissa redeant, si quis de nouo peccet, & vadat in Infernum?

1 DIC. Quod in peccato est duplex reatus ad pænam damni, & ad pęnam sensus, tunc dic, quod redeunt, quo ad pænam damni, iuxta illud, qui peccat in vno, factus est omniũ reus. Sed quantum ad pænam sensus, dic, quod aut peccata fuerunt omnino remissa, quo ad pænam, & culpam, vt in vehementi contritione, hæc nullo modo redeunt, aut fuerunt remissa in parte, & ideo de illis facienda est satisfactio, & quia, qui de nouo peccat, quãdiu est in peccato, non satisfacit. Ideo per hoc obligatur ad supplicium æternarum pænarum, non ra-

tione annexi; & hoc modo dicuntur peccata redire, Imò dicũtur redire etiam ob ingratitudinem, videlicet hoc modo, quia præcedens remiſſio aggrauat peccatum ſequens, nam arguit cõtemptũ ob præſtitum beneficium remiſſionis, dum de nouo quis peccat.

De Confeſſione.

QVAESITVM. XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio ſacramentalis præſuppoſito peccato eſt neceſſaria ad ſalutem in re, vel in voto.*

2 *Quomodo Confeſſio erat neceſſaria in omni lege, naturæ, ſcriptæ, & Euangelicæ.*

An confeſſio ſacramentalis ſit neceſſaria ad ſalutẽ?

1 DIC. Quod præſuppoſito peccato omnino eſt neceſſaria ad ſalutem in re, vel in voto, dum Confeſſor haberi non poſſit, vel neceſſitas vrgeat, aut mos perueniat, vt infra dicetur.

2 Imo in omni lege fuit neceſſaria, licet nõ eodem modo, nam in lege naturæ erat neceſſaria, ſed mentalis tantum, & conſiſtebat tantummodo in peccati cognitione, & conſideratione apud Deum, & hoc interius tantum, & in mente peccatoris.

In lege ſcripta data Moyſi, erat neceſſaria cõfeſſio, exterior quodammodo, ſed non vocalis, vt in lege Euangelica, ſed tenebantur homines illius legis pro eorum peccatis remittendis diuerſa offerre Deo ſacrificia pro diuerſitate peccatorum publicorum tamen, & non occultorum. Imo erat, & alius modus confitendi ſub illa lege, vt ſcilicet per Sacerdotes fieret nomine omnium confeſſio generaliter omnium peccatorum, cum dicebant peccauimus cum patribus noſtris, iniquitatem fecimus

iniuſte

iniustè egimus, cap. 6. Leuitici. Sed in lege lucis Euangelicæ confessio est necessaria explicite ad aures Sacerdotis ad id approbati, vel in casu necessitatis etiam non approbati facienda, distinctè de singulis peccatis, quæ committuntur corde, ore, & opere, vt suo loco dicetur, & est communis opinio: Est igitur confessio necessaria ad salutem habenti peccata, & hoc in re, vt actualiter confiteatur Confessori, si potest, vel in voto, idest, desiderio, & hoc quando non potest confiteri, & habet contritionem, & moritur, & tunc saluatur per confessionem in voto, & per contritionem in re, non habentibus verò mortalia, confessio non est necessaria ad remissionem peccatorum.

QVAESITVM XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Confessio est instituta à Christo.*
2 *Error est multorum, qui aliter senserunt.*
3 *Praeceptum Confessionis est de iure Diuino, sed determinatio temporis est de iure Ecclesiastico*

An confessio fuerit à Christo instituta?

1 DIC. Quod sic, etiam de fide, hinc sequitur errasse eos, qui dixerunt fuisse institutam à Beato Iacobo Apostolo cum dixit; Confitemini alterutrum peccata vostra, quia id intelligitur quod deberent confiteri debitis Ministris, vt confessoribus approbatis. Sot. 4. sent. d. 18. q. 1. art. 7.

2 Errauerunt etiam, qui dixerunt fuisse institutam confessionem sacramentalem in Concil. Arelaten. vt fuit Abb. in cap. omnis, vtriusque sexus de pænit. & remiss. & Gloss. d. 5. de pænit. quia Ecclesia non potest instituere sacramenta, nec habuit talem facultatem, nec sacramentorum mutare formas, vel materias variare, sed dicendum est cæremonias, quæ obseruantur circa administrationem huius sacramenti, & tempus sacræ

confeſsionis faciendæ eſſe ex Eccleſiæ inſtitutione.

Errauerunt etiam qui dixerunt fuiſſe à Deo inſtitutam in Paradiſo terreſtri, cum Dominus vocauit Adam, vbi es? vt refert Gloſa lo. ci. de pænit. & remiſſ. quia tunc potius modus procedendi in iudicialibus fuit præmonſtratus.

Confeſsio igitur auricularis, & ſacramentalis fuit à Chriſto inſtituta. Ioann. cap. 20. cum dixit; Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, &c. & Matth. 16. Tibi dabo claues Regni cælorum, vt optimè probat. D. Thom. contra gentes cap. 72. & Sot. 4. d. 18. qu. 1. art. 1. & in Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 5.

3 Et hic notet Parochus, quod præceptum confitendi eſt de iure Diuino à Chriſto, ſed determinatio temporis, quando ſcilicet ad id teneantur Chriſtifideles, eſt de iure Eccleſiaſtico, & hoc non eſt inconueniens, quia Summus Pontifex Chriſti Vicarius habet à Chriſto facultatem interprætandi circa illius præcepta, & circa articulos fidei, & ſacramenta 24. q. 1. cap. Quoties extra de Baptiſmo. D. Thom. in Quolibet. 4. art. 13. Couar. pract. 2. c. 11. num. 4.

QVAESITVM XXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Aßignatur Definitio Confeſsionis.*

2 *Fideles tenentur confiteri ſemel in anno.*

3 *Licet tempus confeſsionis non ſit determinatum, tamen vſu receptum eſt, vt ſit Paſchatis in quo tempore omnes tenentur communicare.*

4 *Multi caſus aſsignantur, in quibus etiam tenentur Chriſtiani confiteri.*

Quid eſt confeſsio ſacramentalis, & quo tempore ex præcepto facienda?

DIC-

1 DIC. Ad primum, quod eſt manifeſtatio propriorum peccatorum coram Sacerdote iurisdictionem habente cum ſui accuſatione, & ſpe veniæ, licet à quibudam alijs verbis deſcribatur, ſed tendentibus ad idem.

2 Ad ſecundum dic, quod præceptum Eccleſiæ eſt, vt fideles confiteantur ſemel in anno, & hoc quocunque tempore anni poteſt adimpleri, dummodo tempore communionis, quæ fit in Paſchate de præcepto Eccleſiæ ſint ſine peccato mortali, imò ſi eo tempore cũ aliquo peccato mort. reperiuntur, poſſunt cõfiteri, & poſtea communicari, & ſic adimplere vtrumque præceptum Eccleſiæ, nempe de confitendo, & communicando, & ita communiter inteprętatur c. omnis. de de pænit. & remiſſ. vide Couar in c. Alma ma. 1. p. §. 1. num. 7. de ſent. excom. in ſexto.

3 Sed licet in qualibet parte anni poſsint fideles edimplere præceptum de confitendo, tamen quia vſu introductum eſt, vt id fiat ab vniuerſo populo fideli, tempore Quadrageſimæ, tanquam tempore acceptabile; Ideo hoc tẽpore adimplendum eſt præceptum de confitendo, quem pium vſum maximè laudat, & complectitur Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. circa finem, & cõtrafacientes ſolent excommunicari ab Epiſcopis, ſed in Eccleſia Beneuentana expectatur, vſque ad octauam Pentecoſtes, & tunc, qui non confeſsi fuerint, nec communicauerint, datis per Parochum in ſcriptis eorum nominibus publicantur interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, niſi cauſam legitimam allegauerint.

4 Sciat tamen Parochus vltra confeſsionẽ de præcepto ſemel in anno, vt dictum eſt, debere fideles, etiam alio tempore de præcepto confiteri in aliquibus caſibus. Primus eſt quãdo quis eſt ſumpturus communionẽ, ſi habet conſcientiam peccati mortalis, vt ſupradictum eſt, iuxta illud; Probet autem ſe ipſum homo. ad Corinth. 2. & in c. timore. de conſe d. 2. & per Conc. Trid. ſeſſ. 15. c. 7. quicquid dicat Caietanus.

Secun-

Secundus, quando quis eſt ſumpturus Ordinis ſacramen. D. Thom. Quolib. 1 art. 7. Nauar. c. 2. num. 8.

Tertius, quando quis infirmatur febri acuta, & periculoſa mortis. c. cum infirmitas. de pænit. & remiſſ.

Quartus, quãdo probabiliter quis timet incurrere in aliquod periculum mortis, vel quia tranſiturus eſt per loca periculoſa, vbi timet inſidias inimicorum, vel eſt ingreſſurus mare periculoſum Naufragij, vel ſi eſt mulier, quæ ſolet difficilem habere partum, & periculoſum. Abb. in c. paſtoralis. §. præterea de officio Ordinarij.

Quintus, quando quis haberet præceptum à Confeſſore, vt ſæpe in anno confiteretur, nam ſi acceptauit, peccaret mortaliter, ſi non adimpleat, & ideo debet Confeſſor abſtinere ab impoſitione huiuſmodi pænitentię periculoſæ.

Sextus, quando quis ad id teneretur ex voto, quia eſt reddendum votum, vt in c. magnæ de voto, & qui votum non adimplet, peccat mortaliter,

Septimus, quando quis teneretur ſæpius in anno confiteri ex regulari obſeruantia, vt ſunt Religioſi, & Religioſæ, vt habetur in Clementina prima de ſtat. monac. §. ſanè in agro, quæ Clementina ligat etiam moniales, per Zabarellam.

Hi igitur qui ex præcepto ad ſæpius confitendum tenentur non adimplentes peccant mortaliter, ſecus ſi ex conſilio. Habetur ergo, quod in omnibus antedictis caſibus tenetur quis confiteri pluries in anno.

Sed qui non habet mortalia, ſed tantum venialia, non tenetur præcepto de confitendo ſemel in anno, licet benefaciat, ſi confiteatur venialia, tamen adimplendum Eccleſiæ præceptum, & ad euitandum ſcandalum, tenetur ſe præſentare proprio Parocho, & illi ſe oſtendere ſine peccato mortale, & hoc erit ei loco cõfeſſionis. D. Thom. 4. ſentent. d. 17. q. 3. ad 3.

Vel debet confiteri venialia, & illa habere pro materia confeſſionis, & ſic adimplebit præceptum Eccleſiæ.

QVAE-

QVAESITVM XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Laico nullo modo poteſt fieri confeſsio ſacramentalis.*
2 *Confeſsio debet fieri proprio Parocho, & omnibus Religioſis, ſiue Presbyteris ad audientiam confeſsionis admiſsis.*
3 *Omnes Sacerdotes in articulo mortis habent poteſtatem abſoluendi.*
4 *Quis ſit proprius Parochus explicatur.*

An confeſsio ſacramentalis poſsit fieri laico, vel cuicunque Sacerdoti ad libitum pænitentis?

1 DIC. Quod laico nullo modo poteſt fieri, quia non habet claues Eccleſiæ, & conſequenter non poteſt abſoluere, nec ligare. Nauar. c. 4. de pænit. d. 6. num. 73. Sot. 4. d. 16. q. 4. art. 1. Et qui dicunt confeſsionem poſſe fieri laico, intelligendi ſunt id licere, non ad petandam abſolutionē. quam ille dare nequit, ſed ad petendum conſilium ſuper peccatis, & tunc illa confeſsio non eſt ſacramentalis.

2 Quoad Sacerdotem, dic, debere fieri proprio Parocho, qui habet iuriſdictionem ordinariam in ſua Parochia, quæ poteſtas ordinaria principaliter eſt in Summo Pontifice, qui eſt ordinarius ordinariorum. c. cuncta per mundum. d. 93. Secundo eſt in Epiſcopis in eorum Diœceſibus. Tertio in Parochis in eorū Parochijs.

Alij Confeſſores, vt ſunt Religioſi, vel etiam Presbyteri ſæculares approbati ab Epiſcopis, vel ſi à Papa eis conceſſum ſit, vt ſunt pænitentiarij, dicuntur habere iuriſdictionem delegatā.

Sunt etiam, qui habent iuriſdictionem à iure, vt ſunt quilibet Sacerdotes in articulo mortis, ad abſoluendum quemlibet pænitentem à quibuſuis peccatis, & cenſuris. Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. quoniam igitur. Nauar. in Manual. c. 26. num. 26.

Eſt igitur confeſsio facienda proprio Parocho, vel alteri Sacerdoti

cerdoti approbato de eius licentia, & proprius Parochus in hoc propoſito dicitur Summus Pontifex in toto Mundo, Epiſcopus in ſua Diœceſi, & Parochus in ſua Parochia,& de licentia dictorum alter approbatus, quæ licentia debet peti, & concedi non ſolum ſemel in anno, quando præceptum adimpletur, ſed ſemper, quando quis confiteri teneatur, vel velit. Nauar. c. 4. num. 1. & ratio eſt licentiæ petendæ, quia licet alienus Sacerdos fuerit approbatus ad confeſsionem ab ordinario, à quo approbari debet, tamen non habet iuriſdictionem in Ordine ad pænitentem, & ideo eſt petenda licentia, vel ab ordinario pænitentis audiendi confeſsionem ipſius, vel à Parocho ipſius pænitentis.

QVAESITVM XXXVI.

SVMMARIVM

1 *Licet petere licentiam alteri confitendi multis de cauſis.*
2 *Parochus non debet eſſe difficilis ad concedendas huiusmodi licentias alteri confitendi.*
3 *Proprius Parochus quis ſit explicatur.*

An ſi proprius Parochus ſit exoſus pænitenti, liceat petere licentiam confitendi alteri confeſſori approbato?

1 DIC. Quod ſic, & ſunt plures cauſę: prima, quando eſſet exoſus ipſi pænitenti; ſecunda, quando eſſet imperitus. c. 1. de pænit. d. 6. tertia, quando proprius Parochus eſſet fractor ſigilli, & hæc eſſet cauſa iuſtiſsima, ſi haberet hoc nomen in Parochia: quarta, quando eſſet mali nominis, & maximè circa venerea: quinta, ſi timeret pænitens aliquod malum ſibi temporale, vel ſpirituale, ſi confiteretur proprio Parocho.

2 Et proprius Parochus non debet eſſe difficilis in concedēda huiusmodi licentia, quia de iure concedendæ ſunt, imò, ſi iuſta de cauſa pænitens licentiam petierit, & non obtinuerit, poterit

etiam

etiam ea non obtenta alieno Sacerdoti, approbato tamen ab ordinario confiteri, quia pro obtenta habetur, cum malitia negatur. vide Nauar. c. 17. num. 100. & in c. placuit de pœnit. d. 6. num. 4.

3 Sciendum tamen, dici proprium Sacerdotem quicunque habet priuilegium à Summo Pontifice audiendi confeſsionem quorumcunque fidelium, vt ſunt Religioſi dummodo ſint approbati ab ordinario.

Nota hic, quod in Paſchate tenetur quis confiteri proprio Parocho, ſed ſi confiteretur Cõfeſſori delegato, & approbato, adhuc dicitur confeſsus proprio Parocho, idem dic, ſi confeſſus fuerit alieno Parocho, qui antea fuerat approbatus ad confeſsiones; idem dic, ſi cõfiteatur regulari approbato.

Sic etiam Confeſſores quicunque habent licentiam ab Epiſcopo audiendi confeſsiones ſuorum ſubditorum, dicentur in hoc proprij Sacerdotes, nec opus habent alia licentia Parochi proptij ordinarij.

Sed in Ciuitate, & Diœceſi Beneuentana, quod etiã à meis Prædeceſſoribus Curiæ Archiepiſcopalis officialibus obſeruatum fuit, obſeruaui ego, vt in approbationibus Religioſorum ad confeſſiones adderem, vt audire poſſint in Eccleſijs ſui Ordinis, & extra de licentia Parochorum.

QVAESITVM XXXVII.

SVMMARIVM

1 *Confeſsio venialium poteſt fieri cuilibet Sacerdoti.*
2 *Sed non debet fieri propter ſcandalum ſi ſequatur.*

An confeſſio venialium ſit facienda proprio Parocho, vel ſufficiat illa confiteri cui libuerit, etiã Sacerdoti non approbato?

1 DIC. Quod poteſt pænitens, cui voluerit confiteri, quia pro his non requiritur iuriſdictio, nec abſolutio, nec illa tene-

la tenetur quis confiteri. Caiet. in Summ. verb. Abſolutio, & eſt communis ſententia.

Tamen debent ab huiusmodi confeſsionibus abſtinere ſimplices Sacerdotes, & non approbati ob periculum, & ſcandalum, quod ſequi poſſet, quia, cum non poſsit audire confeſſiones, niſi approbatus, vt clarum eſt, quomodo probabunt eos non audire, niſi venialia; ideo tutius eſt abſtinere.

QVAESITVM XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Pænitens ratione peccati ſecreti non ſortitur forum, ſicut in delictis quoad forum exterius.*

2 *Pænitens in quolibet loco, in quo reperitur poteſt confiteri, & abſolui.*

Quis dicatur proprius Parochus pœnitentis tempore, quo debet confiteri?

1 DIC. Quod pænitens ratione peccati ſecreti, quod confiteri debet non ſortitur forum, vt in delictis, quoad forum exterius, vt habetur in c. finali de foro competenti, nam in foro interiori conſcientiæ dicitur, Vbi te inueniam, ibi te iudicabo. Abb. in c. quod autem de pæniten. & remiſ. num. 4. & 5. & in c. cum contingat de for. competen. Gloſ. in c. placuit. 16. q. 1.

2 Hinc pænitens in quolibet loco, in quo reperitur tempore cõfeſſionis poterit confiteri, & abſolui, & ſatisfacere præcepto dummodo confiteatur proprio Parocho illius Parochiæ, in qua reperitur. P. Abb. de pænit. ad 4. & cum redierit ad Parochũ ſuum proprium, poterit illi præſentare fidem ſuæ confeſſionis.

QVAESITVM. XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Pænitens peccat mortaliter, ſi confiteatur peccatum mortale, quod non fecit.*

2 Qui

2 *Qui confitetur veniale quod non fecit peccat mortaliter, quando facit venialia materiam confeßionis*
3 *Secus est, si non facit venialia materiam confeßionis.*
4 *Non peccat qui miscet in confeßione peccata venialia falsa cum venialibus veris.*

An peccet pænitens si mentiatur in confeßione?

1 DIC. Quod peccat mortaliter, si confiteatur peccasse mortaliter, quod non est verum, & non potest absolui, nisi confiteatur hoc peccatum mendacii de nouo factum, & confeßio est nulla, & iteranda, si autem confiteatur de peccato dubio, vti certo, & hoc propter conscientiæ securitatem non peccat, secus si animo decipiendi confessorem, quia tunc peccaret mortaliter.

2 Qui vero confitetur veniale, quod non fecit peccat mortaliter, quando tamen facit venialia materiam confeßionis Caiet. Secunda Secundæ. qu. 69. art. 1. idem in Summ. verb. confeßio, secus si non facit materiam confeßionis de venialibus, nam tunc faciens materiã confeßionis ipsa venialia pertinent ad forum confeßionis, vt materia principalis.

3 Licet poßit excusari pænitens, quando in illo veniali, in quo mentitur, non intendit facere materiam confeßionis. Sot. 4. d. 18. qu. 2. art. 4. Imò potest pænitens in Confeßione quædam venialia confiteri, & quædam tacere, etiam si de ipsis à Cõfessore interrogaretur. Sot. de ratione tegen. membro 2. q. 2. quod procedit etiam si proposuisset confiteri illa. Nauar. c. 21. num. 37. contra Caiet. qui tamen intelligendus est, vt supra. vt etiam defendit Magister Mauritius de Gregorio in suo Abecedario Casuum conscientiæ.

4 Idem dic, quod non peccat mortaliter pænitens, si miscet venialia falsa cum venialibus veris, secus, si solummodo confiteretur venialia falsa, ob irreuerentiam sacramenti non ratione mendacij. de Graff. lib. 1. c. 10. num 6.

Hic adde peccare mortaliter, qui ob humilitatem confitere-tur peccatum mortale, quod non fecit, quia ob humilitatem efficitur, quod non erat, ideſt peccator, vt D. Auguſt. habetur in c. cum humilitatis 22.q.2. Nota hic, quod furans rem plurium Dominorum videtur committere plura peccata, vt colligitur ex definitione intellige materia ſufficiente ad peccatum.

QVAESITVM XXXX.

SVMMARIVM.

1 *Non peccant Sacerdotes, vel laici, qui in confeſsione generali confitentur commiſiſſe omnia peccata etiam illa quæ non commiſerunt.*

An peccent Sacerdotes, ſiue laici, qui in confeſsione generali confitentur commiſiſſe omnia peccata etiam illa, quæ non commiſerunt?

1 DIC. Quod non, quia tunc loquuntur in perſona Eccleſiæ, nam nullum eſt peccatum, quod non reperiatur in aliquo membro Eccleſiæ, vt Gloſſ. in c. humilitatis 22.q.2.

Imò ſi ſunt laici, dicendum eſt, quod, quando confitentur vnum peccatum, ſunt in illo multa peccata, vt qui peccat peccato mortali, quia occidit hominem, & animam ſuam, peccato furti, quia ſubtrahit ſe Deo, peccat peccato adulterij, quia fornicatur cum Diabolo, & ita non mentitur.

Et cum non habet mortalia, illa confeſsio generalis intelligenda eſt de venialibus, vt doctiſsimè de Graſſijs. lib. cit. num. 13. & vltimo.

QVAESITVM XXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Pænitens debet vltra mortalia confiteri circumſtantias peccatorum*

2 Circum-

2 *Circumstantiæ peccatorum quæ sint explicantur.*
3 *Quæ sint necessario confitendæ explicantur.*
4 *Circumstantiæ aggrauãtes peccatorum in eadem specie non sunt necessario confitendæ.*
5 *Circumstantiæ mutantes speciem sunt necessrio confitendæ.*
6 *Circumstantiæ in infinitum, in eadem specie sunt necessario confitendæ*

An pœnitens vltra peccata debeat confiteri circũstantias, & quas?

1 2 DIC. Quod peccator pænitens vltra mortalia debet etiã confiteri circumstantias ipsorum peccatorum, vt in hoc versiculo: Quis, Quid, Vbi, Quibus auxilijs, Cur, Quomodo, Quando.

Quis denotat circumstantiam personæ, quæ peccauit, vt si Religiosus, vel Religiosa, vel in dignitate constitutus, hoc in peccato carnis.

Quid, denotat circumstantiam ipsius operis mali, quod cõmisit, vt si est peccatum mortale, vel veniale, occultum, vt furtum, publicum, vt rapina.

Vbi, denotat locum, & hoc, quãdo sit iniuria loco sacro per peccatum, vt est per effusionem sanguinis, vel seminis, aut per furtũ, aut extractionẽ hominis, & similia, & non alijs peccatis.

Quibus auxilijs, denotat circumstantiam eorum, qui sunt inducti ad peccandum.

Cur, denotat circumstantiam finis, quando etiam ad malum finem factum est peccatum.

Quomodo denotat circumstantiam modi quo factũ est peccatũ, vt in casibus luxuriæ, si extra vas, vel intra vas naturale.

Quando, denotat circumstantiam temporis, vt si in die Solemnis Festi, vel Vigiliarum.

Hæ circumstantiæ dicuntur, quia circumstant ipsum peccatum, & sunt appendices, & adiunctiones peccatorum, & non reperiuntur omnes in quolibet peccato, vt plurimum, sed ali

quæ in vno peccato; & aliquæ in altero, nam exquiſitiſsimus eſſe peccator, qui in vno peccato omnes has circumſtantias compleret.

3 Et pro intelligentia ſciatur ſolummodo illas circumſtantias eſſe confitendas, quæ variant peccatum, vel augendo, vel diminuendo.

Hinc ſunt aliquæ circumſtantiæ, quæ non ſunt confitendæ, quia ſunt impertinentes, & nihil pertinent ad peccatum, nec augendo, nec minuendo, vt peccare cum veſte noua, vel ſciſſa, ferire cum dextra, vel ſiniſtra, & ſimilibus, & iſtæ ſunt omnino reijciendæ.

Sunt etiam aliquæ circumſtantiæ, quæ dicuntur minuentes peccatum, quæ ſi minuunt peccatum, vt reddant de mortali, veniale, vel nullum, ſunt omnino confitendæ, vt qui non ieiunauit, quia infirmus, percuſsit, quia caſualiter, & ſimilibus.

Sed ſi minuunt aliquantulum, attamen relinquunt peccatū, in ſua ſpecie, non ſunt confitendæ, vt peccaui, quia tentatus à Diabolo, vel à praua conuerſatione, quia in confeſsione debet peccator ſe accuſare non excuſare.

Sed ſi confiteri hujusmodi circumſtantias remoueret aliquod ſcandalum à confeſſore, vt quia alias reputaret eum peccatorem in aliquo genere peccati, quod non eſt, niſi cum illa circumſtantia, pro illa vice eſſet confitenda circumſtantia, remoueretur ſcandalum à Confeſſore erga pænitentem, vt ſi dicat furatus ſum, quia paupertate angebar, ſic etiam ſi à Confeſſore interrogaretur. Nauar. c. 6.

4 Sunt & aliæ circumſtantiæ, quæ dicuntur aggrauantes peccatum in eadem ſpecie, vt grauius eſt furari centum, quam decem & hæ non ſunt neceſſariæ confitendæ. D. Thom. 4. ſent. d. 16. q. 3. art. 2. Scot. & Bonauent. d. 17. Nauar c. 6. num 7. ſed laudabile eſſet eas confiteri ſecundum mentē Alberti propter reſtitutionem.

5 Sunt, & aliæ circumſtantiæ, quæ dicuntur mutantes ſpeciem peccati, quia mutant ſpeciem ipſius de vno peccato in aliud, & habent deformitatem particularem diſtinctam ab ipſo peccato

vt pec-

vt peccatum carnis cum consanguinea, quia est incestus,& mutat speciem. Vbi nota peccantem cum consanguinea debere exprimere gradum, maximè si fuerit primus,vel secundus, nam in his delinquitur contra ius Diuinum, & maiorem turpitudinem habet. Nauar. c. 7. num 4. Sed non est exprimenda persona cum qua peccatum fecit. Huiusmodi ergo circumstantiæ mutantes speciem, sunt omnino confitendæ, quæ etiam dicuntur aggrauantes in infinitum, in altera specie peccati posset tamen taceri quando timeretur, quod veniret in cognitionem Confessoris persona, cum qua est peccatũ,vt suo loco dicetur.

6 Sunt & aliæ circumstantiæ, quæ aggrauant infinitè in eadem specie, & faciunt, vt peccatum de per se viniale, sit mortale,addita circumstantia, vt vsus ciborum lautorum exquisitè posset esse veniale, sed si adhiberetur ad luxuriandum, vel inebriandum, esset mortale hac circumstantia, & hæ sunt confitendæ.

Sunt, & aliæ circumstantiæ, quæ constituunt, vt peccatum mortale ob vnam causam, sit etiam mortale ob aliam causam, vt occidere, ob furari,vel furari,ob fornicari, & similia, & hæ sunt necessariæ confitendæ. D. Thom. 4. d. 15. q. 1. art. 6.

Sed notetur regula circa confessionem circumstantiarum, quod illæ circumstantiæ sunt omnino confitendæ, quæ vltra prauitatem actus, qui est peccatum repugnant etiam principaliter rationi. D. Thom. Prima Secundæ, qu. 18. art. 10.

Vel illæ circumstantiæ sunt necessario confitendæ, quæ sunt prohibitæ aliquo particulari præcepto. Scot. 4.sentent. d. 14. quæst. 2.

QVAESITVM XXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Status personæ, quæ peccat, vel eius cum qua peccat regulariter non est exprimendus: Sed in aliquibus casibus, quæ omnes explicantur.*

An persona, quæ peccat, est omnino confitenda,

vt circumſtantia, vel cum qua peccat?

1 DIC. Quod non regulariter, ſed illa perſona eſt confitenda, cui eſt annexum aliquod præceptum, per quod peccando aduerſatur ſuo ſtatui, vt ligatus per votum, ſiue ſolemne, vt Religioſus, ſiue priuatum, & ſimplex, ſiue per ordinem ſacrum, huiuſmodi perſonæ ſunt confitendæ, ſi contra caſtitatem peccauerunt, ſic etiam cum qua peccauerunt, ſi aliquo dictorum obligata erat. Similiter eſt cõfitẽda perſona peccans ratione ſcandali illati, vt quando peccaſset perſona in dignitate conſtituta, quæ mortaliter ſcandalizaret alios. vide D. Thom. in quæſtione de malo q. 7. art. 7.

Sic etiam erit confitenda perſona, cũ qua peccatum eſt quãdo mutatur ſpecies peccati, vt ſi peccauit quis cum muliere, debet exprimere, ſed non nominare, ſi eſt propinqua, quia eſſet inceſtus, ſi Religioſus, vel Religioſa, eſſet ſacrilegiũ, ſi virgo, eſſet ſtuprum, ſi coniugatus, vel coniugata, eſſet peccatum adulterij, ſi vtraque perſona ſit coniugata eſt duplex adulterium, & exprimendum. Nauar. c. 6. num. 5.

Sed ſufficit exprimere in confeſsione peccaſſe cum propinqua ſua in tali, vel tali gradu, puta, ſecundo, vel tertio, nec eſt neceſſe exprimere, ſi propinquitas eſt ex conſanguinitate, vel affinitate, quia affinitas, & conſanguinitas non mutãt ſpeciem, ſed gradus mutat ſpeciẽ. D. Th. Secunda Secundæ. q. 164. ar. 1.

Similiter, qui peccauerit cum perſona ſacra, debet exprimere ſi eſt Monachus, vel Clericus ſecularis, in ſacris conſtitut⁹, quia caſtitas in Monacho eſt ex voto, quod eſt de eſſentia Religionis, ſed in Clerico in ſacris conſtituto eſt ex præcepto, quod eſt quodam extraneum, ſed in Clerico in minoribus nõ eſt exprimendum, quia non committitur ſacrilegiũ, vt in antedictis perſonis, & qui peccauit, ſi eſt perſona Religioſa, vel Clericus ſecularis in ſacris, debet exprimere qualitatem ſuam, ſe eſſe talem, qui eſt, quia eius peccatum mutat ſpeciem ob iniuriã à ſe factam in eademmet eius perſona profeſsioni, vel Ordini ſacro, & eſt circumſtantia mutans ſpeciem.

QVAE-

QVAESITVM XXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Peccans cum filia spirituali ex baptismo, vel confirmatione, vel ex confessione, vel deflorans virginem, debet has omnes circumstantias in confessione explicare.*

An qui peccauit cum filia spirituali ex baptismo, vel ex confirmatione, aut cum ea, quam audiuit in confessione, & qui deflorauit Virginem debeat exprimere has circũstantias in confessione?

1 DIC. Quoad primum, quod sic, quia est circumstantia mutans speciem, & vocatur incestus spiritualis, quoad secundum dic etiam, quod sic, secundum veriorem opinionem, licet aliqui dicant, quod si puella sponte consentit, vel leuiter exorata, non est exprimenda circumstantia deflorationis, quia consideratur ac simplex fornicatio. Sot. 4. sent. dist. 1. art. 4. Sed D. Thom. dicit esse necessario exprimendam circumstantiam stupri, quia puella, quantũuis libera, non est domina suæ virginitatis. Secunda Secundæ. qu. 154. cui concordat Caiet. In raptu, & violentia, dic idem.

QVAESITVM XXXXIIII.

SVMMARIVM

1 *Vouens non fornicari, vel non occidere, si contrafaciat debet in confessione exprimere.*

An qui nouit non fornicari, vel non occidere, si postea contrafecerit teneatur exprimere?

1 DIC. Quod sic, quia duplex peccatum commisit, & duplici prohibitione vetebatur facere, nempe lege Dei, & voto.

voto. Et nota, quod votum ligat plus, quam Iuramentum, vt alibi etiam dictum eſt.

QVAESITVM XXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum ſcandali neceſſario eſt confitendum in confeſsione.*
2 *Faciens opera neceſſaria ad ſalutem, ſi ex illis alij ſcandalizantur, non propterea peccat, imò peccaret, ſi omitteret.*

An qui dans ſcandalum proximo, fuerit cauſa illius peccati, vt mulier fucata hærens feneſtræ, data opera ad finem alliciendi ad libidinem eſt cauſa, vt multi peccent mortaliter debeat exprimere hanc circumſtantiam ſcandali?

1 DIC. Quod ſic, vnde debet mulier confiteri ſe ornaſſe, & illic læſiſſe ad finem prouocandi ad libidinem.

Et hic ſciatur, quod qui facit aliquod opus bonum ex ſe, vel indifferens, ſed alij putant malum, & ipſe ſcit, & non abſtinet, debet confiteri hanc circumſtantiam, quia fuit cauſa ſcandali alijs. Nauar. c. 6. num. 19.

Sed hoc non intelligas de operibus neceſſarijs ad ſalutem, quia tunc non debet homo omittere bene operari ob ſcandalum aliorum, ſed intellige de operibus bonis, de conſilio, & quando aliqui ſimplices ſcandalizarentur ex infirmitate naturali, & ex ignorantia, ſecus, ſi ex malitia.

2 Sciatur etiam hic eum, qui non intendit ſcandalizare alios, ſed alij ex ipſius facto, vel dicto ſcandalizantur, & ipſe ſcit, & non abſtinet teneri in confeſsione exprimere hanc circumſtantiam, quia fuit cauſa alijs mali, ſed ſi neſciuit, & accidit alios ſcanda-

ſcandalizare non teneri confiteri, quia fuit cauſa ſcandali per accidens ſine culpa. Facit ad hoc propoſitum verſus Pooetæ Taſſi.

Bellezza homicida, & innocente.

Hunc verſum oſtendit mihi Muſarum amicus Ioannes Baptiſta Sperelli de Monteſarchio, vir genere, & virtutibus nobilis, ſed perſona, & aſpectu dignus imperio, compater meus chariſsimus, quo ſe iactat Socero Dominus Octauius Talentius, V. I. D. Beneuentanus.

QVAESITVM XXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Furans debet explicare quantitatē, qualitatem, & intentionē.*
2 *Regula ad cognoſcendum quando furtum ſit ſacrilegium.*
3 *Sacrum eſt quintuplex.*

An cum quis furatus eſt ſufficiat confiteri ſe furatum eſſe?

1 DIC. Quod non, ſed debet exprimere quantitatem, & qualitatem, & animum ad hoc, vt confeſſor poſſit diſcernere, nam ſi furtum fuit paruæ quantitatis non eſt peccatum mortale regulariter, niſi habuiſſet animum furandi notabilem quantitatem, quia tunc furtum in parua quantitate eſſet peccatum mortale.

Si vero furtum fuit rei ſacræ, eſt ſacrilegium, ſicut in loco ſacro, non fuiſſet factum; ſimiliter, ſi res non ſacra fuiſſet ablata de loco ſacro. Itaque ſacrilegium eſt furari ſacrum de ſacro, & non ſacrum de ſacro, & ſacrum de loco non ſacro, & huiuſmodi circumſtantiæ ſunt confitendæ, quia mutāt ſpeciem.

2 Et ad cognoſcendum, quando committatur ſacrilegium in furto, ſciatur ſacrum eſſe quintuplex. Primo dicuntur ſacrum ipſa ſacramenta. Secundo dicuntur ſacrum vaſa dedicata pro miniſterio ſacramentorum, vt Calices, & Patenæ. Tertio dicū-

tur ſacrum veſtimenta Sacerdotalia. Quarto dicuntur ſacrum introitus & redditus Eccleſiarum, deſtinati per ſeruitio ipſarũ. Quinto dicuntur ſacrum etiam perſonæ ſacræ, ſed in perſonis ſacris vltra peccatum ſecrilegij eſt etiam excõmunicatio contra offendentes eas, vt dixi de cenſuris Eccleſiaſticis fuſius.

QVAESITVM XXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Circumſtantia loci ſacri eſt confitenda in illis peccatis, quæ ſpecialiter ſunt prohibita.*

An circumſtantia loci ſacri ſit in omni peccato?

1 DIC. Quod non, ſed tantum illa peccata habent circumſtantiam neceſſario confitendam, quæ ex particulari præcepto ſunt prohibita fieri in loco ſacro tanquam illi magnam iniuriam afferentia, & illum maculantia, vt ſunt effuſio ſanguinis, & ſeminis humani, & violentia confugentibus ad illum, & ratio eſt quia Eccleſia eſt dom⁹ pacis, & caſtitatis, & ſecuritatis.

Hinc ſequitur alia peccata quæ fiunt in Eccleſia non habere circumſtantiam loci neceſſario confitendam.

Nota, quod faciens iudicium temerarium, non tenetur in confeſſione exprimere ſuper quo fecerit, quia eſt actus differens, & merè interior, ſed debet pænitere, & ſufficit dicere in re graui.

QVAESITVM XXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Cogitans in Eccleſia adulterari, vel occidere non tenetur hanc loci circumſtantiam confiteri.*

2 *Secus ſi hoc cogitauit intra Eccleſiam committere, etiam manens extra Eccleſiam.*

An

An qui cogitat adulterari in Ecclesia existens extra Ecclesiam, vel existens intra Ecclesiam cogitat interficere, vel adulterari extra, debeat confiteri circumstantiam loci?

1 DIC. Quod non debet confiteri circumſtantiam, ſi intra Eccleſiam manens cogitauit occidere, vel adulterari extra, verum, ſi extra concipiat occidere aliquem in loco ſacro, debet confiteri circumſtantiam loci. Nau. c. 6. num. 15. Sot. 4. d. 18. q. 2. art. 4. Sylu. verb. circumſtantia num. 9.

2 Nota hic, quod habere actum matrimoniale in Eccleſia, polluit Eccleſiam, niſi ex neceſſitate fieret, vt ex longa obſidione, & ſecretè, & ad procreandum, vel ad euitandum pollutionem, & ſimilia.

QVAESITVM XXXXIX.

SVMMARIVM

1 *Fauens opus bonum ad malum finem peccat mortaliter, & neceſſario debet hanc circumſtantiam confiteri*

An qui facit opus bonum, ſed ad finem malum, puputa, largitur eleemoſinam pauperi mulieri ad finem trahendi illam ad libidinem, debeat confiteri circumſtantiam?

1 DIC. Affirmatiuè, quia ratione finis peccauit mortaliter, & aduertat pænitens finem in quacunque actione, quia à fine quæcunque actio trahit ſuum eſſe, & ab intentione, qua quis operatur, hinc verſus.

Quicquid agunt homines, intentio iudicat omne.

& Deo non placet virtus, ſed cauſa virtutis.

QVAE-

QVAESITVM L.

SVMMARIVM.

1 *In peccatis carnalibus debet explicari modus actus carnalis.*
2 *Explicantur species peccati contra naturam.*

An in peccatis carnis sit exprimendus modus actus carnalis?

1 DIC. Quod sic, quia non sufficeret dicere in confessione peccaui cum muliere, sed exprimere, si illam, vel rapuit, vel violauerit, si modo naturali, vel contra naturã & similibus.

2 Et hic sciendum esse plures species peccati contra naturam, vnam grauiorem altera. Prima est mollities, quæ est peccatum mortale maximum. Secunda est cognoscere mulierem, in debito vase, sed modo indebito ad impediendã generationem, vt quando non seminat in vase debito, sed circa, & hoc est grauius peccatum. Tertia est habere rem cum muliere extra vas naturale, & hoc vocatur peccatum innominatum, & est peius dictis. Quarta est actus Sodomiticus tam masculi cum masculo, quam fæminæ cum fæmina, & hæc est grauior cunctis.

Et quando Episcopus sibi reseruauit casum Sodomiticum, intelligitur reseruatio de vtroque modo in quarta specie dicto. Sed quando reseruaret peccata contra naturam, intelligeretur de omnibus prædictis speciebus, ac etiam de bestialitate, quæ est omnium pessima.

Nota hic, quod inter circumstantias mutantes speciem, vel aggrauantes, est etiam peccatum cum nutrice, item cum ea, cum qua nomine alterius contracta est cognatio spiritualis, vt Procurator cum puella immatura.

QVAESITVM LI.

SVMMARIVM.

1 *Circumſtania quoties eſt neceſſario confitenda, vel in ſpeciali, vel in generali, & quomodo hoc ſit explicatur.*

2 *Circumſtantia quando non eſt neceſſario confitenda.*

An circũſtantia quoties, & quando ſit neceſſario exprimenda in confeſsione?

1 DIC. Quoad quoties, quod ſic ſecundum Raymundum, qui dicit eſſe exprimendam, vt circumſtantiam, licet alij negent, affirmantes quod pertinet ad ſubſtantiam, vel eſſentiam peccatorum, quia numerus illorum eſt neceſſario exprimendus, vel in ſpeciali, vel ſaltem in confuſo, vt in meretrice, quæ ſi non poteſt recenſere numerum, ſaltem dicat tempus, quãdiu fuit in peccatis, & ſi fuit publica meretrix, debet addere, quod admiſit omne genus perſonarum, ſiue ſolutarum, ſiue coniugatarum, ſiue Religioſarum, aliter non ſatisfaceret cõfeſſioni circa numerum. Circumſtantiam, quoties, aliquando numerum, aliquando verò denotat frequentiam actus, & eſt circumſtantia, quæ poteſt mouere confeſſorem ad negandam, vel differendam abſolutionem, ob frequentiam. Vbi notandũ, quod qui confeſſus eſt pluries, nihil cogitans de numero, nec interrogatus fuit, fecit confeſsionem validam, ſtante eius bona fide: ſed ſi in mala fide conſtitueretur, debet reiterare omnes confeſsiones præteritas.

2 De circumſtantia [quando] dic, non eſſe neceſſario exprimendam, quia præcepta Diuina non obligant ſecundum ſenſũ ſpiritualem, ſed ſecundum literalem. Sot. lib. 2. de Iuſt. & Iur. q. 4. art. 4. Si verò pænitens principaliter habuerit intentionẽ violandi

violandi festum peccando, bonum esset dicere circumstantiam Festi. Est diligens interrogator circumstantiarum in confessionibus, D. Christianus Priccius, meus ex sorore Nepos, Parochus sancti Martiani, terræ Ceruinariæ, sicut,& iurium Ecclesiæ suæ Defensor Accerrimus, quē imitatur studendo pro sacris Confessionibus audiendis, præparans se ad rigorosum examē, D. Ioannes Blasius Nepos meus ex fratre Ascanio, qui existens vnus ex electis Patriæ, & Præfectus militum nouæ Militiæ eiusdem, & vicinarum terrarum in expulsione Turcharum à Littoribus, Apuliæ hoc anno infirmatus Domi suæ piè defunctus est, & hoc memoria Intrepidi, & Robusti viri,& Fratris mei Amantissimi.

QVAESITVM. LII.

SVMMARIVM.

1 *Peccans spe veniæ animo perseuerandi, est peccatū præsumptionis, & confitendum.*

2 *Secus, si peccet spe veniæ animo abstinendi.*

An qui peccat sub spe veniæ debeat exprimere in confessione hanc circumstantiam?

1 DIC. Quod peccare sub spe veniæ cum animo perseuerandi est peccatum præsumptionis, & auget peccatum, & ideo exprimenda hæc circumstantia. D. Thom. Secunda Secundæ.q.21.art. 2.

2 Sed peccare sub spe veniæ animo abstinēdi à malo, diminuit peccatum, quia habuit voluntatem transitoriam, & non pertinacem in peccato,& ideo hæc circumstantia non est cōfitenda.

QVAESITVM LIII.

SVMMARIVM.

1 *Cogitans occidere toties peccat, quoties cogitat, si consentiat.*

2 *Secus in peccatis externis, quæ opere complentur, quando multiplicatur*

tiplicatur opus, & tendit ad vnum finem.
3 *Hoc limitatur in alijs casibus, qui assignantur.*

An qui multoties cogitat occidere, toties peccet mortaliter, & debeat exprimere in confessione?

1 DIC. Quod sic, quia toties peccauit mortaliter, dummodo consenserit, idem dic de alijs peccatis internis, nam in his internis, quæ consensu consumantur, quoties volũtas interrupta renouatur, toties de nouo fit peccatum mortale: do exemplum; quis cogitat mœchari, & manet in hac cogitatione per diem integrum, deinde interrumpitur voluntas cogitando alia, iam peccauit mortaliter in illo primo cogitatu, deinde iterum cogitat mœchari, & consensit, iterum peccat mortaliter, & toties peccabit, quoties interrupta voluntas ad ad alia reuocetur ad iterum cogitandum de mœchando, & similibus. Itaque in peccatis, quæ voluntate perficiuntur, & internè hoc modo numerus multiplicatur, & confitendus, aliàs confessio non est integra.

2 Sed in peccatis externis, quæ complentur opere, non sunt plura peccata, quando multiplicatur opus, & tendit ad vnum finem, etiam si voluntas interrumpatur, & ad diuersa trahatur, vt qui loquitur cum muliere lasciua, si deinde ipsam osculatur & postea amplectitur, & postea cum ea peccat, sunt ista vnum peccatum, quia ad vnum facta sunt finem.

Sed si fuissent colloquia, & oscula, & amplexus, tantum ad delectandum in ipsismet seperatim, nil cogitans de coitu, & deinde de hoc etiam cogitaret, essent hæc omnia distincta peccata.

3 Sic, qui eodem tempore dicit plura mendacia, vel plura verba iniuriosa, vnum est peccatum, ratione continuationis, cap. cum haberet de eo, qui du. in matrim. Bart. in l. Item apud ff. de Iurejurando. §. primo, sic qui pluries eodem tempore percutit Clericum in vnam tantum Excommunicationem incidit, licet verbera fuerunt plura. c. cum pro causa de sent. excom. Et ideo vnum peccatum commisit, & vna indiget absolutione

lutione ab excommunicatione, quamuis vnica abſolutione poſſet quis abſolui à pluribus excommunicationibus, imò, & à peccatis, vt ſuo loco dicetur.

QVAESITVM LXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pænitens qui tacet peccatum mortale in confeſſione, peccat mortaliter.*

2 *Ex induſtria duos habens confeſſores, vt vni grauia, alteri læuia confiteatur, vt æſtimetur bonus peccat mortaliter.*

3 *Secus ſi hoc non faciat ex induſtria, ſed in aliquo caſu, ne perdat famam bonam, quam habet cum ſuo ordinario Confeſſore.*

An qui ex erubeſcentia tacet in confeſsione, vel alia cauſa iniuſta dicere aliquod peccatum in confeſsione, peccat mortaliter?

1 DIC. Quod peccat mortaliter. Sylu. in verb. confeſſio. 1. num. 12. & ratio eſt, quia integritas confeſſionis eſt de Iure Diuino. Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. ſic etiam peccat mortaliter, qui ex lata ſua culpa non bene recordatur omnia peccata.

2 Et notetur hic, eum, qui ex induſtria duos habet Confeſſores, vt vni grauia, alteri leuia confiteatur, & hoc, vt æſtimetur bonus ab illo, cui leuia confitetur, hunc talem peccare mortaliter, quia videtur fallere Confeſſorem, faciendo ſe credere talem, qualis non eſt.

3 Sed ſi quis ſemel incideret in mortale, quod non ſolet facere, ſi confiteatur alteri illud ad conſeruandum bonum nomẽ cum primo Confeſſore, hic non peccat, debet ergo pænitens eſſe cautus in exprimendo huiuſmodi circũſtantias, & in cuius defectu diligens, & prudens Confeſſor debet inquirere à pænitente per modos ſolitos, & neceſſarios ad hoc, vt ſit integra cõfeſſio, ad quam integrè faciendã tenentur omnes fideles cũ primum ad vſum rationis peruenerint, quod ſolet eſſe circa

ſept en-

ſeptennium, vel etiam prius, vbi malitia, vel prudentia ſupplet ætatem.

Nota hic, quod circumſtantia , quoties regulariter pertinet ad numerum, ſed ob frequentiam actus eſt circumſtantia notabiliter mouere potens Confeſſorem , & ideo confitenda communis opinio, eſt etiam confitenda circumſtantia ſcandali ad peccata.

De Conditionibus Confeſsionis.

QVAESITVM LXV.

SVMMARIVM.

1 *Confeſsio ſexdecim habet conditiones, & omnes enumerantur.*
2 *Ex quibus quatuor ſunt neceſſariæ, & quæ ſint.*

An Confeſsio debeat habere aliquas conditioes, ſeu qualitates, vt ſit perfecta?

1 DIC. Quod debet habere has ſexdecim contentas in his verſibus:

Sit ſimplex, humilis, confeſsio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, diſcreta, libens , verecunda,
Integra, ſecreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

Nauar. in c. Fratres. de pænit. à num. 2. vſque ad 106. & D. Thom. 4. ſentent. d. 17. q. 3. art. 3. & 4. D Anton. 3.p. tit. 14. c. 5. §. 2. Sed nunc ad rem.

I. Simplex, ideſt, vt ſit clara ſine plica , & in volucro verborum, & ſine generalitate, ſed verbis claris,& diſtinctis.

II. Humilis, vt fiat ſignis animi ſubmiſſi, & modeſti, flexis genibus,& diſc ooperto capite, licet etiam valeat cõfeſsio operto capite,& ſtante, ex cauſa iuſta. Caiet.verb. Confeſſio.

III. Pura, ideſt ſine mixtione impertinentium, ac cum recta intentione.

IIII. Fidelis, ideſt ſine mendacijs.

V. Fre-

V. Frequens, ideſt, vt ſæpè ſæpius fiat, maximè ab eo, qui ſæpius cadit.

VI. Nuda, vt non occultetur peccati grauitas.

VII. Diſcreta, vt fiat verbis honeſtis, non tamen obſcuris.

VIII Libens, vt fiat propter Deum, principaliter, non vi, vel metu, licet ſi fiat metu, vel impulſu alicuius, vel quacunq; humana cauſa ſecundario tamen valeat, dummodo adſit contritio.

IX. Verecunda, vt peccata narrentur, non, vt fabulæ, ſeu vt hiſtoriæ, ſed vt facies præ ſe ferat cordis dolorem.

X. Integra, vt nullum peccatum mortale (adhibita diligẽtia) taceatur, puta, cordis, oris, & operis, non ſolum quæ ipſe commiſit, ſed, quæ alter eius cauſa ob conſilium, auxilium, & fauorem, vel non corrigendo, quos debebat, & ſimilibus. Et ſi pænitens non feciſſet diligentiam debitam de omnibus peccatis, & vrgeret neceſſitas confitendi, & communicandi, ob ſcãdalum, vel periculum, tunc adhibeat diligentiam ſuam illum coadiuuando, vt recte confiteatur.

XI. Secreta, tam ex parte confeſſoris, vt ſeruet ſigillum confeſsionis, aliàs peccat mortaliter, & maximè puniendus eſſet, quam ex parte pænitentis, qui regulariter debet ſecreto, & ad aures Confeſſoris confiteri, licet qui ex charitate palam confiteretur eius confeſſio eſſet meritoria. Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. Nam, vt confeſsio ſit ſecreta, non eſt de eſſentia, neque de præcepto, ſed de conſilio, & hoc ex parte pænitentis P. Marius de pænit. in explicatione vndecimæ conditionis.

XII. Lachrimabilis, vt pænitens habeat veram contritionem, vel ſaltem attritionem, vt poſtea fiat contritus virtute abſolutionis.

XIII. Accelerata, vt ſtatim quis confiteatur peccatum commiſſum, & hoc eſt de conſilio,

XIIII. Fortis, ne pænitens præ timore, & verecundia peccata taceat.

XV. Accuſans, vt penitens accuſet ſeipſum, non autem Diabolum, vel aliam occaſionem adducat ad ſeipſum excuſandum, quod rogabat Dauid Pſal. 147. Non declines cor meum

in

in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis.

XVI. Parere parata, vt pænitens sit paratus obedire Confessori in pænitentia iniungenda, aliàs discreta, & honesta.

2 Ex quibus conditionibus quatuor tantum sunt necessariæ, nempe, vt pænitens sit paratus parere Confessori in pænitentia iniungenda, discreta tamen, aliàs non teneretur acceptare, sed acceptando teneretur obedire. Sed tenetur parere circa restitutionem famæ, vel honoris alieni, & cica salutaria consilia.

Sed non teneretur obedire, si iuberet, vt remitteret querelam contra aliquem, quia vindicta secundũ iustitiam est à Deo, & virtus, bene tamen obedire in remittendo rancore, & odio particulari, sed tutius, & pefectius est remittere.

Secunda, vt confessio sit fidelis. Tertia, vt sit integra. Quarta, vt sit lachrymabilis.

QVAESITVM LXVI.

SVMMARIVM

1 *Tacere licet aliquid in confessione in tribus casibus.*
2 *Primo quando imminet periculum animæ Confessoris.*
3 *Secundo, quando est periculum propriæ vitæ, vel famæ.*
4 *Tertio, quando infamatur proximus.*
5 *Ratio huius dicti assignatur.*
6 *Dimidians ex verecundia confessionem, peccat mortaliter.*

An possit quis tacere aliquod in confessione, sine vitio confessionis?

1 2 DIC. Quod sic in tribus casibus. Primo, quando dicendo aliquod peccatum timeretur periculum animæ ipsius Confessoris, puta, pænitens habuit rem cum fæmina, quam adamabat Confessor, & si sciret illam consensisse alteri, vtique eam solicitaret.

3 Secundo, quado dicendo aliquod peccatum timet pænitens periculum vitæ propriæ, vel famæ, vt qui occidit consanguineũ Confessoris, vel furatus est Sacristiam ipsius Confessoris, & si-

milia. Et hoc procedit, quando verisimiliter posset Confessor venire in cognitionem iniuriæ, & damni sibi illati à pænitente, aliàs non esset tacendum, & in hoc casu, si posset taceri tantum aliqua circumstantia ad euitandum, antedicta illa solum tacere potest.

4 Tertio, quando ex confessione alicuius peccati, vel circumstantiæ infamaretur proximus, vt si quis peccasset cum coniuncta in primo gradu, posset Confessor venire in cognitionem personæ,& hoc procedit, quando Confessor cognoscit personas coniunctas pænitenti,& quando non adest alius Confessor, & quando sine scandalo confessio differri non potest, in his igitur casibus posset taceri aliquod peccatum, vel circumstantia, animo tamen confitendi alteri, cum commoditas erit, & ab alijs pænitens absolui potest D. Thom. 4. sent. d. 17. q. 3. art. 4. Maior. d. 17. q. 5. Nauar. c. 7. num. 2. & 4. Sot. d. 18. q. 2. art. 5. Qui pænitens censetur absolutus ab omnibus,& absolutio postea est quædam perfectio præteritæ absolutionis, vt alibi etiam dictum est.

5 Et ratio est,quia,quando occurrunt duo præcepta, vt hic in casu proposito maius debet anteferri minori, & maius est præceptum, conseruare famam proximi, quod est de iure naturæ, quam integritas confessionis, quæ est de iure Diuino positiuo. Nauar. c. 7. num. 3. quamuis alij dixerint contrarium, quod ipse reijcit.

Sed non esset tacendum peccatum, vel circumstantia ipsius quando solummodo timeretur diffamatio existimationis alicuius personæ apud ipsum Confessorem tantum, & nunc esset periculum vitæ, vel famæ ipsius pænitentis D. Thom. 4. d. 16. q. 3. art. 2. Duran. d. 16. q. 4. D. Bonauent. dist. 22. qu. 2. art. 1. aliàs confessio non diceretur integra.

6 Nec diceretur integra confessio, si pænitens verecundia ductus medietatem peccatorum confiteretur vni, & alteram medietatem alteri Confessori, quia non esset integra, & esset nutrire Hipocrysim, & hoc de mortalibus, nam de venialibus potest dimidiari confessio, vt supra dictum est, sic etiam non est intelli-

intelligendum de peccatis aliàs legitimè confeſſis, quia poſſumus ad libitum dimidiare,& partem vni,& partem alteri, & vni Cofeſſori ea diuerſis temporibus confiteri, vt ſolet accidere in confeſſionibus generalibus, quæ diuerſis diebus complentur, & in fine poterit pænitens abſolui ab omnibus. Summ.Coron. Confeſſ. de Condict. Confeſſ. ſuper condict. integra.

De caſibus reiterandæ Confeſsionis.

QVAESITVM LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio reiteranda eſt ex defectu Confeſſoris in quatuor caſibus.*
2 *Quando reiteranda eſt confeſsio ex defectu confeſsionis.*
3 *In quo caſu reiteranda eſt Confeſsio ex defectu pænitentis.*
4 *Confeſſus Confeſſario notorio excommunicato,tenetur reiterare confeſsionem.*
5 *Secus, ſi eſt occultus excommunicatus Confeſſor, vel ſi pænitens hoc neſciuit, ſed bona ſide confeſſus eſt,*

An in aliquo caſu confeſsio facta, ſit reiteranda?

1 DIC. Quod hoc poteſt accidere quatuor modis ex parte Confeſſoris: primo, quando non habet poteſtatem Ordinis, vt ſi eſſet laicus, vel non Sacerdos, vt Diaconus, vel Subdiaconus; ſecundo, quando non habet iuriſdictionem; tertio, quando non adhibuit debitam formam; quarto, quando non habet vſum clauium, quia ſuſpenſus, vel degradatus, aut notorius excommunicatus.

2 Secundo eſt reiteranda confeſſio, ex defectu ipſius confeſſionis, ſcilicet, quando non fuit integra, niſi excuſetur ex cauſa legrtima, vt ſupra.

3 Tertio, eſt reiteranda ex defectu ipſius pænitentis, vel quia

posuit obicem absolutioni, quia non intendebat adimplere pænitentiam imponendam, vel deridebat ipsam actionem confitẽdi, & hoc peccatum non est confessus, & ideo confessio non, vel quia excommunicatus, vel aliàs incapax absolutionis.

4 Et hic sciatur confessum notorio excommunicato per Clerici percussionem, vel denunciato per cedulones, teneri reiterare confessionem, vltra, quod peccauit mortaliter confitendo sic inhabili.

5 Si vero erat occultus excommunicatus ipse Confessor, & pænitens nesciebat, valet Confessio, sed peccat Confessor, similiter valet confessio, si pænitens sciebat eum esse excommunicatum, sed motus est bona fide credens non peccare. Caiet. in verb. Absolutio contra D.Thom. & Calderinum, qui aliter senserunt, sed eorum sententia præcedebat ante determinationem Concilij Constantiensis, quia fuit determinatum duo tantum genere excommunicatorum esse vitanda, nempe, publicè denunciatos, & publicos Clericorum percussores.

Sed qui scienter cõfitetur publico excõmunicato, & aduertit se peccare, quia inducit Coofessorẽ ad peccandum in audienda confessione in excõmũnicatione tenetur reiterare confessionẽ, quia hic non habet attritionem dum accedit ad confessionem peccando in actu confessionis, & hoc procedit, quando confitetur alteri, quam proprio Parocho, qui fuisset paratus ad audiendum ex officio, quia tunc non peccat confitens. Nauar. c. 9. num. 9. Secus si contereretur etiam de hoc nouo peccato.

Adde, eum, qui etiam absque necessitate confitetur suo Parocho, quem scit esse excommunicatum non peccare, nec teneri reiterare confessionem, nec Parochum excommunicatum, qui est contritus, & non est in mora petendi absolutionem, & per se non stat, si audit confessionem subditorum non peccare, sed si est in mora petendi absolutionem, & non est contritus, peccat mortaliter.

QVAE-

QVAESITVM LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Pænitens absolutus a non habente iurisdictionem, in quo casu teneatur reiterare confessionem explicatur.*

2 *Pænitens tenetur reiterare confessionem, si non habuerit contritionem.*

An debeat reiterare confessionem, qui scit Confessorem non habuisse intentionẽ eum absoluendi?

1 DIC. Quod dum nesciebat Confessoris malitiam pessimam, putans se esse absolutum, non debet reiterare confessionem, quia quo ad Deum tutus est in conscientia, si habuit contritionem, sed quando id sciuit, tenetur reiterare, Idem dic de absoluto à non habente iurisdictionem, vel ab habente illã impeditam, & in his casibus, vt pænitens excusetur, eius ignorantia debet esse inuincibilis.

2 Similiter tenetur reiterare confessionem, qui confessus est sine contritione, fingens habere illam, & hoc etiam si confiteatur illam suam fictionem. Capreolus in 4. d. 17. qu. 3. art. 1. Secus esset, si inter confitendum haberet de nouo contritionem.

Similiter tenetur reiterare confessionem, qui ob eius defectum non fuit absolutus, vt adimpleat præceptum Ecclesiæ, quia, qui confitetùr, & non absoluitur, non adimplet præceptum Ecclesiæ. Nau. c. 10. num. 4. Sot. d. 18. q. 3. art. 3.

QVAESITVM LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Qui dolet de præteritis, & non habet animum cauendi de futuro, tenetur reiterare confessionem.*

An teneatur reiterare confessionem, qui confitetur,

& dolet de præteritis, ſed cum animo non cauen-di in futurum, & hoc non confitetur?

1 DIC. Quod ſic, quia eius confeſsio non fuit integra, & ſine contritione. Idem dic, ſi habet propoſitum abſtinendi in futurum, & dolet de præteritis, ſed non propter Dei amorem, ſed ob Dei iram, qua timet ſibi tormenta, qui pænitens ſic accedens ad confeſsionē de nouo peccat mortaliter.

QVAESITVM LXX.

SVMMARIVM

1 *Non tenetur reiterare confeſsionem, qui habet maximum dolorem de peccatis ob metum inferni, vel pænas temporales.*

2 *Tenetur reiterare confeſsionem abſolutus à non habente iuriſdictionē, etiam ſi id faciat ſub ratihabitione, ſecus, ſi Superior eſſet præſens*

3 *Abſolutus in articulo mortis ſi conualeſcat, non tenetur reiterare confeſsionem, ſed tenetur adire Superiorem pro abſolutione à cenſuris, si habuerit, aliter incideret in eaſdem cenſuras.*

An debeat reiterare confeſsionem, qui in confitendo habet maximū dolorem cum propoſito abſtinendi in futurum, ſed dolor non eſt de peccatis, vt offenſa Dei, ſed propter pænas inferni, vel pænas huius mundi, vel ob amiſsionem gloriæ?

1 DIC. Quod non, quia hic pænitens fit contritus ex attrito virtute abſolutionis, & talis dolor dicitur ſufficiens cum abſolutione. Summ. Corona de reiteranda confeſsione. not. 6.

Sed

2 Sed debet reiterare abſolutus à non habente iurisdictionē cum ſpe, quod ratum haberetur à Superiore, quia ratihabitio retrotrahitur in abſolutione. Secus ſi Superior eſſet præſens, & ratumhaberet, quando applicatur abſolutio prima q. 1.

Sic etiam, quando Superior permittit pro ſemper, & ad ſēper iurisdictionem abſoluenti, quia ſic diceretur præſens quo ad hunc actum.

Quando autem non eſſemus in vtroque caſu, ratihabitio de futuro non poteſt confirmare, aut validare ſacramentum ab initio nullum ex defectu poteſtatis.

3 Abſolutus vero in articulo mortis à non habente iurisdictionem, non tenetur poſtea reiterare confeſsionem pro peccatis coram habente iurisdictionem, & poteſtatem, ſed pro abſolutione, & à cēſuris, atque reſeruatis teneretur ſtatim liberatus eſt ab infirmitate adire Superiorem, à quo poterit abſolui, aliàs reincidit in cenſuras. Nauar. c. 26. num. 27. & habetur in cap. eos de ſent. excom.

Pro venialibus autem confeſsis à non habente iurisdictionē non tenetur quis reiterare confeſsionem, quia in illis non requiritur iurisdictio, licet illorum abſolutio ſit ſacramentalis de Graff. doctiſsimè. lib. 1. c. 17. num. 8.

De Condictionibus confeſsionis.

QVAESITVM LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſor debet habere poteſtatem ordinis, & iurisdictionis.*

2 *Secundo Confeſſor debet habere ſcientiam, & tantam, vt poſsit diſcernere inter lepram, & lepram, ideſt, inter peccatum mortale, & veniale, & circumſtantias, & caſus reſeruatos, & alia, vel ſaltem circa prædicta, ſciat dubitare.*

3 *Tertia conditio eſt, vt habeat bonitatē, vt ſcienter non cognoſcat eſſe in peccato mortali.*

4 *Quarta conditio, vt habeat sigillum confessionis*
5 *Quinta conditio, vt habeat prudentiam.*
6 *Sexta conditio, vt Confessor sit proprius Parochus pænitentis.*
7 *Peccat Confeßor, & aliquando est excommunicatus audiens confessiones absque potestate ordinis, & iurisdictionis.*
8 *Peccat Confessor, si nesciat à quibus casibus possit, vel non possit absoluere, nec discernere distinctionem peccatorum.*
9 *In quibus casibus excusatur ignorãtia Confessoris explicatur.*
10 *Peccat Confessor, si audiat confessiones, existens in peccato mortali.*
11 *Peccat Confessor non interrogans pænitentem de quo ignorat.*
12 *Peccat Confessor, si plus quam oportet interroget pænitentẽ, licet in hoc non semper mortaliter.*
13 *Peccat Confessor reuelans confessionem directè, seu indirectè, & si non absoluat quacunque ex causa.*
14 *Solum potest reuelare confessionem de licentia pænitentis.*

An Confessor debeat habere aliquas condictiones?

1 DIC. Quod debet habere has condictiones, nempè, ordinis potestatem, & iurisdictionis, idest, vt sit ritè, & rectè ordinatus, & habeat iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, quæ extendatur ad peccata sibi confessa

Hinc sciendum est, quod licet presbyter, dum promouetur ad ordinem Sacerdotalem recipiat potestatem, & iurisdictionem habitualem ad absoluendum peccata, tamen non potest absoluere, excepto articulo mortis, si non habet iurisdictionem actualem ab Episcopo, vel quia fuit approbatus ad Parochialẽ Ecclesiam, vel quia fuit approbatus ad confessiones, & huius dicitur iurisdictio delegata, sicut Parochi dicitur ordinata.

2 Secunda conditio est scientia quæ debet esse tanta, vt discernere sciat inter lepram, & lepram, idest inter peccatum mortale, & veniale, & quæ circumstantiæ sint necessario confitendæ, & qui sunt casus reseruati, & quibus sit annexa excommunicatio, & in quibus casibus incurritur irregularitas, & hoc

pro

pro confeſsione Clericorum, & qui ſint contractus illiciti vſurarij, vel ſymoniaci.

Vel ſaltem circa prædicta ſciat dubitare, vt poſsit conſulere peritiones, & hæc dicitur ſcientia ſufficiens, & illi ſatis eſt. Innoc. in c. cum in cunctis de lect. Vide Toletum lib.cap. 15. Inſtruct. & hæc conditio eſt regulanda, ſecundū qualitatem ſubditorum,

3 Tertia eſt bonitas, quæ ad minus debet eſſe tanta, vel probabiliter credat, vt ſit extra peccatum mortale. c. 1. & 2. de pænit. d. 6. nam ſi quis audit confeſsiones, & abſoluit in peccato mortali, peccat mortaliter. Nauar. c. 4. num. 4.

4 Quarta conditio, vt habeat ſigillum, quo obligatur ad non reuelandum vllo vnquam tempore, quæ audiuit in ſacramentali confeſsione.

5 Quinta conditio, vt habeat prudentiam, quæ debet conſulere ſaluti pænitentis, tam in applicanda medicina curatiua præſentium peccatorum, quam in applicandis remedijs præſeruatiuis a futuris.

6 Sexta conditio, vt confeſſor ſit proprius Sacerdos pænitentis, ideſt, vt habeat in illum iuriſdictionem ordinariam, vt Parochus, vel delegatam, vt confeſſores regulares, ſeu ſeculares approbati ab Epiſcopo ad confeſsiones, vel a iure etiam conceſſam, quo ad petendum licentiam, ſed debet eſſe approbatus ab ordinario.

Sed ex his conditionibus eſt neceſſaria ſimpliciter poteſtas ordinis, & iuriſdictionis, in ordine ad pænitentem modis ſupradictis.

7 In his conditionibus poſset peccare Confeſsor mortaliter grauiſsimè, imo in aliquibus Diæceſibus eſt ex conſtitutione Synodali, excommunicatus, ſi præſumeret audire confeſsiones ſine poteſtate ordinis, & iuriſdictionis, & ſi præſumeret abſoluere a caſibus Papalibus, vltra excommunicationem Papalem, quam incurreret.

8 Secundo peccaret mortaliter Confeſsor, ſi neſciret, in quibus caſibus poteſt vel non poſset abſoluere, vel ſi neſciret diſcernere

ſcernere mortale à veniali, aut excommunicationẽ maiorem à minori, & ſimilibus, vel ſi neſciret dubitare. Nauar. c. 4. nu. 4. & qui talem in Confeſſorem approbat, vel tollerat, grauiter peccat. Nauar. loc. cit.

9 Sed excuſari poſſet, quando confitens eſſet doctus, & ipſe poſſet docere cõfeſſorem de grauitate criminum. Sic etiam excuſaretur, quando pœnitens eſſet perſona ſpiritualis, quæ non ſolet habere peccata grauia, & ſolita ſæpe confiteri. Sic etiã excuſatur ignarus Confeſſor in articulo mortis in abſentia doctioris Confeſſoris. Sic etiam excuſaretur, quando eſſet inter infideles, inter quos audit confeſſiones fidelium, in abſentia doctioris. Sic etiam poſſet excuſari, quando audiret confeſſiones ex præcepto Superioris; ſed notandum non excuſari, ſi iudicat ſe inhabilem, verum, ſi dubitaret de ſufficientia, tunc excuſaretur, maximè, ſi conſiderat eius Superiorem non moueri odio, ſed amore ad deputandum eum in Confeſſorem.

10 Tertio, peccat mortaliter, ſi præſumeret in peccato mortali exercere munus Confeſſoris, vel ſi ita probabiliter credat.

11 Quarto peccat mortaliter, ſi non interrogat pœnitentem, q̃ forſitan ignorat, vel præ verecundia velit occultare c. 1. de pænit. d. 6. §. diligens, nam tenetur ſcrutari omnia, quæ videt, & animaduertit, credit eſſe neceſſaria pro integritate confeſſionis, & vtilitate pænitentis, niſi excuſetur Confeſſor ex inaduertentia, vel obliuione. Poſſet etiam peccare, ſi excedit in interrogando, & maximè mulieres circa venerea, ſed duas interrogationes nullo pacto debet omittere, de numero ſcilicet peccatorum, & de ſpecie peccati, quod peccator generaliter confitetur. Nauar. c. 5. num. 3.

12 Itaque poteſt peccare Confeſſor, ſi plus quam oportet interrogat, & ſi minus, quam oporteat, maximè de venereis cum mulieribus, ſed poſſet excuſari a mortali, quando nihil damni animæ, vel corpori, aut famæ, aut fortunarum pænitentis ex huiuſmodi interrogationibus inferretur. Nauar. num. 4.

13 Quinto peccat mortaliter Confeſſor, ſi aliquo modo reuelaret confeſsionem, ſiue rectè, ſiue indirectè, ſiue abſoluat, pæniten-

nitentem, ſiue non abſoluat, ſiue timore mortis, ſiue ad euitandum ſcandalum, ſiue ob reportandam, quamuis maximam vtilitatem, vel ex cauſa cuiuscunque finis, ſiue boni, ſiue mali, & hoc non ſolum de peccatis mortalibus, ſed etiam de venialibus, vel circumſtantijs, ſiue neceſſario, ſiue voluntariè confeſſis, vel quodcunque aliud peccatum, vel non peccatum dictum in confeſſione, per quod veniretur in cognitionem peccati. Nauar. c. 8. num. 1.

14 Sed excuſaretur Confeſſor in vno caſu, quando ex licentia pænitentis confeſſi reuelaret, quod cum magna cautela faciendum eſt, ego autem omnino abſtinerem ob ſcandalum, quod ſequi poſſet. Nauar. c. 8 num. 15.

Et peccaret etiam mortaliter Confeſſor, & frangeret ſigillū confeſſionis, ſi Parochiano ſuo publicè petenti communionem denegaret, dicendo non poſſe eum abſoluere, quia eſt caſibus reſeruatis impeditus, à quibus eum abſoluere non poteſt, quia ita iudicaret audiuiſſe confeſſionem, & non abſoluiſſe.

De Sigillo confeſsionis.

QVAESITVM LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Multi caſus explicantur, in quibus Confeſſor frangit ſigillum confeſsionis pœnitentium peccata reuelando.*

An dicatur frangi ſigillum confeſsionis alio etiam modo, quam per reuelationem, quam forte præſumeret facere Confeſſor proprio ore, quod eſt maximum ſcelus, & condigna punitione caſtigandum?

1 DIC Quod in pluribus caſibus, vltra reuelationem vocalem. Primo, ſi diceret cum alijs, ille talis confeſſus eſt

eſt mihi multa peccata grauia num. q. loc. cit. Palud. 4. ſent. d. 17. q. 3. idem Nau. in c. Sacerdos de pænit. d. 6.

Secundo, ſi auſcultaſset tres, aut quatuor in confeſsione, & deinde coram alijs de vno loquens, diceret, hic non habet mortalia, & hoc eſt verum, quando omnes, qui confeſſi fuerãt ſunt noti. Nauar. d. c. num. 57.

Tertio, ſi audiendo pænitentem ſurgit ad conſulendum aliquem doctum, vel petendam facultatem neceſsariam. Nauar. d.c. cit.

De quo modo, dum fui auditor Metropolitanæ Curiæ Beneuentanæ increpui, in ſecreto tamen, quendam Confeſsorem aliàs pium, ſed in hoc indiſcretum, qui relicto pænitenti in confeſſionali ad me venit pro facultate.

Quarto, ſi imponit pænitenti publicas pænitentias, quia indirectè indicat penitentem confeſsum eſse ſcandaloſa. Conc. Trid. 24. c. 8. de hoc loquens, intelligendum eſt, non in foro interiori confeſsionis, quia non loquitur de confeſsarijs, ſed de foro mixto exteriori.

Et occurrente caſu publicæ pænitentiæ imponendæ, ita diſcretè agat cum pænitente Confeſsor, vt credatur pænitentem potius ſponte ſua, quam ex impoſitione Confeſsoris pænitentiam publicè facere. Nauar. c. 8. num. 10.

Quinto, ſi loquendo de concubinarijs, vel alijs publicis peccatoribus, dicat cũ alijs illos confeſſos eſſe publica peccata, quia tali verbo explicat illos fuiſſe confeſſos peccatũ concubinatus, vel aliud. Nauar. c. 8. num. 10.

Sexto, ſi dicat ego audiui Petrum in confeſſione, ſed non abſolui. Nauar. lo. cit. contra Caietanum: ita etiam dicitur reuelare, ſi dicat non abſolui Petrum, quia non vult reſtituere, vel remittere rancorem haud relinquere concubinam, & ſimilia.

Sed ſi diceret audiui Bertam in confeſsione, & abſolui non dicitur frangere ſigillum, niſi in caſu, quando Berta fuiſſet ſolita confiteri Confeſſori amico, vel conſanguineo eius mariti, & qui poſtea decepit virum, clam confeſſa eſt cum alio Cõfeſſore nolens prædictũ id ſcire ſuſpicante malũ marito

vt po-

vt poſtea poſſet reliqua peccata more ſolito confiteri illi primo excepto peccato adulterij. Nauar. cap. 8. num. 11. ſui Manu. Non tamen diceretur frangere ſigillum, qui diceret cum aliis ſæpe Franciſcus mihi obtundit caput ſuis minutiſsimis peccatis Nauar. lo cit.

Ita etiam non diceretur frangere, qui non eligit in dignitate aliquem, quem in Confeſsione nouit indignũ, ita etiam nõ dicitur frangere, qui loquitur de peccato ſibi confeſſo, non de peccatore, ita tamen vt nullo modo poſsit innoteſcere perſona peccatrix.

Ita etiam non dicitur frangere ſigillum, qui nominando locum diceret in eo perpetrari multa grauia peccata, ſed ab hoc modo loquendi, debet abſtinere Confeſſor, ne ſcandalizentur ſimplices, qui credunt tali modo reuelari confeſsionem. Nauar. lo. ci. num. 19. & in c. Sacerdos. num. 54.

Ita etiam non dicitur frangere sigillum, qui audita confeſsione alicuius, nominauit in complicem peccati aliquam perſonam, illam poſtea in confeſsione interrogauit de illo peccato, & hoc dummodo non exprimat nomen illius, à quo audiuit, neque modum in particulari. Nauar. lo. ci. Ang. verb. Confeſsio 10. num. 9.

Ita etiam non dicitur frangere sigillum confeſsionis, qui laicus reuelauit ſecreta amici, sibi (vt vulgo dicitur) in confeſsione dicta, etiam flexis genibus, & præuio signo crucis, & præuio confiteor, ſed peccat. Nauar. lo. ci. num. 18. & ratio eſt, quia ille non eſt Sacerdos, nec fuit aſſumptus loco Sacerdotis, vt fit in neceſsitate, licet non poſset abſoluere, quia tunc vetaretur reuelare c. pænitet. de pænit. d. 1.

QVAESITVM LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Superior poteſt reputare ab aliqua dignitate pænitentem ſibi confeſſum, dummodo nihil ſi quo, vel dicto de eius confeſsione aliquid dicat.*

An

An possit Superior reputare aliquem indignum aliqua dignitate. quia eum in Confessione nouit nõ merere illam, num propterea dicetur reuelare confessionem?

1 DIC. Quod potest reputare illum indignum, sine aliqua declaratione, nec propterea dicetur fractor sigilli, & hæc vltra supra responsum. D. Thom. sent. d. 21. q. 3. art. 1. Nauar. lib. 7. Consiliorum. Consil. 75. num. 3. de regularibus, dummodo tamen Superior nihil signo, aut verbis de confessione dixerit, non eligendo, quem audiuit in confessione.

QVAESITVM LXXIIII.

SVMMARIVM.

1 Non potest Superior Monasterij remouere subditum sibi confessum ab aliquo officio, ob eius defectus, quos audiuit in confessione quia esset fractor sigilli.

An Superior Monasterij, vel congregationis remouens subditum ab officio, eo quod in confessione audiuit eius defectus in officio dicatur reuelare?

1 DIC. Quod non, concurrentibus alijs causis manifestis, vel illius alia culpa manifesta eum admouendi, non debet illum amouere, quia esset reuelare confessionẽ. Sed si possunt assignari aliæ causæ, poterit illum ab officio remouere sine reuelatione confessionis. Medina C. de confes. q. 45.

QVAESITVM LXXV.

SVMMARIVM

1 Non potest Confessor reuelare Confessionem volentis prodere patriam

patriam, ſed generaliter tamen debet admonere Superiorem Patriæ, vt inuigilet.

An Confeſſor poſſet reuelare confeſsionem illius, qui confeſſus ſit velle tradere patriam inimicis, & perſiſtens in hoc malo animo diſcedit à Confeſſore?

1 DIC Quod non poteſt Confeſſor nec debet reuelare. Nauar. d. c. Sacerdos. de pænit. d. 6. num. 116. Sed generali quadã admonitione deberet admonere Superiorem patriæ, vt ſuper illius cuſtodia vigilaret, nullo dato ſigno de auditis in confeſſione, & ſi id non ſufficeret, nullo modo debet peccatorem manifeſtare, quia aliter reuelaret confeſſionem. Sot. de ſecreto tegen. memb. 3. qu. 4. Couar. de ſponſal. 2. p. c. q. num. 30.

QVAESITVM LXXVI.

SVMMARIVM.

1 *In nullo caſu debet Confeſſor reuelare confeſsionem pænitentis, aliàs eſſet ſeueriſſimè caſtigandus.*

2 *Solum excipitur, quando id faciat de licentia pænitentis, & libera eius voluntate non coactè, & ob eius maximam vtilitatem, & ſcientibus illis, quibus fit reuelatio*

3 *Et etiam excipitur, quando de mandato pænitentis iam mortui Confeſſor reuelat hæredibus, vt reſtituant, quod mortuus debebat.*

An poſsit Confeſſor in aliquo caſu reuelare audita in confeſsione?

1 DIC. Omnino debere abſtinere, aliàs eſſet ſeueriſſimè caſtigandus, vt alibi dictum eſt, tamen in aliquibus caſibus dicitur licere; primo, quando pænitens dat ei licentiam, vt habetur

betur in c. officij.de pænitent. & remiſſ. & in c. ſignificauit. de adult. Felin. c. Matth. de Somnia. Decius in c. primo de except. num. 30. D. Thom. 4. ſent. diſt. 21. qu. 3. art. 2. & eſt communis opinio. Et ratio eſt, quia nulla fit iniuria pænitenti conſentienti.

2 Sed aduertendum eſt, quod hoc non eſt faciendum, etiam de licentia pænitentis, niſi reſultaret illi maxima inde vtilitas ſpiritualis, vel temporalis, & niſi conſenſus illius ſit voluntari & non coactus, & in graui neceſſitate, & ſit expreſſus, & non tacitus, & ſcientibus illis, quibus eſt reuelandum auditum in Confeſsione, vt bene Medina lo. ci. quæ licentia reuelandi, & conſenſus non eſt dandus in confeſſione, ſed poſt illam, & hæc eſt communis opinio.

3 Secundo, quando Confeſſor ex mandato pænitentis iam mortui, reuelaret hæredibus, vt reſtituant, quod eorum pater debebat, per quod mandatum tacitè fuit conceſſa licentia reuelandi audita in confeſsione. Nauar. in Manual. c. 12. nu. 32. & habetur argumen. in c. præterea de Offic. deleg.

Ego dicerem de hoc mandato debere etiam conſtare, vt ſupra. & hic ſciatur ſigillum confeſsionis durare etiam poſt mortem pænitentis. Sylu. verb. Confeſsio 3. q. 2.

QVAESITVM LXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Parochus publicè denegans cõmunionem publico vſurario, vel concubinario non reuelat confeſsionem.*

2 *Secus ſi dicat non potui hos abſoluere, reuelat confeſsionem.*

An Parochus dicatur reuelare cõfeſſionem, ſi publico vſurario, vel publico concubinario publicè petenti neget communionem?

1 DIC. Quod non, dummodo non monſtret eum audiuiſſe eum in Confeſsione, ſed ſolummodo reijciat à circulo

culo communicantium. Nauar. cap. 8. num. 11. qui citat Paludanum.

Sed si Confessor diceret, ego non potui hos absoluere. quia non video illorum emendationem, dicitur reuelare his verbis confessionem, vt conclu lit Nauarrus contra Caietanũ in principio d. c. Sacerdos de pænit. num. 95.

QVAESITVM LXXVIII.

SVMMARIVM.

1 Confeßor audiens confeßionem plurium puerorum capacium rationis, peccat.

2 Secus si sunt pueri paruuli incapaces doli.

An peccet Confessor, qui audit plures pueros iam rationis capaces sine necessitate?

1 DIC. Quod male facit, quia infert iniuriam sacramento Pænitentiæ abutens illo ad iocum, & ad risum, ad quẽ facile mouentur pueri sic in vnum congregati. Nauar. c. 8. nu. 13. multos citat.

2 Sed de pueris paruis, & doli incapacibus dicerem licere, vt assuescant huic sancto exercitio, & vt instrui possint de fidei rudimentis, quæ tamen non vocabitur confessio sacramentalis, neque danda esset eis absolutio, sed tantum benedictio cum precibus ad Deum, vt illos crescere faciat in omni opere bono.

QVAESTVM LXXIX.

SVMMARIVM.

1 Confessor potest testificari de auditis in confessione & extra dummodo non percipiatur illa in confessione audiuisse.

An Confessor possit testificari de auditis in confes-

ſione, & extra, ſiue ante confeſsionem, ſiue poſtea.

1 DIC Quod ſic, dummodo ita accuratè teſtificetur, vt nullo modo illa præcepiſſe in confeſſione coniecturari poſsit. Nauar. cap. 8. num. 15. qui citat D. Thomam, & alios.

Et ſi interrogaretur Sacerdos, quid egerit cum tali pænitenti in confeſſione poterit reſpondere ſe functum eſſe officio ſuo nam ſi diceret non abſolui, reuelaret confeſſionem. Nauar. d. c. Sacerdos.

QVAESITVM LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Non licet Confeſſario reuelare confeſsionem, etiã metu mortis.*
2 *Imò etiam, ſi interrogetur à Summo Pontefice.*

An licebit Confeſſori reuelare cõfeſſionem metu mortis, verbi gratia, ducitur à crudeli viro in locum ſolitarium, interrogatur de peccatis vxoris quia ille ſuſpectum habet, qui euaginato pungione ei vicinam mortem minitatur, imò illum vulnerat, imò illum torquet?

1 DIC. Quod poteſt abſolutè reſpondere, imò ſi opus eſſet iurare, illius vxorem ſibi non fuiſſe confeſſum peccatum adulterij, concipiendo animo eo modo, quo dicere obligetur. Nauar. lo. ci. num. 18.

2 Et ratio eſt, quia in illo actu audiuit, vt Chriſti Vicarius, & nunc interrogatur, vt homo, imò ſi à ſummo Pontifice cogeretur reuelare, etiam ſub pæna excommunicationis latæ ſententiæ, adhuc poſſet negare, & iurare, vt ſupra, ſe neſcire, intelligendo modo quo ſupra. D. Thom. 4. ſent. d. 21. qu. 3. art. 11. & habetur in c. Sacerdos de pænit. diſt. 6.

QVAE-

QVAESITVM LXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Aliqui tenent poſſe Confeſſorem reuelare confeſsionem pænitentis fictè accedentis ad inducendum Confeſſorem ad aliquod malum.*

An poſſet reuelare, vel debeat tacere Confeſſor, ſi quis ficto animo accedat ad eum inconfeſſione, & flexis genibus ſignans ſe ſigno Crucis, & factis præambulis confeſsionis, loco peccatorum, vel dicat minas Confeſſori, vel conetur docere illum hæreſes?

1 DIC. Quod Confeſſor non tenetur celare, quia hæc non eſt confeſſio ſacramentalis, ſed potius quidam modus Diabolica fraude inuentus ſeminandi zizania in agro Domini. Sot. memb. 3. q. 4. con. 2. de rat. tegen. Abb. ita intelligendus in c. omnis. De Butrio extra de pænit. & remiſſ. num. 46. qui dicunt peccatum committendum non eſſe dictum in confeſsione ob fictionem, & non contritionem.

Sed pace dictorum ſigillum confeſsionis adeo exiſtimandum eſt, vt nullo modo reuelare liceat audita in confeſsione, ſiue peccata præterita, ſiue futura, ſiue ficta, ſiue vera fuerit de eius confeſſio, & hæc eſt communis opinio. Innoc. & Abb. in cap. omnis. de pænit. & remiſſ. tenetur poſſe Sacerdotem reuelare peccata committenda non autem commiſſa, quod non placet communi opinioni.

QVAESITVM LXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Licet Confessori consulere per itionem pro cognoscendis peccatis dummodo non exprimatur persona pænitentis, nec fiat statim.*

An liceat Confessori consulere peritionem pro cognoscendis peccatis, nec dicatur reuelare confessionem?

DIC. Quod licet, non expresso nomine pænitentis, & tali modo, vt pænitens non veniat in notitiam. c. officij extra de pænit. & remiss.

Sed docet Nauarrus non debere confessorem statim audita confessione (vt faciebat quidam à me reprehensus) adire cõsultorem, quia dat suspectionem contra pænitentem, & contra sigillum confessionis, sed debet differre in aliud tempus. Nec debet in audienda confessione mutare faciem, & preter solitum expuere, aut signa contemptus in pænitentem ostendere, quia significaret de peccatis pessimis confiteri.

QVAESITVM LXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Confessor, qui absoluit, quem non potuit absoluere, quid facere teneatur explicatur.*

Quid si per errorẽ Confessor absoluisset quẽ nõ poterat absoluere, vel ob casus reseruatos, vel ob excõmunicationem, &c.

DIC. Debere Confessorem cum modestia (si sine scandalo fieri potest) & ille præsens sit, vocare eum, & monere, vt si placebit iterum confiteatur, vel vt det licentiam

loquendi

loquendi de cõfeſsione, quod ſi pænitens facere negabit, excuſabitur Confeſſor. Sot de ratione tegen. q. 4. memb. 3. Concluſ. 5. dub. 4. Nec vllo modo in hoc caſu deberet Confeſſor abſoluere abſentem, impetrata facultate, quia forma [ABSOLVO TE] requirit preſentiam abſoluendi ſacramentaliter.

QVAESITVM LXXXIV.

SVMMARIVM

1 *Reuelans ſecreta dicta ab amico vt dici ſolet, in confeſsione, non dicitur frangere ſigillum confeſsionis, quia illa non eſt confeſſio ſacramentalis, ſed male facit reuelando, niſi cogatur.*

2 *Confeſſio facta laico loco Sacerdotis in caſu neceſſitatis, debet celari, ac ſi fuiſſet vera confeſsio.*

3 *Reuelans dicta ab amico ſub ſigillo confeſsionis, ſi ſequatur amico damnum notabile, peccat mortaliter.*

4 *Nullus debet recipere ſecreta ſub ſigillo confeſsionis, & recipiens debet adimplere niſi cogatur per cenſuras, &c. à Superiori, ſi ſecretum ſit pernicioſum* Reipublicæ.

5 *Sacerdos recipiens in confeſsione non peccata, ſed negotia male facit recipiendo, & tenetur non reuelare.*

An frangat ſigillum confeſſionis, qui reuelet ſecreta dicta ſibi, ab amico vti amico, & in confeſſione, vt dici ſolet?

1 DIC. Quod non, quia iſta non eſt confeſſio ſacramentalis, quæ non fit laico, ſed male facit reuelando, nam non debet reuelare, niſi cogeretur teſtificari à Iudice, aut per præceptum, aut per excommunicationem, aut dato iuramento, aut alio modo coactiuo.

2 Sed ſi hic laicus in hoc modo eligeretur, vt Confeſſor loco Sacerdotis in caſu neceſsitatis, vt alibi dictum eſt,[i] & ei fieret

confeſsio,vti Sacerdoti,quæ potius vocari debet reuelatio peccatorum,quamuis abſoluere non poſſet, tenetur tamen celare peccata, vt verus Confeſſarius, nec poſſet reuelare, etiam ſi ſupradictis modis cogeretur, imo interrogatus poſset cum iuramento affirmare, ſe neſcire, vt habetur in c. omnis de pænit. & remiſſ. & c. ſanctum. de conſec. d. 4. Abb. d. c. omnis.

3 Et hic notandum, quod reuelans ſecreta ſibi ab amico dicta ſub ſigillo confeſſionis, peccat mortaliter, ſi damnum corporis, vel animæ, vel infamia, aut ſcandalum ſequutum eſt amico, ſed non incurrit pænas Canonicas contra reuelantes, ſed ſi nihil mali ſequutum eſt non peccat niſi venialiter.

Debet tamen ſeruare promiſſum de non reuelando vltra debitum naturæ ex promiſſione adiuncta.

4 Nemo tamen deberet recipere ſecreta ſub ſigillo confeſsionis, ſed ſi recepit, debet adimplere. Caiet. Secunda Secundæ q. 70. art. 1. ad tertium.

Sed vbi hic cogeretur per literas monitoriales excommunicationis, vel per mandatum Iudicis, aut alias cogeretur reuelare, quia illud ſecretum eſſet valde pernicioſum Reipublicæ, aut animæ, aut corpori, vel honori, vel bonis proximi, in his caſibus debet reuelare. Sot. lib. 5. de Iuſti. & Iur. qu. 7. art. 2. Nauar. c. 8. num. 2. Caiet. lo. ci.

5 Idem dic, ſi ille, cui facta eſt huiuſmodi reuelatio ſit Sacerdos per modum confeſsionis, ſed quæ dicta ſunt, non ſunt peccata, ſed negotia diuerſa. Ego dicerem, Sacerdotem debere abſtinere recipere hoc modo ſecreta alterius, & ſi recipiſſet in tali confeſsione non debere reuelare ob exiſtimationem ſigilli confeſsionis. Sed quoad alios procedit reſponſio, vt ſupra, etiam ſi promiſiſſet cum iuramento non reuelare, quia iuramentum non ligat ſuper re illicita, Imò qui recepit cum iuramento, peccauit.

QVAE-

QVAESITVM LXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos non tenetur tacere, ſi ſur publice ſuretur in Eccleſia, & ſtatim adit ipſum, & confitetur fraudulenter, vt non poſsit reuelari, licet in hoc caſu nō teneatur Confeſſor ad ſigillum, non debet propter ſcandalum reuelare.*

Quid ſi fur coram confeſſore furatus ſit in Eccleſia, & deinde adit ipſum fraudulenter, & illi confitetur. vt reuelare non poſſit?

1 DIC. Quod Confeſſor non tenetur tacere, quia aliter daretur locus fraudibus, & quæ confeſſor nouit extra confeſsionem, ſiue ante, ſiue poſt confeſsionem, non cadunt ſub ſigillo confeſsionis.

Attamen Confeſſor licet non teneatur ad ſigillum, non debet reuelare ob ſcandalum, ſed ſi cogeretur modis, vt ſupra, non debet dicere ſe audiuiſſe in confeſsione. Vbi ſciatur reuelantem ſecreta abſque neceſsitate, vel vtilitate, vt ſupra tenetur parti ad intereſſe, vt habetur in l. Aqui. §. 7. & ſi quis ff. ad l. Aquil.

Qui vero diceret audiuiſſe aliquod extra confeſsionem dubiè, & in confeſsione certè, & reuelaret videretur reuelare cōfeſsionem, quia ex certitudine ipſius reuelet. Nauar. c. 8. num. 15. Sylu. ſterb. confeſsio 3. num. 5. Scotus dicit peccare mortaliter eum, qui reuelat audita in confeſsione, & ſi audiuerit extra.

QVAESITVM LXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſor frangit ſigillum ſi ſibi confeſſum poſt alios laudet de bona conſcientia.*

An dicatur reuelare confeſsionem confeſſor, qui

auditis pluribus in confeſsione laudet aliquem de bona conſcientia, & hoc coram perſonis, quæ viderunt alios confeſſos vnum poſt alios, puta tres vel quatuor?

1 DIC. Quod ſic, quia iſta laude videtur annuere, illos eſſe peccatores. Nauar. c. 8. num. 9. Sed ſi de vna perſona loqueretur, nullam habens relationem ad alios non reuelaret.

QVAESITVM LXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſor non reuelat confeſsionem, ſi aliquem pro aliquo matrimonio laudet, & de alijs taceat, quos in confeſsione audiuit.*

An Confeſſor diceretur reuelare confeſsionem, ſi rogatus ab habente nubilem filiam matrimonio collocandam, inter aliquos accedentes, aliquem maximè laudaret de bona vita, cui inclinat pater?

1 DIC. Quod non diceretur reuelare, quia pater de illo ſolo interrogauit, & de illo ſolo Confeſſor reſpondit, non habito reſpectu ad alios, quia ſi reſpondiſſet comparatiuè, vtique detecta eſt confeſsio. de Graff. c. 23. lib. 1.

QVAESITVM. LXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Iudex non poteſt procedere contra aliquem, cuius peccata inuenerit.*

2 *Quæ ſint pænæ reuelantium confeſsionem.*

2 *Audiens peccata confitentis etiam tenetur non reuelare, aliàs peccaret mortaliter,*

An

An poſsit Iudex iuridice procedere contra aliquē confiteri volentem, ſi inuenerit peccata ipſius ſcripta?

1 DIC Quod nullo modo, quia ſigillum confeſsionis eſt adeo venerandum, vt non ſolum confeſsio, ſed omnia quæ ad eam diriguntur debēt gaudere priuilegio eodem ſecreti, imò ſi aliqui perditi Confeſſores deponerent in iudicio de his quæ audiuerunt in confeſsione, vltra alias pœnas, non debet eis credi, nec in iudicio admitti, & ceſſari à iudicio, de Graff. doctiſsimè d. c. num. 44.

2 Pœnæ autem reuelantium ſunt, quod debēt deponi, & efficiuntur infames, nec debet eis credi. Vict. de ſacramento cōfeſsionis. num. 11. alias pœnas vide in c. omnis. de pœnit.

3 Qui audiuiſſent peccata confitentis doloſè latenter prope Confeſsorem tenentur non reuelare, aliàs peccant mortaliter. Sic ſi quocunque alio modo audiuiſſent, etiam non volentes, & hoc ſiue licitè, ſiue illicitè, ſiue Clerici, ſiue Monaci, ſiue laici vtriusque ſexus, ſiue interpræetes, ſiue conſultores, aut alio quouis modo. Nauar c. 8. num. 7. & alij omnes.

De Abſolutione.

QVAESITVM LXXXIX.

SVMMARIVM

1 *Abſolutio quid ſit explicatur.*

Quid eſt abſolutio ſacramentalis?

1 DIC. Quod eſt ſententia, quam fert Confeſſor erga pœnitentem, perquiſito prius proceſſu ipſius conſcientiæ per confeſsionem, & eſt ipſius forma eſſentialis, & conſiſtit in illis verbis [Ego te abſouo. &c.] de rigore iuris poſſet Confeſſarius abſoluere hoc modo [Remitto tibi peccata tua] Na-

uar.

uar. in c. muliplex de pænit. num. 3. sed Ecclesiasticus ritus, a quo non est recedendum est, vt pręmittatur oratio deprecatiua, nempe, [Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis, perducat te ad vitam æternam. Dominus noster Iesus Christus te absoluat, & ego authoritate ipsius, qua fungor absoluo te ab omni vinculo excommunicationis maioris, vel minoris, quantum possum, & indiges, deinde absoluo te ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti Amen. Passio Domini nostri, &c.

QVAESITVM XC.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio sub conditione de futuro non potest dari.*
2 *Absolutio sub conditione de præterito, vel de presenti tenet.*
3 *Eleuatio manuum in absolutione non est necessaria de necessitate, sed de congruitate.*

An absolutio possit dari sub conditione de futuro, puta, (absoluo te, si feceris hoc, vel illud, si restitues, si remittes, si feceris eleemosinã, & similia?

1 DIC Quod non, quia absolutio, quæ est forma sacramenti pænitentiæ, non debet esse in suspenso.

Sed valet absolutio data sub conditione de præterito, vel de præsenti, vt si dicatur; Absoluo te, si fecisti, vel facis hoc, vel si es capax absolutionis, quia conditio de præsenti, vel de præterito non est propriè conditio, nec suspendit actum l. cũ ad præsens. ff. si certum petatur.

2 Hinc si Confessor absoluit puerum sub conditione de præsenti, puta Absoluo te, si habes vsum rationis, quia Confessor dubitabat, vel si peccata confessa sunt mortalia, absolutio valet. Medin. 2. p. c. 13.

3 Sed deberet huiusmodi absolutio dari secreto, ne pænitens scandalizaretur, de Graff. lo. ci. & hic in principio notandum

in ab-

in absolutione non requiri manus eleuationes, seu impositionem de necessitate, sed solum de congruitate, ad designandũ illum actũ, quem facit Sacerdos authoritatiue, licet, vt Christi Minister. Soto. 4. sent. d. 14. q. 1. art. 4.

Et quia passim obseruatur ab vniuersali Ecclesia: qui omitteret ex malitia, peccaret mortaliter, secus si ex obliuione, vel negligentia, vel in casu necessitatis.

In hac Diœcesi Beneuentana obseruatur hic modus, qui etiã est expressus in forma absolutionis in fine post casus Archiepiscopales reseruatos.

Nota hic, quod sunt, qui tenent in administratione Sacramenti Pænitentiæ Confessorem debere absolutionem pronunciare capite cooperto, sic etiam in absolutione ab excommunicatione, & ratio esse potest, qui ibi fungitur officio Christi, & Iudicis, etiam quoad absolutionem excõmunicationis, & dicitur esse communis opinio. Sed de alijs sacramentis, vt supra.

QVAESITVM XCI.

SVMMARIVM.

1 *Laicus nullo modo potest dare absolutionem, sed Sacerdos ritè ordinatus, & approbatus.*

2 *Papalis potestas quanta sit assignatur, & explicatur.*

Qui potest dare absolutionem sacramentalem?

1 DIC. Primo nullo modo, seu casu posse laicum, sed Sacerdotem ritè, & rectè ordinatum, & Confessorem ordinarium, aut Parochum, seu delegatum Institutum, & deputatum ab Episcopo, & quemlibet Sacerdotem, siue secularem, siue regularem in articulo mortis, seu necessitatis.

Dixi Laicum in nullo casu, etiam necessitatis posse absoluere sacramentaliter, licet posset doleri, vel vt rogaret pro pænitente,

te. cap. quem pænitet, & si absolueret nil faceret, & peccaret mortaliter, non tamen fieret irregularis, quia non est in iure expressum. c. is qui de sent. cap. in sexto. Et ratio, quia laicus non habet claues Ecclesiæ, quæ sunt scientia discernendi, & potentia iudicandi. Hugo in 4. distinct. 18. quæ claues sunt penes ministros Ecclesiæ modo supradicto, & eminentissimè in Summo Pontifice, Christi Vicario, qui nunc sedet Gregorius XV. quem Deus diù conseruet felicem, & incolumem.

Liceat hic præter materiam propositam pro animi mei propensione aliqua de Summi Pontificis in terris imperio, & potestate obiter inserere, ex vniuersalibus Concilijs, & sacris scriptoribus. Est Summus Pontifex successor Petri, & Christi in terris Vicarius generalis, cuius nomen admirabile est, & potestas incomparabilis, de qua dubitare sacrilegium est, a cuius salutari virga, & baculo, sicut Pastoris, nemo, qui Christiana veritate censetur, aut immune se esse præsumit, aut illi non confiteatur se esse subiectum.

Os Summi Pontificis toti Ecclesiæ loquitur, est ille œcumenicus Pariarcha, ei non obediens, dum se Christianum esse asserit, paganitatis peccatum incurrit, & qui superbiendo eius mãdatis obedire contempserit, mortis pænam incurrisse consensus est.

2 Potestas Papalis oppressorum omnium refugium est. Et iniquas etiam Imperatorum sententias irritat, & imperia transfert vt in Magno Constantino S. Syluester, qui ab Italia in Græciã, & Stephanus secundus, & Leo tertius in Carolo etiam magno restituit, vel Petrus diuisit, & sicut Ioãnes duodecimus, & Gregorius Quintus in Germania collocarunt, vbi hucvsque in clarissima, & toto orbe celeberrima Austriaca familia Christiani nominis hostibus formidabili, atq; in præsẽti in sereniss. Ferdinãdo familiæ Austriacæ sydere lucidissimo gloriosè ꝑseuerat.

Potestas Papalis omne imperium in principes seculares trãsfundit, & Imperatores coronat. Sanctus Syluester Constantinum, Leo tertius Carolum magnum, Stephanus IIII. Ludouicum I. Sergius secundus Ludouicum secundum, Ioannes octauus

…nus Carolum secundū, idem Carolum tertium; Formosus primus Arnulphum; Leo quartus Ottonem primum; Ioannes decimus tertius Othonem secundum; Gregorius Quintus, Othonem Tertium; Benedictus Quintus Henricum primum; Clemens secundus Henricum secundū; Nicolaus secundus, Hencum tertium, Paschalis secundus Henricum Quartum, Innocentius secundus Lotharium: Adrianus Quartus Federicum coronauit; qui licet sub Alexandro tertio superbierit, armis tamen DD. Venetorum tandem subactus in obedientia Apostolicæ Sedis Constantiæ vitam finiuit. Clemens Quintus Henricum in Imperatorem, & Albertum in Siciliæ Regem, atque Apuliæ confirmauit; à Clemente Septimo Carolus Quintus coronam accepit. Cæteri item Imperatores ab eadem potestate, mediate, vel immediate coronas acceperunt.

Hinc merito Domino Papæ iurant fidelitatem, quinimo ab eorum origine Summorum Pontificum pedes tanquam speciosos humiliter osculantur, & etiam debitam prestant submissionem.

Philippus primus Christianus Imperator Fabiano Papæ maxima cum humilitate prouoluit, pedesque osculatus est. Constantinus magnus primus post eum equum Syluestri freno tenens ad Lateranum vsque stratoris officio functus est. Iustinianus, & ipse magnus, Agapetum adorauit. Iustinianus Secundus Constantinum primum venerabundus amplexus est, eius pedibus oscula impressit. Pipinus deosculatis pedibus Stephani equi frenum tenens lætissimus ad Regiam duxit. Carolus Magnus Adriano, Stephano, & Leoni, Heinricus Quartus Benedicto tertio, & Paschali secundo, Leo Gelasio secundo. Federicus Alexādro tertio. Sigismundus Martino Quinto; Albertus occidentis Imperij, & Ioannes orientis Eugenio Quarto, Reges Francorum, & Angliæ Alexandro, idem deuotionis, & humilitatis obsequium exhibuerunt. Carolus Quintus gloriosissimus, & inuictissimus Imperator Clementem septimum Beatissimum Patrem salutat. eidemque se, suaque omnia promptissimus offert, & genuflexus quam humillimè pedes deosculatus est.

est. Hoc idem alij Imperatores per se, vel per alios præstiterũt.

Potestas Papalis Regibus ineptè regentibus, de coadiutore prouidet, vt in Rege Aloisio. Solus Papa deponit Imperatorẽ, & Reges, ex causa graui, & notoria. Zaccharias deposuit Chylperium Regem Franciæ, & ei Pipinum substituit. Stephanus secundus Constantinum, & Leonem occidentis Imperio deiecit, Adrianus primus Desiderium Regem Longobardarum, auxiliãte Carolo magno priuauit, Innocentius tertius Othonẽ quartum. Gregorius septimus, Henricum quartum. Innocentius Quartus Federicum secundum. Addo, quod Victor tertius Henricum; Innocentius primus Archadium Imperatorem: Gelasius primus Anastasium; Gregorius tertius Leonem tertium; Ioannes vigesimus primus Ludouicum Imperatorem excommunicauit, eoque in contumacia persistente ex Clementis Sexti Papæ mandato, Carolus quartus eligitur. Addo, quod Pontifex maximus Regem Angliæ ob Sacerdotes ab Ecclesijs expulsos communione priuauit. Innocentius tertius Alfonsum Regem ab eius consanguinea Berengaria separauit. Iulius secũdus Ioannẽ Nauarrę Regem Hæreticum declarauit. Prætereo multa his similia, quia non teneo historiam, & longum esset enumerare.

In militante hac Ecclesia Christus est Caput, & Monarcha, sed Do. Papa eius Vicarius, Hierarcha præcipuus, Sponsus vnicus, Caput Ecclesiæ indiuisum, Sanctissimus Apostolicus Pontifex Summus, Sacerdos Magnus, Princeps Episcoporum, Hæres Apostolorum, Primatu Abel, Gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchisedech, Dignitate Aaron, Autoritate Moyses, Iudicatu Samuel, Charitate Paulus, Potestate Petrus, Vnctione Christus.

Est Pontifex Maximus, Fons, Origo, & Regula cunctorum Principum Ecclesiasticorum, est Pater ter Beatissimus, & immediatus, post Deum Iudex, & eius sententiæ magis standũ est, quam sententiæ totius mundi, ipsius potestas omnes iudicat potestates, ipse vero à nulla iudicatur, vt congruenter dici possit, quod Deus terrenus sit, vel Homo cælestis. Est Catholicæ Ec-

clesiæ

clesiæ Episcopus, Caput, Princeps, & magister totius Orbis, Rector domus Dei, & Vicarius ipsius Iesu Christi.

Et licet, quo ad humilitatem, & immitationis exemplum, Seruum seruorum Dei, seipsum Pontifex appellet, tamen quo ad potestatem, Dominus est dominorum, & quæcunque potestas sub Cælo est in summo Pontifice reperitur.

Additur his ex Beroso Caldeo, quod Ianus, quem antiqui Noa appellarunt, fuit in Italia, quam lingua sua Chytim appellauit, atque interiori parte Romæ, quæ Vaticani dicitur, vbi nũc Augustissimum S. Petri Templum cernitur, Templum ab antiquitate erectum, in cuius foribus due claues signatæ erant, altera Religionis, altera felicitatis.

QVAESITVM XCII.

SVMMARIVM.

1 *Inferior non obseruans tenorem facultatis Superioris non absoluit.*

An absoluat inferior, si non obseruat tenorem facultatis sibi commissæ?

1 DIC. Quod non, quia sunt diligenter seruandi fines mandati. l. diligenter. ff. mandati, sed si pænitens obseruauerit modum obseruatum à Confessore, si postea non adimplet est absolutus, sed peccat mortaliter de nouo. Nauar. c. 26. num. 12. Itaque debet Confessor obseruare modum sibi concessum à Superiore, & declarare illum pænitenti, qui nisi esset obedire paratus, non est absoluendus.

Nota hic, ꝙ si Confessor absoluat à reseruatis nesciens reseruationem esse publicatã, sic absolutus est iterum absoluendus, Sed communis opinio est, quod stante eius bona fide sit absolutus.

QVAE-

QVAESITVM XCIII.

SVMMARIVM

1. *Neſciens ſe eſſe excommunicatum, ſi a confeſſore habente poteſtatem ipſum ab excommunicatione ſub conditione, vt fieri ſolet abſoluat, vere eſt abſolutus.*

An ſi pænitens neſciat ſe eſſe excommunicatum, ſit abſolutus per abſolutionem conditionalem, quæ præmittitur à Confeſſore dū dicit, ſi teneris, &c.

1 DIC. Quod ſi Confeſſor habet poteſtatem abſoluendi & pænitens animum ſatisfaciendi pro cauſa qua eſt excommunicatus, aut interdictus, aut ſuſpenſus, cum primum in mentem venit cauſa, in hoc caſu ſub illa abſolutione conditionata, qua vtitur Confeſſor dum pronunciat abſolutionis forma, dicitur abſolutus iuxta poteſtatem Confeſſoris. Nauar. c. 27. num. 273.

QVAESITVM XCIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pænitens, qui ex obliuione prætermittit confiteri ſe eſſe excommunicatum, vel habere caſus reſeruatos, ſi confeſſor ille habet authoritatem abſoluendi, iam illi caſus non ſunt amplius reſeruati, ſicut, & excommunicatio, & cum recordatur à quolibet Confeſſore approbato poteſt abſolui.*

An ſi quis confitetur Confeſſori habenti facultatem abſoluendi eum ab excommunicatione, vel à caſibus reſeruatis, ſed ex obliuione prætermittit cōfiteri ſe eſſe excōmunicatū, vel caſū reſeruatū habere, intelligatur abſolutus ab excōmunicatione

nicatione, & à reſeruatis cum abſolutione aliorũ peccatorum?

1 DIC. Quod illa abſolutio operaur, vt caſus reſeruati non ſint amplius reſeruati, ſic etiam, & excommunicatio, & cum pænitens poſtea recordabitur, & confitebitur, poterit abſolui à quocunqe alio confeſſore approbato ab ordinario, quia ceſſauit reſeruatio, & hoc ſolet accidere tempore Iubilei. Nauar. c. 26. num. 13. & de pænit. d. 5. c. 1. Sic etiam ſi fiat abſolutio generalis authoritate Apoſtolica, tunc ſi quis non recordatur ſe eſſe excommunicatum, adhuc eſt abſolutus.

QVAESITVM XCV.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſor poteſt ſuſpendere abſolutionem ad alteram diem.*

An poſsit Confeſſor audita Confeſsione ſuſpendere abſolutionem in alteram diem, & tunc abſoluere & iniungere pænitentiam?

1 DIC. Quod ſic, quia ſacramentum pænitentiæ non requirit tantam connexitatem, ſicut cætera ſacramenta. D. Antonin. de ſcientia Confeſſoris. c. 4. & ita etiam poteſt dimidiari confeſsio in plures dies, ita tamen, vt in fine ſit integra, & in fine dari abſolutio, & iniungi pænitentia.

Et hic ſciatur, pænitentiam iniunctam à Confeſſore poſt confeſsionem eſſe efficaciorem pænitentia, quam quis pro vindicando peccato voluntariè aſſumit & hoc virtute clauium. D. Thom. 3. Quolibet. art. 18.

QVAESITVM XCVI.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio potest reiterari super ijsdem peccatis, sed non super eadem confessione.*

An possit reiterari absolutio?

1 DIC. Quod potest super eisdem peccatis, sed non in eadem confessione, & ratio est, quia nullius sacramenti forma est reiterabilis super eadem materia proxima. Caiet. in verb. absolutio. In alijs confessionibus admittitur ob incertitudinem, quæ succederet defectu contritionis ex parte pænitentis, vel defectu Confessoris obliti illam impendere, quare si datur absolutio super eisdem peccatis, prius iam confessis, & absolutis, tunc hanc absolutionem probabile est, nil plus operari, quam primam, secus suum sortiretur effectum, sed potest esse causa, qua non debet absolutio iterari, sique iteretur absolutio in confessione iterata tunc est fructuosa, si fiat ex deuotione. Medin. c. de confess. q. 25. Secus ex diffidentia præteritæ absolutionis, quia tunc peccaret mortaliter peccato sacrilegij, & iniuriam inferret sacramento.

QVAESITVM XCVII.

SVMMARIVM.

1 *Confessor vocatus ad audiendam confessionem infirmi, qui iam loquelam ammisit, an debeat absoluere, & quomodo secundum varias sententias explicatur.*

An Confessor debet absoluere infirmum, si dũ vocatus ad audiendum illũ, inuenit eum ammisisse loquelam, vel factum freneticum?

DIC.

1 DI C. Quod quidam dicunt, quod ſic. Hoſtien. in Sum. de pænit. & remiſſ. Angel. verb. confeſſio. 4. num. 8. Sylu. verb. confeſſ. 3. q. 13. Medin. de confeſſ. c. 39. Cordub. in tract. de Indul. qu. 30. dub. & ita fuit vſus antiquus. Conc. Chartag. 4. c. 6. & Conc. Arauſicanũ 1. c. 12. Per hæc verba. Subito obmuteſcens, prout ſtatutũ eſt, baptizari, aut pænitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimoniorum aliorum verbis, aut præſentis in ſuo nutu.

Idem colligitur ex Epiſtola Leonis Papæ. 89. & ex Auguſt. lib. 1. de adult. c. vlt. & habetur in cauſa 26. qu. 6. per hæc verba ex Conc. Carthag. 4. ca. 76. Is, qui in infirmitate pænitentiam petit, & dum Sacerdos venit, infirmus obmuteſcit, vel in phræneſim incidit, dent teſtimonium, qui eum audierint & accipiat pænitentiam, & ſi creditur cõtinuo moriturus, recõcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori eius Eucharistia, ſi ſuperuiuerit admoneatur à ſupradictis teſtibus petitioni ſuę ſatisfactũ, & ſubdatur ſtatutis pænitentiæ legibus, quãdiu Sacerdos, qui pænitentiã probauerit; &c. qui textus licet nõ loquatur expreſſè de abſolutione ſacramentali, vt interpretatus eſt P. Ma. tamen trahitur ad eam. de pænit. ca. 5. Et dandam infirmo abſolutionem tenuit. D. Anton. in lib. defecerunt. c. de infir. Gloſſ. 2. lib. inſtit. Canone de pænit. & remiſſ.

Sed Nauar. c. 26. num. 26. & 27. & c. vlt. num. 289. Sot. 4. d. 18. qu. 2. art. 5. & Vict. de confeſſ. num. 187. & alij tenent non deberi talem iufirmum abſolui, quia non adeſt materia, & non debet pronunciari forma, vbi non eſt materia, & peccaret mortaliter qui abſolueret à peccatis, & exponit. c. Is, Is qui 26. qui. 6. non debere intelligi de abſolutione à peccatis, ſed de alia abſolutione, vt dictum eſt. P. Marius tenuit hanc eſſe communem, & rationabilem opinionem loquens de infirmo peccatore, qui nullum expreſſit peccatum; neque ſignis, neque nutu, ſed præmiſit ſigna contritionis petijt confeſſorem, concluſit tamen primam opinionem eſſe magis piam, & in praxim inductam à D. Antonino, & ideo ſequendam, cui ego dico libenter adhærere poſſe, quia ſi contritio, & confeſſio, & ſatis-

factio ſunt quaſi materia propinqua ſacramenti pænitentiæ, illi actus contritionis in infirmo, vt ſupra ſunt pro materia, etiam ſi aliquis tantum actus præceſſerit contritionis, quæ includat in voto, & confeſſionem, & ſatisfactionem, & conſequenter poteſt, & debet abſolui, vt bene notat Religioſiſſimus Fr. Gregorius Cappucinus in ſuo Manuali de pænit. Sed alij, vt Magiſter Medina dicunt in hoc caſu dubio dandum eſſe abſolutionem in mente ſub intellectu ſi capax es, & Chriſtus ſic inſtituit, abſoluo te &c.

Sed ſi non infirmus, ſed alij vocaſſent confeſſorem, & interim infirmus obmuteſceret, & oſtenderet ſigna contritionis, aliter dicendũ eſſet. Sed nota, quod ſi infirmus fuerit vſurarius publicus, & ſi oſtenderet ſigna contritionis nõ poteſt abſoui, nec communicari, niſi prius reſtituat ipſe, vel hæredes id promittant, &c. Ita nec poteſt hic ſepeliri in Eccleſia, niſi prius reſtituat, vt ſupra. Nauar. c. 26. num. 26.

QVAE

QVAESITVM. XCVIII.

SVMMARIVM.

1 *Pænitens nolens fateri veritatem Iudici procedenti ſecundum formam Iuris, non poteſt abſolui*
2 *Iudice procedente contra formam juris, poteſt reus verbis obſcuris, & ambiguis reſpondere,*
3 *Teſtis non poteſt abſolui in caſu in quo tenet dicere veritatem niſi ſocios criminis manifeſtet.*

An Confeſſor poſſit abſoluere pænitentem, qui non vult fateri veritatem Iudici interroganti eũ cum Iuramento?

1 DIC. Quod ſi Iudex procedit ſecundum formam Iuris, puta ſi delictum ſit famoſum, aut manifeſtum, aut probatum ſemiplenè, ſaltem per vnum teſtem de viſu, aut adſint indicia ſufficientia, aut ſint probata hæc omnia in proceſſu, & notificata ipſi teſti, non poteſt abſolui, niſi verum fateatur, & tenetur obedire Iudici, etiam cum periculo amiſſionis vitæ. Nauar. c. 25. num. 35. & c. 15. num. 57.

In hoc caſu debet eſſe prudens Confeſſor, ne abſoluat pænitentem in peccato mortali, cum damnatione animæ, nec cogat pænitentem ad confitendum Iudici, quod non tenetur cum periculo vitæ. Nauar. lo. ci.

Et in hoc caſu procedente Iudice contra formam Iuris, poteſt teſtis reſpondere verbis obſcuris ſecundum ſe, licet apud ipſum Iudicem ſit falſum, quod dicit, quia non ſeruata forma juris non eſt eius ſubditus, nec tenetur ei dicere veritatem, nam
2 ſi quisque tenetur occultare crimen proximi, & illius famam ſeruare, quanto magis tenetur ſeruare ſuam famam, & ſic poteſt abſolui. Nauar. c. 12. num. 8. c. 18. num. 58. Sylu. in verb. accuſatio. §. 10.

3 Sed non potest testis absolui in casu, quo tenetur dicere veritatem, si non manifestat etiam socium criminis maximè in criminibus grauissimis, vt hæresis, assassinij, falsæ monetæ, & alijs, & in his debet Confessor non absoluere, & monere, vt verum fateatur, aliàs peccat absoluendo, & non monendo. Fr. Gregorius lo. cit.

QVAESITVM XCVIIII.

SVMMARIVM.

1 *Peccatori occulto non absoluto publicè petenti communionem non debet denegari.*

2 *Publicis peccatoribus debet denegari, etiam si sint contriti, & confessi, quousque publicè pæniteant.*

An Confessor poterit denegare communionem pænitenti non absoluto?

1 DIC. Quod si peccator est occultus, & petierit publicè non debet denegare, quia esset detegere confessionem. Nauar. in c. Sacerdos de pęnit. d. 6.

2 Sed denegandam esse communionem publicis peccatoribus habetur in cap. fin. de temp. ord. & ca. Vestra de cohab. cle. & mul. imò si publici peccatores verè cõfiteantur, & sint contriti, nõ tamen est danda eis cõmunio publicè, quousq; egerint pænitentiam, vt qui alios male agendo publicè scandalizauerint, bene ædificent. Conc. Trid. sess. 24. c. 8.

QVAE

QVAESITVM C.

SVMMARIVM.

1 *Mortuus, qui signa contritionis ostendit potest absolui ab excommunicatione.*
2 *Quilibet Sacerdos in articulo mortis potest absoluere à quibuslibet peccatis, & censuris*
3 *Non tamen debet absoluere obstinatum vsque in finem obnoxium restitutioni, nisi prius restituat, vel restituendi derit cautionem.*
4 *Nec debet absoluere nolentem soluere, debita ante sententiam Iudicis, scientem se esse obligatum ad soluendum.*
5 *Nec debet absoluere detinentes bona defunctorum, nisi prius restituant.*

An Confessor posset absoluere excommunicatum mortuum, qui ostendit signa contritionis?

1 DIC. Quod sic, sed absolui ab eo, qui poterat absoluere ipsum viuum, & sic sepelliri in Ecclesia, & obseruari forma, quæ obseruaretur, si viueret. c. à nobis. & 2. de sent. excom. Angel verb. absolutio. num. 14.

2 Et hic notandum posse quemlibet Sacerdotem in articulo mortis constitutum posse absoluere à quibusuis peccatis, & cẽsuris quantumuis reseruatis, etiam si absoluens sit excõmunicatus denunciatus, non tamen si præcisus, aut hæreticus, aut schismaticus, & sic absolutus superuiuens debet adire Superiorem, à quo poterat absolui à censuris, aliàs reincidit. c. eos. de sent. excom. in 6. Sed de peccatis remanet absolutus.

3 Non tamen debet Confessor absoluere obstinatum vsque in fine vitæ obnoxium restitutioni, nisi prius si poterit, restituat, vel cautionem dederit, & ostenderit emendationem. Nauar. c. 26. num. 26. vide notata in c. super eo de Rectoribus.

bus, quam securitatem si præstare non poterit, contrito viaticum non denegetur, sepulturæ eius, si moriatur, nullus Clericorum intersit, nec eius eleemosinam accipiant, & contrafacientes deponendi sunt, itaque huiusmodi peccatoribus conceduntur sacramenta sed non sepultura Ecclesiastica, vt fit cum interdictis, vel mortuis in torneamentis, aut duellis.

4 Nec debebit absoluere Confessor pænitentem nolentẽ soluere debita antequam ad illa decreto Iudicis cõdemnetur, quã do ipse considerat, vel considerare debet debere se soluere, vel restituere, imò quoties proponit non soluere, vel non restituere, peccat mortaliter, quia detinet alienum, inuito Domino, secus esset, quando aliqua causa excusaretur, vel esset in dubio debito.

Posset tamen huiusmodi absolui, si aliquam partem in singulos menses solueret vsque ad integrã satisfactionẽ, nam si posset, & non solueret, vel restitueret ablatum, non esset absoluendus. Nauar. loc. cit. num. 66. quia qui aliena tenet, & potest soluere, & non soluit, non est verè pænitens.

5 Ita etiam Confessor non debet absoluere detinentes oblationes defunctorum, nisi prius restituant, imò, vt infideles ab Ecclesia sunt repellendi, quasi egentium necatores: 13. qu. 2. c. qui oblationes. Et hi tales in aliquibus Diœcesibus sunt excommunicati, vt in Synodo Diœcesana Beneuentana.

Nota hic, quod denunciatus ob debitum, si satisfaciat intra tempus Iubilæi, absoluetur virtute Iubilæi, adhuc requiritur absolutio judicialis, secundum securiorem opinionem, quia cum non iudicat de occultis.

QVAESITVM CI.

SVMMARIVM

1 Confessores regulares ab Ordinario approbati non possunt absoluere, virtute priuilegiorũ pænitentes à casibus reseruatis Episcopis.

2 Possunt

2 *Possunt tamen absoluere in concessione Iubilæi à prædictis casibus Episcopis reseruatis, etiam quod non exprimantur.*

An Confessores regulares approbati ab Episcopo possent sine eorum facultate, sed virtute priuilegiorum absoluere pænitentes sæculares à casibus reseruatis Episcopalibus?

1 DIC. Quod non, etiam si sit mare magnum, vt vocant, aut quoduis priuilegium amplissimum, nisi expressè includantur casus Episcopalis, vt patet per literas Sac. Congregationis. Concil. sub decimo Septembtis 1592. directas Domino Archiepiscopo Neapolitano.

2 Sed aliter dici debet in concessione Iubilei, licet non exprimantur casus Episcopales, quia tunc concessio est amplissima, & Pontifex loquitur de plenitudine potestatis. Itaque poterunt absolui virtute Iubilæi, etiam si facultas casuum reseruatorum Episcopis non exprimatur.

Nec mirum, si concesso, quod maius est, nempe facultate absoluendi a casibus Papalibus, qui habent annexam excommunicationem, non sit concessum, quod minus est, vt sunt casus Episcopales, quia aliquando conceditur, quod maius est, vt communio interdictis, & tamen negatur Ecclesiastica Sepultura.

QVAESITVM CII.

SVMMARIVM.

1 *Dolens de homicidio, vt offensa Dei, & de illo gaudet, quia recuperauit honorem, petens absolutionem potest absolui. idem dic de adulterio, vel fornicatione.*

2 *Hoc intelligendum est dummodo peccatum relinquat.*

3 *Pænitens tenens probabilem opinionem, contrariam opinioni Confessoris debet absolui.*

4 *Non debet absolui, qui vnum peccatum mortale non vult confiteri*

fiteri, etim si alia omnia confiteretur.

5 *Nec debent absolui, qui propositum non habent abstinendi à peccatis de futuro, & multi casus explicantur.*

An Confessor debeat absoluere pænitentem, qui interfecit inimicum suum, & dolet de homicidio, vt offensa Dei, & petit humiliter absolutionem, & ratione effectus, quia recuperauit honorem ab inimico sibi ablatum, gaudet de homicidio?

1 DIC. Quod potest absoluere hunc talem, quia est attritus, & fit contritus virtute absolutionis. P. Ma. de pænit. ad 10. qu. 8.

2 Sic etiam potest absolui, qui dolet de adulterio commisso, vel fornicatione, vt offensa Dei, sed gaudet inde suscepisse filium, virtutibus deditum, & inclinatum, hoc tamen intellige, relicto peccato, nec alio modo, imò hi tales possent dici contriti, etiam ante confessionem, si verè eos peniteat de delicto vt offensa Dei, & ob illius amorem.

3 Non tamen debet absolui nolens cessare ab eo, quod Confessor iudicat mortale, & ipse pænitens iudicat contra, fretus autoritate alicuius Doctoris: quia de illo facto sunt contrariæ opiniones.

Dicendum, quod in hoc casu debet esse cautus Confessor, vt pænitens consulet peritos, & faciat, quod de iure debet, nec facile sufficientiæ suæ credat. Et in hoc casu, si opinio pænitentis sit probabilis, confessor se debet conformari pænitenti.

4 Sed nullo modo debet absolui, qui diceret se habere contritionem de omnibus peccatis, & velle confiteri omnia, excepto vno mortale turpe, dicens velle illud vnum confiteri postea, quia hic non habet contritionem, & eius confessio non est integra, vt requiritur de omnibus peccatis. Gloss. de pænit. d. 1. & habetur in c. sunt plures. de pænit. d. 3.

Nec

5 Nec debet absolui pænitens, etiam nobilis, qui iniuriam intulit ignobili, & habet animum cauendi de futuro, sed non habet propositum in præsenti satisfaciendi, prout imponitur à confessore, quia hic non est contritus.

Idem dic de fure, qui vult confiteri absque proposito satisfaciendi, & restituendi. P. Ma. loc. cit.

Idem dic de fraudantibus Gabellas iustas, & propositum non abstinendi in futurum, nec satisfaciendi de præterito.

Idem de vendentibus contra assisam.

Idem de macellarijs, vel tabernarijs, & alijs, quibusuis, qui vendunt res plus iusto prætio, nec habent animum abstinendi in futurum, nec satisfaciendi de præterito.

Idem dic de Actuarijs non obseruantibus pannectas mercedum, & nisi restituant præterita mala ablata, & proponant cauere de futuro, sunt in statu damnationis.

Idem de his, qui tenent, vel legunt libros prohibitos, si non habent propositum non legendi in futurum, & præsentandi libros Superioribus.

Idem dic de retinentibus, & conseruantibus rancorem, & odium particulare in proximum cum animo offendendi, si poterunt, quia non habent contritionẽ, nec fierent contriti ex attritis, & licet hi non obligentur humiliare se inimicis, nisi in casu magni scandali euitandi, tamen tenentur eis ostendere signa communia beneuolentiæ absque animo offendendi.

Nec etiam lenones dominorum suorum sunt absoluendi, nisi desistãt, & in hoc nõ tenẽtur obedire eorũ dominis, nec possunt absolui, qui custodiam faciunt amatoribus ad malũ finem, nec qui portant literas lasciuiæ ad amasios, nec quiuis alij dantes auxilium, seu consilium efficax ad peccatum mortale, nisi desistant cum proposito cauendi in futurum.

QVAE-

QVÆSITVM CIII.

SVMMARIVM.

1 Non teentur pænitens statuere relinquere occasionem remotam peccandi.

2 Tenetur statuere relinquere occasionem proximam

3 Quæ sit occasio proxima peccati explicatur,

4 Confessor non debet absoluere pænitentes, qui nolunt relinquere occasionem proximam peccati.

An sint absoluendi, qui non statuunt relinquere occasionẽ, quę eos impellere possit ad peccãdũ?

1 DIC. Quod sic, quia non tenentur statuere numquam se vsuros occasione remota, vt non facere gladios, quia ex his fiet homicidiũ cum ipse non fecerit cum tali intentione.

2 Sed secus esset, si non vellet relinquere occasionem proximam peccati, & occasio proxima dicitur, quæ numquam, aut vix potest esse sine peccato considerata qualitate personarum vt si soli degant in eadem domo adolescens cum puella, quia de facili possunt peccare, & hi regulariter nõ possunt absolui, relinquant occasionem proximam, quod esset adinuicem separatio, nisi maximè si soliti sint cadere.

3 Et habe regulam illam esse in proposito occasionem proximam, à qua necessariò abstinendum est à pænitente, vt absolui possit, quæ sola esset peccatum mortaliter, vel talis peculiariter qua credat, vel credere debet Confessor, vel pænitens, aut nũquam, aut raro posse esse sine peccato, consideratis eius circumstantijs.

4 Itaque Confessor regulariter non debet absoluere pænitentem, qui non vult relinquere occasionem, qua omnes eius similes soliti sunt peccare mortaliter, licet aliquando hæc regula fallat in aliquibus personis, quæ in tali occasione sperant nõ peccare, & vincere, & hi tales posṡent absolui, si sint probatæ vitæ, & sperant, Deo adiutore posse vti illa occasione sine pec-

cato

cato,& tun c poteſt Confeſſor credere pænitenti,ſi concurrunt quatuor conditiones. Prima , vt pænitens habeat verum dolorem de præteritis. Secunda, vt habeat verum propoſitum non redeundi ad præterita. Tertia, vt habeat propoſitum non peccandi in illa occaſione cum Diuino auxilio. Quarta, vt ſubſiſtat iuſta cauſa de non abſtinendo ab illa occaſione , vt ſcandalum, vel ſuſpitio, & ſimil.

QVAESTVM CIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pænitens, qui impoſitam pænitentiam non vult accipere, petens remitti ad pænas purgatorij vbi ſatisfacere intendit, poteſt abſolui*
2 *Sed hoc quomodo ſit intelligendum latius explicatur.*

An Confeſſor debeat abſoluere pænitentem , qui non vult acceptare vllam pænitentiam in hac vita , ſed petit remitti ad pænas purgatorij, vbi ſatisfacere intendit ?

1 DIC. Hunc eſſe abſoluendum , vt parere paratum , per ſatisfactionem in Purgatorio,ne deſperatus eat in Infernum, à quo parum diſtat, & hoc intellige , ſi verè id habeat in animo ad maiorem eius pænã , non per contemptũ pænitentiæ à Confeſſore imponendæ , & intellige etiam de ſatisfactione afflictionis , quæ fit operibus pænalibus , & de hac etiam poſt Conc. Trid, ſeſſ. 14. c. 8. Non eſt dimittendus pænitens ſine ſatisfactione, & non acceptans , non eſt abſoluendus.

2 Si debeat reſtituere, tunc non eſt abſoluendus , niſi reſtituat, vel reſtituere promittat : Imò ſi aliàs promiſiſſet, & decepiſſet Confeſſorem, non eſt modo abſoluendus, niſi facta prius reſtitutione.

Ego non abſoluerem regulariter, qui non vellet acceptare ſaltem

saltem paruam pænitentiam; nec est absoluendus renuens pænitentiam præseruatiuam, etiam si non timeatur de recidiuo. Scot. Biel. Gaiet. & Armill. tenent contrarium, qui sunt intelligendi ante Conc. Trid. de expiatiua, non autem de necessaria præseruatiua.

Sed infirmus & inhabilis est absoluendus satisfacturus in altera vita. Sed pænitens qui oblitus est pænitentiam, quam acceptauit, & Confessor non recordatur illa, nec peccata ipsius debet repetere illa peccata iam dicta, sed si est alius Confessor debet facere, idest saltem in communi, vt Confessor possit imponere pænitentiam. vide Medinam.

QVAESITVM CV.

SVMMARIVM.

1 *Excõmunicationes Papales, nisi sint reseruatæ possunt à quolibet approbato Confessario absolui*

2 *Qui tenent contrarium, sunt intelligendi de absolutione à foro exteriori.*

3 *Absolutus in foro exteriori debet absolui sacramentaliter in foro conscientiæ.*

An Confessor posset absoluere ab excommunicatione lata à Iure?

1 DIC. Quod potest, quando conditor excommunicationis non reseruauit sibi absolutionem, & sic habeatur Regula, quod excommunicationes nulli reseruatæ, etiam Papales & possunt absolui à Parocho, seu quocunq; Confessore approbato ab Ordinario, & eo magis ab Eipiscopo. Nau. c.27.n.39.

2 Et dicentes contrarium, sunt intelligendi de absolutione in foro exteriori, vt Nauar. vbi supra, quæ absolutio in foro contentioso potest dari, & impendi, etiam à non Sacerdoti, nam potest committi à Superiore simplici Clerico, sed absolutus à Clerico, in foro contentioso, debet absolui postea è Confesso-

re

re ſacramentaliter, ideſt, à peccato, propter quod fuit lata excommunicatio. Ang. in verb. abſolutio primo, & ſic habet vſus Curię Epiſcopalis Beneuentanæ, vt in abſolutione excommunicatorum dicat Iudex talem excommunicatum ob talem cauſam iudicialiter abſoluimus ſacramentalemq; abſolutionem cuique Sacerdoti ad confeſſiones approbato committimus, vt ipſe obſeruaui quoties occurrit.

QVAESITVM CVI.

SVMMARIVM.

1 *Poſſunt abſolui, qui ſæpius peccant cum mulieribus, dummodo habeant voluntatem abſtinendi à peccato, etiamſi cum illis verſentur emendo, vendendo, laborando, dummodo non cohabitent.*

2 *Non poteſt abſolui miles, qui habet voluntatem eundi ad bellum, quod credit iniuſtum.*

3 *Alij caſus ponuntur, quando non poſſunt abſolui, qui non habent voluntatem tollendi proximam occaſionem peccandi.*

An Confeſſor debeat abſoluere adoleſcentes, qui verſando inter mulieres emendo, vendendo, vel laborando, non tamen cohabitant, peccant ſæpius voluntate, verbis, aut etiam copula cum illis, & non ſtatuunt abſtinere perpetuo ab hac occaſione;

1 DIC. Quod poteſt abſoluere huiuſmodi adoleſcentes, dummodo proponant non amplius peccare, quia occaſio, quæ ex hoc præbetur ad peccandum, non eſt ex ſe peccatum mortale, nam poteſt quis ſine peccato illa vti, neque eſt huiuſmodi, vt illa vtentes faciat ſemper peccare mortaliter. Nauar. c. 3. num 6.

2 Sed non poſſet abſoluere, nec deberet militem, qui vult redire

dire ad bellum, quod credit iniustum, aut illum, qui vult redire ad Negromantiam, aut ad superstitiones, aut ad officium vsurarum, aut ad faciendos illicitos contractus, aut ad alia, quæ non posſunt exerceri sine peccato mortali. D.Thom. Secunda Secundæ. q.169. art.2. ad. 4. & ideo non poteſt abſolui, qui ea non vult omittere, quæ ſunt peccatum mortale.

3 Nec poteſt abſoluere concubinarios publicos, aut alios, qui licet non ſint publici, concubinatus ab aliquibus ſcitur, quia eſt occaſio, quæ eſt peccatum mortale in ſe, & ob ſcandalum, quod præbetur ſcientibus in occaſione proxima peccandi. Nauar. d. 3. num. 5. qui citat Angel. in verb. concubinatus. & Sylu. in eodem verb.

Nec poſſunt abſolui concubinarij ſecreti, ſeu occulti regulariter, quia viuunt in occaſione proxima peccandi, quæ aut raro, aut numquam ſunt ſine peccato, ſaltem voluntate, vel delectatione, vel verbis, ſi minus opere, ſed vt abſoluantur debent ſeparari cum propoſito amplius non redeundi. Nauar. c. 16. num. 20. qui dicit poſſe abſolui, ſi concurrant quatuor illa requiſita. c. 3. num. 5.

Nec poteſt abſolui concubina alicuius, quæ non vult deponere voluntatem viſitandi ſuum concubinum infirmum, & tenendi agonizanti candelam, ſi ſciebatur fuiſſe eius concubina, quia eſt occaſio, quæ in ſe eſt peccatum ob ſcandalum, imò ſi neſciretur fuiſſe eius concubina, adhuc non poteſt abſolui, niſi concurrant quatuor illa requiſita ſupranpoſita, quod eſſet difficile, niſi illa haberet propoſitum ſaltem generaliter, & ſincere exhortandi infirmum ad pænitentiam præteritorum peccatorum. Nauar. c. 3. num. 5.

QVAESITVM CVII.

SVMMARIVM.

1 *Hoſpitatrix quando peccat hoſpitando hominem cum quo ſolet peccare, & quid faciendum ſit explicatur.*

An

An Confeſſor poſſit abſoluere licitè illam fęminã, quæ hoſpitatur quoſcunque, & quoties hoſpitatur quendam hominem peccat cum eo, & non habet propoſitũ abſtinendi ab exercitio hoſpitij?

1 DIC. Quod ſic, quia hoſpitari alios non eſt peccatum, ſed excipere illum talem, quia eſſet occaſio proxima peccandi, debet ſtatuere, & polliceri amplius in poſterum non hoſpitaturum illum hominem. Imò concurrentibus illis quatuor circũſtãtijs, poſſet illa hoſpitatrix ſine propoſito illo non recipiendi talem hominem, quando absque ſcandalo, & damno non poſſet illum prohibere ab hoſpitio. Sed Confeſſor debet monere fæminam hoſpitatricem, vt fugiat eſſe ſola cum ſolo, quia eſſet incentiuum.

QVAESITVM CVIII.

SVMMARIVM.

1 *Simul habitantes, & ex cohabitatione peccantes, vt conſanguinei, vel ancillæ, an sint abſoluendæ, & quando explicatur.*

An poſſint abſolui cognatæ, quæ peccauerunt cum conſanguineis, quibus cum habitant, vel ancillæ quæ peccauerunt cum Dominis, quando ſeparatio eſſet cauſa ſcandali?

1 DIC. Quod concurrentibus illis quatuor circumſtantijs, & præcipuè quarta, quando ſeparatio eſſet cauſa ſcandali, poſſunt abſolui pro prima vice, imò, & pro alijs vicibus iuxta illud Matth. 18. Non dico tibi ſepties, ſed ſeptuagies ſepties. c. ſepties. de pænit. diſt. 3. Nauar. lo. cit. Qui addit, quod ipſi tales recidiuantes non abſolueret, niſi videret aliquod

principium emendationis,& quod potius absolueret cognatos in primo gradu, quam ancillas, quia illarum separatio esset periculosa, & scandalosa, sed ancillarum facilior. vide Nauar. loci. qui docet modum in huiusmodi difficillimo casu, & mallet interrogare, quam respondere, & concludit, concurrentibus illis quatuor circumstantijs, posse absolui.

Sed de ancillis, si non possunt resistere violentiæ carnali Dominorum, nisi fugiendo, dicit eas iuste posse fugere,& si essent mancipia, posse cogere dominos ad vēdendum. c. 16. nu. 22.

Et hic sciatur posse etiam absolui, qui solet peccare cum cōsanguinea, vel alia fæmina extra illius domum degente, dummodo pæniteat cum proposito abstinendi, sine tamen proposito abstinendi, numquam in posterum ingrediendi illam domum, debet tamen hic pænitens habere propositum numquam versandi cum illa solus cum sola in eadem camera sine maxima causa, & deberet admonere eam, se pænitere peccati commissi cum illa; & se confessum esse,& admonere, vt idem ipsa faciat, &, vt non putet amplius se ad eam hoc animo venturum. Nauar. c. 3. num. 5. quæ admonitiones, & cautelæ essent etiam salubres inter consanguineos peccantes cum habitantibus.

QVAESITVM CIX.

SVMMARIVM

1 *Mensis dominarum seruientes, vel eos brachijs sustentantes, vel comitantes, & de his delectantur mortaliter, vel polluantes, nisi abstineant non possunt absolui.*

An posint absoui, qui seruiendo mensis dominarum vel eas bracchijs substinentes, vel comitantes, delectantur mortaliter cum ipsis, ita vt aliquando etiam polluantur?

1 DIC. Quod non, quia illa occasio est proxima peccato, & est peccatum mortale in se, imò si essent pares, & cū animo

animo ducendi illas in vxores, non poſſent abſolui, niſi omittant occaſionem, etiam ſi ſtatuerent eos in poſterum cum tali animo cum illis non verſaturos, quia neceſſe eſt, vt proponant eos non verſaturos cum illis, & alio modo licito, nam propter eorum imbecillitatem, & inconſtantiam, & propter amorem erga illas faciliмè inducuntur ad peccandum.

Idem dic de nobilibus puellis, menſis Reginarum aſtantibus & de adoleſcentibus cum eis conuerſantibus ob eorum inconſtantiam, & periculum.

Idem dic de alijs adoleſcentibus, ſiue nobilibus, ſiue ruſtibus, qui conueniunt cum puellis, vel vt choreas ducant, vel vt alium ludum faciant, & ſæpè vel tactu in ſaltationibus, aut alijs actis peccant mente, verbis, & aliquando polluuntur, & hoc ob eorum imbecillitatem, & amorem erga illas Nau. lo. ci.

Sed vbi eſſet patriæ conſuetudo honeſta ducendi choreas, vel ludendi cum mulieribus, imò ex regulis ludi amplexandi eas, ita, vt per hos actus quis non haberet malam voluntatem poſſet abſolui abſque propoſito non vtendi amplius illa occaſione concurrentibus illis quatuor circumſtantiis, quia hæc occaſio non eſt ex ſe mortifera, & poteſt eſſe ſine peccato.

Idem dic de edentibus res calidas, ob quarum eſum impelluntur ad fornicandum, vel conſentiendum pollutioni, ſcilicet, quod poſſunt abſolui ſine propoſito non edendi in poſterum, dummodo concurrant primæ tres ex illis quatuor circumſtantijs, quia edere res calidas non eſt occaſio proxima, nec in ſe peccatum mortale, imò nec ſemper facit peccatum mortale eſus rerum calidarum.

Secus ſi eſus rerum calidarum eſſet ad finem luxuriandi, quia tunc oporteret proponere amplius non edere, & ille eſus eſſet peccatum mortale, & conſequenter occaſio propinqua peccati.

Nec poſſunt abſolui exercentes ludum cum periculo vitæ, vt ſunt ambulantes ſuper funibus, ſine propoſito abſtinendi. Syl. verb. abſolutio. q. 8.

QVAESITVM CX.

SVMMARIVM.

1 *Quicunque in eorrum exercitio ita delectantur, vt peccent, nisi ab exercitio desistant non possunt absolui.*

2 *Confessor, qui quoties confessiones audit peccat, nisi desistat, non potest absolui.*

An possint absoui Chirurgi, vel alij, qui in eorum exercitio delectantur ita, vt peccent absque proposito abstinendi ab exercitio?

1 DIC. Quod sic, concurrentibus primis tribus circumstantijs.

2 Idem dic, de Confessore, qui peccat quoties audit confessionem alicuius mulieris, Idem de pænitente, qui peccat quoties confitetur alicui consueto Confessori, quia huiusmodi actiones possunt fieri sine peccato. Itaq; possunt absolui huiusmodi, concurrentibus dictis circumstantijs.

QVAESITVM CXI.

SVMMARIVM.

1 *A pluribus excommunicatus debet absolui ab omnibus illis, vel saltem à Superiori omnium illorum.*

2 *Pluribus ex causis excommunicatus, debet causas excommunicationis exprimere.*

3 *In casu necessitatis potest Confessor vnica absolutione plures auditos in confessione absoluere.*

An excommunicatus à pluribus Iudicibus debeat absolui ab omnibus, à quibus fuit excommunicatus, vel sufficiat absolui à Superiore omnium illorum Iudicum?

DIC.

1 DIC. Quod deberet absolui à singulis, sed si à Superiore absoluatur, erit absolutus. Ang. verb. absolutio. 5. num. 10.

2 Sed qui est excommunicatus pluribus excommunicationibus debet in absolutione petenda exprimere omnes causas excommunicationis, si quælibet fuit per se sufficiens, vt excommunicaretur. Ang. loc. cit.

3 Et hic nota confessorē vnica absolutione posse absoluere plures auditos in confessione in casu necessitatis, vt tēpore belli, pestis, vel submersione nauis, & simil. etiam si vnus audit peccata alterius. Syl. verb. confessio. 1. §. 22. sed extra casum necessitatis non liceret, & esset sacrilegium.

QVAESITVM CXII.

SVMMARIVM.

1 *Qui seipsum infamauit per tormenta confitens, quæ non fecit, debet seipsum exculpare, aliàs non posset absolui.*

An possit absolui, qui seipsū infamauit confitendo per tormenta de delicto, quod non fecit, & sic fuit condemnatus?

1 DIC. Quod non, & quod debet seipsum exculpare, aliàs esset in statu damnationis. Sylu. verb. retractatio. qui citat. Panorm. & Soc. licet Ang. teneat contrarium.

QVAESITVM CXIII.

SVMMARIVM

1 *Habens facultatem ab Episcopo eligendi sibi Confessorem, non propter hoc potest absolui à casibus reseruatis.*

2 *Vt quis, absoluatur ab excommunicatione necessaria est expressio verborum denotans absolutionem.*

3 *Absolutus cū promissione adeundi Superiorem, si non adeat peccat mortaliter.*

4 *Nec debet absolui etiam à non reseruatis, si nolit adire Superiorem.*

An qui habet facultatem ab Episcopo eligendi sibi Confessorem, possit absolui ab electo à casibus reseruatis ipsi Episcopo?

1 DIC. Quod non, nisi fuerit expressum in facultate. c. si Episcopus. de pænit. & remiss.

2 Et hic nota excommunicatum, si recipiatur ad osculum Episcopi, vel alterius Superioris, à quo possit absolui, vel si ab ipso salutetur non censeri per hoc absolutum, sed necesse esse expresionem verborũ denotantem absolutionem. Ang. verb. absolutio. 1. num. 11.

3 Nota etiam absolutum ex facultate Episcopi à Confessore à casibus reseruatis. cum promissione adeundi Superiorem, si non adit illum, remanere quidem absolutum à reseruatis, ac aliis, sed peccare de nouo mortaliter, propter inobseruantiam promissionis, si ex malitia, vel affectata negligentia, secus si ex impotentia.

4 At non debet absolui habens casus reseruatos, cũ nolit adire Superiorem, si potest, quia non est contritus. Nauar. cap. 26.

Nota hic, quod approbatus per concursum ad aliquam Parochialem Ecclesiam censetur approbatus ad audiendas confessiones in eadem Ciuitate, vel Oppido vbi est, non autem per totam Diœcesim. S. congregatio Conc.

QVAESITVM CXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Non debet pænitens obstringi voto, vel iuramento ad obseruandam pænitentiam, vel non peccandum.*

2 *Limitatur ad excommunicatos incendiarios, mutilatores, publicos vsurarios, & alios.*

An

An Confessor debet obstringere absoluendos voto, vel iuramento ad obseruandum pænitentiam iniunctam, vel de non amplius peccando?

1 DIC. Quod non, quia id esset eos nouo peccati vinculo ligare.

Sed cum quibusdã peccatoribus solet id fieri, vt cum excõmunicato ob manifestam offensam, prius satisfaciat, quam absoluatur, sic etiam cum incendiarijs, eorumque socijs, & fautoribus, vt iurent amplius non committere.

2 Tandem nec possunt nec debent absolui mutilatores, violatores Ecclesiarum, manifesti vsurarij, & qui intulerunt iniuriam personis Ecclesiasticis, & alijs similibus nisi prius satisfacta per eos parte læsa, & si non sunt soluendi, dent cautionem, siue pignus, & si neque id possunt, iurent se satisfacturos, cũ primum poterunt. Graff. libr. 1. cap. 32. num. 16.

Et is dicitur non posse satisfacere, qui cum commodo non potest satisfacere, vt si oporteret vendere eius bona vilius, tunc differre potest, dummodo dilatio non esset cum damno alieno Nauar. c. 16. nu. 2. c. 22. nu. 47. & 48. & 73. Vel si non haberet, nisi quantũ ad eius victũ pro eius conditione sufficeret.

QVAESITVM CXXV.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus præsumens absoluere ab excommunicatione à Canone, siue per statuta Prouincialia, siue Sinodalia est excommunicatus excommunicatione Papæ reseruata.*

2 *Secus, si absolueret ab excommunicatione ab homine, etiam à Papa.*

3 *Si esset Presbyter secularis sic absoluens præter quam à casibus reseruatis in Bulla Cænæ, non esset excommunicatus, sed peccaret mortaliter.*

4 *Episcopus potest absoluere ab omnibus casibus Papæ reseruatis occultis tamen, non tamen ab hæresi, etiam occulta.*

5 *Ab hæresi etiam occulta virtute Iubilei, non potest quis absolui, nisi exprimatur in Bulla.*

An incurreret aliquam pænam, qui præsumit absoluere à censura, a qua non potest?

1 DIC. Quod si est Religiosus, & præsumit absoluere ab excommunicatione, à Conone, seu statutis Prouincialibus, aut Synodalibus est eo ipso excommunicatus, & eius absolutio est Papæ reseruata.

2 Secus si absolueret à sententia excommunicationis ab homine, etiam à Papa. argu. c. ad audient. de dec. Glos. in Clem. Religiosi, de priuil. Vel si ignoranter id faceret, quia tunc non præsumeret c. 1. de vit. & host. cler.

3 Sed si esset Presbyter secularis, qui absolueret à prædictis excommunicationibus à Canone, seu statutis, (exceptis contentis in Bulla Cænæ) non esset excommunicatus, sed peccaret mortaliter, & eius absolutio non valeret, Clemen. Religiosi. D. Anton. de Author. confess. part. 1. c. 12. Et in hoc casu sic absolutus poterit tantum confiteri illos casus, à quibus primus non potuit absoluere, habenti potestatem. Sylu. verb. cõfessio 3. num. 2.

4 Et hic sciatur Episcopum posse absoluere ab aliquibus casibus Papalibus, nempe ab omnibus casibus, & ex cõmunicationibus reseruatis Summo Pontifici occultis solummodo, siue per se, siue per Vicarium ad id specialiter ab eo deputandum, & hoc in foro conscientiæ tantum, & quo ad suos subditos tantum in sua Diœcesi, & imposita pænitentia salutari. Conc. Trid. sess. 23. c. 6. de reform.

5 Non potest absoluere a contentis in Bulla Cænæ Domini, nec in posterum à crimine hæresi occulto, vt prius per Conc. Trid. Imo nec Inquisitor, propter Bullas Summi Pontificis, & signan

signanter Xisti V. derogatorias decis. Conc. vt in ea videre est, & ita declarauit Sacr. Congreg. Concil. super cap. 6. sess. 4. Concil. §. 1. de sen. hæres.

Nisi esset principalis Inquisitor in sua Diœcesi, quia tunc posset quo ad suos subditos, & hoc casu possunt inquisitores in foro conscientiæ tantum absoluere pænitentes. Nauar. lib. 5. Cons. de senten. excommunicationis, qui dicit etiam, quod vbi permittitur Episcopis absoluere in foro conscientiæ tantum id posse intelligi, & in foro pænitentiali, & etiam in alio foro secreto extra confessionem sacramentalem, & ratio est, quia absolutio ab excommunicatione non est sacramentalis, & potest dari etiam à Clerico habente potestatem, vt quando Vicarius Episcopi est solummodo Clericus.

Sed à peccatis non potest absoluere, nisi Sacerdos approbatus ab Ordinario, qui debet ipsum pænitentem audire in confessione sacramentali; & deinde absoluere. Nauar. cap. 27. num. 41.

Nec virtute Iubilæi, vel Bullarum Cruciatæ, in quibus datur expressa facultas absoluendi à casibus Bullæ Cænæ, posset quis absolui ab hæresi occulta, si non exprimatur specialiter casus hæresis in concessione Iubilæi, vel Bullarum Cruciatæ. Nauar. cap. 27. num. 273. quia concessio generalis non videtur includere illam particularem concessionem, quæ, vel similiter conijci potest, quod in specie minimè concessa fuisset, vt per c. in generali de reg. Iur. 6. c. fin. de offic. Vic. in 6.

Potest etiam Episcopus absoluere in aliquibus casibus ab excommunicationibus reseruatis Summo Pontifici, quoscumque detentos iusto impedimento adeundi Sanctissimum Dominum Papam, vel legatum à latere, quod impedimentum est declarandum arbitrio absoluentis. cap. ad eminen. de sentent. excommunicationis, Felin. in cap. mulieres de officio deleg. Sylu. verb. absolutio 4. num. 4.

Sed in praxi prius est per Episcopum consulendus Summus Pontifex, & iuxta eius responsum procedendum. c. mulieres de sent.

de sentent. excommunicat. nisi esset periculum mortis, quia tunc, non expectato responso poterit Episcopus absoluere impeditos.

QVAESITVM CVI.

SVMMARIVM

1 *Episcopus potest dispensare cum homicida inuoluntario ad minores Ordines, & beneficia simplicia, & retinenda cuncta obtenta.*

2 *Super irregularitatibus non potest dispensare, maximè ex homicidij causa prouenientibus.*

3 *Cum irregulari debet vti verbo dispenso, cum excommunicato, interdicto, & suspenso, potest vti verbo absoluo, imo in casu necessitatis unico verbo dicendo absoluo, absoluit ab excommunicatione suspensione, & interdicto.*

4 *Facultas absoluendi à censuris non includit dispensationem ab irregularitate.*

5 *Nec facultas absoluendi à casibus comprahendit, vt possit absoluere à censuris, vel irregularitate.*

6 *Facultas quæ habetur à Summo Pontifice absoluendi à casibus reseruatis comprahendit etiam censuras.*

n Episcopus possit dispensare cum homicida non voluntario quo ad ordines, vel beneficia simplicia, vel cum irregulari ob homicidium iustum cum armis, vel condemnando aliquem ad mortem, vel sententiam mortis exequendo, vel defendendo seipsum, ac proximũ occidendo Banditum, quem impune occidere licet?

DIC.

1 DIC. Quod cum homicida inuoluntario poterit dispensari ad minores ordines,& beneficia simplicia obtinenda imò etiam ad retinenda curata obtenta. Decius in cap. At si Cler. de Iud. num 16. vide Nauar. c. 21. num. 240.

2 Sed superdictis irregularitatibus, dic, non posse dispensare, quia consuetudo est, vt à Sanctissimo Domino impetretur dispensatiò. Nauar. lib. 2. consilior. cons. 33. de homic.

3 Vbi nota,quod Episcopus potest dispensare in occultis irregularitatibus. ex Conc. Trid. non tamen causa homicidij voluntarij prouenientibus. Et in huiusmodi actione debet vti verbo dispenso, non autem absoluo, sed in excommunicatione & interdicto, imò, & suspenso potest vti verbo absoluo, sed cũ suspenso, quæ solum cadit in Clericum, est melius vti verbo habilito.

In casu autem necessitatis vnico verbo, nempe, absoluo potest absoluere ab excommunicatione, suspensione, & interdicto.

4 Vbi nota habentem facultatem absoluendi à quibuscumque censuris, etiam Papæ reseruatis, non censeri habere facultatem dispensandi cum irregulari, quia irregularitas non est censura, sed pæna, vt suo loco dicetur.

5 Sicut in concessione Episcopi, vt quis possit absolui à casibus reseruatis, non venit concessa absolutio a censuris, quia censura non est casus, sed pæne casus. Nec venit irregularitas, nec intelligitur concessa facultas casuum reseruatorum Episcopo, & iure communi, vel particulari, vel ex generali consuetudine, nisi exprimatur, quos casus numerat Nauar. c. 27. num. 2P6. Et hoc etiam si Episcopus concesserit facultatem amplam absoluendi.

Sed si Episcopus concederet vnum casum reseruatum cum licentia generali, censeretur concessisse etiam alios casus reseruatos sic etiam,si concederet licentiam excipiendo vnum casum reseruatum, sic etiam si diceret, concedo tibj omnes casus meos. Nauar. c. 27. num. 255.

Sed

Sed in concessione a Summo Pontifice absoluendi à casibus reseruatis eius Sanctitati, censetur concessa absolutio à censuris, quia regulariter casus Papales, sunt reseruati, ratione censuræ, & remota censura, casus potest absolui à quocunq; Confessore approbato.

6 Hinc infertur habentem facultatem absoluendi à casibus reseruatis Papæ, habere etiam facultatem absoluendi à censuris Sanctissimo Domino Papæ reseruatis, licet Sixtus V. in constitutione contra Clericos malè promotos constituit casum Papalem absque censura, vt tam ordinantes, quam ordinati contra tenorem dictæ constitutionis sint suspensi, & non possint absolui, nisi à sede Apostolica.

QVAESITVM CXVII.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest absoluere à censura ob enormem percussionem Clerici occultam.*

2 *Occultum quid sit explicatur.*

An Episcopus possit absoluere ab excommunicatione Canonis, si quis suadente Diabolo occulta ob enormem læsionem, nam de leuibus, etiam publicis non est dubitandum?

1 DIC. Quod sic, & occultum in hoc proposito est, quod opponitur probabili, quod probari non potest per legitimos testes, etiam si aliqui sciant. Glos. in c. manifesta 2. qu. 1.

Sic etiam si effectus esset publicus, & delinquens nesciretur, adhuc diceretur occultum delictum. Sylu. v. correctio q. 8.

Imò si delictum enormis læsionis esset deductum in forum contentiosum, sed non bene probatum, ita, vt reus absoluatur, adhuc dicitur occultus delinquens, & potest absolui ab Episcopo, & cum reo dispensari. Atque ita sunt intelligenda verba Concil. Trid. vt delictum non intelligatur deductum ad fo-

ad forum contentiosum, nisi fuerit probatum, & ratio est quia verba sunt intelligenda cum effectu. de pœnitent. dist. 1. 17. quæst. 4. cap. Si quis, & de Graff. lib. 1. cap. 13. num. 44. qui id bene probat.

QVAESITVM CXVIII.

SVMMARIVM.

1 Confessarij ab Episcopo approbati, siue seculares, siue regulares possunt audire confessiones, etiam sine licentia Parochi.

An Confessores approbati ab Episcopo, siue regulares, siue seculares possint audire confessiones in loco vbi sunt approbati, absque licentia proprij Parochi?

1 DIC. Quod sic, modo illi, quos audit sint subditi ipsi Episcopo, quos etiam posset audire extra Diœcesim, & ratio est, quia pænitentia est Iurisdictionis voluntariè, hinc quilibet Sacerdos approbatus ad confessionem, potest audire subditum suum vbique, & absoluere. l. 2. ff. de offi. pro cons. Imò potest absoluere omnes ad se venientes, etiã alterius Diœcesis, dummodo sit in loco, vbi fuit præsentatus, & deputatus ad confessionem. Nauar. c. 27. num. 266. Sed licentijs datis à Curia Archiepiscop. Beneuent. ponitur de licentia Parochi.

Idem dic de regularibus quibuscunque approbatis ad audiendas confessiones subditorum Monachorum, quod possunt audire in confessione vbique eorum subditum, non tamen absoluere à casibus reseruatis. Sot. 4. d. 18. qu. 4. art. 3. Sylu. verb. confessio 1. §. 14.

QVAESITVM CXIX.

SVMMARIVM.

1 Vagabundus habens casum reseruatum, & mutauit domicilium potest absolui vbi reperitur à quocunque Confessario approbato.

2 Sed

2 *Sed peregrinus reuersurus in patriam non potest absolui, nisi ab Episcopo loci, sub cuius Dominio deliquit.*

An Confessor possit absoluere in loco, vbi fuit approbatus, aliquem non subditum ab aliquo casu reseruato suo Episcopo, qui tamen non est reseruatus in loco vbi confitetur: do exemplum; Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Archiepiscopus Beneuentanus reseruauit sibi casum, verbi gratia; non solutionis debitarum decimarum, & Petrus Beneuentanus confitetur Neapoli, vbi hic casus non est reseruatus?

1 DIC. Quod ille qui habet casum reseruatum, si mutauit domicilium, quia est vagabundus, potest absolui, vbi reperitur. à Confessore tamen approbato ab Ordinario, etiam quo ad casus reseruatos. vide D. Anton. de authoritate Confess. c. 1.

2 Sed si non est vagabundus, sed peregrinus reuersurus in Patriam, non potest absolui, nisi ab Episcopo, sub cuius Dominio deliquit in casu reseruato. Sot. 4. d. 18. qu. 4. art. 2.

QVAESITVM CXX.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus non potest sine licentia sui superioris confiteri alteri Religioso alterius ordinis.*

2 *Religiosi habentes licentiam confitendi quibuscumque Confessarijs, illi debent esse approbati ab ordinario, vel si sint Religiosi ab eorum Superioribus.*

An Religiosus possit confiteri sine licentia suorum Superiorum alteri Religioso alterius Ordinis?

DIC.

1 DIC. Quod non, etiam si ille esset constitutus Confessor secularium Asten. tit. 14. extr. Vag. inter cunctas. de priuil. Hostien. in Summ. de pænit. & remiss. num. 14. Et dicenti se obtinuisse licentiam est credendum. c. placuit. d. 6.

2 Et hic notent Religiosi, quod habentes licentiam ab eorum Superioribus confitendi quibuscunque, si confiterentur Confessoribus secularibus, debent ij Confessores esse approbati ab Episcopo, & audiendas confessiones, sed si confitentur Confessoribus regularibus, sufficit, vt sint approbati ab eorum Superiore ad audiendas confessiones Reliogiosorum. Nec obstat dispositio Conc. Trid. sess. 14 c. 15. quia ibi loquitur de Confessoribus subditis Episcopo.

QVAESITVM CXXI.

SVMMARIVM.

1 *Confessor habens facultatem à Summo Pontifice absoluendi à quibusuis casibus, & censuris, non propter hoc poterit absoluere à casibus Papalibus, si Episcopus iusta de causa aliquem ex illis sibi reseruauerit*

An si Confessor secularis, seu regularis habeat priuilegium à Summo Pontifice absoluendi à quibusuis casibus, & censuris, si Episcopus iusta causa motus reseruauit sibi aliquem ex casibus Papalibus, imposita pæna excommunicationis, vel suspensionis, aut interdicti, eo ipso incurrenda præsumenti absoluere, poterit ille Confessor absoluere?

1 DIC. Quod non, & ita fuit responsum à fel. recordat. Gregorio XIII. Chatech. Neapol. lib. 4. c. 19.

QVÆSITVM CXXII.

SVMMARIVM.

1 *Peccans spe veniæ consequendæ per Indulgentiam, virtute Indulgentiæ*

dulgentiæ, potest absolui, si illam circumstantiam confiteatur.

2 *Limitatur quando Bulla exciperet hunc casum.*

An peccans sub spe veniæ obtinendæ per Indulgengentiam possit absolui, virtute indulgentiarum?

1 DIC. Quod sic, si confiteatur illam circumstantiam perfectè, vt decet. Sylu. verb. Indlgentia. qu. 10. Nauar. 2 lib. 5. Conf. 10. de priuilegijs, qui limitat, quando Bulla exciperet hunc casum, quia tunc non posset absolui.

QVAESTVM CXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Confessor habēs facultatem absoluendi ab omnibus casibus, & censuris, potest absoluere ab excommunicatione lata per Episcopum per sententiam generalem.*

2 *Excommunicatus nominatim ob aliquam causam à Papa, & ob eandem ab Episcopo si absoluatur à Sūmo Pontifice nulla facta mentione de excommunicatione ab Episcopo non censetur ablata.*

3 *Electus in Confessorem ab Episcopo potest ipsum absoluere ab omnibus, quibus potest Episcopus.*

An Confessor habens priuilegium absoluendi ab omnibus, casibus, & censuris possit absoluere ab excommunicatione lata per Episcopum, per sententiam generalem, nempe, qui fecerit hoc, vel illud, sint ipso facto excommunicati?

1 DIC. Quod sic. Nauar. in c. Ita quorundam de Iudæis. num. 3. Imola in c. graue de præben.

Hinc

Hinc sequitur Confessores habentes facultatem absoluendi à casibus Papalibus, posse etiam absoluere ab excommunicationibus latis per Episcopum, seu eorum Vicarios, quæ fiunt tribus præcedentibus admonitionibus, modo sunt latæ in genere, & sit satisfactum parti læsæ, ad cujus instantiam est promulgata excommunicatio.

2 Et hic nota, quod excommunicatus à Summo Pontifice, nominatim ob aliquam causam, & ob eandem esse excommunicatum ab Episcopo, si absoluatur à Summo Pontifice, nulla facta mentione de excommunicatione Episcopi non censetur illa ablata licet de consuetudine aliter sentiat dicendum Religiosissimus. Graff. lib. 1. c. 13. num. 63. de potestate Confessoris.

3 Hic nota electum in Confessorem ab Episcopo posse illum absoluere sine alia authoritate ab omnibus, à quibus potest absoluere Episcopus, vt ab excōmunicatione, a voto, a iuramento & alijs. D. Anton. lib. 1. de authoritate Confessoris c. 2.

An vero Episcopi possint absoluere ab hæresi, vigore Conc. sess. 24. c. 6. de reform. & an fuit hæc facultas ablata per Bullam Cænæ Domini? Dic, quod sic, vt per Sayrum de senten. excommun. decis 16.

Et dic etiam, quod hodie Episcopus non potest absoluere hæreticū in foro conscientiæ, nec Inquisitor. vt ex congreg. super c. 6. sess. 24.

QVAESITVM CXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Qui obtinet facultatem faciendi se absoluere ab aliquo reseruato, & ficte confessus est illa facultas non expirauit.*
2 *Imo per illam concessionem cessauit reseruatio.*
3 *Facultas absoluendi à reseruatis intelligitur de commissis, & committendis infra spacium concessum, quod valet in concessione* Bullarum *Apostolicarum.*
4 *Aliquod peccatum, si aliqua ex circumstantia fiat veniale non est reseruatum.*

5 *Mox moriturus suspendendus, vel obtruncandus, potest absolui ab omnibus casibus, & censuris &c.*

6 *Imò potest absolui à laico ab excommunicatione, si non fuerit præsens persona Ecclesiastica.*

7 *Potest etiam communicari, licet hoc non sit in vsu in Regno Neapol. ob reuerentiam tanti sacramenti.*

An qui obtenta facultate à Superiore faciendi se absolui ab aliquo reseruato, si ficte confessus est & propterea non absolutus, expirauit facultas?

1 DIC. Quod non, quia illa adhuc durat. Sylu. verb. confessio. 1. §. 19. D. Anton. 3. p. tit. 14. c. 19. num. 17. Caiet. verb. casus reseruatus.

2 Et nota pulchrum, quod per illam concessionem Superioris, cessauit reseruatio circa casum reseruatum, pro quo fuit ob tenta facultas. Andrian. de reseruatione.

3 Nota etiam concessionem facultatis absoluendi à reseruatis intelligi de commissis, ac etiam de committendis infra spacium concessum, quod etiam procedit in concessione Bullarum Apostolicarum, quarum vigore aliquis potest absolui ab aliqua censura. Nauar. lib. 5. consilior. cons. 43. num. 2. de sent. excommunic. quod est mente tenendum.

4 Nota tertio posse aliquem in aliquo casu etiam extra casum necessitatis absolui ab aliquo casu reseruato, vt puta. rusticum, qui committit peccatum mortale ex se reseruatum regulariter sed ex circumstantia fit venialis, vt si idiota indignatus prorupit per membra pudenda Christi, quod est blasphemia hæreticalis & reseruata, sed ille inuincibiliter id ignorabat, quia aliàs maximè abhorret blasphemiam, in hoc casu rusticus non peccauit mortaliter, nec est casus reseruatus.

5 Ita etiam absolui absque licentia Superioris, etiam si habeat casus reseruatos, & censuras, iam iam suspendendum, vel obtruncan-

truncandum, si confiteatur, qui hic dicitur esse in articulo mortis, cum mors iam imminet, vel ex causa naturali, vel ex causa violenta, vt ex præcepto iustitiæ, vel aliàs ex hominis iniquitate c. 2. de fur. c. super eo. de hæret. lib. 6.

6 Nota hic, quod liceat regulariter laicus non posſit exercere spiritualia. cap. decernimus. extra de iudicijs, vbi tamen est periculum in mora potest absoluere excommunicatum in articulo mortis si non fuerit præsens persona Ecclasiastica. Gloss. in c. pastoralis. extra de officio Ordinarij. & in c. cum à nobis extra de sent. excom. & ibi Panormitanus, non tamen laicus potest absoluere a peccatis.

7 Et officiales iustitiæ sunt cogendi etiam per censuras, vt permittant confiteri reos. Clemen. iam secundum. Et ibi Zabarella. q. 2. de pænit. & remiss. Imò de Eucharistia. idem sentiendum est, vt per d.cap. super eo. & c.2. de furtis. Quod etiam Nauar. affirmat licere, vt suspendendus, vel obtruncandus, dummodo sit ieiunus, communicetur eodem mane, quo occidendus est, vel per tres, aut duas, imò per horam ante lib. 5. de pænit. & remiss. consil. 16. num. 12.

Sed in Regno Neapolitano vsus est in contrarium, & hoc ob reuerentiam tanti sacramenti.

QVAESITVM CXXV.

SVMMARIVM.

1 *Non est idem articulus mortis, & periculum mortis, & differentia explicatur.*

2 *In articulo mortis potest quis absolui à quocunque Sacerdote excommunicato denunciato, suspenso interdicto, dummodo non sit hæreticus, vel scismaticus.*

3 *In articulo mortis potest absoluere etiam Religiosus sine licentia sui Superioris, & etiam eum, qui habet facultatem à Papa eligendi sibi Confessorem.*

4 *Potest Confessor approbatus ab Ordinario audire confessiones laicorum, etiam sine licentia sui Superioris.*

An sit idem articulus mortis, & periculum mortis?

1 DIC. Quod non, quia articulus mortis est quando mors imminet, & nobis non volentibus, sed periculum mortis est, quando nos sponte, & nullo agente exponimus periculo mortis, vt cum ad bellum periculosum, vel ad mare turbatum ingredimur, & sic, qui potest absolui in articulo mortis, non potest absolui in periculo mortis, articulus vero mortis dicitur, quando communiter tenetur infirmum moriturum ex tali infirmitate.

Sed hic sciatur, quod id erat in principio periculum mortis, vt cum quis mare ingreditur periculosum, posse fieri articulum mortis, & sic in illo constitutum posse absolui, vt supra.
2 Glos. in c. pastoralis. de offic. deleg. §. Præterea, & in articulo mortis posse absolui à quolibet Sacerdote etiam excommunicato, denunciato, suspenso, irregulari, & degradato, dummodo non sit hæreticus, vel scismaticus c. ad hæc. 32. distin. Sot. 4. dist. 18. qu. 4. art. 4. Conc. Trid. sess. 4. c. 4.

Nota hic, quod licet in articulo mortis quis posset absolui à quocunque Sacerdote præsente tamen Episcopo, qui eum interdixerit, & non requisito est nulliter absolutus. Nauar. lib. 5. consilior. cons. 22.

3 Imò in articulo mortis potest absoluere Sacerdos Religiosus, etiã sine licentia Superioris, quia in tali articulo tacitè habet ab ipso Sũmo Pontifice authoritatẽ, quod etiam procederet, si pænitens haberet priuilegium eligendi sibi Confessorem, etiam sine licentia Superioris posset audire, & absoluere eligentem. Sot. loc. cit. sed extra articulum mortis, nisi a superiore fuerit expositus ad Confessorem Religiosus, nec venialia audire potest, nec etiam peccata mortalia, rite confessa, sed si de facto audiret, teneret absolutio, sed puniri posset, sic etiam si nominatim a summo Pontifice exprimeretur Religiosus. Sylu. verb. confessio. 1. qu. 5.

Secus esset in sacerdote seculari, qui etiam sine licentia sui

sui Episcopi audire venialia, & mortalia rite confessa. Nauar. in c. placuit de pænit. d. 5. num. 22. Caiet. verb. confessio. Sed debet abstinere Confessor, nisi fuerit approbatus ab Ordinario ad Confessiones propter periculum, & scandalum, vt dictum est.

4 Et hic nota Religiosum approbatum ab Ordinario, etiam sine licentia sui Superioris posse audire confessiones laicorum, & ratio est, quia cum per potestatem ordinis sit capax iurisdictionis, quam illi tribuit Episcopus in suos subditos laicos meritò potest audire, nisi aliàs esset impeditus, vt excommunicatus, aut suspensus à suo Superiore, quia tunc non posset, tamquam prohibitus à iure, imò hic Religiosus peccaret, si sine licentia sui Superioris acceptaret onus audiendi confessiones, nisi excusaretur propter charitatem.

QVAESITVM CXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Absolutus in articulo mortis à peccatis, & censuris reseruatis si conualeat tenetur adire Superiorem, aliàs incidet in excommunicationem, nisi alias esset impeditus.*

2 *Absolutio petenda à Summo Pontifice potest obtinere per Procuratorem.*

3 *Præsumens absoluere ab excommunicatione Papæ reseruata, incidit in excommunicationem Papalem Papæ reseruatam.*

An absolutus in articulo mortis a casibus reseruatis & à censuris teneatur statim, si euadat adire Superiorem pro absolutione censurarum?

1 DIC. Hunc remanere absolutum à peccatis, sed pro absolutione à censuris reseruatis debere adire Superiorē, à quo poterat absolui sanus, alias, si non adit Superiorem, & se illi præsentet incidit in excommunicationem. c. eos, qui. de sent. excom. in 6. quæ excommunicatio non illa prima, a qua fuit absolutus, sed altera similis de nouo lata a iure ob contem-

ptum, & sic intelligendum est, quod alias ad simile quæsitum responsum est.

Sed excusaretur ab hac censura noua, qui non adiret Superiorem impeditus iusto impedimento, vt cura animarum, vel alias iusto arbitrio Iudicis Superioris. Caiet. v. excomc. 69.

Nec obligatur sanus effectus subitò adire, quia habet aliquod modicum temporis, vt sibi valeat de necessarijs prouidere, & deinde adire Superiorem, & si erat ei pro absolutione adeundum ad Papam, & detinetur impedimento adeundi eum debet adire Legatum a latere, vel alium habentem potestatem ex priuilegio, alias reincidit, nec potest absolui (cessante articulo mortis) in hoc casu qui erat absoluendus a Summo Pontifice, & illum adire non posset. Nauar. c. 27. num. 89.

2 Sed hæc absolutio petenda à Summo Pontifice posset procurari, & obtineri per Procuratorem. Caiet. verb. excommunicatio, licet contrarium tenet Abbas in c. de cætero, de sent. excom. quod poterit fieri in omnibus excommunicationibus Papalibus. c. eos, qui. de sent. excom. in 6. Innoc. & de Butrio in d. c. de cætero. ac etiam in excommunicationibus Bullæ Cænæ. de Graff. lib. 1 c. 13. num. 93.

3 Et nota hic præsumentem absoluere ab excommunicationibus Bullæ Cænæ incidere in excommunicationem Papalem, cuius absolutio est Papæ reseruata per constitutionem Sixti V. Sed prius non erat reseruata, & poterat absolui ab Ordinario, quia regulariter à non reseruatis potest absoluere Ordinarius.

Nota hic casum curiosum, fugit Parochus inimicum eum ad mortem insequentem, inuenit eius Parochianum moribundũ, & petentem absolutionem, si Parochus est in gratia, & fugit, nolens absoluere suum Parochianum, peccat mortaliter contra iustitiam, sed si non Parochus, peccauit contra charitatem, secundum veriorem opinionem, & ratio esse potest quia anima illius est altioris ordinis, quam vita Parochi. Hæc decisio est nimis dura, & tamen est approbata, licet aliqui dicant contrarium, & est approbata à Ioan. Epistola 1. Cathol. cap. 3. Nos debemus pro fratribus animam ponere. &c.

QVAE.

QVAESITVM CXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Exercentes aliquem actum, qui in se est peccatum mortale, non possunt absolui, nisi resipiscant.*

2 *Clericus cohabitans cum persona suspecta de incontinentia non potest absolui.*

3 *Nec etiam laici, si ex cohabitatione sæpius peccant nisi separentur.*

4 *Stante periculo recidiui nullus potest absolui.*

An possint absolui, qui exercent aliquem actum, qui in se est peccatum mortale, vt sunt Negromantes, Strygæ, Vsurarij, vacantes contractibus illicitis, lenones, meretrices, & vacantes alijs illicitis?

1 DIC. Quod non, nisi proponant abstinere, sic etiã mercatores frumenti, qui eo animo emunt, vt penuriam inducant, & semper desiderant, vt frumentum plus valeat, & per consequens desiderãt terræ sterilitatẽ, & aeris intemperiẽ.

Hi cum hoc desiderio sunt damnosi generi humano, & nisi tale rapax desiderium relinquant, non possunt absolui; licet non sit illicitum emere frumentum, vt reuendatur tempore congruo, etiam cum lucro, dummodo non ematur ad finem malum, sed vt prouideatur Reipublicæ.

Ita etiam non potest absolui, qui versatur cum aliqua persona, cum qua timet ob eius fragilitatem se peccaturum, nisi abstineat cum animo non conuersandi de futuro, quia illa occasio est in se peccatum mortale. de Graff. lib. 1. c. 28. num. 16

2 Nec potest absolui Clericus cohabitans cum persona suspecta de incontinentia, nisi expellat à cohabitatione personas suspectas. c. interdixit. 32. dist. & sequẽ. c. nobis de cohabit. Cler. & mulier.

Et ratio est, quia Clerici peccant mortaliter, si cohabitant cũ

mulieribus ſuſpectis de incontinentia, etiam ſi ſint conſanguinei, vel affines c. 1. de cohab. cler. & mulier. & c. interdict.

Sed licebit cohabitare cum perſonis, cum quibus non poteſt naſci ſcandalum ex ſuſpectione, vel periculum incontinentiæ, & ſic licet cohabitare cum matre, ſorore, filia matertera, dummodo non ſint ſuſpectæ. c. à nobis, vt ſupra, & c. cum iuuentute de præſumpt.

Sed cum mater, & ſoror nullo modo poſſent eſſe ſuſpectæ, eſt videndum, nũ ſint ſuſpectæ, ratione pediſſequarum, de Butrio in c. 1. de cohab. cler. & muliere. Vide etiam S. Aug.

3 De laicis, ſiue maſculis, ſiue fœminis cuiuscunque nominis dic, quod non poſſunt abſolui, ſi ex cohabitione peccant ſæpe inter ſe, niſi ſeparentur ob periculum recidiui, imo ſine hoc periculo adhuc non poſſunt abſolui, quia non ſunt contriti 24. q. 1. nam non eſt bona pænitentia ſine remotione cauſarũ peccati de pænit. d. 3. & remota cauſa, remouetur effectus, & poſita cauſa ponitur effectus.

Nec poteſt abſolui Iuuenis, qui ex concubina ſuſcepit filios & propoſuit in poſterum cum illa amplius non peccare, quod obſeruauit per multos menſes, ſed illam ſæpe inuiſit, vt filios diligentius nutriat, vel ne cum alijs peccet, quia hic non reliquit periculum recidiui, & ſaltem peccandi mente, & delectatione, per verba inter eos, tum etiam ratione ſcandali, quod patiuntur alij ex illius ingreſſu ad prætetitam concubinam, ac etiam ratione iudicij temerarij. D. Thom. Secunda Secundæ quæſt. 43.

Hinc S. Hyeronimus dicebat: Dantes occaſionem ſcandalo reos eſſe eorum, qui pereunt ſcandalo, vt refert de Graffijs. ci.

Sed poſſet abſolui (ceſſante periculo recidiui) vt quia illa mulier eſt facta vetula, vel deformis, vel continua infirma, vel quia fornicator ipſe contraxit matrimonium cum pulcherrima, & ſic ceſſaret, & periculum. & ſcandalum, nam ſola cohabitatio non arguit malum 34. diſtinct. cap. penultimo. de cohab. cler. & mulier.

QVAE-

QVAESITVM CXXIX.

SVMMARIVM

1 *Pænitens, qui non potest expellere cohabitantem cum qua peccauit, vel quia est filiusfamilias, vel quia esset scandalum, &c. potest absolui.*

An possit absolui pænitens, qui non potest expellere cohabitantem cum qua peccauit, vel quia est filiusfamilias, vel quia esset scandalum, vel quia esset graue damnum, quia non posset seorsum viuere?

1 DIC. Quod in tali casu potest absolui, dummodo proponat in futuro non peccare, nec cum illa sola conuersari, & vt moneat mulierem, vt pæniteat, & confiteatur, quia idem ipse fecit, & eo magis posset absolui, si non permanenti intentione cum ea peccauit, sed repentina aliqua libidine, licet melius esset, & cautius seperari. de Graff. lo. ci. num. 13. & 14. Si vero quis absolueretur vno anno promittens abstinere, item bis, & ter idem promittens, falleret Confessorem, non esset amplius absoluendus, nisi cessante causa peccati, vel facta separatione.

QVAESITVM CXXX.

SVMMARIVM.

1 *Mortuo Episcopo, qui semel approbatus ad audiendas confessiones sine temporis præfissione, non expirat facultas.*

2 *Secus est si ad tempus, vel beneplacitum sit approbatus.*

3 *Episcopus quomodocunque concedit facultatem audiendi confessionem, illam concessam potest ex vrgente causa reuocare.*

3 Scri-

3 *Scriptura in concessione facultatis non est necessaria, nisi in aliquibus casibus.*

An licentia audiendi confessionem expiret, mortuo Episcopo concedente?

1 DIC. Quod si semel quis est approbatus sine temporis præfissione, durat facultas etiam mortuo Episcopo. Sot. 4. sent. d. 12. q. 4. art. 3. facit extra vag. inter cunctas de priuil. quæ in hoc non est reuocata, & tex. in c. si super gratia de offic. deleg. in 1. & si cui de præben. eod. lib.

2 Secus esset quando approbatio esset ad tempus, vel ad beneplacitum concedentis. c. si gratiosè de rescript. in 6.

Hic nota, quod etiamsi daretur ad tempus, vel sine temporis præfissione posse Episcopum auferre facultatem concessam ex vrgenti causa sibi bene visa, quod etiam declarauit Sacra Congregatio Concil.

3 Et hic nota non esse necessariam scripturam in concessione facultatis audiendi confessiones. C. Institut. 25. q. 2. Glos. in Clemen. dudum de sepul.

Sed in aliquibus casibus est necessaria scriptura, quos numerat Glos. in c. 1. de censibus lib. 6. Scriptura tamen est necessaria ad probationem. Abb. in c. nosti, de elect. Bald. in c. cõstitutus de rescript.

QVAESITVM CXXXI.

SVMMARIVM.

1 *In articulo mortis potest quilibet Confessor absoluere ab omnibus casibus, &c.*

2 *Episcopi tanquam delegati Sedis Apostolicæ possunt absoluere pænitentes, qui ex iusto impedimento nequeunt adire Summum Pontificem.*

An inferior Confessor possit absoluere in aliquibus casib. à reseruatis Episcopo sine ipsius facultate?

D I C.

1 DIC. Quod sic, primo in articulo mortis. c. de cætero. de sent. excom. & Conc. Trid. sess. 14. c. 6.

Secundo quoad casus Papales, quod Episcopi tamquam
2 delegati Sedis Apostolicæ possunt absoluere, quando pænitẽs nequit adire Papam ob paupertatem, vel senectutem, vel ætatis debilitatem, quia puer, vel quia mulier, vel quia infirmus, vel aliàs legitimè impeditus. c. nouiter. & de cætero. vt supra.

Nota hic non posse absolui, qui absque licentia Episcopi, vel Inquisitoris habere, seu legere præsumit Biblia vulgaria, nisi prius Biblijs Ordinario redditis. Regul. 4. Indicis lib. prohib.

NVNC DE SATISFACTIONE quæ est tertia pars pænitentiæ.

QVAESITVM CXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Definitio assignatur Pænitentiæ, vt est tertia pars huius Sacramenti.*

2 *Definitio assignatur Pænitentiæ, vt sumitur pro restitutione.*

Quid est Satisfactio, vt tertia pars intregralis sacramenti Pænitentiæ?

1 DIC. ꝙ est cõpensatio facta Deo propter peccatũ contra ipsum admissum cũ proposito amplius nõ offendendi. D. Tho. 4. sent. d. 15. q. 1. art. 1. Nau. c. 3. n. 1. Vel est cõpensatio offensæ præteritæ ad æqualitatem iustitiæ. ex D. Ansel.

Aliquãdo large sumitur pro restitutione, & tunc describitur
2 Est redditio rei acceptæ, vel est compensatio damni illati, vel est repositio rei in pristinum statum. Nau. vbi supra, vel est rei debitæ integra solutio. ex Conc. Trid.

QVAE-

QVAESITVM CXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia est necessaria, siue in sacramento, siue extra sacramentum.*
2 *Pœnitentia tribus modis fieri solet.*
3 *Opera, quæ fiunt in peccato mortali, non sunt satisfactoria.*
4 *Pœnitens potest Deo satisfacere, etiam pro opere, ad quod tenetur de præcepto.*
5 *Confessor potest imponere pro pœnitentia opera, ad quæ aliàs tenetur pœnitens.*
6 *Confessor debet in praxi imponere pro pœnitentia opera libera ad quæ aliàs pœnitens non obligatur.*
7 *Potest Confessor imponere pro pœnitentia, vt cesset à peccato, licet hoc esset imprudentia.*
7 *An vero possit Confessor obligare pœnitentem ad acceptandam pœnitentiam impositam, est sub opinione.*

An satisfactio sit necessaria pro pœnis peccatorum, etiam ipsis peccatis remissis quoad culpam, siue in sacramento pœnitentiæ, siue extra?

1 DIC. Quod sic, quia, & si remittantur in sacramento pœnitentiæ quoad culpam, tamen est certum non remitti Deo totam pœnam regulariter. Sot. 4. sent. d. 19. q. 1. art. 1. & est communis opinio.

2 Quæ satisfactio tribus modis fieri solet, vel pœnis à Deo nobis inflictis, & à nobis patienter acceptatis, vel à Sacerdote in pœnitentiã iniunctis, vel à nobis sponte susceptis in pœnas peccatorum nostrorum, vt jeiunijs, orationibus, & eleemosinis, & alijs pœnibus, quæ omnia ad hæc tria reducuntur, & ratio est, quia satisfacere debemus, per ea, quæ sunt nostra, & nostra dicuntur esse bona animi, & hæc offerimus per orationes,

bona

bona corporis, & hæc per ieiunia, bona externa, & hæc offerimus per eleemosinas.

Ad ieiunium reducuntur oĩa, quæ affligunt corpus, vt cilicia, flagellationes, & disciplinæ, genuflexiones, pectoris percussiones, vigiliæ, peregrinationes, & similia.

Ad eleemosinam reducuntur opera misericordiæ corporalia, & spiritualia.

Ad orationes reducuntur omnia, quæ Deum respiciunt, vt laudes, gratiarum actiones, contritio, confessio, & communio. Vict. de confess. num. 208. Petrus a Sot. lect. 5. de remed. peccat. Nauar. c. 3. num. 3.

Imò aliqui etiam dicunt per opus bonum, etiam non pænale posse fieri satisfactionem, quia eo ipso, ꝙ est meritorium, est etiam satisfactorium. Vict. num. 202. Nauar. c. 4. num. 4. Et potest colligi ex Conc. Trid. sess. 14. c. 13.

3 Quæ opera non sunt satisfactoria, si fiant in peccato mortali quia non sunt meritoria, & meritum est radix satisfactionis, & sicut non sunt meritoria, si fiant extra charitatem, ita nec satissatisfactoria, etiam si postea aduenerit gratia. Caiet. Tom. 1. opusc. tract. 6. q. 2. Medin. qu. 1. de satisfactione, & alij, & colligi potest ex Conc. Trid. sess. 14. c. 8.

4 Et hic sciatur pænitentem posse satisfacere Deo per opera, ad quæ tenebatur etiam de præcepto Ecclesiastico, vel Diuino & ratio est, quia sicut per talia opera meretur. Conc. Trident. sess. 6. c. 10. Ita etiam satisfaciet. Caiet. & alij loc cit. Nauar. c. 3. num. 4. licet alij aliter sentiant, sed probabilior est primà opinio.

5 Hinc sequitur posse Confessorem imponere pænitenti in pænitentia etiam opera, ad quæ tenebatur ex præcepto, & satisfaciet præcepto, & pænæ; præcepto, quia obseruauit; pænæ, quia mæruit, & hoc ex vi clauium, habet maiorem vim remittendi pænam, quam extra sacramentum.

6 In praxi tamen confessor debet esse circumspectus, vt bene consideret statum pænitentis, nam regulariter sunt imponenda opera libera, & in dubio censetur confessor semper imponere

opera

opera libera, & ex deuotione, quando non constat de contrario, & tunc pænitens non poterit applicare opera de præcepto pro adimplenda pænitentia sibi iniuncta. D. Anton. 3. p. tit. 14. c. 2. §. 1. & alij. Nauar. c. 26. num. 24.

Sed Victor. & Sot. loc. cit. dicunt posse fieri eleemosina, quando Confessor imponit eleemosinam erogandam pauperi & erogatur pauperi in extrema necessitate existenti, cui tenebatur ex præcepto pænitens subuenire, tunc enim satisfacit vtriq; & hæc est bona sententia.

7 Imo potest Confessor imponere pro pænitentia, vt quis cesset à peccato, & vt se emendet. Nauar. c. 26. num. 24. sed id imprudentia est, si obligaret pænitentem sub pæna peccati, quia esset illum obligare ad bis peccandum, sed vt dicit Nauar. ibi potest imponere consultiuè, non præceptiuè, & sic non peccat non obseruando.

8 Et hic sciatur posse confessorem iniungere pænitentiam pænitenti, & illum obligare ad obseruandum, & hanc esse communem opinionem, tàm Theologorum, quàm Canonistarum, & Summist. licet Nauar. c. 26. num. 25. & de oratione c. 10. num. 56. dicat pænitentem non teneri acceptare aliquam pænitentiam à Confessore, sed satis esse, si est paratus satisfacere pro peccatis suis in hac vita, vel in Purgatorio. Sed si acceptat pænitentiam, tenetur adimplere sub pæna peccati. Imò Caiet. 1. Thom. opusc. tract. 6. q. 2. ad 2. tenet non esse peccatum mortale, non adimplere pænitentiam iniunctam & acceptatam, sed mihi videtur non habere contritionem, qui non vult acceptare pænitentiam, nisi haberet animum vehementius satisfaciẽdi in Purgatorio. Itaq; concluditur posse pænitenti imponi pænitentia, & ita ex Conc. Trid. sess. 14. c. 8.

QVAESITVM CXXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Existens in peccato mortali non potest voluntariè satisfacere pro peccatis.*

2 Potest

2 *Potest tamen satisfacere ex præcepto Confessoris, taliter, quod non teneatur iterum facere iniunctam pænitentiam.*
3 *Melius, & tutius est, vt pænitentia iniuncta adimpleatur in gratia.*

An posʃit quis satisfacere pro peccatis remissis, si est in peccato mortali?

1 DIC. Quod aut vult satisfacere voluntariè, & tunc non potest, quia quæcunquæ opera facta in peccato mortali, dicuntur opera mortua, & non mærentur, neque satisfaciunt, vt clarum est, & docet Apostolus ad Corinth. 1. c.3.

2 Aut vult satisfacere ex præcepto cōfessoris, & tunc item, si est in peccato, opera ipsius nil valent ad meritum. D. Thom. 4. sent. d. 15. valent tamen, ne iterum teneatur pænitens adimplere pænitentiam iniunctam à confessore. Vict. vbi supra.

3 Sed melius, & tutius est, vt pænitentia iniuncta adimpleatur in gratia, nam certum est, facta extra charitatem esse omnino mortua, nec viuificari. D. Thom. 3. p. q. 89. vide de Graff. lib. 1. c. 31. num. 23.

Et hic sciatur non posse prius satisfieri pro pæna, quam pro culpa.

QVAESITVM CXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Non potest homo satisfacere Deo ad æqualitatem iustitiæ, nisi sit in gratia, & iunctis meritis Passionis Christi.*

An posʃit homo satisfacere Deo de æqualitate iustitiæ?

1 DIC. Quod cū satisfactio propriè sumpta importet æquiualens Iustitiæ, nemo potest satisfacere, quia nemo potest reddere æquiualens pro offensa, quæ facta est Deo, imò

etjam

etiam si numquam peccasset, sed potest homo in gratia DEI, prout gratia est effectus Passionis Christi satisfacere Deo ad æqualitatem, iunctis meritis ipsius cum meritis Christi. Vict. de satisfactione. num. 199. Dic præterea hominem consideratum in gratia posse satisfacere ex libertate acceptantis, & hic sciatur posse vnum pro alio satisfacere pro pæna peccatorum, vt possum ego ieiunio vel alijs operibus spiritualibus satisfacere pro pæna peccatorum meorum, vt credo me fecisse. Vict. vbi supra. num. 100.

QVÆSITVM CXXXVI.

SVMMARIVM

1 *Audiens missam de præcepto, an satisfaciat iniunctæ pænitentiæ recitandi septem Psalmos, si eodem tempore recitet, est sub opinione.*

2 *Authoris sententia est, quod satisfaciat, nisi contrarium appareret de intentione Confessoris.*

An posit homo, dum audit missam de præcepto, etiam dicere orationes, vel contemplari Passionem Domini, vel recitare psalmos pænitentiales pro pænitentia iniuncta à Confessore, & satisfacere ipsius præcepto?

1 DIC. Secundum aliquos Summistas non peccare, sed non adimplere, secundum alios adimplere, sed facere irreuerenter, & hæc fuit sententia Adriani. Vict. num. 224. 2 de satisfactione. Ego dicerem adimplere, vt probatum est supra de præcepto auditionis missæ. Sic dicerem posse adimpleri pænitentiam iniunctam de ieiunio, etiam in diebus ieiuniorum de præcepto, licet alij aliter sentiant, salua semper veriori sententia, & hoc in dubio, nam quando appareret contrarium de intentione Confessoris, dicerem non adimplere, licet regu-

lariter

lariter intentio Confessoris debeat interpretari de diebus, aliàs non debitis, vide Vict. de satisfactione. num. 205. & 207. qui citat locum Naum. 1. Non consurget duplex tribulatio, idest existentem in hac vita à Deo punitum, non puniri in alio sæculo, vt probabiliter, & verisimiliter teneri potest.

Et hic sciatur flagella, & angustias, quas Deus infligit homini in hac vita, si voluntariè à nobis acceptentur posse esse satisfactoria pro peccatis, & hoc est de fide, & ita definitur à Conc. Trid. sess. 14. c. 13.

QVAESITVM CXXXVII.

SVMMARIVM.

5 *Non debet Confessor quam voluerit imponere pænitentiam, sed discretam.*

2 *Pænitens acceptatam quamcunq; pænitentiam, tenetur adimplere*

3 *Et etiam acceptare si sit discreta.*

4 *Debet semper Confessor imponere pænitentiam, aliàs peccaret*

5 *Non tenetur Confessor in danda pænitẽtia obseruare Canones.*

6 *Sed debet pro qualitate nimirum salutares pænitentias, & conuenientes iniungere.*

An Confessor debeat imponere quamcunq; voluerit pænitentiam pænitenti;

1 DIC. Quod non, nam pænitentia debet esse discreta, aliàs non tenetur pænitens acceptare, sed accptatã tene-
2 tur adimplere, poterit tamen alius Confessor illam diminuere, vel tollere etiam sine Confessione peccatorũ, sed melius est, vt omnia peccata confiteatur, & inter illa peccatum propter pænitentiam non adimpletam, quando acceptauit adimplere. Vict. num. 211. quia tunc Confessor poterit melius cogitare, an debeat pænitentiam iniunctam tollere, commutare, diminuere, & simil.

3 Pænitens, si pænitentia est discreta, tenetur acceptare, sub pæna peccati mortalis, est communis opinio, vide Vict. de satisfactione num. 209. Quicquid dixerit Scot. & alij, vt supra responsum est. Conc. Trid. sess. 14. c. 15. de pænitentia.

4 Et Confessor debet semper imponere aliquam pænitentiam, aliàs peccaret grauiter, nisi excusaretur aliqua causa rationabili, vt in articulo mortis, vel si præuideret pænitentem nullam acceptaturum. Vict. vbi supra, num. 211. Sed ego hunc non absoluerem, tanquam non contritum, nisi iustè defenderet suam, vt ita dicam, peruicaciam, & pænitentiam iniunctam, & acceptatam debet pænitens per se ipsum adimplere, quia pænitētia est quædam medicina salutaris, purgatiua, & præseruatiua, quæ non confert, nisi sumenti illam. Vict. num. 206. Posset tamen pænitens ex dispensatione Confessoris, quando ipse non posset; sed non iniunctis per alterum satisfacere, vt supra.

5 Et sciatur in imponendis pænitentijs non teneri hodie Confessorem obseruare Canones pænitentiales, quia hodie omnes pænitentiæ sunt arbitrariæ, & est communis opinio D D. in c. Deus de pænit. & remiss. ext. quod etiam procedit, si Canon imponat alicui peccato certam pænitentiam. Glos. in c. mensuram. & in c. de his. d. 50. Sed in casu Canonis, non debet Confessor recedere ab eo sine causa aliàs peccaret.

Itaque debet Confessor callere Canones pænitentiales, vt in imponenda pænitentia possit, si non secundum illorum rigorem, saltem secundum illorum regulam se regulare, & illos pænitenti notificare, vt docet Cathech. Rom. de pænit. in fine.

6 Hinc sacrum Con. Trid. docens Confessores in imponenda pænitentia, dicit; Debent ergo Sacerdotes Domini quantum spiritus, & prudentia suggesserit pro qualitate criminum, & pænitentium facultate salutares, & conuenientes satisfactiones iniungere, ne si forte peccatis conniuant, & indulgentius cum pænitentibus agant, leuissima quædam opera, pro grauissimis delictis iniungendo alienorum peccatorum participes efficiantur sess. 14. c. 8.

QVAE

QVAESITVM CXXXVIII.

SVMMARIVM

1 *Infirmis constitutis in extremis non est imponenda pœnitentia, sed tantum notificanda.*
2 *Confessor debet imponere pœnitentiam congruam peccatis.*
3 *Pœnitentia iusta est, quæ neque maior, neq; minor est demerito.*
4 *Secundum Canones pro quolibet peccato mortali imponitur pœnitentia septem annorum.*
5 *Qualitas, & quantitas pœnitentiæ relicta est arbitrio prudentis Confessoris.*
6 *Debet Confessor circumspicere magnitudinem, & paruitatem peccati, & contritionis, & qualitatem personæ peccantis.*
7 *Regulariter non debet exigi specialis promissio, vel iuramentum in pœnitente iniungendo pœnitentiam, nisi in aliquibus casibus.*

An infirmo sit imponenda satisfactio?

1 DIC. Quod si est positus in extremis non est ei imponenda pænitentia, sed tantum notificanda, vt habetur 26. q.6. vt amicorum piorum orationibus, & alijs orationibus & alijs operibus pijs, pondus pænitentiæ subleuetur, si migrauerit, sed si conualuerit adimpleat pænitentiæ modum. Alijs infirmis, si possunt adimplere, imponerem, vel leuissimam, & in generali circa quantitatem pænitentiæ. Nauar. de hoc inter-
2 rogatus dat has regulas. Prima est, Confessorem debere imponere pænitentiam congruam peccatis, quia si minor est, fallit pænitentem, qui forte credit per illam paruam pænitentiam plenè satifacere, & has D. Greg. vocat falsas. de pænit. d. 5.
3 Secunda, illam esse pænitentiam iustam, quæ non est neque maior, neque minor demerito, & hanc solus Deus nouit, qui solus scit, quanta pæna debeatur pro peccato mortali per contritionem, & confessionem remisso.

4 Tertia, secundum Canones pænitentiales pro quolibet peccato mortali esse iniungendam pænitentiam septem annorum, licet dicat id esse in foro exteriori.

5 Quarto, qualitatẽ, & quantitatẽ iustæ pænitẽtiæ, nunc, & sẽper fuisse arbitrio prudentis Confessoris relictam. c. mensuram. & in c. Deus. de pænit. & remiss. nec per hoc sequitur, quod pænitentia iniuncta, & adimpleta magna, vel parua, liberet ab omni pæna Purgatorij, sed vt animæ negotia in hoc mundo, & quo ad alterum mediocriter gerantur.

6 Quinto, debere Confessorem circumspectum in æstimanda pænitentia circumspicere magnitudinem, & paruitatem peccati, & cõtritionis, & qualitatem personæ pænitentis, an debilis, vel robusta, iuuenis, an senex, an assuefactus pænitentiæ, an non, an item videatur magnam recusaturus, aut quamuis acceptet eam non impleturus. an sit pauper, an diues, &, vt pænitentia sit conueniens personæ, ne imponatur eleemosina pauperi: nec peregrinatio fæminis. & simil. vide Nauar. in c. 26. num. 15. & seq. Qui per pulchra cumulat.

7 Et licet regulariter, vt dictum est, non debet exigi promissio specialis, vel iuramentum in iungenda pænitentia ab ipso pænitente, tamen in aliquibus casibus à iure notatis exigitur, pẽpe primo in absoluendo excommunicato notoriè c. ex parte. d. 1. de verbo signific. & c. solet. de sentent. excommun. in 6. Secundo in absoluendo incendiario. c. pessimam 23. quæst. 8. Tertio in absoluendo mutilatore. cap. si quis 23. quæst. 8. Quarto, in absoluendo manifesto raptore, aut Ecclesiæ violatore. c. super eos de repto. Quinto in absoluendo publico vsurario. c. quanquam de vsur. in 6. Sexto in absoluendis iniuriantibus publicè personas Ecclesiasticas, c. si quis inuentus 17. qu. 4. In omnibus his casibus potest exigi iuramentum, vel promissio ab absoluendis, vt satisfaciant, & pareant mandatis Ecclesiæ, vt amplius non committant, vt restituant, & simil. prout iura notata disponant.

QVAE.

QVAESITVM CXXXIX.

SVMMARIVM

1 *Pro peccato secreto non est imponenda pœnitentia publica.*
2 *Licet possit imponi pro peccato publico.*
3 *Licet Confessor possit dare prius absolutionem, & postea pœnitentiam, tamen consultius est prius imponere pœnitentiam, quam absolutionem impendere.*

An Confessor possit imponere pœnitentiam publicam pro peccato secreto?

1 DIC. Quod non, quia esset quodamodo reuelare confessionem D. Anton. 3. p. tit. 17. c. 20. §. 10.

2 Sed pro delicto publico, quo scandalizatus est populus potest, & debet imponi publica pœnitentia, vt habetur in c. 1. de pænit. & remiss. & 26. q. 7. & ex Conc. Trid. sess. 24. c. 8. nec propterea dicitur reuelare confessionem. D. Thom. 4. sent. d. 14. q. 4. art. 10. Sed intelligitur de pœnitentia in foro judiciali. Nauar. de confess.

3 Et aduertat Parochus, quod licet possit vtrumque facere, vel dare prius absolutionem, & postea imponere pœnitentiam, & è contra iuxta Glos. in Clemen. dudum. S. statuimus, & iuxta tex. ca. fin. de cens. in 6. & in margine; tamen consultius est prius imponere pœnitentiam, & deinde absoluere, licet vsus sit, post absolutionem imponi pœnitentiam.

QVAESITVM CXXXX.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest iusta de causa mutare pœnitentiam, etiam à Papa impositam, quando de facili non potest pœnitens adire Papam.*

2 *Iusta causa quæ sit, explicatur.*
3 *Idem dic. de pænitentia imposita ab vno Confessore, quæ ab alio, vel ab eodem mutari potest ex iusta causa.*
4 *Absque causa nullus, nec Episcopus potest mutare pænitentiã.*
5 *Nullus ex se potest sibi mutare pænitentiam impositam.*

An Episcopus possit ex iusta causa diminuere, vel mutare pænitentiam impositam à Papa, & à pænitente acceptatam?

1 DIC. Quod sic, quando de facili Papa à pænitente adiri non potest. Glos. in c. tempora. 26. q.7. Romanus singul. 306.

2 Et iusta causa potest esse, quando Confessor iudicat bona fide pænitentem illam pænitentiam non posse adimplere, vel nõ sine magna difficultate, vel cum periculo salutis, & similium.

3 Idem dic de imposita ab vno Confessore, quod potest mutari ab alio, vel ab eodemmet.

4 Sed non posset Episcopus, nec alius inferior mutare absque causa. Dec. in cap. At si cler. de Iud. num. 30. & ideo deberet fieri confessio coram alio Confessore, vt bene possit examinari causa, pro qua pænitentia est imposita, quod etiam procedit, si illa peccata essent reseruata, quia id resultat in salutem animæ; & superior videtur in hoc casu necessitatis dedisse licẽtiam commutandi, siue etiam in totum relaxandi. Sylu. verb. confessio 1. §. 17.

5 Sed congruentius esset, vt pænitens differret adimplere, si de breui posset adire illum, qui imposuit. Et hic nota Episcopum, vel alium Superiorem, vel alium pænitentem non posse ex se comutare, vel diminuere pænitentiam sibi à Confessore iniunctam, sed requiri consensum Confessoris, qui in illo actu censetur Superior, quia se illi submisit in tali iudicio spirituali. vide Specul. de pæni. & remiss.

QVAE-

QVAESITVM CXXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Non potest absolui pænitens, qui non vult acceptare pænitentiam de restituendo ablato, vel de condonando iniuria, & similibus.*

2 *Miles etiam in bello iusto sine facultate Superioris comburens domum, vel vineam, tenetur ad satisfactionem.*

Quid faciendum cum pænitente nolente acceptare impositionem Confessoris, vt restituat proximo ablata, vel vt remittat rancorem particularem, & similia?

1 DIC. Quod non debet eum absoluere, quia in his. cum tractetur de interesse partis, Confessor non potest gratiam facere, quod idem facere debet Confessor in nolente acceptare præceptum de dimittenda concubina, vel de dimittenda occasione proxima peccati, & simil. in quibus casibus est necessaria impositio talis pænitentiæ, Imò non deberet quis absolui, nisi prius dimittat, vel remittat, & hoc regulariter.

2 Nota, quod qui incendit etiam in bello iusto domum, vel agrum, vel aliud sine Superioris ordinatione, etiam hostium, tenetur ad satisfactionem, & est incendiarius. c. quid culpator 23.q.1. Facit. tex. cum Glos. in c. miles. eadem q. 1. Sed decimæ, vel segetes comburantur, comburans, ad decimas non tenetur Io. Andr. in c. commissa de decima.

DE ALTERA PARTE SATISFACTIONIS

QVAE VOCATVR PAENITENTIA Ristitutoria.

De restitutione in communi.

QVAESITVM CXXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Definitio restitutionis assignatur.*
2 *Restitutio pertinet ad actum iustitiæ cõmutatiuæ.*

Quid est restitutio?

1 DIC. Quod est statutio, siue repositio rei in pristinum statum. l. 1. C. de sent. poss. Itaque restituere est iterato statuere Dominum in possessionem, seu Dominium pristinum rei debitæ, l. restituere de verb. signif. D. Thom. Secunda secundæ. q. 62. art. 1.

2 Et hic sciendum, quod restitutio pertinet ad actum iustitiæ commutatiuæ, quo redditur Domino res iniustè accepta, vel detenta, vel æquiualens illi res, & faciendam esse restitutionẽ est de fide, vnde August. & habetur de Reg. iur. in 6. Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, & regulariter circa tria restitutio cadere solet, vel circa rem ablatam, vel circa damnum illatum, vel circa honorem, seu famam deturpatam proximo.

QVAESITVM CXXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio differt à satisfactione. Primo ex parte materiæ.*

2 Secun-

2 *Secundo, ex parte obiecti.*
3 *Tertio, ex parte formæ.*
4 *Quarto ex parte effectus.*
5 *Quinto, ex parte modi.*
6 *Sexto, ex parte necessitatis.*
8 *In restitutione septem sunt consideranda.*

An restitutio differat à satisfactione?

1 DIC, differre his modis: primo, ex parte materiæ, quæ satisfactio est compensatio iniuriæ, seu damni illati in interioribus, restitutio verò rei alienæ, & consistit in rebus exterioribus.

2 Secundo, ex parte obiecti, nam satisfactio propriè fit Deo, licet quoque hominibus.

3 Tertio, ex parte formæ, nam satisfactio est pars pænitentiæ, quæ sequitur ipsam confessionem, restitutio verò est præambulum, & præparatorium ad pænitentiam, & communionem.

4 Quarto, ex parte effectus, nam homo per satisfactionem cōsequitur remissionem peccati, quo ad pænam, remissa iam culpa, sed per restitutionem homo exit à statu peccati, & desistit à peccato.

5 Quinto, ex parte modi, nam satisfactio iungitur à Confessario pænitenti, sed restitutio est facienda, etiam si non iungatur.

6 Sexto ex parte necessitatis, nam restitutio in hac vita est de necessitate salutis, nam non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, sed pænitentia, siue satisfactio imposita (si fuerit remissa, etiam si fuerit acceptata) ex obliuione, siue ex contemptu, non tenetur pænitens reiterare confessionem, sed tātum adimplere, & confiteri contemptum.

Septimo, quia quando imponitur satisfactio dura, seu grauis, non tenetur pænitens illam acceptare, sed intellige, vt supra de satisfactione, sed restitutio est omnino, cum imponitur acceptanda, & non imposita sponte facienda, in hac vita, cum homo potest. vide Sot. 4. de Iustit. & Iur. q. 6. art. 1.

Sed sciat Parochus hæc vocabula restitutionis, & satisfactionis plerumque confitendi, & pro eodem accipi, vel distingui, secundum subiectam materiam. Et

8 Et in restitutione, septem consideranda, vt sciatur, quis teneatur restituere, quæ hoc versiculo concluduntur;

Quis, quid, vbi, quantum, cui, quo ordine, quando.

Nauar. c. 17. num. 17. Caiet. verb. restitutio in principio. Angel. verb. restitutio, & alij, & consulto præterij, vt breuior sim, videantur igitur authores hanc rem fusius tractantes. Hic tamen addo, quod ex solutione mihi facta Titij centum, & Caij quinquaginta pecunia mihi esset supra debitum soluta, & nesciretur, quis eorum debitorum plus soluerit, facienda esset restitutio vtrique pro rata capitalis soluti cum interesse cum fui in mora restituendi, & verè interuenit.

Nota hic, quod plures furante trabem, vel aliam rem, quæ à pluribus moueatur, tenentur in solidum restituere. vide l. obligatus. ff. de furtis. & ibi Glos.

QVAESITVM CXXXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Per vocem quis, intelligitur quæcunquæ persona, quæ fuit causa, vel concausa iniustæ acceptionis, quod nouem modis potest accidere.*

2 *Iubens fieri iniustam acceptionem, tenetur restituere.*

3 *Item consulens fieri iniustam acceptionem, tenetur ad restitutionem, sed pro hac re multi casus explicantur.*

4 *Item consentiens ad iniustam acceptionem.*

Quomodo intelligatur vocabulum Quis?

1 DIC. Quod per vocem [Quis] tenetur restituere, quicunque fuit causa, vel concausa iniustæ acceptionis, vel actionis, & id potest accidere nouem modis, vltra restitutionẽ faciendam per principalem contentis in his versibus;

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,
Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

D. Thom.

D. Thom. Secunda Secundæ qu. 67. art. 7. Nauar. c. 17. num. 17. Sot. de Iust. & Iur. lib. 4. q. 7. art. 3.

2 Primo vltra principalem, qui facit iniustam acceptionem, vel actionem, seu iniuriam tenetur restituere. Iussio, idest, qui mandat fieri iniustam acceptionem, hic tenetur in solidum cum illo, qui facit furtum, vel aliud restitutioni obnoxium, & hoc intellige, sequuto delicto ex illa iussione certè, vel probabiliter, aliàs in dubio non tenetur, sed si mandans reuocauit mandatum, & hoc non obstante, ille facit malum, non tenetur mãdans. Glos. & D D. communiter in cap. quis. de sent. excom. in 6. dummodo reuocatio mandati fuerit facta re integra, & peruenit ad notitiam mandatarij. l. si mandatum. ff. mandati. Bart. in l. si pecuniam, §. si seruum ff. de conditio. cau. doct.

3 Consilium, idest, consulens efficaciter, idest, sequuto delicto, qui consuluit, tenetur restituere in solidum cum exequente, siue habuerit animum inferendi damnum proximo, siue crassa quadam ignorantia id consulit, si tamen sine eius consilio illud damnum non esset factum, D. Thom. Secunda Secundæ q. 65 art. 3. Sylu. restit. 3. q. 6. Caiet. resti. §. 2. Sot. de Iustit & Iur. lib. 6. q. 7. art. 3.

Nota, quod potest quis consulere minus malũ, pro euitando minori, intellige circa eandem rem, non circa diuersa.

Sed si ille sine eius consilio facturus fuisset, consulens licet peccauit mortaliter, non tamen tenetur restituere, Glos. notab. in §. spe institu. de verb oblig. P. Marius de restit. qui multos citat.

Itaque consulens aliàs facturo non tenetur restituere, & sic non compræhenditur in casu, qui erat in Bulla Sixti contra procurantes, vel consulentes abortum aliàs facturo, licet peccaret mortaliter, nec ille, qui leuiter consuluisset, nec efficaciter. Nauar. c. 27. num. 51. & 52. c. 17. num. 133.

Qui verò consuleret aliàs facturo, sed ex illius consilio quis plus furatus esset de illo plus consulens, tenetur in solidum cum fure ad restituendum. Couar. de regu. pec. 2. p. §. 22.

Sed non tenetur restituere consulens minus malum facturo maius,

maius, quando non habuit intentionem ad consulendum malum, sed ad euitandum maius,& sic ad bonum finem, vt furaturo vitulam,consului,vt furaretur agnum pro minori malo pastoris. Sot. de Iust. & Iur. lib. 4. q. 7. art. 7.

Hinc sequitur teneri ad restitutionem duellistæ dantes consilium vlciscendæ iniuriæ sequuto malo, & hoc in solidum, cũ principali, & si dantes vnum consilium ad malefaciendum, & damnificandum fuissent plures, omnes tenentur in solidum, sed si dedissent consilium diuisim, vnus post alium, & malefactor moueretur ex primo consilio, tunc ille primus teneretur restituere in solidum cum principali,& non alii, licet illi peccassent mortaliter, vel teneretur alius, ex cuius consilio efficaciter fuit motus ille principalis ad inferendum malum, & sine consilio aliorum, secus si non fuisset,nisi etiam & alij concurrissẽt, & sic auditis omnibus procesit ad inferendum malum proximo,tunc omnes tenentur in solidum.

An verò si ex consultoribus aliquis consuluisset maiorem vindictam, vt homicidium, & alter ad euitandum homicidium, consuluisset minus, vt vulnus, vel vt detur percusio in faciem, & consultus ex primo consilio commisisset homicidium, & simul intulisset vulnus in faciem, tenetur restituere, qui maius malum consulit, sed non qui minus, quia ipsius intentio fuit ad euitandum maius malum. Sot. lo. ci. Couar. lo. ci. P. Marius de rest. in comm.

Hic sciatur, quod consultor mali contra proximum, quocũque modo tenetur restituere, etiam si re integra reuocauit cõsilium, quia hic tenetur reuocare furtum, & non sufficit reuocare consilium, & non obstante reuocatur malum executum contra proximum à consulto.

Et ratio diuersitatis de reuocante mandatum, qui non tenetur,est, quia mandatarius agit res ipsius mandantis, sed qui petit consilium,agit rem suam,& nihil operatur in consulto reuocatio consilij, & hoc intellige, si consilium fuit in particulari facto tunc contingenti, & non in generali. Abb. c. 1. de fur. Sed debet consulens, si potest sine scandalo, & sui iactura, ne

teneatur

teneatur ad restitutionem persuadere, vt effectus non sequatur Innoc. c. ad audientiam de homicid. Felin. & Dec. in c. 1. de Offic. Iud. de leg. Sylu. in verb. homicidium. 1 num. 7.

Paternis aliàs nõ facturis tenetur restituere in solidum, quia filius aliena rapuit, cum nil iuris habet viuente patre, & hoc etiam procedit, etiamsi non defuissent alij, qui consuluissent, idem, vel peius, & hoc intellige de consilio efficaci. Sot. de Iust. & iure. q. 7. art. 3. Couar. in Reg. pec. p. 2. §. 12. n. 2.

Nota hic, ꝙ consulens minus malum pro euitando maiori, non peccat, id intelligendum est circa eandem personam, vel rem offendendam, non circa diuersa, vt si quis vellet occidere Titum, & consulo, vt verberet, non pecco, sed si quis vellet occidere Titum, & do consilium, vt occidat eius fratrem minorem minus vtilem Reipub. pecco peccato homicidij.

4 Consensus, per hanc vocem, & ratione consensus tenentur restituere, omnes illi, qui consenserunt alicui malo faciendo, sine quorum consensu illud non esset sequutum. D. Thom. Secunda Secundæ. q. 67. art. 3. Sylu. verb. restitutio 3. vt si capitulo seu collegio fuisse propositum, quod esset in damnũ Ecclesiæ, omnes, qui consentiunt eorum votis decisis illi malo tenentur restituere, non tamen qui habent vota cõsultiua, si consentiant, licet peccent mortaliter.

QVAESITVM CXXXXV.

SVMMARIVM.

1 Consentientes in Capitulo alicuius Ecclesiæ, seu Collegio, vel in Consilio cõmunitatis alicui rei iniustæ, dũmodo habent vota decisiua, ad quid tenentur explicatur.

2 Palpans, seu laudens, quando tenetur restituere.

3 Receptatores furum, qui, & quando tenentur restituere.

4 Participantes in furto, quinam in solidum, & qui in parte tenentur restituere.

5 Quis dicatur mutus, vt ad restitutionem teneatur.

An qui consensit in Capitulo alicuius Ecclesiæ, seu Colle-

Collegio, vel in Consilio communitatis, vulgo Parlamento alicui rei iniustæ, dummodo habent vota decisiua, vel fingentes se absentes, nolunt interuenire, & qui interueniunt, fingunt se dormire, & alij dant votum, & concludunt rem iniustam esse faciendam, sed ex illis, qui consenserunt, aliqui dant eorum votum, facta iam conclusione à maiore parte votantium?

DIC. Quod qui finxerunt se absentes, peccant mortaliter quia debebant adesse, nisi excusarentur, quia imminebat eis periculum probabiliter maioris mali, si præsentes nõ consensissent, sed non tenentur restituere. Innoc. de his quæ fiunt ad Maior. par. cap. 1. Abb. in c. 2. de his, quæ fiunt à prælat. de consens. cap.

Qui consenserunt, vt maior pars, tenentur restituere, & peccarent mortaliter, & restitutio intelligenda est in solidum, in his omnibus.

Qui finxerunt dormire vel tacuerunt, nec consenserunt, peccarent mortaliter, & tenentur restituere.

Qui consenserunt post conclusionem factam peccarent mortaliter, sed non tenentur restituere. Nauar. cap. 17. num. 20. Caiet. restitut. c. 1.

Sed si potuissent contradicendo mutare illorum conclusionem validis rationibus, & non fecerunt, tenentur, & ipsi restituere, si id sine eorum periculo facere potuissent, seu damno notabili in persona, vel in bonis.

Sed si vltimi, qui à principio non consenserunt, postea consenserunt, & subscripserunt decreto conclusionis factæ, & exequendæ, tenentur restituere. Medin. de restitut. qu. 7. art. 3. Sylu. verb. restitutio. 3.

Idem dic, quod tenetur restituere proponens malum, sicut & alij consentientes, sed qui consenserunt, quia non po-

terant

terant impedire, pecccant mortaliter ſine reſtitutione, vt dictum eſt, niſi excuſarentur, quia conſenſerunt ob probabilem timorem.

2 Palpo, ideſt laudans; per hanc vocem tenetur reſtituere, qui ſua adulatione, ſeu laude eſt cauſa, vt quis faciat malum, nec aliàs feciſset, & intellige, quando fuit cauſa efficax, ita etiam, ſi quis per modum irriſionis, vt qui irridet aliquem de iniuria recepta, & ille propterea mouetur ad vindictam; ita etiam, ſi quis per modum extollentiæ eſt cauſa, vt aliquis faciat malum, aliàs non facturus. Sylu. loc. cit.

3 Recurſus, per hanc vocem tenentur reſtituere, qui receptant fures, ſeu alios damnum inferentes proximo, qui aliter non feciſſent, niſi illi receptatores eſſent, & tenentur in ſolidum cum latronibus, ſeu malefactoribus. l. 1. ff. de recep. quia receptatio eſt cauſa, vt illa mala emittantur.

Sed qui receptaret poſt factum ob amicitiam, ſeu parentelam, & non eſt cauſa, vt talia comittantur, imò potius diſſuadet à malis, & hortatur ad reſtitutionem, hic non tenetur reſtituere, quia receptatio iſta non eſt cauſa mali. Sot. 4. de Iuſt. & Iur. q. 7. art. 2. & 3.

Nec tenentur reſtituere, qui receptant malefactores, cauſa metus cadentis in conſtantem virum. Afflict. in conſtant. Reg. & in 6. par. §. item. ff. ad. l. cor. de ſic. Ita etiam tenetur reſtituere in ſolidum, & peccat mortaliter, qui præbet domum, vbi fit conſilium de deprædando, vel vnde exploratur domos, ſeu res deprædandas, vel vnde videntur viatores. l. qui domum. ff. de adult. & ſic de præbent. domum pro alijs malis faciend.

Sed qui emunt res furtiuas, & male ablatas ſcienter, tenentur reſtituere, quia ſunt cauſa, vt illa mala comittantur, & peccant mortaliter, cum omiſſione prætij. l. in ciuile. ff. de fur. & l. ſi mancipium. ff. de rei vendicatione. Quod procedit etiam ſi bona fide emerunt, & poſtea ſuperuenit mala fides, nam tunc tenentur reſtituere rem ipſam, vel prætium ipſius, quando mala fide emerunt, ſed quando bona fide, & poſtea ſuperuenit mala fides, tunc tenentur reſtituere quatenus facti ſunt locupletiores

pietiores, quando res est consumpta, sed quando extat, est ipsa res restituenda.

Hic nota ementem bona fide à non Domino scienter posse restituere rem venditori, vt prætium recuperet. Nauar. c. 17. num. 9. sed ementem mala fide debere restituere Domino, & non furi venditori. Sot. 4. de Iust. & Iur. q. 7. art. 7.

4 Participans, per hanc vocem tenetur restituere in solidum cum fure, qui habuit partem furti, & qui fuerunt complices delicti associando, nam fuerunt causa iniustè actionis, ita etiam tenentur quomodocunque auxiliantes, & fauentes delinquentibus, & hoc in solidum, etiam si nihil peruenerit ad eos de furto subtractis. Nauar. c. 17. num. 20. & num. 130. Ita etiã tenentur restituere in solidum exploratores furum, seu monitores malefactorum, sequuto maleficio, quia fuerunt causa damni illati. Ita etiam tenentur in solidum, & dicuntur participes qui ministrant scalas, vel claues furi, & hoc sequuto maleficio, etiam si ad eos nil peruenerit rei furto ablatæ. l. Si pignore. ff. de furtis. §. qui ferramenta.

Ita etiam tenetur restituere, qui per alium corrupit Iudicem ad ferendam sententiam iniustam in solidum cum mediatore, etiam si nihil vtilitatis habuerit mediator. Nauar. c. 17. num. 8. & seq.

Ita etiam tenentur restituere in solidum illi, qui sub vno capite deprædati sunt, vel aliud malum comiserunt omnes simul, ita, quod vnus sine alio non fecisset, quia omnes simul faciunt vnam causam efficacem illius mali perpetrati. Nauar. cap. 17. num. 20. & num. 131. & D D. in c. sicut dignum de homicid. Couar. 1. Var. res. c. 3. num. 17.

Quod procedit, etiam quando pars illorum satis fuisset ad faciendum illud malum, & simul consenserunt ad perpetrandum, quia omnes fuerunt causa.

Sed si aliqui seperatim comisissent, tunc id tenerentur pro parte, sed scientibus alijs, & communicato consilio comisissent, tunc tenerentur in solidum.

Sed qui factus obuius casu latronibus euntibus ad deprædandum

dandum iungit se cum illis, & insimul deprædatur, aut aliud malum perpetrat, nunc tenetur restituere in solidum, sed pro parte, quæ ad eum peruenerit de furto, quod per ipsum factũ est. Idem dic de quouis damno, vel præda, quæ ipso præsente maior facta est, & aliàs non fuisset tanta, & non aliter. Sot. lib. 4. de Iust. & Iur. q. 7. art. 3. Sed tamen hic talis peccat mortaliter.

Idem dic de eo, qui videns furtum committi, imiscuit se tali actioni, tenetur pro parte, vel pro ea, quæ facta est, eo præsente maior vltra peccatum mortale.

Idem de eo, qui sciens rem furto subtractam accipit partem illius ab alijs, quod tenetur pro parte accepta, rem si extat, vel prætium ipsius, quia non fuit causa, nec concausa totius furti. Ita etiam, si cum furibus comedisset scienter rem furtiuam, tenetur pro illa parte.

Sed si nescienter comedisset cum furibus rem furtiuam, cũ scit tenetur restituere quantum factus est locupletior, & quantũ comedisset de rebus proprijs in illo prandio, siue cæna.

Similiter, qui bona fide emens vestem preciosam. vel aliud vtensile, & eo vtitur per aliquod tempus, vbi scitur esse furtu subtractũ, tenetur Domino petenti restituere rem, nec non satisfacere Domino, quantum res est ob vsum deteriorata, vel quantum ipse est factus ob illius vsum locupletior, secundum eius qualitatem. Couar. in reg. peccat. 3. p. in princ. Sylu. verb. restitut. 3. in verb. furtum. num. 2. Caiet. verb. restitutio. cum tract. de 2. radi. restitutionis.

4 Mutus per hanc vocem tenetur restituere, indirectè tamen, qui ex officio tenetur prohibere damnum, & tacet, vt sunt custodes vinearum mercede conducti, agrorum, turrium custodes, & vigiles ciuitatum, & similes, qui vident latrones furantes, & tacent, cum possent clamando prohibere: omnes supradictæ, & similes sunt obnoxij restitutioni vltra peccatum mortale, limita tamen, si absque periculo vitæ, vel maioris damni clamare, & prohibere potuissent, aliàs secus.

Similiter tenentur restituere patresfamilias, & barones vas-

sallorum, Dominos famulorum, & quicunque, qui sciunt eorum filios, seu subditos furari, vel aliud malum patrare velle, & cum possunt prohibere non prohibuerunt, sequuto maleficio vltra peccatum mortale tenentur cum illis in solidum restituere, si sine periculo, vt supradictū est, facere potuissent, aliàs non.

Et hic nota, quod qui tenetur ex officio prohibere malum proximo, & non prohibet, peccat mortaliter, quia est contra charitatem, & tenetur restituere, quia contra iustitiam, si poterat sine periculo vitæ, & maioris damni, vt dictum est.

Si non tenetur ex officio, & potest prohibere sine periculo, vt dictum est, peccat mortaliter, quia contra charitatem, sed non tenetur restituere, si verò aderat periculum, vt supra, in vtroque casu, nec peccat, nec tenetur restituere.

QVAESITVM CXXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Explicatur in quibus casibus videns bona vicini auferri, & accepto munere tacet, teneatur ad restitutionem.*

2 *Quis intelligatur vocabulo non obstans, & in quibus casibus teneatur ad restitutionem, explicatur*

3 *Quis intelligatur non manifestans, vt teneatur ad restitutionem*

An teneatur restituere, qui videt auferri bona vicini, & accepto munere tacet?

1 DIC. Quod si munus, seu aliquod quoduis fuit ex re furtiua, tenetur restituere, sed si fuit aliunde quæsita, & isti non incumbebat ex officio, non tenetur restituere. Sot. de Iust. & Iur. lib. 4. qu. 7. art. 3. Nauar. c. 17. num. 20. & c. 27. num. 131.

Sed quando hic talis interrogaretur à Iudice iuridicè de furibus, & nollet reuelare veritatem in præsidium partis, teneretur restituere damnum, & interesse parti factum, & peccaret mortali-

mortaliter, quia contra iustitiam, cap. qui cum fure ex. de fur. Nauar. c. 27. num. 133. nisi excusaretur ratione timoris, vel damni, quod sibi immineret, si reuelaret.

Adde non tenere ad restitutionem quemuis, etiam Clericū, qui scit aliquos velle comittere homicidium, & cum posset illos corrigere authoritate sua, vel timorem illis incutiendo, non facit, vel poterat admonere occisum, vt caueat sibi, & non facit, si huic non incumbebat ex officio, peccauit mortaliter, quia contra charitatem, nec incurrit irregularitatem ex homicidio sequuto. Nauar. c. 27. num. 231. c. 24. num 21. Secus si ex officio ei competebat, quia tunc vltra peccatum mortale etiam teneretur restituere.

2 Non obstans, per hanc vocem tenetur restituere omnis, qui ex officio tenetur impedire malum, quod fit proximo, & non facit, si sine suo periculo facere potest, & peccat etiam mortaliter. D. Thom. Secunda Secundæ. q. 62. art. 9. Caiet. verb. restituere, sed qui non tenetur ex officio peccat mortaliter, si non impedit cum posset, sed non tenetur ad restitutionem.

Hinc sequitur teneri ad restitutionem præfecti vigilum ciuitatis, qui ex quadam negligentia, & lata culpa non impediunt maleficia, qui fiunt in terris sub eorum iurisdictione cum eis ex officio imineat impedire. l. 3. ff. de offic. præfect. Vigil.

Nec non teneri ad restitutionem Magistratùs, vel Barones, qui sciunt eorum famulos, seu consanguineos sub eorum vmbra, & fauore inferre damna eorum subditis, & comittere mala, & non impediunt, nam id eis incumbit ex officio. Nauar. c. 17. num. 25.

Similiter teneri restituere Officiales, qui videntes ex fenestris eorum subditos rixantes, & cum possent impedire, non impediunt, vt tenentur ex officio cap. quanto de sent. excom. Nauar. c. 23. num. 28. cap. 24. num. 17. D. Thom. & Sot. loc. cit.

Tenentur etiam restituere ianitores domus, & cubicularii, qui vident introire malefactores ad damnum domus, sub eius custodia, & non impediunt, quia ad in tenentur ex officio, &

sic responde de quocunque custode. Sot. lo. cit. & alij, vt supra.

3 Non manifestans, per hanc vocem tenentur restituere, qui non manifestant furem, vel bona furto subrepta, cum id facere debeant ex officio, cum interrogantur à Iudice, & peccant mortaliter, sic etiam, qui non reuelat in monitorijs excommunicationum, incurrit excommunicationem, peccat mortaliter, & tenetur restituere. Nauar. cap. 25. num. 44. Et hic nota, quod tacere veritatem est, ac dicere falsitatem. l. præst. 1. & de Episcopis, & Cler. D. Thom. Secunda Secundæ. q. 67. art. 9.

Qui autem interrogaretur à parte, sciens vbi sint bona ablata, vel fures earum, & negaret, peccaret mortaliter, quia contra charitatem, sed non tenetur restituere, quia non fuit contra iustitiam, nam ei non incumbebat ex officio.

QVAESITVM CXXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Custodes viarum confinium, exactores Gabellarum, tenentur restituere, si videant extrahentem bona in fraudem gabellarũ, vel edictuum, & faciant eos immunes transire, & non manifestant,*

2 *Sed an teneantur satisfacere pro pæna, in quam inciderunt extrahentes, cadit sub opinione.*

An custodes viarum, vel confinium, vel exactores Gabellarum, si inueniunt aliquem extrahentem bona in fraudem Gabellarum, vel Edictorum, & eos transire faciunt immunes, non manifestando conductoribus, vel Fisco, de cuius interesse agitur, teneantur restituere?

1 DIC. Quod hi peccant mortaliter, & tenentur restituere, quia eis competebat ex officio, cum mercede conducti

sint

ſint reuelare,& capere, quod iuſte competebat conductoribus vel Fiſco, ſecundum iuſta eorum banda,& prohibitiones; Imò, vt Soto placuit, tenentur ſatisfacere conductoribus, etiam pro pæna, ad quam forte inciderunt extrahentes bona contra formam bandorum, cum Soto 1. de Iuſt. & Iur. q.6. art. 6. conſentiunt Med. c. de reſtit. q. 15. in fin. & Caſtren. li. 2. de pæn. c. 11. Sylu. verb. reſtitutio.

2 Sed alij ſentiunt nõ teneri ad ſatisfactionẽ pro pæna contrauentionis,quia pæna regulariter non debetur ante condemnationem. Nauar. c. 25. num. 34. & 17. num. 134. & 136.

Sed P. Marius Societatis Ieſus de reſt. in com. declarans illam vocem [Non manifeſtans] tenet mediam quandam opinionem, ſcilicet cuſtodes non obligari ad ſatisfactionem integræ antedictæ pænæ,ſed quantum taxarentur arbitrio boni viri, & ratio eſt,quia hi cuſtodes tenebantur ex officio,& cum condemnatio non præceſſerit, erit limitanda arbitrio boni Confeſſoris,ſed ſi fuiſſent prius a Iudice condemnati ad prænarratam pænam, tunc ad illam tenerentur, inter has diuerſas opiniones ipſe adhærerem. in Praxi ſentent. P. Marij.

QVAESITVM CXXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *In liquido inſtrumento, ſi peracta iam pæna eſt fiſco acquiſita, & creditor aliquis falſitate impedit, tenetur reſtituere, ſicut etiam alij, vti teſtes, &c.*

An teneretur reſtituere, qui produxit Inſtrumentum liquidum in aliquo tribunali, & incuſauit illud contra debitorem, ex quo competit pæna Fiſco, ſi poſtea ad excludendum Fiſcum à pæna excuſabit debitorem?

1 DIC. Quod per acta facta iam pœna erat Fisco acquisita, & creditor falsitate impedit, tenetur restituere, sicut etiam, si alij, vt testes participes fuissent in hac actione pro excludendo fisco à pœna, & tenetur in solidum cum complicibus Alfonf. de Cast. lo. cit.

Et hic inter cætera laude dignissima maximè est comendanda pietas, & liberalitas Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini Pompej Cardinalis Arigoni Archiepiscopi Beneuentani, qui incumbens reformationi tribunalis Metropolitanæ eius Curiæ prohibuit; cum notabili eius interesse inter alias solitas exactiones, vt deinceps pœnæ incusatorum instrumentorum non exigantur. Sed redeuntes ad rem dicimus teneri etiam instituere notarios, seu alios quoscunque conseruantes scripturas, qui scienter non reuelāt legata pia, vel debita in prædiudiciū tertij, nam ex officio tenentur reuelare maximè si fuerint requisiti, ablata eis mercede competenti, Sylu. verb. restitutio. 3. Iason.& Alex. in l. argentarius. §. vlt. Imò hi de iure ciuili grauissime puniuntur.

QVAESITVM CXXXXIX.

SVMMARIVM

1 *Qui ex officio tenentur manifestare aliquod maleficium, quod poterat manifestando impediri, & non faciunt, peccant, & tenentur ad restitutionem.*

2 *Qui ex officio non tenentur, licet peccent, non tamen tenentur restituere.*

3 *In hac materia quidam casus explicatur.*

An si fuerint plures, qui non manifestarunt aliquod maleficium, quod manifestando Iudici, poterant impedire, & maleficium sequutum est, teneantur restituere?

DIC.

DIC. Quod si tenebantur ex officio, tenentur restituere, & peccant mortaliter.

Si verò non tenebantur ex officio reuelare, solum peccarent mortaliter, non tamen tenentur restituere

Sed si vnus eorum (præsupposito, quod fuerint tres) interrogatus à Iudice negat veritatem, & secundus eodem modo interrogatus negauit veritatem de malefactore, sed reuelauit innocentem, & tertius citatus noluit comparere? dic, quod primus tenetur restituere in solidum, & peccauit mortaliter, quia interrogatus tacuit veritatem, quam fateri debebat ex officio.

Secundus tenetur in solidum ad restitutionem ablatorum, vltra peccatum mortale, ac etiam tenetur ad liberationem innocentis falso relati.

Tertius etiam tenetur ad restitutionem, sicut primi, quia debuit comparere, & verum fateri P. Marius loc. cit.

Nota hic quod tenetur restituere, qui non habet, nisi, quæ surripuit, etiã ꝙ decidat à statu suo, dummodo sciatur eius statum esse male acquisitum, aliter non teneretur restituere, & cadere de statu suo, quia seipsum infamaret. P P.

Nunc de eo, quod debet restitui

QVAESITVM CL.

SVMMARIVM.

1 *Restituendum est omne illud, quod iniuste ablatum est, vel iniuste detinetur.*

2 *Restitutio est facienda in tempore oportuno salua fama, & honore.*

Quid debet restitui?

DIC. Quod est restituendum, quod iniuste ablatum est, vel iniustè detinetur, & si vsu consumptum esset, vel factum

ctum esset deterius, esset facienda restitutio de æquiualente.

2 Sed si in facienda restitutione immineret scandalum, vel periculum maioris damni, tunc non est facienda, sed expectanda opportunitas temporis, vel aliàs prouidendum, prout prudenti Confessori videbitur, nam restitutio est facienda salua fama, & honore. Caiet. verb. restitutio. c. 7. & hoc procedit quocunq; modo bebeat fieri restitutio.

QVAESITVM CLI.

SVMMARIVM.

1 *Damnum proximo quatuor modis potest inferri, scilicet in bonis animæ, corporis, famæ, & fortunæ.*

2 *In bonis animæ leditur homo quatuor modis, scilicet, verbo, malo exemplo, reuocando à bono, & inducendo ad malum; hi modi explicantur.*

Quot modis potest inferri damnum proximo?

1 DIC. Quatuor modis; Primo, in bonis animæ; Secundo in bonis corporis; Tertio, in bonis honoris, vel famæ; Hic nota, quod detractor non tenetur restituere famam, si nouit ei non fuisse creditum. Quarto, in bonis externis, seu bonis fortunæ, & substantijs temporalibus. D. Anton. p. 2. tit. 2. cap. 1. §. 7. Sot. 4. de Iust. & Iur. q. 6. art. 3. Nauar. c. 17. num. 13.

2 Et bona animæ sunt cæteris præferenda, tanquam nobiliora, & altioris ordinis, imò præferenda cunctis mundi thesauris. l. Sancimus c. de sacrosant. Eccles. & potest quis lædere proximum in anima, vel in bonis animæ inducendo eum ad peccandum, & hoc pluribus modis; primo verbo, vt lenones, & cæt. secundo malo exemplo, scandalizando proximum; tertio reuocando eum à bono opere; quarto inferendo damnum illius animæ, vt inducendo virginem per vim ad deflorationem.

Nota hic, quod potest varijs modis quis nocere proximo, vel

vel impedire illi vtile, ideo Confessor debet attendere ad omnes modos pro imponenda restitutione.

Illatio damni verbo, aut potest esse per vim, vel metum, & dolum, & tunc talia faciens tenetur deducere proximum in pristinam libertatem, si potest, & debet in hoc conari, quantum in se est. Sot. 4. de Iust. & Iur. q. 6. art. 3. Aut potest esse sine metu, & dolo, & fraude, sed mutuo consensu, & tunc non tenetur restituere damnum, quia scienti non fit iniuria. c. scienti. de reg. Iur. lib. 6.

Hinc sequitur eum, qui malo exemplo induxit proximum ad peccandum teneri bono exemplo eum à malo reuocare, quique docuisset aliquam hæresim teneri reuocare dicta, & docere veritatem, aliàs non posset absolui. cap. inter sollicitudinem de purga. c. §. penult.

Sequitur etiam eum, qui persuasit alicui falsum testificari pro defensione carcerati in periculo vitæ, vel alio casu, vel asserendo non adesse partem aduersam in Iudicio, & sic cum dolo, vel alio modo, teneri hunc talem recantare veritatem, & facere, quod potest c. si quis aliter. 22. q. 2.

QVAESITVM CLII.

SVMMARIVM.

1 *Medicus persuadens infirmo, vt peccet cum fæmina, pro recuperanda sanitate tenetur reuocare persuasionem.*

Ad quid tenetur medicus, si persuasit Iuueni infirmo, vt coeat cum fæmina, pro recuperanda sanitate?

1 DIC. Quod tenetur mutare sermonem, & dissuadere illi Abb. in c. cum infirmitas. in fine. de pænit. & remiss. Nauar. c. 25. num. 62. sicut etiam tenetur dissuadere, tam medicus quam alij, qui persuasissent mulieri infirmæ prægnanti accipere farmacum, ex quo verisimiliter sequitur abortus, qui si

sequatur

sequatur, peccarunt mortaliter cum incursu excommunicationis ex constitutione Sixti V. si non est reuocata. Secus est si confert medicinam pro recuperanda sanitate, & deinde incidenter, sequitur abortus.

QVAESITVM CLIII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier tenetur abstinere sub peccato mortali ab ornatu, si ex illo inducat aliquem ad eius concupiscentiam, quem sciat sui amore teneri.*

Ad quid tenetur mulier, quæ se ornando inducit aliquem ad concupiscentiam sciens illum ob sui amorem deperire, & de industria illi se offert ornatam?

1 DIC. Quod tenetur abstinere, aliàs peccat mortaliter, etiam si non habeat animum peccandi, quia scandalizat proximum. Nauar. c. 14. num. 37. & ita tenetur quicunque remouere occasionem, qua scandalizatur proximus, etiam si nullum intercedit peccatum, sed ratione scandali, etiam passiui, quando tamen non est pharisaicum. De huiusmodi mulieribus dixit. D. Petrus, Propinasti, ò mulier, venenum, licet alter nō biberit, non effugies damnationem; vt diximus de his clarius in alio tractatu nostro.

QVAESITVM CLIIII.

SVMMARIVM.

1 *Reuocans aliquem à meliori bono scilicet, ingressu Religionis, bono fine, quia non est aptus Religioni, vel illa Religio est relaxata, ad nihil tenetur.*

2 *Si malo fine fecit, tenetur reuocare consilium, & illum remittere in sua libertate.*

3 Pater

3 *Pater poteſt distrahere filium ab ingreſſu Religionis ante decimum quartũ annum, ſed poſt dictam ætatem ſi id fecerit, incidit in Canonem, & tenetur monaſterio reſtituere damnum illatum, ſi aliquo modo ſequatur.*

Ad quid tenetur, qui reuocat aliquem à meliori bono, vt ab ingreſſu Religionis?

1 DIC. Quod ſi ille fecit bona intẽtione, quia nõ erat aptus Religioni, vel quia in tali Religione non viuitur regulari obſeruantia, ad nihil tenetur, nec peccauit, imò bonum opus operatus eſt, D. Thom. Secunda Secundæ. qu. 189. art. 9. Nauar. c. 12. num. 40. & ſeq.

2 Si vero fecit mala intẽtione, aut per vim, & metũ, & ſimil. tenetur, quantum in ſe eſt, illum in priſtinam libertatem reſtituere, & liberato perſuadere, vt ingrediatur Monaſterium, & ſi non ingrediatur, tenetur reuocans ad omne damnum Monaſterij, ob illius regreſſum à Religione, arbitrio boni viri. Nauar. c. 12. num. 45. & 48. Sot. 4. de Iuſt. & Iur. q. 6. art. 3.

3 De patre, qui per vim detrahit filium à monaſterio, dic, quod aut filius erat minor quatuordecim annis, & in hoc caſu ad nihil tenetur, quia poteſt pater irritare vota filij in hac ætate, & illius factum annullare, aut erat pubes, & non poteſt pater à Monaſterio illum detrahere, nec per vim, nec alio modo, aliàs incidit in Can. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. Sylu. verb. Religio. 1. D. Anton. in tract. defecerũt. & tenetur eum reſtituere cum omnibus damnis illi Monaſterio, arbitrio boni viri, quia hoc eſt inferre damnum alicui in bonis animæ.

QVAESITVM CLV.

SVMMARIVM

1 *Deflorans Virginẽ incurrit in varias pœnas in foro exteriori.*
2 *In foro conſcientiæ, ſi defloratio ſit facta ſine vi, & dolo ad nihil*

nihil tenetur, & in foro exteriori tenetur eam ducere in vxorem.

3 *Quando mulier fuit simplex, & incapax doli, si medijs precibus proximis &c. consensit deflorationi, censetur per vim deflorata, & tenetur omne damnum resarcire deflorans.*

4 *Si defloratio fuit facta cum promissione eam ducendi in vxorem, tenetur deflorans in vtroque foro illam ducere, si sit paris, vel non multum imparis conditionis.*

5 *Secus si sit imparis conditionis, quia tunc sufficit solum resarcire damnum meliori modo, quo potest, quod etiam faciendum est, si ducendo in vxorem imminet illi aliquod damnum.*

6 *Raptor virginis, viduæ, vel maritatæ est excommunicatus, & tenetur restituere, & resarcire damnum.*

7 *Peccans cum consanguinea spe impetrandæ dispensationis, si non obtineat, debet resarcire damnum.*

Ad quid tenetur deflorans virginem?

1 DIC. Quod, & hoc est inferre damnum animæ, & tunc aut est violenta defloratio, & pæna deflorantis est pena capitis. §. sin autem instit. de pub. Iud. aut voluntaria, & tunc pæna in humilioribus est fustigatio, in alijs honestioribus confiscatio bonorum, quia §. ead. lex Iulia instit. de pub. Iud. & id in foro Iudiciali, & exteriori, sicut osculans publicè virginem vel deflorans per regni constitut. punitur pæna mortis. Afflit. decis. 276.

2 Sed in foro conscientiæ, aut defloratio fuit de communi cōsensu sine vi, & dolo, & tunc ad nihil tenetur, quia scienti consentienti non fit iniuria. reg. scienti de reg. Iur. in 6. D. Ant. 2. p. tit. 5. c. 6. num. 1. Nauar. c. 16. num. 16. Sed in foro exteriori tenetur eam dotare, vel ducere in vxorem, & potest fustigari, & detrudi in monasterio. Nau. vbi supra. quamuis eam incorruptam non inuenisset, si eam virginem putauit.

3 Sed hoc non procedit, quando virgo fuit simplex, & incapax

pax doli, vt non censentur consentire, quia est idem, ac si per vim, & dolum inducta fuisset ad stuprum, quia habetur, vt minor in hoc casu, & tunc, aut fuit defloratio mediantibus precibus importunis, quæ æquiparantur dolo. Glos. in c. scienti de reg. Iur. Aut mediantibus falsis promissis, quæ sunt idem, ac metus, & dolus, vt supra, & tunc deflorans, vel tenetur illam ducere in vxorem, vel resarcire illi damnum omni meliori modo, vt si illa virgo nupsisset viro sibi æquali cum dote centum ducatorum, & defloratæ sunt necesse ducenti, vt pari nubat, debet deflorans hoc illi damnum resarcire, vt talem adipiscat virum, qualem virgo adepta esset ad arbitrium boni viri. Nauar. c. 16. num. 17. & sequ. Couar. de sponsal. 2. p. c. 6. § 8. num. 15. qui deflorans tenetur, & satisfacere parentibus defloratæ meliori modo quo potest.

Et si deflorata nullã habebat dotem, sed sperabat ex alicuius Societatis eleemosinis, vt fit Beneuenti per Societatem sanctissimi Corporis Christi, & multarum aliarum Societatum, tunc deflorans tenetur illi ad integram, & sufficientem dotem.

Nota hic si ob restitutionem, vel satisfactionem puellæ defloratæ crimen detegeretur, tunc est sumendum aliud remedium arbitrio prudentis Confessoris.

Verùm si factum est occultum, & illa nubit virgo, ad nihil tenetur deflorans, sed si post contractum matrimonium id sciret maritus, & propterea eam maletractaret, tenetur deflorans meliori modo, quo potest illum placare, & damnum illatum resarcire, si potest sine scandalo, & salua honestate, aliàs non tenetur. Diaz. in pract. crim. c. 77.

4 Aut defloratio fuit facta cum promissione de ducendo illam in vxorem, & tunc tenetur deflorans in vtroque foro obseruare fidem, & promissionem, si sit paris conditionis, vel non multum imparis. Et si talis promisio fuisset coram Porochò, & testibus, esset verum matrimonium, nec posset reuocari, iux. Conc. Trid.

5 Si vero esset valde imparis conditionis cum deflorante, tunc non tenetur deflorans eam ducere in vxorem, sed tenetur ei resarci-

resarcire damnum meliori modo, quo potest, supplendo illi pro iniuria defectum dotis, vt dictum est, & si illa noluerit nubere, aut non reperierit maritum, tenetur deflorans curare, vt ingrediatur monasterium, vel alium honestum locum.

At cum non essent disparis conditionis, sed si deflorans duceret illam in vxorem, timeret sibi inferri malum vitæ, vel honestati infamiam, aut damnum maius à consanguineis, seu alijs tunc non tenetur eam ducere cum tanto periculo, sed illam dotare, aut collocare, aut meliori modo, quo potest resarcire damnum P. Marius de restit. in comm.

6 Hic adde de raptore, siue virginis, siue viduæ, siue maritatæ, quod est excommunicatus ex Conc. Trid sess. 24. c. Decernimus, & tenetur restittuere viro, vel suis, & damnum illatum meliori modo, quo potest resarcire parti læsæ, & de peccante cum consanguinea in gradu prohibito sub promissione matrimonij, & sub spe impetrandæ dispensationis, quod tenetur facere quantum in se est pro illa impetranda. Et si impetrare non 7 potest, tenetur reficere illi damnum illatum, & placare illam & hoc intellige semper sine scandalo, & periculo, vt supra.

Sed si obtinuit dispensationem, & adhuc adest periculum grauioris damni, puta, infamiæ, aut inimicitiæ capitalis, aut periculum animæ, non tenetur illam ducere, sed resarcire illi damnum, & sic conclude inferentem damnum animæ alicuius debere remouere occasionem, & illi reficere damnum, vt dictum est.

QVAESITVM CLVI.

SVMMARIVM.

1 *Sex modis infertur damnum proximo in corpore.*
2 *In his omnibus tenetur damnificans proximum satisfacere in conscientia pro damno illato.*

Quot modis infertur damnũ proximo in corpore?

DIC.

1 DIC. Quod ſex modis; primo occidendo; ſecundo mutilando; tertio debilitando; quarto vulnerando; quinto verberando; ſexto carcerando. D. Anton. 2. p. tit. 2. c. 2. §. 2. Abb. in c. 1. Qui Cler.vel non. Turceres in c. Si res. p. 10. q. 6. num. 13.

2 Tunc dic damnificantem proximo in aliquo ex prædictis modis, teneri in conſcientia ſatisfacere illi pro damno illato per compenſationem arbitrio boni viri. D. Thom. Secunda Secundæ q. 67. art. 3. ad primum. Abb. in c. 1. de Iureiur. Sot. 1. de Iuſt. & Iur. q. 6. art. 3.

Itaque qui occidit, mutilat, debilitat, aut aliter offendit, debet arbitrio boni viri reficere omnia damna, expenſas, & intereſſe parti, tam paſſum quam patiendum ex cauſa dicti damni illati. l. & hac lege. ff. Si qua duc.nec non debet ſoluere prætium deformitatis æſtimabilę arbitrio boni viri. Gloſ. in c. Si quis membrorum 23. q. 8.

QVAESITVM CLVII.

SVMMARIVM.

1 *Homicida tenetur ſatisfacere Deo pro pœnitentia.*
2 *Item hæredibus pro damno illato, & multi caſus exponuntur.*
3 *Quid debet facere occiſor ſi ſit pauper, nec poſſit ſatisfacere.*
4 *Reſtitutiones non ſunt faciendæ pro occiſione* Banditi.

Ad quid tenetur homicida?

1 DIC. Quod primo debet ſatisfacere Deo, quia imaginē ipſius corrupit; Secundo debet ſatisfacere Reipub. quia priuauit eam membro ciuili. Tertio tenetur ſatisfacere parti læſæ. Quarto tenetur ſatisfacere vitæ occiſi.

Deo ſatisfacit per grauiſſimam pænitentiam; Reipub. ſubſtinendo pænam impoſitam, ſeu imponendam à Iudice: parti læſæ orando pro ea, vel dando eleemoſinam, vel alia opera pia faciendo pro occiſi anima; Satisfacit vitæ occiſi, ſi eat ad bellandū contra inimicos. Nau. c.25.n.21. Sed hoc expedit, ſed

non

non oportet: hæredibus occisi satisfacit, si resarcit eis omnia damna, expensas, & interesse, quæ patiuntur ob illius mortem.

2 Imo homicida tenetur etiam satisfacere hæredi occisi, etiam pro impensis funebris, quandò violentæ mortis occasione impensæ augentur, vt fit ex priuilegio in aliquibus Ecclesijs. Et est pro morientibus improuisa morte in Metropolitana Ecclesia Beneuentana, quod est in vsu, & viridi obseruantia, sed tamen cum pauperibus benignè agitur, imo aliquando nihil exigitur, sed vbi expensæ non augentur, homicida non tenetur ad expẽsas funerales secundum solitum faciendas.

Tenetur etiam homicida, si occidit aliquem artificem iuuenem, & industrium, qui arte sua alebat patrem, & matrem, vxorem, filios, & filias, satisfacere pro horum manutentione, & victu, prout faciebat occisus, facta tamen compensatione de eo, quod prædicti nutriendi eorum labore supplere possent, & sic prudens Confessor considerato quamdiu poterat occisus superuiuere, debet hanc satisfactionem, & restitutionem imponere homicidæ. Abb. in cap. 1. de Iniur. P. Marius loc. cit. imò tenetur etiam ad ea, quæ gratuitò occisus facere solebat, vt eleemosinas, & similia.

Imò, & hæredes occisoris possidentes bona illius, si ille, vel perijt suspensus, aut in fuga, aut in carcere, tenentur ad damna illata hæredibus occisi, secus, si non possiderent bona occisoris defuncti. Nauar. c. 25, num. 20. & seq. Hyppol. in sing. 575. Cauor. Var. re. c. 10. num. 7. & est communis opinio.

Imò Iudex, qui condemnauit homicidam ad debitam pænã corporalem, debet etiam condemnare hæredes homicidæ ad soluendum omnia damna illata hæredibus occisi. D D. supra cit. Et hoc procedit etiam, si hæredes occisi persequuti sint homicidam in Iudicio criminali, & procedit etiam, si facta restitutione nihil remaneret hæredibus occisi, neque quoad legitimã quia legitima non debetur, nisi deducto hære alieno G. Capitaneus. ff. de in offic. test. Sylu. verb. legitimo.

Imò tenentur ad prædicta hæredis occisoris, etiam, si offensus

sus ante mortem fecerit remissionem per publica acta ipsi occisori, quia remanet actio hæredibus occisi pro damnis expensis, & interesse contra hæredes homicidæ, qui tenentur restituere, ratione bonorum, quæ possident ipsius homicidæ. Abb. in c. 1. de Iniur. Sot. 4. de Iust. & Iur. q. 6. art. 3. Nauar. lo. cit.

Imò procedit etiam hoc, etiam si hæredes occisi habuerint pecuniam, aut aliquod aliud pro remittenda actione iniuriarũ, & criminalitate. D D. sup. cit.

Quando verò quis dolosè, & appensatè occidisset aliquem, qui habebat patrem, & matrem, filios, & filias, & aliam familiam, & non erat illis vtilis, imò potius inutilis, non tenetur ad eandem restitutionem, nec eius hæredes, sed tantum debet pro interesse affectionis restituere ducatos quinquaginta hæredibus occisi. Nauar. c. 15. num. 22. P. Marius vbi supra. Hostien. in Summ. tit. de Iniur. in fine, & in omnibus his dictis casibus, & similibus, intellige, quando hi, qui tenentur restituere, & satisfacere, sint soluendi, aliàs ad impossibile nemo tenetur.

Et cum occisus non relinqueret hæredes quibus fieret dicta restitutio, est homicidæ maior pænitentia imponenda pro eius delicto, & imponenda opera pia pro anima interfecti. Sot. loco citato.

3 Si vero occisor erit pauper, & nullam poterit facere restitutionem, debet satisfacere cum orationibus pro anima occisi, & alijs pijs orationibus, & pijs operibus supplere, & ita iniungendum ei à Confessore, & vt luat in corpore per ieiunia, peregrinationes, & disciplinas, & alia opera pænalia, dum non habet in ære.

Sed nota, quod si filius familias comiserit homicidium, tenetur ad prædictas satisfactiones, & restitutiones, si habuerit peculium Castrense, vel quasi, secus si non haberet quia non teneretur, nisi ad alia, vt opera pia, & similia, vt supra dictum est, & hoc etiam si pater ipsius sit diues, quia pater non tenetur ei dare in hoc casu. C. ne filius pro patre, nec potest cogi ad damnum legitimum. l. 1. §. si expulit. ff. de Collect. bon.

Qui tamen occidisset casu, aut fortuito, & extra vllam culpam, sed pro sui defensione cum moderamine inculpatæ tutelæ, ad nihil teneretur l. 1. c. vnde vi. & l. vt vim. ff. de Iust. & Iur. Sed cum non seruasset omnia requisita in defensione inculpatæ tutelæ, tenetur ad integram restitutionem, vt supra. Nauar. vbi supra, sed in hoc casu debet considerari causa homicidij, & tunc restitutio, si ita videbitur prudenti confessori, potest minui. P. Marius lo. cit. & defensio inculpatæ tutelæ est, quando quis pro sui defensione non poterat aliud facere, quam mortem inferre.

4 Prædictæ restitutiones non fiunt in occisione Banditi, quia Banditus est condemnatus, & ciuiliter mortuus, & in casu occisionis illius occidens est minister iustitiæ, sed si occideret ob odium, vel inuidiam, aut in vindictam particularem, peccaret mortaliter, licet teneretur restituere. Sylu. verb. homicidium. & alij.

De damno illato famæ, & honori?

QVAESITVM CLVIII.

SVMMARIVM.

1 *Quatuor modis quis læditur in fama, & quatuor modis in honore.*

2 *Declaratur quid sit susurratio, murmuratio, maledictio, & detractio.*

3 *Declaratur quid sit contumelia, conuitium improperium, & derisio.*

4 *Ex quibus patet resalutio multorum casuum; & in praxi quomodo sit facienda restitutio famæ.*

Quot modis læditur proximus in fama, seu in honore?

DIC.

1 DIC. Quod in fama læditur quatuor modis, nempe susurratione, murmuratione, maledictione, & detractione; Et honor quatuor modis, contumelia, conuitio, improperio, & derisione. Nauar. loc. cit.

2 Susurratio est occulta seminatio discordiæ inter fratres, & amicos: murmuratio est querela impatiens contra Superiorē: maledictio est imprecatio mali proximo: detractio est infamatio proximi.

3 Contumelia est ignominia verborum in proximum: conuitium est significatio defectus proximi, improperium est exprobatio beneficij: derisio est proximi spretus per risum, aut alios motus vultus, seu manus. P. Marius lo. cit.

4 Hinc dic resolutionem multorum casuum qui in praxi contingere possunt in proposita materia, & primo peccare mortaliter, & teneri ad restitutionem famæ, qui dicendo falsum in re graui aliquem infamauit, modus autem erit, vt dicat se falsum dixisse coram eisdem personis, & eodem loco, vbi infamauit, & si illi adhuc nollent ei credere, tenetur adhibere testes, & iurare se dixisse falsum ob inuidiam, vel aliam passionem, & hæc est communis opinio. Nauar. c. 23. num. 27. Sot. 2. de Iust. & Iur. q. 6. art. 3.

Nota hic, quod qui stuprauit, tenetur dotare, sed si id esset periculosum, esset adhibendum aliud remedium remunerando damno, arbitrio Confessoris.

Sed hæc est difficilis praxis, & ideo dicendum, quod, aut detractio est vetus, & iam obliuioni tradita, & tunc non est iterū memoranda, aut est recens, & tunc non debet infamator recantare, sed meliori modo, quo potest reficere famam infamato laudando illum de aliquibus virtutibus coram eisdem personis, coram quibus fuit facta detractio, & hic est optimus modus

QVAESITVM CLIX.

SVMMARIVM.

1 *Licet repulsare testes falsos contra se examinatos, opponendo, vel*

vel contra dicta, vel contra personas eorum per vera crimina, non falsa aliàs non liceret.

2 *Non licet repulsare testes, qui vera deposuerunt, aliàs teneretur ad restitutionem famæ, & damni.*

An teneretur restituere, qui in Iudicio repulsauit testes contra se examinatos?

1 DIC. Quod aut testes deposuerunt falsum, & tunc licet illos repulsare, siue opponendo contra dicta eorum, siue contra personas, tamen per crimina vera, & non falsa ipsorum, & æqualis ponderis cum crimine, quod purgandum est, aliàs non liceret, & teneretur restituere. Secunda Secundæ q. 97. art. 3. Sot. 5. de Iust. & Iur. q. 7. art. 3. dummodo nihil contra charitatem fiat, aut contra Iustitiam, & reus foueat bonam causam, quia tunc ad nihil tenetur. Nauar. c. 25. nu. 35.

2 Quando verò testes deposuerunt verum in Iudicio, non licet eos repulsare, & repulsans tenetur restituere, & famam, & damna, & id procedit, etiam si testes, sint vilis conditionis, & infames.

QVAESITVM CLX.

SVMMARIVM.

1 *Affigentes libellos famosos contra aliquem, tenentur restituere famam.*

2 *Quomodo sit facienda illa restitutio explicatur.*

An affigens libellum famosum contra aliquem, teneatur restituere, & quomodo?

1 DIC. Quod peccat mortaliter, & tenetur restituere famam parti læsæ, & de modo dicunt aliqui, quod teneretur facere alios libellos, & bene de illo dicere, etiam se mentitum esse, sed id est periculosum, tum quod posset discooperiri cum periculo pœnæ mortis, tum etiam, quod posset illius vitupe-

vituperium magis dilatari, & ſcire plures, quam prius.

2 Sed melior eſt praxis, vt infamator ſeminet laudes illius, & maximè apud illos qui ignominiæ libellum norunt. Conclude ergo non teneri aliquem reſtituere famam cum periculo vitæ. Nauar. c. 18. num. 26. & 40. & 43. Sot. loc. cit. Couar. in reg. pecc. num. 6. in c. offic. de pænit. & remiſſ.

QVAESITVM CLXI.

SVMMARIVM

1 *Mulier ſupponens partum, vt aliquos hæreditate priuet, vel ex alio concipiens, non tenetur ſeipſam infamare.*

An fæmina ſupponens partum, vt priuet aliquos hæreditate, vel concipiens ex altero teneatur reuelare?

1 DIC. Quod non, ad euitandum infamiam. Innoc. in c. offic. de pænit. & remiſſ. & ratio eſt, quia nemo tenetur ſeipſum infamare, quia fama eſt altioris ordinis, quam bona temporalia, quorum reſtitutio non eſt facienda cum amiſſione famæ.

QVAESITVM CLXII.

SVMMARIVM

1 *Delinquens non tenetur ſe culpabilem declarare, ſi de illo crimine alius Innocens ad mortem damnetur, nec de iuſtitia tenetur ſatisfacere vel reſtituere.*

Ad quid tenetur qui crimen læſæ maieſtatis cõmiſit & de crimine alius innocens inculpatur, & damnatur ad mortem?

1 DIC. Quod delinquens non tenetur se culpabilem declarare, & ratio est, quia ipse non dedit causam, vt ille innocens caperetur, vnde non obligatur cum pari iactura restituere innocenti vitam, & famam, quam ipse ab eo directe non abstulit, nec tenetur hic delinquens hæredibus innocentis condemnati de rigore iustitiæ, sed de consilio. Nauar. c. 18. num. 17. Sot. loc. cit. & in tract. de tegen. memb. 7. qu. 3. Conclus. 5.

QVAESITVM CLXIII.

SVMMARIVM.

1 *Qui crimina vera proximo adauget, debet pro restitutione illum laudare, nisi sit verisimile, hoc esse obliuioni traditũ.*
2 *Qui vera, sed occulta crimina propalauit proximo, debet restituere, dicendo se male fuisse loquutum, sed si agatur cum viris doctis, melius est abstinere.*
3 *Quid facere debet pro restitutione, si crimina vera aliquis dixerit personis, & locis, vbi nesciebantur.*

An teneatur restituere famam, qui adauget vera crimina proximo, & quomodo?

1 DIC. Quod debet aspergere laudes illius coram eisdem personis, quibus eum infamauit, & si esset verisimile illos esse oblitos, & periculum esset reuocationis infamiæ, deberet abstinere, & in posterum tegere illius vitia, & tempore opportuno, & bona occasione laudare illum, & id esset imponendum à prudente Confessore pænitenti pro pænitentia.

2 Cum vero aliquis detraxerit alicui vera dicendo, sed occulta illius delicta, debet restituere famam, dicendo se male loquutum de illo fuisse, coram eisdem personis. D. Thom. Secunda Secundæ. qu. 62. art. 2. & in 4. d. 15. q. 2. art. 5. ad secundum.

Sed quando ageretur cum personis prudentibus, & doctis, tutius

tutius eſt abſtinere ab hac praxi,& narrare laudes infamati. Nauar. c. 18. num 44.

3 Sed ſi aliquis reuelaſſet crimina proximi vera, ſed perſonis, & in locis, vbi neſciebantur, dic, quod aut crimina erant occulta domino, vel paucis nota, tunc faciendum eſt, vt ſupra.

Sed ſi eſſent notoria, tunc diſtingue, aut notoria notorietate Iuris, vt per ſententiam, vel quia fuit virgis ceſus, & tunc reuelans hæc notoria proximi, non peccat, quia publica ſunt Nauar. c. 18. num. 25. Sot. lib. 5. de Iuſt. & Iur. q. 10 art. 2. Sed ſi hic virgis ceſus, iam mutaſſet vitam, & illius infamia eſſet obliuioni tradita, quia fuſtigatio fuit in pueritia, & nunc ſenex eſt bonæ opinionis manifeſtans illius infamiam, peccat mortaliter, & tenetur reſtituere ſupradicta, quia detraxit illi famam.

Si autem eſt notorium notorietate facti, vt quia eſt meretrix publica in aliqua Ciuitate, & extra illam, vbi ignoratur reuelat eius meretricium, peccat mortaliter, & tenetur reſtituere illi famam, & idem eſſet, ſi reuelaret in eadem Ciuitate, ſed in loco ſeu angulo, vbi id neſcitur, & hoc poteſt eſſe verum in magnis Vrbibus. Sot. vbi ſupra.

His adde, quod interprætans bonam actionem proximi ad malum finem, tenetur illi reſtituere famam, & peccat mort.

QVAESITVM CLXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Qui indirectè detrahit proximo, ſcilicet malo animo, tacendo laudes, vel minuendo, vel negando, vel remiſſe laudando, peccat mortaliter, & debet reſtituere, & etiam damno ſatisfacere, ſi ſequutum ſit.*

Ad quid tenetur, qui indirectè detrahit proximo? & eſt cum tacet virtutem proximi in occaſione illi vtili, quod fit quatuor modis: primo, quando quis malo animo tacet laudes proximi: ſecundo, quando minuit malo animo: tertio, quādo oc-

do occultat virtutes occultas proximi, vel negat: quarto, quando laudat proximum, sed remisse, & frigidè, nam melius est in aliqua occasione tacere, quam frigidè laudare, & maligno animo, vt quando me præsente quis laudaretur, quem ego bene noui, & deberem laudare, & extollere, sed tamen, vel taceo, vel remissè respondeo, id est detrahere indirecte?

1 DIC. Quod hic peccat mortaliter in re graui, & tenetur restituere læso famam, spargendo de illo debitas laudes & si quid temporalis damni per hoc illi obuenit, illi resarcire, arbitrio boni viri. vide Sot. lib. 5. de Iust.& Iur. q. 10. art. 1.

Nota, quod promissum ob turpe factum non debet adimpleri. Nauar. c. 17. num. 20. & qui adimplet, peccat mortaliter, etiam si cum iuramento.

QVAESITVM CLXV.

SVMMARIVM.

1 *Infamans seipsum non peccat mortaliter, nec tenetur restituere sibi famam secundum probabiliorem sententiam.*
2 *Secus si resultaret in damnum filiorum, vel aliorum.*

Ad quid tenetur infamans seipsum, quod fieri potest, dum quis apud extraneos, & nescientes, reuelaret eius peccata occulta, vel quando in tortura confitetur delicta, quæ non comisit, dum non iuridicè interrogatur, vel vltra interrogationem Iudicis?

1 DIC. Hunc talem, nec peccare mortaliter, nec teneri restituere sibi quicquam, & ratio est, quia nemo potest sibi restituere, quia homo est Dominus suæ famæ, sicut & pecuniæ, & potest eam pecunia remittere. D. Thom. Secunda Secundæ qu. 62. art. 2. Nauar. c. 18. num. 28. Couar. 1. Var. c. 2. licet Abb. aliter sentiat. in c. ex parte de spons. & idem

tenet

tenet Caet. verb. detractio. quod nemo est Dominus suæ famæ; sed melior est prima opinio, imò si quis se infamaret pro publico bono esset meritorium, & actus virtutis.

2 Secus esset quando resultaret, in damnum filiorum, vel aliorum, nam tunc teneretur restituere sibi famam, ita etiam si resultaret in præiudicium suæ animæ, quia tunc peccasset mortaliter, & teneretur restituere. Nauar. lo. ci. num. 39. Couar. 1. par. Var. c. 2. num. 8. Sot. 4. de Iust. & Iur. q. 6. art. 3.

Sic etiam esset peccatum seipsum infamare; primo, quando se infamaret crimine maximo, vt hæresi, vel simile valde famæ ablatiuum, quia hoc etiam filijs obesset: secundo, quando esset persona publica, & etiam pater filiorum honoratorum; tertio, quando intercedit periurium. Tolet. lo. cit. c. 66.

QVÆSITVM CLXVI.

SVMMARIVM.

1 *Diffamare aliquem sententia Iudicis diffamatum in loco, vbi fuit lata sententia, non est peccatum.*

2 *Sed peccatum esset diffamare illum in loco distanti, quo non est peruenit talis diffamatio, & teneretur ad restitutionem famæ.*

3 *Nec etiam licet diffamare in loco, vbi fuit lata sententia in casu in quo tertia persona diffameretur, vel aliquod damnum prouenıet sic diffamato.*

4 *Licet tamen diffamatum propalare ad euitandum aliquod damnum, vel temporale, vel spirituale.*

An licet diffamare aliquem in eodem loco, vbi est sententia Iudicis diffamatus, vt siq; diceret talem fuisse fuisse fustibus cesum Beneuenti pro latrocinio de recento, & ita est in veritate?

DIC.

1 2 DIC. Quod hoc non est peccare contra charitatem, dicere alijs, qui nesciebant, quia iam iam & ipsi scirent, sed non liceret dicere in alio loco, vel scribere vbi nesciebatur, nã manifestare id extra locum, quo non peruenisset illius infamia, esset peccatum mortale cum restitutione famæ, sic etiã si in eodem loco, quando bonam famam ille postea esset consequutus, vt supra dictum est, licet Caiet. teneat contrarium. Itaque in loco distanti non liceret sine peccato, & obligatione restitutionis, manifestare illius infamiam. Sed in loco, vbi est verè infamis, non est peccatum infamare, quia tunc non est infamare, & tunc dicitur vere publica infamia, crimen factum publicum, vt quia occidit aliquem in publica platea, vel coram maiore parte populi. Scot. 4. sent. d. 15. q. 4. vel si esset per sententiam Iudicis.

3 Sed in duabus casibus non liceret diffamare, vt supra: primo, quando infamaretur tertia persona, vt frater diffamati, qui est in loco, vbi de nouo publicatur; secundo, quando illi diffamato ex hac manifestatione obueniret aliquod detrimentum temporale, vel quia occiditur, vel quia priuabitur dignitate, vel officio, & simili. Tolet. lib. 5. instruct. c. 17.

4 In duobus tamen casibus licet sine peccato manifestare crimina alicuius: primo ad euitandum corporale, vt si quis Beneuenti existimaretur bonus, cum alibi fuisset damnatus latrocinij, & hic conuersatur inter diuites, à quibus posset de facili rapere bona, vel in aliqua Ecclesia plena pretiosis ornamentis, tunc posset, qui scit admonere quorum interest illum alibi fuisse condemnatum de latrocinio, si aliter eum ab illa conuersatione, nec ab Ecclesia auertere non possit, & hæc reuelatio non est contra charitatem, imò pro charitate. Tolet. lib. 5. instruct. c. 45. Secundo ad euitandum detrimentum spirituale, vt si quis hæreticus conuersaretur in loco vbi nescitur, & periculum est, ne alios inficiat, potest manistari hoc illius crimen, & idem dic de similibus, quando est periculum, ne sequatur damnum spirituale proximo ex conuersatione ilius, cuius mali mores, & vita nesciuntur Tolet. vbi supra.

QVAE-

QVAESITVM CLXVII.

SVMMARIVM.

1 *Reuelans in tortura alterius peccatum, non peccat.*
2 *Secus si resultaret in damnum communitatis, vel confessio reuelaretur, etiam si sit facta laico. &c.*
3 *Confitens in tortura crimen, quod non fecit, non peccat, at si iuramento affirmet peccat mortaliter.*
3 *Non tamen debet illum Confessor obligare ad iterum dicendũ verum, nisi in crimine hæresis, vel si sua confessio alijs nocuerit.*

An qui in tortura reuelat peccatum alterius, etiam si non interrogaretur iuridice, peccet, & teneatur restituere?

1 DIC. Quod non, quia nemo tenetur occultare peccatũ alterius cum sui iactura. Sot. de Iust.& Iur. lib. 5. q. 10. art. 2. vt qui iniuste torqueretur ad sciendum complices.

2 Sed quando manifestatio ipsius resultaret in puplicum detrimentum, vt Reipub. vel Exercitus, vt si miles torqueretur ad reuelandum secreta exercitus contrarij, potius debet mori, quam reuelare, Idem dic, si torqueretur aliquis Confessor pro reuelanda confessione, etiam facta laico in casu necessitatis, vt supra dictum est, vel si quis sciat, quia consultus fuit de remedio peccati, vel si sciat iniusta causa, quia occultauit se prope Confessorem, & audiuit alterius confessionem, vel quia extersione audiuit. Tol. lo. cit.

3 Sique ipse tortus confiteretur in tortura crimen, quod non fecit, non peccat, dummodo non interuenit Iuramentum, etiã si ob talem con fessionem sit suspendendus. Sot. lo. cit.

4 Si verò cum iuramento affirmauit, peccauit mortaliter, prudens tamen Confessor non debet eum obligare ad dicendum iterum verum, quia iterum torqueretur, nisi esset hæresis, sed

non

non in alijs casibus, excepto tamen, si sua confessione alijs nocuerit auferendo famam, vel afferendo infamiam contra iustitiam, & imponendo falsò alteri crimen, tunc deberet Confessor obligare eum ad excusandum infamatum, quia peccauit cõtra Iustitiam, & hoc etiam, si de nouo veniret torquendus. Tolet. loc. cit. qui addit eos, qui adinuicem se infamarunt posse adinuicem sibi infamiam remittere, si in æquali se infamarunt sed si alter excessit, tenetur reddere famam, si alter reddat, aliàs non tenetur. c. 70.

QVAESITVM CLXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Infamans aliquem, ob quod infamatus incurrit periculum vitæ, tenetur affirmare se falsum dixisse.*
2 *Sed si adsit periculum vitæ infamantis, non tenetur se manifestare, sed sufficit resarcire damna.*
3 *Sed an cum periculo vitæ teneatur resarcire, est sub opinione.*
4 *Quando infamans est persona insignis publica, &c. non tenetur cum detrimento propriæ famæ alteri famam restituere sed sufficit alio modo resarcire damna.*
5 *Infamans si sit priuata persona, etiam cum detrimento propriæ famæ, debet restituere. Sic etiam inducens aliquem ad detrahendum.*
6 *Qui non inducit ad detrahendum, sed ex odio audit detractionem, peccat mortaliter.*
7 *Quis tenetur impedire detrahentem, ita vt non impediens peccet mortaliter.*
8 *Detractio ex suo genere est peccatum mortale, sed in tribus casibus fit veniale.*

An quis cum periculo vitæ teneatur reddere famã alteri infamato in eodem periculo constituto?

DIC

1 DIC. teneri sine dubio, vt si quis alteri crimen hæresis imposuisset, ob quod combureretur, nisi infamans, se falsum dixisse, affirmaret, ob quam confessionem occideretur.
2 Sed vbi non esset periculum vitæ infamati, sed infamantis, tenetur infamans resarcire damna illata infamato, & non se manifestare.
3 Sot. tenet in infamia notabili, vt hæresis teneri quẽ etiam cum periculo vitæ resarcire. lo. ci. Cui subscribit Tolet. Caiet. tenet contrarium, Secunda Secundæ. q. 62. art. 6. scilicet nullum teneri cum periculo vitæ restituere alteri famam, seu bona, vt supra dictum est.

Sed hoc non procedit, quando crimen non est impositum ab aliquo alteri falso, sed prouenit peccato alterius, vt Titius occidit, & imponitur per errorem à Curia homicidium Caio, & sic venit suspendendus Caius, non tenetur homicida verus in hoc casu se prodere, vt illum liberet, quia ille non fuit causa sed falsi testes, vt compræhenderetur, qui tenentur dicto innocenti. Tol. vbi supra.

4 His adde neminem cum detrimento propriæ famæ teneri restituere alteri famam, quando qui infamauit est persona publica, aut Illustris, & magnæ authoritatis, & infamatus est conditionis mediocris, quia tunc potest infamans resarcire illi famã pecuniam dando, vel altero modo, & hoc procedit, etiam quando esset notabilis excessus, aliter non. Sot. 4. sent. d. 13. qu. 5. art. 6.

5 Sed quando infamans est persona priuata, tunc tenetur etiã cum detrimento propriæ famæ restituere alteri famam iniustè ablata. Tolet. loc. cit. 70. qui citat Sotum vbi supra, & qui inducit aliquem ad detrahendum, peccat mortaliter, & tenetur restituere, non secus ac qui detrahit, sic & qui detractari consentit. D. Thom. Secunda Secundæ. q. 13. art. 4.

6 Qui non inducit ad detrahendum, sed delectatur detractione, peccat ex odio, vt detractor, & eo magis, si odium est maius Tolet. vbi supra, qui interpraetatur ita dictum D. Bernardi 2. de Consideratione detrahere, aut detrahentem audire, vtrum horum sit detestabilis, non facile dixerim, & Chatechis. Rom.

non

non esset obreptator, nisi esset auscultator.

7 Qui non ex odio, sed ex quadam vanitate, & otio delectatur detractione, plerunque solet peccare venialiter, licet etiam aliquando mortaliter, quia non impedit detrahentem, imò illũ inuitat eius auscultatione ad detrahendum mortaliter.

Sed hic notandum, quod si, qui impedire potest detrahentẽ, est priuata persona, non peccat, quando ex timore magni nocumenti non prohibet, sed si periculum, quod sibi timet esset parui momenti, & nocumentũ proximi esset magnum, tunc tenetur prohibere, & non prohibens restituere famam meliori modo. quo potest, vt supra.

Ita etiam excusatur auscultans persona priuata, quando detractor est persona insignis, & inferior ob reuerentiam Superioris, sed si damnum proximi esset graue, non obstante pudore, tenetur resistere, sed si pro certo haberet nihil se profecturum, non tenetur impedire.

Quando audiens est persona publica, & non resistit detractori peccat contra iustitiam, & contra charitatem, & sic tenetur restituere, & peccat mortaliter. Et hic etiam excusaretur ex graui detrimento, seu damno, quod si resisteret, immineret, tunc enim nec venialiter peccat.

8 Et hic notandum detractionem ex genere suo esse mortale, sed in tribus casibus posse esse veniale; primo ex quantitate Infamiæ, quæ imponitur, vel vitij, quod scribitur, aut boni quod tacetur; respectu personæ, nam aliquando ijs, qui se iactant in vitijs, vt solent esse iuuenes in re venerea, & milites in re militari, & homicidijs, his detrahere imponendo dicta, vel similia, reputabitur leuis materia, est veniale, quæ & similia, si imponerentur graui personæ; vt ipso aut alijs personis pusillis, vel personis Religiosis, quia materia ratione personæ concrescit, maius peccatum est.

Tertio diffamatio consideratur respectu personarum, quorum quibus fit, & de quibus fit, & considerata illarum quantitate, & tunc potest esse minus peccatum diffamare vnum, quam multos, vel diffamare coram vno, quam coram multis, & sic

etiam

etiam maius esset diffamare virum grauem, quam leuem hominem, & sic conclude, quod quando consideratis omnibus materia est leuis, tunc semper est veniale, sed potest esse mortale respectu aliarum circumstantiarum, vt supra.

Potest etiam esse venialis, quando fit absque animo nocendi, sed pro vsu, aut alia causa sine mala intentione, sed hic nota, quod si esset notabilis Infamia, & sine intentione nocendi esset mortale. D. Thom. Secunda Secundæ q. 73.

Sic etiam potest esse venialis, etiam si infamia esset magna, & cum intentione nocendi, sed cum animo indeliberato, vt subita ira percitus, si quis aliquem infamauit malo animo, sed non animaduertens præ ira, veniale esset, quod idem potest dici de blasphemante in ira, Tolet. cap. 64. de Instruct. lib. 5.

QVAESITVM CLXIX.

SVMMARIVM.

1 *Non tenetur ad restitutionem faciens furtum ad bonum finẽ.*
2 *Nec qui aufert alicui bona pro pœna, vt princeps, &c.*
3 *Nec tenetur restituere, qui in extrema necessitate vitæ aliquid furatur.*
4 *Nec qui furatur quantitatem pecuniæ aliàs sibi debitam, quam alio modo recuperare non potest, stantibus tamen aliquibus conditionibus.*
5 *Nec famulus, qui aliquid surripuit Domino pro mercede quem non recepit, stantibus similiter alijs conditionibus.*

1 An furtum factum ad bonum finem inducat obligationem ad restituendum?

DIC. Quod non, vt qui subripuit ensem furioso, ne alium occidat, dummodo tamen vendat illum, & in vtilitatem vertat furentis. 2 Ita etiam non tenetur restituere vxor, quæ marito nũmos abstulit, ne ludis, vel conuiuijs profundat, dum-

dummodo pecuniam illam in vtilitatem familiæ conuertat, & si de alijs. Tolet. lib. cit. c. 15.

2 Ita etiam non tenetur restituere, qui aufert bona alicui in pænam illius, vt si Princeps iustè alicuius bona decerneret auferenda in pænam, vt præcepit Deus filijs Israel contra AEgiptios. Tolet. vbi supra.

3 Ita non tenetur restituere qui in extrema necessitate vitæ aut eius probabili periculo secretò furatur pro necessitate vitæ quia hic non est fur, maximè si ille alijs non dat, sed hoc non licet in quacunque necessitate vitæ, Tolet. vbi supra.

4 Ita etiam non tenetur restituere, nec furtum comittit, qui secretò surripuit ab aliquo quantitatem sibi debitam, quam alio modo habere non potest ob debitoris potentiam, sed requiruntur hæ conditiones, prima, vt eius creditum sit certum. Secunda, vt non possit consequi coram Iudice ob illius potentiam, vel quia probare non potest, vel quia timet sibi malum, si illum in Iudicium vocat, aut timet euenturum magnum scãdalum. Tolet. vbi supra.

Sed si posset comodo exigere à debitore, tunc rapiendo etiam occulte, peccaret, sed non teneretur restituere, Archidiac. 40.q.1.c. non sine. Sed in hoc est aduertendum, vt alijs non succedat malum, aut scandalum, quia alij forsan inculparentur, tunc peccaret auferens, licet non teneretur restituere & in hoc casu, si maximum succederet incomodum alijs, tunc obligaretur auferens, vel ad manifestandum per se factum, vel ad restituendum ablatum. Innoc. in c. olim de rest. spoliato, & quando licet in prædictis casibus creditori subripere, non licebit iterum à debitore petere.

5 Ita nec tenetur restituere famulus, si subripiat à Domino pro quantitate mercedis sibi debitæ, dummodo ob illius potentiam habere non possit, sed hoc debet esse secretò, & concurrentibus alijs, vt supra, & vt iustum accipiat, & non vltra, quia aliàs teneretur restituere, Tolet. vt supra.

Et hic nota, quod si fuit pactum inter Dominum, & seruum vt illi inseruire deberet in vno exercitio pro conuenta mercede,

de, si postea coegit eum ad seruiendum in alijs exercitijs, poterit famulus in casu, quo non potest habere mercedē pro dictis alijs exercitijs secreto subripere de illius bonis, vltra mercedem conuentam, quod iustum fuerit, sed si non interuenit pactum, sed remissum arbitrio Domini, tunc non potest id prætendere seruus, sed merces est taxanda iuxta solitum in similibus exercitijs.

QVAESITVM CLXX.

SVMMARIVM.

1 *Furtum regulariter est peccatum mortale, licet aliquando sit veniale, ratione paruæ materiæ.*

2 *Furtum paruæ materiæ potest fieri mortale; primo ratione animi furandi quantitatem notabilem, secundo, si sit occasio peccandi mortaliter, tertio si illa pauca materia sit multum vtilis Domino.*

An quodlibet furtum sit peccatum mortale?

1 DIC. Quod regulariter est mortale, sed aliquando est veniale respectu paruæ materiæ, tam secundum se, quā respectu alterius, vt qui furatur calamum socio, vel pomum in vinea.

2 Sed hoc etiā in parua materia posset fieri mortale, ratione animi, & cupiditatis furandi materiam notabilem, vt qui accedit ad domum diuitis pro capienda magna quantitate, & non inuenit nisi paruam, peccat mortaliter, sed non tenetur restituere nisi illud, quod abstulit.

Similiter peccat mortaliter, si quis furetur paruam quantitatem, & ob illius causam ille, à quo subripuit, peccabit mortaliter, & ex hoc certò sequetur, quia vel blasphemabit, vel alio modo prumpet in irā magnā, quia iracundus est. Sed si id subripiens nesciebat, nō peccabit nisi venialiter, etiā si postea ille, à quo res ablata est ob eandē causam peccaret mortaliter prorū-

 pendo

pendo in blasphemias, vel in impatientiam mortalem. Similiter præsupposito, quod materia peccati mortalis sufficiens sit duorum carelonorum, qui restituit duo grana ex duobus carolenis, vt faciat materiam leuiorem adhuc restituens peccat mortaliter ob fraudem in animam suam, aliqui dicunt, quod non & asserit communis opinio non peccare, nec tenere restituere decem octo grana. Ego teneo cum Medina, quia fraus non debet suffragari latroni, & ideo peccare talem, & obnoxium restitutioni.

Similiter peccat mortaliter, qui subripuit paruam quantitatē, sed multum vtilem Domino, ex cuius defectu magnum illi nocumentum proueniet, vt qui furatur calamum notario non habenti, nec habere valenti alium, vel acum sutori, vnde magnū damnum eis prouenit, idem dic, de alio instrumento necessario cuiuis artifici, & id procedit, quando à principio subripiens cognouit illum non habiturum aliud instrumentum, & damnū illi ex illius defectu euenturum.

Et hic notandum in furandis paruis quantitatibus diuersis, vel eisdem personis, ita vt veniatur ad magnam quantitatem, non semper esse mortale, nisi quando furans habet animum comittendi ista furta, tunc enim, quando ex multis minimis facta est notabilis quantitas, pro vna reputabitur, & mortale. Secus quando quis non habet animum furandi, sed casu veniunt in eius manu minutæ, & paruulæ illæ quantitates, tunc enim, & si postea efficient notabilem quantitatem, non erit nisi veniale, & in omni casu tenetur quis restituere ablatum.

QVAESITVM CLXXI.

SVMMARIVM.

1 *Tribus modis quis obligatur ad restitutionem.*
2 *Qui tenet rem alienam, siue bene, siue male acceptum tenetur restituere.*

3 *Male*

3 *Male fidei poßessor vltra restitutionem tenetur ad damnum emergens, &c. non autem bonæ fidei possessor.*

4 *Bonæ fidei possor potest præscribere, & vsu capere, non autem male fidei possessor.*

5 *Si res perit in manu malæ fidei possessoris, adhuc tenetur restituere, non autem in manu bonæfidei possessoris stante bona fide.*

6 *Quando autem bonæ fidei posseßor fit male fidei possessor, & tunc tenetur restituere.*

7 *Ratione rei, etiam bene acceptæ, vt locatione, pignoratione, deposito, debet fieri restitutio.*

Quot modis possit quis obligari ad restitutionem?

1 DIC. Tribus modis præcipuè. Primo, quando habet rem alterius iniuste, & male scienter, & hic vocatur male fidei possessor. Secundo, qui tenet rem alienam, etiam si nō iniuste in eius manus venit, & hic vocatur bonæ fidei possessor. Tertio, quando quis furatur rem alterius.

2 Tunc dic, quod qui tenet rem alienam malè acceptam, vel non malè acceptam, tenetur restituere, siue bona fide, siue mala habuit, aut qui emit equum à latrone, tenetur restituere Domino, absque vllo prætio, nam rei male acceptæ nullum transfertur dominium. Sed possessor male fidei vltra restitutio-
3 nem rei, tenetur etiam ad damnum emergens, & lucrum cessans, possessor vero bonæ fidei non tenetur ad dicta lucra, sed tantum ad restitutionē rei, & quantum factum esse ditior

4 Imò possessor bonæ fidei posset præscribere; & vsu capere rem ipsam spatio aliquo, nempe decem annorum, aut viginti, aut aliquando triginta in præscriptione, sed vsucapione spatio trium annorum.

Et scias, quod vsucapio dicitur in rebus mobilibus, & præscriptio in rebus stabilibus, Itaque si post tempus præscriptionis, aut vsucapionis compareret Dominus, ad nihil teneretur
5 possessor bonæ fidei nec ad rem ipsam: Secus in possessore

5 malæ fidei. Tolet. lib. 5. c. 17. Imò si in manu possessoris malæ fidei res periret, adhuc tenetur restituere, ita etiam, si rem illam vendidisset. Possessor vero bonæ fidei, si stante bona fide res perit, non tenetur restituere, etiam si sciat postea illam rem fuisse furtiuam, imo etiam, si vendidisset alteri, sed tenetur reddere prætium illi, cui vendidit, si rem amisit quæsitam à vero Domino, ipse autem potest repetere prætium à venditore.

6 Sed quando emptor bonæ fidei factus est malę fidei, qui sciens rem furtiuam, non potest illam vendere, sed tenetur illã restituere Domino, & si vendat, debet adhuc restituere, Sed si erit in mora in reddendo, & interim res perit, tenetur etiam restituere, & licet durante bona fide possessor non teneatur restituere rem, quæ perit, tamen tenetur reddere lucrum, quod per illam rem lucratus est, sic etiam si vendidisset pluris, quam emit, vbi sciuit rem esse furtiuam. Tolet. lib. 7. Instruct. c. 18. qui addit vendentem equum sibi donatum, qui fuerat furto subtractum, teneri ad reddendum prætium deductis expensis.

7 Hic notandum, quod ratione rei, etiam benè acceptæ tenetur quis restituere, vt in comodatione, in locatione in pignore, & in deposito. Itaque si quis tenet rem alienam aliquo istorum modo, tenetur restituere Domino in tempore statuto, si res illa non perierit illo medio tempore, nam tunc non teneretur, nisi quando res periret ex malitia, vel negligentia illius, qui tenetur adhibere mediocrem saltem diligentiam, & maiorem pro conseruando deposito, & maiorem ea pro conseruando comodato, & sit regula nullam negligentiam obligare ad restitutionem, quæ non est peccatum mortale. Itaque qui tenet rem bene acceptam aliquo dictorum modorum, & ipsius negligentia, vel malitia perit, tenetur restituere, sed si perijsset (etiam adhibita debita diligentia) quia furto sublata est, vel mortua, vel deperdita non tenetur restituere, nisi quando pro deposito accepisset pecuniam, quia tunc teneretur. Tolet. vbi supra.

Ita etiam teneretur in aliquo dictorum modorum, si esset in mora reddendi tempore debito, & interim res periret.

Ita etiam tenetur restituere si esset conuentum, vt res pereat recipienti, tunc stante pacto, si interim peccat, tenetur restituere rem etiam aliàs bene acceptam.

De rebus inuentis.

QVAESITVM CLXXII.

SVMMARIVM

1. *Non tenetur quis restituere res inuentas, quæ nullum habent Dominum.*
2. *Res autẽ inuentæ, quæ probabiliter habent dominum, debent restitui Dominis, qui si facta diligentia non inueniatur restituantur pauperibus, vel sibimet, si sit pauper in toto, vel parte ad arbitrium Confessoris.*

An quis teneatur restituere res inuentas?

1 DIC. Quod si loquimur de lapidibus præciosis, vel gemmis, quas apparet nullum habuisse dominum, quia inueniuntur in loco, vbi generantur, vt in aliquibus montibus, vel in littore maris, has qui inuenit potest sibi licitè retinere, quia adhuc nullius erant.

2 Sed si loquimur de alijs rebus, quæ probabiliter habent dominum, vt quæ inueniuntur in vijs, & domibus ab alijs emptis etiam si sint absconditæ in parietibus, vel cauernis, hæc sic inuenta, tenetur inueniens restituere domino, & facere diligentiam aliquam, vt illum inueniat, & si expensas fecerit pro illo ineniendo subtrahere potest ex ipsa re inuenta. Et cum facta diligentia non inueniat Dominum, restituat pauperibus, vel si ipse pauper sit, sibi applicare potest totum, vel partem, & bene faciet cum consilio Confessoris. Si verò post factam diligentiã compareat dominus, inueniens nontenetur ampilus restituere.

QVAESITVM CLXXIII.

SVMMARIVM

1 *Inueniens thesaurum in proprio, vel alieno agro, quod, & quantum possit sibi retinere*

An quis teneatur reddere thesaurum inuentum, & cui?

1 DIC. Quod si thesauri sint vetusti, & dominus ignoratur potest sibi totum retinere, si cum Domini voluntate extraxit, sed si inscio domino extrahens totum amittit.

Sed in hoc standum est, prout iuste leges principium determinant, quæ aliquam partem principi reseruant, & in huiusmodi facienda est restitutio, etiam ante sententiam condemnatoriam. Tolet. lib. 5. cit. c. 18.

Hic scias teneri ad restitutionem, qui sciens esse absconditum thesaurum in domo, vel agro alterius, & illum emeret, vt thesaurum sibi acquirat non admonito Domino. D. Thom. Secunda Secundæ. q. 66. art. 5. licet alij teneant contrarium.

De Restitutione ratione iniustę actionis.

QVAESITVM CLXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Impediens aliquem à consecutione beneficij, quod iustè erat consequutus, tenetur restituere, secus si iuste impediuit.*

2 *Si non dolo, sed precibus tantum à collatore obtinuit, vt non conferatur alicui beneficium, non tenetur restituere.*

Quot modis, quis teneatur restituere ratione iniustæ actionis?

DIC

1 DIC. Vltra supradicta; quod qui iniustè impedit aliquem a consequutione beneficij, quod aliàs ille erat iustè consecuturus, tenetur restituere, secus si iustè impediuit, quia non 2 erat dignus, licet peccauerit mortaliter, si ex odio. Sed non tenetur restituere, si non dolo, aut fraude, sed precibus collatori factis, aut promissis impediuit, quia non fecit contra iustitiã, sed tantum contra charitatem, & ideo peccauit solummodo mortaliter.

Ita etiam tenetur restituere beneficij valorem parti læsæ, qui detegit crimen etiam occultum, licet verum, vel imponendo falsum alicui presbytero, qui reputabatur dignus beneficio, vel qui aliàs decipit illum, vel deterret, ne compareat coram Episcopo pro beneficio, quod ei erat collaturus Episcopus.

Sed hic procedit, quando Episcopus habebat firmam intentionem dandi illi beneficium, vel quando presbyter habebat certum ius ad beneficium, tunc impediens, vt supra, tenetur restituere totum valorem beneficij, sed quando non haberet nisi Ius probabile, teneretur restituere impediens pro maiori, seu minori probabilitate arbitrio boni viri. D. Thom. Secunda Secundæ. qu. 26. art. 2. & sic potest etiam respondere de impedientibus aliquem à consequutione cuiuscunque boni, licet sentiat contrarium. Sylu. verb. restitutio. §.12. Et sic conclude impedientem per fraudem, vel dolum, vel alium modum iniustum, teneri ad restitutionem, modo quo supra, quia contra iustitiam impediuit, sed impedientem precibus, vel promissis, quia contra charitatem, peccare solum mortaliter, nec teneri restituere, ita etiam, qui impedit alicui consequutionem alicuius legati, vel hæreditatis mutando mentem testatoris presuasionibus, aut per vim, & metum, vel dolum, vel per mendacia, vel per preces importunas, sed non tenetur restituere, si impediuit sine vi, & dolo, & alijs, sed tantum blanditijs, & precibus.

QVAESITVM CLXXV.

SVMMARIVM.

1 *Non tenetur restituere qui aliquid recipit ab alicui, vt eum non accuset iustè.*
2 *Sed si recipit quia ille timet aliquod malum sibi imminere, tenetur restituere.*
3 *Similiter tenetur restituere, qui recipit aliquid, vt faciat id, ad quod tenetur.*
4 *Similiter testis, qui recipit aliquid, vt verum deponat.*
5 *Similiter tenetur restituere actuarius recipiens aliquid vltra mercedem.*

An teneatur restituere, qui habuit aliquid ab aliquo, vt eum non accuset iustè?

DIC. Quod non tenetur restituere. Nauar. c. 17. n. 14.
1 Sed qui habuit ab aliquo aliquod precibus, aliàs nō da-
2 turus, sed dedit, & quia timebat sibi malū ab eo tenetur restituere, qui habuit, quia donatio nō fuit libera, vt solet esse inter dominū, & vassallos, idem dic de donante ob metū cadentē in constantem virum, similiter tenetur restituere, qui accipit aliquod vt faciat id ad quod tenetur, & ratio est, quia est turpis datio, respectu recipientis, vel turpis acceptatio, & hoc potest accidere in Iudice, quando datur ei, vt bene iudicat, quia dubitabatur contrarium, C. statutum. §. insuper de rescript. lib. 6. &
3 hac regula dic teneri ad restitutionem omnes, qui aliquod recipiunt, vt faciant id, quod facere tenentur, quia male accipiunt, & contra iustitiam. Nauar. c. 17. n. 95.

4 Similiter tenetur restituere testis, qui aliquod recipit, vt verum deponat, nisi recipisset pro expensis in itinere, aut labore, aut interesse. Nauar. cap. 26. num. 45.

5 Similiter actuarius, seu notarius, qui recipiunt pro eorum munere exercendo vltra mercedem taxatam, quæ restitutio, vt supra dictum est facienda danti, quia acceptio est turpis. Sed quan-

quando daretur ad corrumpendum Iudicem, vel teſtem, ſeu ad alium malum finem, quia eſſet turpis datio, reſtitutio non eſſet facienda danti, ſed parti læſæ cum intereſſe, vt ſuoloco, Deo dante dicetur.

QVAESITVM CLXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Recipiens aliquid ab amente Prodigo, pupillo, filiofamilias, ſeruo Religioſo, vxore de bonis mariti, fure, latrone, & ab eo, cui lege prohibitum eſt donare, tenetur reſtituere.*

2 *Accipiens aliquid dono ab alio, in quo caſu tenetur reſtituere, explicatur per aliquod caſus.*

An teneatur reſtituere, qui accepit donum ab amẽti curioſo, (niſi habeat lucida interualla) prodigo, quando datus eſt ei curator, pupillo, filiofamilias, niſi eſſet conſtitutus in dignitate?

1 DIC. Quod tenetur reſtituere, quia prænarrati donare non poſſunt, vt ſunt etiam ſerui, Religioſi, vxor, niſi habeat aliquid extra dotem, fur, & latro, qui non habet dominium ſuper re donanda, vel etiam, vt eſt ille, cui prohibitum eſt à lege donatio, vel is etiam, qui non eſt ſoluendus creditoribus, ſic etiam minor viginti annis donare non poteſt, niſi ratificaſſet. Nauar. c. 17. Sylu. verb. donatio. 1. §. 3.

2 Similiter tenetur reſtituere, qui accepit ab aliquo, qui donauit hac intentione, quia ſperabat aliquem ab illo fauorem, illo ſciente, & quod ſperabatur erat iuſtum, & poſſibile, ſed accipiens non habebat intentionem faciendi, & hoc in foro interiori, quia in foro exteriori non tenetur.

Sed ſi à principio neſciebat intentionem dantis, & ita accepit donum, & poſtea ſciuit, ſi res extat, tenetur reſtituere, ſin minus reſtituat, quantum factus eſt locupletior Sum. Coron. de reſtitutione.

Similiter

Similiter tenetur restituere, qui accepit dono ab aliquo ob eius dignitatem, vel authoritatem, & non sponte sciente qui accipit.

Et similiter tenetur restituere, qui accepit aliquid dono liberè, sed per errorem, cum voluntas donantis in alterum erat directa, vt qui credebat dare pauperi,& dedit diuiti mentienti se diuitem, vel Titio, & dedit Caio, sciente qui accepit. Scot. 2. sent. q. 15. Caiet. Secunda Secundæ. q.187. art. 1. & hoc debent bene aduertere Confessores in auscultandis confessioni bus vagorum pauperum, qui sæpè fingunt se vlceratos, cum non sint. ita etiam tenetur restituere malus, qui fingit se bonũ, & sic dono accepit,& sanus,qui fingit se infirmum,& idem dic de similibus fingentibus morbum, vel paupertatem.

QVAESITVM CLXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Faciens aufugere carceratum debitorem, vel admonens, vt fugiat, vel alio modo iniusto impediens, vt aliquis sua debita non possit exigere, tenetur restituere.*
2 *Excusatur à restitutione, si esset in extrema necessitate.*
3 *Impediens aliquem ab exercitio suæ artis, tenetur restituere.*
4 *Item tenetur quis restituere ratione rapinæ.*
5 *Item ratione belli iniusti.*
6 *Item ratione iniusti Iudicis.*
7 *Item ratione iniusti consilij.*
8 *Item ratione fraudis.*
9 *Item ratione falsificationis.*
10 *Item ratione proditionis.*
11 *Item ratione simoniæ.*
12 *Item ratione ludi cum fraude, &c.*
13 *Item ratione locationis, seu traditioni rei defectuosæ.*
14 *Item ratione turpis lucri.*

An

An teneatur restituere damnum passo, qui fecit aufugere carceratum à carcere debitorem?

1 DIC. Quod sic, Nauar. c. 17. num. 101. sed excusaretur, quando debitor nõ erat soluendus, & creditor nolebat expectare, & erat diues. Scot. 4. sent. d. 15.

Imò tenetur etiam restituere admonens aliquem, vt fugiat à ministris curiæ in damnum creditorum, sicut tenetur quicunque modo iniusto impedit, vt aliquis sua credita iusta non possit exigere. Nauar. c. 17. n. 101. & 102. Hyppol. singul. 137.

2 Sed si debitor erat in extrema necessitate, quando fuit exẽptus à manibus Curiæ, vel monitus, vt aufugeret, admonens, extrahens, aut impediens, vt supra non tenetur restituere, quod etiam procedit, quando in carcere positus, pateretur extremam necessitatem, vt dictum est, & posset, si exiret, artificio suo, & industria satisfacere creditoribus.

3 Similiter tenetur restituere qui impedit aliquem, ne exerceat artem suam, vel eius exercitium, vt artificem ab operando, aut Doctorem ab auocando, & simil. & restitutio est facienda de omni, quod ammisit culpæ impedientis, & si erit incertũ, arbitrio boni viri. Couar. Reg. pecc. 2. p. §. 7. num. 8.

4 Similiter tenetur quis restituere ratione rapinæ, quæ solet esse in vsurpatione Ciuitatum, Castrorum, & similibus talijs iniustis, in impositione pedagiorum, & gabellarum illicitarum, in latrocinijs, tam in terra, quam in mari.

5 Similiter obligatur quis ratione belli iniusti, & in hoc, tam qui præliatur, quam qui concurrunt consilio, & auxilio, tenentur restituere damna passo, etiam si nihil ad eos peruenerint, imò tenentur de omnibus damnis, & expensis, quas patiuntur subditi, qui ad bellum coacti iuerunt, si debellantur ab inimicis, vel si in bello iusto bona capta non sunt iustè condiuisa, vel si in bello iusto sunt rapta bona Ecclesiarum, aut clericorum, aut peregrinorum, aut aliorum innocentium, vel si princeps suos subditos in bello iusto non defendit, ex quadam negligentia, & ineptia, cum posset.

Similiter

6 Similiter tenetur quis restituere, ratione iniusti Iudicij, & hoc potest esse, quando officialis fert iniustam sententiam sciẽter quacunque causa, vt odio, amore, pecunia, vel si per ignorantiam crassam, siue ex negligentia, si accepto munere, vt bene, vel male iudicet, si differt sententiare, vt displiceat habenti ius, & placeat non habenti.

7 Similiter ratione iniusti consilij, vel patrocinij, vt cum aduocatus scienter assumit iniustam causam, vt illam defendat, vel si iustam causam ex ignorantia, vel notabili negligentia perdit, vt si quis actor, vel procurator scienter aliquem calumniose accuset, vt qui negat, quod est verum, dum iuridicè interrogatur, vt qui negat crimen sibi iustè impositum, vnde sequatur accusatori mors, vel damnum notabile, & simil.

8 Similiter ratione fraudis, vt si quis vendat vnam rem pro alia vt vinum limphatum pro purò, vel defectuosa pro bona, vt carnẽ corruptã pro integra, simil. & hæc de fraude quo ad qualitatem, vel si dat res non iusto pondere, vel mensura, & vocatur fraus, quo ad quantitatem, vel si vendatur res plus quam valeat, vel ematur minus scienter, & vocatur fraus prætij, vel si gabellæ debitæ fraudantur.

9 Similiter ratione satisfactionis, vt in põdere, & mensura, vt dictum est in monetis, in scripturis publicis, seu priuatis, in literis Apostolicis subreptitiè, vel obreptitiè obtemptis, vel aliàs mutatis, & in hoc incurritur etiam excummunicatio) in testamentis, vel legatis, vt supra, vel aliàs mutatis, in partibus suppositis, & similibus.

10 Ita etiam ratione proditionis, vt quando quis prodit patriã, seu alias terras auferendo à legitimo domino, & proditoriè alteri nullum ius habenti conferendo, vel procurando, vt aliquis in manus inimicorum incidat, aut illius pecuniæ, vel bona, vel si secreta patriæ, vel domini, vel amici reuelauit, aut si aduocatus secreta causæ aduersario manifestauit, si fidem, etiam hosti dummodo ille seruet, non obseruauit.

11 Ita etiam ratione simoniæ, & de hac fusius loco suo dicetur vt si quis accipit pecuniam, vel alia temporalia pro sacramentis

tis, seu beneficijs Ecclesiasticis collatis, vel conferendis, si prætium pro alijs rebus sacris accepit, vt pro Ecclesiasticis altaribus aqua Baptismali benedicta, oleo sancto, Reliquijs Sanctorum, sepulturis loci sacri, iure patronatu, ingressu Religionis, collatione ordinum, & similium.

Vel si accipit prætium pro exercitijs spiritualibus, vt orando, prædicando, visitando, celebrando, confirmando, à correptione desistendo, curam animarum exercendo, consecrando, & similibus, & hæc in prætium, & pactionaliter, non autem per modum eleemosinæ.

Vel si simoniacè obtinuit beneficium, aut dignitatem, vel si fuit mediator ad prædicta, vel aliud spirituale, vel spirituali annexum.

12 Ita etiam ratione ludi, vt si quis in ludo decipit ludendo falsis cartis, vel taxillis, vel si vincit cum eo, qui alienare non potest, vt sunt Religiosi, filijfamilias, serui, pupilli, amentes, lusores, & huiusmodi, vel si quis inducat per importunitatem nolentem, vt ludat, vel impedit, qui recedere à ludo volebat, & cum eo vincit, vel si vincit in ludo ibi prohibito à Iure, vel si per fraudem vicerit etiam in ludo non prohibito.

13 Ita etiam ratione locationis rei defectuosæ, cũ locatur equus defectuosus nescienti pro bono domus collabẽs pro firma, vel si sine causa renouetur res locata, vel si plus iusto locetur, vel si operarijs iustum prætium nõ soluitur, vel si differtur merces cum possit solui, vel si non soluitur in loco debito, vt si cõductus ad seruitia, non fideliter operatur, vel si res locata à cõductore male tractetur.

14 Ita etiã ratione turpis lucri adiũcta fraude, vt qui lucratur opere carnali meretricio, lenocinio, cõcubinatu, adulterio, & simil. vel aliqua arte prohibita à jure, vt mutuandi taxillos falsos, vel illos faciendi, aut faciendi cartas falsas, & similia prohibita, vel ex scriptura vsurarum, vel ex intentationibus, & similibus prohibitis, secus si lucretur in tempore prohibito, vt vendendo, vel emendo in die festo, vel laborando sine necessitate, vel in loco prohibito, vt in Ecclesia. Item si mittat arma, seu alia necessaria ad ter-

ad terras Infidelium, vt etiam mercimonia, vel si vacat mercaturæ animo introducendi penuriam, tenetur ad restitutionem.

Cæteros modos quibus tenetur quis restituere, vel erogare, habebit lector fusius apud D D. tractantes de restitutione, & præcipuè apud D. Antoninum Clarissimæ Dominicanæ Religionis post D. Thomam splendorem maximum. Et habebitur diffusè cui, quando, & quanta, & quo ordine facienda sit restitutio, & alia huc pertinentia.

De restitutione ratione vsuræ.

vbi nota;

Primo, quod in decisione casuũ vsuræ standũ est potius Theologis, quam Canonistis, vt affirmat D. Thom. in Quolibet. Sylu. verb. Vsura. 1. Tabien. verb. vsura. 1. D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 7. §. 4. Et Butrius Canonista, quicquid dicat Ancharan. cum quo non est tenendum, & vt male consuluit Cephal. cons. 227. quod consilium omnino est fugiendum.

QVAESITVM CLXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Vsura quid sit explicatur.*
2 *Vsura alia realis, alia mentalis.*
3 *Lucrum triplex; à manu, à lingua, ab obsequio.*
4 *In quibus propriè cadat mutuum explicatur.*
5 *Ad Vsuram sex conditiones requiruntur, quæ explicantur.*
6 *Ex dictis casus multi resoluuntur, etiam circa census,*

Quid est vsura?

1 DIC. Quod est lucrum accidens ex mutuo pacto, vel intentione principali intercedente. D. Thom. Secunda Secundæ. q. 74. art. 1. & est peccatum mortale, & asserere cõtrarium esset hæresis. Clement. 1. §. vltimo. de Vsuris. Et est prohi-

prohibita omni iure, præcipuè leg. Euangel. Luc.6. Date mutuum nihil inde ſperantes, vbi dare mutuum eſt conſilium, ſed nihil inde ſperare eſt præceptum. Ariſtot. 1. Polit. dicit, quod vſuraria acquiſitio pecuniarum eſt maximè præter naturam.

2 Vel vſura eſt lucrum tacitum, vel expreſſum pecuniæ exiſtimabile, quod præcipuè ratione mutuatæ pecuniæ accipitur. Nauar. Et dicitur alia vſura mentalis, cum quis mutuat ſub ſpe habendi aliquod vltra ſortem, & ſi habuit, tenetur reſtituere, & realis cũ ex mutuo recipit pacto expreſſo, vel tacito, & adeſt etiam peccatũ vſuræ, cum quis deſiderat dare ad vſuram peccat mortaliter, ſed non tenetur reſtituere, ſi non dedit, vt in prioribus caſibus.

3 Et lucrum poteſt eſſe triplex à manu, vt eſt pecunia, donum labor corporalis, & ſimile pecuniæ extimabile, a lingua, vt procuratio, aduocatio, laus, ſeu adulatio, & ſimilia: ab obſequio vt aſſociare, ſalutare, honorare, diſcipulum fieri, vbi eſt concurrentia, & aliquod aliud ſeruitium preſtare in recompenſa rei mutuatæ.

4 Mutuũ verò propriè cadit in rebus, quæ per ſe diſtrahũtur, vt pecunia, vel quæ conſumuntur, vt frumentum, vinum, oleum, & alia, quæ conſiſtunt in numero, pondere, & menſura, & in his ratione mutui poteſt eſſe vſura, in alijs non fit mutuum, vt in domo, equo, libro, & ſimile, & ideo nod fit in eis vſu-

5 ra, quæ, vt conſtituatur, ſex conditiones requiruntur: prima vt ſit mutuum ſiue verum, ſiue interpetratiuum, ſecunda, vt interueniat lucrum, ſeu aliquod temporale comodum, ſiue cõſiſtat in dando, ſiue in faciendo: tertia, vt tale comodum ſit pecunia extimabile; quarto, vt ſit propria ex mutuo, & non ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis; quinta, vt hoc lucrum ſit principaliter intentum in mutuo, & non ſecundario: ſexta, vt hoc lucrum non debeatur vlla ex alia cauſa, niſi ſolum ratione mutui.

6 Hinc ſequitur, ſi detur aliquid ratione mutui, ſed non ex pacto expreſſo, nec tacito, ſed ex beneuolentia, nec vlla priori ſpe habendi, non eſſe vſura, etiam ſi ſecundario intentione ali-

quid

quid ſperatur, ſed ſine ea ſpe, adhuc daretur mutuum, ſed ſi non daretur mutuum, ſine principali ſpe habendi, etiam ſi non exprimatur, eſſet vſura quæ obligat ad reſtitutionem recepti lucri vltra peccatum mortale, ſed ſi nihil reciperetur, non eſſet, niſi peccatum vſuræ; Itaque eſſet vſura, ſi non mutuarem, niſi principaliter aliquid ſperarem, non eſſet vſura ſi mutuarem, ſine ſpe habendi aliquid, & ſi poſtea detur aliquid lucri.

Nota quo ad cenſus, quod ſunt liciti, ſi iuxta Bullas Pontificias ſint conſtituti; ſed eſt nullus cenſus, ſi in eo eſt adiectum pactum, & durat per certum tempus, ita Farinac. deciſ. 226. Rot. Rom. Sic eſt nullus, ſi ſuper bonis ſubiectis fidecomiſſis, etiam expreſſa conditione ne alienentur. Idem Farinac. deciſ. 304. & rationem aſſignat Guido PP. deciſ. 438. Duas nullitates, quod quia tranſiret hoc modo in contractum mutui cum tali pacto. Sic etiam eſt nullus, ſi cenſus ſit conſtitutus ſuper alijs bonis cum pacto de retrouendendo, & alijs pactis. vide Felin. in deciſ. 91. ſed cõtra tenuiſſe Rotam teſtatur Farinac. deciſion. 315. ſed eſt validus cenſus cum pacto redimendi certo elapſo tempore, ſi adeſt reſeruatio conſenſus Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, & ſic fuerit obtentus. Sic eſt nullus cenſus, ſi fuerit impoſitus ſuper re alijs cenſibus ſubiecta, si non ſit huius vltimo loco impoſiti. Farinac. deciſ. 345. Sic etiam reſoluitur & eſt nullus cenſus ob alienationẽ corporum, vt Farinac. deciſ. 827. Ita diſſoluitur cenſus si eſt pactum aliquid ſoluendi plus ob meram ſolutionem cenſus ordinaris. Macerat. Indicis Pap. 112. &c.

QVAESITVM CLXXIX.

SVMMARIVM

1 *Non poteſt comitti vſura, si quis habeat lucrum ex pecunia mutuata ad oſtentationem.*

An eſſet vſura, ſi quis haberet lucrum ex pecunia mutuata ad oſtentationem?

DIC.

1 DIC. Quod non, quia pecunia non diſtrahitur, vt fit in mutuo, ſed potius dicitur locatio. D. Thom. Secunda Secundæ. q. 78. art. 6. ad ſextum. Caiet. verb. vſura. Sylu. verb. vſura. hæc locatio pecuniarũ fit volentibus videri ditiores

QVAESITVM CLXXX.

SVMMARIVM.

1 *Comittit vſurã, qui mutuat cum pacto, vt tempore, quo timet pecuniam minorari, vel pacto, vt ei reddatur æquali pretio quo eſt quando mutuat.*

An eſſet vſura, ſi quis timens pecuniam minorari, vt factum eſt hoc anno mutuet cum pacto, vt ei reddatur æquali prætio, quo eſt quando mutuat?

1 DIC. Eſſe vſuram, ſi recipiens non poteſt tempore, quo accepit expendere, pro prætio, quo habuit, vel ſi accipiens, id ignorabat, vel ſi ſciebat, ſed neceſſitate coactus accepit etiam ſub periculo. Sylu. verb. Vſura. 1. §. 15.

QVAESITVM CLXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans frumentum cum pacto, vt determinato tempore, vel ſuo arbitrio ei reſtituatur, vel prætium, non eſſet vſura, ſi ignoretur minus an plus poſſit valere, ſecus, ſi veriſimiliter crederetur plus eſſet valiturum.*

2 *Venditurus frumentum durabile de menſe* Maij, *verbi gratia, non eſt vſura, ſi pecunia credita vendat prætio, quo eſt valiturum frumentum de menſe* Maij.

3 *Secus ſi non erat durabile, nec erat venditurus de menſe* Maij.

An eſſet vſura, ſi quis mutuaret frumentum cum

pacto, vt determinato tempore, vel ad arbitriũ creditoris ei reſtituatur, vel prætium?

1 DIC. Quod ſi veriſimiliter frumentum poteſt in poſteſterum plus minusuè valere, tunc ratione incertitudinis non eſſet vſura, etiamſi tempore quo reſtituitur plus valeret, ſed ſi crederetur veriſimiliter frumentum plus valiturũ tempore reſtitutionis, ad quod tempus frumentum erat conſeruandum, vt venderetur, eſſet vſura.

2 Sed ſi frumentum erat duraturum, & mutuans, vel vendens pecunia credita, erat ſeruaturus vſque ad aliquod tempus, puta ad menſem Maij, & tunc venditurus, non eſſet vſura mutuare, vt ſoluatur, vel reſtituatur de menſe Maij, ſed eſſet de prætio currenti demẽdum quantum pro impenſa horrei, & alijs neceſſarijs, vſque ad dictum tempus erogatum fuit.

3 Secus eſſet, ſi frumentum non erat durabile, nec mutuans erat ſeruaturus, quia tunc non poſſet peti, niſi prætium currens tempore conſignationis, aliàs eſſet vſura, vt dictum eſt.

Et nota, quod vſura eſt vitium contra naturam, cum pecunia germinat pecuniam, quod natura eſt impoſſibile, cum ſit tantũ in menſura rerum. ff. de contradi. vendit 10. l. 1. vt in cap. eijciens. 88. diſt. & venditur vſus rerum vbi non eſt. Panorm. in Tract. de vſuris. de ſenis. Conſil. 303. Rom. Conſil. 323. & cuius ſit Canoniſtæ, vel Theologi cognoſcere de vſuris. vide Ancharan. in diſput. incipiente An. in c. in Ciuitate de vſuris. Conſil. 1. 2. Volum.

QVAESITVM CLXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Vſura eſt mutuare vinum optimum in menſe Ianuarij, cum pacto, vt ei optimum vinum reddatur in menſe Auguſti, etiam ſi eſſet illud ſeruatum ad dictum tempus, niſi prætiũ ratione periculorum mitigetur.*

2 *Vſura eſt mutuare cenſum, vt debitor illos exigat à tali, & tali*

tali, & vt ſibi reſtituatur in tali tempore in pecunia numerata.

An eſſet Vſura ſi quis mutuaret vinum in menſe Ianuarij cum pacto, vt reddatur ei vinum optimũ in menſe Auguſti, vel prætium, quo valebit optimum vinum in illo menſe?

1 DIC. Quod ſic, etiam ſi vinum erat ſeruaturus mutuans vſque ad dictum tempus, etiam ſi vinum videbatur optimum, quia multa poſſunt interuenire pericula in vino, & maximè æſtiuo tempore, ſed poſſet excludi vſura ab hoc mutuo, ſi ratione periculorum, & laborum mitigaretur prætium, vel eſſet liberum emptori ſoluere ad libitum prætio currenti.

2 Ita etiam eſſet vſura, qui mutuaret centum, ſed cum pacto, vt debitor illos ſibi exigat a tali, vel tali, & vt ſibi reſtituatur in tali tempore in pecunia numerata, quia mutuans ſentiret commodum ex mutuo pecunia extimabile, & debitori faceret expenſas, pro exigendo, vel etiam cum labore, ſi ſine expenſis. Vt eſſet etiam vſura mutuare in vno loco, vt reſtituatur in altero, quia eſſet grauare debitorem in expenſis conducendi pecuniam de vno loco in alium.

QVÆSITVM CLXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Vſura eſt mutuare meſſoribus, vel vindemiatoribus, &c. cũ pacto, vt tempore meſſis, vel vindemiæ præſtent ei operam prætio determinato, & minori quam currit.*
2 *Secus eſt, quando datur pro arrha pro operibus.*
3 *In ſolutionibus anticipatis cum obligatione aliquid faciendi, eſt vſura, & ex hoc multi caſus reſoluuntur.*

An eſſet vſura mutuare meſſoribus, vel vindemiatoribus

ribus, aut alijs laboratoribus cum pacto, vt teneantur mutuanti præstare ei operam tempore messium, aut vendemiarum, & similium prætio determinato, & minori quam currit?

1 DIC Esse vsuram, tum ob obligationem, quæ est prætio extimabilis, tum etiam ob diminutam mercedem. Imò esset vsura, mutuare operarijs cum obligatione præstandi operas, etiam prætio currenti, & hoc ratione obligationis, vt dictum est, secus si merces augeretur ratione obligationis. Sot. lib. 6. de Iust. & Iur. q. 1. art. 2.

2 Sed quando datur arrha pro operibus, vt fit in Apulea cum messoribus non est vsura, quia non est mutuum, sed locatio operarum, dummodo absit fraus ob anticipatioñē illius arrhæ, aliàs esset iniustitia, & non vsura. Sot. 4. sent. dist. 15. quia extimatio operarum est incerta, & colonus est in tutto de habendis operarijs.

3 Itaque in anticipatis solutionibus cum obligatione aliquid faciendi, est vsura, nisi illa obligatio recōpensetur maiori mercede, vt dictum est, secus in locatione operæ.

Similiter esset vsura, si quis mutuaret alicui, vt tempore messis, vel vindemiæ vendere habeat mutuanti frumenta, vel vina etiam prætio currenti, & hoc ratione obligationis, secus si daretur arrha, quia arrha non est mutuū, & hoc est attendendum nā per arrha non est mutuum, & hoc est attendendum, an per arrha, vel pro mutuo detur. Nauar. c. 17. num 221.

Vt esset etiam vsura si quis mutuaret cum obligatione mutuarij eum adire ad suum molendinum, aut ad suam apotecam, aut ad quemuis locum exercitij, etiam si non grauetur in prætio.

Sed in hoc casu mutuans non tenetur restituere, nisi quantū mutuatarius esset grauatus ratione obligationis, puta, quia potuisset ire alio, vbi minus soluisset, vel cum minori prætio vecturæ, & similium, & tunc mutuans tenetur resarcire damnū passo, & illum liberare à tali obligatione est prætio extimabilis.

Nam

Nam licet lege Antidorali tenetur quis benefacere benefacienti, tamen pacto adiuncto fit obligatio ciuilis, quæ facit vſuram.
Sed dicerem tunc obligationem inducere vſuram, ratione mutui, quando ex obligatione inducitur damnum obligato, & vtile mutuanti, aliàs non. Et an pecunia poſſit vendi, vel locari. vide Anch. in cap. peccata venial. de Reg. Iur. Gloſ. 14. q. 6. c. 1.

QVAESITVM CLXXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans de præſenti cum pacto aliquam rem, vt alter remutuet aliam rem non eſt vſura.*

An eſſet vſura, ſi quis mutuaret de præſenti aliquã rem cum pacto, vt alter remutuaret aliam rem?

1 DIC. Quod ſic, ratione pacti, ſed quando remutuatio eſſet gratuita, & libera, non eſſet vſura. D. Thom. *Secũda* Secundæ. q. 78. art. 2. Ita etiam eſſet vſura mutuare communitati, vel alteri cuiuis, vt mutuans ſit immunis à ſolutione collectarum debitarum, vel aliarum quarumuis impoſitionum, iuſtè tamen impoſitarum, nam in iniuſtis impoſitionibus non eſſet vſura, quia licitum eſt redimere vexationẽ. Sylu. verb. Vſura. 1. Ita etiam eſſet vſura, ſi quis mutuaret alteri cũ pacto expreſſo, ſeu tacito, vel ea intentione, vt mutuatarius conducere habeat fundum mutuantis, etiam prætio, quo ab alijs communiter cõduceretur, & vſus fundi mereretur, ſecus, ſi conduceretur eo prætio, quo ab alijs extimatur, & in hoc caſu tenetur mutuans eximere mutuatarium ab obligatione, & reſtituere quantum factus eſſet ditior.

QVAESITVM CLXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans cum pacto, vel intentione, vt nomine ſuo detur aliquid conſanguineo, vel amico; etiam Eccleſiæ, vel pauperibus, vel vt mutuatarius eis remitteret aliquod damnũ; cõmittit vſuram.*

An eſſet vſura mutuare cum pacto, ſeu intentione, vt detur alteri aliquod notabile nomine mutuantis, vt conſanguineo, vel amico?

1 DIC. Quod ſic, etiam ſi detur ex pacto eleemoſina loco pio, vel pauperibus, quia mutuatarius ex omnibus ſentit damnum, & nõ licet lucrari vſura, etiã pro emendo Calice pro ſacro myſterio, nec pro redimendis captiuis. cap. ſuper eo. de vſura. Nauar. c. 17. num. 237.

Vt etiam eſſet vſura, ſi quis mutuaret cum pacto, vt mutuatarius remitteret aliquod damnum, ſecus ſi pactum eſſet, vt remitteretur iniuria. Nauar. c. 17. num. 237. D. Anton. & Sylu. in verb. Vſura. alia ratione, quam Nauar. qui aſſerit, quia iniuriæ pæna non debetur in foro conſcientiæ.

Sicut non eſſet vſura, ſi quis mutuaret pecuniam, qua volebat emere rem fructiferam cum pacto, vt ſingulis annis ſoluatur ei quantum res fructifera afferret fructus, deductis expenſis. Nauar. loco citato.

QVAESITVM CLXXXVI.

SVMMARIVM.

1. *Mutuans cum pacto alicui, vt ſit ei amicus, ex cuius amicitia aliquod bonum ſperat, committit vſuram.*
2. *Vſura non eſt mutuare ob ſolum amicitiam.*
3. *Vel ob rem non extimabilem pecuniã.*
4. *Nec eſt vſura recipere aliquid ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis.*
5. *Damnum emergens poteſt interuenire in mora ſoluendi per debitorem.*

An eſſet vſura, ſi quis mutuaret viro probo cũ pacto expreſſo, vel tacito, vt ſit amicus mutuanti, ex cuius amicitia ſperat ille aliquod bonũ, vt munus à lingua, vel ab obſequio?

DIC

1 DIC. Quod ſic, quia munus à lingua, & ab obſequio eſt prætio æſtimabile, quo fit vſura, & obligatio naturalis re-
2 digeretur in obligationem ciuilem, ſed ſecus eſſet, ſi quis mutuaret ſolum ob amicitiam acquirendam, & non ob alium finē, etiam ſi poſtea ex illa amicitia aliquid boni conſequeretur, & vt ſi quis ſolueret vſuram pro pecunia accepta ab amico ad vſuram, vt ei gratum faciet, quia ille inuenire non poterat, non eſſet illud ſoluere, nec recipere.

3 Nec eſſet vſura, ſi quis mutuaret cum intentione acquirendæ rei prætio inextimabilis, vt mutuare pauperi ob meritum apud Deum, & ſimil.

Sed eſſet Vſura, ſi quis mutuaret alteri cum pacto, vt ille pro eo, vel altero ad eius inſtantiam fide iuberet, quia fideiuſſio poteſt afferre damnum fideiubenti, & eſt pecunia extimabilis. *Sot.* 4. ſent. diſt. 15.

Poteſt tamen fideiubens ſine peccato, & vſura accipere pecuniam pro fideiuſſione, nam fideiuſſio eſt vendibilis, & poteſt vendi Caiet. verb. Vſura.

4 Nec erit vſura accipere aliquid ex mutuo, ratione damni emergentis, vel lucri ceſſantis, vt dictum eſt. Nau. c. 17. n. 201.

5 Sed notandum, damnum emergens poſſe interuenire in mora ſoluendi per debitorem, cum ſit ſoluendus, & eſt in mora ex qua prouenit damnum mutuanti, qui mutuauit rogatus à debitore, vt quia non ſoluit pecuniam debitam ante meſſes, qua mutuans erat paratus emere triticum, vel hordeum, cum poſtea carius coactus ſit emere, tenetur mutuatarius ſoluere illud plus quod dicitur damnum emergens, & intellige de damno intrinſecè proueniente, vt in cariori emptione frumenti, vel hordei, & hoc ceſſante omni fraude, nō autē de alio aliquo damno, ꝙ emerſiſſet, vt quia fuit debitor in mora ſoluendi mutuatā pecuniam, nō potuit emere trabes, vnde corruit domus, & oppreſſit oues fœtas, &c. Et hoc ſi ſine dolo non ſoluit, aliàs teneretur. Sed ſi erat ille paratus illa pecunia reficere domum, quæ corruit, tenetur mutuatarius vltra ſortem principalem ad reficiendum damna in refectionem domus.

Ita etiam teneretur ad damnum emergens, qui fuit in mora, vnde creditor non potuit soluere eius debita, & proinde soluit pœnã ex instrumento incusato, & alia damna passus est in curia.

Imò in mora debitoris potest quis sine vsura recipere ab eo omne damnum, quod passus esset creditor coactus vendere eius merces viliori prætio pro soluendis debitis, vt etiam non esset vsura recipere, quod & ipse pro vsura soluisset suis creditoribus.

Sed hic bene aduertendum, quod interesse debet esse verè ex culpa debitoris, & illius mora, non autem ex negligentia creditoris, vel malitia, & quod aliter facere vllo modo faciliori potuit, quam soluere, vel damnum euitare, quia si aliter facere potuisset faciliter, vt à creditore impetrare dilationem, vel aliunde prouidere, & non soluere, & non fecit, non poterit recipere antedictum damnum emergens. Gabriel Biel. 4. d. 15. qu. 11. (Dixi faciliter) quia cum difficultate, vel erubescentia, vel alia iactura non tenetur mutuans ad supradicta euitanda.

QVAESITVM CLXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *In mutuo coacto, quando quis per vim mutuat Superiori, vel Patriæ potest à principio exigere damnum emergens cessante fraude.*

2 *Item quando à principio patitur damnum, & mutuatarius fuit certioratus, & consentit.*

An licet pacisci, vel exigere damnum emergens, etiam ante moram, & à principio sine vsura?

1 DIC. Quod in mutuo coacto, quando quis per vim mutuat Superiori, vel Patriæ, potest exigere à principio damnum emergens, cessante omni fraude, vt si mutuans erat negotiaturus cum illa pecunia in negotio honesto, & solito afferre lucrum, nec habet aliam pecuniam otiosam, & cogitur mutuare, tunc potest exigere interesse deductis expensis, & alijs verè deducendis. Nauar. c. 17. num. 211. & 283.

2 Ita etiam poteſt quis à principio paciſci de damno emergenti,quando à principio patitur illud,& de eo fuit certioratus mutuatarius,& conſentit,aliàs ſi tacitus mutuauit,nil poteſt exigere de damno,quod pateretur ante moram, bene verum poſset exigere intereſse, quod pateretur in caſu non ſolutionis temporis præſcripti. Sot.de Iuſt.& Iur.q.1.art.3. Itaque in tribus caſibus poteſt exigi damnum emergens, primo in mora debitoris in ſoluendo: ſecundo in mutuo coacto: tertio, quando à principio fit pactum de intereſse, quod quis realiter patitur, & eſt communis opinio.

QVAESITVM CLXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *In quatuor caſibus licitum eſt exigere vltra ſortem ratione lucri ceſſantis.*

2 *Non licet petere lucrum ceſſans,qui mutauit ſponte, & ex beneuolentia.*

3 *Quando licitum eſt paciſci de lucro ceſſante explicatur.*

An liceat vltra ſortem principalem exigere ratione lucri ceſſantis?

1 DIC. Quod ſic in quatuor caſibus; primo, quando exigitur poſt moram creditoris: ſecundo, quando debitor eſt in culpa, & creditor ceſset a lucro; tertio, vt illa pecunia eſſet expoſita, nec haberet aliam ocioſam, & hoc ceſsante omni fraude· quarto,quando creditor mutuauit per vim, vel per metum,tunc poteſt a principio exigere lucrum ſibi ceſsans pro pecunia mutuata, qua paratus erat negotiari. Itaque licet exigere lucrum ceſsans poſt moram debitoris, ceſsante fraude, & cũ culpa debitoris,& hoc procedit, ſiue creditor mutauit ſponte, ſiue rogatus, & in alijs caſibus, vt ſupra.

2 Sed non licet petere lucrum ceſsans, quando mutauit amico motus beneuolentia,& ab illo rogatus. Innoc.in cap.fin.de vſura. & eſt ratio, quia ſponte mutauit,& ſponte videtur noluiſſe

luisse lucrum ex pecunia illa, imò voluisse tacite sibi ex illa pecunia lucrum cessare.

In hoc Nauar. videtur sentire mutuantem rogatum, siue etiã sponte cui cessauit lucrum ex mutuo posse à principio pacisci de illo, dummodo nõn recipiat, nisi post verè constitum, quantum verisimiliter lucratus esset, nisi mutuasset amico.

Alij dicunt eum, qui mutauit amico rogatus, & qui mallet omni alia via lucrare, quam mutuo, posse à principio pacisci de lucro cessante ob impedimentum negotiationis, sed requiritur vt mutuans sit solitus negotiari, & illa pecunia mutuata sit exposita negotiationi, nec haberet aliam in capsa, & quod sit de proximo cum ea negotiaturus, & mutuum sit ad tempus, non per semper, & vt lucrum cessans sit certum, & ratione ipsius, & non mutui exigatur illud plus ad arbitrium boni viri, deductis expensis, vt supra. Sylu. verb. Vsura. 1. §. 19. Caiet. Secunda Secundæ qu. 58. D. Anton. 3. p. tit. 12. c. 6. §. 10. Biel. 4. sent. dist. 15. q. 11. & istorum est probabilior opinio.

3 Sed lucrum cessans non potest peti ab eo, qui sponte obtulit, & mutauit, etiam si de proximo erat negotiaturus de illa pecunia, nec de pecunia destinata illicitæ negociationi, nec si mutuauit vsuro ad malum finem, vt pro meretricio vel pro patrando homicidio, nec si mutuet existenti in extrema necessitate.

QVAESITVM CLXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *In casu quo potest peti lucrum cessans, non licet taxari à principio secundum Canonistas; secundum Theologos licet deductis expensis, laboribus, & periculis.*

2 *Vtraque sententia reconciliatur ab Authore.*

An liceat in casu quo possit peti lucrum cessans taxari à principio?

1 DIC. Secundum Canonistas, quod non, quia mercatores non semper lucrantur, & per consequens non sem-

per

per cessat eis lucrum, sed secundum Theologos, dic licere deductis expensis, laboribus, & periculis.

2 Sed pro concordia, dic, quod aut lucrum cessans esset causa mutui de negotijs mercatorum, & tunc non liceret, vt sentiunt Canonistæ ob incertitudinem, aut est census ob mutuum, de aliquo fundo fructifero, & tunc licet taxari à principio, deductis expensis, &c. dummodo taxa sit discreta arbitrio prudentis viri secundum maiorem, vel minorem fructuum incertitudinem, nam fructus agrorum sunt incertiores, quam fructus censuum, & simil. Hæc Bulla Pij V. quæ incipt; In eam. prohibet hanc taxationem, nam loquitur de cambijs.

Nota hic, quod interesse lucri cessantis, vel damni emergentis debetur, si conueniatur ex pacto solito negotiari. Osasc. dec. 143. Imò mercatori debetur extra contractum. Magon. decis. Flor. 32.

QVAESITVM CXC.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans principaliter ob amicitiam, secundario ob aliquam vtilitatem, non est vsurarius.*

2 *Esset tamen vsurarius mentalis, etiam si absque expressione haberet intentionem aliquid habendi*

An esset vsura, si quis mutuaret principaliter ob amicitiã, sed secũdario aliquid speraret vtilitatis?

1 DIC. Quod non, quia principalis intentio facit vsuram, etiam si sine illo vtili non mutuaret, dummodo, vt dictum est, principaliter ob amicitiam mutuetur. Caiet. verb. Vsura mental. Sot. 6. de Iust. & Iur. q. 1. art. 2.

2 Sed esset vsurarius mentalis, qui sine vlla expressione habendi aliquid, mutuaret cum intentione principali habendi, & hic tenetur restituere id, quod habuit à mutuatario, etiam si nullo signo expresserit, sed vt ipse sperabat, & eo magis si aliquo signo expresserit cum mutuatario.

Verum

Verum, si daretur à mutuatario gratuitò, & non eo modo, quo sperabatur à mutuante, & ab eo, modo, quo datur, acceptetur, non tenetur restituere secundum veriorem opinionem, sed horum difficillima est inuestigatio.

Nota obiter, quod Clericus pauper potest exercere aliquod opus. Glos. in c. Canonum. 14. quæst. 4. c. 1. de celeb. miss. Did. in c. Clerici. de vita, & honest. Cler. c. Diaconi. li. 3. 93. dist. vbi dicit Hieronymus, mendicat infœlix in plateis Clericus solus Episcopus incumbit bonis, solus vtitur ministerio, solus vniuersa vendicat, solus partes inuadit alienas, solus occidit vniuersos, &c.

QVAESITVM CXCI.

SVMMARIVM.

1 *Vsura est, si quis deponat aliquid penes aliquem pacto, vt illo vtatur, sperans ex vsu aliquid comodi, &c.*

2 *Mutuans, vt recuperat pecuniam sibi debitam, vel damnum sibi factum, vel interesse, vel legatum de quo non potest hæres cogi, quia non fuit stipulatum, non est vsura.*

An esset vsura, si quis deponat aliquid penes aliquem pacto, vt ille vtatur, sperãs ex vsu habere aliquid comodi, & hoc principaliter ab eo intendatur?

1 DIC. Quod sic. Nauar. c. 17. num. 381. Sicut etiam esset vsura, si quis mutuaret pecuniam pro faciliori recuperatione alterius pecuniæ ab eodem mutuatario, vel faciendo eum obbligare de prima pecunia. Nauar. lo cit. num. 81.

Sed hic nota, quod non est vsura, si quis mutuat, vt recuperet pecuniam sibi debitam, vel damnum sibi factum, vel interesse passum, quod aliàs recuperare non potest, dummodo sint illa liquida, & verè ei debeantur.

2 Nec esset vsura, qui mutuaret pro recuperatione alicuius legati, de quo, quia non fuit stipulatum non posit hæres cogi, sed cum mutuo soluit. Abb. in cap. Plerique. de immun. Ecclesiastica. Medin. c. 1. de Vsura. QVAE-

QVAESITVM CXCII.

SVMMARIVM

1 *Mutuans ne iniuste accusetur, vel testificetur iniustè contra ipsum, non est vsura.*

2 *Vsura tamen est mutuare ne iuste accusetur. &c. & recipiens tenetur ad restitutionem.*

An sit vsura, si mutuo alicui qui volebat me iniustè accusare, vel iniustè testificari contra me, aut meos amicos, vel consanguineos?

1 DIC. Non esse vsuram, quia licet cuique redimere iniustam vexationem c. dilectus. §. de simon.

2 Secus esset si quis mutuaret iustè accusanti, vel iustè testificari volenti, vt desisteret, quia tunc non licet mutuare, & recipiens tenetur restituere.

De Vsura circa pignus, &c.

QVAESITVM CXCIII.

SVMMARIVM.

1 *Vsura in pignore duobus modis cadere potest, qui explicantur.*

Quot modis vsura possit cadere in pignore?

1 DIC. His modis: primo, quando quis vtitur pignore, cuius vsus est præcio extimabilis, vt pallio dato in pignus vel alia re fructifera, & tunc vsusfructus debet computari in sortem principalem, non solum fructus percepti, sed qui percipi potuerunt, & in Curia vtentis non sunt percepti.

2 Sed fallit hæc Regula in genere, qui non comittit vsuram, si vtitur

pacto, vt determinato tempore, vel ad arbitriū creditoris ei restituatur, vel prætium?

1 DIC. Quod si verisimiliter frumentum potest in posterum plus minusuè valere, tunc ratione incertitudinis non esset vsura, etiamsi tempore quo restituitur plus valeret, sed si crederetur verisimiliter frumentum plus valiturū tempore restitutionis, ad quod tempus frumentum erat conseruandum, vt venderetur, esset vsura.

2 Sed si frumentum erat duraturum, & mutuans, vel vendens pecunia credita, erat seruaturus vsque ad aliquod tempus, puta ad mensem Maij, & tunc venditurus, non esset vsura mutuare, vt soluatur, vel restituatur de mense Maij, sed esset de prætio currenti demēdum quantum pro impensa horrei, & alijs necessarijs, vsque ad dictum tempus erogatum fuit.

3 Secus esset, si frumentum non erat durabile, nec mutuans erat seruaturus, quia tunc non posset peti, nisi prætium currens tempore consignationis, aliàs esset vsura, vt dictum est.

Et nota, quod vsura est vitium contra naturam, cum pecunia germinat pecuniam, quod natura est impossibile, cum sit tantū in mensura rerum. ff. de contradi. vendit 10. l. 1. vt in cap. eijciens. 88. dist. & venditur vsus rerum vbi non est. Panorm. in Tract. de vsuris. de senis. Consil. 303. Rom. Consil. 323. & cuius sit Canonistæ, vel Theologi cognoscere de vsuris. vide Ancharan. in disput. incipiente An. in c. in Ciuitate de vsuris. Consil. 1. 2. Volum.

QVAESITVM CLXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Vsura est mutuare vinum optimum in mense Ianuarij, cum pacto, vt ei optimum vinum reddatur in mense Augusti, etiam si esset illud seruatum ad dictum tempus, nisi prætiū ratione periculorum mitigetur.*

2 *Vsura est mutuare censum, vt debitor illos exigat à tali, & tali*

tali, & vt sibi restituatur in tali tempore in pecunia numerata.

An esset Vsura si quis mutuaret vinum in mense Ianuarij cum pacto, vt reddatur ei vinum optimũ in mense Augusti, vel prætium, quo valebit optimum vinum in illo mense?

1 DIC. Quod sic, etiam si vinum erat seruaturus mutuans vsque ad dictum tempus, etiam si vinum videbatur optimum, quia multa possunt interuenire pericula in vino, & maximè æstiuo tempore, sed posset excludi vsura ab hoc mutuo, si ratione periculorum, & laborum mitigaretur prætium, vel esset liberum emptori soluere ad libitum prætio currenti.

2 Ita etiam esset vsura, qui mutuaret centum, sed cum pacto, vt debitor illos sibi exigat a tali, vel tali, & vt sibi restituatur in tali tempore in pecunia numerata, quia mutuans sentiret commodum ex mutuo pecunia extimabile, & debitori faceret expensas, pro exigendo, vel etiam cum labore, si sine expensis. Vt esset etiam vsura mutuare in vno loco, vt restituatur in altero, quia esset grauare debitorem in expensis conducendi pecuniam de vno loco in alium.

QVAESITVM CLXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Vsura est mutuare messoribus, vel vindemiatoribus, &c. cũ pacto, vt tempore messis, vel vindemiæ præstent ei operam prætio determinato, & minori quam currit.*

2 *Secus est, quando datur pro arrha pro operibus.*

3 *In solutionibus anticipatis cum obligatione aliquid faciendi, est vsura, & ex hoc multi casus resoluuntur.*

An esset vsura mutuare messoribus, vel vindemiato-

ribus, aut alijs laboratoribus cum pacto, vt teneantur mutuanti præstare ei operam tempore messium, aut vendemiarum, & similium prætio determinato, & minori quam currit?

1 DIC Esse vsuram, tum ob obligationem, quæ est prætio extimabilis, tum etiam ob diminutam mercedem. Imò esset vsura, mutuare operarijs cum obligatione præstandi operas, etiam prætio currenti, & hoc ratione obligationis, vt dictum est, secus si merces augeretur ratione obligationis. Sot. lib. 6. de Iust. & Iur. q. 1. art. 2.

2 Sed quando datur arrha pro operibus, vt fit in Apulea cum messoribus non est vsura, quia non est mutuum, sed locatio operarum, dummodo absit fraus ob anticipationē illius arrhæ, aliàs esset iniustitia, & non vsura. Sot. 4. sent. dist. 15. quia extimatio operarum est incerta, & colonus est in tutto de habendis operarijs.

3 Itaque in anticipatis solutionibus cum obligatione aliquid faciendi, est vsura, nisi illa obligatio recōpensetur maiori mercede, vt dictum est, secus in locatione operæ.

Similiter esset vsura, si quis mutuaret alicui, vt tempore messis, vel vindemiæ vendere habeat mutuanti frumenta, vel vina etiam prætio currenti, & hoc ratione obligationis, secus si daretur arrha, quia arrha non est mutuū, & hoc est attendendum nā per arrha non est mutuum, & hoc est attendendum, an per arrha, vel pro mutuo detur. Nauar. c. 17. num 221.

Vt esset etiam vsura si quis mutuaret cum obligatione mutuarij eum adire ad suum molendinum, aut ad suam apotecam, aut ad quemuis locum exercitij, etiam si non grauetur in prætio.

Sed in hoc casu mutuans non tenetur restituere, nisi quantū mutuatarius esset grauatus ratione obligationis, puta, quia potuisset ire alio, vbi minus soluisset, vel cum minori prætio vecturæ, & similium, & tunc mutuans tenetur resarcire damnū passo, & illum liberare à tali obligatione est prætio extimabilis.

Nam

Nam licet lege Antidorali tenetur quis benefacere benefacienti, tamen pacto adiuncto fit obligatio ciuilis, quæ facit vſuram.

Sed dicerem tunc obligationem inducere vſuram, ratione mutui, quando ex obligatione inducitur damnum obligato, & vtile mutuanti, aliàs non. Et an pecunia poſſit vendi, vel locari. vide Anch. in cap. peccata venial. de Reg. Iur. Gloſ. 14. q. 6. c. 1.

QVAESITVM CLXXXIIII.

SVMMARIVM.

1 Mutuans de præſenti cum pacto aliquam rem, vt alter remutuet aliam rem non eſt vſura.

An eſſet vſura, ſi quis mutuaret de præſenti aliquã rem cum pacto, vt alter remutuaret aliam rem?

1 DIC. Quod ſic, ratione pacti, ſed quando remutuatio eſſet gratuita, & libera, non eſſet vſura. D. Thom. Secũda Secundæ. q. 78. art. 2. Ita etiam eſſet vſura mutuare communitati, vel alteri cuiuis, vt mutuans ſit immunis à ſolutione collectarum debitarum, vel aliarum quarumuis impoſitionum, iuſtè tamen impoſitarum, nam in iniuſtis impoſitionibus non eſſet vſura, quia licitum eſt redimere vexationẽ. Sylu. verb. Vſura. 1. Ita etiam eſſet vſura, ſi quis mutuaret alteri cũ pacto expreſſo, ſeu tacito, vel ea intentione, vt mutuatarius conducere habeat fundum mutuantis, etiam prætio, quo ab alijs communiter cõduceretur, & vſus fundi mereretur, ſecus, ſi conduceretur eo prætio, quo ab alijs extimatur, & in hoc caſu tenetur mutuans eximere mutuatarium ab obligatione, & reſtituere quantum factus eſſet ditior.

QVAESITVM CLXXXV.

SVMMARIVM.

1 Mutuans cum pacto, vel intentione, vt nomine ſuo detur aliquid conſanguineo, vel amico; etiam Eccleſiæ, vel pauperibus, vel vt mutuatarius eis remitteret aliquod damnũ; cõmittit vſuram.

An eſſet vſura mutuare cum pacto, ſeu intentione, vt detur alteri aliquod notabile nomine mutuantis, vt conſanguineo, vel amico?

1 DIC. Quod ſic, etiam ſi detur ex pacto eleemoſina loco pio, vel pauperibus, quia mutuatarius ex omnibus ſentit damnum, & nō licet lucrari vſura, etiā pro emendo Calice pro ſacro myſterio, nec pro redimendis captiuis. cap. ſuper eo. de vſura. Nauar. c. 17. num. 237.

Vt etiam eſſet vſura, ſi quis mutuaret cum pacto, vt mutuatarius remitteret aliquod damnum, ſecus ſi pactum eſſet, vt remitteretur iniuria. Nauar. c. 17. num. 237. D. Anton. & Sylu. in verb. Vſura. alia ratione, quam Nauar. qui aſſerit, quia iniuriæ pæna non debetur in foro conſcientiæ.

Sicut non eſſet vſura, ſi quis mutuaret pecuniam, qua volebat emere rem fructiferam cum pacto, vt ſingulis annis ſoluatur ei quantum res fructifera afferret fructus, deductis expenſis. Nauar. loco citato.

QVAESITVM CLXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans cum pacto alicui, vt ſit ei amicus, ex cuius amicitia aliquod bonum ſperat, committit vſuram.*
2 *Vſura non eſt mutuare ob ſolum amicitiam.*
3 *Vel ob rem non extimabilem pecuniā.*
4 *Nec eſt vſura recipere aliquid ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis.*
5 *Damnum emergens poteſt interuenire in mora ſoluendi per debitorem.*

An eſſet vſura, ſi quis mutuaret viro probo cū pacto expreſſo, vel tacito, vt ſit amicus mutuanti, ex cuius amicitia ſperat ille aliquod bonū, vt munus à lingua, vel ab obſequio?

DIC

1 DIC. Quod ſic, quia munus à lingua, & ab obſequio eſt prætio æſtimabile, quo fit vſura, & obligatio naturalis redigeretur in obligationem ciuilem, ſed ſecus eſſet, ſi quis mu-
2 tuaret ſolum ob amicitiam acquirendam, & non ob alium finẽ, etiam ſi poſtea ex illa amicitia aliquid boni conſequeretur, & vt ſi quis ſolueret vſuram pro pecunia accepta ab amico ad vſuram, vt ei gratum faciet, quia ille inuenire non poterat, non eſſet illud ſoluere, nec recipere.

3 Nec eſſet vſura, ſi quis mutuaret cum intentione acquirendæ rei prætio inextimabilis, vt mutuare pauperi ob meritum apud Deum, & ſimil.

Sed eſſet Vſura, ſi quis mutuaret alteri cum pacto, vt ille pro eo, vel altero ad eius inſtantiam fide iuberet, quia fideiuſſio poteſt afferre damnum fideiubenti, & eſt pecunia extimabilis. Sot. 4. ſent. diſt. 15.

Poteſt tamen fideiubens ſine peccato, & vſura accipere pecuniam pro fideiuſſione, nam fideiuſſio eſt vendibilis, & poteſt vendi Caiet. verb. Vſura.

4 Nec erit vſura accipere aliquid ex mutuo, ratione damni emergentis, vel lucri ceſſantis, vt dictum eſt. Nau. c. 17. n. 201.

5 Sed notandum, damnum emergens poſſe interuenire in mora ſoluendi per debitorem, cum ſit ſoluendus, & eſt in mora ex qua prouenit damnum mutuanti, qui mutuauit rogatus à debitore, vt quia non ſoluit pecuniam debitam ante meſſes, qua mutuans erat paratus emere triticum, vel hordeum, cum poſtea carius coactus ſit emere, tenetur mutuatarius ſoluere illud plus quod dicitur damnum emergens, & intellige de damno intrinſecè proueniente, vt in cariori emptione frumenti, vel hordei, & hoc ceſſante omni fraude, nõ autẽ de alio aliquo damno, quod emerſiſſet, vt quia fuit debitor in mora ſoluendi mutuatã pecuniam, nõ potuit emere trabes, vnde corruit domus, & oppreſſit oues fœtas, &c. Et hoc ſi ſine dolo non ſoluit, aliàs teneretur. Sed ſi erat ille paratus illa pecunia reficere domum, quæ corruit, tenetur mutuatarius vltra ſortem principalem ad reficiendum damna in refectionem domus.

Ita etiam teneretur ad damnum emergens, qui fuit in mora, vnde creditor non potuit soluere eius debita,& proinde soluit pænā ex instrumento incusato,& alia damna passus est in curia.

Imò in mora debitoris potest quis sine vsura recipere ab eo omne damnum, quod passus esset creditor coactus vendere eius merces viliori prætio pro soluendis debitis,vt etiam non esset vsura recipere, quod & ipse pro vsura soluisset suis creditoribus.

Sed hic bene aduertendum, quod interesse debet esse verè ex culpa debitoris,& illius mora,non autem ex negligentia creditoris,vel malitia,& quod aliter facere vllo modo faciliori potuit,quam soluere,vel damnum euitare,quia si aliter facere potuisset faciliter,vt à creditore impetrare dilationem,vel aliunde prouidere, & non soluere, & non fecit, non poterit recipere antedictum damnum emergens. Gabriel Biel. 4. d.15. qu.11. (Dixi faciliter) quia cum difficultate, vel erubescentia,vel alia iactura non tenetur mutuans ad supradicta euitanda.

QVAESITVM CLXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *In mutuo coacto, quando quis per vim mutuat Superiori, vel Patriæ potest à principio exigere damnum emergens cessante fraude.*

2 *Item quando à principio patitur damnum, & mutuatarius fuit certioratus, & consentit.*

An licet pacisci, vel exigere damnum emergens, etiam ante moram, & à principio sine vsura?

1 DIC. Quod in mutuo coacto,quando quis per vim mutuat Superiori,vel Patriæ,potest exigere à principio damnum emergens,cessante omni fraude, vt si mutuans erat negotiaturus cum illa pecunia in negotio honesto, & solito afferre lucrum, nec habet aliam pecuniam otiosam, & cogitur mutuare, tunc potest exigere interesse deductis expensis, & alijs verè deducendis. Nauar.c.17.num. 211. & 283.

2 Ita etiam potest quis à principio pacisci de damno emergenti, quando à principio patitur illud, & de eo fuit certioratus mutuatarius, & consentit, aliàs si tacitus mutuauit, nil potest exigere de damno, quod pateretur ante moram, bene verum posset exigere interesse, quod pateretur in casu non solutionis temporis præscripti. Sot. de Iust. & Iur. q. 1. art. 3. Itaque in tribus casibus potest exigi damnum emergens, primo in mora debitoris in soluendo: secundo in mutuo coacto: tertio, quando à principio fit pactum de interesse, quod quis realiter patitur, & est communis opinio.

QVAESITVM CLXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *In quatuor casibus licitum est exigere vltra sortem ratione lucri cessantis.*

2 *Non licet petere lucrum cessans, qui mutauit sponte, & ex beneuolentia.*

3 *Quando licitum est pacisci de lucro cessante explicatur.*

An liceat vltra sortem principalem exigere ratione lucri cessantis?

1 DIC. Quod sic in quatuor casibus; primo, quando exigitur post moram creditoris: secundo, quando debitor est in culpa, & creditor cesset a lucro; tertio, vt illa pecunia esset exposita, nec haberet aliam ociosam, & hoc cessante omni fraude· quarto, quando creditor mutuauit per vim, vel per metum, tunc potest a principio exigere lucrum sibi cessans pro pecunia mutuata, qua paratus erat negotiari. Itaque licet exigere lucrum cessans post moram debitoris, cessante fraude, & cũ culpa debitoris, & hoc procedit, siue creditor mutauit sponte, siue rogatus, & in alijs casibus, vt supra.

2 Sed non licet petere lucrum cessans, quando mutauit amico motus beneuolentia, & ab illo rogatus. Innoc. in cap. fin. de vsura. & est ratio, quia sponte mutauit, & sponte videtur noluisse

luisse lucrum ex pecunia illa, imò voluisse tacite sibi ex illa pecunia lucrum cessare.

In hoc Nauar. videtur sentire mutuantem rogatum, siue etiã sponte cui cessauit lucrum ex mutuo posse à principio pacisci de illo, dummodo nõn recipiat, nisi post verè constitum, quantum verisimiliter lucratus esset, nisi mutuasset amico.

Alij dicunt eum, qui mutauit amico rogatus, & qui mallet omni alia via lucrare, quam mutuo, posse à principio pacisci de lucro cessante ob impedimentum negotiationis, sed requiritur vt mutuans sit solitus negotiari, & illa pecunia mutuata sit exposita negotiationi, nec haberet aliam in capsa, & quod sit de proximo cum ea negotiaturus, & mutuum sit ad tempus, non per semper, & vt lucrum cessans sit certum, & ratione ipsius, & non mutui exigatur illud plus ad arbitrium boni viri, deductis expensis, vt supra. Sylu. verb. Vsura. 1. §. 19. Caiet. Secunda Secundæ qu. 58. D. Anton. 3. p. tit. 12. c. 6. §. 10. Biel. 4. sent. dist. 15. q. 11. & istorum est probabilior opinio.

3 Sed lucrum cessans non potest peti ab eo, qui sponte obtulit, & mutauit, etiam si de proximo erat negotiaturus de illa pecunia, nec de pecunia destinata illicitæ negociationi, nec si mutuauit vsuro ad malum finem, vt pro meretricio vel pro patrando homicidio, nec si mutuet existenti in extrema necessitate.

QVAESITVM CLXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *In casu quo potest peti lucrum cessans, non licet taxari à principio secundum Canonistas; secundum Theologos licet deductis expensis, laboribus, & periculis.*

2 *Vtraque sententia reconciliatur ab Authore.*

An liceat in casu quo possit peti lucrum cessans taxari à principio?

1 DIC. Secundum Canonistas, quod non, quia mercatores non semper lucrantur, & per consequens non semper

per cessat eis lucrum, sed secundum Theologos, dic licere deductis expensis, laboribus, & periculis.

2 Sed pro concordia, dic, quod aut lucrum cessans esset causa mutui de negotijs mercatorum, & tunc non liceret, vt sentiunt Canonistæ ob incertitudinem, aut est census ob mutuum, de aliquo fundo fructifero, & tunc licet taxari à principio, deductis expensis, &c. dummodo taxa sit discreta arbitrio prudentis viri secundum maiorem, vel minorem fructuum incertitudinem, nam fructus agrorum sunt incertiores, quam fructus censuum, & simil. Hæc Bulla Pij V. quæ incipt; In eam. prohibet hanc taxationem, nam loquitur de cambijs.

Nota hic, quod interesse lucri cessantis, vel damni emergentis debetur, si conueniatur ex pacto solito negotiari. Osasc. dec. 143. Imò mercatori debetur extra contractum. Magon. decis. Flor. 32.

QVAESITVM CXC.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans principaliter ob amicitiam, secundario ob aliquam vtilitatem, non est vsurarius.*

2 *Esset tamen vsurarius mentalis, etiam si absque expressione haberet intentionem aliquid habendi*

An esset vsura, si quis mutuaret principaliter ob amicitiā, sed secūdario aliquid speraret vtilitatis?

1 DIC. Quod non, quia principalis intentio facit vsuram, etiam si sine illo vtili non mutuaret, dummodo, vt dictum est, principaliter ob amicitiam mutuetur. Caiet. verb. Vsura mental. Sot. 6. de Iust. & Iur. q. 1. art. 2.

2 Sed esset vsurarius mentalis, qui sine vlla expressione habendi aliquid, mutuaret cum intentione principali habendi, & hic tenetur restituere id, quod habuit à mutuatario, etiam si nullo signo expresserit, sed vt ipse sperabat, & eo magis si aliquo signo expresserit cum mutuatario.

Verum

QVAESITVM CXCII.

SVMMARIVM

1 *Mutuans ne iniuste accusetur, vel testificetur iniustè contra ipsum, non est vsura.*

2 *Vsura tamen est mutuare ne iuste accusetur. &c. & recipiens tenetur ad restitutionem.*

An sit vsura, si mutuo alicui qui volebat me iniustè accusare, vel iniustè testificari contra me, aut meos amicos, vel consanguineos?

1 DIC. Non esse vsuram, quia licet cuique redimere iniustam vexationem c. dilectus. §. de simon.

2 Secus esset si quis mutuaret iustè accusanti, vel iustè testificari volenti, vt desisteret, quia tunc non licet mutuare, & recipiens tenetur restituere.

De Vsura circa pignus, &c.

QVAESITVM CXCIII.

SVMMARIVM.

1 *Vsura in pignore duobus modis cadere potest, qui explicantur.*

Quot modis vsura possit cadere in pignore?

1 DIC. His modis: primo, quando quis vtitur pignore, cuius vsus est præcio extimabilis, vt pallio dato in pignus vel alia re fructifera, & tunc vsusfructus debet computari in sortem principalem, non solum fructus percepti, sed qui percipi potuerunt, & in Curia vtentis non sunt percepti.

2 Sed fallit hæc Regula in genere, qui non comittit vsuram, si vtitur

ut possit emptor intra tale tempus uti fructu suæ industriæ in re uendita.

QVAESITVM CXCV.

SVMMARIVM.

1 *In venditione, & emptione potest interuenire mutuum interpratatiuum, & potest cōmitti vsura.*
2 *Prætia rerum non consistunt in indiuisibili, sed habent latitudinem.*
3 *Vendere vltra latitudinem prœtij est peccatum mortale, & posset esse vsura, vt explicatur.*
4 *Res vendenda est, non quantum quisque potest, sed quantum valet.*

An posit cadere vsura in uenditone, & emptione?

1 DIC. In emptione, & uenditione posse esse mutuum interpratatiuum, & hoc modo usuram, ut quando uenditur res ad tempus, & ratione uenditionis datur aliquid ultra iustum prætium ob expectatam pecuniam, uel minus ob anticipatam solutionem.

2 Vbi nota prætia rerum non consistere in indiuisibili secundum Scot. 4. sent. d. 15. q. 2. Sed habere suam latitudinem, scilicet suprema, media, & infima: Ideoque una res, quæ regulariter solet ualere uiginti duobus prætio summo, & duo de uiginti prætio infimo, & omnia ista prætia uocantur iusta, tunc dic ob dilatam solutionem posse uendi prætio summo, & ob anticipatam prætio infimo, & non esse usuram.

3 Sed si uenderet ultra latitudinem prætii peccaret mortaliter & comitteret usuram, si quis uenderet equum expectata pecunia triginta, uel quadraginta, qui numerata, ualeret uiginti, & simil. Dic in alijs uenditionibus, & ratio est, quia illud superfluum reputatur, ac si esset mutuum datum pro dilatione concessa

ceſsa ad ſoluendum qua uidetur uendi tempus, quod non licet. Nauar. c. 23. num. 31. Sylu. uerb. Empt. n. 7. D Thom. Secunda Secundæ. q. 78. art. 2.

4 Vbi nota non licere uendi rem, quantum quisque poteſt, ut determinat tam ius ciuile, quam Canonic. & habetur 10. q. 2. c. hoc ius. Sed quantum ualet, & ratio eſt, quia uenditio, & emptio pertinent ad iuſtitiam comutatiuuam, quæ conſiſtit in æqualitate. D. Thom. Secunda Secundæ qu. 77.

QVAESITVM CXCVI.

SVMMARIVM

1 *Rogatus ab amico vendit rem plus prætio currenti, nam si conſeruaretur tanti eſset valitura, non comitti vſuram.*

An liceat alicui vendere hodie frumentum, vel aliud quoduis plusquam valet prætio currenti, quia erat conſeruaturus in aliud tempus, in quo plus ualiturum erat, ſed rogatus ab amico uendit?

1 DIC. Licere, quando vere erat conſeruaturus pro illo tempore, & res poterat durare, & deducantur expenſæ, & pericula ex prætio, Imò concurrentibus dictis conditionibus poteſt etiam ſtabiliri prætium, ſed deficiente aliquá dictarum conditionum eſſet vſura. Sot. lib. 6. de Iuſt. & Iur. qu. 4. art. 2. Sylu. verb. Vſura 2. num. 2. Sed Scot. Doctor ſubtilis addit etiam in concurſu dictarum conditionum prætium eſſe taxandum arbitrio boni viri conſideratis conderandis. 4. ſent. diſt. 15.

QVAESITVM CXCVII.

SVMMARIVM.

1 *Poteſt mercator vendere rem, quam intendebat conſertare ad ven-*

ad vendendam in æstate eo pretio, quo erat tunc valitura certis tamen conditionibus. &c.

An liceat mercatori verè conseruaturo suas merces vendendas in tali tempore vere vsque ad illud duraturas, vendere illas cum conditione petendi pretium currens iustum, quando voluerit intra tempus quo ipse vendere intedebat?

1 DIC. Licere, dummodo pretium semel positum non variet, & tempore declarationis, pretium currens, erat dubium, vel ambiguum, & ponatur commune, vel mediocre, & quando in declaratione termini ad soluendum non ponatur dies, sed septimana, & stetur pretio, quod currrerit in maiori parte illius septimanæ.

QVAESITVM CXCIX.

SVMMARIVM

1 *Si quis vendat data dilatione ad soluendum, potest absque vsura emere eandem rem præsenti pecunia, dũmodo non cogitauit eam reemere, nec excedatur iustum pretium.*

2 *Duo alij casus explicantur, quando comittitur vsura propter dilationem temporis.*

An esset vsura, si quis venderet rem alicui, data dilatione ad soluendum, si postea ab illo emat minus præsenti pecunia?

1 DIC. Non esse vsuram, si vendens vere non cogitauit hoc modo reemere, dummodo non exeatur à iusto pretio, tam in venditione, quam in reemptione, sed si eo animo vendidit, vsuram commisit. Nau.c.17.n.243. Sylu.verb.Vsur.2.§.4.

2 Sicut esset vsura, si quis venderet frumentum pretio curren-

ti data dilatione ad ſoluendum plus valeret, illud plus ei ſoluatur, ſin minus ſtetur pretio prius conuento, hoc eſt mutuum interpraetatiuum in venditione, ſic artificioſa. Sylu.v.Vſur.§.5.

Vt etiam eſſet vſura, ſi quis emeret rem à non habente, & poſtea illam venditori locaret pro annua penſione, cum pacto reſtituendi præfixo tempore, rem, vel eius pretium, hic modus eſt peſſimus, & tenetur recipiens penſionem reſtituere, & tollere contractum.

QVAESITVM CC.

SVMMARIVM.

1 *Non eſt vſura emere ligna in æſtate currenti pretio, cum pacto, vt conſignentur in hyeme, dummodo aliquæ interſint conditiones.*

An ſit vſura ſi quis emat ligna, vel alia in æſtate pretio currenti, cũ pacto, vt conſignentur in hyeme?

1 DIC. Non eſſe vſuram, ſi tunc erat empturus, & deducantur expenſæ, labores, & pericula, ſi quæ interuenerũt & habeatur ratio ad decrementum lignorum, vſque ad tempus conſignationis, ſed ſi tunc non erat empturus ligna, vel ſimilia, & prædicta non deducerentur, eſſet vſura. Sylu.lo.ci.§.8.

QVAESITVM CCI.

SVMMARIVM.

1 *Vſura eſt emere debitum minori pretio, quia anticipatur ſolutio, ſi debitum ſit certum, & ſolubile ſine expenſis. &c.*

2 *Secus, ſi adſint expenſæ, pericula, &c.*

An eſſet vſura, ſi quis emeret debitum alicuius minori prætio, quia anticipatur ſolutio?

DIC.

DIC. Quod in debito certo, & quod speratur sine expēsis, periculis, aut labore exigendum, esset vsura, quia plus, quod accipitur, quod est illud minus, quod emitur, erit ratione anticipatæ solutionis.

Cum verò faciendæ essent spensæ, & cum labore, & periculis, & quia debitor est litigiosus, vel potens, tunc emere minori prætio, discreto tamen respectu dictorum non esset vsura, & non esset, si emptor ob talem emptionem pateretur interesse, & vt gratum faceret amicis, emeret. Sot. lib. 6. de Iust. & Iur. quæst. 4. art. 1.

QVAESITVM CCII.

SVMMARIVM

1 *Emere fructus acerbos minus quam postea exigentur, si summa sit incerta quoad quantitatem, non est vsura.*

1 *Nec esset vsura, si est certa quantitas, & in exigendo currit periculum, labor, &c.*

3 *Nec esset vsura, si obligatus soluere in fine anni ad preces creditoris soluit minus in principio, si aliquod tamen ex hoc patitur interesse.*

An esset vsura, si quis emat fructus acerbos, minus, quam postea exigetur?

1 DIC. Quod si fructuum est summa incerta, quo ad quātitatem, non est vsura, vt cum venditur in herba, totum 2 frumentum, quod sit in campo: sicut, si est certa quantitas, & in exigendo currit periculum, labor & impensæ, nec est vsura respectu ipsorum, vt nec esset vsura, si quis emeret stipendium militis soluendum in fine mensis minori prætio dato in principio ob periculū mortis militis, & hic habe regulam, quod actiones incertæ possunt minori prætio emi, discreto tamen ad arbitriū boni, & prudentis viri ob expensas, pericula, & labores, & hoc, cessante fraude. Nau. c. 17. n. 231. Sylu. verb. Vsur. 2. §. 14.

3 Sicut etiam non esset vsura, si quis obligatus soluere in fine anni, ad preces creditoris indigentis solueret in principio aliquid minus, si tamen ex hac anticipata solutione aliquod interesse, aut damnum patiatur soluens, alias esset vsura, si quis solueret mercedem soluendam in fine anni anticipata solutione, & haberet ab eo aliquod plus, nisi tamen, vt dictum est, aut interesse pateretur, aut damnum ex anticipata solutione, & teneretur restituere mercenario. Nauar. c. 17. num. 246.

QVAESITVM CCIII.

SVMMARIVM.

1 *Non esset vsura emere fructus acerbos per annum pretio, quo verisimiliter valere potuerunt habita ratione ad expensas labores, pericula, &c.*

2 *Esset Vsura vendere plus iusto dilata solutione, à quo timetur difficilis exactio.*

3 *Vendere iusto pretio addito pacto, vt emptore non soluente præfixo tempore teneatur soluere vltra Capitale expensas, & labores liquidando, non est vsura.*

An esset vsura, si quis emeret fructus iu herba per annum?

1 DIC. Quod si soluetur pretium, prout verisimiliter valere poterunt habita ratione ad expensas, labores, & pericula futuri euentus non esset vsura, sed si soluerentur minori pretio ob solutionem anticipatam, esset vsura.

2 Esset etiam vsura, si quis venderet alicui dilata solutione, a quo, quia timetur difficilis exactio, & dispendiũ venditur plus iusto prætio, etiam rigoroso, quia solus timor expensarum non sufficit, vt plus iusto vendatur, nam potest accidere, vt soluat sine difficultate, & expensis.

3 Sed si vendatur iusto prætio, & postea addatur pactum, vt empto-

emptore non soluẽte in præfixo tempore teneatur soluere vltra Capitale etiam expensas, & labores liquidandos, non esset vsura, quę expensæ possent etiam in principio taxari arbitrio boni, & discreti viri, quando a principio verè, & bonis coniecturis prouiderentur, licet Sot. lo. cit. videatur dicere inesse suspitionẽ vsuræ in hac anticipata conuentione, quæ sententia Soti mihi multum probabilis videtur, nam non est verisimile, quis vellet emere, & anticipare solutionem cum periculo expensarũ futurarum, sine magna vtilitate, qua ratione excessus posset causare vsuram.

QVAESITVM CCIIII.

SVMMARIVM.

1 *Vendere domum, vel agrum ad credentiam, & ob dilatam solutionem recipit fructus rei venditæ, &c. si dominium transferatur ad emptorem, & restat cum periculo ipsius, vsura est.*

2 *Remedium contra vsura est si numquam intelligatur dominium translatum vsque quo fiat integra solutio. &c.*

An committatur vsura, si quis vendat domum, vel agrum, & similia, ad credentiam, & ob dilatam solutionẽ recipit fructus rei venditæ, vel tot pro cẽtenario, & faciũt censũ, donec soluatur pretiũ?

1 DIC. Resolutè, quod si tranferatur dominium, rei venditæ ad emptorem, vt res stet periculo ipsius venditio est vsuraria, & ratio est, quia non potest percipi fructus de re aliena, cuius dominium est translatum in emptorem, & eius est periculo, & illa pensio non habet vbi fundetur, nam non in re vendita, quia est eius dominium translatum in emptorem, nec in mora soluendi ob interesse, quia venditio fuit sponte, & liberè fuit data dilatio. Ergo census fundabitur in concessione di-

lationis temporis ad soluendum, & sic vsura. D. Anton. 2. p. tit. 1. §. 20. Sylu. verb. Vsur. §. & alij grauissimi, tam Theologi, quam Canonistæ, quos enumerat. Antonucius in sua Cathec. Neapolitana.

2 Sed ad remouendam vsuram esset remedium, vt apponeretur pactum numquam intelligi debere translatum dominium rei venditæ, quousque fiat integra solutio, & tunc erit, vt locatio, & res stat periculo venditoris, & pensio licitè soluetur, sed pensio non debet excedere valorem fructuum, qui iustè ex re vendita percipi consueuerunt, vt si quis hoc modo venderet agrum centum, ex quo solent percipi deductis expensis octo annui ducati, tunc non potest venditor accipere vltra octo pro centum, & quod dicitur de tota quantitate, idem dic de parte in casu concessæ dilationis, vt supra.

Sed aduertendum in hoc contractu, vt pactum prædictum non transferendi dominij apponatur in ipsa rei venditione, & non postea, aliàs esset vsura, quia tunc res transit cum onere suo, & contractus aliter facti esent refirmandi iuxta superius notata, secundum veriorem opinionem, licet aliqui Legistæ contrarium sentiant.

QVAESITVM CCV.

SVMMARIVM.

1 *Res destinatæ humano vsui, debent vendi pretio currenti.*

2 *Quæ non sunt destinatæ humano vsui, vt gemmæ, possunt, vendi, quantũ ab emente æstimantur cessante fraude.*

3 *Res destinatæ humano vsui possunt, vt explicatur, aliquando plus vendi. &c.*

An sit semper verum, quod res tantum valet, quantum vendi potest?

1 DIC. distinguendo, quod aut res venialis, etiam de illis quæ sunt destinatæ vsui homano, vt domus, merces, & milia, debent vendi præcio currenti, secundum rei extimationem

tionem, in loco, & tempore, & considerata rei quantitate.

2 Si vero res venialis non est de his, quæ sunt accommodata vsui humano ordinario, vt gemmæ, considerata secundũ cuiuscunque affectionem, tunc potest vendi quantum extimatur ab emente prudenti, & sciente illam rem, cessante omni fraude, & tunc illa res tantum valet, quantum vendi potest.

Sed loquendo de rebus ad vsum humanum destinatis, dic, quod possunt aliquando aliquo plus vendi, quando vendere sit cum interesse venditoris, & ad instantiam emptoris, cui res venialis esset commoda. Nauar. c. 23. num. 83. Sot. lib. 6. de Iust. & Iur. q. 3. art. 1.

Sed tamen non propter hoc venditor debet emptorem suffocare in huiusmodi venditione, sed debet iusto pretio vendi, aliàs comitteretur iniustitia.

3 Et hic nota ementem citra dimidium iusti pretij cum fraude, aut deceptione, aut minis peccare mortaliter, & teneri ad restitutionem, tam rei quam fructus, quia dominiũ nõ fuit translatum, & hoc pro rata temporis. Sed si emit bona fide absque fraude, deceptione, aut minis, venditio, aut est rescindenda, aut supplendum iustum pretium.

QVAESITVM CCVI.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans pecuniam ad certam tempus cum pacto, quod si alter eorum moriatur sit extinctum debitum, & interim aliquid vltra sortem soluatur, vsura est.*

2 *Alter casus etiam, in quo comittitur vsura soluitur.*

An sit vsura, si quis mutuat pecuniam alicui, vsque ad certum tempus cum pacto, quod sit extinctũ debitum, si alter eorum moriatur & interim, si vterque vixerit mutuanti soluatur aliquid vltra sortem?

1 DIC Quod est vsura. Nauar.c.17.num.222. Sylu.ver. Vsura.1.§.36. Angel.§.42.

2 Vt esset etiam vsura, si quis mutuaret Ciuitati stante statuto, quod habens filiam vnius anni, & mutuans Patriæ centum, habiturus quingentum pro dote ipsius, si vixerit ad vigesimum si verò prius moriatur, amittat pater centum. Sylu.verb. Vsura. & Angel. lo. cit. & ratio est quia huiusmodi sunt mutua interpretata spe lucri principaliter facta, nec periculum, seu dubiũ in hoc casu excusat, vt habetur in c. Nauigan. de Vsura.

QVAESITVM CCVII.

SVMMARIVM.

1 *Emptio dicta de fortuna, an, & quomodo sit licita explicatur.*

An sit licita emptio dicta de fortuna, vt emere stipendium militis, vt exempli gratia, soluuntur pro stipendio militi a Principi quadraginta aurei quolibet anno, emo hoc stipendium pro triginta soluendis in principio anni, adiecto pacto, vt miles soluat mihi singulis mensibus tres aureos, & si ipse infra annum moriatur, capitale meum sit amissum?

1 DIC. Quod in hoc casu est considerandum an miles possit verisimiliter mori infra annum, secundum cursum naturæ, vt quia senex, non autem secundum fortunam, vt quia esset rixosus, & simil. & stante verisimilitudine posse mori infra annum, secundum cursum naturæ, erit licita prænarrata emptio, sed secus esset in secunda consideratione, similiter non esset illicita emptio, si exactio a milite esset difficilis, & laboriosa, & in hoc debet interuenire iudicium prudentis Confessoris, vt lucrum non accedat ad decẽ pro centenario in sene milite, & si secus in iuuene, alias esset vsura. vide Echyr. fol. 1616

QVAE-

QVAESITVM CCVIII.

SVMMARIVM.

1 *In foro fori permittitur se diripere contrahentes usque ad dimidium non licet in foro conscientiæ.*
2 *Non licet emere rem pretiosam à non cognoscente.*
3 *Nec vendere animal vitiosum pro sano.*

An liceat contrahentibus decipere se usque ad dimidium?

1 DIC. in foro fori licere ad remouendos lites, & in pœnam vendentium, & ementium, vt discant cautius negotiari, sed in foro conscientiæ non est licitum, & tenentur decipientes restituere, vel supplere, nam in foro conscientiæ debet obseruari præceptum naturæ: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: intellige, quando res, & pretium sunt de præsenti, secus, quando differtur de huiusmodi pretio. vide Glos. in cap. hoc 10. q. 11.

2 Hinc sequitur non esse licitũ emere rem pretiosam, vt lapidẽ a non cognoscente, nam iniustitia committitur, & tenetur emptor, vel rem restituere, vel iustum pretiũ soluere. c. 27. n. 89.
Idem dic de vendente rem vilem pro pretiosa ignaro, & nõ cognoscenti, tenetur restituere excessum pretij.

3 Idem dic vendente animal vitiosum pro sano, quod tenetur restituere, quantum vendidisset minus, si vitium propalasset. D. Thom. Secunda Secundæ. q. 77. art. 5. Sylu. verb. Empt. §. 10. Nauar. lo. cit.

QVAESITVM CCIX.

SVMMARIVM.

1 *Emens vt carius rem vendat sine illius mutatione loci, aut temporis, est iniustitia, & tenetur ad restitutionem.*

An

An liceat emere, vt ſtatim carius vendatur, ſine mutatione rei, temporis, & loci?

1 DIC. Quod emere cum hac intentione eſt iniuſtitia, & emens tenetur reſtituere pretium, quo plus vendidit ſecus eſset, ſi ſine hac intentione emit. Sylu. v. emptio. §. 12.

QVAESITVM CCX.

SVMMARIVM

1 Vendens contra Pragmaticam peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem.

An vendens cõtra Pragmaticã teneatur reſtituere?

1 DIC. teneri, & mortaliter peccare, quando Pragmatica eſt iuſta, & facta ob publicam vtilitatem, alias non, quod etiam intellige de Clericis. Medin. de reſtitut. q. 36. Nauar. c. 23. num. 8. & ratio eſt, quia licet Clerici ſint liberi a lege ſeculari quoad pænas, & propterea non ſubeunt pænas Principis non tamen ſunt liberi a lege naturali, qua quisque tenetur iuſto pretio vendere. De frumento, quod datur ad ſeruandum, vide Rudolphum in tractatu de vſuris per Imolam conſil. 25. qui dicit, quod vſura eſt ſi mutuo frumentum, vt mihi reſtituatur, quod mihi placet.

QVAESITVM CCXI.

SVMMARIVM.

1 Theſaurarius, vel Depoſitarius pecuniæ Communitatis, poteſt de ea negotiari, ſine tamẽ damno, & intereſſe cõmunitatis.

An Theſaurarius, vel depoſitarius Ciuitatis, aut Societatis, vel Collegij, & ſimil. uel alius quiuis exactor pecunię publicè poſſit de ea ſibi negotiari?

DIC.

1 DIC. posse, si sine damno, & interesse Ciuitatis, societatis, vel Collegii, & simul fiat, secus, si cum interesse, nã teneretur ad omne damnum, & interesse.

Sed hic Thesaurarius habens pecuniam Ciuitatis, debet illi denunciare, vt de ea disponat, quod si nolit, potest ea vti, sine tamen damno, & interesse alterius. Nauar. c. 12. num. 94. Sylu. verb. restitut.

QVAESITVM CCXII.

SVMMARIVM.

1 *Licet vendere sub hasta minus, quam res valeat cum certis tamen conditionibus.*

An liceat emere sub hasta minus, quam ualet res?

1 DIC. Licere, dũmodo vendititia fiat in loco publico, vbi solent conuenire mercatores, sub auctione voce præconis, vel tubittæ, & res non vendatur citra dimidium iusti pretij, quia in tali casu esset supplẽdum iustum pretium, & sine fraude monopolij. c. de monopol. l. vna. Sylu. restitut. §. 19. vnde cõmittentes monopilium tenentur ad illud plus, quo res fuisset empta, vel vendita sine fraude monopolij, vltra pænam temporalem, & peccant etiam mortaliter.

QVAESITVM CCXIII.

SVMMARIVM.

1 *Vendens rem defectosam scienter tenetur manifestare, nisi aliàs vitium sit manifestum.*

2 *Quid faciendum sit in huiusmodi venditionibus explicatur.*

Quid de vendente animal vitiosum, vel defectosum aut seruum pacientem morbũ Regium, vel solitum obsideri à Dæmone, aut alios defectus, vel domum generantem serpentes, & simil.?

DIC.

1 DIC. Primo si vendens scit vitium, tenetur manifestare, aliàs debet restituere illud plus, quod minus vendidisset si vitium fuisset propalatum, vel rescindere contractum ad arbitrium emptoris. Secundo ignorans vendidit, quod durante bona fide excusatur. Tertio, quod si vitium erat manifestum, quia equus erat monoculus, vel claudus, & simile non tenetur manifestare defectum, quia poterat emptor aduertere, & quando tenetur manifestare, debet id explicitè dicere, & non confusè per modum loquendi dicendo de alijs defectibus, quos non patitur animal, vt includat defectum, quod patitur, nam in hoc non excusaretur. Sot. lib. 6. de Iust. & Iur. q. 3. art. 2. Quarto, quod quando vitium est occultum, & vergit in damnum emptoris, tenetur manifestare venditor explicitè, vt supra, aliàs tenetur, vel rescindere venditionem, vel restituere ad arbitrium emptoris, vt dictum est.

2 Quando vero vitium occultum rei non resultat in damnum emptoris, vt qui emit vinum, in quo pluit aqua, & scit venditor, statim eum illud bibiturum, non tenetur eum manifestare, quia in vllo læsus est, nam probauit vinum, & fuit contentus in pretio. Secus esset, quando vinum erat conseruandum, quia tunc propter amistionem aquæ non duraret.

Quinto idem vendens rem vitiosam eodem pretio, quo vendidisset, si vitium notum fuisset, non tenetur manifestare, dummodo vitium non resultet in damnum emptoris, quia tunc teneretur.

De Censibus.

QVAESITVM CCXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Licet constitui censum vitalitium ad tempus tamen indeterminatum; à natura, vel fortuna, non autem à voluntate*

An liceat constituere censum vitalitium, idest ad vitam hominis?

DIC.

1 DIC Licere, quando constituitur ad tempus indeterminatum, vt ad vitam ementis, aut aliorum ab eo nominatorum, quæ indeterminatio debet pendere à natura, siue etiam à fortuna citra fraudem, non autem à voluntate, à natura, quia potest homo mori naturaliter; à fortuna, quia potest ad bellum ire, & ibi occidi, vel quia est equorum domitor, potest decidere, & mori, & simil.

Sed aduertendum, ꝙ census vitalitius senis est vilius emendus, quam iuuenis firmi, alias esset iniustitia cum obligatione restituendi.

QVAESITVM CCXV.

SVMMARIVM.

1 *Licet emere censum ad tempus determinatum, iusto tamen pretio interueniente, & dummodo census consistat in fructibus agri, non in pecunia, nisi pro tanto pretio, quanta est summa totius pecuniæ exigendæ.*

An liceat emere censum ad tempus determinatum puta ad tres, vel quatuor annos?

1 DIC. Licere iusto pretio interueniente, si census consistat in fructibus agri, dummodo non excedat nouem pro centenario.

Si autem est in pecunia, non licet nisi pro tanto pretio quanta est summa totius pecuniæ exigendæ, vt emere decem annuos ducatos pro pretio ducatorum centum, sed emptio huiusmodi non est nimium secura, quia parum differt à mutuo, & sic videtur sapere vsurã, licet Riccard. eam approbet. 4. sent. q. 8.

QVAESITVM CCXVI.

SVMMARIVM.

1 *Ex constitutione Martini V. & Calisti III. ad constitutionem census requiruntur sex conditiones.*

2 Ex

2 *Ex constitutione Pij V. tredecim.*
3 *Ex constitutione Nicolai V. quinque.*
4 *Ex Constitutione Gregorij XIII. quatuor.*
5 *Omnes cõditiones in imponendis censibus reducuntur ad tres, tam in Regno Neapolitano, quam Siciliæ.*
6 *Ex defectu harum conditionũ multi census nulli sunt.*

Quot conditiones requiruntur in constitutione census?

1 DIC. Ex constitutione Martini V. & Callisti III. requiri sex cõditiones; prima est, vt census constituatur super re immobili, quæ sola remaneat obligata sine obligatione aliorũ. Secunda, vt res obligata, si pereat, liberetur debitor. Tertia, vt res obligata sit fructifera, & census non excedat valorem fructuum. Quarto, vt sit liberum venditori quandocunque redimere. Quinta, vt non possit cogi ad redimendũ. Sexto, vt ematur iusto pretio, & non excedat quatuordecim pro centenario.

Ex constitutione Pij V. tredecim conditiones requiruntur. Prima, vt census constituatur super re immobili, vel quæ pro tali habeatur. Secunda, vt sit fructifera. Tertia, vt sit nominata & certis finibus designata. Quarta, vt pecunia numeretur in actu celebrationis contractus, non prius, aut postea.
Quinta, vt solutio non fiat in principio anni, nec id in pactum deducatur. Sexta, vt conuentio obligans ad casus fortuitos eũ, qui non tenetur ex natura contractus non valeat. Septima, vt non valeat pactum, auferens vel restringens potestatem alienãdi rem suppositam censui. Octaua, vt valeat pactum continens censuarium morosum teneri ad interesse. Nona, vt non valeat pactum, vt possit augeri census, vel de nouo imponi de tertijs decursis, aut decurrẽdis non solutis. Decima, vt non valeat pactũ continens solutionem faciendam esse per alium, quam per eum ad quam spectat ex natura contractus. Duodecima, vt peremptare in totum, vel in parte, super qua census est impositus extingua-

tinguatur; & census in totum, vel in partem. Duodecima, vt census possit redimi pro eodem pretio, quandocunque in totum vel in partem. Decimatertia, vt quando redimendus est, fiat denunciatio per duos menses ante, qua facta postea infra annum possit ab inuito exigi pretium.

3 Ex constitutione Nicolai V. requiruntur quinque conditiones: Prima, vt census non excedat decimam partem sortis principalis, idest non plus, quam decem pro centenario. Secunda, vt census sit redimibilis, quomodocunque ad arbitrium ventoris. Tertia, vt redimatur pro eodem pretio. Quarta, vt possint obligari omnia bona debitoris præsentia, futura, mobilia, & stabilia, ac etiam eius persona. Quinta, vt non apponatur aliquod pactum pænale in contractu contra venditorem, vt si non soluat, incidat in talem pænam.

4 Ex constitutione Gregorij XIII. requiruntur quatuor cõditiones, vt seruetur Bulla Nicolai V. non obstante Bulla Pij V. vt in emptione census exprimatur res certa confinibus, super qua census fundetur, & deinde omnia bona. Tertia, vt liberũ sit venditori quandocunque redimere. Quarta, vt abusus omnes, qui aduersantur Bullæ Nicolai V. de censibus, penitus tollantur, & hæc Bulla Nicolai seruanda est in Regno Neapolitano, alias contractus esset illicitus, sed extra Regnum sunt obseruandæ conditiones Bullæ Pij V. quia in Regno Neapolitano conditiones illius Bullæ non sunt vsu receptæ, & ideo non ligant, etiam in foro conscientiæ. Abb. in c. 1. de tregua, & pace. c. qui de affinit. & consanguin. Sylu. verb. Lex. §. 6.

5 Sed aduertendum, quod omnes conditiones requisitę in imponendis censibus, tam in Regno Neapolitano, quam in Insula Siciliæ reducuntur ad tres. Prima est, vt census principaliter imponatur super re certa, & deinde cum obligatione aliorũ bonorum, præsentium, & futurorum, mobilium, & stabilium, tam pro victione, quam pro ipso censu. Secunda, vt liberum sit venditori, quandocunque voluerit redimere. Tertia, vt census non accedat decimam partem capitalis, & pro eodem pretio redimatur.

Hinc

6 Hinc ſequitur cenſum impoſitum ſuper rebus, quæ quis fingit habere, & non habet eſſe nullum, & imponentem peccare mortaliter; ſequitur etiam, ſi imponeretur ſuper bonis feudalibus tanquam Burgenſaticis, ideſt, liberis contractum eſſe nullum, & ementem ſcienter talem cenſum non facere fructus ſecus ſi bona fide, qua durante faceret fructus ſuos, ſicut etiã faceret, ſi emit ſciens eſſe feudalia, ſub ſpe impetrandi aſſenſus quem promiſit venditor. Medin. c. 2. de cenſibus.

Verum ſi certo tempore aſſenſus petitus non impetrabitur ſuper feudalibus emens non facit fructus ſuos.

Hinc ſequitur cenſum impoſitum ſuper re illicitã, puta meretricio, lenocinio, ludo, vel gabellis illicitis non eſſe validum, emptorem non facere fructus ſuos, ſi ſcienter emit, ſecus ſi bona fide.

QVAESITVM CCXVII.

SVMMARIVM.

1 *Quædam pacta, quæ enarrantur ſunt illicita.*

An valeret pactum in cenſu, ſi apponeretur pactum vt venditor nõ poſſet alienare rẽ cenſui ſubiectã?

1 DIC. Quod non, ſed ſi apponeretur, vt non poſſet alienare ſine conſenſu emptoris, gratis impetrando valeret vt valeret etiam pactum de ſoluendo cenſu in omni euentu, etiã belli, & peſtis; quia eſt iuxta Bullam Nicolai.

Nec eſſet licitum pactum, vt cenſus non poſſit redimi ante octo, vel decem annos, vel vt vendens teneatur poſt aliquot annos redimere, aliàs remaneat irredimibilis.

Nec eſſet pactum licitum, vt in venditione ſoluatur moneta aurea, aut vt vendens teneatur ad aliquod aliud, quia grauaretur.

Nec

Nec etiam valeret pactum, vt venditor, si non soluat per biennium, teneatur etiam ad capitale, & ad tertias decursas.

Nec etiam valeret pactum, vt in extinctione census debitor teneatur deponere in banco pecuniam, sed valeret pactum, vt teneatur soluere integrum pretium, quia hoc pactum non maculat contractum, licet in Bulla Pij V. aliter habeatur, nam ibi Pontifex loquitur ex æquitate, sed in Bulla Nicolai hoc pactũ non prohibetur.

Collige igitur, quod qui contraxerunt cum pactis, & similib. illicitis, non peccauerunt, si ignoranter, & bona fide, sed scientes debent rescindere huiusmodi pacta, & non contractus, nam pacta ista sunt vitiosa, sed non vitiant contractum. l. placuit. ff. de Vsura.

QVAESITVM CCXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Illicitum est pactum illud, vt solutio fiat in principio.*
2 *Si census sit impositus super rebus, quæ mensatim exiguntur, vel tertiatim, tunc esset licitum pactum.*
3 *Si census sit pecuniarius non potest apponi pactum anticipatæ solutionis nisi ob illam diminuatur census.*

An esset licitum pactum, ut solutio fiat in principio, uel ut tertiatim, uel ut mensatim, & non in fine anni?

1 DIC. Quod non, quia grauaretur vendens, & solueret plus, quam decem pro centenario, quia anticipatio solutionis est pecunia extimabilis, cum plus dat qui ante tempus dat §. solutum. institut. de fideiuss. Hinc Salomon, qui cito dat bis dat.

2 Sed si census esset impositus super rebus, quæ mẽsatim exiguntur, vt Gabellæ, vel super fructibus, qui exiguntur tertiatim, vt sunt fructus camporum, qui habent frumenta, vina, olea, li-

gna glandes,& alia,tunc hoc pactum esset licitum.

3 Sed quando census est pecuniarius, non potest apponi pactum, vt anticipetur solutio, quæ facienda est in fine anni, nisi ob anticipationē diminuaretur census, Ita etiam esset pactum illicitum, vt censuarius teneatur soluere Gabellas impositas super censibus impositis,non autem imponendis,quia ad hæc tenetur ipse emptor. l. debet. ff.de delict. & edict.

QVAESITVM CCXIX.

SVMMARIVM

1 *Vsura est misti fori.*

An usura sit misti fori?

1 DIC. Quod sic,& habet locum præuentio,sed ad Iudicē Ecclesiasticum pertinet quæstio quid juris de Vsura, ad secularem verò quæstio facti. l. Titia.§. solut. matrim. Couar. rar. lib. 3. c. 3. Do exemplum : Titius confitetur recepisse centum mutuo, sed rei veritate non recepit nisi nonaginta, ista est quæstio facti, Iuris verò est, Titius accusatur de vsura, quia vendidit ad credentiam plus,quam in præsenti valebat, pertinet ad Ecclesiasticum cognoscere, an sit vsura.

QVAESITVM CCXX.

SVMMARIVM.

1 *Publici Vsurarij pænæ sunt priuatio Ecclesiasticæ Sepulturæ, non possunt absolui, nec communicari, nec possunt testari.*

2 *Publicus Vsurarius quis sit explicatur.*

Quæ pæna sit statuta contra Vsurarios?

1 DIC. Quod pæna cōtra Vsurarios, si sint occulti est pæna Inferni æterna, nisi emendentur, sed cōtra publicos, sunt

variæ

variæ pænæ, & præcipuè priuatio Ecclesiasticæ sepulturæ, sunt infames. l. improbos. C.ex quibus causis infer. in reg. possunt ejici ex habitatione Christianorum c. 1. de Vsur. Non possunt absolui etiã in articulo mortis, nisi caueant, de restituendis vsuris sub pign. actio. c. quæquæ. de vsur. nec possunt communicari. c.quia in omnibus. de vsur. Sot.lib.6.de Iust.& Iur. qu.1. art.1. Nec possunt testari, & si testarẽtur, non valeret testamentum.c.1.de testamen. in 6. Non debent sepeliri in loco sacro. c.quia in omnibus de vsur. & deniquè fit publicatio ipsorum bonorum mobilium, & stabilium per constit. Regn. quæ incipit Vsurarios.

Sed limitantur hæ pænæ, quando quis dedit ad vsuram, sed non exigit gemm.c.1.de vsur. in 6. Secundo, si bona fide exegit secundum loci consuetudinem, quæ consuetudo excusaret à pæna, sed non ad restitutionem. c. cum venerabilis de censu. Nauar. Cons. 20. de Vsur.

Nota, quomodo Vsurarius publicus ꝓbatur in decis. Osasc. 72. & Afflict. 92. & quo ad contractus. vide Caual. decis. 13. de contractibus.

2 Sed notandum est, quod ille est publicus Vsurarius, qui tenet monetam paratam ad damnum, ad vsuras cuique. Bart. l.2. ff. de furt. Abb. in c.quia de Vsur. Pro cæteris modis obligantibus ad restitutionem remitto lectorem ad tracta. D. Anton. supracit.

De Regulis necessarijs pro Confessoribus in praxi.

QVAESITVM CCXXI.

SVMMARIVM.

1 *Regulæ multiplices assignantur vtiles pro Confessarijs, vt tantum munus rectè valeant exercere.*

An possint assignari regulæ aliquæ vtiles confessa-

rijs in praxi, vt recte exerceant tantum munus?

1 DIC. Quod sic, & sunt infrascriptæ inter alias, quæ assignari possunt.

Prima est præsupposito, quod Sacerdos fiat confessor ex charitate, & non alio humano respectu, & habeat scientiam requisitam, quæ necessario quæritur, vt habetur de pænit. dist. 6. & ex magistro sent. in 4. & de pænit. dist. 1. cap. quem pænitet. & aliquando, & cum sit de ætate, & qualitate ordinan. & ex sententia or ginis in Psal. 15. dicentis, Proba prius medicum, cui debeas tui languoris causam exponere. & c. Sed doctrina confessoris debet esse tanta, vt sciat discernere inter peccatum, & non peccatum, de qua D. Thom. 4. sent. dist. 17. sub vltimis verbis, hæc scientia, & si non sit maior, tamen tanta debet esse, vt sciat discernere inter peccatum, & non peccatum, &c. Debet cauere, ne excedat fines suæ facultatis, & immitat manum in messem alienam, nam si audeat absoluere à casibus Bullæ Cænæ Domini, nisi in mortis articulo, & cum cautelis requisitis, alibi à nobis enarratis, eo ipso incurrit in excommunicationem etiam reseruatam in eadem Bulla, licet contradicat Nauar. & talis sic excommunicatus sciat se esse priuatum administratione Sacramentorũ, & quocunq;, siue prædicandi, siue fungendi officio, & absolutionẽ per eum præstitã, nullius fuisse roboris.

Secunda, hæc Bulla Cænæ Domini perdurat, etiam post obitum Summi Pontificis, qui eam publicauit, nec excusantur ignorantia confessores audentes absoluere à casibus illius, nec pænitentes; proinde tenentur confessores sub pæna peccati mortalis, etiam si sint regulares, habere apud se, & bene considerare transumptum dictæ Bullæ, imò Curati debent illius tenorem populo nunciare sub pæna etiam peccati mortalis.

Tertia confessores Religiosi, si præsumant absoluere excommunicatos à Canone, vel a statutis, siue Prouincialibus, siue Synodalibus (præterquam in casibus à iure permissis) eo ipso

sunt

ſunt excommunicati, & abſolutio eſt reſeruata Papæ. Caier. v. excommunicatio c. 64. D. Anton.3.p.tit.24.c.53. §.1. & habetur in Clem. de priuil. c. Religioſi. Confeſſores ſeculares nō incurrunt in hanc excommunicationē, ſed peccarent mortaliter & abſolutio eſſet nulla cum obligatione reuelandi pænitenti, ſic nulliter abſuluto.

Quarta in abſoluendo debet Confeſſor prius abſoluere ab excommunicatone, etiam ſi pænitens non confeſſus ſit ſe eſſe excommunicatum, & hoc ad cautelam, etiam a minori, cum verbis ſi, & in quantum, & cum confitetur ſe eſſe excommunicatum, & poſſit eum abſoluere, non ſunt denudandæ ſpatulæ, maximè in loco publico, aut ratione perſonæ & poſt abſolutionem ab excommunicatione abſoluat à peccatis.

Quinta, quando dubitatur, ſit ne mortale, vel veniale, quod pænitens confeſſus ſit, tutiorem viam eligat Confeſſor, & pænitens, cum vero agitur de obligatione pænitentis ad aliquod faciendum, aut patiendum, aut reſtituendum debet confeſſor opinionem eligere benigniorem.

Sexta, ſciant cōfeſſores, & pænitētes, Epiſcopos poſt Conc. Trid. poſſe abſoluere ab omnibus caſibus occultis, & excōmunicationibus, & Sedi Apoſtolicæ reſeruatis in foro conſcientiæ tantum, non tamen à contentis in Bulla Cænæ, neque hodie a caſu hæreſis, quia dicta Bulla reuocat in hoc diſpoſitionem Conc. Trid. ſeſſ.24. c.6. prout tenet Illuſtriſſimus Tolet. poſſe etiam diſpenſare in omnibus irregularitatibus occultis, præterquam ex homicidio voluntario prouenientibus.

Septima, ſciant confeſſores quod conceſſio, vt quis ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis valeat abſolui ab omnibus caſibus etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, non compræhendit caſus Bullæ, niſi exprimatur in conceſſione Apoſtolica.

Octaua, ſciant confeſſores nullum peccatū, quantumuis mortale, quod fuerit mentale tantum eſſe vlla reſeruatione reſeruatum, & poſſe abſolui ab omnibus confeſſarijs approbatis, & in articulo mortis, in abſentia confeſſoris à quocunque Sacerdote, imò in eo ſtatu a quocunque caſu reſeruato, etiam in Bul-

la Cænæ, cum obligatione requisita, vt alibi dictum est, nam in articulo mortis cessat omnis reseruatio.

Nona, articulus mortis, in quo habeat locum antedicta facultas absoluendi a quocunqe casu, is dicitur, cum periculum est in mora expectandi, & non alias, & infirmus in tali articulo cõstitutus, debet confiteri saltem ea peccata, quæ potest, nec in tali statu pænitentia est ei imponenda, sed tantum insinuanda, vt postea, si conualescat, valeat adimplere.

Decima videant Confessores, vt pænitentia, quæ imponitur, sit salutaris, & reuocet pænitentem a recidiuo, etiam vt præseruet a futuro, & vt regulariter sint mites erga pænitentes, sed contra blasphemos seueri, quia non possunt absolui sine grauissima pęnitentia. ex dispositione Concil. Lateranen. sess. 9.

Vndecima, caueant Confessores pro peccato secreto publicam pænitentiam imponere, & pænitentem, qui alias decepit Confessorem, in non restituendo, maximè si pluries promisit, & ex culpa defecit, non absoluere, & ideo inquirant a pænitente, si pluries promisisset, esset cum huiusmodi pia praxis, vt Confessor cautionem fideiussoriam, vel pignoratitiam de restituendo intra certum tempus reciperent. sine tamen manifestatione peccati, & pænitentis, qui tenetur etiam restituere damna & interesse.

Duodecima, Confessores non absoluant, qui famæ proximi læsæ prius non satisfecerint, & sciant plus momenti esse restitutionem famæ, quam bonorum, cum fama sit bonum altioris gradus, & si occurrat ob legitimum impedimentum non deberi pænitentem absolui, de quo ipsum pænitentẽ certumfaciant, adhuc tamen ob circumstantes manum eleuet super pænitentem dicendo aliquam orationem, non tamen eum absoluat, & hoc vbi est vsus absoluendi cum manus eleuatione, vt est in hac Prouincia, monebunt tamen pænitentes de remedio pro obtinenda absolutione.

Decimatertia, in imponẽdis pænitentijs illud attendant Confessores, vt sint quantum fieri potest salutares, & intendant

cas

eas præcipuè imponere, quas adimplendas verisimiliter credant moneantque pænitentes pænitentiam, quæ imponitur regulariter non sufficere ad expiandam totam pænam peccatorum, & nisi satisfaciant in hac vita, in Purgatorio esse purgandam, & soluendam iuxta taxationem Diuinæ justitiæ, & quod in primitiua Ecclesia pro quolibet peccato mortali septennis pænitentia imponebatur, & hoc, vt cogitent, quantum ab eis satisfaciendum sit.

Sciatur hic tamen de pænitentijs publicis antiquitus esse intelligendum, secundum aliquorum sententiam.

Decimaquarta, cū occurrit, vt beneficiatus absoluatur ab excommunicatione, ex facultate Superioris, moneatur non propterea esse ei concessum retinere beneficium, si excommunicationi per eum incursæ erat annexa priuatio beneficij, ipso facto, sed teneri eum dimittere beneficium, vel petere dispensationem a Papa cum expressione rei, & fructuum male perceptorum, idem dic de eo, cum quo est dispensatum super irregularitate contracta, vbi notandum, quod inferiores Prælati virtute Priuilegiorum, licet possint dispensare in aliquo casu, non tamen possunt, etiam in foro conscientiæ rehabilitare inhabilitatos a Papa, quia sunt actus differentes, vt respondit Nauarrus in quodam discursu publico, & tenuit Felin. in c. cum inferior de maiori. & Obed. in cap. vltimo. de Offic. judicij ordinarij.

Decimaquinta, In concessione absoluendi pænitentes in forma Ecclesiæ consueta erit praxis, vt infra, scilicet, vt primo exigatur juramentum ab excommunicato de parendo mandatis Sanctæ Matris Ecclesiæ.

Secundo, vt absoluendus iuxta facultates suas realiter, vel per dationem pignoris satisfaciat prius, vel per iuratoriam cautionem promittat. c. de cætero. de sent. excom. & vt promittat in futurum contra illum Canonem non venire, pro cuius contrauentione incidit in excommunicationem, c. ex parte. de verb. signif. & c. solet. de sent. excom. in 6.

Tertio, vt si pænitens fuerit irretiitus excōmunicatione Bulla Cænæ, & absoluatur in articulo mortis, debeat sufficientem cautionem præstare de stando mandatis S. M. E. & de se præsentando, quam primum cōmodè poterit pedibus Sanctissimi sub pæna reincidentiæ in eandem censuram, vel similem, c. eos, qui de sent. excom. in *6*.

His præmissis Confessor dicat super pænitentem genuflexum Psalmum, Miserere, vel alium pœnitentialē, & denudatis illius humeris, si ita discretioni videbitur illum leuiter virga percutiet aliquot ictibus, a quo cum mulieribus omnino est abstinendum, & pronunciato ter Kyrieeleison, & secreto recitata oratione Dominicali dicātur versiculi deprecatorij, vt, Saluum fac seruum tuum, & respondeatur, Deus meus sperantem in te, & deinde, Esto ei Domine turris fortitudinis, & respondeatur, A facie inimici, & deinde, Nihil proficiat inimicus in eo, & respondeatur, Filius iniquitatis non appenat nocere ei, deinde, Domine exaudi orationem meam, &c. postea dicatur oratio vt infra. Deus, cui proprium est miserere semper, & parcere, suscipe deprecationem nostram, vt hunc famulū tuum N. quē excommunicationis catena constringit, miseratio tua pietatis absoluat. Per Christum Dominum nostrum, Amen. Et deinde Authoritate omnipotentis Dei, & Beatorum Apostolorū eius Petri, & Pauli, & Sanctissimi Domini Nostri Papæ, vel Reuerendissimi Episcopi, vel Vicarij in hac parte tibi concessa, & mihi commissa, absoluo te a vinculo excōmunicationis, quam incurristi ob talem causam, (& exprimat causam) & restituo te sanctis sacramentis Ecclesiæ, communioni, & vnitati fidelium, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen.

In dispensatione verò cum irregulari, dicantur solummodo prædicta verba, nempe, Authoritate N. in hac parte tibi concessa, & mihi commissa dispenso tecum super irregularitatem, quam contraxisti ob talem causam, & eam exprimat, & restituo te ad actus legitimos, in nomine Patris, &c.

Modū absoluendi sacramentaliter habet Parochus supra de absolutione, sed in casu repentinæ mortis, vel aliàs imminentis

sufficit

sufficit dicere, Ego te absoluo, & extenditur absolutio, tam ad peccata, quam ad excommunicationem.

In absolutione tempore Iubilei, vel similium gratiarum, vtatur hac forma Confessor, si teneris aliquo vinculo excommunicationis; vel aliquibus vinculis excommunicationis, à quibus authoritate mihi commissa, & tibi concessa, ego possum te absoluere, item suspensionis, & interdicti absoluo te, & restituo te sanctis sacramentis Ecclesiæ, & vnitati, & communioni fidelium in nomine Patris, &c.

Decimussextus modus cognoscendi, & discernendi regulariter peccata mortalia à venialibus est, vt si actus sit notabliter contra charitatem est mortale, si contra præcepta Dei, vel Ecclesiæ, vel leges humanas factas ob publicum bonum, & ad conseruandos bonos mores in Republica est mortale. Si contra vota, aut contra iuratas constitutiones, vel aliàs, quæ obligent ad culpam mortalem, vt si præcipiatur in virtute sanctæ Obedientiæ, aut Diuinæ vltionis, vel indignationis, & simil. vel sub pæna excõmunicationis est mortale. Sot. 4. sent. dist. 20. art. 4. Si actus sit contra conscientiam dictantem esse mortale, aut si iuratũ fuerit pro quocunque mendacio, etiam iocoso, aut si vltimus finis ponatur in creatura, & nõ in Deo, & tunc est, cũ quis est paratus potius vacare malo, quam relinquere occasionem, aut si quis facit, vel dicit, quod est scandalum actiuum, siue passiuum, si tamen in scandalo passiuo actus ille non esset ei necessarius, quia tunc non peccaret mortaliter. Qui exponeret se periculo probabili peccandi mortaliter ratione scandali, vel quia speciale peccatũ est, venialia vero dicuntur antedicta, & alia, vel propter imperfectionem actus, vel propter modicitatem, vel quia non sunt contra prædicta, sed præter, vel propter imperfectionem consensus, & animaduersionis, quia per surreptionem, & hæc vltra ea, quæ supradicta sunt de discernendis mortalibus a venialibus.

Modus

Modus procedendi in audiendo confessiones.

QVAESITVM CCXXII.

SVMMARIVM.

1 *Modus edocetur, qui seruari debet à Confessarijs in audiendis confessionibus.*

Quo modo potest procedi in audienda confessione, & hoc pro iunioribus?

1 DIC. Quod debet prius (regulariter loquendo) genuflexo pœnitente, & eo crucis signo munito, recitato per eũ Cõfiteor, vulgari, vel latina lingua, vel per ipsum Confessorem pro eo, debet Confessor benignè exhortari, vt eius peccata confidenter confiteatur cum eorum circumstantijs, & postquam pœnitens aliqua confessus fuerit, sequatur Confessor cũ interrogare, secundum eius statum, si eum nouit, sin minus, interroget de eius professione, & secundum illam formet interrogatoria, & si fecit examen conscientiæ, etsi non fecisset debet eum benignè monere ad faciendum, nisi periculum esset in mora, vel nisi esset nimis docta, quæ potest recordari sine examine, quod est difficile, & periculosum, prout expedire videbit, deinde poterit prosequi interrogando super decem præceptis Diuinæ legis, super septem peccatis capitalibus, super operibus misericordiæ, & quinque sensuum exteriorũ, & quãtum poterit prudens Confessor adiuuet pœnitentem ad confitendum, vel quæ verecundia impediretur dicere, vel quæ lapsu memoriæ, videat reticeri, vel aliàs, prout eius prudentiæ videbitur.

Super primo Præcepto.

SVper primo Præcepto Decalogi, poterit intrrogari, an adorauerit aliquam creaturam, vel ad eam suam orationem direxit.

An

An adorauerit Dæmonem, etiam si illi apparuerit sub forma Angeli lucis.

An inuocauerit Dæmones, pactum cum eis iniendo.

An vsus sit Magicis artibus, sortibus, & incantationibus ad quemcunque finem, & voluerit scire futura per vanum aspectũ creaturarum.

An si occurrerit alicui animali, credit pręsagiũ alicuius futuri.

An si mulier prægnans, per ignem, aut aliquid aliud tentauerit scire futura.

An vsus sit literis punctis, astrolabio, apertione libri ad diuinanda futura, vel ad hunc finẽ obseruauerit somnia.

An adorauit Deum secundum ritum, & cæremonias Iudæorum, vel gentilium.

An pro tuenda, vel recuperanda, aut danda sanitate, vsus sit characteribus, aut Breuibus, vel si gestet anulum, aut fecerit cũ obseruatione temporis, aut loci, vel coloris, aut formæ, & simil. vel si vsus sit arte notoria, aut docuerit, vel didicerit eam, vel si vsus sit herbis superstitiosè contra Dæmones, aut si incantauerit animalia, aut commendauerit, vulgo stellare, ne deuoratentur ab alijs.

An carminauerit infirmos, & si fecerit celebrari missas, vel orari, vt quis moreretur, vel si collegerit herbas cum obseruatione loci, vel temporis, vt ante ortum Solis, vel in die Sancti Ioannis Baptistæ, & simil.

An operatus sit aliquod ad sciendum alicuius in fortunium.

An maleficium maleficio destruxerit, quod quomodo liceat extat quæsitum particulare.

An crediderit fæminas, vulgo Strigas conuerti in animalia, & si apud se retineat libros de huiusmodi superstitionibus, vel aliàs prohibitos, quia vltra peccatũ mortale est excõmunicatio.

An in aliquo opere obseruauerit dies, vel si dederit poculũ amatorium.

An crediderit, hominem cogi ex constellatione, & si abusus sit sacramentis, vel sacramentalibus.

An vsus sit ferro candenti, vel alio medio illicito pro manifestanda veritate.

An sit hæreticus, vel hæresis, seu hæreticorum fautor, aut dubius in fide, vel si appostatauit a fide, vel si cõmisit actum infidelitatis, etiam metu mortis, vel si portauit vestes infidelium, vel si nimiam practicam habuerit cum Iudæis, vel infidelibus, plus, quam negotium requirebat, vel si balneum cum eis intrauit. Hæc, & alia possunt interrogari, prout prudenti confessario videbitur.

Super secundo Præcepto.

An iurauit Deum, aut Sanctos sine debitis conditionibus.

An non impleuit vota legitimè facta, seu distulit nimis, etiam si votum fuerit indeterminatum quo ad tempus, vel si non adimpleuit vota parentum, ad quæ tenebatur, vel si absque causa legitima petijt dispensationem, vel si vouit sciens ad malum finem, vel de eo, quod non poterat, vel de re mala.

An apostatauit ab aliqua Religione, vel Ordine.

An blasphemauerit Deum, vel Sanctos, vel eis maledixerit, nominando illorum membra verecunda scienter.

An receperit Sacramentũ in peccato mortali, vel dederit, aut irreuerenter tractauerit, vel si iurauerit falsum, etiam credens esse verum, & è contrario, vel si scienter iurauerit in confirmationem mendacij, vel si iurauerit se aliquod malum perpetraturũ, vel si iurauerit sine deliberatione, vel per verbum credo, quod non credebat, vel si iurauerit falsum ex metu, vel si iurauerit contrauenire iuramento, vel si induxerit aliquem ad iurandum fraudulenter, quem sciebat falsum iuraturum.

An non compleuerit, quod iurauit in casu, quo tenebatur, vel si non iurauerit secundum intentionem dantis, vel si absolui se fecerit a juramento absque legitima causa.

An simulauerit Sanctitatem, vel si voluntariè se distraxit, cũ tenebatur orare, vel si adiurauerit creaturas.

Super

Super tertio Præcepto.

AN fecit, aut mandauit, aut concessit fieri opus manuale. An vacauit Deo,& missam integram audiuit,nisi excusatus esset causa legitima,vel si non interfuit prædicaioni,cum possit, & contempsit,vel si vacauit choreis,& ludis.

Et circa violationem festi,poterit confessor formare interrogatoria, & examinare per omnes modos, per quos festum de præcepto violatur, pro quo videat Summistas,& interrogetur pænitens de peccatis in diebus festiuis, &maximè sollemnibus, quia etsi circumstantia festi secundum aliquos non est necessaria,est tamen ad bene esse quia aggrauat, licet non infinitũ.

Super quarto Præcepto.

AN dilexit parentes, etiam spirituales, & non ostendit eis signa dilectionis,vel si eis indigentibus non subuenit,vel non seruiuit,vel seruiri fecit in eorum infirmitatibus, vel eis nõ obediuit, vel eis maledixit, vel non sit exequutus voluntates eorum,possidens bona ipsorum parentum carnalium.

Super quinto Præcepto.

AN occiderit, vel habuerit animum offendi proximum in persona,vulnerando,mutilando,verberãdo, vel talia fieri faciendo per alium,aut in carcerando,vel in carceri faciẽdo.

An procurauit abortum mulieris.

An tenuerit infantulos tenellos in lecto iuxta se,vel suffocauerit,vel si cõmiserit spirituale homicidium, quod est inducere aliquem ad peccandum, vel si exercuerit periculosa spectacul.

Super sexto Præcepto.

AN commisit adulterium, vel alia peccata carnis, vt fornicationem,sacrilegium incæstum,sodomiam,aut pollutionem, & similia.

An

An morosè delectatus est super quacunquè specie luxuriæ, etiam mortaliter.

An peccauit cum soluta, quia est fornicatio, sicut est adulterium cum coniugata, incęstus cum consanguinea stuprum cum virgine, sacrilegium cum persona Deo dedicata, siue muliere, siue viro raptum rapiendo à domo parentum, siue extra vas, quia est peccatum innominatum, siue in alijs speciebus, quas pudet me enarrare, videantur Summistæ.

An peccauit cum infideli.

An fecit, vel dixit aliquod ad finem luxuriæ, etiam si opus nõ fuerit sequutum, vel si inordinatè respexit mulierem, aut illam tangit, & si mulier inordinatè se ornauit, vel calida commederit ad finem malum, vel si lasciuia loquuta sit, vel loquutus. Vel si fuerit mediator actuum peccatorum carnalium, & ij tenentur quantum possunt reducere ad bonum, & obligantur restituere quicquid lucrati sunt ex lenocinio.

An passus sit pollutionem nocturnã ex sua causa, vel de illa complacentiam habuerit.

An voluntariè proposuit, & desiderauit perpetrare aliquod prædictorum, nam toties quis peccat mortaliter, quoties deliberatè cogitat committere ex diuersis interuallis temporum, vel personarum, siue etiam respectu eiusdem personæ interruptis actibus, quia sunt diuersæ auersiones; ideo diuersa peccata. Vide in 2. sent. dist. 24. hanc materiam.

Quoniã vero cautè procedere debet confessor in huiusmodi interrogationibus, maximè cũ mulieribus iuuenibus, ne (vt vt aliqui imprudentes) doceant, quæ pænitentes non commiserunt, vel importunis interogationibus verecundia turbata pænitens à confessario discedat, vel cum confessore flebili voce rixetur, vt accidit annis præteritis, cum interroganti cõfessori quandam juuenculam, si (vt vulgo dicitur) hà fatto l'amore con nessuno, flebiliter respondens, l'hò fatto con te bella faccia d'homo, discessit magno ipsius rubore, & confessoris confusione, & quæ circumaderant scandalo.

Ad euitandum ergo euitanda poterit Confessor circa prædicta

dicta,vel interrogare, si commisit aliquod peccatum inhonestatis opere,vel voluntate,& si dixerit quod non , & confessor ex signis aliquibus considerabit pænitentem posse esse in aliquo inuolutam adiuuet illam interrogando, si habuerit delectationem in cogitationibus carnalibus, vel poterit ab hac interrogatione incipere, quia si respondit , quod non, & conjiciat Confessor bene intellexisse pænitentem,quod quærebatur,maximè si pænitens est mulier simplex,& honesta,non est amplius quærendum,sed postea alijs interrogationibus faciendis,leuiter etiã & artificiosè redeat ad eandem interrogationem diuersis verbis & apertioribus,vocabulis tamen , quantũ fieri potest honestioribus : Si responderit , quod sic , sequatur Sacerdos honestis verbis scire, quomodo fuerit delectatio, vt si fuerit morosa,circa lasciuia,vt si fuerit audiendo, loqui,vel videndo,vel tangendo, & huiusmodi, & si ex tali cogitatione sequuta sit pollutio, vel deuenit ad aliam cogitationem peccandi actualiter. Cum vero pænitens confitetur liberè se commisisse aliquod prædictorum, tunc poterit Confessor interrogare de circumstanti s , vt verbi gratia, respondente ipsa pænitente, peccaui peccato inhonestatis,subiungat Confessor,cũ quo, & illa cum quodã Religioso,tunc confessor,quoties,tunc pænitens ter,vel quatuor, tunc Confessor,erat ne tibi coniunctus consanguinitate, vel affinitate, vel spiritualitate,quia sicut primum est sacrilegium, sic est etiam incæstum, & debet etiam interrogare de gradu in peccato cognationis carnalis,vt species specialissima innotescat, nã omnes quatuor gradus ex sententia Nauarri mutant speciem, licet affinitas,& consanguinitas non mutent,sed gradus mutant earum,quia gradus solum aggrauant in huiusmodi : Deinde poterit Confessor interrogare de loco , vt si in loco sacro, aut profano , & quoties in loco sacro , vt sciatur numerus sacrilegiorũ,deinde poterit interrogare de alia circumstantia, CVR, vt sciatur, si commisit sacrilegium ad finem committendi aliud sacrilegium, puta , vel auferendi oleum sanctum ab Ecclesia, quia mutatur species,& si responderit pænitens,quod sic, tunc subiungat Confessor interrogare de circumstantia; QVOTIES,

hæc circumstantia denotat consuetudinem,& numerum diuersorum actuum interpellatorum, & successiuè, idest quoties cōmisit vnum sacrilegium propter alium,vt sciatur numerus,dein de descendat Sacerdos ad circumstantiam QVOMODO, scilicet modo naturali, aut contra naturam, & si dixerit vtroque modo,tunc etiam quærat de numero. Et hic sciatur, quod tactus libidinosi citra seminis effusionem, sunt vnum peccatum, sed grauius ob diuturnitatem, & delectationem, sed cum seminis effusione, essent duo peccata distincta, & tactus non mutāt speciem, in quacunque parte corporis fiant, siue seminis effusione,siue fuerit actiuè, siue passiuè.

Et si erit vir, qui peccauit, vt supra,poterit Confessor interrogare de raptu,quia mutat speciem, vt si rapuerit mulierem a domo parentum, & tunc de QVOTIES, vt sciatur numerus, ac excommunicatio, si fuerit in aliqua Diœcesi contra raptores, deinde de voto castitatis, vt si qui peccauit, vel cum qua peccauit habeat votum castitatis, vel si fuerit eius filia spiritualis in baptismate, aut confirmatione, aut confessione, quia hoc peccatum mutat speciem. Poterit etiam hic Confessor prudens interrogare de alijs huc pertinentibus, vt de promissione facta virgini,se ducturum illam in vxorem,si partus suppositus fuerit si proles fuerit transmissa ad hospitale,sed in hoc vltimo casu excusaret paupertas.

Hic nota, quod circumstantia PER QVOS, dicit per quos mediatores ad malum, vel cum quibus peccatum est perpetratum, vel contra quos, & numquam debet nominari persona huius circumstantiæ, nisi quantū sufficiat ad agnoscendum peccatum,vel ad sciendum numerum,quando non dicit speciale peccatum, quia non fuit data occasio,vt quis peccaret, non paratus ad peccandum, non est necessario explicanda, licet semper aggrauet peccatum, & sic circumstantia per Quos est explicanda,quando inducti sunt alij ad peccandum per peccatum pænitentis, vt Petrus peccauit cum illa, vel illa per alios, & si occasionaliter, vel efficaciter est causatum peccatum mortale in alio, alias non parato ad illud. Et hic aduertendum,quod

licet

licet peccatum carnis commissum cum Religiosa professa, vel cum Religioso, seu Clerico seculari in sacris constituto mutet speciem.

His præmissis prudens Confessor poterit interrogare, si peccauerit in alijs speciebus carnalibus, desiderio, vel tactibus, quando tamen desideria, & tactus fuerint seorsum consumata, & non fuerit deuentum ad peccatum ipsum carnale, quia tunc sunt etiam peccata mortalia distincta, & etiam interroganda circumstantia QVOTIES, ad sciendum numerum, vbi nota desideria carnalia habita in Ecclesia, non mutare speciē, si non fuerint habita specialiter pro Ecclesia, licet aggrauent, sed mutant speciem, si fuerint habita extra Ecclesiam, cum intentione tamen committendi in Ecclesia; sed intellige non de omni desiderio, sed de illis peccatis, quæ mutant ratione loci, & in abstractione alicuius ab Ecclesia, quando violatur illius immunitas, sed quantitas furti, siue in desiderio, siue re ipsa non mutat speciem, licet ad bene esse posset exprimi.

Et quoniam in peccato carnis, solent interuenire sortilegia, & consequenter censuræ, poterit de his, prout ei videbitur, cōsiderata personæ qualitate, prudens Confessor ad alias interrogationes procedere.

Deinde descendat ad circumstantiam QVANDO, vt si in diebus festiuis, vel jeiunorum, & quanto tempore perseuerauerit, licet hæc circumstantia non mutet speciem secundū doctrinā. D. Thom. sed tamen aggrauat, & mutaret speciem, si interuenerit specialis intentio violandi festum, semper tamen erit bonum, vt explicetur.

Has tamen circumstantias, non est necesse, vt quis omnes confiteatur, sed tantum illas, quæ muant speciem, quæ, licet non mutent, tamen notabiliter aggrauant secundum sententiā aliquorum, vt furtum ducentorum est grauius furtum viginti, & simil. & hoc ob restitutionem, & permanere in odio proximi, vel in desiderio carnali per annum est grauius, quam per vnum diem.

Sed nota, quod iteratio actus, siue interna, siue externa in re mortali est necessario explicanda in cōfessione, propter sciēdum numerum, & cum dicitur, quod non est necessario explicanda circumstantia, quæ non mutet speciem, non intelligat Confessor de circumstantia Quoties, quia numerus de iure Diuino est necessario explicandus. Et hæc obiter addita sint hic vltra ea, quæ alibi posita sunt de circumstantijs.

Super septimo Præcepto.

AN commiserit aliquod furtū, aut rapinam, aut si exegerit pedagia iniusta, aut indebitas talias, aut exactiones, aut si acceperit bona naufragantium, aut si iuerit ad bellū iniustum, aut si inuenerit aliquod, & non restituerit.

An præscripserit aliquod mala fide, vel si cōmiserit vsuram.

An vsus sit pignore, & fructus illius nō cōputauerit in sortē.

An vendiderit carius propter dilationem solutionis, vel vilius emerit anticipata solutione.

An fecerit cambia sicca, vel aliàs illicita.

An receperit in cambijs interesse lucricessantis, quia hoc est prohibitum per Bullam Pij V. & si dederit pecuniam in societatem cum lucro, & sine periculo, vel si dono acceperit ab eo, qui donare non poterat, vel si acquisiuerit per ludum illicite.

An per simoniam aliquod perceperit, vel participauerit in damno proximi quocunque modo efficaciter.

Super octauo Præcepto.

AN dixerit falsum testimoniū in iudicio, vel extra in præiudicium sui, vel proximi, vel si productus in testem noluerit testimonium veritatis perhibere, vel si dixerit pecunia corruptus, vel dixerit obscurè, & ambiguè, & ita astutè, vt veritas non elucescat.

Super nono Præcepto.

AN desiderauerit rē proximi illicitè, & iniustè, & pro alijs modis remitto confessorem ad interrogationes septimi præcepti.

Super

Super decimo, & vltimo Præcepto.

AN concupiuerit inordinatè vxorem proximi, & pro alijs interrogationibus videatur super sexto Præcepto, vt infra de peccato luxuriæ.

Super septem peccatis capitalibus, quæ comprahenduntur hoc versiculo.

Vt tibi sit vita, cautus S A L I G I A *vita.*

Super Superbia.

AN inordinatè amauerit propriam Excellentiã, & propter talem amorẽ transgressus sit Diuina præcepta, aut præcepta Ecclesiæ, vel Superiorum.

An spreuerit proximũ, vel crediderit bona ei data à Deo propter eius merita.

An putauerit habere bonum à se, & non à Deo.

Et quia ex hac Superbia prouenit ambitio, præsumptio, curiositas, ingratitudo, judicium temerarium, adulatio, irrisio, tentatio Dei, & pertinacia. Interrogabitur pænitens, an desiderauerit honorem, vel beneficia indignum se sciens, & beneficia principaliter propter honorem, vel si præsumpserit supra suas vires, vel facultates aliquid facere, vel si exposuerit se periculis peccatorum, vel exercuerit officium, quod nesciebat, vel præsumpserit de Diuina misericordia, vel si voluerit addiscere vel audire, quæ fieri nequeunt sine mortali, vel attendens circa curiosa neglexerit necessaria saluti, vel si de beneficijs acceptis gratias Deo non retulerit, imo potius despexerit, vel si pro gratijs intulerit iniuriam, si vsurpauerit judicium, vel male iudicauerit, si fuerit adulator, vel adulatione aliquem procurauerit ad superbiam, vel si irriserit Religiosos, vel alium proximum, vel si exposuerit se periculo mortis sine necessitate, vel si fuerit pertinax in suo sensu, vel si aliquod nimis arroganter operatus sit. Hæc omnia comprahenduntur sub superbia, & illius dependentibus supra enumerata.

Super Auaritia.

AN furatus sit, an fraudauerit iustas Gabellas, aut pedagium iustum positum.

An desiderauerit diuitias inordinatè, & alia bona tẽporalia, contradicta tamen rectæ conscientiæ, vel acquisiuerit antedicta per modos illicicos.

An retineat bona aliena inuito Domino, vel si per auaritiam subtraxerit sibi necessaria, tam substentationi corpori, quã quo ad salutem animæ, vel si propter amorem diuitiarum falsificauerit monetam, vel aliquam scripturam, vel occultauerit, vel falsicauerit mensuras, aut pondera, vel si vendiderit vnum pro alio, vt vinum limphatum pro puro.

Super Luxria,

AN habuerit cogitationes fœdas, carnales, & morosas, & si fuerit in eis delectatus.

An perpetrauerit aliquam speciẽ luxuriæ supra enumeratam vel si vsus sit verbis lasciuis, aut actibus libidinosis, ad se, vel alios prouocandũ ad libidinẽ, vel actus, ex quibus probabiliter alij possent prouocari ad luxuriam, per turpiloquia, scurrilitates, & similia.

Super Gula.

AN nimium gulosè comederit vsque ad nauseam, vel effrenato appetitu, & si nimium studuerit in præparando, aut nimis lautè comederit, vel si præuenerit horam solitam (nisi ex necessitate) præcipuè tempore jeiuniorum, si inebriauerit se, & deuenerit in mentis hebetudinem.

An ex nimio potu, & cibo deuenerit in multiloquium, turpiloquium, vel scurrilitatem, cum scandalo, aut incurrerit in immunditiam, vel pollutionem.

An in diebus jeiuniorum non obseruauerit jeiunia, vel prohibita comederit.

An exquisite comederit, & biberit, vel causa nimiæ voluptatis, vel vt posset facilius luxuriari.

Super

Super Inuidia.

AN iratus sit contra proximum præter, & vltra debitum, quia dicitur, Irascimini, sed nolite peccare, vel si appetierit vindictam proximi, & noluerit illi reconciliari, neque remittere rancorem particularem.

An irrogauerit iniuriã, contumeliam, aut conuitium, aut opprobriũ proximo, vel cum eo habuerit rixã, aut mouerit contra ipsum seditionem, aut bellum iniustum.

An partialitates tenuerit, vel sequutus sit, vel clamauerit inordinatè contra proximum, vel cõtra ipsum indignatus sit præter rationem.

An murmurauerit contra Deum, vel proximum, nolens eũ audire cum scandalo aliorum, aut ira commotus proruperit in blasphemiam Dei, aut Sanctorum, vel si inflatus iracundia contempserit proximum, & ministros iustitiæ nõ timuerit, quia hoc vocatur tumor.

Super Accidia.

AN ex accidia, & pigritia prætermiserit, ad quæ tenebatur, vt audire missam, prædicationem, &c. aut si pœnituerit se de officio charitatis, & ex tædio incurrerit infirmitatẽ, vel si amans otium, corpori, & animæ damnosum, fugit labores quoscunq;, & si tepidè egerit in quibus oportebat feruenter se exhibere, vel si ex accidia, & pigritia incurrerit in torporẽ humanarum actionum, & maximè necessariorum ad salutem.

Nunc sequuntur interrogationes super operibus misericordiæ, ad quæ habita ratione loci, & temporis quisque fidelis tenetur.

Spiritualia.

Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora, doce.

Super Auaritia.

AN furatus sit, an fraudauerit iustas Gabellas, aut pedagium iustum positum.

An desiderauerit diuitias inordinatè, & alia bona tēporalia, contradicta tamen rectæ conscientiæ, vel acquisiuerit antedicta per modos illicicos.

An retineat bona aliena inuito Domino, vel si per auaritiam subtraxerit sibi necessaria, tam substentationi corpori, quā quo ad salutem animæ, vel si propter amorem diuitiarum falsificauerit monetam, vel aliquam scripturam, vel occultauerit, vel falsicauerit mensuras, aut pondera, vel si vendiderit vnum pro alio, vt vinum limphatum pro puro.

Super Luxria,

AN habuerit cogitationes fœdas, carnales, & morosas, & si fuerit in eis delectatus.

An perpetrauerit aliquam speciē luxuriæ supra enumeratam vel si vsus sit verbis lasciuis, aut actibus libidinosis, ad se, vel alios prouocandū ad libidinē, vel actus, ex quibus probabiliter alij possent prouocari ad luxuriam, per turpiloquia, scurrilitates, & similia.

Super Gula.

AN nimium gulosè comederit vsque ad nauseam, vel effrenato appetitu, & si nimium studuerit in præparando, aut nimis lautè comederit, vel si præuenerit horam solitam(nisi ex necessitate) præcipuè tempore jeiuniorum, si inebriauerit se, & deuenerit in mentis hebetudinem.

An ex nimio potu, & cibo deuenerit in multiloquium, turpiloquium, vel scurrilitatem, cum scandalo, aut incurrerit in immunditiam, vel pollutionem.

An in diebus jeiuniorum non obseruauerit jeiunia, vel prohibita comederit.

An exquisite comederit, & biberit, vel causa nimiæ voluptatis, vel vt posset facilius luxuriari.

Super

Super Inuidia.

AN iratus sit contra proximum præter, & vltra debitum, quia dicitur, Irascimini, sed nolite peccare, vel si appetierit vindictam proximi, & noluerit illi reconciliari, neque remittere rancorem particularem.

An irrogauerit iniuriã, contumeliam, aut conuitium, aut opprobriũ proximo, vel cum eo habuerit rixã, aut mouerit contra ipsum seditionem, aut bellum iniustum.

An partialitates tenuerit, vel sequutus sit, vel clamauerit inordinatè contra proximum, vel cõtra ipsum indignatus sit præter rationem.

An murmurauerit contra Deum, vel proximum, nolens eũ audire cum scandalo aliorum, aut ira commotus proruperit in blasphemiam Dei, aut Sanctorum, vel si inflatus iracundia contempserit proximum, & ministros iustitiæ nõ timuerit, quia hoc vocatur tumor.

Super Accidia.

AN ex accidia, & pigritia prætermiserit, ad quæ tenebatur, vt audire missam, prædicationem, &c. aut si pœnituerit se de officio charitatis, & ex tædio incurrerit infirmitatẽ, vel si amans otium, corpori, & animæ damnosum, fugit labores quoscunq;, & si tepidè egerit in quibus oportebat feruenter se exhibere, vel si ex accidia, & pigritia incurrerit in torporẽ humanarum actionum, & maximè necessariorum ad salutem.

Nunc sequuntur interrogationes super operibus misericordiæ, ad quæ habita ratione loci, & temporis quisque fidelis tenetur.

Spiritualia.

Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora, doce.

SVper his interrogabitur pænitens, an docuerit ignorantes, præcipuè vero ſi ad id tenebatur ex officio, quia Curatus, Magiſter, & ſimil.

An negauerit conſilium petenti in concernentibus ſalutem, vel in ſe, ex qua poſſet notabile damnū proximo euenire, ſi tamen poſſet, vel ſi ex officio ei incumberet, vel ſi nōn correxerit delinquentes, quos debuit ex officio corrigere, quia tunc plus peccauit ipſe in tacendo, quam alius in committendo.

An conſolatus ſit tribulatos, præcipuè cum ex tribulatione quis incidit in diſperationem, & ipſe ſine ipſius detrimento poſſet conſolari.

An non remiſerit proximo iniurias ſibi illatas, iniurians ipsū reddens pro malo malum, vel ſi non remiſerit rancorem particularem.

An nō orauerit pro proximo, præcipuè, ſi tenebatur ex officio, quia viuit ex eleemoſinis fidelium, vel ex beneficio.

Opera miſericordiæ ſpiritualia.

Viſito, cibo, poto, redimo, tego, colligo, condo.

AN viſitauerit pauperes infirmos, & carceratos in periculo conſtitutos.

An eſurientes cibauerit, & præſertim in caſu neceſſitatis, de quo dicitur, ſi non pauiſti occidiſti.

An dederit potum ſitientibus in caſu neceſſitatis.

An vacauerit, vt captiuos redimeret, & iniuſtè oppreſſos, ſi tamen poterat, & ei incumberet ex officio.

An ſepeliuerit mortuos, præcipuè pauperes, vt tenebatur ex officio, ſimiliter, & domeſticos.

An hoſpitatus ſit pauperes, & peregrinos, ſaltem in caſu neceſſitatis, & non cooperuerit pauperes nudos, ſi imminebat neceſſitas, & ipſe poterat.

Super ſenſibus exterioribus.

AN vacauerit potius videre vanitates, quam ſpiritualia, & & quæ poterant eum mouere ad pænitentiam.

An potius audiuerit murmurationes, & ſimil. quã prædicationes, & ſermones pios.

An vacauerit inordinatè odoribus allicientibus ad laſciuiam.

An procurauerit inordinatè delectationem in cibo, & potu, ad mouendam luxuriam.

An tetigerit pudenda extra caſum neceſſitatis, vel non tangenda, vt res ſacras, cum eſſet laicus, vel ſi veſtiuerit molles ſibi veſtes, & dormiuerit in lectibus mollibus, quare luxuria excitata eſt, vel ſi laſciuè oſculatus ſit mulieres alienas, vel etiam ſuam ad malum finem, & non ad actum matrimonialem, ſed ad malum finem vetitum inter coniuges.

Has, & alias prout ei videbitur, poterit diſcretus & prudens Confeſſor formare ad ſciendum peccata, ſed aduertat, vt habeat rationem perſonarum, quia cum perſonis doctis, pijs & ſuperioribus eſt aliter procedendum. Et reuoluat ſummas pro cognitione cæterorum neceſſariorum pro exercendo eius officio in eo, quo lucerna hæc illum non illuminabit. Hæc ex Nauar. P. Antonuc. in ſua Chatech. Neap. & alij. Pro cęteris videãtur Summiſtæ.

DE

SACRAMENTO EXTREMAE VNCTIONIS.

QVAESITVM I.

SVMMARIVM.

1 *Rationes tres assignantur, quare hoc sacramentum dicatur Extremæ Vnctionis.*

Quare hoc sacramentum dicatur Extremæ Vnctionis.

1 DIC. Ob tria. Primum, quia extremæ laborantibus datur. Sot. 4. sent. d. 23. q. 1. art. 3.

Secundum, quia cum sint tres vnctiones, quas Ecclesia adhibet suis fidelibus, prima in Chrismate; secunda in Vnctione Chatechumenorum, quæ fit simplici oleo benedicto. Tertia hæc dicitur infirmorum, quæ, quia est vltima, vocatur extrema, idest, vltima. Vgo. 2. de Sacram. 15. c. 1. & hanc opinionem approbat Cathech. Rom.

QVAESITVM II.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum extremæ Vnctionis non est necessarium, nec necessitate præcepti citra contemptum.*

2 *Vnctiones in Baptismo, & Ordine sunt sacramentalia; sed in extrema Vnctione, & Chrismate sunt sacramenta.*

3 *Definitio Sacramenti extremæ Vnctionis assignatur.*

4 *Explicatur an infirmus recipiat gratiam, si moriatur non expletis quinque Vnctionibus.*

An hoc sacramentum sit necessarium ad salutem?

1 DIC. Quod non, nec necessitate medij, nec necessitate præcepti citra contemptum, Sed qui non haberet copiã recipiendi alia sacramenta, & dubitat probabiliter de sua contritione, tenetur ex charitate recipere, vt fiat contritus, qui vero contemneret, peccaret mortaliter.

2 Hinc sequitur aliàs vnctiones, quæ fiunt, vt in capite baptizati, & ordinandi non esse sacramenta, sed sacramentalia, sed solum sunt sacramenta extrema Vnctio, & Chrisma. Sot. 4. sent.d.27.q. 1.art.1. & 2. D. Anton.3.p.tit.14.c.15.§.10.

3 Sacramentum igitur extremæ Vnctionis est sacramentum, quo Presbyter vngit certas partes corporis in infirmo probabiliter periclitante cum debita intentione. Nauar. c. 22. nu. 12. vel est sacramentum institutum ad salutem animæ, & corporis. & in hoc sacramento Vnctiones quinque sensuum sunt necessariæ necessitate sacramenti, reliquæ duæ sunt de consuetudine & de præcepto Ecclesiæ. D. Thom. 4. sent. d. 25.

4 Et si moriatur infirmus non absolutis vnctionibus quinque sensuum, nullam sortiretur gratiam, quia gratia confertur in vltima vnctione, & totale applicatione materiæ. Sylu. verb. Extrem. §.13. nisi quantum Deo inuisibiliter placuerit conferre deuotioni suscipientis.

Sed alij dicunt, quod, vel in singulis Vnctionibus conferatur gratia particularis, vel totalis in prima vnctione, quando tamen cæteræ vnctiones sequuturæ sunt.

QVAESITVM III.

SVMMARIVM.

1 *Christus instituit sacramentum extremæ Vnctionis.*

2 *Vsus, & promulgatio huius sacramenti fuit relicta Apostolis.*

Quãdo hoc sacramentum fuit à Christo institutũ?

1 DIC. De hoc non esse expressum locum in sacra scriptura, sed quod fit mentio Math. 6. licet vnctio Apostolorum

rum non fuerit Sacramentum, ſed præparatio ad Sacramentum poſt Chriſti reſurrectionem vim habituram, aliqui dicunt quod tunc fuit inſtitutum hoc ſacramentum.

2 Itaque Chriſtus inſtituit, ſed vſus, & promulgatio huius ſacramenti fuit relicta Apoſtolis. D. Thom. 4. ſent. d. 43. q. 3. D. Anton. 3. p. tit. 14. c. 15. & eſt comunis opinio. Vgo tenuit hoc ſacramentum fuiſſe ab Apoſtolis inſtitutum. lib. 2. de Sacram. p. 15. Idem Magiſter ſent. 4. d. 23. & D. Bonauent. ibidem art. 1. q. 2. Sed prima opinio eſt vera, & hi Authores ſentientes contrarium, ſunt intelligndi de vſu, & promulgatione, nam aliàs eorum opinio non eſt tenenda.

QVAESITVM IIII.

SVMMARIVM

1 *Materia huius ſacramenti eſt oleum oliuarum.*
2 *Si ſit admixtum alio liquore, vt ammiſerit formam olei non poteſt eſſe materia.*
3 *Neceſſario debet eſſe ab Epiſcopo conſecratum.*
4 *Si quis oleo non conſecrato inungeret non conficeret ſacramentum.*

Quæ eſt materia huius Sacramenti?

1 DIC. Quod eſt oleum oliuarum per Epiſcopum conſecratum, vt habetur Iacob 5. Hinc ſequitur quodcunque aliud oleum non eſſe materiam huius Sacramenti, & intellige de materia remota, nam materia propinqua eſt vnctio.

2 Quod oleum oliuarum ſi eſt commiſtum alio liquore, ita, vt fuerit ingroſſatum ammiſtione, aut amiſerit formam, non eſt decens materia. D. Thom. 4. ſent. d. 23. q. 1. D. Anton. 3. p. tit. 14. c. 15. §. 10. Nauar. c. 22.

3 Et eſt de neceſſitate, vt hoc oleum oliuarum ſit ab Epiſcopo conſecratum, quia eſt de eſſentia ſacramenti. D. Thom. lo. ci. & eſt cõmunis ſententia, licet Caiet. tenuerit contrarium in 3. p. q. 72. art. 7.

Et

4 Et qui vngeret oleo non consecrato, non esset sacramentum. D. Thom. loc. cit. D. Anton. lo.ci. & alij. Sylu. in verb. Vnctio. num. 1. Sed Victoria tenet esse de præcepto, non autem de essentia sacramenti num. 217. de Confirmatione. Sed prima opinio est melior, hoc autem oleum pro materia huius sacramenti de commissione Papæ, posset etiam simplex Sacerdos consecrare, licet Sot. dubitat, & malè 4. sent. d. 23.

QVAESITVM V.

SVMMARIVM.

1 *Si admisceretur oleo consecrato oleum non consecratum oliuarum totum erit consecratum, dummodo non sit in maiori quantitate quam oleum consecratum.*

An si huic oleo consecrato admisceretur oleum nō consecratum oliuarum fiat consecratum totum?

1 DIC. Quod sic. D. Anton. 3. p. tit. 14. cap. 15. §. 1. Sylu. Extrem. Vnct. num. 1. & habetur extra de consec. Sed dummodo admixtio non sit in maiori quantitate olei non consecrati, quia si oleum consecratum in minori quantitate admisceretur, neutrum erit consecratum, sed si guttatim fieret mistio non consecrati consecrato, tunc esset consecratum. D. Thom. 4. d. 12 q. 1. art. 2. q. 6. Sylu. verb Vnct. extrem. §. 1. qui remittit lectorem ad verbum Aqua bened. §. 3. licet Rosell. & Angel. teneant contrarium.

QVAESITVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Forma huius sacramenti sunt illa verba deprecatiua, Per istam sanctam Vnctionem, &c.*

2 *Hæc forma, licet non sit expressa in scriptura, implicite tamē habetur*

habetur in D. Iacob. in Epist & est de fide, D. Petrum Ecclesiæ tradidisse.

Quæ est forma huius sacramenti?

1 DIC. Quod sunt verba illa deprecatiua, scilicet, Per istã sanctam vnctionem.&c. Et hæc sola forma inter formas sacramentorum est deprecatiua, quia tũc infirmus indiget aliorum precibus ad inclinandum Deum pro salute animæ infirmi, ac etiam corporis, si expediat.

2 Hanc formam quis per vsum instituerit, nam Christus Dominus primo loco formam instituit, licet non habeatur certus locus sacræ scripturæ, tamen implicitè habemus à D. Iacobo loc. cit. & de fide est D. Petrum tradidisse Ecclesiæ Romanæ, sicut, & alia multa, quæ in sacra scriptura non habentur explicitè. D. Thom. 4. sent d. 23. q. 1. art. 4. D. Anton. loc. cit. & alij, quæ forma si vitietur per diminutionem, vel additionẽ, an conficiatur sacramentũ? dic, vt de forma Baptismi responsũ est.

QVAESITVM VII.

SVMMARIVM.

1 *In hoc sacramento verba in nomine Patris, &c. non sunt de essentia.*

An sit de essentia formæ dicere in fine cuiuscunque vnctionis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen?

1 DIC. Quod non est de essentia, vt in Baptismo. Sylu. verb. Vnctio n.. 2. Sed alij tenent, quod sic, & D.Ant. 3. p. tit. 14. c. 15. §. & alij, qui dicunt fieri cum additione Trinitatis huiusmodi vnctionem. Parochus in hoc se gerat, prout in Rituali, vel Baptisterio.

QVAE-

QVAESITVM VIII.

SVMMARIVM

1 *Forma huius sacramenti debet esse sub modo deprecatiuo, si enim modo indicatiuo exprimeretur, nõ conficeretur sacramentum nisi illa verba essent præambula ad formam deprecatiuam.*

An teneret sacramentum, si quis vteretur forma indicatiua, puta, vngo hos oculos oleo sanctificato in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vt fit in aliquibus Ecclesijs referente D. Antonino 3. p. tit. 14. c. 15. §. 3. Et vt Palud. testatur ita fuisse vsum D. Ambros. Mediolan. Episc. Riccard. opinatur, quod si talis modus esset in aliquibus Ecclesijs, & toleraretur, vtrum deprecatiuo modo, vel indicatiuo formã exprimaretur non esset de essentia. 4. sent. d. 13. art. 1. q. 1. ad secundum?

1 DIC. Resolutè debere exprimi formam modo deprecatiuo, vt fit in Ecclesia Romana, & vsum per modum Indicatiui forsan apud alias Ecclesias, dic illa verba indicatiua esse præambulũ ad formam deprecatiuam, & addebatur formæ deprecatiuæ, & ita fecisse D. Ambrosium, & alios, vt supra sentiendum est, vt exempli gratia, vngo hos oculos oleo sanctificato, & c. vt per istam sanctam vnctionem, &c. & aliter faciendo non esset sacramentum. D. Thom. 4. sent. d. 23. qu. 1. art. 4. q. 2. ad 3. D. Anton. 3. p. tit. 14. cap. 15. §. 2. & 3. Sylu. verb. Vnctio extrem. §. 2. & alij.

QVAESITVM IX.

SVMMARIVM.

1 *Vnctio huius sacramenti fit in oculis, auribus, naribus, ore & manibus*

manibus, & in aliquibus Ecclesijs fit etiam in renibus, & pedibus.

2 *Vnctio in locis quinque sensuum, est de necessitate sacramenti, consuetudo vngendi renes, & pedes est seruanda, sed non in fæminis.*

3 *Carens oculis, vel manibus, &c. debet fieri vnctio in locis proximioribus.*

In quibus corporis partibus facienda est vnctio?

1 DIC. In locis quinq; sensuum quibus peccatur. Hinc fit in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gulam, in manibus propter tactum, & fit in pulpis digitorum, quia ibi maximè viget sensus tactus, tanquam in partibus tenerioribus, quæ vnctio an etiam facienda sit in interiori, vel exteriori parte manus, standum est consuetudini Ecclesiæ Romanæ.

2 Quę vnctio in dictis locis quinque sensuum est de necessitate sacramenti, vnctio autem renum, & pedum, vt fit apud aliquas Ecclesias, non est de necessitate sacramenti, & vnctio renum posset excusari ob pudorem, maximè in fæminis, sed quæ fit in pedibus potest decenter fieri. D. Thom. 4. sent. d. 23. q. 2. art. 3. qu. 2. D. Anton. 3. parte. tit. 14, cap. 15. §. 7. Vict. de extrem vnct.. num. 223.

Alij tenent esse vngendos etiam renes. Nauar. c. 22. num. 13. Angel. verb. vnctio. §. 5. Riccard. 4. d. 23. art. 2. q. 8.

Sed tu dic resolutè, quod vnctio in locis quinque sensuum est de necessitate, & essentia sacramenti. Vbi autem esset consuetudo vngendi etiam renes, & pedes esset seruanda, sed non in fæminis, D. Anton. loco citato.

Et hac forma in omni vnctione vtendum est, mutato tantũ nomine sensus super quo fit vnctio. Nauar. cap. 22. num. 13. Riccard. 4. d. 23. art. 1. q. ad tertiam.

3 Et cum quis non haberet oculos, vel pedes, vel manus, vnctio facienda est in locis proximioribus, etiam si essent, cæci à natiui-

natiuitate, & ſurdi, vel manchi, quia licet non peccauerunt per illa organa extrinſecè peccare tamen potuerunt per potentias internas, quibus reſpondent illa organa exteriora. D. Thom. 4. ſent. d. 23. q. 2. art. 3. q. 3. D. Anton. 3. p. tit. 14. c. 15. §. 7. Vict. de extrem. vnct. num. 223.

QVAESITVM X.

SVMMARIVM.

1 *Vnum conſtituitur ſacramentum extremæ vnctionis, etiam quod forma illa repetitur in ſingulis ſenſibus, & vnaquaq; vnctio eſt pars ſacramenti*

2 *Si quis vnica vnctione omnes ſenſus exprimeret, non conficeretur hoc ſacrnmentum.*

3 *Si moreretur presbyter antequam omnes partes inungeret poſſet ſuppleri per alium presbyterum.*

4 *Infirmus decedens antequam omnes partes inungerētur, recipit effectum ſacramenti.*

5 *Effectus huius ſacramenti ſunt remiſſio peccatorum, collatio gratiæ, aliquando recuperatio ſanitatis, diminutio pænæ pro peccatis, interior lætitia. &c.*

An cum ſint plures formæ huius ſacramenti conſtituant plura ſacramenta?

1 DIC. Quod non, nam omnes formæ tendunt ad conſtituendum vnum ſacramentum perfectione, vt domus, quæ licet conſtet pluribus materijs eſt vnum perfectione, & forma: Itaque omnes illæ vnctiones tendunt ad vnum perfectũ & vnaquæque vnctio eſt pars ſacramenti. D. Thom. 4. ſent. d. 23. q. 1. art. 1. q. 2. Sot. 23. q. 1. art. 1.

2 Vbi nota non eſſe ſacramentũ, ſi quis vnica vnctione omnes ſenſus exprimeret dicendo. Per iſtam ſanctã vnctionem parcat tibi Deus quicquid oculorum, oris, manuum, &c, D. Anton. 3. p. tit. 14. c. 15. §. 6.

Et

Et si moreretur Præsbyter actis aliquibus vnctionibus,& nõ omnibus, posset suppleri per alium Præsbyterum, qui partes vnctas non iterum vngat. D. Thom. 4. sent. d. 23. qu. 1.art. 1. q. 2. ad tertium. & alij. Summa Conf. lib. 3.tit. 14. q.149.

Et si non adesset alter præsbyter,summus Sacerdos acceptat & supplet, & nihil nocet infirmo bene p̃parato defectus huiusmodi ministri, licet sacramentum perficiatur in prolatione vltimæ forma. Sot. 4. sent. d. 23. q. 2. art. 1. Infirmus tamen si

4 vna tantum vnctione sit inunctus ante complementum aliarum vnctionum,& moriatur,recipit effectum sacramenti, & minister debet desistere, quia non debet dari mortuo. D. Anton. 3.p. tit.14.c.15.§.6. Sed si non moriatur,reciperet effectũ in vltima prolatione formæ partialis, & essentialis. Et vbi esset institutũ, vt vngerentur etiam renes, & pedes, tunc reciperet in vltima horum vnctione. Sot. 4. sent. d. 23. qu. 2. art. 3. & prius D. Thom. vbi supra, & ideo, si in prima vel alijs vnctionibus infirmus non esset bene præparatus, & in vltima esset attritus saltem fieret contritus, & reciperet gratiam virtute sacramenti. Sot. vbi supra.

5 Et hic sciatur effectum huius sacramenti esse remissionem peccatorum, nam potest infirmus per receptionem ipsius fieri ex attrito cõtritus virtute, & valore eius cum prius non habuerit copiam Confessoris, & si moritur obtinere remissionẽ peccatorum. D. Anton. 3. p. tit. 14. cap. 15. §. 4. Nauar. c. 22. num. 13. & si vnctiones fierent inuerso ordine, valeret sacramentum, sed malitiose faciens peccaret mortaliter, secus si inaduertentia.

Est etiam alter effectus huius sacramenti cum remissione peccatorum collatio gratiæ, qui dicitur effectus principalis, & tertius effectus minus principalis est collatio sanitatis corporalis, quando ita expedire cælesti medico videtur. Conc. Trid. sess. 14. c. 2. de sacra extrema vnctione, & est communis opinio. Et prius Conc. Flor. de hoc sacramento.

Operatur etiam hoc sacramentum diminutionem pænæ debitæ pro peccatis, interiorem lætitiam robur contra hostes illius

lius horæ, & calcanei vitæ, attritionem Diabolicæ potestatis, quia non potest tentare infirmum post sumptum sacramentum quantum tentabat, operatur patientiam ad sustinendam infirmitatem, & tandem operatur protestationem fidei infirmi, qui decedens cum hoc sacramento monstrat mansisse in Ecclesia militanti, & lætum inde cum hoc signo transire ad triumphantem. Angel. verb. Extrema Vnctio. §.6. Ab. dicit, Dæmonem in illa hora non posse quæcunq; vult infirmo repræsentare, nisi quantum Deus permiserit.

QVAESITVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Hoc sacramentum principaliter est ordinatum pro remissione peccatorum venialiũ, & ad tollendas reliquias peccatorũ.*

Pro quibus peccatis principaliter fuit ordinatum hoc sacramentum Vnctionis extremæ?

1 DIC. Pro peccatis venialibus remittendis, ac pro tollendis reliquijs peccatorum, quæ dicuntur etiam peccata, quia ducunt ad peccata, & sunt debilitas potentiarum, tristitia, & ineptitudo illa, quam relinquit peccatum mortale, vel originale, prauæ habitudines, & pronitas ad peccandum, & sic intelligenda sunt verba Apostoli Iacobi. Quos effectus semper consequitur infirmus, nisi ponat obicem.

QVAESITVM XII.

SVMMARIVM.

1 *Hoc sacramentum tantum infirmis est administrandum, non sanis, & si sanis daretur, non esset sacramentum.*

2 *Debet etiã dari infirmis quando sunt insensu, nec est expectã-*

dum, quod sensu careant, & omnino sit disperata illorum vita.

3 *Debet etiam dari adultis, & sanæ mentis.*

4 *Potest dari amentibus habentibus dilucida interualla.*

5 *Non est dandum ei, qui non monstrauit deuotionem.*

6 *Non est denegandum hominibus pijs, etiam quod ex aliquo accidente effecti sint amentes.*

An hoc sacramentum sit administrandum omnibus, & si potest dari sanis

1 DIC. Quod est administrandum infirmis tantum, & non esset sacramentum, si daretur sanis, & est communis. D. Thom. 4. sent. d. 23. quæst. 2. art. 2. D. Anton. 3. p. tit. 14. c. 15. §. 6.

2 Sed aduertendum est non esse expectandum, quando infirmus omni quasi sensu caret, & omnino desperatur de eius salute, sed debet dari, quando est in sensu, & aliqua est spes salutis. Sot. 4. sent. d. 23. qu. 2. art. 2. Nam non ideo vocatur vnctio extrema, quia expectanda sit extremitas vitæ in illius administratione, vt dictum est, sed quia cum sint, & aliæ vnctiones, quibus Ecclesia vtitur erga suos fideles, hac extrema, & vltima illos etiam adiuuat.

3 Nec dandum est omnibus infirmis indifferenter, sed tantum adultis, & sanæ mentis. Hinc excluduntur pueri non habentes vsum rationis, amentes, furiosi à natiuitate, & qui numquam habuerunt lucida interualla, quia non sunt capaces effectuum ipsius.

4 Sed si aliquando habuissent lucida interualla, & petijssent tacitè, vel expressè deberet his dari, etiam si postea phrænesi concipiantur, nisi timeretur indecentia aliqua sacramenti, & est communis. D. Thom. loco citato. Nauar. c. 21. num. 13.

5 Diuus Thom. addit non esse dandum hoc sacramentum ei, qui non monstrat, aut monstrauit deuotionem ad illud. Itaque requirit deuotionem actualem, vel saltem virtualem, dummodo

do non timeatur irreuerentia sacramenti in deuotione virtuali. 4. sent. q. 1. art. 2. q. 2. Angel. extr. vnct. num. 6.

6 Eis qui ex accidenti euaserunt amentes, si fuerunt homines pij, etiam si ante numquam petierint, potest etiam dari, quia qui pius est implicitè omnia sacramenta desiderat, secus de his qui fuerunt male vitæ, & numquam ostenderunt signa contritionis. D. Anton. 3. p. tit. 14. c. 15. num. 7. Nauar. c. 22. §. 13.

Nec est dandum peccatoribus obstinatis, & qui sunt in actuali peccato, vel occasione proxima peccandi, vt concubinam domi tenentibus. D. Bonauent. 4. sent. d. 23. & ibi Riccard. art. 2. q. 4. Potest dari senibus morientibus ex senio. D. Tho. loc. cit. & Summ.

QVAESITVM XIII.

SVMMARIVM.

1 Hoc sacramentum potest dari infirmo, etiam antequam sit confessus, & communionem receperit, vel sit confirmatus dũmodo sit in ætate discretionis, & sufficit confessio in voto.

An possit dari antequam infirmus confessus fuerit & communicauerit, vel antequam sit confirmatus?

1 DIC. Quod sic, dummodo sit in ætate discretionis, etiã si alia sacramenta non receperit. D. Anton. lo. ci. Nec requiritur in suscipiente actualis confessio, sed sufficit in voto, & ætas debita eorum, quibus potest dari hoc sacramentum, potest iudicare Confessor cum reputat illum dignum communione. Sot. loco citato.

QVAESITVM XIIII.

SVMMARIVM.

1 Extrema vnctio non debet dari condemnatis ad mortem, vel intrantibus turbatum mare, vel Periculosum bellum, vel duellum.

An ſit danda vnctio extrema condemnatis ad mortem, iam iam morituris, vel intrantibus turbatū mare, vel periculoſum bellum, vel duellum, quia ſunt in euidenti periculo mortis?

1 DIC, Quod non, ſed debet dari conſtitutis in periculo mortis ex cauſa intrinſeca prouenientis, vt ex infirmitate, & non ex cauſa extrinſeca, vt in antedictis, poteſt dari vulneratis, maximè ſi ſuperueniret febris ipſis vulneratis, & conduceretur in periculum mortis. Ita etiam poteſt dari mulieribus prægnantibus, quando iudicio medici adeſt periculum mortis, quæ vt plurimum naſcitur ex ægritudine, vel ob doloris magnitudinem, quæ neceſſario inducunt febrim.

QVAESITVM XV.

SVMMARIVM.

1 Hoc ſacramentum non debet dari de recenti mortuo, & ſi detur ei, de quo dubitatur, an ſit viuus, vel mortuus debet dari ſub conditione.

An poſſit dari de recenti mortuo, vel ei, de quo dubitatur, an ſit viuus?

1 DIC. Quod nō eſt dandum mortuo, & datum eſſet nullum, imò miniſter eſſet pæna dignus, ſed cum dubitatur an ſit viuus, vel mortuus, debet illi dari ſub conditione, vt ſi non es mortuus, per iſtam ſanctam vnctionem, &c. Sed eſt dādum ſine conditione, ſubito morbo correpto periculoſo, etiam ſi non petat, nam non requiritur petitio ſuſcipientis, dummodo conſtet eum non eſſe in peccato mortali, & ſit vir pius, quia implicitè petit hoc, & alia ſacramenta.

QVAE-

QVAESITVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Hoc sacramentũ non debet dari à pluribus Sacerdotibus, vno vnam partem, alijs alias partes inungentibus, sed si fieret, esset sacramentum.*
2 *Vnctio debet esse simul cum prolatione verborum.*
3 *Pluries potest dari in eadem infirmitate, dũmodo pluries subeat periculum mortis, nec sit semper in eodem statu, vt sunt diu agonizantes.*

An possit conferri hoc sacramentum à pluribus Sacerdotibus, vt vnus vngat vnam partem, & alter alteram, ambo dicentes verba?

1 DIC, Non esse hoc faciendum, quia contra communem vsum Ecclesiæ, sed si de facto fieret, sacramentum teneret, maximè vbi esset necessitas, vel esset consuetudo.

2 Et aduertendum, quod in casu administrandi huius sacramẽti debet vnctio concurrere simul cum prolatione verborum, solum enim in confessione admittitur, vt post materiam, etiam interuallo horæ, vel diei detur forma. D. Anton. lo. cit. Nau. c. 21. num. 12. Armil. §. 7. de extr. Vnctio.

3 Et non est prohibitum pluries dari in eadem infirmitate, quotiescunque infirmus in periculum mortis iterum deuenit, vt si recepit, & postea bene, vel melius se habuit, & deinde iterum subit periculum mortis, ex qua reiteratione pietas suscipientis apparet, vt maximè laudanda sit pietas Domini Scipionis Mascambroni patritij Beneuentani, qui in terminis habilibus vt supra ter fuit vnctus ad ipsius petitionem.

Secus esset, si infirmus esset in eodem statu infirmitatis in periculo mortis, vt sunt diu agonizantes. D. Thom. loc. cit. D. Anton. lo. ci. Summist. verb. Extrema Vnctio. Sylu. §. 8. Vict. 224. Armil. §. 9.

De Ministro huius sacramenti.

QVAESITVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *Solus Sacerdos est Minister huius sacramenti.*
2 *Imò, & proprius debet esse Sacerdos, sed in casu necessitatis quilibet Sacerdos.*
3 *An Religiosus possit esse minister huius sacramenti latè explicatur.*
4 *Recipiens hoc sacramentum non à proprio Sacerdote ponit obicem eius effectui.*
5 *Minister non debet esse excommunicatus suspensus. &c.*

Quis est Minister huius sacrameuti?

1 DIC, Quod est solus Sacerdos, nec quisquam alius non Sacerdos, etiam in articulo mortis. Conc. Trid. sess. 14. c. 4. de sac. ext vnct. & est communis sententia. Et si ab alijs, etiam Diaconis, vel Subdiaconis administraretur esset nullum, & illi peccarent, & essent puniendi ab Ordinario.

2 Nec omnis Sacerdos, sed solum qui est proprius Parochus, vel illius Capellanus, & coadiutor potest administrare, & est communis sententia.

3 Sed in articulo necessitatis absente proprio Sacerdote, vel illius Capellano potest quilibet Sacerdos conferre, confisus proprium Parochum ratum habiturum, & est communis sententia, & præcipuè D. Antonini loc. cit.

Nec possent administrare hoc sacramentum, etiam in articulo mortis Sacerdotes regulares, quia subirent sententiam excommunicationis, quod etiam de Eucharistia eis prohibitum est sine licentia. D. Anton. lo. ci.

Alij dicunt in articulo mortis posse regulares administrare cum

ſpe ratihabitionis proprij Parochi, Imò ſine etiã hac ratihabitione dummodo non in contemptum illius, ſed tantum pro ſalute infirmi. Sot. 4. ſent. d. 13. q.2. art. 1. Caiet. verb. extrem. vnct. c. 26. Et hæc ſecunda opinio eſt magis pia, ob periculum animæ Infirmi ad illum iuuandum.

Imò ſi Religioſus crederet poſſe facere ex priuilegio, vel ignoraret illam pænam excommunicationis citra contemptum, ſed ſolum ad iuuandum infirmum non incurreret excommunicationem. Caiet. verb. excõmunicatio c. 65. Tabien. excom. 5. Caſu. 11. §. 7. Vbi vero regularis, vel ſecularis Sacerdos ſine licentia, & ſine neceſſitate adminiſtraret, peccaret mortáliter & teneret ſacramentum.

Sed Religioſus poteſt dare alij Religioſo exempto à juridictione Parochi, quia Clemen. loquitur de Cler. & laic. ſubditis Parochi.

Et hic nota, quod recipiens hoc ſacramentum à non proprio Parocho, licet recipiet ſacramentum, tamen non recipit effectũ, quia ponit obicem ſic recipiendo, nam peccauit, ſi ſine debita licentia recepit. Anton. 3. p. tit. 14. cap. 15. §. 5. Sot. 4. ſent. d. 23. qu. 2. art. 1. Sed crederem hunc excuſari à peccato, ſi ignoranter, ſed ex deuotione petijt ab alio.

Hoc autem ſacramentum non poteſt adminiſtrare proprius Sacerdos ſuſpenſus, vel excommnnicatus, aut aliàs inhabilis, ſed debet alteri id demandare.

Sed ſi eſſet ſuſpenſus tantum ab ingreſſu Eccleſiæ poſset adminiſtrare hoc ſacramentum infirmo ab altero tamen portatũ ei extra Eccleſiam, id tamen non poſſet exequi, ſi eſset ſuſpenſus etiam ab officio, idem dic de quocunque alio Sacerdote in articulo mortis adminiſtrante.

QVAESITVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Solus vnus Sacerdos cum Clerico, vel laico, ſi ſciat reſpondere ſufficit pro hoc ſacramento imo in caſu neceſsitatis ſolus Sacerdos.*

An sit necesse, vt adsint plures sacerdotes in admi- nistratione huius sacramenti?

1 DIC. solum vnum Sacerdotem sufficere cum Clerico, vel etiam laico, si sciat respondere, imò in casu necessitatis & defectus dictorum sufficit solus Sacerdos. D. Anton. lo. cit. Sylu. §. 4. Tabien. §. 6. Armil. §. 4. Summ. Confes. lib. 3. tit. 24. q. 144. & habetur in c. quæsiuit extra de verb. signif.

Et licet (vt verum est) solius Sacerdotis sit administratio huius sacramenti, quod legitur sanctos viros, vel sanctas vnxisse oleo infirmos, & illos fuisse sanatos, dicas non fuisse sacramentum, sed miraculum, namque vncti illo oleo recipiebant sanitatem ex eorum deuotione per gratiam sanitatum ipsos vngentium, non autem per vnctionem sacramentalem. D. Thom. 4. sent. d. 23. q. 2. art. 1. ad secundum.

DE

DE SACRAMENTO ORDINIS.

QVAESITVM I.

SVMMARIVM.

1 *Quid sit sacramentum Ordinis definitur.*
2 *Ordines sunt septem.*

Quid est sacramentum Ordinis? vel quid est Ordo sacer?

1 DIC. Quod est signaculum quodam, per quod traditur ordinato potestas spiritualis, circa Corpus Christi, vel est sacramentum Ordinationis sacræ ad mysteria Diuina, est communis Theolog. in 4. d. 24.

2 Et Ordines sunt septem, quatuor minores, nempe Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, & Acolytatus. Et tres maiores, nempe Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus. Canonistæ addunt octauum, nempe Episcopatum. Et Theologi addūt nonum, nempe primam tonsuram, sed hæc non est propriè ordo, sed præparatio, & dispositio ad Ordines. vide Nauar. cap. 22. num. 18. Et sacramentum Ordinis imprimit characterem, & ideo irreiterabile.

QVAESITVM II.

SVMMARIVM.

1 *An omnes Ordines sint verè, & propriè sacramentum, diuersa opinio.*

2 *Ordo*

2 *Ordo Episcopalis, quomodo distinguatur à Sacerdotali, explicatur.*

An sacramentum Ordinis verificetur de omnibus ordinibus, ideſt, quod omnes ordines ſint verè, & propriè Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum?

1 DIC. Quod Epiſcopatus, Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus communis ſententia eſt eſſe ſacramentum, ſed minores eſſe ſacramentalia. Alij dicunt etiam minores eſſe ſacramentum. Alij dicunt ſolum Sacerdotium eſſe ſacramentum. Vict. num. 226. Duran. 4. ſent. diſt. 25. qu. 2. Caiet. Thom. 1. opuſc. tract. 11.

2 Et hic ſciendum ordinem Epiſcopalem diſtingui ab ordine ſacro Sacerdotali jure Diuino, quia multa poſſunt exercere Epiſcopi, quæ prohibentur ſimplicibus Sacerdotibus, & ideo aut ponendus nouus character in ordine Epiſcopali diſtinctus à charactere Sacerdotali, aut dicendum caracterem Sacerdotalem dilatari, & extendi in Epiſcopo, & hæc eſt optima ſententia.

QVAESITVM III.

SVMMARIVM.

1 *Materia remota ſingulorum Ordinum ſunt ipſa inſtrumenta quæ traduntur tangenda ordinandis.*

2 *Materia proxima eſt traditio, & moralis contactus inſtrumentorum.*

Quæ ſit materia Ordinis?

1 DIC. Quod materia remota ſunt inſtrumenta ipſa, quæ traduntur tangenda ipſis ordinatis, quibus ſignificatur poteſtas eis tradita in ordinatione. Vt Oſtiariatus ſunt claues Eccleſiæ: Lectoratus, liber: Exorciſtatus, liber exorciſmorum, ſiue liber Pontificalis: Acolytatus vrceoli vacui, vel candelabrū

aut

aut ceroferarium: Subdiaconatus, Calix vacuus cum Patena, vel vt alij liber Epiſtolarum, & poſſet concordari, vt character imprimatur ex traditione libri Epiſtolarum, & perficiatur, & dilatetur in traditione aliorum vt ſupra: Diaconatus, liber Euangeliorum: Presbyteratus verò materia eſt Patena cum Hoſtia, & Calix cum vino, aliqui dicunt eſſe impoſitionem manuum Epiſcopi poſt conſecrationem, ſed melior eſt prima opinio. ex Conc. Florent.

Materia autem Epiſcopatus, aut eſt impoſitio manuum, & Euangeliorum ſuper caput Epiſcopi, aut vnctio, quæ fit in ipſius capite, non autem dicas materiam eſſe traditionem Mitræ, aut baculi, aut anuli, aut libri Euangeliorum, quia hæc ſunt potius ſigna denotantia poteſtatem prius traditam, & hæc eſt materia Ordinum remota.

2 Propinqua verò materia, aut proxima eſt traditio, & contactus verus, & moralis antedictorum inſtrumentorum. D. Tho. 4. ſent. d. 24. qu. 1. art. 1. q. 5. Caiet, verb. Ordinatio. Armil. Ordinatio. num. 4. quæ traditio in maioribus ordinibus eſt facienda ab ipſo ordinante, ſed in minoribus ſatis eſt, ſi ab alio de mandato ordinantis fiat. Riccard 4. ſent. d. 24. art. 4. q. 3. Angel. ordo 1. num. 5. Sylu. ord. 2. q. 1.

Et hic contactus inſtrumentorum ſufficit, ſi ſit contactus moralis, & ſatis erit, etiam ſi inſtrumenta porrigantur, & ab ordinando fiat ſignum externum manibus illa tangendi, & recipiẽdi, vt eleuatio manuum, & bracchiorum, extentio ad tangendum, & quo ad eos, qui tenent neceſſario requiri tactum ex parte ordinatorum? Dic ſufficere, ſi vel vno digito tangant, ſed prima opinio eſt probabilior, vide Angelum, & alios.

Idem dic ex parte Epiſcopi ordinantis, quod ſignum tangendi caput ordinandorum impoſitione manuum ſufficit, etiam ſi non tangat. D. Anton. 3. p. tit. 14. §. 1. Angel. Ordo 1. §. 8. Sylu. Ord. num. 5.

QVAE-

QVAESITVM IIII.

SVMMARIVM.

1 *Contactus continentium sufficit pro materia Ordinis Præsbyteratus.*

An sit necessè, vt tangatur Patena, & Hostia, Calix, & Vinum?

1 DIC, Sufficere contactum continentium, non requiri cõtactum contentorum. Sot. 4. sent. d. 24. q. 1. art. 2. Et hic contactus sufficit ad perfectionem sacramenti, si fiat tantum vnius instrumenti, quia etsi Calix, & Patena sint instrumenta naturaliter distincta, tamen moraliter se habent tanquam vnum, & inuicem se tangunt, & simul porriguntur tanquam vna totalis, & integra materia Ordinis. Angel. Ordo 1. §. 8. Sylu. Ordo 2. num. 5. & alij.

QVAESITVM V.

SVMMARIVM.

1 *Singulorum Ordinum officium explicatur.*

Quod est officium singulorum Ordinum?

1 DIC, Ostiarij tria esse officia, vt in Pontificali, scilicet percutere cimbalum, & pulsare campanas, aperire Ecclesiam, & Sacrarium, & aperire librum ei, qui prædicat. Olim custodiebat Ianuas Ecclesiæ excludendo infideles, cathechumenos, & pænitentes.

Lectoris munus est legere ea, quæ prædicantur, lectiones cantare, benedicere panem, & nouos fructus, vel legere lectiones, & prophetias in Ecclesia.

Exorcistæ est abijcere Dęmones à fidelibus, & imponere manus super energumenos, & dicere populo, vt qui non communicat

nicat

nicat, det locum communicantibus, & aquam mynisterio fundere.

Acolyti est ferre Ceroferarium, vel luminaria in Ecclesia accendere, & aquam ad Euchariſtiam miniſtrare.

Subdiaconi est aquam ſacrificio Altaris ferre, miniſtrare Diacono, lauare corporalia, Calicem cum Patena celebranti offerre, & Epiſtolam legere, ſeu cantare, & recitare Diuinum officium, & an teneatur recitare totũ in die, quo promouetur, vel incipere ab ea hora, qua ordinatur, varia est ſententia, ego recitaui totum, licet alij teneant non obligari, niſi ad partem incipientem ab hora, qua ordinetur.

Diaconi est aſſiſtere celebranti, porrigendi illi materiam cõſecrandam, legere Euangelium, & prædicare. Nota ſecundum Caietanum, quod peccat mortaliter prædicator, ſi exiſtens in peccato mortali, & ſine præuia contritione prædicat, quia dicit ipſe, est officium omnis Diaconi prædicare, & in hoc retractat ſe ipſum Caietanus. vide 3. p. q. 64. num. 6.

Præsbyteratus (quatenus diſtinguatur ab Epiſcapatu) est de jure Diuino conſecrare Euchariſtiam, ſed de iure Eccleſiaſtico pertinet ad hunc ordinem benedictio nuptiarum, benedictio aquæ benedictæ, & nouorum fructuum, & miniſtratio ſacramentorum, ſed multa ex his non poſſunt exercere ſine facultate Superioris. Nota hic, quod Clericus contrahens matrimonium, ſtatim amittit Beneficium, etiam non ſecuta copula, vt deciſ. 1. de Cler. contrahen. c. ſi notus. & in deciſ. 21. de probationibus. Imo amittit etiam penſiones regulariter. deciſ. caput. q. 313 p. 2. Imo procedit etiam, ſi vxor ingreediatur monaſterium, antequam fuerit cognita. Deciſ. cui. c. 49. vide alia, quæ infra dixi de matrimonio.

Sed ad Præsbyterum, vt est Parochus, pertinet ius adminiſtrandi quinque ſacramenta, nempe Baptiſmum, Euchariſtiã, Pænitentiam, Extremam Vnctionem, & Matrimonium. Habet denique ius conuocandi populum ſibi commiſſum ad miſſas, & Conciones diebus feſtiuis, & ſepeliendi mortuos, habet exigẽdi decimas, & primitias, & oblationes a fidelibus inter miſſarum ſolemnia.

Sed

Sed Episcopi est administrare omnia sacramenta, benedicere sacras vestes, consecrare Calices cum Patenis, Altaria, Ecclesias, prædicare, condere leges, & præcepta, prout saluti Subditorum expedire videbitur. dist. 21. c. Cler. & 25. dist. c. perlectis, & Chatechis. de Sacram. Ord.

De formis singulorum ordinum.

QVAESITVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Forma ordinis Ostiariatus assignatur.*
2 *Item Lectoratus*
3 *Item Exorcistatus*
4 *Item Acolytatus.*
5 *Item Subdiaconatus.*
6 *Item Diaconatus.*
7 *Item Presbyteratus.*

Quæ sunt formæ singulorum ordinum?

1 DIC. Ostiarij esse illa verba Episcopi ordinantis, cum tradit clauē Ecclesiæ ordinandis, dicens; Sic agite, quasi reddituri Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.

2 Lectoratus sunt illa verba, Accipe, & esto memor verbi Dei, si fideliter, & deuotè impleueris officium tuum, lector habiturus, si fideliter, & deuotè impleueris officium tuum partem cum his, qui verbum Dei ab initio ministrauerunt. dist. 23.

3 Forma Exorcistatus est hæc: Accipe, & commenda memoriæ & habeto potestatem super energumenos, siue baptizatos, siue Catechumenos d. 23. §. Exorcist.

4 Forma Acolytatus est hæc, Accipe vrceolum ad effundendum vinum, & aquam in Eucharistiam sanguinis Christi, & in datione vrceoli imprimitur caracter secundum Thom. 4. d. 23. qu. 2. art. 3. in fine. & habetur dist. 23. C. Acoly.

5 Forma Subdiaconatus est hæc: Vide cuius ministerium tibi traditur

traditur, & ideo si vsque nunc fuisti tardus ad Ecclesiam amodo debes esse assiduus, & cætera verba, quæ dicuntur in traditione instrumentorum illius ordinis.

Forma Diaconatus est hæc; Accipe potestatem legendi Euāgelium in Ecclesia Dei, tam pro viuis quam pro defunctis in nomine Domini, & in datione libri Euangeliorum imprimitur Character. D. Thom. loco citato.

Forma Presbyteratus est hæc, Accipe potestatē offerendi sacrificium Deo, missamque celebrādi, tam pro viuis, quam pro defūctis, & imprimitur Character in traditione Patenæ, & Calicis præparati, licet Petrus de Tarantasio dicat characterem imprimi in impositione manuum, sed primum est verius. Tho. 4. dist. 23. q. 2. art. 3. Et ideo si fuisset omissa præparatio Calicis cum Patena præparatis, deberet totum iterari, quia nihil esset factum, sed si hoc fuisset obseruatum, licet de alijs aliqua fuissent omissa, non est iteranda ordinatio. D. Anton. de for. ordi. in tract. defect.

QVAESITVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Incapaces ordinum sunt non baptizati, omnino inuiti, mulieres, qui etiam si ordinentur non recipiunt characterem.*
2 *Si amentes, pueri, cæci, & quicunque ineptes ordinentur, vere sunt ordinati.*
3 *Puer ordinatus postea non tenetur obseruare castitatem.*
4 *Aliqui sunt incapaces ordinum iure Ecclesiastico, vt sunt omnes irregulares.*
5 *Irregulares aliqui sunt ex defectu corporis.*
6 *Alij ex defectu animæ.*

Qui non possunt ordinari, & sunt incapaces?

1 DIC. Incapaces Ordinum esse non baptizatos, omnino inuitos, mulieres, qui si ordinarentur de facto, nihil fieret

fieret, possunt ordinari omnes masculi cuiuscunque ætatis, etiã amentes, & pueri ante vsum rationis, etiam cæci, & similiter inepti ad ordines, si de facto ordinentur, tenet factum, & imprimitur Character, sed non debet fieri, & est communis sententia Theologorum. 4. sent.

3 Sed infans de facto ordinatus, non tenetur postea seruare votum castitatis, sed potest prohiberi ab administratione officij sui. Idem dic de ordinato per metum cadentem in constantem virum, aut similem vim.

4 Sed aliqui sunt incapaces ordinum iure Ecclesiastico, & sunt irregulares, aut defectu significationis sacramenti, vt Byghami

5 qui non significant vnionem Christi, & Ecclesiæ, aut defectu aliquo corporis, per quem non possunt administrare sine scandalo, vt corpore vitiati, deformes, abstemij, idest omnino abhorrentes vinum, laborantes fędo morbo, & hic etiam lepra includitur, vxurati, illegitimi, serui, & obligati ad ratiocinia, & similes.

6 Aut defectu animæ, vt neophiti, illiteranti, infames ratione criminis, rebaptizantes, seu rebaptizati, & qui exercent ordinem, quem non habent malitiose, & qui habent defectum perfectæ lenitatis, vt occidentes, mutilantes, & similes, omnes isti prohibentur ordinari iure Ecclesiastico.

Hic scias non confirmatum non debere ordinari, sed si de facto ordinetur, teneret factum, ex Concil. Trid. sess. 23. c.4. & citra contemptum non peccaret, nec venialiter, quia Concilium non imponit pænam, & in pænalibus est facienda stricta interpretatio, vt iuris clari est.

Excommunicatus, vel suspensus, si de facto ordinatur, verè suscipit ordinem.

QVAESITVM VIII

SVMMARIVM.

1 *Recipiens ordinem superiorem non recepto ordine inferiori, ab illius exercitione suspensus, donec recipiat ordinem inferiorem.*

An quis reciperet ordinem Superiorem, non recepto prius ordine inferiori?

1 DIC, Quod sic, sed est suspensus ab illius exercitio, quousque suscipiat omissum ordinem. Sylu. Ord. 2. qu. 2. Nauar. c. 25. num. 75.

Sed ad Episcopatum necessario requiritur saltem ordo Sacerdotalis, & est communis opinio.

Et hic scias in susceptione ordinum non requiri per se confesionem, nisi ratione communionis, sed sufficere contritionem ne ponatur obex gratiæ, vel attritionem, quæ fiat contritio valore sacramenti.

De ætate ordinandorum.

QVAESITVM IX.

SVMMARIVM.

1 *Quoad ordines minores nulla statuta est ætas.*
2 *Debet tamen quis ordinari, ex ætate qua possit exercere officium suum.*
3 *Pro ordinatione Subdiaconatus requiritur ætas annorum viginti, & duorum.*
4 *Pro ordinatione Diaconatus viginti trium.*
5 *Pro ordinatione Presbyteratus viginti quinque, sed sufficit in his omnibus, quod prædicti anni attingantur.*
6 *Pro Episcopatu anni viginti quinque completi.*

Qua ætate debent esse ordinandi

1 DIC. Quo ad minores, nullam esse statutam, & ideo posse conferri, etiam ante pubertatem. 77. dist. c. in singulis, & c. quicunque.

2 Et Conc. Trid. sess. c. 6. de refor. prohibet dari beneficiũ ante ante annum quartumdecimum, & constitutis in minoribus

vnde colligitur non esse statutum de ætate, sed debet quis ordinari ea ætate, qua possit officium suum, vt decet, exercere,& conferens primam Clericalem tonsuram infanti, peccaret, & esset suspensus per annum à collatione dictæ Clericalis tonsuræ c. vltim. de temp. ordin in 6. Aetas primæ tonsuræ sufficit septem annorum. Felin. in c.cum vigesimum. de off. delegat.

3 Sed quo ad ætatem ordinandorum in sacris ordinibus, dic, in Subdiacono requiri annum vigesimum secundum,& sufficere si sit inceptus etiam per vnum diem, & similiter in Diacono 4 annum vigesimum tertium, & similiter in Presbytero annum 5 vigesimum quintum, scilicet, vt attingatur. Naua. c. 21. num. 125. & qui ordinaretur ante ætatem, esset suspensus, & si celebraret, vel exerceret, esset irregularis, & remedium expectare ætatem.

6 In Episcopatu requiritur ætas viginti quinque annorũ completorum. c. cum in cunctis de electione. Ad Canonicatum in Cathedralem, vel Colleg. sufficit ætas quatuordecim annorũ. Glos. in c. si eo tempore. de rescript. in 6.

De temporibus ordinationum.

QVAESITVM X.

SVMMARIVM

1 *Ordines sunt conferendi in Sabbatis quatuor temporum.*
2 *Ordines minores possunt conferri omnibus diebus festiuis.*
3 *Prima tonsura potest conferri quolibet die.*
4 *Possunt conferri in Ecclesia commodiori.*

An possint Ordines conferri quolibet die?

1 DIC. Quod non, sed sunt conferendi in Sabbatis quatuor temporum anni, & in Sabbato sancto, & in Sabbato ad sitientes. c. de eo de temp. ordi.

2 Sed minores possunt conferri in diebus dominicis, & festiuis

nis, quolibet anni tempore. c. 1. & 2. de temp. ordi. Non tamen fieri ordinatio generalis.

Aliqui volunt posse etiam conferri in ferijs 4.& 6. quatuor temporum, Sed hoc non probant Sylu. & Aug.

3 Sed prima tonsuta potest conferri, quolibet die,& in quolibet loco, imò à prandio, & non ieiunis,sed decentius esset ante prandium, sed maiores sunt conferendi ieiunis necessario propter commoditatem Armil. Ordo num. 7. Sylu. Ord. num. 2. q. 96. dub. 2.

4 Et ordines sacri de iure communi sunt conferendi in Ecclesia Cathedrali ex Concil. Trid. sess.23. c.8. & habetur dist. 63. c. 1. sic & minores.

4 Sed in Dioecesi possunt conferri in Ecclesia digniori presente Clero, sed hodie vsus obtinuit, vt conferantur in Ecclesia commodiori Episcopo, publicè tamen,& coram populo.

De interstitijs ordinum.

QVAESITVM XI.

SVMMARIVM.

1 *In conferendis ordinibus minoribus debent obseruari temporũ interstitia, nisi aliter Episcopo videatur, nam simul omnes possunt conferri.*

2 *In maioribus ordinibus debent interstitia obseruari, in Subdiaconatu est vnus annus pro Diaconatu, & alter in Diaconatu pro Presbyteratu.*

3 *Poterit tamen dispensari ab Episcopo iuxta vtilitatem, vel necessitatem Ecclesiæ.*

An minores ordines debeant conferri per temporũ interstitia?

1 DIC. Quod sic, nisi Episcopo aliud videatur. Conc. Tri. c. 11. sess. 23. de refor. Hinc si videbitur, poterit con-

ferre, & omnes quatuor ſimul eodem die maximè ſi eſt conſuetudo eius Eccleſiæ. c. 2. de eo, qui fuerit ord. ſuſcip. Gloſ. in c. de eo de temp. ord. imo, & primam tonſuram, ſi eſt conſuetudo. Arm. re ord. 2. q. 7. Diſpenſat ſuper interſtitijs Epiſcopus ordinans, & non alius, etiam irregularibus, vt infra habetur.

2 Sed de maioribus, dic, quod non debet quis ordinari Subdiaconus, niſi poſt annum à ſuſceptione Acolytatus, niſi neceſſitas, aut vtilitas Eccleſiæ judicio Epiſcopi aliud expoſcat. Cóc. lo. ci. Nec Subdiaconus ad Diaconatum, niſi ſaltem per annũ ſe exercuerit in eius officio, niſi aliud Epiſcopo videbitur. cap.
3 13. Idem dic de ordinando ad Presbyteratum, niſi Epiſcopus diſpenſaret. Conc. vbi ſupra.

De ſufficientia ordinandorum.

QVAESITVM XII.

SVMMARIVM.

1 *Ordinandus ad primam tonſuram debet ſcire legere, & ſcribere prima fidei rudimenta.*
2 *Ordinandus ad ordines minores, debet ſaltem intelligere linguam latinam.*
3 *Ordinandus ad Subdiaconatum, & Diaconatum, debet ſcire pro eorum ordine exercendo.*
4 *Ordinandus ad Presbyteratum, debet ſcire ea, quæ ſunt neceſſaria ad officium ſuum, pro adminiſtrandis ſacramentis, & docendo populum.*
5 *Maior ſcientia requiritur in Parocho.*

Quæ ſufficientia requiratur in ordinandis?

1 DIC. Ordinandos ad primam tonſuram debere ſcire legere, ſcribere, & prima fidei rudimenta. Concil. Trid. ſeſſ. 23. c. 4.

Ad

2 Ad minores ordines debere intelligere ſaltem linguam latinam. c. 11.

3 Ad Subdiaconatum, & Diaconatum, debere ſcire ea, quæ ſunt neceſſaria pro eorum ordine exercendo. c. 13.

3 Ad Presbyteratum debere ſcire, quæ pertinent ad exercendum eorum officium, vt adminiſtrare ſacramenta, docere populum fidei erudimenta.

4 Si vero ordinandus eſſet Parochus, maior requiritur ſcientia, nam præcipuè debet callere, quæ pertinent ad exercendum ſacramentum pænitentiæ, & cætera ſacramenta pertinentia ad ipſum, & ſcire paſcere populum verbo, & exemplo, & in Parocho maior ſcientia, & cognitio requiritur ob eminentiam dignitatis gradum. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 2. &c. cum in cunctis de elect.

De dimiſſorijs ordinandorum.

QVAESITVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Proprius Epiſcopus ſiue ratione originis, ſiue domicilij poteſt concedere literas dimiſſorias ad ordines.*
2 *Vicarius generalis Epiſcopi, ſi habeat in commiſſis.*
3 *Capitulum Sede vacante in duobus caſibus.*
4 *In Monachi ordinatione quicquid ſit de iure antiquo obſeruatum, ſunt ordinationes Apoſtolicæ.*
5 *Epiſcopus non impeditus debet per ſe ordinare, impeditus autem approbatos ad alios Epiſcopos dimittere ordinandos.*
6 *Requiritur examen ordinandorum, etiam ſi ſint Religioſi.*

Quis poteſt concedere dimiſſorias ad Ordines?

1 DIC. De jure nouo ſolum Epiſcopum proprium ordinādi, ſiue ratione originis, ſiue domicilij, in quo habitauit ordinandus animo comorandi. Conc. Trid. ſeſſ. 7. c. 10. &

12. sess. 23. c. 8. & 10. de reform. siue etiam ratione beneficij Abbas in cap. cum iam dudum de præben. col. penul. & facit tex. in cap. nullas de temp. ord. in 6. Sed ego numquam vidi dimissorias concessas ratione benificij hoc modo, quo quæritur. Sed Monachus potest ordinari de jure antiquo ab eo Episcopo, in cuius Diœcesi natus est licet monasterium sit alterius Diœcesis. Abbas. in cap. postulasti de foro competenti hodie extant constitutiones Sūmorum Pontificorum, quæ obseruandæ sunt.

2

3 Vicarius generalis Episcopi, si habeat specialiter in comissis, potest concedere dimissorias ad ordines aliàs secus.

4 Capitulum Sede vacante, potest concedere in duobus casibus; primo, quando Sedes vacauerit per annum: secundo, quādo quis ordinaretur ratione beneficij obtenti, vel obtinendi. Conc. Trid. sess. 7. num. 10

Alijs omnibus, qui antiquitus poterant concedere sublata est facultas, nisi haberent post Conc. Trid. ex Pruileg.

5 Hic nota, & proprium Episcopum debere per se ordinare suos subditos, sed si ipse legitimè impeditus fuerit, approbatos debere dimittere, & saltē implicitè exponere causam dimissionis in literis concessis. Conc. Trid. sess. 23. cap. 3. Qui dimissi poterunt ab ordinante iterum examinari. Mos etiam est, vt dimittens oneret conscientiam ordinantis, quo ad sufficientiam, & hoc tutius est, & prudentius fit.

Hinc sequitur in ordinandis requiri examen, etiam si sint Religiosi ex Conc. Trid. sess. 23. c. 12. nisi aliàs essent notæ Doctrinæ Clem. 1. de jureiur. & in hoc examine includitur etiam processus de vita ætate, & moribus ex dicto Concil. & quoad regulares requiritur approbatio Superiorum, nisi esset notum Pontifici de ordinandi requisitis.

Nota hic, quod licet Episcopus in ordinatione excommunicet omnes non legitimè accedentes, si tamen inter ordinandos accedit excommunicatus, vel inhabilis adhuc ille est ordinatus, quia Episcopus cōsensit in illo indiuiduo, licet videatur dissentire specie. In antiquo Pontificali aderat benedictio postea, quæ in moderno dicitur non adesse,

Nota

Nota etiam hic, quod etiam mortuo Episcopo, qui concessit dimissorias, valent dimissoriæ. Nauar. in cap. placuit. de pænit. d. 16. num. 163. Idem dic de literis dimissorijs concessis à Capitulo Sede vacante, nisi Successor reuocauerit illas ante exceptionem.

De Titulo ordinandorum.

QVAESITVM XIIII.

SVMMARIVM

1 *Ordinandus ad ordinem Subdiaconatus debet habere beneficium Ecclesiasticum sufficiens pacificè possessum, ne potest resignare, nisi habeat aliunde viuere.*

2 *Potest quis ordinari ad titulum Patrimonij, vel pensionis.*

3 *Regulares ordinantur ad titulum paupertatis professæ.*

An ordinandi debeant habere titulum?

1 DIC. Quod ordinandus ad ordinem Subdiaconatus, licet aliàs habilis, & ideoneus debet habere beneficium Ecclesiasticum victui sufficiens, & illud pacificè possidere, aliàs non est ordinandus, quod beneficium non potest resignare, nisi habeat aliud vnde viuere possit, & facta mentione se ad illius titulum fuisse promotum.

2 Et qui non habet beneficium, potest ordinari ad titulum patrimonij, vel pensionis, dummodo Episcopus iudicauerit assumendum talem pro necessitate, seu vtilitate Ecclesiæ suæ, & hoc patrimonium non potest vendi, nisi sit adeptus sufficiens beneficium ad victum, idem dic de pensione, quod non potest extingui. Concil. sess. 21. c. 20.

3 Regulares ordinantur ad titulum paupertatis professæ.

Ordinandi in minoribus sunt adscribendi ab Episcopo seruitio alicuius Ecclesiæ (nisi absint causa studiorum) vt ibi

inseruiant in habitu, & tonsura, vel sint in seminario Clericorũ, vel in alia Schola, seu vniuersitate de licentia Episcopi, vel habeant beneficium Ecclesiasticum, & secus non gaudent priuilegio fori. Conc. c. 3.

Nota, quod Clericus pauper, sed doctus potest ordinari, etiam post Concil. absque alio titulo, quia verisimile est illum posse commode viuere causa suæ doctrinæ. Rodriq. in Summ. p. 2. c. 15. de ordin.

QVAESITVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Existens in mortali, aliqui dicũt, quod peccat peccato sacrilegij, si ordinatus ad illum ordinem solemniter administrat dummodo illa actio sit sacramentalis.*

2 *Alij dicunt solum peccare Ministrum existentem in peccato mortali, si administrat in illa actione sacramentali, qua confertur vel conficitur sacramentum.*

An ministrans in suo ordine debeat esse in gratia?

1 DIC, Quod sic, aliàs peccat peccato sacrilegij, sed vt peccet requiritur, vt sit ordinatus ad illum ordinem, & solemniter administret, & vt actio, quam facit sit sacramentalis, puta, administrare sacramenta in Presbytero, legere Epistolam in Subdiacono, & in Diacono cantare Euangelium, & sic de alijs ordinibus.

2 Alij dicunt solum peccare, si non sit in gratia, in actione sacramenti, & hanc esse solum illam, qua confertur, vel conficitur sacramentum, vt baptizare consecrare, absoluere, &c. & in Episcopo cõfirmare, aut ordinare, & in huius modi actionibus peccari mortaliter ab exercente non in gratia, cæterũ in alijs actionibus, nec Presbyterum peccare, nec cæteros inferiores in eorum officio, etiam si solemniter, vt si Subdiaconus, vel Diaconus solemniter cantet Euangelium, quia in huiusmodi actioni-

bus

bus non conficitur, nec confertur sacramentum. Sot. 4. sent. d. 9. q. 5. art 6. & alij. Nota, quod Presbyter non obediens suo Episcopo, peccat mortaliter, quia facit contra iuramentum Presbyteratus.

De ordine ordinatorum.

QVAESITVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Ordinati in maioribus ordinibus, tenentur ad recitandum Diuinum officium.*
2 *Item debent obseruare castitatem.*
3 *Item incedere in habitu & tonsura.*

An ordinati debeant recitare diuinum officium?

1 DIC. Ordinatos in maioribus debere recitare officium Diuinum, siue etiam in minoribus ratione beneficij Ecclesiastici, aut pensionis, alias peccant mortaliter, nec faciunt fructus suos. Nauar. c. 15. num. 10.

2 Debent etiam constituti in sacris obseruare castitatem, idest, quod non possunt ducere vxorem, nam aliàs etiam in minoribus debent castè viuere, quia ordinibus factus est annexum votū solemne castitatis, sed cum Græcis Ecclesia dispensauit, vt vnicam ducant virginem.

3 Debent etiam ordinati in sacris necessario incedere in habitu, & tonsura. Conc. Trid. sess. 14. c. 6. & sess. 27. c. 1. de reform. Ita etiam habentes beneficium Ecclesiasticum. Conc. loco citato. Ita etiam ex constitutiòne Sixti V. habentes pensionem vltra sexaginta ducatos.

In minoribus constituti debent, & ipsi incedere in habitu, & tonsura, si volunt gaudere priuilegio Clericale fori, & quo ad Clericos coniugatos, vide Couar. lib. pract. qu. c. 31. art. 3. & 7. & Conc. Trid. sess. 13. c. 4,

De

De pænis male promotorum.

QVAESITVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *Ad sciendum pænas malè promotorum, remittitur lector ad Bullam Sixti V. & Silu.*

An sit pæna contra malè promotos, & quæ?

1 DIC. Ad sciendum pænas male promotorum, remitto lectorem ad Constitutionem fel. rec. Sixti V. ad Sylu. v. Ordo num. 25. & quis potest male promoueri, aut per simoniam, aut extra tempora sine dispēsatione, vt ante legitimam ætatem, aut sine literis dimissorijs sui Episcopi, aut sine sufficienti titulo. Sylu. vbi supra.

Nota hic, quod Episcopus ordinans absque dimissorijs nō Subditum, est suspensus, nisi excusaretur ex ignorantia probabili, adhibita debita diligentia, & nisi etiam proprius Episcopus ratificasset. vide Dominum Ricium in collect. 885.

De Ministro sacramenti Ordinis.

QVAESITVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus est ordinarius Minister sacramenti Ordinis.*
2 *Sed debet esse proprius Episcopus.*
3 *In tribus casibus alienus Episcopus potest licitè ordinare.*

Quis potest conferre ordines?

DIC. Quod Episcopus est ordinarius Minister Ordinis, siue habeat jurisdictionem, siue non, siue sit declaratus, siue excommunicatus præuius, siue etiam hæreticus; siue sit

tantum

tantum titularis, quia, posse conferre ordines, est ordinis Episcopalis, non iuridictionis.

2 Sed non licet cuilibet posse conferre, quia oportet, vt sit proprius Episcopus ordinandi, vel alius de eius licentia, & de licentia Superioris ordinandi. cap. de temp. ord. in 6.

3 Nec titularis posset conferre licitè in loco alterius Diæcesis. Conc. Trid. sess. 12. c. 2.

Sed Episcopus alienus in tribus casibus potest licite ordinare, primo, ex Priulegio Summi Pontificis. Secundo, si ordinat suum familiarem triennalis seruitij. Si sint regulares exempti, ij cum dimissorijs suorum Superiorum poterunt ordinari à quocunque Episcopo. vide Constit. fel.rec. Clem. VIII. circa regulares ordinandos.

QVAESITVM XVIIII.

SVMMARIVM.

1 *Simplex Sacerdos ex commissione Papæ potest Ordines minores conferre.*
2 *Vbi est consuetudo possunt Presbyteri Cardinales.*
3 *Ordines sacros non possunt Abbates conferre.*
4 *In consecratione Episcopi debent tres concurrere Episcopi.*

An posset simplex Sacerdos conferre ordines minores?

1 DIC. De inferioribus ex commissione Papæ posse, vt faciunt aliqui Abbates habentes vsum mitræ, & baculi, & anulum. c. cum contingat de ætate, & qualitate. & c. requisit. de ordinat. & hæc potestas in Subditos tantum extenditur, imò olim conferebant Archipresbyteri Ceruinariæ, & Montis Herculis, ex Priuilegio, vt asserebāt in literis collationis Apostolicæ, & antiqua obseruata, & approbata consuetudine, prout vidi ego in multis Bullis antiquis. Sed post sacrum Con. Trid.

cessauit

cessauit hic eorum vsus, ex quo forsan procedebant multi abusus.

2 Possunt etiam, vbi est consuetudo conferre minores Presbyteri Cardinales. Vict. de ord. num. 144. Sylu. verb. Ordo 3. qu. 2.

De ordinibus sacris, dic, etiã posse committi à Summo Pontifice Abb. in c. quantum de consuetud. vbi Innoc. Angel. v. Ordo num. 7.

3 Atque ita fuisse concessum Abbatibus Sancti Benedicti, & Sancti Bernardi. testatur Victoria, qui dicit vidisse Bullas collationis ordinum lo. ci. num. 235 licet cõntrariũ sentiant aliqui Theologi, & Canonistæ, cum quibus tenendum est.

4 Et hic nota in consecratione Episcopi debere concurrere de iure Ecclesiastico tres Episcopos, de iure Diuino autem sufficeret vnus. D. Thom. 4. sent. art. 2. q. 3. ad tertium, & vsus est, vt tres concurrant.

Casus aliquos, in quibus possent peccare examinatos infideles (quod non est credendum quia eliguntur, & eligi debent viri ab omni suspectione immunes) videat lector sub tit. de simoniac. qui si approbarent non approbandum, peccarent mortaliter, & communicarent peccatis alienis, quæ peccata sunt periculosa, quia de eis minus cogitatur, à quibus rogat Ecclesia, vt parcat Deus, Et ab alienis (inquit) parce seruo tuo. Et Apostolus inquit, Nec communicabis peccatis alienis. ad Thimoth. 4.

QVAESITVM XX.

SVMMARIVM.

1 *Promotus ad sacros ordines ante legitimam ætatem, est ipso iure suspensus.*

2 *Qui si præsumpserit ministrare in eo ordine efficitur irregularis.*

3 *Hæc suspensio durat vsque ad absolutionem.*

4 *Ordinans vero est suspensus a collatione ordinum, & si celebrat est irregularis.*

An

An qui promouetur ante ætatem in omnibus ordinibus, & qui ordinat incurrant aliquam pænam?

1 2 DIC. Quod qui promouetur ante ætatem, est ipso jure suspensus, & si præsumpserit ministrare in eo ordine incurrit irregularitatem, Bulla Pij 2.

3 Et hæc suspensio non durat solummodo vsque ad superuenientē legitimam ætatem, sed quousque absoluatur. Tolet in Summ. lib. 1. c. 61. Rebuff. in praxi benef. p. 2. tit. de cler. ordinat. malè promot. Nec contrahitur supensio hæc, nisi in susceptione ordinum sacrorum, non autem ordinum minorum & est communis opinio dicta constitutione Pij 2. Et ita etiam ex lectura præfationis colligitur. Tolet. loc. cit. Rebuff. l. c. Nauar cap. 25. num. 70.

4 Ordinās vero est suspensus à collatione ordinū, & si celebrat incurrat irregularitatem, vide Rebuff. l. c. de sent. & re iud. in 6.

QVAESITVM XXI.

SVMMARIVM.

1 *Ante legitimam ætatem promotus, & concelebrans cum Episcopo ordinatore, licet sit suspensus, non tamen fit tunc irregularis.*

2 *Contrarium tenet Nauarrus.*

3 *Sed prior sententia est tenenda*

4 *Quo pacto Episcopus non potest ordinare non sibi subditum ratione domicilij.*

An incurrat hanc suspensionem, & simul irregularitatem Presbyter, qui ante ætatem promouetur ad Presbyteratum, quippe celebrat cum Episcopo ordinatore?

1 DIC. Quod est sine dubio suspensus, sed non incurrit ob hoc irregulariratem celebrando. Suarez. de cens. disp.

31. sec.

31. sec. 1. Sayrus lib. 4. thes. cas. c. 16. num. 27. ac etiam
2 lib. 6. c. 12. num. 11. licet Nauar. teneat, quod concelebrãdo incurrat irregularitatem. Conc. de cler. ex. ministrante in antiquis, & iuxta hanc sententiam incurreret etiam in irregularitatem, qui promouetur ad ordinem Subdiaconatus, vel Diaconatus, ille solus, qui canit solemniter Euangelium, vel Epistolam, quia exercet actum ordinis, dum promouetur ante ætatem,
3 stante suspensione antedicta, sed prior sententia est dignior, & cum ea tenendum, pace tanti doctoris Nauarri. & quot modis probetur ætas est videndus. Mascar. Tom. 2. Conc. 667. de probatione.

4 Nota hic, quod Episcopus non potest ordinare non sibi Subditum ratione Domicilij ad Diaconatum, si esset à suo Superiore primo ordinatus ad alios ordines, dico ab Episcopo originis ad titulum beneficij requirentis residentiam, vel titulum patrimonij pro necessitate Ecclesiæ, vel ipsius vtilitate, nisi audito primo Episcopo originis, sed ratione domicilij contracti, vt sacri Canones volunt debet Episcopus incipere à principio, nempe a prima tonsura, & sic ascendere ad alios ordines gradatim concurrentibus, & verè requisitis.

QVAESITVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Ratione domicilij posse aliquem ordinari, si solum se transferat ad aliquem locum, animo ad ibi perpetuo habitandum, secundum aliquos.*

2 *Secundum alios debet esse comigratio cum translatione maioris partis bonorum, & animo perpetuo permanendi.*

3 *Quis potest litteras dimissoriales habere, vel promoueri ratione originis suæ, non patris, & ratione beneficij.*

4 *Potest quis ordinari ab Episcopo non suo, ratione seruitij triēnalis, dummodo sine fraude ei conferat beneficium, & hoc explicatur.*

5 *Po-*

5 *Episcopus ordinans non subditum sine literis dimissorialibus, est suspensus.*

6 *In aliquibus casibus excusatur Episcopus a tali suspensione.*

7 *Si delictum sit occultum potest Episcopus dispensare super irregularitate.*

8 *Quomodo potest Episcopus dispensare in irregularitate prouenienie in ordinato ex defectu ætatis.*

9 *Pænas supradictas etiam incurrunt regulares.*

Quomodo acquiratur domicilium, vt quis possit suscipere ordine. ab Episcopo non suo, ratione domicilij?

1 DIC. Quod aliqui tenuerunt sufficere, vt quis se transferat in aliquem locum ad habitandum, declarando animũ suum esse ibi ad habitandum in perpetuum, itaque secundum hos potest acquiri in vno momento absque vlla expectatione temporis, quorum sententia non placet Rotæ Romanæ. decision. 150. diuers. p. 2. num. 8. quia dicit requiritur etiam aliquis actus significans animum ipsius vltra declarationem, nempe si emeret domum. Soc. cap. fin. de for. compet. num. 2.

2 Admodum R. P. Marius magister meus tenuit in pnblica lectura, quod sufficit, quando quis commigrauerit in aliquo loco habendo ibi, vel transferendo maiorem partem bonorum animo ibi perpetuo permanendi, qui animus iuramento declarari potest, vel si in eo loco domum emerit, & per aliquos annos ibi habitauerit, si vero non habet bona requiri habitationem per decennium cum animo perpetuo permanendi iuxta text. l. 2. de incol. lib. 10. C. intellige concurrentibus alijs requisitis.

3 Potest etiam quis promoueri ratione originis suæ, non patris. D D. in cap. cum nullus de temp. ad. in 6. nec non ratione beneficij, & triplex potest esse ordinarius ad hunc effectũ sed circa ordinarium ratione beneficij, vide inter alios Henri-

quez

quez in Summ. lib. 10. c. 22. de ordinis sacramento, intellige semper vt beneficium sit sufficiens ad victum ordinati. nam ita videtur consentire Conc. Trid. sess. 21. c. 2. de riform. & est arbitrarius Episcopus, quod redditus sufficiant victui, secundum Regionis abundantiã, & morem. Bona sufficerent, & minores reditus, quia ciuitas abundant omnibus humano victui necessarijs, attendenda est etiam qualitas personæ, & temporis.

4 Potest quis suscipere ordines ab Episcopo non suo, ratione seruitii triennalis, dummodo statim, & sine fraude ei conferat beneficium Episcopus cui inseruit: Conc. Trid. sess. 23. c. 6. de refor. sed aduertendũ hoc habere locũ in familiaribus præsentibus seruitio Episcopi, & cum eo commorantibus, non autem si sint absentes, etiam si Episcopus eis alimenta ministret Maiol. lib. 4. de Irregul. c. 2. num. etiam ratio esse potest, quia Episcopus non posset cognoscere mores familiarium suorum absentium, sicut præsentium, intellige non solum quoad primam tonsurã, sed quoad cæteros ordines, & requiritur collatio beneficij, vt causa ipsius efficiatur subditus, quia prius, sine saltem prima tonsura erat incapax beneficij, nam si fuisset ordinatus Clericus, securius esset conferre prius beneficium, & postea ordinare. Hic etiam Episcopus posset hunc suum familiarẽ per tres annos dimissorijs ad alium Episcopum ordinandum mittere, sicut potest Episcopus originis domicilij, & beneficij, salua correctione, quia, qui potest ordinare suum subditum, potest (eo impedito) ad alium, cum suis commendatorijs mittere.

Nota hic, quod Episcopus titularis, non potest ordinare suum familiarem triennalem, quia non habet Diœcesim, vt etiam supra diximus.

Nota etiam, quod Episcopus, qui potest ordinare suum familiarem triennalem, non potest cum eo dispensare super interstitijs temporum, neque si esset illegitimus, eum habilitare ad minores ordines. Nauar. Consil. 27. num. de temp. ordina. in antiquis.

5 Nota etiam tertio, quod Episcopus ordinans non suum sub-

dıtum

ditum ſine his dimmiſsorijs eſt ſuſpenſus per annum à collatione ordinum. Conc. Trid. ſeſs. 23. c. 8. de reform. Sed eſt dubium ſi in collatione eorum, quos male contulit, vel ſi ab omnium ordinum ſuſpenſus ſit. Io. And. in c. 2. de temp. ord. in 6. num. 2. & ſemin. num. 5.

6 Poſſet excuſari Epiſcopus ordinans, ſi Clericus alienus furtiuè ſe ingeſſerit, vel malitioſè, vel ex ſimplicitate in multitudine ordinandorum, vel ſi Clericus alienus falſas literas præſentaſset, qui tamen Clericus eſſet ipſe ſuſpenſus, ab executione ordinum ſic ſuſceptorum, & in illis tantum delinquitur, & pæna incurritur, & ſi ſic exerceret actum ordinis peculiariter determinatum, & aſſignatum eſſet irregularis, cum qua ſolus Papa diſpenſat; hodie diſpenſat Epiſcopus quando eſt occulta, & hodie Conſtitutio Sixti V. reducta eſt ad terminos iuris. Nau. in Man. c. 25. num. 76. & c. 27. num. 63. & illud dicitur peculiaris, qui in ordinatione aſſignatur, id etiam, quo ad minores ordines intellige. Secus eſſet, ſi non exerceret ſolemniter, ſed tanquam laicus, vt ex loco conſuetudine fieri ſolet, qui laici interdum exercent officium minorum ordinum.

7 Sed notandum, quod ſi delictum eſt occultum, poteſt Epiſcopus diſpenſare in irregularitate contracta vigore extrauag. Cum ex ſacrorum, virtute Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. de refor. quando verò dicatur occultum iuxta terminos Concil. Nauar. c. 25. num. 24. Maiol. de Irregul. lib. 5. cap. 51. num. 4.

8 Sed aduerte, quod quoad diſpenſationem irregularitatis contractæ defectu ætatis, in ſuſceptione ordinum non poteſt Epiſcopus diſpenſare, niſi impleta ætate, & hæc eſt ferè communis opinio. Secundo, quando ſcienter ipſum ſic ordinauit in defectu ætatis, tunc non poteſt diſpenſare, argumente. in c. diuerſis fallacijs de Cler. coniug. Abb. in c. pen. de temp. ord. num. 4. Tertio non poteſt Epiſcopum ſibi ipſi in talibus caſibus diſpenſare, ſi ipſe incurriſſet, ſed neceſſe eſſet ei eligere ſibi Confeſſorem inferiorem, qui ſecum diſpenſat, & illum abſoluat, & hoc caſu ille Confeſſor habet vicem Superioris. Maiol. lib. 2. cap. 2. de Irreg, num. 12. & ita declaraſſe

sacram congregationem testatur. Tolet. in Summ. lib. 1. c. 89.

9 Aduertendum etiam pœnas, vt supra extendi, etiam ad Regulares, professos, & non professos, cum quibus in interstitijs temporum, etiam dispensat Episcopus ordinans, sed Superior Regularium illum rogat in literis, vt faciat exprimendo caussam necessitatis, vel vtilitatis suæ Ecclesiæ. extat Constit. Pij V. ita censuisse sacram congrationem testatur Io. Baptista confectius in sua Collectione Priuileg. & quæ dicatur necessitas, vel vtilitas. vide Gloss. in Summ. dist. 74. Zabarell. & Abb. in c. quæris de essent. & qualit.

QVAESITVM XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus, qui aliquem ordinat sine titulo, tenetur illum alere de suo.*

2 *Si ille habet vnde viuat, non potest petere alimenta ab ordinatore.*

3 *Ordinatus si patefecit ordinatori se non habere titulum, excusatur à suspensione, & potest agere contra Episcopum per alimenta, &c.*

4 *Excusatur Episcopus, quando ordinatus fuit in aliqua culpa.*

5 *Si Ministri Episcopi fuerũt in culpa contra ipsos remanet actio.*

Ad quid teneatur Episcopus, Vicarius, Archidiaconus, vel examinator Synodalis, qui vidit processum ordinandi sine titulo?

1 DIC, Quod Episcopus tenetur alere de suo, imò si ipse moritur tenetur successor, c. accepimus. de ætat. & qualit. *in* 6. sed si ipse Episcopus or dinator adhuc viueret, & esset translatus ad alteram Ecclesiam, ille teneretur; & non successor. Henriquez. in Summ. lib. 10. cap. 17. de sacram. ordin. §. 4. Imò si capitulum, sede Episcopali vacante dedisset dimissorias capitulum teneretur, vel si non restierit eius Vicario in ordine pauperis sine titulo.

Sed

2 Sed si hic habet vnde viuere posset, vel habere, vel habet patrimonium diuitem, non potest petere alimenta ab ordinatore. c. Episcopus. de præben. vide Nauarrum de eo Clerico, qui se ordinare fecit cum vero titulo sibi donato, sed ære alieno oppresso plus quam valet. Consil. 13. de temp. ord. in antiq. & in noui. vide Consil. 18.

3 Nota hic, quod ex doctrina P. Marij ordinatus excusatur à suspensione ob carentiam tituli, quando ordinatus patefecit Episcopo se non habere titulum, & adhuc ordinatus fuit, vel quando patefecit se non habere sufficientem, & potest agere contra Episcopum per complemento. Franc. in c. si Episcopus de temp. ord. num. 3. quo supplemento non habito, non potest ascendere ad ordines Superiores, sed si deficeret parum pro sufficienti titulo, non esset suspensus ille ordinatus, quia parum pro nihilo reputatur, & in hoc non potest dari certa regula, sed est arbitrarium Episcopi, considerata persona, loco, & tempore, vt etiam supra dictum est. Nauar. pro hoc Clerico Consil. 18. de temp. ord. in antiq. & in nou. consil. 23.

4 Excusatur etiam Epsicopus, quando ordinatus fuit in culpa exponendo patrimonium falsum, & decepit Episcopũ per falsas probationes, quibus Episcopus verisimiler credere debuit & in hoc casu ipse ordinatus est suspensus, & ordinator ad nihil tenetur. Nauar. consil. 14. & consil. 47. de temp. ord. in antiq. Sed in hoc Toletus contradicit.

5 Quando verò Episcopus commisit diligentiam faciendam suo titulo eius Vicario, vel alijs, vt supra, nempe Archidiacono, vel vni ex examinatoribus, & illi, vel non fecerunt diligentiam vel deceperunt Episcopum, & sic fuit ordinatus quis sine titulo, tunc actio pro alimentis est contra ipsos, & in Subsidium contra Episcopum. Gloss. in cap. ad hæc. de offic. Archid. Sylu. verbo Archidiaconus q. 8.

QVAESITVM XXIIII.

SVMMARIVM

1 *Qui retrocessit donationem antea factã, præcedente ordinem est suspensus ab ordine, si donatio fuit facta ad finem suscipiendi ordinem.*
2 *Idem dic de Clerico, qui simpliciter retrocedit donationem, & postea facit se ordinare.*
3 *Alij dicunt quod iste non est suspensus, quia illa retrocessio nulla est.*
4 *Licet sit suspensus, qui fictè fecit sibi donari, &c.*
5 *Sic ordinatus suspensus, & irregularis, & his absolutus non potest ad superiores ordines ascendere, nisi sibi prouideat de nouo titulo.*
6 *In his delictis, si sint acculta, Episcopus dispensat.*
7 *Pauperes Clerici possunt ordinari ad titulum seruitii perpetui alicuius Ecclesiæ.*

An incurrat suspensionem, qui ex pacto prius, vel ante inito retrocessit donationem sibi factam tituli, & postea se fecit ordinare?

1 DIC, Quod si pactum de recrocedendo, vel restituendo, vel de non petendo, præcessit ordinem, incurrit suspensionem ab ordine, vt habetur in c. per tuas el. 3. de sim. Nau. in Man. c. 27. num. 154. Sayr. lib. 4. thes. cap. 15. num. 23. & hoc intellige, quando donatio fuit facta ad finem suscipiendi ordinem, secus quando fuisset facta simpliciter, & quod pactum sit factum cũ donatione, & non cum alijs, quia pænæ sunt restringendæ, & non ampliandæ, vt clari iuris est, & in hoc casu non fit extensio.

2 Sed si donatio fuisset facta simpliciter, & Clericus, siue ex pacto, siue voluntariè retrocesserit illã ante ordinationẽ secreto, & postea nulla facta mentione de retrocessione iam facta, se

fecerit

fecerit se ordinari, hic incurrit suspensionem, quia titulo facto, imò nullo, suscipit ordines.

3 Sed aliorũ sententia est, quod qui renunciat donationem, seu retrocedit, non incurrit, quia illa retrocessio nulla est. ex Conc. Trid. sess. 21. c. 2. c. de reform. quia sine licentia Episcopi. non potest alienari titulus, cuius vigore quis ordinatus fuit. 4 Sed qui fictè fecit sibi donari ad finem, vt donatores essent immunes à Gabellis, & ipse Clericus haberet tantum nudum nomen, & re vera donatio facta esset, & ipse nil de ea perceperit vtilitatis, si postea ad illius titulum ordines suscepisset absque donatorum consensu ipse Clericus incurreret suspensionem, quia sine titulo, vel cum eo ficto. Adde, quod, qui Clericus cum ficto titulo, & literis dimissorijs subreptitijs se fecisset ordinari, duplicẽ incurreret irregularitatem, & ratio est, quia cum habeant titulum, vt patet, literæ dimissoriæ fictæ sunt quia Episcopus in cõcedendo eis se fundat super titulo, & hic est fictus.

5 Nota hic, quod qui ordinatus sine titulo, & suspensus, & Irregularis, si est absolutus ab hac censura, & macula, si postea non prouideret sibi de nouo titulo, non posset ascendere, ad ordines Superiores, quia quilibet ordo, requirit titulum, vt ex sac. Conc. Trid. dicit, Nequis ad sacros Ordines promoueatur. Sed Henriquez in Summ. l. 10. de ordin. sacram. cap. 17. tenet, posse Episcopum cum hoc dispensare, vt ascendat ad superiores ordines ne cogatur mendicare, cum ad sæculum redire non possit præsupposito, quod sit ordinatus ad primum ordinem sacrum, sed Suarez tenet omnino hunc talem debere sibi prouidere de nouo titulo, aliàs non posse ad superiores ordines ascendere. de cens. dist. 31. sect. 1. num. 39.

6 In omnibus his delictis, si sint occulta, Episcopus dispensat, ex Conc. Trid. c. si quis esset iam offertus Sacerdos sine titulo & cum eo dispensat vigore Concil. si est occultum delictum. Adde, quod in pactis antedictis de retrocedendo titulum donationis factæ, vel de non petendo, & stante hoc pacto clericus ordinatus fuit nullum interuenit (strictè loquendo) simoniæ

labes, nec illa, quæ vocatur confidentialis, & D D. qui dicunt contrarium, sunt intelligendi de simonia large dicta. Butrius in c. per. de sim. & in eo Anani.

7 Adde hic pro pauperibus Clericis, posse, qui non habent, nec beneficia, nec bona, promoueri ad titulum seruitij perpetui alicuius Ecclesiæ certè, cui inseruiat, & de eius redditibus sibi sufficientibus viuat, & talis Clericus dicitur deuinctus illi Ecclesiæ. Armil. lib. 4. de irreg. c. 16. num. 2. & hic certè Ecclesiæ assignatus à nullo Episcopo est recipiendus, quia illi Ecclesiæ seruito defraudaratur, ita testatur Paris censuisse Sacr. Congreg. 2. de resig. qu. 6. num. 34. & extat Breue Sixti V. directum Patriarchæ Veneto. Et pro horum confirmatione in Diœcesi Beneuentana in Ecclesijs receptitijs, quæ multæ sunt in partæ Vallis fortoris, multi ordinantur ad titulum portionis Ecclesiæ, sed quia in aliquibus non sufficit, additur etiã patrimoniũ. Steph. Qunanta quater decies laudandus in suo Sum. Bull. de sacram. ord. testatur de bona praxi Curiæ Episcopalis Neapolit. quæ est, vt in instrumentis huiusmodi pro sucipiendis sacros ordines apponatur clausula iuramento, tam per donatorem, quam per Clericum recipientẽ vallata, quod illa donatio non est ficta, sed vera, &c. & quod non præcessit, nec subsequetur pactum de retrocedendo, & ego alibi, quod si præcessit, vel subsequetur ex nunc, pro vt ex tunc dant pro Casso. & irri. &c.

Meminerint tandẽ Reuerendissimi Episcopi, vt bene aduertant, quæ sit vera vtilitas, vel necessitas pro dispensandis interstitijs, quod sit delictum occultum irregularitatis, pro ea etiam dispensanda, & quod in titulo patrimonij requiritur ipsius Episcopi dispensatio, & quod non relaxent ius sine bona causa, & nemini cito manus imponant, cum Apostoli dictũ, ne communicent peccatis alienis, vt supra etiam dictum est, à quibus rogat eum, vt Deus parcat seruis suis.

DE

DE EXAMINE

QVOD FIERI POTEST, ET SOLET TAM initiandis ad primam Tonsuram, quam promouendis ad Ordines, & approbandis ad audiendum sacras confessiones, & assumendis ad Parochiales.

Circa initiandos prima tonsura.

AN sint confirmati, & qui fuerunt eorum Patrini, & sint nati de legitimo matrimonio procreati, de quo fidem afferant, si sciunt fidei rudimenta, & accedunt ad discendum singulis diebus festiuis in scholam, vel in Ecclesiam vbi leguntur, & legi debent, si sciant orationem Dominicalem, Angelicam salutationem, præcepta Decalogi, & Antiphonam, Salue Regina, & si sciant inseruire missæ, si sciant scribere, legere competenter, & de supra quæsitis fiat experimentum, si fiant Clerici ad euitandum forum sæcularem, & sæculares functiones, & si intendant perseuerare in via, quam elegerunt, si sint ætatis legitimæ, & cui Ecclesiæ volunt adscribi pro pro seruitio, & si deferant habitum, & tonsuram, vt tenentur.

Circa promouendos ad minores ordines.

SI habeāt superpelliciũ, & vestem Clericalem gerant, & tõsuram, si confiteantur semel in mense, & vbi, si sciant doctrinam Christianam, vel ediscant, vel doceant alios coadiuuado Parochum, si intelligant linguam latinam, de quo fiet experimentum, si inseruierunt Ecclesiæ, cui fuerunt ascripti, & afferant fidem, si habeant annos requisitos, si sciant quot sunt ordines, & officium cuiusque, & fiet experimentum. Si teneantur recitare horas Beatæ Virginis, post susceptos ordines, vt imponetur ab Episcopo. Si est alterius Diœcesis, & habent literas

dimissoriales, & hi poterunt examinari iterum, & si fuerint dimissi approbati ab eorum Superiore.

Circa promouendos ad ordines Subdiaconatus, & Diaconatus.

SI videbitur Domino examinatori poterit interrogare, etiā super aliquibus ex antedictis, & deinde ad quem titulum volunt promoueri Diaconi, de quo constare faciant, quod sit sufficiens illorum victui, & si promouentur ad titulum beneficij illud postea resignare non possunt, nisi constet aliunde posse viuere, sed si ad titulum patrimonij, requiritur dispensatio Episcopi, nec illud possunt alienare, vt supra, si sint irregulares, aut quomodocunque inhabiles, si habent ætatem requisitam, de quo offerant authenticam fidem, si se exercuerint in ordine inferiore, & quanto tempore, si saltem semel in mense confessi sint, & communicauerint, in habitu, & tonsura Ecclesiæ, cui fuerunt ascripti, de quo afferant fidē, & si habeant superpellicium iuxta constitutiones aliquarum Ecclesiarum, si habeant possessum de vita, & moribus, & natalibus post publicationem in Ecclesia de eorum desiderio, iuxta dispositionem sac. Conc. post hæc fiet experimentum de eorum sufficientia, & literatura super declaratione alicuius collectæ ex difficilioribus Missalis postea etiam Chatechismi Ecclesiæ, Homilias Breuiarij, & nisi saltem latine, & Grammaticaliter intelligant, & construere sciant, haud admittendos censerem.

Deinde examinentur de numero sacramentorum Ecclesiæ, quomodo inter se differant, quot sint ex eis irreiterabilia, & quare, quid sit ordo, quot sint ordines, quomodo distinguantur, an sint plura sacramenta, vel vnum, & ordo susceptus, quē effectum operetur in anima promoti, interrogentur de officio Subdiaconi, vel Diaconi, & de materia singulorum ordinum, & an imprimant characterem, & quid sit character an sciant recitare officium Diuinum, & non recitans, quod peccatū committeret, an sciant in quam pænam incurrunt, si promoueantur

tur

tur ante ætatem, & vtrum sint ipso iure suspensi, & ministrantes sint irregulares, an operam dederint Cathechismo Romano, an vacent literis humanioribus, ex quo magistro, quos libros spirituales legendos retinēt, & qualis debeat esse vita, & partes Clerici Deo dicati, & an post susceptum primum sacrum ordinem redire possit ad sæculum, quod intimetur illi, nō posse, & ideo cum ordinandis ad sacrum Subdiaconatus ordinem exactior, diligentia adhibenda est super eorum sufficientia, quia ianua ad sacros ordines, à qua retrocedere non licet.

Promouendi ad sacrum ordinem Presbyteratus interrogandi sunt.

QVot sint sacramenta Ecclesiæ, quis author eorum, quomodo differant à sacramentis veteris legis, quæ requirantur de essentia in quolibet sacramento, Et quis effectus sacramentorum, quæ administrare habeat Parochus, quæ materia, & quæ forma Baptismi, Eucharistiæ, Pænitentiæ, & extremæ Vnctionis, & an sit necessarium ad salutem sacramentum Vnctionis extremæ, & à quibus administrari possit, & à quibus nequaquam. Quæ sint sacramenta reiterabilia, & quæ non possint reiterari, & quare, & vtrum omnia septem sint de necessitate salutis, & vt definient vnumqnodq; sacramentum, & quæ regulariter pænitentia imponenda sit pro peccatis, & qualis, & quo ordine poterit procedi in faciendis interrogationibus in confessione, & in qua ætate videatur eis posse pueros admitti ad communionem, & qui non sint sepeliendi in Ecclesia, & an sciant præcepta Decalogi, & quæ pertinent ad cultum Dei ex eis & quæ respiciant proximum, quomodo differant præcepta negatiue ab affirmatiuis, quæ sint præcepta Ecclesiæ, quibus temporibus interdicuntur nuptiæ, & quid præcipuè tunc censeatur prohibitum.

Interrogentur deinde de articulis fidei, de virtutibus, de donis Spiritus sancti, de operibus misericordiæ, interrogentur quæ contineantur sub vna, & altera specie Eucharistiæ, & an

ipsa

consuetudo esset occasio furti nõ esset obseruanda. Rot Rom. in vna segobien. 1583. In Regno Neapolitano obseruatur, vt apponantur custodes de Franc. in decis. 217. & Anna. in allegat. decis. 90. & ideo rigorosa examinatione sunt examinandi.

Primo poterunt interrogari de proprio eorum munere, de simonia, & quot modis comittatur circa beneficia, & de pænis simoniacorum, & vtrum liceat Curatis ruralibus sine præuia confessione celebrare, cum non habent copiam confessoris, & in quo casu, & si teneantur restituere ipsi Curati, cum bona Ecclesiæ dilapidant, & si distrahant, aut malè alienant, in quod incurrant, & an teneantur eleemosinas amplas erogare ipsi beneficiati, & si teneantur reparare fabricam Ecclesiæ, & augere pertinentia ad cultum Diuinum, an teneatur Parochus prædicare populo, & si sciat exponere Euangelium, de quo fiet experimentum, an itendant residere, & videatur, an sit habilis ad residendum, & interrogentur de pæna non residentium, & de pæna permittentium occupari iura Ecclesiæ, à quocunque, interrogentur, si intendant per se, seu per alium exercere curam animarum, & de praxi in administratione sacramentorum, quæ pertinent ad Parochum.

Interrogentur, quomodo se gerere debeant, quando puer defertur ad Ecclesiam baptizandus, & quid primo interrogare debeat, & an puerum baptizatum domi debeat à Parocho sub conditione baptizari, & in quo casu debeat sub conditione baptizari, & quomodo, Interrogetur de materia, forma ministro ordinario, & extraordinario baptismi, de eius effectu, quid sit Chatechismus, & exorcismus in Baptismo, & de impedimentis quæ causantur in matrimonio, quid Baptismus, & quotuplex, quot debeant esse patrini, an baptismus possit esse nullus interruptione, seu variatione, seu alteratione, aut subtractione, vel additione verborum ad formam, quid faciendum cum puero inuento in nemore, si nullum appareat inditium fuisse baptizatum, & hæc super sacramento Baptismi.

Interrogentur super sacramento Eucharistiæ, an debeat in pixide sæpe renouari, & quare, & quando, quæ materia, quæ

forma

pro blaſphemia, & alijs grauioribus criminibus, an aliquando legerit Conones pænitentiales, an ſit vtile, vt quis ſæpè confiteatur eadem peccata, quo tempore quis tenetur confiteri ex præcepto Eccleſiæ, & an teneatur aliquando ſæpius, in quibus caſibus debeat reiterari confeſſio, & quæ ſint eius conditiones, & circumſtantiæ, & quæ circumſtantiæ ſint neceſſario explicandæ, & vtrum ſit explicandus neceſſario peccatorum numerus, et quomodo explicandæ ſint circumſtantiæ peccatorum cordis, et ſi quis incidit in idem peccatum, quomodo debeat explicare, ſi non confiteatur eidem confeſſori, ſed alteri.

Deinde quid ſit peccatum interrogentur, et quotuplex, quot peccata capitalia ex genere, et quæ peccata in ſpiritum ſanctum & quomodo interrogabit pænitentes ſuper præceptis Decalogi. In quibus caſibus eſt facienda reſtitutio, quid ſit vſura, & quomodo differat ab intereſſe, an vſura mentalis òbliget ad reſtitutionem, an qui non reſident in beneficijs requirentibus reſidentiam, vel non recitantes Diuinum officium beneficiati, vel ſimoniacè adepti beneficia, teneantur reſtituere fructus, & reſignare beneficia ipſi ſimoniaci, an Gabellarum prohibitarum exactores teneantur reſtituere, & quibus, & an teneantur reſtituere, qui defendunt vſurarios in Iudicio, niſi reſtituerint ipſi vſurarij parti læſæ.

Interrogẽtur ſuper cenſuris, quid ſit excõmunicatio, quotuplex, & quæ prohibeantur excommunicato, & quæ concedãtur, & an omnes ſint euitandi, quid operetur interdictum Eccleſiaſticum, quid ſuſpenſio, & num ſi moriatur quis in interdicto, poſsit ſepeliri in Eccleſia, & an pænitentia remittat ſemper omnem pænam, & an fiat quis de attrito contritus, & an abſolutio data à Superiore ſuper reſeruato, ſit ſacramentalis, & ſi dicatur confeſsio illa integra, & an poſsit dari abſolutio ſub conditione.

Interrogentur ſuper decimis, tam prædialibus, quam perſonalibus, & mixtis, & quid ſit ius decimandi, & quomodo decimetur in hac futura Parochia, & ſi decima ſit de iure Diuino, vel poſitiuo, & hic notent Parochi, quod ſi quis Parochus exigit

git decimam prædialem, & eius Parochianus ſeminat porros, ſeu alios fruges, quæ tranſplantari ſolent in vna Parochia, deinde plantat in alia, debetur decima vtrique. Ioannes Andreas extra de Reg. Iur. c. qui prior lib, 6. quem refert Iohan. Fab. in §. ſi Titius. num. 2. Inſtit. rerum diuiſ. Intellige, quando decimæ ſoluuntur omnium fructuum, et eo caſu debentur etiã de palea, niſi aliter declarauit conſuetudo. Guido Papa ſingul. 703. grauet conſil. 21.

Notet hic etiam Parochus, quod habens domum amplam, cuius vna pars eſt in vna Parochia, & altera eſt in alia Parochia, & domus eſt vnica, vt puta, ſi facta eſſet ex pluribus domibus, Dic, quod decima debetur illi Eccleſiæ, vbi opera facit habitator, vt vbi recipit ſacramenta. Roffredus Beneuentanus in titulo de libellis ſuper iur. Pontif. p. 4. de diuis. decim. num. 3. Quando autem hæc domus haberet duas portas, vt eſt domus mea, debetur decima Parocho illius portæ, per quam intratur, & exitur, niſi aliter conſuetudo vellet, quæ plurimum valet in decimalem ſolutionem.

Interrogentur deinde ſuper ſacramento extremæ vnctionis, de materia, forma, miniſtro. effectu, inſtitutione, de partibus infirmi inungendis, & num debeant ſimul concurrere verba,& inunctiones, num debeant vngi amentes furioſi, pueri, ſuſpendendi, aut vulnerati, vel qui non petierunt,& num poſſet iterari in eadem infirmitate, ſi ad eundem articulum deuenerit infirmus, quare forma huius fiat deprecatiua inter omnes alias formas ſacramentorum.

Multa ex his poterunt pænitentes habere ex hac lucerna in locis proprijs,cæterum videant Summ. in verb. Confeſſor. per totum in verb. confeſſio. tertio in verb. contritio,confeſſio, & ſatisfactio. Quarto in verb. pænitentia. Quinto in verb. peccatum, Sexto,in verb.præceptum. Septimo,in verb. vſura. Octauo, in verb. reſtitutio. Nono, in verb excommunicatio. Decimo, in verb. interrogatio. Vndecimo, in verb. ſuſpenſio,& interdictum. Duodecimo, in verb. matrimonium. Decimotertio, in verb. abſolutio. Decimoquarto, in verb. nuptiæ. Decimo-

quinto,

quinto in verb. beneficium. in verb. simonia. Secunda, in verb. Clericus. in verb. Baptismus. in verb. residentia. verb. simonia. verb. superstitio, &c.

Et hic notandũ, quod peracto examine renuncientur quot quot nisi fuerunt idonei ætate, moribus, doctrina, prudentia, & alijs rebus ad Ecclesiam gubernandam necessarijs, & ex his Episcopus eligat, quem iudicauerit magis idoneum, quia ad ipsum spectat eligere, nam Concilium dicit, quem cæteris magis idoneum iudicauerit, sess. 24. c. 18. Examinatores autem tantum habeant proponere, & renunciare vnum, vel plures idoneos, & à mala electione Episcopi datur appellatio per reiectos ad Metropolitanum, aut aliàs ad sedem Apostolicam iuxta Bullam in conferendis Pij V.

Hic vero notum volo esse benigno lectori, non proposuisse me hunc ordinẽ interrogandi DD. examinatoribus. Scio enim non eligi ad tale munus exercendum, nisi peritissimos viros, & per se satis sufficientes, & expertos, in interrogationibus, vt in congregatione examinum huius Metropolitanæ Ecclesiæ Beneuentanæ, in qua spatio ferè triginta annorum (licet immeritò) connumeratus fui, sed examinandis prodesse mentis meæ fuit, hoc enim modo poterunt materias reuidere, tam in hac Opera, quam in notatis locis Summistarum, & sciatur non esse præscriptum DD. Examinatoribus hunc, vel illum modum seruasse in interrogationibus faciendis, dummodo non transcendant materiam, de qua agitur, sed interrogare posse ad libitũ, pro detegenda sufficientia approbandi.

Notet hic obiter, quod Rector Ecclesiæ Parochialis officio probationis sumitur. c. Tua nos. de Cler. ægrot. dicitur medicus animarum. Abb. in cap. omnis vtri. de pænit. & remiss. dici potest Pastor Archidiac. & pænit. cap. licet Canon. de elect. in 6. Et quilibet Clericus habens Ecclesiam, potest dici maritus ipsius. Abb. in c. dudum. de electione il 2.

Poterit etiam interrogari, quot libros habeat, & præcipiatur vt saltem habeat Sacram Bibliam, aliquam Summam casuum conscientiæ, Concilium Tridentinum, & Chathechismum Ro-

manum

manum, & aliquam expoſitionem ſuper ceremonijs, & myſterijs miſſæ. Placuit etiã hic inſerere, quod Parochus ſolitus diſpenſare Candelas in feſto purificationis B. M. V. recuſare non poteſt. Fed. de ſen. conſ. 155. Rolan. Cauagl. in deciſ. conſult 76. lib. 2. num. 14. & audiui adeſſe etiam ordinem ſacræ Congregationis, quem non vidi. Sed ita docuit Illuſtriſſimus D. Maximilianus Archiepiſcopus Beneuentanus fel. mem.

Imponatur futuro Parocho, vt habeat librum, in quo notet Baptizatos cum nominibus, & cognominibus patrinorum, quē librum penes ſe retineat, nec alteri facilè credat, ſic etiam librũ matrimoniorum, item librum confirmatorum, librum mortuorum, & librum ſtatus animæ ſuæ Parochiæ, quos libros exhibebit Viſitatori in viſitatione, & ſi per alium baptizari contigerit, manu illius deſcribantur, & non manu clerici, vel alterius priuatæ perſonæ.

Placuit hic inſerere Canones pænitentiales, pro inſtructione futurorum Parochorum in generali, in impoſitione pænitentiæ ſed in particulari relinquitur totum arbitrio prudentis Confeſſoris, quæ pænitentiæ pro publicis criminibus ſecundum aliliquos imponebantur.

CANONES
PAENITENTIALES.

1 PRIMVS eſt, Presbyter, qui commiſit fornicationem, permaneat decem annos incluſus in aliquo loco, & indutus ſacco, & humi proſtratus miſericordiam imploret, & hoc primis tribus menſibus vtens tantum ad vitam ſuſtentãdam pane, & aqua, exceptis Dominicis, & Feſtis præcipuis, in quibus licebit vti modico vino, piſciculis, & leguminibus, poſt dictos tres menſes licebit exire de loco, in quo fuerat incluſus, non tamen in publicum, hinc intellige, ꝙ huiusmodi pænitentiæ de publicis peccatis imponebantur, poſtea

ſtea expleat vtens tantum pane, & aqua vnum annum cum dimidio, exceptis Dominicis, & feſtis, in quibus licebit vti vino, ſanguine, caſeo, ouis, & ſimilibus, & finito anno admittebatur ad communionem, & ad pacem, & ad intereſſendum Choro cum alijs Fratribus, ſed in vltimo loco, nec permittebatur accedere ad cornu Altaris, ſed tantum exercere officia minorum ordinum: deinde vſque ad cōplementum ſeptem annorum debebat ieiunare tres legitimas ferias, ſcilicet diem Lunæ, mercurij, & veneris, exceptis diebus paſchalibus, & hoc in pane, & aqua, & die lunæ poterat redimere, dicendo vnum pſalterium, vel elargiri pauperi denarium, nempe decimam partem aurei, & ita complere ſeptem annos in pænitentia, poſtea vero poterat Epiſcopus eum remittere in priſtinum gradum, cum hoc tamen pacto, vt tribus annis ſequentibus ſemper ieiunet in ſexta feria in pane, & aqua.

Quæ pænitentia imponenda eſt Presbytero de omnibus alijs peccatis, quæ depoſitionem mærentur, & ſic intellige non ſolum de ſimplici fornicatione, ſed ſecundum Raymundum etiã de adulterio, vel inceſtu.

2 Secundus, Presbyter, qui cognouit filiam ſpiritualem, vel ex Baptiſmo, vel ex confirmatione, vel ex confeſſione, debet pænitere duodecim annis, & debet deponi, ſi crimen eſt manifeſtum, & debet peregrinari quindecim annis, & poſtea finire vitam in monaſterio, & ſi eſſet Epiſcopus, debet pænitere quindecim annis, & ipſa mulier debet omnia bona dare pauperibus, & conuerſa finire in Monaſterio 30. q. 1. Si quis *Sacerdos*, & cum debet.

3 Tertius Qui cognouit filiam ſuam ſpiritualem, vel matrem, ſeptem annos itidem ei conſentientes. 30. q. 3. c. Si oportet.

4 Quartus, Qui contrahit cum deſponſata alij per verba de præſenti, ieiunet quadraginta diebus in pane, & aqua, & ſeptẽ annis ſequentibus pæniteat, & hoc dimiſſa deſponſata, extra ſponſ. duor. c. accepiſti.

5 Quintus, Qui cognoſcit duas commatres, vel ſorores, ſiue vxor viuat, ſiue non, pæniteat ad minus ſeptem annis 30. q. 4. c. Si Pres-byter.

15 Decimusquintus, Homicida casualis, si culpa casum præcesserit, pæniteat quinque annis aliter non nisi ad cautelam. cap. eos, & c. duobus, & c. sequentibus. dicta dictin. 50.

16 Decimussextus, Quod homicida propter necessitatem euitabilem, pæniteat duobus annis. c. de his. dist. 50. sed si esset ineuitabilis, licet in nullo sibi imputaretur, quo ad culpam tamen, bonum esset pænitere ad cautelam ad ostendendam innocentiam c. 2. extra de homicid. & in hoc potest distingui, si culpa præcesserit necessitatem, vel non, & qui occidit latronem occultum, quem viuum capere potuit, quadraginta dies priuetur ingressu Ecclesiæ, & pæniteat iuxta notata. extra c. 2. de homicid.

17 Decimusseptimus, Qui matrem occidit, pæniteat decem annis, secundum formam traditam. 33. q. 2. c. latorem. Qui vxoricida est, grauiori pæna pæniteat, nec mireris, quod pro maiori delicto, quod est matricidium minor pæna imponitur, quam pro vxoricidio, quia homines sunt promptiores ad occidendũ vxores, & sorores, quam matres, & ideo hæc pænitentia est etiã præseruatiua in futuris, licet Durandus teneat in repertorio esse maius peccatum vxoricidium, quam matricidium, sed melior est sententia D. Bonauenturæ in 4. sent. & aliorum, qui tenent oppositum.

Hic nota, quod qui interficit filium scienter debet imponi ei maior pænitentia, quod pro alio homicidio. argum. extra de homicid. c. vltimo, & si pater sit Clericus, debet ei imponi grauior pænitentia, quam laico, non tamen publica, nisi casus sit publicus. extra eod. tit. c. quæsitum. Sed si ignoranter interfecerunt, & casu fortuitò in nullo tenentur, & in dubio debet iudicari casu fortuitò contingisse, sed si culpa præcessit casum, tunc debent pænitere, & tanto plus, quanto grauis fuit culpa, vt si parentes posuerint in medio eorum infantulum in lecto, & oppresserint, tunc ad arbitrium pænitentiarij quinque annis, vel septem pæniteant. c. si qua fæmina. dist. 50. & si res sit publica, publicè pæniteant, si occulta occultè, & maior si in lecto, quam si in cunis suffocetur, pænitentia imponatur, &

iunet in pane, & aqua triginta diebus. extra de contrahen. cap. vt mensuræ, & qui scienter falsum iurat, vel alium iurare cogit ieiunet in pane, & aqua quadraginta diebus, & septẽ sequentibus annis numquam sit sine pænitentia, scilicet interiori, & cõscij similiter pæniteant, 22. q. 5. Si quis conuictus. Et qui pro vita redimenda, vel qualibet causa peierat pæniteat tribus quadragesimis. 22. q. 5. Si quis coactus, alij dicunt tres annos, & vnum ex his in pane, & aqua.

24 Vigesimusquartus, Qui committit sacrilegium Ecclesiam violando, vel Chrisma, siue Calicem sacrum pollutis manibus accipiendo, & similia commisit, pæniteat septem annis, primo anno consistat extra cœmiterium, quod violauit, secundo anno ante foras Ecclesiæ, tertio anno in Ecclesia, & in his tribus annis abstineat à carne, & vino nisi in Pascha, vel Natale, nec offerat, nec communionem accipiat. vide 10. 7. q. 4. Si quis, nisi inuenis de pæna furis, raptoris, & effractoris. Et si qui parentes frangunt sponsalia filiorum, separentur per triennium à communione, similiter & filij, si fuerint in culpa, & qui blasphemauerint publicè Deum, vel aliquem Sanctorum, & maximè Beatam Virginem, Episcopus imponat ei, vt septem diebus Dominicis, dum missa cantatur, exiitat ante foras Ecclesiæ in manifesto, & in Dominica, deposito pallio, & calceamentis habeat corrigiam in collo, & septem præcedentibus ferijs ieiunet in pane, & aqua, nullatenus Ecclesias ingressurus, & quolibet die prædictorum reficiat tres pauperes, vel duos, vel saltem vnum, & si non potest, conuertetur in aliam pænitentiam, & si renuit acceptare, interdicatur ei Ecclesia, & in morte careat sepultura Ecclesiastica extra de maled. statuimus. Item blasphemus mulctetur pæna pecuniaria, secundum eius facultates, & si diues fuerit, quadraginta solidos, vel triginta, vel viginti, nec ei pæna condonatur omnino, & si non habet nec quinque solidos, currat per ciuitatem, vel commutetur in aliam pænam temporalem, intellige, quando ex mera malitia blasphemat. vide 2. q. 3. & qui iurat per caput, vel per ventrem, vel per corpus, vel per capillum, si facit hoc detestando, vel vituperando habet

locum dicta pæna, licet tiratus iurauerit, secus si affirmando, vel iurando, & hæc pæna debet imponi à iudice temporali, & ei applicari, quod si neglexerit potest exigi per Episcopum, sed in iudicio animæ discretus Confessor tutius aget 25. q. 6. pænitentibus. Et si Clericus est blasphemus, maximè si est Presbyter, cogatur ad veniam petendum, & renuens degradetur. dist. 46. c. Si Clericus.

Hic sciendum blasphemum secundum leges esse decapitandum, est in authen. vt non luxu contra naturam colla. 6. Secundum verò antiquum vsum, si Clericus erat, degradandus, si laicus, excommunicandus. 22. q. 2. Hodie vero laicus agit pænitentiam supradictam in Canone statuimus, si publice blasphemauerit Clericus corrigetur pæna arbitraria, & occulta, sed repetens blasphemiam, habebit locum lex, vt supra, scilicet, vt decapitetur, & Clericus degradetur. vide Ostien. in titulo de maledictis.

25 Vigesimusquintus, Presbyter, qui reuelat confessionem, de iure antiquo est deponendus, & condemnandus ad peregrinandum per omne tempus vitæ suæ cum maxima ignominia. c. Sacerdos de pænit. dist. 6. Et qui in recitandis horis Canonicis, & alijs Diuinis officijs discrepat ab Ecclesia metropolitana ex contemptu, priuetur communione per sex menses. c. de his. 27. dist. c. Et Episcopus. qui sine iusta causa ordinat inuitum suspenditur vno anno. eadem dist. c. Et Episcopus. qui dissimulat simonias in venditione ministeriorũ, pæniteat duobus mensibus p. 1. q. 1. quicquid inuisibilis.

26 Vigesimussextus, quando mus corrodit, vel commedit Corpus Christi, habetur pænitentia de conf. d. 2. in fine, & qui committit sortilegiũ, pæniteat quadraginta diebus, extra de sortilegijs requisiuisti, & qui videt furta in Astrolabio pæniteat tribus annis. eodẽ titulo ex tuæ. Et qui facit stillare cum eius culpa stillam stillam sanguinis Domini super terram, pæniteat quadraginta dies, si super pallio Altaris, quatuor diebus de consec. dist. 2. c. si per negligentiam, & qui euomit Eucharistiam causa ebrietatis, si est laicus, pæniteat quadraginta diebus,

Clericus

Clericus Septuaginta, si Episcopus 90. & euomitura debet cõseruari, & reponi iuxta Altare, si vero ex causa infirmitatis, pæniteat septem diebus. c. si quis. de cons. dist. Et qui succendit voluntariè domum, vel aream, restituat damnum, & tribus annis pæniteat, extra de iniurijs, imo addit Canon, quod si ex odio id fecerit, debet excommunicari, & non absolui vsque ad satisfactionem cum iuramento, quod amplius simile scelus non committat, & imponatur ei peregrinatio in Hierusalem, vel in Compostellā per vnum annum integrum ibi moraturo in Dei seruitio. 23. q. 8. hodie incendiarij denunciati absoluuntur à Summo Pontifice. extra de sent. excom. c. Tua nos. secundum leges ciuiles incendiarius voluntarius, si sit vilis persona subijcitur bestijs, si ciuilis decapitatur, vel in Insulam relegatur. ff. de incend. Recc. nau. l. fin. & qui hoc fecerit in Villis, & castris remissis comburetur, si est persona humilis, secundum Hostien. si vero non ex malitia fecerit debet restituere damnum.

27 Vigesimusseptimus, qui dederit, vel acceperit communionē ab hæretico, & nescit hoc esse prohibitum, vbi sciuit, pæniteat decem annos, vel vt alij volunt quinque, vel septem, & qui permittit hæreticum celebrare in Ecclesia Catholica per ignorantiam iuris, pæniteat quadraginta dies, si respectu ipsius per annum, si pro damnatione Ecclesiæ Catholicæ, proijciatur ab Ecclesia, vt hæreticus, si sit impænitens, alioquin pæniteat decem annis. vide 14. q. 1. c. si quis dederit.

28 Vigesimusoctauus, qui domum suam magicis, & incantationibus lustrat, vel simile aliud facit, vel consulit, pæniteat quinque annis. 26. q. 5. c. qui diuinatores. & Patronus, qui bona Ecclesiæ dilapidat, vno anno pæniteat 26. q. 7. c. Filijs. & qui pacem cum proximo suo iurat non facere, pæniteat vno anno, 22. q. 2. c. qui sacramento. Pro huiusmodi autem peccatis, vt regulariter pro adulterio, pro periurio, vel homicidio, aut fornicatione potest dari pænitentia septem annorum 22. q. 1. c. prædicandum. & 33. q. 1. c. hoc ipsum.

Vigesimusnonus, quod qui scienter rebaptizat, septē annis pæniteat, & feria quarta, & sexta in pane, & aqua ieiunet tres

quadragesimas, si hoc intendens hæresim fecit, si vero pro maiori mundicia corporis, tribus annis pæniteat de cons. dist. 4. & qui bis baptizatur, fit de foro Ecclesiæ, & est irregularis, dist. 84. dictum est de pœna talium. vide dist. 4. c. eos.

30 Trigesimus, Qui vxorem adulteram cognouit, antequam pæniteat, tribus annis pæniteat 21. q. 2. & si cognouit etiam pænitentem ante pænitentiam peractam pæniteat duobus annis eadem quæstione, c. si quis primus. vide pænitentiam imponẽdam pro partu supposito. extra de pænit. & remiss. c. officij, & hoc tam in supponendo, quam in concipiendo ex viro alterius.

Pro intelligentia sciendũ circa dictas pænitentias imponendas esse considerandas circumstantias, & præcipue personarum qualitates, & quod aliquæ dictarum pænitentiarum habebant locũ in peccatis publicis, & aliquæ in occultis, hodie tamen moderatur confessor, prout magis videbitur expedire pænitenti consideratis considerandis.

Hæ pænitentiæ secundum earum rigorem fuerunt ad vnguẽ obseruatæ antiquitus vsque ad Innocentium Papam I. videat benignus lector loca citata, & copiosiorem notitiam habebit.

Nota hic circa examẽ ad ordines, seu ad beneficia, quod ordinatus in sacris ordinibns presumitur habilis ad beneficia simplicia, nec indiget nouo examine. vide c. accepimus. de ætate, & qualitate. vide Boerium decis. 149. Nec Trident. dispos. cõtrarium, vt sacra congregatio censuit, fallit, nisi sit pro forma examen, vel nisi noua causa post promotionem ad ordines superuenerit. vide decis. Balb. 29.

Graduati etiam excusarentur ab examine, quia fuerunt approbati ab vniuersitatibus, hoc fallit in concursu beneficiorũ, & in approbatione ad cõfessionẽ, quia Conc. requirit examẽ. Dic etiã, quod aliquando approbatus ad ordines sacros, non reputatur idoneus ad beneficiũ simplex in casu. Say. dec. 2. de præb.

Nota etiam, q pænitus illiteratus aliquãdo est habilis ad beneficium simplex, dummodo sciat recitare diuinum officiũ, scilicet, quando beneficium non requirit industriam, & consilium Prepos. in c. 1. dist. 36.

D d

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

De Sponsalibus.

QVAESITVM I.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia quid sint, & unde dicantur, explicatur*
2 *Sponsalia multipliciter dicuntur.*

Vnde dicuntur sponsalia, & quid sunt?

1 DIC. Dici à spondeo, quia antequam coniuges contrahant, solent sibi aliqua spondere, seu promittere adinuicem se contracturos matrimoniū & hoc siue per capitula matrimonialia inter eos stipulata, si per parentes, qui promittunt, vt fideiussores pro futuro matrimonio ipsis sponsis consentientibus tacitè, vel expressè. c. vnico de sponsalibus, quæ sponsalia contrahantur etiam per internuncium ipsorum. l. 1. ff. colibet. & c. 1. de sponsal. §. vltimo.

Et Sponsalia sunt promissio futurarum nuptiarum, & dicuntur sponsalia de futuro. l. 1. & 2. de spons.

2 Aliquando sponsalia accipiuntur pro muneribus inter futuros coniuges dari solitos, præcipuè à viro futuræ sponsæ. Aliquando pro matrimonio de præsenti contracto nondum consumato, quæ dicuntur sponsalia de præsenti, & matrimonium ratum. c. 1. & 2. de sponsal. & in hoc sensu fuit matrimonium B. Virginis, & Sancti Iosephi Luc. Sed proprie Sponsalia dicuntur de matrimonio promisso.

QVAE-

QVAESITVM II.

SVMMARIVM

1 *Ad Sponsalia contrahenda vltra actum internum requiritur actus externus futurorum coniugum.*
2 *Nec requiritur necessario scriptura, sed sufficit consensus mutuus, vel mutua promissio.*
3 *Possunt sponsalia contrahi per Procuratorem.*

An ad cõtrahendum sponsalia sufficiat actus internus, vel requiratur signum aliquod exterius?

1 DIC. Requiri aliquem actum exteriorem, & sensibilem, quia nemo potest se obligare, nisi actu exteriori, cum interiore, nam interior solus non sufficeret. Vict. de matrimonio. num. 259.

Et requiritur futurorum coniugum consensus mutuus, & reciprocus, vt fit in matrimonio. Sylu. verb. Sponsal. in principio. Nauar. cap. 22. num. 25.

Itaque non essent sponsalia, si promitteret ducere N. in vxorem illa non repromittente ducere illum in maritum, sed tantum acceptante promissionem, esset enim hæc simplex promissio, ex cuius vi non potest viro agere, licet ipse sit obligatus illam ducere. Nauar. loc. cit. Sylu. loc. cit. Sot. 4. dist. 27. q. 1. art. 1.

2 Nec necessario ad cõtrahendum sponsalia requiritur scriptura, nam sufficit mutuus consensus, vel mutua promissio futurorum sponsorum signo aliquo exteriori expressus, vnde sequitur non requiri stipulationem, nec iuramentum, nec fideiussores, nec quoduis obligatorium, sed si ex partium consensu, & conuentione hæc interueniant, non nocet.

3 Et hæc sponsalia possunt etiam contrahi per procuratorem, per literas, per nuncium, & omni alio modo, quo fit humana promissio.

Hic

Hic nota, quod iura loquentia de matrimonio non habent locum in ſponſalibus, vt ſi quis cognoſceret alicuius ſponſam de futuro non committeret propriè adulterium, nec peccatum mutaret ſpeciem, ita etiam, ſi quis percuteret Clericum inuentum cum ſua ſponſa de futuro, non excuſaretur ſicut cum ſponſa de præſenti.

QVAESITVM III.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia duobus modis contrahuntur tacitè ſcilicet, & expreſſè.*

2 *Tacitè contrahuntur tribus modis, ſcilicet per anulum, per arram, per contractum matrimonij de præſenti.*

3 *Requiritur ætas in vtroque contrahente ſeptem annorum completorum.*

4 *Hæc ætas tunc ſufficit cum contrahentes ſunt doli capaces, aliàs non.*

5 *Si ante ſeptennium eſſent doli capaces, etiam ſi malitia ſuppleat ætatem, non eſſent valida ſponſalia.*

6 *Si ſponſalia fuerunt nulla defectu ætatis conualeſcent poſt ſeptennium, ſi non contradicant. &c.*

Quot modis contrahautnr Sponſalia, & quæ ætas requiratur?

1 DIC. Contrahi duobus modis, ſcilicet tacitè, & expreſſè Sylu. loc. cit. & alij. Tacitè tribus modis. Primo per a-
2 nulum. 27. q. 2. Secundo per traditionem arrarum. c. vltimo de ſpons. in pub. Tertio, per contractum matrimonij de præſenti inter inhabiles impuberes, quia in tali caſu lex interpetratur illos, quod poterant facere, voluiſſe. cap. à nobis. & c. vltimo de deſponſ. impub. & c. atteſtationes.

3 Et requiritur ætas in vtroque contrahente ſeptem annorum completorum. le. in ſponſal. ff. eod. tit. c. literas. & c. acceſſi. de

de despons. impub, & habe regulam, quod quoties lex requirit certum tempus ad contrahendum semper intelligendum esse de tempore completo. Secus, quando promittit faciendũ aliquod in aliquo anno, vel alio tempore, tunc sufficit, si tempus sit inceptum. Glos. in clem. vlt de ætat. & qualit. & in casu sponsaliorum satis esset, si vltimus dies anni septimi deesset l. qua ætate. ff. de testam. Abb. in c. attestationes de despons. impub.

4 Et hæc ætas septem annorum tunc sufficeret ad sponsalia, cum contrahentes essent doli capaces, & peruenissent ad vsum rationis, aliàs essent nulla, quia non adfuisset debitus consensus, & hoc in foro interiori, nam in exteriori præsumerentur valida, quousque contrarium non constaret.

5 Sed si ante septennium contrahentes essent doli capaces, & malitia suppleret ætatem, adhuc non essent valida sponsalia secundum veriorem opinionem, quia quando requiritur certa ætas, non potest illius defectum prudentia, seu malitia supplere, & malitiam supplere in sponsalibus est puerum peruenisse ad vsum rationis, & ad discretionem boni, & mali, & hoc in sponsalibus.

In matrimonio vero, vt suo loco dicetur, puer dicitur peruenisse ad vsum rationis ante quartumdecimum annum, quando habet potentiam generandi, & ad seminandum,& ad generandum aptus.

6 Si tamen sponsalia fuerint nulla defectu ætatis, conualescẽt post septennium, si non contradicant, vt si simul postea cohabitant, vel si separatim, intercedunt inter eos solita amoris inditia, quibus non apparet de contraria voluntate, quin potius de approbatione. Glos. in c. literas de desponf. impud.

QVAESITVM IIII.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia possunt contrahi, etiam per signa exteriora exprimentia consensum.*

2 Si

2 *Si verba fuissent dubia in foro interiori, inspici debet intentio, in exteriori verba sunt interpetranda iuxta communem vsum patriæ.*

3 *Quid faciendum sit, si alter contrahentium dubitaret se consensisse explicatur.*

4 *Item quid faciendum sit, quando verba contrahentium sunt dubia explicatur.*

An in sponsalibus inter futuros sponsos requirantur necessariò verba?

1 DIC. Posse contrahi, etiam per signa exteriora (vt per nutum) exprimentia consensuum interiorum ad interrogationem. dux de sponf. quæ signa, vel verba debent exprimere futuram actionem, vt accipiam te in vxoorem, vel ita signo exprimat ad interrogationem, vt si dicatur promittis te acceptuiram talem in virum, & mulier signo capitis annuat.

2 Et cum verba fuissent ita dubia, vt discerni non possit, an fuerint sponsalia de futuro, vel de præsenti in foro interiori est inspicienda intentio contrahentium. Angel. verb. Sponf. n.8.

Sed in foro exteriori essent interpraetanda verba illorum dubia, secundum communem vsum Patriæ, & loquentium conditionem. c. ex literis de sponsal. Et tunc si interpraetatio indicat fuisse matrimonium, pro tali habeatur, & si contrahentes negent, & iurent, nam in hoc non est eis credendum. c. per tuas. de probat.

3 Et si alter dubitaret se non consensisse (licet alter non teneatur credere) non potest, nec petere debitum, nec reddere in conscientia. Angel. verb. matrimonium. num. 24. Ric. 4. sent. d. 27. art. 1. qu. 4. Et vbi alter dubitaret dubio leui, vel probabili de validitate matrimonij, tunc debitum reddere tenetur, non tamen petere. c. inquisit. de sent. excom. & c. Dominis de secundis nuptijs.

4 Adde quod quando verba contrahentium ita sunt dubia) & ipsis in foro exteriori non creditur, vt quocunque modo interpetre-

petrentur, adhuc restant dubia, & fuerunt prolata coram Parocho, & testibus, & alter asserat se consensisse matrimonio, alter vero sponsalibus, tunc iudicandum est pro matrimonio. c. vlt. de sent. & reiudicat. Sylu. verb. matrimonio 2. q. 9. & si vterque concordet acccepisse se in eadem significatione, & vsus verborum non contradicit eis credendum esset.

QVAESITVM V.

SVMMARIVM.

1 *Quando verbum volo additur rei, vel infinitiuo verbo, tunc censetur matrimonium.*

2 *Quando verò additur infinitiuo significante principium actus, vel additur particula significans tempus futurum, essent sponsalia.*

3 *Et si verba proferantur per modum futuri temporis sunt sponsalia.*

4 *Cum exprimuntur verba per modum futuri temporis, additis verbis exceptiuis, an sint sponsalia, vel matrimonium explicatur.*

5 *Non est necesse, vt sponsalia contrahantur coram Parocho, & testibus.*

6 *Sponsalia non possunt contrahi inter personas habentes impedimentum aliquod.*

An si consensus contrahentium exprimatur per vis, & verbo volo, censeantur sponsalia, vel matrimonium?

1 DIC. Quod aut verbum volo addatur rei, vt si dicat volo te in vxorem, tunc matrimonium censendum est, & est communis sententia. vide Couar. 2. c. 4. §. 1. num. 4.

Idem si verbum volo jungatur infinitiuo, vt volo contrahere tecum matrimonium, aut volo habere te in vxorem. Abb. in

c. ex

c. ex literis ptimo. de ſponſal. Angel verb. matrimonium. 2. nnm. 12. Sylu. q. 9.

2 Et vbi verbum volo adderetur infinitiuo ſignificante principium actus, vel ſi adderetur particula denotans tempus futurum, vt volo deinde contrahere tecum, tunc eſſent ſponſalia, eſt communis opinio. Abb. loc. cit. & ibi Ioan. Andr. Et ſi dicatur, volo te in matrimonium, ſi volueris, & alter reſpondeat ego volo, tunc eſt matrimonium. Couar. lo. cit. Hinc ſi dicatur coram. Parocho, & teſtibus, volo tecum contrahere matrimonium, & alter conſentiat, dicitur contractum matrimomonium.

3 Et ſi verba proferantur per modum futuri temporis, vt promittam, quod ducam te in vxorem, ſunt ſponſalia, ſed ſi addãtur cum particula denotante determinationẽ temporis, vt promitto, quod ducam te in vxorem, tunc eſt matrimonium, dummodo coram Parocho, & teſtibus. Sed vbi dicitur promitto, quod habebo te in vxorem, ſunt ſponſalia. Mag. ſent. diſt. 20. c. 2. licet alij dicant contrarium, & tunc eſſet verum, cum ex alijs coniecturis, & tractatu præcedenti apparet de contrario. Et ſi exprimarentur verba per modum imperatiuum, vt ſi dicatur, eſto vxor mea, & eſto vir meus, coram Parocho, & teſtibus eſſet matrrimonium, licet alij ſentiant contrarium, ſed minus probabiliter.

4 Et cum exprimuntur verba per modum futuri temporis, ſed additis verbis exceptiuis; incipiendo à negatiua, vt ſi dicat cõtrahens, non habebo aliam in vxorem, niſi te, vel te ſolam vxorem habebo, vel niſi te habebo, erit verum matrimonium, ſed ſi dicatur, ducam te in vxorem, & non aliam præter te, vel non aliam, ſed te habebo vxorem, erunt ſponſalia. Andr. 4. ſent. q. 12. de matrim. Sot. 4. d. 29. q. 2. art. 3. Couar. 2. p. c. 4. §. 1. num. 8. Et cum præcederet oratio conditionalis, non erit nec matrimonium, nec ſponſalia, vt ſi dicatur, ſi ducam vxorem, ducam te, & non aliam. Et cum abſolutè dicitur non habebo aliam, niſi te, ſunt ſponſalia, & in dubio ſemper iudicandum eſt pro validitate ſponſaliorum fauore matrimonij. Ang. verb

matri-

matrimonium. 2. num. 12. de Butrio,& Calderin. in c. ex parte de test. Abb. & Ioan. Andre. d. d. censent per verba, vt supra contrahi verum matrimonium. Palud. sentit contrarium. 4. d. 27. q. 1. Sed alij asserunt, nec sponsalia, nec matrimonium contrahi. Nauar. c. 22. num. 27. Sed contrahi solum sponsalia sub conditione, & hæc est communis opinio.

5 Et sponsalia cum contrahuntur non necesse est contrahi coram Parocho, & testibus ante faciem Ecclesiæ, sed sufficit mutuus consensus vtriusq; contrahentis de præsenti, & inter præsentes, sed qui contraheret sponsalia clandestine sine testibus, peccaret mortaliter. Abb. in c. cum inhibitio de clandest. de spons. Caiet. verb. sponsorum peccata. Armil. sponsal. num. 2. & hoc procedit, quando adesset scandalum, secus sine scandalo, aut periculo, vt in eodem cap. cum inhibitio.

6 Sed aduertendum non posse contrahi sponsalia inter personas, inter quas ob aliquod impedimentum matrimonium contrahi non potest, quia sponsalia sunt præambula ad matrimonium, sed essent sponsalia, si adderetur conditio, vt si Pontifex dispensabit super impedimentum. Et hic dubitant tàm Theologi, quam Canonistæ, si contractis sponsalibus, & postea obtineatur dispensatio, requiretur consensus in sponsalibus, adimpleta conditione apposita. vide Vict. de Matrim. num. 259. & Canon. in c. super eo de cond. appositis.

De obligatione ex sponsalibus.

QVAESITVM VI.

SVMMARIVM.

1 *In contrahendis sponsalibus necesse est, vt consensus feratur in personam determinatam.*

An in contrahendis sponsalibus sit necesse, vt consensus feratur in personam determinatam?

DIC.

1 DIC. Quod sic, quia non essent sponsalia, si quis ita diceret, promitto me ducturam vnam ex sororibus, vel filiabus talis, qui plures habet, ipsis consentientibus, & mutuo promittentibus, & sic à nulla sorore, vel figlia posset cogi, quia non nascitur in hoc casu mutua obligatio sponsaliorum, nec impedimentum publicæ honestatis. c. vnico. p. 1. de sponsal. in 6. & Cononistæ in c. ex literis. c. 2. de sponsal. Sylu. verb. matrimonium. 2. q. 12.

Nota, quod hodie sponsalia, quæ per verba de præsenti mutuo contrahentium consensu dissoluuntur, nullum inducũt impedimentum. Ita Sac. Congreg. conc. & ibi Rot. dec. 25. Maij. 1601.

De obligatione ex sponsalibus.

QVAESITVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Promissio sponsaliorũ obligat sub mortali ad obseruationem, & si sint facta absque iuramento, & sit promissio vnius tantum, & si iuret in alijs sponsalibus, tenetur prima obseruare.*

2 *Si matrimonium subsequens sponsalia aliqua causa sit nullum, non propter hoc sunt liberi à contrahendo valido matrimonio.*

An promissio sponsaliorum obliget sub mortali ad obseruationem?

1 DIC Quod sic, quia est promissio de re graui. d.c. ex literis. & c. sicut. cap. requisitis de sponsal., quod est verum, etiam si sponsalia simplicia, & sine iuramento contracta fuerint. c. de illis. idest de desponsal. impub. D. Thom. 4. d. 27. q. 2. art. 1. ad secundum. Sylu. verb. sponsal. q. 4.

Imò procedit etiam, si promissio fuisset vnius tantum, & non mutuo acceptata, quia obligat promittentem, nam de iure na-

turæ eſt ſeruanda promiſſio, etiam ſimplex. Nauar. c. 22. nu 25. Sot. 4. d. 27. q. 2. art. 1.

Et cum quis contraheret primo ſponſalia non iurata, & deinde cum altera ſponſalia iurata, tenetur ſub pœna peccati mortalis obſeruare prima ſponſalia, & iuramentum in ſecundis ſponſalibus fuit temerarium, & non tenuit, quia vergit ad damnum ſalutis, & eſt commun. in d.cap. ſicut de ſponſal.

2 Imò ſi quis contraxiſſet ſponſalia, & promiſerit contrahere de futuro, ſi poſtea contraxit nulliter, non ſunt propriè liberi à contrahendo matrimonio, quia eorum promiſſio fuit de matrimonio valido, & ita eſt intelligenda, ſecus, ſi ad inuicem promiſiſſent ſe contracturos clandeſtine, & non aliter, & ita fuit declaratum, à Sacra Congregat. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de reform. matrim.

Hinc ſequitur poſt Conc. ex matrimonio contracto Clandeſtine, & ſic nulliter nullam naſci obligationem ſponſaliorum ad noue contrahendum in facie Eccleſiæ, quia ex actu inualido nulla oritur actio, vt ex eadem declaratione Sac. Congreg.

QVAESITVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Qui contraxerunt ſponſalia, poſſunt cogi in foro exteriori ad contrahendum matrimonium.*

An qui contraxerunt ſponſalia, poſſint cogi in foro exteriori ad contrahendum matrimonium?

1 DIC. Quod poſſunt, quia ſponſi tenentur ſub mortali ſtare promiſſis. d. c. ex literis, ſed hoc eſt caute faciendum ab Epſcopis, nam quando timeretur malum ex coactione, debent leuiter cogi, & ita intelligendus eſt tex. cap. requiſiti. de ſponſ. & potius admonitio, quam coactio eſt adhibenda in tali caſu.

QVAE-

QVAESITVM IX.

SVMMARIVM

1 *Si pro obseruatione sponsalium apponatur aliquando pæna nulla esset promissio in foro conscientiæ, sed arræ possunt apponi quæ debent realiter tradi.*

2 *Arræ non sequuto matrimonio debent restitui.*

3 *Qui culpa sua non obseruauit sponsalia amittit arram, & qui fuit causa, vt non contrahatur matrimonium, debet reddere duplicatam.*

4 *Arræ possunt esse adeo pretiose, vt excedant dotem, in quarũ restitutione non expectatur* Iudicis *sententia.*

5 *Licet ex causa recedere à contractu sponsaliorũ perditis annis, & soluto interesse partis.*

An pro obseruatione sponsaliorum possit à contrahentibus apponi aliqua pæna?

1 DIC. Quod promissio huiusmodi, si fieret, nulla esset in foro conscientiæ. cap. gemma de sponsal. Sed Arræ possunt apponi, vt Arræ sunt, quæ inter sponsos traduntur in pignus futuri matrimonij. l. arris. l. vlt. de sponsal. & in d. c. gemmæ. & DD. in l. Titia. ff. de verb. signif. Et hæ arræ debent realiter tradi, non autem promissione in sponsalibus, & possunt dari, vel ab vroque contrahente, vel etiam ab altero. Baldus in l. Vict. c. de sponsal.

2 Et arræ, non sequuto matrimonio, debent restitui tradenti 3 Abb. in gemma. vt supra. Si tamen quis culpa sua non obseruauit sponsalia, amittit arram, sique fuit in causa, vt matrimoniũ, non contraheretur, tenetur reddere arras duplicatas, vt iura supra disponunt, imò possent inter se contrahentes pacisci, vt quadruplicatas reddat, qui est causa, vt matrimonium non con-4 trahatur, quæ arræ possunt esse quantumuis prætiosæ, & si excedant dotem. Couar. lo. cit. Et in restitutione arræ non expe-

ctanda Iudicis sententia, sicut absque Iudicis sententia potest retinere in casu contrauentionis, & ratio est, quia pœnæ conuẽtionales debentur ante sententiam Iudicis, secus de alijs pœnis Couar. lo. cit. licet Palud. teneat contrarium, sed melior sententia est Couar.

5 Et nota, quod licet ex causa recedere à contractu sponsaliorum, perditis arris, & soluto interesse partis, & est communis sententia. vide Glos. in l. contract. C. de fide Instrum. & possunt arræ computari in interesse.

QVAESITVM X.

SVMMARIVM

1 *Matrimonium contractum coram Parocho, & testibus, sed defectu ætatis, vel consensus nullum, si tollatur impedimentum remanet matrimonium, dummodo inter eos denuo adsit cõsensus affectu maritali.*

An si præsente Parocho, & testibus fuit contractũ matrimonium, sed nulliter defectu ætatis, vel cõsensus, & simil. remaneant sponsalia?

1 DIC. Quod si tollatur impedimentum, remanet matrimonium, dummodo ipsi denuo consentiant affectu maritali, nec est necesse iterum contrahi in facie Ecclesiæ coram Parocho, & testibus. Nauar. c. 22. num. 20.

Sed de modo consentiendi, aut requirendi talem consens. nõ cõsentit cum Nau. dictus P. Hyero. argute, vt solet, & multum mihi probabili ratione, loquendo de praxi in tali casu.

QVAESITVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia dissoluuntur mutuo consensu vtriusque partis.*

2 *Dissoluuntur etiam per subsequens matrimonium cum alia*

contra-

contractum, dummodo sit validum.

3 *Dissoluuntur etiam per fornicationem alterius ex contrahentibus.*

4 *Non tenetur vir seruare sponsalia cum sponsa, etiam per vim ab alio cognita.*

5 *Nec etiam, si fornicatio praecessit, si post ipse sciuit.*

Quomodo dissoluuntur sponsalia?

1 DIC. Dissolui mutuo consensu vtriusq; partis, quod procedit etiam si iuramento firmata fuerunt quouis modo, vel pro firmitate contractus, vel intuitu Dei, vt si quis iurasset ob Dei amorem se ducturum pauperem, vel meretricem, quia potest renunciare huic iuramento ille cuius fauore factum est. Nauar. c. 22. licet aliqui Summ. negent posse dissolui sponsalia iuramento virtute Dei adiecto firmata. Sed melior est prima opinio, quam defendit, & tenet Card. in d. c. 2. de sponsal. & Couar parte 1. c. 1. num. 1.

Imo procedit etiam, si alter recuset contrahere, quamuis cogi possit ad contrahendum. Sot. 4. d. 21. q. 2. art. 1.

2 Dissoluuntur etiam sponsalia per subsequens matrimonium cum altera contractum, sed qui contraxit facta fide sponsaliorum priorum peccat mortaliter, & procedit, si priora sponsalia fuerint iuramento firmata. cap. si inter. & cap. sicut. de spōsal. & soluto hoc matrimonio, qui fregit fidem, non tenetur seruare sponsalia prius contracta secundum veriorem sententiam, ne obligetur contrahere secundas nuptias, quia fieret irregularis ex bygamia.

Sed si matrimonium contractum, vt dictum est, cum altera, fuisset nullum ex aliquo impedimento, quia ex illo nullum vinculum natum est, eo soluto, adhuc durant priora sponsalia. Palud. 4. sent. d. 26. qu. 1. art. 3. casu 6. Sed nota, qui non obseruat sponsalia, vltra quod peccat mortaliter, tenetur ad omnia damna, quae alteri parti obuenerunt ex fide ipsius non seruata.

3 Dissoluuntur etiam per fornicationem alterius ex contrahen-

cibus iuxta regulam frangenti fidem, fides frangatur eidem. de reg. Iur. in 6. Sed non sequitur id, quando remitteret iniuria pars læsa.

4 Non tenetur idem vir seruare sponsalia cum sponsa, etiam si per vim fuisset cognita. c. quemadmodum de iniurijs. Nauar. c. 22. num. 27.

5 Nec tenetur ad sponsalia sponsus, etiam si fornicatio præcesserit sponsalia, si post ipse sciuit. Nauar. lo. ci. secus dicendum est de fornicatione, nam dissoluuntur sponsalia.

QVAESITVM XII.

SVMMARIVM.

1 *Si in sponsalibus non sit præfixum tempus contrahendi explicatur, quanto tempore sit expectandum.*

2 *Ex sententia cõmunis Theologorũ, Canonistarum est expectandum tempus, quod videbitur iudici spirituali.*

3 *In hoc casu iudex Episcopalis debet plura examinare.*

4 *Transacto tempore præfixo à Iudice dissoluuntur sponsalia.*

5 *Si terminus sit præfixus ad differendam obligationẽ, & transacto adhuc remanet obligatio.*

6 *Sponsalia dissoluuntur per ingressum Religionis post sequutam professionem.*

7 *Dissoluuntur etiam per susceptionem Ordinis sacri.*

8 *Etiam per votum castitatis.*

9 *Possunt etiam dissolui sponsalia contracta post settennium per puberem, sed non ante pubertatem.*

Quando in sponsalibus contractis non fuit præfixũ tempus ad contrahendum matrimonium, quanto tempore est expectandum?

1 DIC Si sponsus sciatur vbi est expectandus per triennium, si in longinquis Regionibus, si in prouincia per bienniũ, sed

ſed ſi abſentia eſt neceſſaria ex iuſto impedimento erit expectā-dus quouſque ceſſet impedimentum. habetur in l. 2. C. de re-pud. & l. 3. c. de ſponſal. & l. ſæpè de ſponſal. Hoc idem eſt obſeruandum de iure Canonico. de Butrio in c. de illis. de ſponſal. & ibi Ioan. Andreas, & Hoſtien. Sylu. verb. ſponſal. qu. 10. & alij Summ.

2 Sed communis ſententia Theologorum, & Canoniſtarum eſt non eſſe expectandum tantum ſpatium temporis, ſed quan-tum Iudici ſpirituali, cuius decretum neceſſarium eſt, videbitur conſideratis conſiderandis. 4. ſent. d. 27. Canoniſtæ, & Abb. d. cap. de illis. de ſponſal. Couar. p. 1. cap. 5. num. 6. Na-uar. c. 22. num. 26.

3 Et in hoc caſu Iudex Eccleſiaſticus debebit examinare cauſā abſentiæ ſponſi, & periculum fornicationis ſponſæ, aut quid ſimile, vel ſi illo abſente, tranſit ſponſæ occaſio boni matrimo-nij, quæ amplius non ſperatur futura, & Praxis eſſe poſſit ad-moneri ſponſum ad contrahendū intra certum tempus, ſi ſcia-tur vbi ſit, & fieri poteſt, & ſi neſcitur vbi ſit, adhuc præfigi tē-pus, quo veriſimiliter creditur reuerſurum, vel eſſet obſeruan-dum aliud, prout melius Iudicis arbitrio videbitur, & hoc pro-cedit etiam ſi ſponſa requiſita à ſponſo abſente, fuit in mora contrahendi, aut etiam ſi ſponſalia fuiſſent cōfirmata iuramen-to. c. de illis de ſponſal.

4 Et tranſacto præfixo termino à Iudice ad contrahendū, diſ-ſoluuntur ſponſalia, ſi terminus præfixus fuit ad limitandam obligationem, & requiritur declaratio Iudicis.

5 Sed ſi terminus fuiſſet præfixus ad differendam obligatio-nem, eo tranſacto, adhuc duraret obligatio exemplum primi, præfigitur tempus ad ieiunandum in die vigiliæ, eo tranſacto, qui non ieiunauit, licet peccauerit, ſi ſine cauſa, tamen non te-netur ieiunare altero die, exemplum ſecundi præfigitur tempus debitori ad ſoluendum in die Sancti Iacobi Apoſtoli, vt com-muniter fit in hac Prouincia, eo tranſacto non extinguitur obli-gatio, & in dubio terminus datus in ſponſalibus de matrimo-nio contrahendo, ſemper eſt intelligendus ad reſtringendum,

& ad limitandum obligationem. Glos. in c. ex literis. de sponsal. & ibi Abb. Nauar. c. 12. num. 54.

Sed si in sponsalibus nullum præfixum est tempus, sed postea ex contractu inter eos certum tempus præfigatur, eo elapso non licet alteri ex sponsis altero inuito sponsalia dissoluere, quia tunc tempus censetur appositum ad differendam obligationem, non autem ad restringendam. Nauar. c. 12. num. 54. Angel. verb. sponsal. num. 57.

Collige ergo Regulam tempore præfixo ad restringendum obligationem elapsi remanere liberos contrahentes, sed per quem stetit, teneri de eius culpa, & tempore præfixo ad differendum obligationem elapso adhuc non cessare obligationem, & repugnantem decreto Iudicis spiritualis posse cogi ad contrahendum modo, quo docet Couar. p. 1. c. 5. num. 6. & si altera pars non curat cogere, repugnans restat libera.

6 Dissoluuntur etiam sponsalia per ingressum Religionis post sequutam professionem, Imo dissoluitur etiam matrimonium ratum, non autem consummatum. cap. ex publico. de conuer. coniugum. & Conc. Trid. sess. c. 6.

Sed qui cum iuramento contraxisset sponsalia, & deinde vellet ingredi Religionem deberet, ne sit periurus contrahere prius matrimonium, & ante consummationem illius ingredi, sed hoc non est de rigore necessarium, si faceret tutius esset, & est communis sententia. Itaque per professionem, quæ dicitur mors spiritualis, dissoluuntur sponsalia, ac etiam matrimonium ratum, intellige in Religione approbata, licet Nauar. teneat dissolui sponsalia etiam ante professionem. cap. 22. num. 26. cum Sylu. q. 10. & Angel. num. 22. verb. sponsal. & alijs. sed prima opinio est verior, sed aduerte, quod in hoc casu ingressus Religionis non repetitur arræ ab eo, qui ingressus est Religionem, quia ex causa iusta videtur recessisse à sponsalibus.

7 Dissoluuntur etiam sponsalia per susceptionem ordinis sacri quia ordinibus sacris est annexum votum castitatis, nec propterea dicetur fractum iuramentum, aut promissum, sed potius in melius commutatum. c. in melius de sponsal.

Dissol-

8 Dissoluuntur etiam sponsalia per votum simplex castitatis, siue fuerint contracta post votum simplex, siue ante votum simplex castitatis, & ratio est, quia sumus in meliori bono. Ric. 4. sent. d. 22. art. 3. q. 4. Angel. verb. sponsal. impub. & cũ eo Ioan. Andr. licet teneat contrarium Nauar. c. 22. num. 27.

9 Possunt etiam dissolui sponsalia contracta post septennium, sed ante pubertatem, per puberem, & hoc procedit, siue vterque impuber fuerit, siue vnus tantum, quando contracta sunt, sed non possunt ante pubertatem, sed tunc licebit alterj recedere etiam repugnante altero. cap. de illis. & c. constat. de despons. impub. & hic nota, in sponsalibus inualidis defectu ætatis requisitæ non teneri alterum contrahentium expectare vsq; ad annos pubertatis. Nauar. c. 22. num. 27. & habetur in cap. vnico de desponsſ. impup. quia ex inualidis non oritur obligatio.

QVAESITVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Puber qui cum impubere contraxit sponsalia nõ potest dissentire, & recedere.*

2 *Impuberes cum peruenerint ad vsum rationis possunt dissentire.*

3 *Sponsalia dissoluuntur per impedimentũ superueniens post sponsalia ex affinitate.*

4 *Dissoluuntur ex impedimento superueniente spirituali cognationis.*

5 *Item ex impedimento perpetuæ infirmitatis.*

6 *Item ex alterius sponsi sæuitia.*

7 *Item ex capitali inimicitia orta inter sponsum, & sponsam.*

8 *Item ob delictum commissum ex altero sponsorum.*

9 *Item ex morte ciuili sponsi.*

10 *Item ex subsequenti cum alio matrimonio, & non sequuta copula.*

11 *Item per fornicationem, violationem Sponsæ.*

12 *Item*

12 *Item per longam sponsi absentiam.*
13 *Item transacto præfixo tempore.*
14 *Item per votum simplex Religionis.*
15 *Item per reclamationem, & dissensum sponsorum in ætate perfecta.*

An si puber contraxerit sponsalia cum impubere, posit puber dissentire, & recedere sicut potest impuber?

1 DIC. Quod non, est par ratio recessionis, quia puber est in perfectione Iudicij d. cap. de illis.

Et cum in hoc casu impuber intendit dissentire, tenetur id facere antequam peruenerit ad pubertatem, quia postea non posset, & est commune. d. c. de illis, & ratio est, quia cessat illi actio post pubertatem. Idem dic de sponsal. præsumptis ex Iuris interprætatione, vt quando impuberes contrahunt matrimoniū per verba de præsenti, quia iura interprætantur contraxisse sponsal. Couar. parte 1. c. 5. §. 1. num. 2.

2 Et impuberes, cum peruenerint ad pubertatem possunt dissentire absque causa, & ex propria voluntate, tam in foro fori, quam in foro poli, quia hoc est priuilegium Iuris. Paludanus 4. sent. d. 27. q. 1. art. 3. cas. 10. Armil. num. 13. verb. ex sponsal. Sed si impuberes contraxerunt sponsalia Iurata, vel alter eorum iurasset, & iuramentum fuisset adiectum à proximo pubertati, quia iuramento obligatur, non possunt dissentire, & est communis sententia D D. & Glos. in d. c. de illis. de sponsal.

3 Dissoluuntur etiam sponsalia propter aliquod impedimentum superueniens post sponsalia, & id succedit, vel ex superueniente affinitate ex illicita copula intra gradum prohibitum, vt si sponsus post contracta sponsalia cognouerit consanguineam sponsæ, & e contra, tunc enim non possunt contrahere inter se absque dispensatione. c. fraternitati. & cap. veniens. & c. ex locis. de eo. qui cognouit consanguineam vxoris suæ. &

tract.

tract. seß. 34. c. præterea. Conc. Trid. Sed hoc impedimentum non extenditur vltra secundum gradum, & ad contrahendum matrimonium requiritur dispensatio Apostolica. Nauar. c. 22. num. Sot. 4. sent. de 27. qu. 2. art. vid. Conc. Trid. seß. 24. c. 3. & 4. de refor. matrimon.

4 Dissoluuntur etiam sponsalia ob impedimentum superueniens cognationis spiritualis, quæ contrahitur in Baptismo, & cõfirmatione, vt dictum est, vt si quis c. sacro fonte lauet filium sponsæ, aut teneat in confirmatione & è contra.

5 Dissoluuntur etiam sponsalia ob perpetuam infirmitatem, ex qua sequitur, vel magna deformatio, vel magna debilitas, vt lepra, morbus quē dicunt Gallicum, sed melius diceretur morbus mundi, quia etiam, vt legi in Regionibus Indiæ frequens est permissus, vt dici potest à Deo in frænum illicitæ luxuriæ, abscissio nasi, aut alicuius principalioris membri, aut cicatrix in facie. Ita etiam, si sit ęgritudo mensis, vt frænesis, insania, obsessio Dæmonum, & simil. ex literis. de coniug. lepros. c. quemadmodum de Iure.

6 Dissoluuntur etiam sponsalia ex alterius sponsorum nimia sæuitia, vel furia male tractatione, procuratione ad malum, & dissipatione bonorum. Sylu. verb. sponsal. cas. 15. & Nauar. vbi supra.

7 Dissoluuntur etiã sponsalia capitali inimicitia orta inter spõsum, & sponsam, & parentes sponsæ. Sylu. loc. cit. cas. 8. & hoc est verum, quando subsequens matrimoniũ non esset sufficiens, ad reconciliandum eos. Hostien. in Summ. de sponsal. Sot. 4. sent. d. 27. q. 1. art. 5.

8 Dissoluuntur etiam sponsalia ob delictum commissum ab aliquo sponsorum, vt si sponsus homicidium committat, aut alterius virginem rapiat, aut adulteretur. Palud. 4. sent. d. 5. art. 3. cap. 1. Aut si sponsus incurrat hæresim, aut apostasiam à fide. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 5. §. 18. Nauar. c. 22. num. 27. Aut si sponsa non obseruat pacta, & conditiones sponso promissas, vt de dote, & alijs c. quemadmodum de Iureiur. c. de illis de condit. opposit.

Dissol-

9 Dissoluuntur etiam sponsalia morte ciuili sponsi, & deportatione.

10 Dissoluuntur per subsequens matrimonium, & non sequuta copula. c. sicut ex literis de sponsal. Sed contrahens peccat mortaliter, vt dictum est, & tenetur satisfacere parti læsæ, & hoc intellige post pubertatem, vt duodecim anni in puella, & quatuordecim in masculo.

11 Dissoluuntur per fornicationem, seu violationem sponsæ quoquo modo. Abb. in c. quemadmodum de iureiur. Couar. parte 1. c. 5. de sponf. etiam si violatio fuerit per vim. Glos. in c. raptor. 27. q. 2. aut præcesserit sponsalia, si sponso ignota fuerit.

12 Dissoluuntur etiam per longam absentiam sponsi. Hostien. vbi supra. Nauar. c. 22. num. 23.

13 Dissoluuntur etiam, vt dictum est tempore præfixo ad contrahendum transacto, & is, per quē non stat, potest contrahere matrimonium. c. sicut ex literis. de sponsal.

14 Dissoluuntur etiam per votum simplex Religionis, aut castitatis. cap. veniens. & cap. rursus. qui Cleric. vt dictum est, licet aliqui dicant, si votum castitatis præcessisset non tenere sponsalia, si subsequutum est, tenere, sed quocunque modo sit tenendum est dissolui. D. Thom. in addit. ad 3. p. quæst. 53. art. 1. ad. primum. Sot. 4. d. 27. q. 2. art. 1.

15 Dissoluuntur etiam per reclamationem, & dissensum sponsorum in ætate perfecta, vt supra dictum est c. de illis el. 1. de sponf. impub.

Dissoluuntur etiam proprio consensu mutuo. argum. in l. verum. ff. pro socio §. penult. Dominus. Iacobus Narsinus Narniensis Ciuitatis, patriæ suæ, generis splendore ornamentum maximum; eminentis ingenij, & multiplicis doctrinæ vir, generalis agens Neapoli Illustrissimi Cardinalis Burghesij: super his doctè, vt solet, & subtiliter mecum disputans tenuit, non solum in prædictis casibus sponsalia dissolui, sed quacunque alia iusta, & sufficienti causa, quæ si cognita, & præuisa fuisset, vtique fuisset sufficiens ad impediendum ea, quod est verum, & est

& est iuxta doctrinam. Sylu. verb. sponſ. caſu 16. & Nauar. c. 22. num. 27. dico tamen, quod ad remouendum ſcandalum, & alia, etiam in mutuo conſenſu requiritur decretum Iudicis ſpiritualis.

QVAESITVM XIIII.

SVMMARIVM.

1 *In diſſolutione ſponſaliorum non requiritur exacta probatio, ſed ſufficit famam impedimenti.*

2 *Duo caſus ponuntur in quibus auctoritate propria, licet alteri ſponſorum recedere à ſponſalibus.*

Quæ probatio requiratur in diſſolutione ſponſaliorum Iudicio Eccleſiæ, vt eſſet in impedimento affinitatis ſuperuenientis?

1 DIC. Non requiri exactam probationem, ſed ſufficere famam impedimenti, imo ſufficere dictum vnius teſtis fide digni. D. Thom. 4. ſent. diſt. 27. q. 2. art. 3. D. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 8. S. & in foro conſcientiæ ſufficit, vt copula ſit ignorata ab altero ex ſponſis ante, vel poſt ſponſalia.

2 Sed in duobus caſibus, licet propria auctoritate, abſque decreto Iudicis recedere à ſponſalibus alteri ſponſorum, primo quando alter ingreſſus eſt, & profeſſus Religionem, vel ſi ſpõſus ſuſcepit ordinem ſacrum. D. Thom. lo. ci. Secundo, quando alter ex ſponſis contraxit matrimonium de preſenti. Palud. addit tertium, ſcilicet, quando alter ex ſponſis notoriè fornicatus eſſet. Quarto, ſent. diſt. 27. q. 1. art. 3. Sylu. Sponſ. 2. q. 10. Angel. q. 42. & nota, tunc requiri in diſſolutione ſponſaliorum, decretum Iudicis, quando ponſalia fuerunt publicè contracta in caſibus ſuprapoſitis exceptis his duobus, non quando fuerunt clandeſtinè contracta, & cauſa diſſoluendi iuſta ſit, quia tunc non requiritur ſententia iudicis, ſed ſufficit, vt inter eos conſentiant, vt nuper doctè conſuluit. Hæliſæus de Anzi de Monte fuſculo amicus meus, Doctor Canonum, Legum.

gum, & celebris nominis, in hac prouincia, sed in primis liberalis, cuius ingenij fructus propediem habebit publica vtilitas, quod sensit Nauar. cap. 22. num. 28.

Nota etiam casum in praxi, quod per hanc promissionem, non ducam aliam, nisi te, non sunt propterea contracta sponsalia, nisi constet aliunde promittentem voluisse contrahere. Sot. 4. sent. dist. 29. q. 2. art. 3. Tolet. & Nau.

De matrimonio.

QVAESITVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij definitio traditur, & explicatur.*

Quid est matrimonium, & quæ eius materia, & quæ forma?

1 DIC. Quod matrimonium est coniunctio maris, & fæminæ indiuiduam vitæ communionem habens, & hæc est communis definitio, materia est consensus vnius coniugũ, forma consensus alterius, licet alij aliter dicant. vide Nauar. c. 22. num. 20. & in consil. 1. thom. 2. de matrimonio, & Summ. de matrimonio. qui varia differunt de materia, & forma matrimonij, vt etiam nos multa fusius infrà cumulauimus circa modum dandi consensum inter sponsos ad finem contrahendi matrimonium, videas, benigne lector, & curiosa, & vtilia habebis, & roga Deum pro Antonio tuo, à quo, vt promisit in fronte Tractatus, habebis Tractatum de voce Canonicorum, & alia ipsius opera.

QVAESITVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Explicatur quare matrimonium potius à matre potius, quam à patre nominetur.*

2 Ma-

2 *Matrimonium alijs nominibus appellatur, nempe, nuptiæ, coniugium, consortium, connubium, quæ nomina explicantur.*

Quare denominatur hoc Sacramentũ potius à matre, quam à patre, cum pater principale onus habeat familiæ suæ, & filiorum, & filiarum?

1 DIC Appellare à matre potius, quia fæmina ob id nubere debet, vt mater fiat, vel matrimonium dicitur quasi matris munimen, quia mater munit, & conseruat prolem, vel matrimonium dicitur, quasi matrem monens, eo, quod mater monetur, ne virum deserat, aut perdat, vel dicitur matrimoniũ, quia proles certius agnoscit matrem, quam patrem, vel dicitur matrimonium, quia mater habet potius onus prolis ferendo in vtero, & educando, vnde ante partum est onorosa, in partu dolorosa, & post partum laboriosa, nam debet alere filios vsque ad triennium, siue licitè, siue illicitè illos genuerit. c. nec filium. & c. vlt. de patria potestate. D. Lucius Tontarus Germanus, & imitator D. Bernardini Primiuerij, Vallis vitulani, nunc Iudex oppidi insignis mortis Herculis, citauit mihi in hoc proposito. Abb. in c. cum haberet de eo, qui duxit quam Poll. per adult. & laudaui ego ingenium acutissimi Iuuenis in legum & Canonum scientia satis versati, & laurea insigniti. Habes ergo, quare denominetur potius matrimonium, sed habe etiam quod bona fortunæ, & externa, quibus pater studet, vocatur patrimonium.

2 Secundo, Matrimonium appellatur nuptiæ ex eo, quia virgines, quæ prius erecto capite incedũt, contracto matrimonio obnubunt, idest cooperiunt caput velo.

Tertio, vocatur coniugum quasi, quod vir, & fæmina idem iugum trahunt.

Quarto vocatur consortium, quasi quod vir, & mulier quandam societatem contraxerunt ad producendam prolem, & educandam.

Quinto, vocatur connubium, quia vir, & vxor nubunt, &

ætas

ætas in masculis est quatuordecim annorum in fæminis duodecim, etiam si antea essent apti ad generationem, vt legitur de Phares, qui in nono ætatis suæ anno procreauit filios, nempe Esdron. Salomon annorum duodecim generauit Roboam. Achaz decennis procreauit Ezechiam, ita refert Genebrardus in annotatione super Chronic. Hebreor. quod dicitur Sedor, Osam, Zata. D. Hieronimus in Epistola ad vitalem affirmat mulierem prouectam ætate, fuisse à puero decenni grauidam; idem affirmat D. Gregorius in suis Dialogis nutricem fuisse factam grauidam à puero, cui præbebat lac, & puerum septem annorum damnatum ob blasphemiam.

QVAESITVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium dupliciter consideratur metaphoricè, & propriè.*

2 *Primum est matrimonium spirituale, & inter quos sit explicatur.*

3 *Secundum est matrimonium carnale, quod dupliciter consideratur, primo, vt est officium naturæ, secundo, vt est sacramentum.*

4 *Matrimonium est de iure Diuino de iure gentium, de iure ciuili, de iure Canonico.*

Quot modis matrimonium possit considerari?

1 DIC. Duobus modis metaphoricè, idest, similitudinariè & propriè, primo est matrimonium spirituale, vt vnio
2 inter fidelem animam, & Deum, per gratiam, vnde Apostolus ad Corinth. 5. qui Deo adhæret, vnus spiritus est cum eo. & habetur in c. debitum de bigamia, secundo, vt inter Episcopū, & Ecclesiam suam, c. inter corporalia. de transl. Episc. Tertio, sed non ita proprie vt inter Parochum, & Clericum beneficiatum, & Parochiam, & beneficium. Quarto, inter Clericum, & Eccle-

Ecclesiam cuius seruitio in ordinatione adscriptus fuit, & sub cuius titulo fuit promotus, & habetur in c. neminem. dist. 80. & Abb. in c. dudum. de electione. num. 53.

Et hic nota, quod Episcopus potest excommunicare Clericum, qui sine eius licentia recedit ab Ecclesia, cuius seruitio fuit adscriptus, & ordinatus. Abb. in c. ex tuæ. de Cler. non resid. num. 9. & Conc. Trid. sess. 23. c. cum nullus. Quarto, vt inter Religiosum professum, & Religionem, siue locum, vbi professionem emisit 27. q. 1. cap. quæ Christo spiritualiter nubunt.

3 Propriè consideratur matrimonium, vt est carnale, & hoc modis duobus. Primo, vt est officium naturæ. Secundo, vt est sacramentum. D. Thom. in add. ad 3. p. q. 41. art. 1. & sic consideratur, vt quidam contractus ciuilis, vt do, vt des, & est permutatio corporis, & hoc modo est commune, tam fidelibus, quam infidelibus. Sot. 4. sent. d. 27. q. 1. art. 5.

Secundo modo consideratur, vt est sacramentum Ecclesiæ, & ita non pertinet, nisi ad Christifideles, & multum differunt inter se vnum, & alterum, nam matrimonium infidelium non confert gratiam, sed matrimonium fidelium, cum sit sacramentum confert gratiam, & id negare, esset anathema. Conc, Trid. sess. 24. c. 1.

Matrimonium præterea est de iure Diuino, quia est sacramentum, & quia author ipsius fuit Deus in Paradiso terrestri. Genes. 2. & habetur c. 1. de coniug. lepros. & c. vlt. de frigijs, & malef. & Conc. Trid. sess. 4. c. 1.

Est de iure naturali. c. ius naturale. distin. 1. & l. 1. ff. de Iust. & Iur. §. Ius naturale, quia naturaliter homo est inclinatus ad procreandum sobolem. l. 1. ff. Sol. mat. Sed nota, quod non est præceptum de iure naturali, sed tantum permissum, & licitum, quatenus verò matrimonio coniungatur pro conseruatione vniuersi, & multiplicatione. l. 1. ff. de reg. iur. & Theol. 4. sent. d. 24

Præterea est de iure gentium ratione consensus, qui est de essentia in matrimonio. l. nupt. ff. de reg. iur. & cap. cum locum de spons.

de probat. Capecius decis. rot. & legatum pro maritanda debetur ei statim post contractum matrimonium ratum, etiam si non consumetur. l. cum fer. ff. de condict. inde Decius in C. nupt. num. 5. de reg. iur.

3 Similiter legatum factum vxori, si non transierit ad secundas nuptias, debetur ei si contrahat matrimonium spirituale, idest, fiat Religiosa Authen. cui relictum. C. de Episc. & Cler. & ibi Bald. cum Glos. in verbo deficiunt per tex. in Authen. de nupt.

Nota hic, quod si testator legauerit mille pro maritandis decem mulieribus, non admittuntur viduæ, quia legatum loquitur de maritandis, & testator videtur intellexisse de primo matrimonio.

QVAESITVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *Quæstio facti de dote &c. spectat ad iudicem secularem, sed an matrimonium sit validum ad Ecclesiasticum.*

Cui Iudici competat cognoscere de causis matrimonij spirituali a alijs?

DIC. Quod si quæstio erit facti, vt de dote, & pactis dotalibus, iudex erit secularis, si vero erit quæstio extra facta dotalia, & lucra ipsius, erit Ecclesiasticus, sed an matrimonium sit validum, & simil. Iudex erit spiritualis tantum. Bart. 1 in l. Titia. sol. matri. Felyn. c. 1. de sponsal.

2 *Intellige si mulier ingrediatur approbatam Religionem.*
3 *Tenentur etiam Vassalli dotare pro matrimonio spirituali, si sunt obligati pro carnali.*
4 *Legatum integrum debet dari puellæ maritandæ, si ingrediatur Religionem.*
5 *Quid faciendum in casu, quod legatum sit excedens.*

An pater, qui tenetur dotare filiam in matrimonio carnali, teneatur etiã dotare in matrimonio spirituali, si voluerit ingredi Religionem?

1 DIC. Quod sic. Bart. in l. 1. ff. Si quis à parente fuerit man. miss. §. si parens. Felyn. in c. in præsentia extra probationibus. Ripa. l. 1. solut. matri. ff. num. 6. Bald. in l. vlt. C. de dot. promiss.

2 Sed intellige procedere, quando mulier ingrediatur Religionem approbatam, ibique profiteatur. Capicius d. decis. rot. Quod etiam procedit in vidua, quæ potest cogere Patrem ad dandum ei dotem recuperatam ab hæredibus defuncti mariti, si voluerit ingredi Religionem, sicut si voluerit iterum nubere Authen. Sed quamuis de rei vxor Fel. & Ripa lo. cit.

3 Hic adde Vassallos, qui ex constitutionibus Regni tenentur dare subsidium pro maritanda filia Baronis eorum matrimonio carnali teneri etiam pro matrimonio spirituali. Proerius decis. 126. de Franchis decis. 42. de Anna sing. 13. & refert de Anna in Cons. Neapolitano fuisse taxatum ad rationem viginti-quinque granorum pro quolibet foculario Regni pro subsidio filiæ Baronis maritandæ.

4 Adde legatum factum pro puella maritanda, debere ei integrum, si voluerit ingredi Religonem, quod dicitur spirituale matrimonium. c. cum in præsentia de probationibus. Hinc sequitur non valere conditionem diminuentem dotem debitam puellæ si ingrediatur Religionem, verbi gratia, legantur mille pro ea maritanda à patre, sed si fiat monialis habeat trecentum quia hæc cõditio est impeditiua maioris boni, & contra bo-

nos mores. Ripa. in l. 1. ff. de solut. matrim. num. 61. Couar. variarum in c. 19. Felyn. d. c. in præsentia de probat. & alij, qui testantur de comm. Alij sentiunt contrarium, etiam de commune, sed possunt consiliari, vt prima opinio procedat in legato absolutè facta ab extraneo nulla addita conditione. Couar. c. nos quidem extra de tex. in verb. quæro. Secunda vero opinio procedat in patre legante legatum excedens legitimam de iure debitam, & si non excedat, debetur integrum, sed videatur ad legata decisio de Franchis 41. & 44. pro maiori declaratione.

5 Sed ad videndum de excessu legati pro dote matrimonij carnalis, si puella ingrediatur monasterium, est consideranda qualitas puellæ, & Monasterij, & sic adaptare legatum secundum puellæ, & Monasterij conditionem, aliàs esset iniquum, vt legatum centum millia ducatorum pro maritanda Isabella, dari totum integrum Monasterio Sancti Deodati, si illa hic vult profiteri, in quo datur dos trecentorum ducatorum, &c.

QVAESITVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium carnale quotuplex sit explicatur.*
2 *Quatuor sunt præparatoria ad matrimonium, scilicet, electio coniugis, constitutio dotis, denunciationes in Ecclesijs, confessio, & communio.*
3 *Ob tria datur dos.*
4 *Dos debet dari à patre.*
5 *Pater potest cogi ad dotandam Filiam.*
6 *Deficiente patre tenetur frater dotare sororem.*
7 *Tenetur pater dotare filiam, etiam spuriam.*
8 *Tenetur Clericus dotare filiam, etiam ex fructibus beneficij.*

Quotuplex est matrimonium carnale;

DIC.

1 DIC. Esse aliud validum, quod contrahitur inter legitimas personas, aliud legitimum tantum, quod contrahitur inter infideles iuxta eorum leges, aliud legitimum, & ratũ, quod contrahitur inter fideles seruatis in omnibus requisitis, tam essentialibus, quam sollemnitatibus, & cæremonijs. Aliud ratum, non legitimum, & est quando contrahitur concurrentibus essentialibus, etiam inter fideles, sed omissis solemnitatibus requisitis, aliud dicitur matrimonium ratum, sed non consumatum, & est quando post mutuum consensum non sequitur copula; aliud dicitur matrimonium ratum, & consumatum, & est quando sequitur copula carnalis post mutuum consensum in praesentia Parochi, & testium.

2 Et hic sciatur quatuor esse præparatoria matrimonij, primũ est electio coniugis, vt eligatur paris conditionis, vt nube pari, dicebat Ouidius, idest paris ætatis, & conditionis. l. si filius. ff. de rit. nup., & hoc intellige moraliter, nam pro meliori bono aliquando non obseruatur, & vt eligenda sit bonæ familiæ, & bonæ nationis, nam ex familia, & natione oritur bona persuasio. argum. tex. in l. quod si nolit. de ædil. edict. ff. §. qui mãcipia, & vt eligatur bonæ vitæ, & probatorum morum, quod est præcipuum inquirendum, & aliàs faciens peccat mortaliter licet etiam secundario sit inquirendum de dote, de pulchritudine, de fauoribus, & simil. Glos. 27. q. 2. Couar. 2. p. c. 1. §. 1. num. 4. de sponsal. Caiet. verb. matrimonium, qui dicit non esse mortale, & quod dictum est de muliere eligenda intelligatur, & de viro ex parte mulieris.

Secundum præparatorium est constitutio dotis, & dotalia pacta.

Tertium sunt denunciationes in Ecclesijs, quæ debent fieri, vel in Ecclesia maiori, & Cathedrali, vel in Parochiali, aut alia, vbi frequens Populus conuenit, siue sponsi, siue sponsæ, vel vtriusque, vt fit in Ciuitate Beneuentana, & Diœcesi, & si fiant in altera tantum Parochia, satis erit, hoc tamen modo, quando vir accedit ad domum vxoris, fiant in Parochia Vxoris, & è cõtra. Nauar. c. 27. num. 144. & debet fieri in tribus diebus festiuis

ſtiuis inter miſſ. ſoll. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de refor. & non reuelantes impedimenta, peccāt mortaliter, quia contra charitatem, non tamen incurrunt excommunicationem, ſed poſſet ab Epiſcopo imponi excom. vbi vero reuelatio infamaret, deberet fieri Epiſcopo ad aures, vel in confeſſione. Abb. in c. tua de cogn. ſpirit.

Quartum ſunt cōfeſſio, & communio ante matrimonium, de conſilio tamen, ſed contritio eſt omnino neceſſaria, vel attritio.

3 Et ob tria debet dos conſtitui in matrimonio. Primum, vt facilius mulier inueniat virum, cui nubat. l. 1. ff. ſolut. matr. Secundum, pro ſubſtinendis oneribus matrimonij. l. pro oneribus. C. de Iure dotium. Tertium, vt mulier bene dotata, bene tractetur à marito C. fin. C. ad Vell. Boer. deciſ. 22.

4 Et dos danda eſt à patre. l. qui libertas. ff. de rit. dot. quæ dos ſuccedit loco legitimæ filijs omni iure debitæ; & ideo poteſt pater ad legitimā cogi in foro exteriori, & in foro cōſcientiæ. Sylu. verb. dos. num. 55. Ripa, & alij ſcribentes in l. 1. ff. ſolut. matrim.

5 Imò poteſt cogi pater ad dotandam filiam in vtroque foro, etiam ſi illa voluerit nubere eo inſcio, vel inuito, & ad dotandam congruè, quia ſi nollet dotare, eſſet in malo ſtatu, nec requiritur de eſſentia conſenſus patris. Abb. in cap. veniens de ſponſal. Ripa. lo. ci. nam Ius Canon. non requirit conſenſum parentum in matrimonijs filiorum, ſed de iure Ciuili requiritur l. 2. de rit. nupt. ff. & licet attendendum ſit ius Canon. tamen mulier pro eius honeſtate non deberet nubere ſine conſenſu patris, ſicut & maſculus, & hic nota; quod non poteſt pater exhæredare filium, ſeu filiam, quæ contraxit matrimonium eo inſcio, vel inuito, etiam ſi cum perſona indigna contraxerit, nec etiam legitima. DD. in cap. 1. de deſponſ. impub. & ratio eſt, quia de iure Canonico non requiritur conſenſus parentum, licet de honeſtate eſſet adhibendus ob ſcandala, & pericula quæ obueniunt ex huiuſmodi matrimonijs inuitis parētibus, & ideo ratione ſcandali, & periculi eſſet peccatum, & ſæpè mortale non requirere conſenſum parentum, niſi ex iuſta cauſa excuſarentur,

rentur. c. nostrates 30. q. 5. Couar. 2. p. ca. 3. §. 1. num. 1. Imo tenetur pater dotare, etiam si filia eo inscio nupserit indignæ personæ, & vilioris conditionis. Sylu.in verb.Dos. Iason. & alij in authen. C. de inoff. test. sed non tenetur, si nubat infami. Iason. loc. cit. num. 5.

6 Imo deficiente patre, frater sororem, & mater filiam. l. neque mater. C. de Iur. Dot. Sylu. in verb. Dos. Iason. lo. cit. num. 28.

7 Imò tenetur pater dotare filiam, etiam spuriam ex meretrice, vel ex adulterio, aut ex incestu, quia in hoc casu dos loco alimentorum succedit, ad quæ tenetur pater, & consequenter dotare. c. cum habetur de eo, qui duxit in matrimonium, quã pol. per adul. & ibi Abb.

8 Imo tenetur etiam Clericus dotare filiam,& ex fructibus beneficij. Abb. in c. 1. de cohab. Cler. & mul. Nec obstat Bull. Fel.rec. Pij V. nam nõ prohibet dotem dari fæminis,sed victũ, & alimenta dari ab Ecclesiasticis filijs eorum spurijs, ita interpretatus est doctissimus P. Marius à me numquam satis laudandus.

Imo tenetur dotare filias spurias, & alere hæredes in bonis paternis. Abb. loc. cit. Capicius decis. 164. etiam si succederetMonasterium, aut fiscus, excepto, si succederet ex crimine læs. maiest. & supradicti non possunt absolui in foro conscientiæ, nisi dotarent, aut alerent.

Sed excusarentur, si spurij haberent aliunde bona, quibus se alere possent, vel artem bonam, & si hæc non suffierent, adhuc tenetur pater in subsidiũ præstare alimenta spurijs, & dotare. Couar. 2. p. c. 3. num. 8. de desponf. Non tamen teneretur pater dotare filiam spuriam, nec etiam legitimam, si illa inueniret maritum ob eius virtutes, & qualitates sufficienti dote, dotantem.

QVAE-

QVAESITVM XXIII.

SVMMARIVM

1 *Non licet fingere consignare dotem, propter Iuramentum, & peccatur mortaliter contra faciendo.*

An liceat fingere consignare dotem maiorem ad ostētationem gloriæ mundi, cum re vera non cōsignetur, vel tanta?

1 DIC. Quod ob iuramentum interueniens non licet, & est peccatum mortale, quia falsum iuratur. Sed tenet contractus, nam rei suæ quisque est moderator, & arbiter. Iason in C. ex hoc Iur. ff. de iureiur. num. 55. Abb. in c. 1. de condit. appos.

QVAESITVM XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium factum coram Parocho, & testibus sine denunciationibus est validū, sed peccat Parochus, & est puniendus.*

2 *Denunciationes quando, & quomodo debeant fieri.*

An matrimonium factū sine denunciationibus, tamen coram Parocho, & testibus sit validum?

1 DIC. Quod sic. Nauar. c. 22. num. 70. Sed Parochus, qui interuenit peccauit mortaliter, & potest puniri, quia ipse non potest remittere denunciationes, quæ ab Episcopo ex causa possunt omitti, vel postponi, sed non posset Episcopus, vt fiant in diebus ferialibus ex literis Sacræ Congregationis, & quando permittit postponi, debent fieri ante consumatum matrimonium.

Aliquan-

9 Aliquando non sufficiunt, sed debēt fieri ipse denunciationes, & est, quando tractatur de muliere, cuius primus vir asseritur mortuus in bello, vel captus ab hostibus, & simil. quia tunc debet fieri processus, nec poterit vxor relicta ad secundas nuptias transire, nisi constito de morte primi viri. cap. Redem. noster. & c. Dominus de secundis nupt. Sot. 4. sent. d. 28. q. 1. art. 1. Et quocunque casu celebratio matrimonij debet fieri à proprio Parocho, vel ab alio de eius licentia, & contrafacieas incurrit suspensionem ex Conc. Trid.

QVAESITVM XXV.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo se debeat gerere Parochus in matrimonijs contrahendis inter exteros explicatur.*

Quomodo se gerat Parochus in matrimonijs inter exteros, & incognitos?

1 DIC. Hanc praxim haberi ex Conc. Trid. sess. 24. c. multi. & ex Abb. in cap. inhibito de Clan. despo. nempe, vt Parochus deferat ad suum ordinem, qui faciat processum, an qui vult nubere habeat aliam vxorem, vel fæmina alium virum, & vt afferant fidem authenticam Patriæ, vel Episcopi, quæ bene recognoscatur super prædictis, aliàs non admittantur ad contrahendum, quia res est maximi momenti.

Solebam ego auditor in curia Archiepiscopali Beneuentanæ examinare hos exteros de eorum ætate, & in qua patria maiorem moram fecissent, & ab illius loci Episcopo, vel communitate habere fidem authenticam recognitam, vel si examinandi erant testes, quærebam depositiones incipientes non à negatiua, vt ego nescio talem habere, aut vnquam habuisse vxorem, quia hæc depositio non euacuat dubium, vt bene conclusi aliquando cum Carolo Pedicino, Curiæ Archiepiscopalis Aduocato

Fiscali

Fiscali viro consultissimo, & integerrimo, sed, vt inciperet depositio affirmatiua in negatiuam, vt ego scio per hunc, vel illũ modum, talem non habere, aut habuisse vxorem, quia si haberet, aut habere potuisset, scirem quippequi noui eum in tot annis, & cum eo versatus sum. & c. item, vt si vxorem duxisset, me non lateret, & hæc semper mihi visa fuit bona praxis, & ea spatio septem annorum, & eo amplius vsus sum, & numquam (de quo ago Deo gratias) aliquid mali successit, quam praxim adhibebam in informationibus super dispensationibus Apostolicis matrimonialibus.

QVAESITVM XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium potest contrahi per procuratores, ac etiam per nuncium, & epistolam.*

2 *In matrimonio sic contracto confertur gratia.*

An matrimoniũ possit contrahi per Procuratorẽ?

1 DIC. Quod sic, ac etiam per nuncium, vel Epistolam inter absentes, quia consensus potest dari per prædicta, & contractus inter absentes huiusmodi est legitimus. c. vlt. de procur. & c. ex parte. de conuer. coniug. Innoc. in c. quando de diuer. & sic habet vsus, maximè inter magnos principes, licet teneant contrarium Caiet. 1. th. opus. tract. 21. q. 1. Victor. num. 244. sed prima opinio est melior.

2 Et in hoc matrimonio sic contracto confertur gratia, quando per Procuratorem exprimitur consensus nomine vnius ex contrahentibus, & pro parte alterius, exprimitur consensus, quæ gratia non confertur procuratori, & per ipsum principalibus, sicut per Procuratorem exprimetur consensus alteri parti, sed immediatè confertur principali, bene tamen disposito, & si ille tunc, aut dormiat, aut agat aliud, nam id non repugnat, si fieret in Baptismo, & extrema vnctione præcedente etiam suppo-

sita

sita dispositione recipientis, quæ aliquando conferuntur, etiā dormientibus ex infirmitate, & amentibus, & pueris, & tamen eis gratiam confertur.

QVAESITVM XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Minister huius sacramenti; seu causa efficiens est consensus vtriusque contrahentium, vel ipsimet contrahentes.*
2 *Præsentia Parochi, & testium non sunt de essentia huius sacramenti, sed de præcepto Ecclesiæ, sine quibus esset nullum matrimonium.*
3 *De materia, & forma huius sacramenti latè tractatur, & etiā aliorum sententiæ referuntur.*
4 *Parum refert, an prius vir, vel fæmina interrogetur, sed attenditur consuetudo patriæ.*
5 *Verba Parochi non sunt de essentia sacramenti, sed cæremonia Ecclesiæ.*

Quæ sit causa efficiens huius sacramenti matrimonij, seu minister propriè?

1 DIC. Esse consensum interiorem vtriusque contrahentiū. l. nuptias de Reg. iur. & 27. q. 2. Vel sunt ipsimet contrahentes, qui medio consensu, tamquā causæ efficientes transferunt ad inuicem mutuam potestatem corporum. Et præsentia Parochi, & testium non est de essentia sacramenti matrimonij, sed de præcepto Ecclesiæ, & authorizat actum, ita, vt sine eo esset nullum matrimonium.

2 Et esset matrimonium, si cōtrahentes essent coram Parocho & testibus, dicentes velle contrahere, & ille malitiosè aufugeret, & impediret ex iniquitate. Rot. Rom. decis. in manuscrip. imò esset matrimonium, si Parochus diceret, ego nolo interuenire huic matrimonio, quia D. Vicarius non vult, vt interueniam

niam adhuc esset matrimoium, dummodo contrahentes essent personæ habiles.

3 Et ideo dicas materiam huius sacramenti esse ipsosmet coniuges, quia se habent ad actum, vt materia, verba vero ipsorum vel nutus, aut signa secundum morem patriæ consensum exprimentia esse formam. Palud. 4. sent. d. 26. cum Capreolo.

Vel dic melius verba vnius contrahentium, nempe primi proferentis, se habere, vt materiam, & verba alterius respondentis, & acceptantis se habere, vt formam. D. Thom. 4. sent. d. 26. q. 2. art. 2. & 4. d. 1. q. 1. art. 1. q. 52.

Vel dic breuius esse materiam, & formam mutuum consensum, sed intellige expressum, vt supra ad vsum coniugij, qui consensus potest exprimi, vt dictum est per verba, per nutum, per signa, vt fit plerumque à puellis, & alijs modis secundum morem patriæ consensus exprimi solet. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 2. §. 6. quia huius sacramenti non est constituta forma specifica verborum. c. si inter. de despons.

Et consensus potest exprimi non solum per verba, sed etiam per quæcunque signa exteriora exprimentia interiorem voluntatem, & ita intellige cap. tua. de spons. vbi dicitur mutos etiã posse contrahere.

Nec obstat cum corpora contrahentium sint materia, & forma vt dictum est, quod Ecclesia aliquando inualidet matrimonium aliquorum, quia Ecclesia non muta materiam, & formã, sed reddit inhabiles multas personas ad contrahendum limitãdo materiam ex aliquo impedimento, vt ætatis vel cognationis & simil. vel defectu sollemnitatum, quibus præcipit sacramentum matrimonij celebrari. Itaque ij contrahentes erunt apta materia, & forma huius Sacramenti, quos Ecclesia non declarat ex iustis causis inhabiles.

4 Et hic scias in expressione consensus contrahentium parum referre, an vir prius, vel fæmina interrogetur, in quo tamen debet obseruari patriæ consuetudo, tutius tamen est prius interrogari fæminam. Abb. in c. si inter. de sponsal. quia si prius interrogaretur vir, & deinde fæmina, (quia varium, & mutabi-

le semꝑ

le ſemper) poſſet mutare propoſitum , & ſic remaneret delu-
ſus, qui prius dedit conſenſum, ſecus in homine , qui eſt natu-
ra conſtantior. Sed vbi nulla eſſet conſuetudo, eſſet prius inter-
rogandus vir, nam hoc videntur ſentire verba ſacri Conc. Trid.
bene ponderara (viro , & muliere interrogatis) ſeſſ. 24. c. 1.
de reform. matrim.

5 Et verba Parochi , Ego vos iungo in matrimonio , &c. non ſunt de eſſentia , ſed ſunt quædam cæremoniæ Eccleſiæ non condemnandæ, & benedictiones. Sot. 4. ſent. d. 27. q. 1. art. 2. & 3.

Et ſi poſt conſenſum vnius magnum intercederet ſpatium ad conſenſum alterius, adhuc fieret matrimonium , durante eadem voluntate, nec ſpatium vitiat.

Secus ſi mutaretur conſenſus, quod intellige etiam in matrimonio contracto per Procuratorem. c. vltimo de procurat. in 6. Iaſon. & Alexand. in l. ſi ſtipuletur. §. 1. ff. de verb. oblig. Nauar. c. 22. num. 8.

QVAESITVM XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Clandeſtine contrahentes ſunt omnino inhabiles ad ſic contrahendum.*

2 *Matrimonium clandeſtinum eſt validum , primo ſi fiat de licentia Papæ. Secundo, ſi aliàs publicè ſit contractum , ſed nulliter propter impedimentum impetrata diſpenſatione poſſunt ſecreto contrahere.*

3 *Eſt etiam validum, vbi non eſt publicatum Concilium , ſi fiat ex vrgenti cauſa.*

An claudeſtinè contrahentes ſint omnino inhabiles ad contrahendum quoduis matrimonium ?

1 DIC. Quod non, ſed omnino eſſe inhabiles ad ſic contrahendum, ideſt, non præſente Parocho, & teſtibus. Ideo ſequitur poſſe eos iterum legitimè coram Parocho , & teſtibus contra-

contrahere in facie Ecclesiæ. Nauar. c. 22. num.70. sed ex declaratione Sacræ congregationis Concil. est celebrandum ante faciem Ecclesiæ materialis, & sic habet vsus.

2 Et hic scias in duobus casibus etiam post Conc. Trid. posse contrahi sine peccato matrimonium Clandestinum, primo ex dispensatione Apostolica. Secundo quando fuisset contractum matrimonium coram Parocho, & testibus, sed nulliter, vel defectu consensus, vel quia in gradu prohibito, & simil. tunc sublato impedimento, aut impetrata dispensatione poterunt inter se coniuges priuatim de nouo consentire, nec requiritur præsentia Parochi, & testium, & satis est, vt dipensatio fit in foro conscientiæ, iuxta quod declarauit Pius V. viuæ vocis oraculo. Nauar. c. 22. num. 47. & 70. quod etiam habetur ex declaratione Sacræ Cógregationis Concilij super cap. de matrimonio. & ita habet vsus sacræ Pænitentiariæ, licet Nauar. teneat debere iterum contrahi in facie Ecclesiæ coram Parocho, & testibus, & ratio ipsius est, vt si moriatur Parochus, & constiterit primũ matrimonium fuisse nullum, appareat de secundo valido, de quo fiat publicum instrumentum non explicato in specie impedimento inualiditatis primi. Nihilominus in hoc casu sufficeret facere scribi in libro matrimoniorum de hoc secundo matrimonio valido, & sic vitantur pericula, & cessat ratio Nauarri c. 16. num. 36. & Cons. 35. de sponsal.

3 Esset etiam validum matrimonium clandestinum, etiam post Conc. vbi tamen illud non est publicatum, quando contraheretur ex aliqua vrgenti, & rationabili causa, vt ad vitandum periculum mortis, vel infamiæ, vel scandali, aut ad sedandas inimicitias, & quando non est facilis aditus ad Superiores, Sot. 4. sent. d. 28. qu. 1. art. 2. Couar. 2. p. de spons. c. 7. num. 8. Sed vbi publicatum est Conc. Trid. inter hæreticos si contrahatur matrimonium non seruata forma Conc. est nullum, & ideo si Ecclesiæ reconcilientur, est de nouo ratificandum. vide eumdé loc. cit.

QVAE-

QVAESITVM XXIX.

SVMMARIVM

1 *Non est necessarium, vt qui stat in bona fide, vt sciat matrimoninm contractum esse nullum.*

2 *Aliorum sententiæ circa hoc referuntur.*

3 *In matrimonio nullo propter impedimentum, cessante impedimento, requiritur nouus consensus.*

4 *Praxis quomado in casu posito debeat extorqueri consensus ab altero coniugum.*

Quid faciendum, si matrimonium esset nullum impedimento occulto, sed noto alteri coniugum, à quo impetratur dispensatio in foro cõscientiæ?

1 DIC. Quod non est necessarium, vt qui est in bona fide, sciat impedimentem, propter quod matrimoniũ est nullum, nam possent sequi scandala, aut infamia, vt si vxor prius rem habuisset cum fratre viri, & simil, Imo esset periculum, ne vir illam dimitteret, si sciret matrimonium esse nullum. Quamuis placeat Nauarro c. 22. num. 47. scientem impedimentum saltem in genere debere certiorare alterum coniugem ignorantem illud. Couar. docet debere in specie ab vtroque coniuge sciri impedimentum, ob quod matrimonium erat inualidum, & illud cessasse per dispensationem.

2 Alij dicunt, & videntur adhærere Nauarri sententiæ, cum impedimentum est ex parte mulieris, quæ non potest ex se impetrare dispensationem debere illam quærere, vel per confessorem, vel reuelare in genere viro, vt quærat, vel si neutrum est facile conteri cum bono animo, & excusatur.

3 Et cum matrimonium esset nullum impedimento occulto, sed noto tantum alteri coniugum, si cessaret impedimentum, requireretur nouus consensus vtriusque. Glos. in c. 1. de eo, qui duxit in matrimonium. & c. & ibi Glos. Nauar. Cons. 12. de sponsal. etiam ratio est, quia matrimonium consistit in consen-

ſu duorum, nec ſufficit continuatio primi, quia ille eſt per errorem, & per ignorantiam validitatis, & hæc contra Riccardum aliter ſentientem. 4. ſent. d. 29. art. 1. qu. 3. & ceſſante impedimento coniuges, vel de nouo inter ſe conſentiant, vel ſi ſcienter in matrimonio perſeuerãt videntur tacitè cõſentire. c. præpoſitum, & c. vlt. de coniug. ſeruo. & ibi Abb. & Gloſ.

4 Praxis in hoc caſu exterquendi conſenſum viri à muliere eſſet laudare virum, & dicere de illo ſatis contentam futuram, imo ſi non contraxiſſet libentiſſimè cum illo denuo ſe contracturam, & petere, an & ipſe in d. caſu eadem eſſe voluntate, & approbaret ſi matrimonium eſſet inualidum. Caiet. verb. matrimonium. c. 3.

Et in tali caſu ſciens impedimentum, quouſque alter non conſentiat, non poteſt petere, nec redere debitum, etiam ſi ab altero ſollicitaretur, deberet enim tunc, vel diſſimulace morbũ aut aliud ſimplex impedimentum, & ita fugere culpam fornicationis.

QVAESITVM XXX.

SVMMARIVM.

1 *Si ceſſante impedimento coniuges de nouo conſentient ad matrimonium, eſſet verum matrimonium, etiam ſi alter coniugum ſciuiſſet matrimonium eſſe nullum non conſenſiſſet.*

An eſſet validum matrimonium in caſu, quo matrimonium eſſet nullum, & denuo conſentiret vterque coniux ceſſante impedimento?

1 DIC. Quod matrimonium eſſet validum, nam error circa cauſam conſenſus non vitiat matrimonium, vt puta, qui contraxit cum corrupta putans eſſe virginem, quam ſi ſciuiſſet eſſe corruptam, non conſenſiſſet, ſatis enim eſſet, vt actu conſentiat de nouo in talem perſonam abſolutè, & ſine conditione. Couar. 3. p. §. 2. num. 2. in c. quamuis pac. de pac.

QVAE.

QVAESITVM XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Parochus est necessarius, & potest esse tum viri, tum mulieris.*
2 *Qui possunt dare licentiam Sacerdoti, vt nomine Parochi celebrat matrimonium, explicatur.*
3 *Hac commissio non potest à prædictis committi non Sacerdoti.*
4 *Parochus etiam si non sit ordinatus, Sacerdos potest interesse.*
5 *Parochus etiam si prohibeatur ab Episcopo, & interueniat matrimonio, valet.*
6 *Licet præsentia Parochi sufficiat, debet tamen alias cæremonias exercere.*
7 *Parochus etiam si vocetur frandulenter, & contradicat matrimonio contrahendo, si fiat in sua præsentia, valet.*
8 *Quis sit proprius Parochus explicatur.*

Quis Parochus debeat esse præsens viri, vel mulieris in celebratione matrimonij?

1 DIC. Debere esse præsentem Parochum mulieris, ac etiã sufficere Parochum viri, & refert Sacra Congregatio approbasse fel. rec. Gregor. XIII.

2 Cum vero datur licentia alteri Sacerdoti, vt nomine Parochi celebret matrimonium, hæc licentia dari potest non solum ab Episcopo, qui est ordinarius, sed etiam ab Abb. alicuius Abbatiæ, qui habet iura Episcopalia, & est nullius Diæcesis, & hoc circa suos subditos Nauar Consil. 5. de sponsal.

Ita etiam dicas posse dare hanc licentiam quamlibet alium prælatum EPiscopo inferiorem, qui habet Iurisdictionem Episcopalem in aliqua, seu aliquibus terris, vt est intra Dioecesim Beneuentanam, Archidiaconus Ecclesiæ Beneuentanæ, qui habet iurisdictionem in tribus Castris, & nunc meritissimè est Dominus Marius de Vipera nobilis Beneuentanus, ex Ill. familia magnum decus nostri chori ob notas eius virtutes.

Possunt, & hanc licentiam dare Illustrissimi, & Reuerendissimi DD. Cardinales in terris subditis eorum Abbatijs, etiam quo ad spiritualia. Nau. Consil. 47. de sponsal. vt in hac Dioecesi quo ad Castrum, seu Oppidum Fragnetti Abbatis, est Abbas Sanctæ Sophiæ, qui nunc est Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus Cardinalis Burghesius Sanctissimi Domini nostri Pauli V. nepos, de cuius insigni prudentia, iustitia, liberalitate, alijsque virtutibus Vrbi, & Orbi notissimis, taceo, quia alio loco, & præcone opus est, & cuius ego, licet immerito Vicarius sum generalis in dictæ Abbatiæ Iurisdictionem, quæ est amplissima.

Vicarij etiam Episcoporum generales veniunt nomine ordinarij, & possunt antedictã licentiã concedere, & ipse Parochus alteri Sacerdoti loco ipsius, imò intelligetur concessam implicitè, si Parochus omnia sui muneris alteri Sacerdoti committat vt declarauit Sac. Congreg. Conc. & Nau. Conf. 47. & 40.

3 Non posset tamen ne Episcopus, nec supradicti committere id non sacerdoti, quia Concilinm Sacerdotem nominat. Nau. Conf. 45. de sponsal. Nec poterunt dare licentiam contrahendi in aliena Dioecesi, & aliena Parochia. Nauar. conf. 43.

4 Sed cum Parochus proprius non fuerit adhuc Sacerdos ordinatus, potest etiam interesse, quia id pertinet ad iurisdictionem, & non ad ordinem. Nauar. Conf. 4. de sponsal. Imo si sit hæreticus an scismaticus; dummodo non sit per sententiã priuatus cura animarum, potest interuenire celebrationi matrimonij. Nauar. Conf. 9.

5 Item si Parochus prohibeatur ab Episcopo, & interuenerit adhuc matrimonium est validum, quia Episcopus non potest prohibere ea, quæ sunt muneris Parochi, & Conc. Trid. in hoc casu æquiparat Parochum Episcopo.

Idem dic de ordinarijs, vt supra inferioribus. Innoc. 9. in c. primum. Conc. Trid. sess. 24. de refor. matrim.

6 Et interuenire Parochi est, vt adhibitus præsens sit, nec requiritur, vt fungatur aliquo ministerio, aut aliquid dicat ex declaratione Sacræ Congregationi, vbi supra. Debet tamen

men Parochus adhibere Sacras cæremonias Ecclesiæ, & sollemnitates iuxta illius ritum, aliàs si ex cõtemptu omitteret peccaret m. & esset puniendus omissio enim prædictorum admittitur,in casibus subitaneis inquibus excusatur Parochus, quia nõ ob contemptum.

7 Et adeo est necessaria præsentia Parochi, vt si vocetur fraudulenter alia occasione,& deinde adhibeatur matrimonio contrahendo à contrahentibns, & ipse, vel neget adesse, vel effugiat, matrimonium est validũ. Decis.Rot. super materijs. Cõc. Trid. manu script.

Idem dic, si Parochus contradicat allegando aliquod impedimentum, puta, quia non præcesserunt denunciationes, aut quia tempus contrahendi est prohibitum ab Ecclesia; adhut esset matrimonium validum, quia Concil. requirit Parochi presentiam cnm testibus ad probationem matrimonij, non autem ad firmandum illud, quo ad alia. Nau. cons. 20. de spons. secus esset, si Parochus allegaret contradicendo impedimentum dirimens, & esset verum, quia tunc eius presentia matrimoniũ non validaret.

8 Et Parochus, qui debeat interuenire erit ille, sub quo quis domicilium habet animo perpetuo commorandi, nam quo ad sacramentorum administrationem ad distinguendum quis sit proprius Parochus considerarur habitatio. Abb. in c. omnis.de pænit. & remiss. & ibi DD.

Nec interst, vt paruo tempore quis, vel multo habitauerit, quia pendet ex declaratione illius voluntatis, si dicit habere se animum ibi perpetuo habitandi, quod etiam per exteriora, vt alibi dicemus, declarabitur. Abb. in cap. extirpandæ. de præben. num. 11.

Hinc sequrtur non esse proprium Parochum villæ alicuius, si dum est in villa, quia ibi non habet animum cõmorandi perpetuo, sed aliquo tempore, puta durantibus diebus æstiuis, si matrimonium contrahatur coram Parocho Villæ, vel alterius loci, vbi ad tempus habitant contrahentes est nullum. Nauar. Cons. 20. de clan. de spons.

In Ciuitate, & Diœcesi Beneuentana regulariter reputatur proprius Parochus ille, in cuius Parochia maiorem partem anni habitauit animo permanendi.

QVAESITVM XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Si Parentes contrahentium exprimant eorum consensum, & filij contrahentes sunt præsentes, & tacent, verè est matrimonium.*
2 *Hoc non procedit de alijs consanguineis, & amicis.*
3 *Limitatur, si filij contrahentes declarassent oppositum.*

An extimaretur consensus sponsæ, & sponsi, si ipsis præsentibus parentes exprimerent pro ipsis eorũ consensum in matrimonio?

1 DIC. Quod sic, si filij contrahentes sint præsentes, & taceant, vt habetur in c. 1. de despons. impub. in 6. §. vlt. & ratio est, quia, qui tacet affirmat, & eorum taciturnitas, dum intelligunt factum, vt præsupponitur, satis explicat eorum consensum, & ratificant consensus parentum. Angel. verb. matrimonium 3. num. 5.

2 Sed hoc nõ procedit, si alij consanguinei, vel amici pro ipsis sponsis consentirent, quia solum in parentibus, & non in alijs hanc præsumptionem induxit ius Canonicum, & est communis sententia DD. in c. 1. §. vlt. Felyn. in c. non ne. de præsumpt. Palud. 4. d. 27. qu. 3. art. 3. conclus. 4. Licet contradicant Victor. num. 250. Sot. d. 27. q. 1. art. 3. & alij, qui dicunt non præsumi matrimonium in hoc casu in foro exteriori, sed in foro conscientiæ esse verum matrimonium, si fuerit vnus consensus interior tacentium cum exteriori, sed prima opinio est vera.

3 Sed tamen nõ esset vera hæc opinio, si contrahentes ante

actum

actum huiusmodi declarassent eorum voluntates, & nollet per alios, etiam parentes declarari eorum consensum, tunc in vtroq; foro non esset matrimonium.

QVAESITVM XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *In matrimonio de præsenti, etiam per Procuratorē potest dari consensus, si speciale habeat mandatum contrahendi cum determinata persona.*

2 *Esset tamen matrimonium inualidum, si ante consensum per Procuratorem à principali fuisset reuocatum mandatum, etiam ipso Procuratore ignorante.*

3 *Non potest Procurator alterum substituere.*

4 *Consensus in masculo requirit ætatem quatuordecim annorum in fæmina duodecim completorum.*

5 *Requirit etiā potentiā generandi, & vnde hoc possit cognosci.*

6 *Malitia in hoc potest supplere ætatem, si ante dictum tempus habeant vsum rationis, & potentiam ad generandum, sed id raro contingit.*

An in matrimonio de præsenti possit dari consensus per Procuratorem, seu Nuncium?

1 DIC. Quod sic, sed oportet habere mandatum speciale ad contrahendum matrimonium cum certa, & determinata persona, Glos. d.c.vlt. & formam exprimendi consensum per Procuratorem ponit Abb. in cap. ex parte. de conuersat. coniug. Sylu. verb. matrimonium 5. qu. vlt. Couar. 2. p. c. 4. num. 7. de sponsal.

2 Et hic sciendum, si ante præstitum consensum per Procuratorem fuisset à principali reuocatum mandatum procurationis ipso Procuratore ignorante, & inscia muliere, cum qua volebat contrahere, matrimonium esse inualidum, quia deest consensus contrahentis. c. vlt. de procuratoribus. in 6. & alij, vt

ſupra, & hoc procedit, ſi mandatum fuerit reuocatum directè, & expreſſè, ſiue tacite, ſiue per ſecundum matrimonium, cum altera de præſenti. c. ſi duo de Procuratoribus in 6. Secus eſſet, ſi non reuocauit, ſed tamen poſt mandatum non amplius de matrimonio cogitauit, quia tunc eſt validum matrimonium, nam ſufficienter durat primus conſenſus, niſi reuocetur, vt dictum eſt.

3 Itaque poteſt per Procuratorem contrahi matrimonium, & hoc tam ex parte viri, quam ex parte mulieris, ſed non poſſet Procurator alterum ſubſtituere, niſi ei eſſet ſpecialiter commiſſum à principali. d. c. de Procuratoribus. Nec eſt prohibitum, etiam poſt Conc. Trid. contrahi per Procuratorem, qui Conc. non mutauit naturam matrimonij, & modum contrahendi, ſed addidit ſollemnitates requiſitas, ſcilicet coram Parocho, & teſtibus. Innoc. 9. ſuper. cap. 1. Conc. Trid. de refor. matrim. vbi ſcias conſenſum requiſitum ad contrahendum matrimoniũ debere dirigi in alterutram tranſlationem corporum, ſiue in coniunctionem coniugalem, quæ ſecum affert poteſtatem corporum, nec requiritur expreſſus conſenſus in copulam, cum ſit ad hoc implicitus, & virtualis ipſe conſenſus. Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 1. Couar. 2. p. c. 3. num. 1.

4 Hic tamen conſenſus, vt ſit ſit perfectus ad matrimoniũ contrahendum de iure Canonico, & ciuili requiritur in maſculis ætas quatuordecim annorum completorũ, & in fæminis duodecim complerorum, in qua ætate dicuntur maſculi puberes, & fæminæ viri dotentes. l. quæſiuit. ff. de ſponſ. l. mulier. ff. de rit. nupt. c. puberes. & c. matrim. de deſponſ. impub.

5 Et in hac ætate requiritur etiam potentia generandi. Sylu. verb. matrimonium. 5. qu. 6. & malitia poteſt ſupplere ætatẽ, vt ſi ante decimumquatum annum habeant contrahentes vſum rationis, & potentiam ad copulam poſſunt legitimè contrahere matrimonium, non expectato anno quartodecimo. c. de illis. c. impuberes. & c. vlt. de deſponſ. impub.

Potentiam autem coeundi poteſt cognoſci, ſi cum alia muliere habuerit copulam, vel ſi cum ſponſa, ſicut etiã, ſi ex aſpectu,

ctu, & alijs signis demonstrabitur illum esse aptum ad generandum. DD. in cap. de desponf. impub. §. 1. in 6. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 19. art. 5. & alij.

6 Nec tamen potest certa ætas assignari, in qua dicatur malitiã supplere ætatem, quoad antedictum effectum. nam. Glos. 20. q. 1. refert in nono anno. & idem D. Gregor. in moral. c. 1. & D. Hyeron. ad Vitalem refert in dctauo anno malitiam suppleuisse ætatem.

Sed id de raro contingit, & plerunque est, quando puer est proximus pubertati, quod est post decem annos cum dimidio & in fæminis post nouem cum dimidio, ita Decius, & Cagnolus l. pupillis. ff. de reg. Iur. & ibi Glos.

Sed in contractu coniugali proximus pubertati dicitur, qui sex menses minus habet ad pubertatem, sed id relinquitur arbitrio Iudicis.

QVAESITVM XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Consensus in matrimonium potest dari sub conditione, qua adimpleta est validum.*

2 *Nec alius requiritur postea consensus, quicquid dicant alij.*

3 *Fallit hæc regula, quando conditio adimplenda est impossibilis, non tenet matrimonium.*

4 *Si ante adimpletam conditionem altera pars cum alia cõtrahat, tenet matrimonium.*

5 *Non licet tamen, stante conditione, retrocedere, quòd si retrocedat, tenet matrimonium, si cum alia contrahat.*

7 *Quid dicendum, si apposita sit hæc conditio à filio, si pater meus consentiat, & pater suus dißentiat, explicatur.*

An dari possit in matrimonio consensus sub aliqua conditione?

DIC.

1 DIC. Quod sic, cap. super eo. cap. vlt. de condit. apposit. & c. de sponsal. in 6. dummodo non sit conditio, quæ annullet matrimonij contractum, sed si est conditio licita, vt si pater meus consenserit, tunc pendente hac conditione, aut non adueniente consensu patris, matrimonium non est, sed adimpleta conditione, vel purificata, matrimonium efficitur. Couar. d. 2. p. c. 3. num. 2.

In hoc casu aliqui volunt de nouo requiri consensum purũ contrahentium, purificata conditione. D. Thom. 4. sent. d. 29. q. 1. art. 3. q. 7. & ibi Dominus. Sot. q. 2. art. 1. D. Bonau. & alij. Vict. num. 254.

2 Canonistæ tenent nõ requiri de nouo consensu, & hæc opinio est practicanda. Innoc. Abb. & alij in c. de illis. de condit. opposit. Nauar. c. 22. num. 46. Ang. verb. matrimonium. 3. num. 4.

3 Et si eo tempore, quo apponitur illa conditio, vt Pater erat mortuus, & filius nesciebat, non valet matrimoniũ, nisi de nouo consentiat, quia conditio no potest adimpleri.

Si vero sciebat patrem esse mortuum, illa conditio habetur pro non apposita, & habenda pro impossibili, & valet matrimonium. Rosel. verb. matrimonium. 5. num. 8. Sylu. verb. matrimonium. 4. Quos refert Nauar. c. 22. num. 64.

4 Ex his sequuitur, si ante conditionem adimpletam altera partium absolutè cum alia contrahat, valeret matrimonium, nec si postea conditio in primo matrimonio apposita adimpleatur, aliquid operabitur. argum. cap. super eo, & cap. si pro re. de rescrip. Nauar c. 22. num. 64. & ratio ipsius est, quoniam in his, quæ ex voluntate solum disponentis pendent impletum nõ retrotrahitur ad tempus dispositionis re non integra, sed si adimpleta foret conditio ante contractum cum altera contractum sub numero 65.

5 Nec licet recedere à contractu pendente conditione, quia, & si conditio quousque adimpleatur, non impediat vinculum, & obligationem, tamen obligat, vt nõ possit recedi, durante illa,

la, si tamen de facto contrahatur per verba de præsenti absolutè cum altera matrimonium tenebit.

7 Cum verò filius apponeret conditionem; si pater meus consentiet, & ille sciens dissentiat, sed postea re bene perspecta cõsentiat, dicas non esse matrimonium illud primo loco contractũ quia conditio illa, si pater consenserit, est intelligenda de primo consensu, aut dissensu post scientiam facti. Sot. 4. dist. 29. q. 2. art. 3. Angel. verb. matrimonium 3. impedimentum. 3. num. 2.

Contrarium tenuerunt Nauar. c. 22. num. 63. Sylu. verb. matrimonium 3. q. 4. Tabien. verb. matrimonium. 2. num. 12. sed priori opinioni, vt probabiliori adhærerem, vbi vero in consensu patris esset appositum tempus, potuisset ille intra tempus primo consentire, & dissentire, & deinde iterum consentire ante patris assensum, & matrimonium esset validum.

Et hic sciatur etiam post Conc. Trid. coram Parocho, & testibus posse contrahi sub conditione, quia Concil. vt dictum est, non mutauit naturam, sed addidit nouam sollemnitaté, & ideo si ante Conc. licebat, & post etiam licet contrahere sub conditione. Nauar. Cons. 1. de condit. appos.

Sed prudens Parochus non debet interuenire huiusmodi matrimonijs sub conditione.

Et cum quis contraheret sub conditione, & adesset impedimentum dirimens sublato impedimento per dispensationem, & conditione adimpleta, remanet matrimonium validum absq; nouo consensu, & sufficit primus. Cald. in c. super eo. de cõdit. appos. de Butrio, & alij. Abb. & Innoc. in d. c. requirunt nouum consensum, & cum his Card. Sylu. verb. matrimonium. 3. q. 9. Sed prima opinio est bona.

QVAESITVM XXXV.

SVMMARIVM

1 Contrahentes matrimonium turpi conditione, & non expectato eius aduentu, contrahat cum alia, inuita parte, peccat.

2 Con-

2 *Conditiones quædam sunt turpes, & harũ species explicatur.*
3 *Conditiones aliæ sunt honestæ, & multi casus explicantur.*

An peccet, qui contrahit matrimonium cum conditione turpi, aut parum honesta, & non expectato eius aduentu, cum alia contrahit, aut mutat voluntatem, inuita altera parte?

1 DIC. Quod sic, nec potest absolui, nisi promissum præstet, si potest, & restituat, quod tenetur damnum passæ vel saltem proponat restituere. Nauar. c. 22. num. 61.

Et tres species conditionum possunt in consensu matrimonij sub conditione inueniri, aliæ sunt turpes, & contra substantiã, & bonum matrimonij, vt contraho tecum, si sterilitati vacaueris, vel si aliam te ditiorem non inuenero. Prima conditio est contra bonum sobolis. Secunda est contra bonum indissolubilitatis Sacramẽti, vel si victum tibi ex adulterio quæsiueris, quæ est contra bonum fidei. Glos. in cap. final. de condit. app. Nau. lo. cit. Et hæ conditiones tollunt omninò matrimonium, vbi apponuntur, & vitiant illud.

2 Aliæ conditiones dicuntur turpes, & factu impossibiles, vt contraho tecum, si occideris, vel si digito cælum tetigeris, & simil. & hæ conditiones non tollunt matrimonium, nec suspendunt, & habentur pro non appositis, & matrimonium remanet firmum, & validum, tanquam absque conditione contractum, Imo dictæ conditiones vitiantur à matrimonio.

3 Aliæ conditiones dicuntur honestæ, vt si pater meus consenserit, si tanta dos dabitur, & hæ conditiones matrimonium suspendunt, quousque adimpleantur. c. de illis. & c. per tuas. & c. super eo. de condit. apposit..

Et vt ita sit, est necesse, vt dictæ conditiones honestæ à principio apponantur, & suspensiuè, secus enim esset, si post datũ consensum resolutè apponerentur, nam tunc conditiones nil operarentur. cap. 1. de condit. appos. nisi ambæ partes expressè consentiant, vel saltem vna exprimat conditionem altera parte

parte audiente, & tacente. Nauar. c. 22. num. 62.

Et quando apponeretur conditio de re præterita, vel præsenti, vt contraho tecum, si Alfonnsus mortuus est, vel si viuit, hæc non suspendit, quia, aut est vera conditio, matrimonium est validum, aut falsa, & est nullum, & ideo hoc non vocatur proprie conditio. Nauar. lo. cit.

Sic etiam non suspendit causa apposita in consensu, vt contraho tecum, quia fuisti miles, nec suspenderet modus, qui apponeretur, vt contraho tecum, vt non eas ad bellũ, nec suspenderet demonstratio, vt contraho tecum, qui es Doctor, & simil.

Et licet hæc tria non suspendant matrimonium vbi apponantur, tamen aliquando annihilant illud, quando esset contra bonum matrimonij, & contra substantiam, aut inducant errorem Nauar. lo. cit.

Et hic nota, quod si quis dixerit, contraho tecum matrimonium, si permiseris mihi coitum, & illa acceptat, est matrimonium præsupposito coram Parocho, & testibus, si ille intelligit de coitu fornicario, hæc conditio, habetur pro non apposita, si vero intelligit de coitu licito, & vxorio, atque dormierit cum vxore illam carnaliter cognoscendo, est marimonium quo ad Deum, & quoad Ecclesiam.

In consensu vero per tempus futurum, si intelligit de coitu illicito, conditio habetur pro non apposita, & sic remanent spõsalia pura, si vero intelligit de coitu licito vxorio, sunt sponsalia conditionata, quæ sequuta copula purificantur quo ad Deum & Ecclesiã, & transeunt in matrimoniũ persumptũ quo ad Ecclesiam, & quo ad Deum fiunt absoluta ex conditionibus per adimplementum conditionis, sed non matrimonium, nisi addatur ab vtraque parte consensus matrimonialis post sponsalia pura. Nauar. vbi supra.

Si quis vero diceret contraho tecum, si pater consentit, & pater nec affirmat, nec negat, in hoc casu est colligenda illius intentio per signa, si placet ei matrimonium, aut secus, & ex signis exterioribus potest considerari ad quem finẽ tendat eius taciturnitas. Nauar. c. 22. num. 63. ex sent. Sylu. verb. matrimonium. 3. q. 4.

Sed

Sed si pater mortuus est eo tempore, quo apponitur illa conditio, ignorante filio, matrimonium non valet, quia conditio non potest adimpleri, & si filius sciat patrem esse mortuū, & adhuc reseruat illius consensum, valet matrimonium, & cōditio habetur pro non apposita. Rosel. verb. matrimonium. 5. num. 8. Sylu. num. 4.

Vbi verò apponeretur conditio, contraho tecum, si te inuenero Virginem, & ille intelligeret de inspectione virginitatis, per inspectionem honestarum fæminarum, matrimonium esset validum, quia conditio esset bona de re futura, & honesta, & illa adimpleta remanet verum matrimonium. Sed si intelligeret velle inspicere per copulam carnalem illius virginitatem, quia turpis est conditio, habetur pro non apposita, & matrimonium remanet purum quo ad Ecclesiam, sed non quo ad Deum, quousque ille cognouerit eam affectu maritali. Nauar. lo. cit. Sylu. verb. matrimonium 3. q.8.

Similiter habetur pro non apposita conditio, si quis dixerit, contraho tecum, si cras Sol orietur, quia cum hoc sit necessariò sequuturum, non est conditio, & ideò quo ad Ecclesiam, matrimonium remanet purum, sed quo ad Deum, non est matrimonium vsque ad ortum Solis, si verò illius animus fuit, suspendendi matrimonium vsque ad sequentem diem, quo Sol necessariò oriturus erat. Nauar. lo. ci.

Habe ergo regulam, quod quando apponitur conditio, quæ non vitiat matrimonium, sed potius ab eo vitiatur, & si est impossibilis, tunc matrimoniū, quo ad Ecclesiam præsumitur purè contractum. Sot. 4. sent. q.2. art.2. & alij. Sed quo ad Deum quia deest consensus, quando quis non intendit aliter contrahere, non est matrimonium, nec etiam esset matrimonium in foro exteriori, quando apponens conditionem errasset, quia credebat esse possibile, quod pro conditione apposuit. l. seruo manumisso. ff. de condit. indebit.

Et hic nota, quòd conditiones appositæ à tertio impedientes matrimonium, reijciuntur à Iure, vt si apponatur in legato conditio, quæ impediat matrimonium, vt lego Titiæ centum

si non

si non nupserit, tunc debebitur legatum, etiam si illa nupserit. l. Titia. ff. de condit. & de monstr. sed de iure nouo id intelligitur fauore virginum tantùm,& non viduarum. authen. relict. C. de inuict. licet de hoc DD. altercheantur.

Hic etiam nota, legatum factum vxori, si castè vixerit, non deberi ei, si transierit ad secundas nuptias, quando legans erat indiota, & nesciebat in matrimonio esse castitatē, sed si erat doctus,& intelligens testator, debetur legatum, etiam si vxor transit ad secundas nuptias, & pro discernenda hac re dubia, est attēdendus vsus loquendi patriæ. Sylu. leg. 1. num. 9.

Et cum legatum esset impeditiuum Religionis per maiorem qaantitatem, vt quando quis legaret alicui mille, si nupserit, & centum, si fiet Religiosus, tunc ingresso illi Religionem, deberi maius legatum, puta mille, communis opinio testatur. Couar. lib. 1. Var. c. 9. num. 7. Moli. tract. 20. de Iust. disp. 207. Sed in hoc casu esset considerandum, quæ supra responsa sunt, quando pto ingressu alicuius monasterij, satis minus dos sufficit.

Esset tamen licita conditio, si quis diceret lego Titiæ centū, si Bernardino nupserit, quia non est prohibitum allicere ad matrimonium cum certa persona, etiam spe præmij, & nubenti illi cnm persona designata, debetur legatum. l. Titio centum. §. Titiæ centum. & l. cum illa. ff. de condit. & demonst.

Esset etiam licita conditio, si apponeretur, vt legatarius efficiatur Sacerdos, vel Religiosus. Ant. Gino. Tho. p. c. 12. nu. 78. sicut etiam esset licita conditio, si diceretur, lego Titio cētum, si non nupserit certæ personæ, dummodo in vtroque casu non tollatur libertas ad contrahendum, nec adijciantur pro pæna dictæ conditiones auferendo legatum, si nupserit, vel nō nupserit. d. §. Titio centum.

Hinc sequitur non esse obseruandam conditionem, quæ tollit libertatem matrimonij, vt cum pater legat filiæ aliquod legatum, si illa nupserit de consensu N. l. cum tale §. rescrip. de condit. & demonst. deberet tamen filia obseruare conditionem appositam à patre, vt si nubat, nubat de consilio N. quia con-

ſilium tenetur requirere, ſed non tenetur ſequi. Couar. d. 2. p. c. 3. §. 8. num. 1.

Nota hic pulchrum ſingulare Petri de Rauen. 19. quòd ſi quis fuerit abſolutus de adulterio, prætextu proximitatis, & poſtea cum ea matrimoniũ conttahat ex hoc, iuris, & de iure, videtur naſci præſumptio, ex qua de primo adulterio poterit cõdẽnari. Oſtendit mihi hoc ſingulare chariſſimus nepos meus Maximilianus, Prothonotarius Apoſtolicus, Sacræ Theologiæ, & vtriuſque Iuris Doctor, notarum virtutum Sacerdos, quem precor cœleſtem Regem, vt quamprimum cernam ex Hiſpania regreſſum.

De Benedictione facienda in nuptijs.

QVAESITVM XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Benedictiones nuptiarum non ſunt de eſſentia Sacramenti.*
2 *Non ſunt illæ adhibendæ in ſecundis nuptijs, niſi fortè primæ non fuiſſent benedictæ.*
3 *Coſumantes matrimonium ante benedictionem nuptialem, non peccant.*

An ſint benedicendæ nuptiæ?

1 DIC. Quod benedictiones nuptiarum non ſunt de eſſentia Sacramenti, ſed qui eas omitteret, vltra peccatum mortale deberet puniri, nam debent adhiberi cum cæteris cæremoniis Eccleſiæ, iuxta Rituale, ſed in caſu neceſſitatis Parochus omittens excuſaretur à pccato, & à pæna.

2 Sed hæ benedictiones non ſunt adhibendæ in ſecundis nuptijs, quia cum ſemel coniuges benedicti ſunt, non eſt amplius ſuper eis repetenda benedictin c. capella. c. viri authen. de 2. nuptijs. Sed vbi primæ nuptiæ non fuiſſent benedictæ poſſent benedici ſecundæ, quia ceſſet ratio. Pulud. 4. diſt. 43. art. 1. Nauar. c. 22. num 38.

Vbi

Vbi verò alter tantùm contrahentiũ fuisset in prioribus nuptijs benedictus, nequè tunc essent secundæ nuptiæ benedicendæ, quia reiteraretur benedictio, quo ad illum. Palud. lo. cit. cum Nauar. Abb. c. vir autem. & ibi Glos. de 2. Nupt. nisi tamen contrarium obseruaretur de consuetudine.

Alij simpliciter ajunt non esse benedicendas secundas nuptias cum vterque fuerit benedictus, siue si mulier tantum, sed si ea non fuerit benedicta, posse, & debere benedici secundas nuptias. Sylu. in verb. nupti. qu. 1. & 2. Couar. 2. p. de spons. c. 8. §. 11. num. 20. & prior illis D. Thom. 4. sent. dist. 47. q. 3. art. 2. ad secundum, & ita vsu receptum est.

Coniuges verò, qui consumarent matrimonium ante benedictiones nuptiales, peccant, non mortaliter secundum cõmunem opinionem Theologrum, sed de veniali non est dubium. Sylu. verb. debitum coniugale. q. 9. Caiet. verb. matri. peccata, & alij.

3 Imò aliqui volunt, nec esse veniale. Vict. Matrim. num. 267. Nauar. c. 22. num. 83. & id videtur indicare Concil. Trid. cum hortatur solum, & non præcipit, ne coniuges. &c.

Et hic scias matrimonium debere contrahi ad procreandam sobolem, & ad euitandam fornicationem, & vt vir in officio ciuilitatis hàbeat adiutorium simile sibi. tex. in cap. nupti. 27. q. 1. & c. omne 27. q. 2.

Don Fabius ex clarissima familia Carrafa, Dux Campileti, vt est generis splendore Illustrissimus, & Christianarum, Heroicarumque virtutum laude excellentissimus, ita eminentissimi, & perspicacissimi ingenij, aspectuq; dignus Imperio, interrogauit me aliquando, dum ibi eram in Visitatione, super hac materia, & reponso lætus acquieuit. Non degenerat ab eo Don Carolus eius Germanus, Dominus meus singularis.

Bona autem matrimonij sunt tria, nempe fides, proles, & Sacramentum. Et conditiones, quæ apponerentur in consensu à contrahentibus contra tria hæc bona, non valerent, modo, quo supra dictum est.

De inseperabilitate matrimonii.

QVAESITVM XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non potest dissolui, quo ad vinculum*
2 *Matrimonium infidelium coniugum, si alter fiat fidelis, non dissoluitur.*
3 *Fidelis potest cum infideli coniuge cohabitare, etiam quo ad thorum, licet non teneatur.*
4 *Si vterque fuerit conuersus ad fidem, non potest solui matrimonium.*
5 *Infidelis conuersus, si habeat plures vxores poterit primã retinere, dummodo non sit aliquod impedimentum iuris Diuini, vel naturalis.*
6 *Si infidelis nolit cohabitare cum fedeli; dissoluitur matrimonium, cum fidelis secundum matrimonium contrahit, vel propter Religionem, vel sacros Ordines suscipit*
7 *Non dissoluitur matrimonium, si alter coniugum fiat hæreticus.*
8 *Matrimonium ratum tantùm inter fideles dissoluitur per professionem, non autem per susceptionem ordinis sacri, hoc autem non procedit, si matrimonium sit consumatum.*

An matrimonium, vt sacramentum, possit dissolui?

1 DIC. Nullo modo, quo ad vinculum, iuxta illud Math. 19. Quod Deus coniunxit, homo non separet, & hoc est verum, siue ante copulam, siue in lege Euangelica, in lege veteri permittebatur, vel potius tollerabatur repudium ex iustis causis cum vera separatione matrimonij. Palud. 4. d. 33. q. 1. art. 2. Sed modo omninò hoc est ablatũ, & aliter sentire, esset hæresis.

2 Et cum matrimonium esset contractum inter infideles, & cõ-

sumatum

ſumatum; ſi alter contrahentium fiat fidelis, non diſſoluitur, ſed potius confirmatur, ſi infidelis cohabitabit cum fideli ſine iniuria Creatoris. c. infidel. 28. q. 2. c. quando. & c. gaudemus. de diuer. ſecus, ſi diſcedit infidelis.

Et cohabitare ſine iniuria Creatoris, eſt, ſi non ſuadeat vxorē, vt recedat à fide, quam ſuſcepit, vel ſi eam non adhortetur ad aliquam iniuriam fidei, & in hoc caſu non teneretur fidelis ſepari, quo ad vinculum, etiam ſi poſſet, ſed ſatisfacit, ſi ſeperat ſe, quo ad thorum. D. Thom. 4. d. 39. art. 3. & alij.

3 Sed ſi infidelis velit cohabitare ſine iniuria Creatoris, poterit fidelis cohobitare cum eo, etiam quo ad thorum, licet nō teneatur, nam Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. conſuluit, non præcepit, & ita poteſt fieri, & dicunt fieri apud Indos, & alios nouiter ad fidem conuerſos. Nauar. c. 2. num. 41. D. Anton. 3. p. tit. 4. c. 6. §. 5. Licet alij voluerunt contrarium ſeruari debere. vide D. Thom. vbi ſupra, ſed prima opinio eſt bona.

4 Et cum vterque coniux fuerit conuerſus ad fidem, non poſſunt diſſolui mutuo conſenſu à matrimonio, nec poterant ante conuerſionem, quia per Baptiſmum eorum matrimonium tranſit in ſacramentum, & ſic confirmatur. 5 Si verò infidelis haberet plures vxores, effectus chriſtianus poterit primam retinere, quæ eſt vxor legitima, eiectis alijs, & hoc eſt verum, etiam ſi matrimonium cum prima haberet aliquod impedimentum juris poſitiui, non autem Diuini, aut naturalis, dixi poſitiui, quia infideles non tenentur legibus Eccleſiaſticis. c. gaudemus. de diuer.

6 Verum ſi infidelis nolit cohabitare cum fideli, matrimonium quod inter eos erat, tunc verè diſſoluitur, cum fidelis ſecundū matrimonium contrahit, vel ſi eſt vir, quando ſuſciperet ordines ſactos. D. Thom. 4. d. 39. art. 5. Sylu. verb. matrimonium. q. 10. licet alij dicant diſſolui ipſo iure, quando infidelis nolit cohabitare cum fideli ſine iniuria Creatoris. Abb. in c. quando. de diuor. & diſſolut. matrim. poſſunt, vt ſupra, cōtrahere de nouo.

Et cum alter infidelium fiat fidelis, & alter nolit cohabitare,

vt dictum est, filij corũ ante vsum rationis sunt educandi apud fidelem, siue pater, siue mater, sed in vsu rationis sunt relinquendi in eorum libertate. c. ex literis. de conuer. infidel. & Can. Iudei 28. q. 1.

7 Nec dissoluitur matrimonium, quo ad vinculum, etiam si alter ex coniugibus post illum contractum fiat hæreticus, quia cum matrimonium habeat rationem sacramenti in christianis, factum est inseperabile. c. quando de diuer. & c. gaudemus. eod. tit. & Conc. Trid. de refor. matrim. sess. 24. c. 5.

8 Sed inter fideles matrimonium ratum tantùm, posset dissolui, quo ad vinculum per ingressum alterius in Religionem. c. ex publico de conuer. coniug. & ex Conc. Trid. loc. cit. c. 6. Secus esset, si alter susciperet ordinem sacrum, aut voueret castitatem. Extrauag. antiqu. tit. de voto. Nec dissolueretur, etiã per ordinem Episcopalem. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 3. Palud. 4. sent. d. 23. q. 3.

Sed hoc non procedit, si matrimonium est consumatum vi, & repugnante fæmina 21. q. 2. & loc. cit. de conuers. coniug.

Sed nota, quòd quando alter coniugum ante consumatum matrimonium ingreditur Religionem, alter debet expectare per totum tempus, quod est à iure statutum ad professionem, quod est annus, imò tenetur expectare etiam plures annos ad emittendam professionem, quia non erat in ætate perfecta, & tunc vinculum Religionis, quod est fortius, & tollit vinculum matrimonij.

Et hic nota, quod potest ingredi Religionem, qui contraxit matrimoniũ, & non consumauit, etiam si cum eadem fæmina prius matrimonium habuisset rem, quia prior copula non pertinet ad matrimonium subsequutum. Sylu. verb. diuort. q. 5. Secus esset, si fraudulenter stuprauit sub spe futuri matrimonij, vel per vim, si postea cum illa contrahit, quia, etiam si de nouo non consumet, non potest ingredi Religionem, nisi haberet alium modum resarciendi damni læsæ, & per Religionem intellige illam, in qua fiunt tria illa vota substantialia, & sit approbata à Sede Apostolica, cuius est etiã Religio Sancti Ioannis Hierosolimitani.

QVAE-

QVAESITVM XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ratum tantùm aliqua ex causa potest dissolui, authoritate Papæ.*
2 *Non autem, si sit consumatum, licet alij aliter sentiant.*
3 *Matrimonium dissoluitur per alterius mortem, quo ad vinculum.*
4 *Vere est matrimonium contractum à coniuge credente virum esse viuum, qui re vera est mortuus, quando contraxit cum altero.*
5 *Transeuntes ad secundas nuptias puniuntur.*

An matrimonium ratum inter fideles possit dissolui ex aliqua causa dispensatione Apostolica?

1 DIC. Id affirmari per Canonistas. in c. ex publico de conuer. coniug. Nauar. c. 24. num. 21. Sylu. verb. diuor. q. 4. Caiet. 1. Opusc. quæst. vnica. tract. 28. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 21. §. 4. qui dicit se vidisse huiusmodi dispensationẽ Martini Papæ V. & Eugenij III. Et Nauarrus refert in Consilijs dispensatum fuisse tempore suo, & hæc sententia Canonistarum est melior, quam paucorum Theologorum, qui videntur negare, vt Palud. 4. d. 37. q. 1. Maior. q. 7. Sot. qu. 1. art. 5. Couar 2. p. c. 7. §. 4. num. 15. Vide etiam pro confirmatione Canonistarum Medin. de confessione q. 48. ad secundum. Couar. c. 2. de testa. num. 2. Naua. in c. quem pænit. num 122. de pænit. qui dicunt facta hominis viui esse sub potestate Ecclesiæ militantis, cui præest Summus Pontifex, vt de matrimonio rato dicendum est, & illud Mathæi 19. debet intelligi de matrimonio rato, & cõsumato, & ita intelligit Alex. in c. ex publico. de conuer. coniug.

2 Sed matrimonium ratum, & consumatum non potest dissolui quo ad vinculum, ex aliqua causa, vt est communis senten-

tia, licèt aliqui aliter sentiant, vt Caiet. & alij super Matth. 19. Sed potest bene declarari per Summum Pontificem matrimonium, quod putabatur matrimonium non fuisse, & sic dissolui.

3 Sed matrimonium dissoluitur, quo ad vinculum per mortẽ alterius coniugum, nec etiam in resurrectione reuiuiscit, quia in cælo non nubunt, neq; nubentur, vnde dixit Paulus, vt mulier, mortuo viro, nubat, cui velit, hinc, si mortuus resurgeret ex miraculo, non tenetur de necessitate redire ad primam vxorem. Et hic nota de morte alterius coniugis incerta, esse inquirendum moraliter, nec sufficere coniecturas, aut inditia. Vide Cagnol. in c. in præsentia. de spons. Couar. 3. p. cap. 7. §. 1. num. 4. & hæc vltra superius posita 4.

4 Notandum etiam esse verum matrimonium contractũ à muliere credente esse viuum primum virum, qui verè erat mortuus, & falsis probationibus probatum est, fuisse mortuũ, dummodo hæc mulier habuerit intentionem contrahendi, nam in hoc casu desideratur potius rei veritas, quam falsitas. Et matrimonium contractum per alterum ex coniugibus, dubitantẽ de morte prioris coniugis, non potest seperari, sed dubitans non potest petere debitum, sed tenetur reddere, sed si dubitarent in pari dubio, est melior conditio possidentis. c. dominus. de secund. nupt. interim verò est validum matrimonium.

5 Notandum etiam transeuntem ad secundas nuptias de iure ciuili puniri pœna adulterij, & stupri, & amissionis dimidiæ partis bonorum, & in ciuilibus adest pænæ fustigationis, & condemnatio ad triremes, vel relegatio per quinquennium.

De iure Canonico huiusmodi sunt infames. c. nuper. de bige. & habentur, vt suspecti de hæresi.

De diuortio, idest, seperatione, quo ad thorum.

QVAESITVM XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium alterius coniugis sufficiens causa est diuortij, quod explicatur.*

2 Quo-

2 *Quomodo probatur prædicta causa diuortij, explicatur.*

Quæ causa requiratur, vt fiat seperatio, quo ad thorum?

1 DIC. Sufficere adulterium alterius coniugis. c. ex parte. de sponsal. c. repud. eodem titulo, & c. gaudemus. & c. ex literis. & c. significasti. de diuor.

Et per adulterium intellige quamuis illicitam coniunctionē cum alia, siue naturali, siue contra naturam, & est communis sententia Theologorum. Sylu. verb. diuor. q. 7.

Imò intellige quamuis corruptionem extraordinariam cum tactibus, siue cum vxor dat signa ad concubitum, siue ea inscia, aut dormiente, siue cum alia persona, etiam si semen extra vas fundetur. Palud. d. 25. q. 1. art. 1. cond. 1. D. Anton. 3. p. tit, 1. c, 1. §. 1. Sylu. loc. cit.

Sed pollutio voluntaria ab altero coniugum facta per seipsam non satis est ad faciendum diuortium. Sot. d. 37. qu. vnica. art. 1. D. Anton. & Sylu. lo. cit.

2 Fornicatio autē pro dicta separatione sufficit probari ex prosumptionibus, & vrgentibus coniecturis, vt si maritus sit inuentus loco, & tempore suspecto nudus, cum alia nuda, vel solus cum sola. 37. q. 1. c. dixit Dominus. D. Thom. d. 45. ad 4. & quod dicitur de viro, dic de muliere, nam pari iure gaudent in causa diuortij, quia per adulterium fit iniuria vtrique 27. q. 1. Can. Christiana.

Sed grauius peccat mulier adulteranda, quam vir, ob periculum incertitudinis Prolis, imò grauius etiam vir, quia ipse est custos vxoris, & fortior natura quam mulier, & sic vterq; grauissimè peccat.

QVAESITVM XXXX.

SVMMARIVM.

1 *Separatio quo ad thorum, cùm alteri constat de alterius adulterio,*

terio, poteſt fieri non expectata ſententia Iudicis.

2 *Nec, qui ſe ſic ſeparauit tenetur obedire Iudici præcipienti, vt reddat debitum.*

3 *Ad ſeperationem habitationis requiritur ſententia Iudicis, ſecus ſi in iudicio mulier adultera conſenſerit ſeparationi habitationis.*

4 *In hoc caſu innocens coniux poteſt intrare Religionem non autem adulterans.*

5 *Stante huius ſeparatione ceſſante ſcandalo, poteſt maritus recipere vxorem ſuam, licèt non teneatur.*

6 *Maritus poſt ſeparationem, ſi adulterauit, tenetur reconciliari, &c.*

7 *Aliqui caſus ponuntur, in quibus non poteſt maritus dimittere vxorem adulteram.*

An huiuſmodi ſeparatio, quo ad thorũ debeat fieri authoritate iudicis, vel poſſit fieri propria authoritate ante ſententiam?

1 DIC. Poſſe fieri ante ſententiam, quando conſtat alteri ſe ſeparari volenti de adulterio tantum, quantum ſufficeret in foro exteriori ad obtinendam Iudicis ſententiam, & eſt communis. Sylu. verb. diuort. qu. 8. Nauar. c. 22. num. 23. Couar. 2. p. c. 2. §. 1. num. 5

2 Et ſi quis ſe ſeparauit, vt dictum eſt, cogatur à Iudice reddere debitum, non tenetur obedire, quia vtitur iure ſuo, & alter, qui amiſit, iniuſtè petit, & ideo negans in conſcientia, eſt tutus non obediens ſententiæ, quæ fundatur in præſumptionis coniecturis. Sot. 4. ſent. d. 36. q. vnica. art. 3.

3 Sed hæc intellige quo ad redditionem debiti, & thori ſeparationem in eadem domo, nam quo ad ſeparationem habitationis, requiritur ſententia Iudicio, ſiue adulterium ſit occultũ, quod probari in iudicio non poſsit, ſiue publicum, & notoriũ. Sylu. & Couar. lo. cit.

Sed ſi mulier adultera ad fugiendam infamiã in Iudicio con-

ſentiret

sentiret separationi habitationis, & hoc sine scandalo fieret, vel quando illa publicè cum adultero habitauit non requiritur Iudicis sententia. c. significasti. de diuor. Sylu. & alij lo. cit. Idem dic, si publicè quæstum fecit inter meretrices.

4 Imò in hoc casu innocens coniux potest intrare Religionem, etiam inuito altero coniuge 27.q.2. & constituens de conuer. coniug. Sed coniux adulterans non posset intrare sine consensu alterius Innocentis, nisi post illius professionem in Religione, aut postquam est emendata, & reconciliata, & petierit, nec obtinere poterit à marito, tunc potest intrare sine consensu c. gaudemus. de conuer. coniug. Sed aduerte, quod maritus innocens non tenetur dimittere vxorem adulteram, quando est emendata, vel parata corrigi. 27.q.2. & 32.q. 1. quia non tenetur inuitus vti iure suo, nisi quando immineret scandalum, si non dimitteret, quia videtur approbare, vel si in se videret periculum incontinentiæ. Idem dic, quo ad vxorem. Nauar. c. 22. Caiet. tom. 1. Opusc. tract. 19. q. vnica.

5 Et facta separatione huiusmodi legitimè, vt præmissum est, non posset maritus reconciliare sibi vxorem stantibus causis ad euitandum scandalum, sed si causa cessauit, posset reconciliare volens, imò quoties dimissio fuit in pœna adulterij, posset reconciliari, si velit, cessante scandalo, & cogere dimissam ad secum habitandum, & est communis sententia DD. 4. sent. d. 35. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 21. §. 6. Sylu. verb. diuor. q. 5.

Et nota non teneri maritum amplius recipere vxorem, etiam emendatam petentem reconciliari, c. gaudemus. de conuers. coniug. & ratio est, quia diuortium fuit in pœna, & pœna non tollitur per emendationem, nec maritus tenetur incurrere bygamiam.

6 Sed si ipse maritus post diuortium committat adulterium teneretur reconciliari, quia mutua compensatione tollerentur paria debita. c. vlt. de adult. Nauar. c. 22. num. 23. & alij. Non tamen teneretur maritus redire ad vxorẽ, si post diuortiũ ingressus ipse Religionem, & emissa professione cõmittet adulterium. Palud. d. 35. q. 1. art. 2. Sic etiam, si sacros ordines susce-

suscepisset, & deinde adulterium commisisset, & ratio est, quia Religio acquisiuit ius per professionem, quo non priuatur per delictum Religiosi, & adultera per adulterium ius suum amisit,

7 Sunt tamen aliqui casus, in quibus potest iustè dimitti vxor adulterans, primus est, quando vterque est fornicatus. c. significasti. de diuor. & 36. qu. 6.

Et hoc est verum, si semel fornicati sint, aut pluries manifestè, vel occultè, siue præcesserit illius fornicatio, siue istius subsequuta sit, siue fuerit viri, & mulieris eodem tempore. Sylu. verb. diuor. 9. q. cas. 7. D. Anton. lo. cit. Sot. 4. dist. 36. q. vnica art. 1.

Secundus casus est, quando ipse maritus prostituit vxorem, & alteri tradit adulterandam, siue suadendo, siue adiuuando, siue approbando, siue præcipiendo. c. discretionem. de eo, qui coniug. consan. vxor. suæ. l. cum mulier. ff. de solut. matri. Nec dicetur maritus approbasse delictum vxoris, si præter intentionem non præbeat necessaria illi ad victum, & domo expellat, vel debitum non reddat, & similia faciat, quæ solent fieri à marito cũ vxore adirato, vnde occasionem sumat vxor peccandi. c. significasti. & c. ex literis de diuor.

Tertius, quando vxor contraxit cum altero matrimonium, credens probabiliter primum maritum esse mortuum, sed si postquam sciuit viuere, fornicetur, potest dimitti 24. qu. 2. c. cum. c. captiuitate, & c. per vindictam.

Quartus, quando vxor per errorem fuit cognita ab altero, putato eius marito. 34. q. 3. c. si virgo. & cap. si virgo.

Quintus, quando vxor fuit cognita per vim. cui resistere nõ potuit. 32. q. 1. c. ita ne. & c. præposito. & c. causationis 32. qu. 6. & ratio est, quia non est digna pæna diuortij, quæ non est rea delicto adulterij.

Sextus, si vir reconcilietur cum coniuge adultera, quia remittit ius per voluntariam remissionem 32. qu. 1. c. si quis. & c. quod autem. Sed debet intelligi hoc, si vir sciat adulterium vxoris, nam si ignorat etiam admissam, potest post longum tempus expellere. Couar. 2. p. c. 7. §. 6. num. 7.

Septi-

Septimus, si vir infidelis dederit libellũ repudij vxori suæ, etiã infideli, si vterque ad fidem conuertatur, debet maritus recipere primam vxorem repudiatam. c. gaudemus. de diuor.

QVAESITVM XXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Ob alia crimina, precipuè hæresis, potest fieri diuortium, sed coniuge reconciliato, cessat diuortium.*

2 *Potest etiam fieri diuortium ob nimiam sæuitiam mariti præsentem, & futuram.*

3 *Aliæ etiam causæ ponuntur pro diuortio.*

An possit fieri diuortium, etiam ob alia crimina?

1 DIC Quòd sic, vt si alter coniugum fiat hæreticus, vel scismaticus, etiam si non sit periculum auersionis. cap. vlt. de conuer. in fide. & c. quæsiui de diuor. Imò si crimen hæresis sit manifestum, non requiriur sententia Iudicis, secus si est occultum ad euitanda scandala, nisi periculum esset in mora. Sylu. verb. diuor. q. 10. Sed Couar. absolute tenet, posse fieri in vtroque casu diuortium, non expectata Iudicis sententia.

Hoc tamen diuortium non erit perpetuum, vt in fornicatione, sed cessabit reconciliato marito hæretico, tenetur vxor ad illum redire, nisi interim facta esset Religiosa. Sylu. loc. cit.

Nec tenetur redire, quando separatio fuit facta sententia Iudicis Ecclesiastici. c. de illa. de diuor. Couar. lo.cit. sed aliter sentit Sotus. Maritus autem hæreticus factus Catholicus, nõ potest ingredi Religionem, inuita vxore catholica.

2 Diuortium etiam potest fieri ob nimiam seuitiam mariti præsentem, & futuram. c. ex transmissa de restitut. spoliat. & cap. literas. eod. tit. & in hoc casu ad impediendam separationem, potest maritus idoneè cauere, quod bene tractabit vxorem in futurum; sin aliter tenetur eam alere in domo aliena. D. Anton.

ton. 3. p. titt. 1. c. 21. §. 7. Nauar. c. 22. Sylu. verb. diuor. q. 7. Idem dic, in marito furioso, quando imminet periculum vxori.

Diuortium etiam potest fieri absque crimine fornicationis, si alter coniugum sit infectus aliquo vitio, vt furto, & simili,& conatur alterum ad idem trahere. Nauar. & alij, lo. cit.

Idem dic, quando vir prouocat vxorem ad vitium contra naturam. 32. q. 7.

Separatio tandem potest fieri quo ad habitationem sine vllo crimine præcedente, & est, quando vterq; consentit, & vterq; Religionem ingreditur, vel si alter remaneat in sæculo, sit sine periculo incontinentiæ, de consensu Episcopi,bene consideratis qualitatibus personarum. 27. q. 2. c. si vir, & vxor. & cap. vxor. & c. cum sis. & c. vxoratus. de conuer coniug.

De redditione debiti matrimonialis, & petitione.

QVAESITVM XXXXII.

SVMMARIVM

1 *Debitum matrimoniale quid sit, traditur, & explicatur.*
2 *Hoc debitum omni tempore petitum, debet reddi.*
3 *Possunt excusari coniuges à redditione debiti aliquibus de causis, vt explicatur.*

Quid est debitum matrimoniale?

1 DIC. Quod est carnalis copulæ redditio, quam coniuges vtriq; sibi debent adinuicem sub pæna peccati mortalis, dummodo legitimè petatur, & ex natura sua ex tali actu generatio non impediatur, & ratio est, quia in contractu matrimonij translata est in alterutrum mutua potestas corporis, & iniustitiam committeret, qui alteri vsum potestatis negaret, ac si alteri extraneo extra matrimonium sui copiam faceret. Hinc 1.

ad

ad Corinth. 7. vir vxori debitum reddat, & vxor viro.

2 Et in omnibus temporibus debet reddi hoc debitum, siue expressè petatur, vt nutu, vel alijs signis id significantibus, etiã festis, & temporibus ieiuniorum. D. Anton. 3.p. tit. 1. c. 20. art. 2. Nauar. c. 16. num. 24. Et est de consilio, quod antiqui aliqui Canones videbantur prohibere, vel dicas contraria consuetudine esse sublatos.

3 Possent tamen excusari coniuges nõn reddentes debitum, primo, si non petatur loco debito, sed in publico, vel sacro. Nauar. vbi supra, Caiet. verb. matrimonium. §. matrim. peccata. Secundo, si peteretur tempore indebito, vt ex redditione alter coniugum probabiliter incurreret periculum mortis, vel infirmitatis, aut abortus.

Tertio, si peteretur ante duos menses, post matrimonium contractum, qui dantur vtrique ad deliberandum de ingressu Religionis. c. ex publico, de conuer. coniug,

Excusaretur etiam mulier,& vir quãdo probabiliter ex redditione debiti sequeretur infectio alterius coniugis. Idem dic, de infecto morbo, vt dicunt Gallico, & ratio est, quia regulariter non tenetur coniux, cum tàm graui dãno propriæ salutis, reddere debitũ,nam prima charitas ordinatur à prima persona. Nauar. vbi supra.

Sed de redditione debiti marito leproso, dic, quod regulariter tenetur. c. 2. §. vlt. de coniug. leprosorum. & D. Tho. 4. sent.& alij communiter,nisi probabiliter sequeretur infectio, vt dictum est.

Tempore menstrui esset mortale petere, & reddere ob periculum, quod imminet proli, quia sæpè leprosa generatur, aut clauda,vel cæca,aut aliàs defectosa, & ob periculum,etiã quod ipsa coniux subire posset. Scot. Riccard. & Bonauen. 4. sent. d. 32, Alij dicunt petere esse veniale, & reddere non esse nec veniale in dicto casu. D. Thom. 4. dist, 32. art. 2. qu. 3. Sot. q. 1. art. 2. Nauar. c. 16. num. 26. & hæc est bona opinio.

Tempore puerperij ante purificationem non est licitum petere, & reddere debitum. Sot. 4. sent. d. 38. q. 1. art. 2. Riccard.

card. art. 4. q. 1. Nauar. c. 26. num. 27. Et c. ab eius d. 50. vel est intelligendus de consilio, & honestate, esse abstinendum tempore puerperij, vel dicas esse abrogatum.

De redditione, vel petitione debiti post emissum votum.

QVAESITVM XXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens matrimonium post emissum votum castitatis, peccat mortaliter.*

2 *Qui ita contraxit, quoties petit debitum, toties peccat peccato sacrilegij.*

3 *Qui emisso voto castitatis contraxit matrimonium non animo continuandi, sed animo ingrediendi Religionem, peccat mortaliter.*

An post emissum votum castitatis quis contrahit matrimonium, peccet mortaliter.

1 DIC. Quod sic. c. veri. & rursus. de conuer. coniug. & licet matrimonium teneat, non potest petere debitum. c. quidem. & c. placet. de conuer. coniug.

2 Imò, qui contrauenit voto contrahendo matrimoniũ, quoties petit debitum, toties peccat peccato sacrilegij, quia obligatio voti obligat semper ad ipsius obseruationem, Glos. in cap. agat 27. d. Sylu. verb. matrimonium. 1. q. 5. num. 9. Nauar. c. 26. num. 30. licet Hostien. & Card. in c. rursum, qui Clerici teneant tantummodo peccare primâ vice. Idem Armill. v. matrim. 3. imped. 5. nu. 3. sed prima opinio est probabilior. Sed nota, quod soluto matrimonio, qui vouit, tenetur obseruare castitatem, nec potest amplius contrahere.

3 Et qui emisso voto castitatis matrimonium contraxit, non animo continuandi, sed animo ingrediendi Religionem, peccat morta-

mortaliter, quia facit iniuriam alteri coniugi,& contra prohibitionem Canonum. Sylu.& Nauar. lo. cit. Nota hic,quod votum simplex Fratellorum Societatis Iesu post duos annos impedit, & dirimit matrimonium.

Et hic nota eum, qui emisso voto castitatis contrahit matrimonium non peccare mortaliter prima vice reddendo debitũ. Sot. dist. 48. q. 2. art. 1. & alij. Nec tenetur ingredi Religionem ad obseruandum votum. Sot. vbi sopra. q. 2. art. 1. licet alij, & Molina. teneant, quod sic. Nau. c. 22. nu. 8. D. Tho. 4. sent. d. 36. Sylu. verb. matrimonium. 5. q. 5. Et ratio Nau. est, quia omne votum debet persolui oblata opportunitate, quæ opportunitas adest ante matrimonium consumatũ, & qui consumaret spernendo opportunitatem, peccaret mortaliter, sed prima opinio est benignior, sed de vigore est verior secunda opinio.

Hinc sequitur tam in petendo, quam in reddẽdo, qui vouit non contrahere, & contraxit, potest, & tenetur reddere debitum alteri petenti, quæ non nouit. Palud. d. 38. q. 3. art. 1.

QVAESITVM XXXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Non potest alter coniugum vouere non petere debitum.*
2 *Si alter coniugum dedit potestatem alteri vouendi castitatem, non potest reuocare votum castitatis.*

An post contractum matrimonium posset alter cõiugum vouere non petere debitum eo inscio?

1 DIC. Quod non, quia esset in præiudicium alterius. D. Thom. 4. dist. 34. art. 1. ad tertium, alij dicunt, posse, quia est de re licita, quæ pertinet ad proprium vsum, cui quisque cedere potest. D. Bonauent. & alij. dist. 33. art. 19. q. 8. D. Anton. 3. p. tit. 3. cap. 2. §. 2. Sed non vouens non priuatur

tur jure suo non petendi, sed si ipse etiam consentiret, vt alter absolutè voueat non potest petere D. Anton. 3.p.tit. 1. c.22. §. Nauar. c. 26. num. 31.

2 Et si alter coniugum dedisset licentiam alteri vouendi castitatem post factum non potest reuocare propria authoritate vouentem ad reddendū debitum, sed iudicio superioris ex iusta causa potest dispensari. D. Anton. loc. cit. & D. Thom.

Et qui dedit licentiam alteri vouendi, si post votum emissum petat debitum ab altero coniuge, peccat. Nau. c.23. num. 31. Couar 2. p. c. 2. §. 1. num. 6.

Et cum vterque vouisset castitatem neuter posset petere debitum. Nauar. & D. Anton. loc.cit. Et sciatur non licere vouere solemniter, vt per professionem, vel per susceptionem Ordinis, & peccare, qui sic faceret, nam requiritur consensus alterius coniugis, vel ratihabitio post factum, hoc post consumatum matrimonium, dummodo altera coniux etiam ingrediatur Religionem, vel in sæculo remaneat, non sit suspecta de incontinentia c. 1. c. vxoratus. & cap. significasti de conuer. coniug.

QVAESITVM XXXXV.

SVMMARIVM

1 *De iure ordinario potestas dispensandi in voto residet in Summo Pontifice, quando autem non est facilis aditus ad ipsum potest Episcopus dispensare.*

2 *Maritus professus in* Religione *inuita vxore, potest ab ea reuocari, qui mortua vxore, non tenetur iterum intrare Religionem.*

3 *Vouens Religionem ingredi, si contrahat matrimonium, peccat mortaliter, & prima tantum vice peccat petendo debitum.*

Quis potest dispensare super voto castitatis ante matrimonium?

DIC.

1 DIC. Hanc dispensationem de iure ordinario pertinere ad Summum Pontificem, sed quando non patet facilis aditus ad Summum Pontificem, vel esset probabile periculum in mora ob carnis incontinentiam, vel ob sexus fragilitatem quia mulier, posset Episcopus dispensare. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 8. Sylu. debitum. q. 9. Nauar. loc. cit.

2 Et hic nota maritum, qui professus est Religionem inscia, vel inuita vxore posse ab ea reuocari, & illum teneri redire ad vxorem, & illi reddere debitum, licet petere non posset. cap. verius. c. accedens de conuer. coniug. & in hoc casu mortua vxore non tenetur maritus redire ad monasterium, & ratio est, quia professio sine licentia vxoris fuit nulla, sed non potest amplius contrahere obstãte sibi simplici voto castitatis, quod remansit in vim professionis inualide in voto sollemni, quia illud facere potuit, etiam sine præiudicio alterius. c. quidam. de conuer. coniug.

Vxor etiam quæ credens virum esse mortuum professa est Religionem, redeunte eo, tenetur ad illum redire, sed non potest petere debitum. Glos. in c. placet de conuer coniug.

Ita etiam, qui vouit ingredi Religionem, & in illa permane-
3 re, si postea contraxit matrimonium peccat contrahendo, & peccat prima vice petendo, vel reddẽdo debitum, & ratio est, quia fecit se impotentem ad amplius obseruandum votum, quod seruare posset iterum ingrediendo Religionem ante consumatum matrimonium, & post primum actum carnalem, potest etiam reddere debitum, quia votum ingrediendi, & permanendi in Religione non includit votum castitatis formaliter, quia potest redire ad sæculum, licet peccet, & contrahere. Caiet. verb. matrimonium. & Secunda Secundæ qu. 88. art. 3. Sot. d. 38. qu. 2. art. 1. Nauar. c. 17. num. 47.

De Impedimentis matrimonii.

QVAESITVM XXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum, quid sit, explicatur.*
2 *Impedimenta matrimonij prædicta impediunt, & non dirimūt contractum, quædam impediunt, & dirimunt.*
3 *Explicantur impedimenta primi generis, & prima est prohibitio Ecclesiæ, quæ est duplex; à Iure, & ab homine.*
4 *Impedimentum à iure, octo continet impedimenta, quæ explicantur*
5 *Impedimentum temporis feriati explicatur.*
6 *Quæ impedimenta non impediunt, nisi vbi sunt in viridi obseruantia, & vbi sunt in obseruantia, potest Episcopus dispensare.*

Quid est impedimentum, vt hoc loco sumitur?

1 DIC. Quod est obstaculum quodam obstans, & impediens ne fiat matrimonium, & factum, declaratur nullū ob impedimentum, si sit dirimens. Et aliqua impedimenta sunt constituta ab Ecclesia. Conc. Trid sess. 24. cap. 4. Nec posset quiuis Princeps sæcularis constituere impedimenta matrimonij.

2 Et impedimenta matrimonij sunt duplicis generis; nam alia sunt, quæ impediunt, ne fiat, sed si de facto fieret, tenet, & est validum, & hæ vocantur impedimenta, quæ impediunt tantum, sed non dirimunt, & continentur in hoc versiculo.

Ecclesiæ vetitum, nec non, & tempus feriatum.
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

3 Alia vero impedimenta sunt, quæ impediunt, ne fiat, & si de facto fieret, esset inualidum, & hæc vocantur impedimenta, quæ impediunt, & dirimunt matrimonium, & continentur his versibus.

Error

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.
Si quis affinis, si forte coire nequibis
Hæc facienda vetant, connubia facta retractant,

Adde his, quod impedit, & dirimit ebrietas, infamia, furor, & simil.

Ecclesiæ vetitum, & tempus feriatum significat prohibitionē quę potest esse à iure, vel ab homine, & ab homine esset, quādo ordinarius loci suspenderet aliquod matrimonium. cap. 1. de matrim. contract. contra interdict. Eccles. & cap. cum inhibitio de clandest. despons. & ibi Gloss. & scribentes.

4 Prohibitio iuris, siue ecclesiæ vetitum continet acto impedimenta, in quibus prohibetur contrahi.

Primum est incestus cum consanguinea, vel affine ex parte fratris consobrini, & aliorum 25. q. 2. cap. incestus.

Secundum est raptus propriæ sponsæ. Conc. Trid. sess. 24. c. decernit.

Tertium est vxoricidium. c. interfectores. & c. admonere 33. q. 2. quod procedit, etiam si vxoricidium sit commissum crimine adulterij.

Quarum est Presbytericidium, idest occisio Presbyteri, & Clerici. c. 2. de pænit & remiss.

Quintum est leuatio filij vxoris in baptismo, nam non potest contrahere cum illa. Sed hoc est etiam dirimens.

Sextum tenere filium vxoris in Cathechismo. c. per cognat. & spiritu.

Septimum contrahere sponsalia cum aliena muliere. c. si inter de sponsal.

Octauum votum castitatis, & Religionis. c. rursus. qui Clerici. Nauar. c. 22. num. 61. Caiet. verb. matrimonium.

Sed notandum hæc impedimenta non impedire, vbi non sunt in viridi obseruantia, nam vbi non obseruantur, videntur ablata per contrariam consuetudinem, & Sanctam Matrem Ecclesiam dispensasse.

terio, poteſt fieri non expectata ſententia Iudicis.

2 *Nec, qui ſe ſic ſeparauit tenetur obedire Iudici præcipienti, vt reddat debitum.*

3 *Ad ſeperationem habitationis requiritur ſententia Iudicis, ſecus ſi in iudicio mulier adultera conſenſerit ſeparationi habitationis.*

4 *In hoc caſu innocens coniux poteſt intrare Religionem non autem adulterans.*

5 *Stante huius ſeparatione ceſſante ſcandalo, poteſt maritus recipere vxorem ſuam, licèt non teneatur.*

6 *Maritus poſt ſeparationem, ſi adulterauit, tenetur reconciliari, &c.*

7 *Aliqui caſus ponuntur, in quibus non poteſt maritus dimittere vxorem adulteram.*

An huiusmodi ſeparatio, quo ad thorũ debeat fieri authoritate iudicis, vel poſſit fieri propria authoritate ante ſententiam?

1 DIC. Poſſe fieri ante ſententiam, quando conſtat alteri ſe ſeparari volenti de adulterio tantum, quantum ſufficeret in foro exteriori ad obtinendam Iudicis ſententiam, & eſt communis. Sylu. verb. diuort. qu. 8. Nauar. c. 22. num. 23. Couar. 2. p. c. 2. §. 1. num. 5

2 Et ſi quis ſe ſeparauit, vt dictum eſt, cogatur à Iudice reddere debitum, non tenetur obedire, quia vtitur iure ſuo, & alter, qui amiſit, iniuſtè petit, & ideo negans in conſcientia, eſt tutus non obediens ſententiæ, quæ fundatur in præſumptionis coniecturis. Sot. 4. ſent. d. 36. q. vnica. art. 3.

3 Sed hæc intellige quo ad redditionem debiti, & thori ſeparationem in eadem domo, nam quo ad ſeparationem habitationis, requiritur ſententia Iudicio, ſiue adulterium ſit occultũ, quod probari in iudicio non poſsit, ſiue publicum, & notoriũ. Sylu. & Couar. lo. cit.

Sed ſi mulier adultera ad fugiendam infamiã in Iudicio conſentiret

ſentiret ſeparationi habitationis, & hoc ſine ſcandalo fieret, vel quando illa publicè cum adultero habitauit non requiritur Iudicis ſententia. c. ſignificaſti. de diuor. Sylu. & alij lo. cit. Idem dic, ſi publicè quæſtum fecit inter meretrices.

4 Imò in hoc caſu innocens coniux poteſt intrare Religionem, etiam inuito altero coniuge 27.q.2. & conſtituens de conuer. coniug. Sed coniux adulterans non poſſet intrare ſine conſenſu alterius Innocentis, niſi poſt illius profeſsionem in Religione, aut poſtquam eſt emendata, & reconciliata, & petierit, nec obtinere poterit à marito, tunc poteſt intrare ſine conſenſu c. gaudemus. de conuer. coniug. Sed aduerte, quod maritus innocens non tenetur dimittere vxorem adulteram, quando eſt emendata, vel parata corrigi. 27.q.2. & 32.q.1. quia non tenetur inuitus vti iure ſuo, niſi quando immineret ſcandalum, ſi non dimitteret, quia videtur approbare, vel ſi in ſe videret periculum incontinentiæ. Idem dic, quo ad vxorem. Nauar. c. 22. Caiet. tom. 1. Opuſc. tract. 19. q. vnica.

5 Et facta ſeparatione huiuſmodi legitimè, vt præmiſſum eſt, non poſſet maritus reconciliare ſibi vxorem ſtantibus cauſis ad euitandum ſcandalum, ſed ſi cauſa ceſſauit, poſſet reconciliare volens, imò quoties dimiſsio fuit in pæna adulterij, poſſet reconciliari, ſi velit, ceſſante ſcandalo, & cogere dimiſſam ad ſecum habitandum, & eſt communis ſententia DD. 4. ſent. d. 35. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 21. §. 6. Sylu. verb. diuor. q. 5.

Et nota non teneri maritum amplius recipere vxorem, etiam emendatam petentem reconciliari, c. gaudemus. de conuerſ. coniug. & ratio eſt, quia diuortium fuit in pæna, & pæna non tollitur per emendationem, nec maritus tenetur incurrere bygamiam.

6 Sed ſi ipſe maritus poſt diuortium committat adulterium, teneretur reconciliari, quia mutua compenſatione tollerentur paria debita. c. vlt. de adult. Nauar. c. 22. num. 23. & alij. Non tamen teneretur maritus redire ad vxorē, ſi poſt diuortiū ingreſſus ipſe Religionem, & emiſſa profeſsione cōmittet adulterium. Palud. d. 35. q. 1. art. 2. Sic etiam, ſi ſacros ordines

ſuſce-

susceepisset, & deinde adulterium commisisset, & ratio est, quia Religio acquisiuit ius per professionem, quo non priuatur per delictum Religiosi, & adultera per adulterium ius suum amisit.

7 Sunt tamen aliqui casus, in quibus potest iustè dimitti vxor adulterans, primus est, quando vterque est fornicatus. c. significasti. de diuor. & 36. qu. 6.

Et hoc est verum, si semel fornicati sint, aut pluries manifestè, vel occultè, siue præcesserit illius fornicatio, siue istius subsequuta sit, siue fuerit viri, & mulieris eodem tempore. Sylu. verb. diuor. 9. q. cas. 7. D. Anton. lo. cit. Sot. 4. dist. 36. q. vnica art. 1.

Secundus casus est, quando ipse maritus prostituit vxorem, & alteri tradit adulterandam, siue suadendo, siue adiuuando, siue approbando, siue præcipiendo. c. discretionem. de eo, qui coniug. consan. vxor. suæ. l. cum mulier. ff. de solut. matri. Nec dicetur maritus approbasse delictum vxoris, si præter intentionem non præbeat necessaria illi ad victum, & domo expellat, vel debitum non reddat, & similia faciat, quæ solent fieri à marito cũ vxore adirato, vnde occasionem sumat vxor peccandi. c. significasti. & c. ex literis de diuor.

Tertius, quando vxor contraxit cum altero matrimonium, credens probabiliter primum maritum esse mortuum, sed si postquam sciuit viuere, fornicetur, potest dimitti 24. qu. 2. c. cum. c. captiuitate, & c. per vindictam.

Quartus, quando vxor per errorem fuit cognita ab altero, putato eius marito. 34. q. 3. c. si virgo. & cap. si virgo.

Quintus, quando vxor fuit cognita per vim. cui resistere nõ potuit. 32. q. 1. c. ita ne. & c. præposito. & c. causationis 32. qu. 6. & ratio est, quia non est digna pœna diuortij, quæ non est rea delicto adulterij.

Sextus, si vir reconcilietur cum coniuge adultera, quia remittit ius per voluntariam remissionem 32. qu. 1. c. si quis. & c. quod autem. Sed debet intelligi hoc, si vir sciat adulterium vxoris, nam si ignorat etiam admissam, potest post longum tempus expellere. Couar. 2. p. c. 7. §. 6. num. 7.

Septi-

Septimus, si vir infidelis dederit libellũ repudij vxori suæ, etiã infideli, si vterque ad fidem conuertatur, debet maritus recipere primam vxorem repudiatam. c. gaudemus. de diuor.

QVAESITVM XXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Ob alia crimina, præcipuè hæresis, potest fieri diuortium, sed coniuge reconciliato, cessat diuortium.*

2 *Potest etiam fieri diuortium ob nimiam sæuitiam mariti præsentem, & futuram.*

3 *Alia etiam causæ ponuntur pro diuortio.*

An possit fieri diuortium, etiam ob alia crimina?

1 DIC Quòd sic, vt si alter coniugum fiat hæreticus, vel scismaticus, etiam si non sit periculum auersionis. cap. vlt. de conuer. in fide. & c. quæsiui de diuor. Imò si crimen hæresis sit manifestum, non requiriur sententia Iudicis, secus si est occultum ad euitanda scandala, nisi periculum esset in mora. Sylu. verb. diuor. q. 10. Sed Couar. absolute tenet posse fieri in vtroque casu diuortium, non expectata Iudicis sententia.

Hoc tamen diuortium non erit perpetuum, vt in fornicatione, sed cessabit reconciliato marito hæretico, tenetur vxor ad illum redire, nisi interim facta esset Religiosa. Sylu. loc. cit.

Nec tenetur redire, quando separatio fuit facta sententia Iudicis Ecclesiastici. c. de illa. de diuor. Couar. lo.cit. sed aliter sentit Sotus. Maritus autem hæreticus factus Catholicus, nõ potest ingredi Religionem, inuita vxore catholica.

2 Diuortium etiam potest fieri ob nimiam seuitiam mariti præsentem, & futuram. c. ex transmissa de restitut. spoliat. & cap. literas. eod. tit. & in hoc casu ad impediendam separationem, potest maritus idoneè cauere, quod bene tractabit vxorem in futurum; sin aliter tenetur eam alere in domo aliena. D. Anton.

ton. 3. p. titt. 1. c. 21. §. 7. Nauar. c. 22. Sylu. verb. diuor. q. 7. Idem dic, in marito furioso, quando imminet periculum vxori.

Diuortium etiam potest fieri absque crimine fornicationis, si alter coniugum sit infectus aliquo vitio, vt furto, & simili, & conatur alterum ad idem trahere. Nauar. & alij, lo. cit.

Idem dic, quando vir prouocat vxorem ad vitium contra naturam. 32. q. 7.

Separatio tandem potest fieri quo ad habitationem sine vllo crimine præcedente, & est, quando vterq; consentit, & vterq; Religionem ingreditur, vel si alter remaneat in sæculo, sit sine periculo incontinentiæ, de consensu Episcopi, bene consideratis qualitatibus personarum. 27. q. 2. c. si vir, & vxor. & cap. vxor. & c. cum sis. & c. vxoratus. de conuer coniug.

De redditione debiti matrimonialis, & petitione.

QVAESITVM XXXXII.

SVMMARIVM

1 *Debitum matrimoniale quid sit, traditur, & explicatur.*
2 *Hoc debitum omni tempore petitum, debet reddi.*
3 *Possunt excusari coniuges à redditione debiti aliquibus de causis, vt explicatur.*

Quid est debitum matrimoniale?

1 DIC. Quod est carnalis copulæ redditio, quam coniuges vtriq; sibi debent adinuicem sub pæna peccati mortalis, dummodo legitimè petatur, & ex natura sua ex tali actu generatio non impediatur, & ratio est, quia in contractu matrimonij translata est in alterutrum mutua potestas corporis, & iniustitiam committeret, qui alteri vsum potestatis negaret, ac si alteri extraneo extra matrimonium sui copiam faceret. Hinc 1. ad

ad Corinth. 7. vir vxori debitum reddat, & vxor viro.

Et in omnibus temporibus debet reddi hoc debitum, siue expresse petatur, vt nutu, vel alijs signis id significantibus, etiã festis, & temporibus ieiuniorum. D. Anton. 3.p. tit. 1. c. 20. art. 2. Nauar. c. 16. num. 24. Et est de consilio, quod antiqui aliqui Canones videbantur prohibere, vel dicas contraria consuetudine esse sublatos.

3 Possent tamen excusari coniuges nõn reddentes debitum, primo, si non petatur loco debito, sed in publico, vel sacro. Nauar. vbi supra, Caiet. verb. matrimonium. §. matrim. peccata. Secundo, si peteretur tempore indebito, vt ex redditione alter coniugum probabiliter incurreret periculum mortis, vel infirmitatis, aut abortus.

Tertio, si peteretur ante duos menses, post matrimonium contractum, qui dantur vtrique ad deliberandum de ingressu Religionis. c. ex publico, de conuer. coniug,

Excusaretur etiam mulier,& vir quãdo probabiliter ex redditione debiti sequeretur infectio alterius coniugis. Idem dic, de infecto morbo, vt dicunt Gallico, & ratio est, quia regulariter non tenetur coniux, cum tàm graui dãno propriæ salutis, reddere debitũ,nam prima charitas ordinatur à prima persona. Nauar. vbi supra.

Sed de redditione debiti marito leproso, dic, quod regulariter tenetur. c. 2. §. vlt. de coniug. leprosorum. & D. Thõ. 4. sent.& alij communiter,nisi probabiliter sequeretur infectio, vt dictum est.

Tempore menstrui esset mortale petere, & reddere ob periculum, quod imminet proli, quia sæpè leprosa generatur, aut clauda,vel cæca,aut aliàs defectosa, & ob periculum ,etiã quod ipsa coniux subire posset. Scot. Riccard. & Bonauen. 4. sent. d. 32, Alij dicunt petere esse veniale, & reddere non esse nec veniale in dicto casu. D. Thom. 4. dist, 32. art. 2. qu. 3. Sot. q. 1. art. 2. Nauar. c. 16. num. 26. & hæc est bona opinio.

Tempore puerperij ante purificationem non est licitum petere, & reddere debitum. Sot. 4. sent. d. 38. q. 1. art. 2. Riccard.

card. art. 4. q. 1. Nauar. c. 26. num. 27. Et c. ab eius d. 50. vel est intelligendus de consilio, & honestate, esse abstinendum tempore puerperij, vel dicas esse abrogatum.

De redditione, vel petitione debiti post emissum votum.

QVAESITVM XXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens matrimonium post emissum votum castitatis, peccat mortaliter.*

2 *Qui ita contraxit, quoties petit debitum, toties peccat peccato sacrilegij.*

3 *Qui emisso voto castitatis contraxit matrimonium non animo continuandi, sed animo ingrediendi Religionem, peccat mortaliter.*

An post emissum votum castitatis quis contrahit matrimonium, peccet mortaliter.

1 DIC. Quod sic. c. veri. & rursus. de conuer. coniug. & licet matrimonium teneat, non potest petere debitum. c. quidem. & c. placet. de conuer. coniug.

2 Imò, qui contrauenit voto contrahendo matrimoniũ, quoties petit debitum, toties peccat peccato sacrilegij, quia obligatio voti obligat semper ad ipsius obseruationem, Gloss. in cap. agat 27. d. Sylu. verb. matrimonium. 1. q. 5. num. 9. Nauar. c. 26. num. 30. licet Hostien. & Card. in c. rursum, qui Clerici teneant tantummodo peccare primâ vice. Idem Armill. v. matrim. 3. imped. 5. nu. 3. sed prima opinio est probabilior. Sed nota, quod soluto matrimonio, qui vouit, tenetur obseruare castitatem, nec potest amplius contrahere.

3 Et qui emisso voto castitatis matrimonium contraxit, non animo continuandi, sed animo ingrediendi Religionem, peccat morta-

mortaliter, quia facit iniuriam alteri coniugi,& contra prohibitionem Canonum. Sylu. & Nauar. lo. cit. Nota hic,quod votum simplex Fratellorum Societatis Iesu post duos annos impedit, & dirimit matrimonium.

Et hic nota eum, qui emisso voto castitatis contrahit matrimonium non peccare mortaliter prima vice reddendo debitū. Sot. dist. 48. q. 2. art. 1. & alij. Nec tenetur ingredi Religionem ad obseruandum votum. Sot. vbi sopra. q. 2. art. 1. licet alij, & Molina. teneant, quod sic. Nau. c. 22. nu. 8. D. Tho. 4. sent. d. 36. Sylu. verb. matrimonium. 5.q.5. Et ratio Nau. est, quia omne votum debet persolui oblata opportunitate, quæ opportunitas adest ante matrimonium consumatū, & qui consumaret spernendo opportunitatem, peccaret mortaliter, sed prima opinio est benignior, sed de vigore est verior secunda opinio.

Hinc sequitur tam in petendo, quam in reddēdo, qui vouit non contrahere, & contraxit, potest, & tenetur reddere debitum alteri petenti, quæ non nouit. Palud.d.38. q. 3. art. 1.

QVAESITVM XXXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Non potest alter coniugum vouere non petere debitum.*
2 *Si alter coniugum dedit potestatem alteri vouendi castitatem, non potest reuocare votum castitatis.*

An post contractum matrimonium posset alter cōiugum vouere non petere debitum eo inscio?

1 DIC. Quod non, quia esset in præiudicium alterius. D. Thom. 4. dist. 34. art. 1. ad tertium, alij dicunt, posse, quia est de re licita, quæ pertinet ad proprium vsum, cui quisque cedere potest. D. Bonauent. & alij. dist. 33. art. 19. q. 8. D. Anton. 3. p. tit. 3. cap. 2. S. 2. Sed non vouens non priuatur

tur jure suo non petendi, sed si ipse etiam consentiret, vt alter absolutè voueat non potest petere D. Anton. 3.p.tit. 1. c.22. §. Nauar. c. 26. num. 31.

2 Et si alter coniugum dedisset licentiam alteri vouendi castitatem post factum non potest reuocare propria authoritate vouentem ad reddendū debitum, sed iudicio superioris ex iusta causa potest dispensari. D. Anton. loc. cit. & D. Thom.

Et qui dedit licentiam alteri vouendi, si post votum emissum petat debitum ab altero coniuge, peccat. Nau. c.23. num. 31. Couar 2. p. c. 2. §. 1. num. 6.

Et cum vterque vouisset castitatem neuter posset petere debitum. Nauar. & D. Anton. loc. cit. Et sciatur non licere vouere solemniter, vt per professionem, vel per susceptionem Ordinis, & peccare, qui sic faceret, nam requiritur consensus alterius coniugis, vel ratihabitio post factum, hoc post consumatum matrimonium, dummodo altera coniux etiam ingrediatur Religionem, vel in sæculo remaneat, non sit suspecta de incontinentia c. 1. c. vxoratus. & cap. significasti de conuer. coniug.

QVAESITVM XXXXV.

SVMMARIVM

1 *De iure ordinario potestas dispensandi in voto residet in Summo Pontifice, quando autem non est facilis aditus ad ipsum potest Episcopus dispensare.*

2 *Maritus professus in* Religione *inuita vxore, potest ab ea reuocari, qui mortua vxore, non tenetur iterum intrare Religionem.*

3 *Vouens Religionem ingredi, si contrahat matrimonium, peccat mortaliter, & prima tantum vice peccat petendo debitum.*

Quis potest dispensare super voto castitatis ante matrimonium?

DIC.

1 DIC. Hanc dispensationem de iure ordinario pertinere ad Summum Pontificem, sed quando non patet facilis aditus ad Summum Pontificem, vel esset probabile periculum in mora ob carnis incontinentiam, vel ob sexus fragilitatem quia mulier, posset Episcopus dispensare. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 8. Sylu. debitum. q. 9. Nauar. loc. cit.

2 Et hic nota maritum, qui professus est Religionem inscia, vel inuita vxore posse ab ea reuocari, & illum teneri redire ad vxorem, & illi reddere debitum, licet petere non posset. cap. verius. c. accedens de conuer. coniug. & in hoc casu mortua vxore non tenetur maritus redire ad monasterium, & ratio est, quia professio sine licentia vxoris fuit nulla, sed non potest amplius contrahere obstāte sibi simplici voto castitatis, quod remansit in vim professionis inualide in voto sollemni, quia illud facere potuit, etiam sine præiudicio alterius. c. quidam. de conuer. coniug.

Vxor etiam quæ credens virum esse mortuum professa est Religionem, redeunte eo, tenetur ad illum redire, sed non potest petere debitum. Glos. in c. placet de conuer coniug.

3 Ita etiam, qui vouit ingredi Religionem, & in illa permanere, si postea contraxit matrimonium peccat contrahendo, & peccat prima vice petendo, vel reddēdo debitum, & ratio est, quia fecit se impotentem ad amplius obseruandum votum, quod seruare posset iterum ingrediendo Religionem ante consumatum matrimonium, & post primum actum carnalem, potest etiam reddere debitum, quia votum ingrediendi, & permanendi in Religione non includit votum castitatis formaliter, quia potest redire ad sæculum, licet peccet, & contrahere. Caiet. verb. matrimonium. & Secunda Secundæ qu. 88. art. 3. Sot. d. 38. qu. 2. art. 1. Nauar. c. 17. num. 47.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.
Si quis affinis, si forte coire nequibis
Hæc facienda vetant, connubia facta retractant,

Adde his, quod impedit, & dirimit ebrietas, infamia, furor, & simil.

Ecclesiæ vetitum, & tempus feriatum significat prohibitionē quę potest esse à iure, vel ab homine, & ab homine esset, quādo ordinarius loci suspenderet aliquod matrimonium. cap. 1. de matrim. contract. contra interdict. Eccles. & cap. cum inhibitio de clandest. desponſ. & ibi Gloſſ. & ſcribentes.

4 Prohibitio iuris, ſiue eccleſiæ vetitum continet octo impedimenta, in quibus prohibetur contrahi.

Primum eſt inceſtus cum conſanguinea, vel affine ex parte fratris conſobrini, & aliorum 25. q. 2. cap. inceſtus.

Secundum eſt raptus propriæ ſponſæ. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. decernit.

Tertium eſt vxoricidium. c. interfectores. & c. admonere 33. q. 2. quod procedit, etiam ſi vxoricidium ſit commiſſum crimine adulterij.

Quartum eſt Presbytericidium, ideſt occiſio Presbyteri, & Clerici. c. 2. de pænit & remiſſ.

Quintum eſt leuatio filij vxoris in baptiſmo, nam non poteſt contrahere cum illa. Sed hoc eſt etiam dirimens.

Sextum tenere filium vxoris in Cathechiſmo. c. per cognat. & ſpiritu.

Septimum contrahere ſponſalia cum aliena muliere. c. ſi inter de ſponſal.

Octauum votum caſtitatis, & Religionis. c. rurſus. qui Clerici. Nauar. c. 22. num. 61. Caiet. verb. matrimonium.

Sed notandum hæc impedimenta non impedire, vbi non ſunt in viridi obſeruantia, nam vbi non obſeruantur, videntur ablata per contrariam conſuetudinem, & Sanctam Matrem Eccleſiam diſpenſaſſe.

6 Sed vbi sunt in viridi obseruantia, Episcopus potest dispensare. Caiet. verb. matrimonium. Sed non posset Episcopus dispensare, vt qui contraxit sponsalia de futuro cum vna, vt contrahat cũ altera, nisi illa consentiat, de cuius iure agitur. P. Maiurs de impedimentis matrimonij.

Neque posset Episcopus dispensare in voto castitatis, & Religionis, sed oportet adire Summum Pontificem, sed posset Episcopus, si votum esset de non ducendo vxorem.

6 Tempus feriatum. Intelligitur de eo tempore, quo interdicuntur nuptiæ, & ratio est, vt liberius Deo eo tempore seruiatur, & vt purgatius quis accedat, & inueniatur ad futura festa.

Tempus hoc de iure nouissimo est à prima Dominica Aduẽtus, vsque ad festum Epiphaniæ inclusiuè, & à primo die cinerum, vsque ad octauã Dominicæ Resurrectionis. Conc. Trid. sess. 24. in c. ab Aduentu.

Et aduertat Parochus in his temporibus prohibitis non esse prohibitum contrahere per verba de præsenti coram Parocho, & testibus in facie Ecclesiæ, Nau. c. 27. num. 71. Caiet. verb. nuptia. pecca.

Sed est prohibita benedictio sollemnis in Ecclesia sponsi, & sponsæ, traductio vxoris in domum viri, & celebritas nuptiarum cum conuiuijs, & musicis, cãtationibus, si contrafaciat peccatur mortaliter, nec potest Episcopus dispensare, quia non est supra Canones. Glos. in c. cum dilectus. de electione: posset tamen Episcopus dispensare ex vrgenti causa, dummodo non fiat cum sollemnitate, & populi frequentia. Sot. 4. dist. 38. q. 1. art. 2. Card. in c. Capella. de feirjs. Henriquez de Boctis de Synodo Episcoporum.

Est etiam raptus impedimentum dirimens, ex Conc. Trid. & dicitur raptus, quando inuito parente, vel custode, vel domino Virginis rapitur ipsa, etiam si ipsa consentiat, quia fit iniuria parenti, vel Domino, &c.

De impedimentis impedientibus, & dirimentibus matrimonium.

QVAESITVM XXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Erroris impedimentum duplex est, in substantialibus, & in accidentalibus, & explicatur.*

Quid est impedimentum Erroris, & quotuplex?

DIC. Quòd impedimentum erroris est, quando aliud pro alio extimatur. Glos. in c. vnico. 29. qu. 1. Et hic error in matrimonio, si contingat in substantialibus, puta in persona impedit, & dirimit defectu ætatis, vt si quis putans conrrahere cum Lucretia, & cum illa consentiens, inuenit aliam suppositam, puta Annam, matrimonium est nullum, etiam sequuta copula, sed per subsequentem consensum potest confirmari. Abb. in c. 7. de coniug. ser. &c d. c. vnico. 29. q. 1.

Si verò error est in accidentalibus, quando est error fortunæ, vt cum quis consentit cum Beatrice credens esse diuitem, comperit illam pauperem, hic error non tollit matrimonium. Abb. loc. cit. Iason. in l. pacta. S. nouissima. num. 13. de pactis.

Ita etiam non tollit matrimonium error qualitatis, vt credens contrahere cum nobili, inuenit ignobilem, credens sanam inuenit eam infirmam, credens virginem, inuenit corruptam, & simil. accidentalia. d. c. vnico. Sot. 3. d. 30. q. 1. art. 1.

De impedimento conditionis

QVAESITVM XXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Error conditionis facit matrimonium nullum, sed si fiat scienter, est validum.*

Quid est error conditionis?

1 DIC. Quod error conditionis est, quando quis contraxit cum aliqua credens esse liberam, si postea comperit esse seruam, matrimonium est nullum, & dissoluitur. c. vlt. de cõiug. ser. & in d. c. vnico. 29. q. 1. & ratio est, quia cum serua non potest habere quis indiuiduam vitæ consuetudinem, quæ est causa finalis matrimonij, nec cohabitare, nec petere, & reddere debitum. c. 22. num. 32.

Sed si scienter liber cum serua contraxisset matrimonium, esset validum de Iure Canonico. c. 1. & 2. de coniug. ser. licet de iure ciuili aliter sit, sed in hoc casu est attendendum Ius Canonicum, sic etiam valet matrimonium contractum inter seruũ, & seruam. d. c. 1. de coniug. seru. & peccat mortaliter dominus prohibens seruum, vel seruam contrahere matrimonium. D. Thom. in additione ad tertiam p. q. 52. art. 1.

Et si quis ingenuus per errorem contraxisset cum libera, vel existens ipse legitimus contraxisset cum spuria, & è conuerso esset matrimonium validum, quia hi errores sunt qualitatis, & consequenter in accidentalibus, quæ matrimonium non vitiant Sylu. verb. matrimoniumi 8. num. 10.

Sed aduertat Parochus, quod conditio hic sumitur alio modo quam in consensu matrimonij sub conditione, de quo abundè supra dictum est, quam hic sumitur.

De impedimento Voti.

QVAESITVM XXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Votum est duplex, quoddam est simplex, & hoc tantum impedit matrimonium, quoddam sollemne, & hoc, vel per professionem, vel per susceptionem Ordinis, & hoc dirimit, & impedit.*

Quid

Quid est Votum, & quotuplex?

1 PRo declaratione huius impedimenti sciatur, quod duplex est votum, nempe simplex, quod tantum impedit matrimonium, & sollemne, quod impedit, & dirimit, idest, dissoluit vel dissolui facit, & hoc est duplex, vel per susceptionem ordinis sacri, cui ex constitutione Ecclesiæ annexum est votum sollemne castitatis, vel per professionem Religionis approbatæ, & hæc est duplex, tacita, & expressa; tacita est, quæ fit post lapsum anni. c. 1. de reg. iur. in 6. expressa verò est, quæ fit etiam post annum. sed quibusdam sollemnitatibus, & publicè coram Superiore.

Igitur qui, vel quæ professionem emisit in Religione approbata, non potest contrahere, & contractũ matrimoniũ, est nullum. c. vnico. de voto. in 6. Imò hi contrahentes essent excommunicati. Clemen. 1. de consang. & affinit.

In Clericis verò secularibus votum sollemne castitatis, & annexum ordini sacro, & ideo est necessè, vt expressè, seu tacitè promittant castitatem, vt est in Religiosis. d. c. vnico. in 6. & quod dictum est de Religioso professo intelligas, & de moniali professa in Religione approbata.

QVAESITVM L.

SVMMARIVM.

1 *Monialis per vim professa, potest in foro conscientiæ contrahere matrimonium, sed in foro exteriori, debet petere dispensationem.*

Quid si monialis esset professa per vim; & metum, an egrediens, & contrahens matrimonium, contraheret valide?

1 DIC. Quod sic in foro conscientiæ, quia professio per vim non est professio, & ideo secura in foro conscientiæ.

Sed in foro exteriori deberet petere dispensationem à Summo Pontifice, etiam expresso nomine,& petere declarari nullã eius professionem, & sic contrahere, aliàs non bene faceret, & orirentur scandala. Couar. c. statuimus. 19. q. 1. num. 75.

QVAESITVM LI.

SVMMARIVM.

1 *Clericus in Sacris, vel Religiosus professus ducens vxorem in partibus, vbi non est notus, etiamsi filios procreasset, potest absolui virtute Iubilæi, vel alia Superioris facultate, & à peccatis, & ab excommunicatione, non tamen potest retineri vxorem, quæ libera est, vt alteri nubat.*

2 *Matrimonium consumatum, si præcedat professionem alterius coniugis, non tenet professio.*

3 *Post matrimonium ratum non consumatum, potest alter coniugum ingredi Religionem, non tamen suscipere sacros Ordines.*

Quid faciendum à Confessore, si quis Clericus in sacris constitutus secularis, seu regularis professus in partibus, vbi non est notus, vxorem duceret, & filios, ex ea procreasset, & postea confiteretur, & peteret absolutionem?

1 DIC. Hunc pænitentem posse absolui virtute Iubilæi, vel alia Superioris facultate, & à peccatis, & ab excommunicatione, sed non potest permanere cum illa muliere, quia matrimonium fuit nullum, illa verò, habita fide de hoc à Parocho, poterit alteri nubere, sed Parochus debet in scriptis habere fidem ab ipso pænitente, quæ est in hoc necessaria, illum esse in sacris, vel professum in Religione, & quod intendit redire ad Religionem, vel ad suum ordinarium, & sic discedere poterit.

At

2 At verò cum matrimonium carnali copula consumatum præcessit, & deinde votum sollemne sequatur, tunc votum non tenet, & vouens committit sacrilegium, & tenetur redire ad vxorem,& si mulier credens maritum ab hostibus captum, professa est in Monasterio, si ille redierit, tenetur redire ad virum c. placet. de conuer. coniug.& hæc mulier non peccauit, si mota est ad ingrediendum monasterium probabili causa.

Et hic sciatur post contractum matrimonium, etiam inuito altero coniuge ex causa adulterij posse aliquem ingredi monasterium, vel suscipere ordines sacros. c. Agatosa. 25 qu. 2. Abb. in c. cum sis. & in c. constitutus. de conuer. coniug.

3 Sed post matrimonium ratum tantum, vt dictum est supra vnicuique coniugum licet ingredi monasterium, non tamen suscipere ordines sacros, nam matrimonium ratum solum dirimitur per professionem in Religione approbata. c. 2. de conuer. coniug.

De Voto simplici.

QVAESITVM LII.

SVMMARIVM.

1 *Votum simplex irritat matrimonium in Religiosis Societatis IESV, ex constitutione Gregorij XIII.*

2 *Votum castitatis,& Religionis semper est simplex, nisi per professionem declaretur.*

3 *Votum simplex castitatis emittens, non potest petere debitum, si contrahat sine Episcopi dispensatione.*

An votum simplex irritet aliquando marimonium?

DIC-

1 DIC. Quod ſic in Religioſis ſanctiſſimæ, & mundo opportunæ Societatis IESV, ex conſtitutione Gregorij XIII. in qua conſtituitur poſt biennium nouitiatus, & poſt comiſſa tria vota ſimplicia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, eſſe verè Religioſos, etiam ante profeſſionem, & ſi abſque facultate Superioris à Societate diſcederent, eſſent verè Apoſtatæ, & omninò inhabiles ad contrahendum matrimonium. Nauar. de reg. com. 1. num. 19. & com. 3. num. 22.

2 Et hic nota, quod qui emiſit votum caſtitatis, vel Religionis, exceptis patribus dictæ Societatis, ſemper erit ſimplex, niſi declaretur ſollemne per profeſſionem in Religione approbata, vel per ſuſceptionem ordinis ſacri.

3 Sed qui ante matrimonium vouiſſet caſtitatem, & deinde contraheret, non poſſet petere debitum ſine Epiſcopali diſpenſatione, ſed qui vouiſſet Religionem, poſſet petere ſine Epiſcopali diſpenſatione.

4 Sed qui vouiſſet Religionem poſſet petere debitum, & reddere, & ſoluto matrimonio vterque teneretur ſeruare votum prius factum. Franc. in c. vnicô. de voto. in 6. & ibi Ioan. Andreas. Sôt. 4. ſent. d. 38. q. 1. art. 1. & 2.

Dominus Ioannes Andreas Caſtellanus Bononienſis, nunc Illuſtriſſimus, & Reuerendiſsimus Secretarius Sacræ Conſultæ, vt eſt eminentis ingenij, Doctor optimus, Legiſta, & Canoniſta, ſed in praxi maximè profeſſus, doctum ſuper his aliquando mecum habuit diſcurſum. Huius viri in me benignitati plurimum debere fateor, vt alijs familiæ Caſtellanæ, nempe Camillo Caſtellano, etiam Bononienſi, à quo tunc Iudice Fabricæ Baſilicæ S. Petri ſententiam obtinui pro Eccleſia mea Parochiali S. Petri de Traſeris. Camillus etiam Caſtellanus Farenſis, qui fuit Auditor S. Caroli propoſuit me Auditorem, Maximiliano de Palumbaria Archiepiſcopo Beneuentano. Rainuccius Caſtellanus Picænus propoſuit me Auditorem Pompeio Cardinali Arragonio, quibus inſeruiſſe me per plures annos vſque ad eorum obitum, meritò glorior nunc etiam, vt Auditor, & Viſitator inſeruire. Illuſtriſsimo, & Reuerendiſsimo D. Alexandro

de

de Sangro Patriachæ Alexandrino Archiepiscopo Beneuentano, quem Deus præsulem nostrum Pastoralium virtutum laude Celeberrimum diu conseruet fœlicem, & incolumem.

QVÆSITVM LIII.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium quod contraherent milites Sancti Ioannis Hierosolimitani est inualidum.*

2 *De tertiarijs S. Dom. & S. Francisci. Et similiter de illis, qui simplex votum castitatis emittunt, dic, matrimonium esse validum.*

An esset validum matrimonium, quod de facto cõtraherent milites S. Ioannis Hyerosolimitani?

1 DIC. quod nõ, quia emittunt solemnem professionem & sunt verè religiosi.

2 Dic autem non esse inualidum matrimonium, quod contraherent tertiarij ordinis S. Francisci, aut S. Dominici, quia non sunt propriè religiosi, nam non emittunt tria illa vota substantialia religiosorum. D. Tho. Secunda Secundæ qu. 136. art. 4. ad 3. Sil. matri. 8. q. 5. Nauar. loc. cit. nu. 9. nu. 12.

Idem dic de alijs, qui solum emittunt votum permanentiæ in aliquo monasterio, & etiam obedientiæ, sed nullum habent votum paupertatis, sed castitatis simplex tantum.

De impedimento cognationis.

QVAESITVM LIV.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio est triplex; Spiritualis Carnalis, & legalis.*

3 *Spiritualis olim erat triplex; paternitatis, compaternitatis, & fraternitatis*

4 *In-*

3 *Post Concilium Tridentinum extenditur in paternitatem, & compaternitatem.*

4 *Inter quos hæc cognatio contrahitur, & conditiones, quando contrahuntur, vel non contrahuntur, explicantur.*

Quotuplex est cognatio?

1 DIC. quod est triplex, spiritualis, carnalis, & legalis, spiritualis contrahitur in sacramento Baptismi, & Confirmationis, & olim erat triplex nempe paternitatis, compaternitatis, 2 & fraternitatis, 30.q.1.c.de eo, &c.noua, & cap. quamuis de cognat.spirit.in 6.& c.1.de cognat.spirit.in 6.& c. Mart.de cognat.spirit.

3 Sed post Concil.Trid hæc cognatio tantùm extenditur in paternitatem, & compaternitatem, & sic contrahitur inter baptizantem, & baptizatum; confirmantem, & confirmatum, & inter tenentem in baptismo, aut in confirmatione, & ipsum baptizatum, & confirmatum, inter patrem, & matrem baptizati, vel cõ- 4 firmati cum baptizante, aut confirmante, & suscipiente ipsum baptizatum, vel confirmatum Sess.224.c.2. de refor. matr.

Sed nota hanc cognationem, posse esse nullam ex aliquo defectu essentiali, quando sacramentum non fuerit validum.

Et ad contrahendam dictam cognationem sacramento valido, necesse est, vt compatres tangãt baptizatum, vel cõfirmatum, vt moris est complectendo, brachijs, vel tenendo, nam si non tangerent, etiã si respondeant, nulla contrahitur cognatio spiritualis. D.Tho.3.par. tit.1.c.15.S.9.

Et in baptismo, in casu necessitatis contrahitur hæc eadem cognatio, etiam si domi baptizetur, aut vbiuis, si verò postea adhibeantur sollemnitates, & supplebuntur supplẽda per Cathechysmum oritur etiam cognatio, quæ tamen non dirimit, vt dicitur de alia cognatione.

Et hanc cognationem spiritualem, omnes tangentes baptizãdum quando per Parochum, aut alium baptizantem, non essent designati, contraherent, si verò sunt designati, vt qui fuerunt nominati, per parentes pueri, & quos Parochus designauit inter

hos

hos tantùm contrahitur dicta affinitas, Concil. Trid. Sess. 24. c. 2. de refor. matri. & cap. vlt. de cogna. spir. in 6.

Antiquitus, si multi tetigissent omnes contrahebant, quod modò sublatum est, nam debet esse vnus, vel vna, & ad summũ duo, vir, & fœmina, quia ars imitatur naturam, vt suo loco dictum est. Nec posset Episcopus dispensare, vt susciperetur à duabus masculis, vel duabus feminis, vt ex declaratione Sacræ Congregationis Concilij.

Contrahit eandem cognationem pater si in casu necessitatis, vel ex ignorantia tenet proprium filium, vel baptizet, etiam si ignorantia sit iuris, vel facti inculpabilis, sed non impeditur à petitione debiti, vel redditione, secus si ex malitia, vel ignorantia culpabili, non posset enim petere, sed reddere teneretur, c. si vir de cognat. spirit. Nauar. c. 16. nu. 342. & c. 22. nu. 40.

Sed si pater in necessitate baptizaret filium ex fornicatione, non potest cum matre contrahere sine dispensatione, obstante sibi compaternitate. Nauar. c. 22. nu. 4. & c. 16. nu. 34.

QVAESITVM LV.

SVMMARIVM

1 *Hæc cognatio non contrahitur per procuratorem.*

An hæc cognatio contrahatur per procuratorem?

1 DIC. Quod non cum principali mandante, sed cum ipso procuratore, si implicitè, vel explicitè habuit intentionẽ in eius persona propria, qui facit actum personalem tangendi, nam ea, quæ adhærent personæ non possũt demandari. c. aqua de conse. Eccles. Sil. matrim. 8. nu. 8. & alij Bar. & Iason in leg. gallus, §. fortunates. Vide Sanch. disput. 19. sed extat declaratio Sacræ Congregat. Concil. quod qui leuat, aut tenet procuratorio nomine, nullam contrahit cognationem spiritualem sibi, sed mandanti.

Sed si procurator hoc non intendebat, neuter contrahit, &

hæc

hæc est communis opinio Pater Marius de cognat. spirit.

Aliqui dicunt contrarium seruari de consuetudine inter magnos Principes, & ita fuisse declaratum à Sacra Congregatione Concilij (quam non vidi) cui standum est.

Et hic scias curiosum dubium, quod si adhuc viueret aliquis qui ante Concil. Trid. contraxisset, modo quò supra hanc cognationem spiritualem non impediretur à contrahendo matrimonium, & ita fuisse declaratum viuæ vocis oraculo à Pio V. testatur Pater Marius loco cit. quæ declaratio, dicitur registrata in literis Cancellariæ. Illustrissimus, & Excellentissimus Don Ioannes Dauolos de Aragonia, Dominus meus singularis, vt est Heroicis, & Christianis virtutibus cæteris Regni proceribus exemplar, ita excellentissimi, & perspicacissimi ingenij quæsiuit à me super his aliquando, & responsionem excepit hũc diù conseruet incolumen Deus, cum Illustrissima D. Andriana de Sangro coniuge lectissima, & pijssima fœmina.

Et aduertantur circa hanc cognationem contrahendam eum qui tenet in fonte, vel è fonte leuat, contrahere, hinc qui ab illo postea manibus tenentis susciperet, non contraheret, sed si ambo tenerent in fonte ambo contraherent, & hoc sequitur, quando non fuerunt designati, sed quando fuerunt designati per errorem ambo contrahunt, & administrans est puniendus arbitrio Ordinarij. Contrahit etiam vltra eum, qui tenuit ipsum baptizatum, eum etiam, qui statim accipiat de manibus sacerdotis baptizantis, siue tenuit in aliquo vase, siue alio modo, etiam si non tangat carnem, & tactus, siuè sit in capite, siuè in alia parte personæ. A qua cognatione excluduntur infideles, etiam si intelligerent baptizando, facere, quod facit Ecclesia de conse. d. 4.

Hanc cognationem contrahit quis, etiam si per errorem tenuit in baptismate, vel confirmatione filium pauperis, quem credebat filium nobilis, & ratio est, quia tenens in hoc habuit intentionem implicitè faciendi, quod facit Ecclesia Abb. in cap. veniens de cognat. spirit.

Secus esset, quando ille non habuerit intentionem contra-

hendi

hendi hanc cognationem, nisi cum nobili, quia tunc non contrahit quo ad Deum, sed quo ad Ecclesiam puniretur peccans contra hanc cognationem, vel contrahens, Abb. in c. ex his de cognat. spirit. P. Marius loc. cit. Et alij; & ratio istorum est, quia actus agentium non operantur vltra eorum intentionem l. non omnis ff. si certum pet. l. 3. §. vlt. de act. & obligat. Ioannes Baptista Phylippo I. C. Beneuentanus, & causarum acerrimus defensor, doctissimè nuper consuluit in casu sibi in hac materia proposito, cuius eminens ingenium satis laudaui. Est hic diligens imitator virtutum Roberti de Ianuario Patrui sui I. C. ætatis suæ clari, à quo non degenerat Franciscus eius filius Patricius Beneuentanus, & Petrus de Phylippo Ioannis Baptistæ frater causarum defensor in Curia Romana.

Scias etiam concubinam si baptizauit ex necessitate, vel tenuit eius filium in fonte ex concubina susceptum, non posse contrahere ob contractam cognationem, cum concubina, vt supra etiam dictum est, id si post contractum matrimonium inter eos, sed accideret, nulla huiusmodi cognatio contraheretur, 30. qu. 1. c. ad limina. Nota hic obiter quod quis sit ciuis originarius quoad spiritualia, & temporalia loci, in quo, cessante fraude, baptizatur, Gonsalez ad reg. 8. glos. 118. referente Gratiano discep. c. 76. 16. & 147.

De cognatione carnali.

QVAESITVM LVI.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio carnalis definitur, & explicatur.*
2 *Matrimonium prohibetur vsque ad quartum gradum.*
3 *Linea duplex quædam masculina, quædam fœminina.*
4 *Linea quædam recta, quædam transuersalis.*

Quid

Quid est cognatio carnalis?

1 DIC. Quod est vinculum personarum descendentium de proprio gradu carnali, propagatione contractum. Couar. de sponſ. 2. p. c. 6. §. 5. vel est vinculum personale ab eodem stipite propinquo descendens.

2 Et propter hanc cognationem matrimonium prohibetur vſque ad quartum gradum inclusiuè à primo stipite, qui non numeratur in linea cognationis, & linea, quæ est series, siue collectio personarum, quæ iure sanguinis coniuguntur, dicitur à filo lini, in quo configuntur pater nostri, vnum post alium, quia per eum ordinatè proceditur ad inueniendum gradum, qui quæritur.

3 Hæc linea dicitur masculina, quæ a masculo venit, & fęminimina, quæ à fęmina, vnde qui à maribus descendunt dicuntur agnati, & qui à fæminis dicuntur cognati, vt P. Marius, & illa distantia, quæ est ab vna persona ad alteram, dicitur gradus, similitudine à scala sumpta.

4 Hæc linea, quatenus est patris, vel matris in filios, & alios ab eis descendentes vocatur linea recta, & quatenus est ad transuersales inter fratres, & sorores, dicitur linea collateralis, & transuersalis, qui à latere patris positi sunt, sic inter filios fratrum, qui dicuntur consobrini, & inter filios, & sorores consobrinorum. In linea recta durat prohibitio in infinitum contrahendi, secundum aliquos, sed alij dicunt, quòd non.

Et gradus in prædictis linejs recta, & transuersalis numerantur hoc modo, in linea recta à primo stipite, qui non connumeratur, tot sunt gradus, quot numerantur personæ, dempta prima.

Sed in linea transuersali quoto gradu personæ distant à primo stipite, tot gradibus distant inter se. Exemplum in linea recta. Vincentius Raguccius genuit Ioannem, filius Ioannis Ioannes Dominicus est consanguineus in secundo gradu cum Ioanne, & Ioannes in primo, & sic numera quot gradus vis in

hac

hac linea recta. Exemplum in linea transuersali. Vincentius genuit Ioannem,& Antonellum filij Ioannis, & filij Antonelli sunt inter se in secundo gradu linea trasuersali, quia secundo gradu distant à primo stipite,& sic in vlterioribus gradibus poterit dignosci gradus, qui quæritur in linea transuersali.

Sed notandum,quòd aliquando linea est inæqualis, & fit hoc,vt quoto gradu remotior distat à primo stipite, tot distāt inter se, quoniam computatio semper facienda est à remotiori gradu.c.vir,quia de consangui.affinit,& sic de iure communi.

Sed ex constitutionibus Clementis xI. & Gregorij xI. Sūmorū Pontficū mandatū est in linea collaterali inæquali, esse exprimendum pro obtinendis dispensationibus,vtrumque gradum propinquiorem scilicet,& remotiorem,& alias,vt in dictis constitutionibus, sed constitutio Pij V.mandat,vt vterque gradus coram Sūmo Pontifice exprimatur,alias subreptitia sit obtenta dispensatio,& matrimonium inde sequutum inualidum, Pius V. reuocata constitutione Pij IV. mandauit obseruari in hoc ius commune, & vt in porrigenda supplicatione sufficiat,si gradus remotior exprimatur, & gradum propinquiorem satis sit exprimere in literis declaratorijs,& bullis, & in casu contrarij non annulletur matrimonium contractum, sed contrahendū P.Marius de impedi.matri.

QVAESITVM LVII.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium est prohibitum vsque ad quartum gradum consanguinitatis inclusiuè, qui à primo stipite numerantur in linea transuersali,in linea autem recta prohibetur in infinitum, vt communis habetur sententia.*

Intra quot gradus consanguinitatis est prohibitum matrimonium.

1 DIC. Vsq. ad quartum gradum inclusiuè, qui à primo stipite numeratur in linea transuersali,vt dictum est,& in

linea recta, aliqui dicunt prohiberi in infinitum, vt si Adam viueret, prohibitum esset ei aliquam ex suis posteris ducere in uxorem. Hoc sentiunt Scot. Duran. Ricca. Palud. 4. d. 40. Sylu. verb. matrim. 8. qu. 6. dub. 1. & habetur l. 2. ff. de rit. nupt.

Alij tenent contrarium, qui mouentur verbis generalibus tex. in cap. vlt. de consang. & affinit. Sed opinionem probabilē, & magis communem dicit primam P. Marius, qui addit hanc quæstionem in praxi ob vitæ breuitatem contingere non posse.

De iure antiquo prohibitio contrahendi matrimonium extendebatur vsque ad septimum gradum inclusiuè 35. q. 5.

De affinitate.

QVAESITVM LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Quid sit affinitas definitur.*
2 *Quid requiritur ad contrahendum affinitatem explicatur.*
3 *Ex matrimonio rato, & nō cōsumato nō contrahitur affinitas.*
4 *Qui contraxit sponsalia de futuro non potest ducere consanguineam illius in primo gradu.*
5 *Affinitas triplex genus explicatur.*
6 *Quomodo cognoscatur inter quas personas contrahatur affinitas.*
7 *Affinitas ad quem gradum extendatur explicatur.*

Quid sit affinitas?

1 DIC. Quod est permixtio personarum copula carnali deducta dicta quasi confinitas ex similitudine agrorū, cū finis vnius agri, & finis alteri iudicatur confinitas, hinc affinitas, & cum per copulam fiant vna caro masculus, & fæmina, fit, quod consanguinei vnius siuè masculi, siuè fæminæ, fiunt affines illius in eodem gradu, quo sunt illi consanguinei, quorum copula est affinitas.

2 Et ad contrahendam affinitatem requiritur, vt copula carna-

lis

lis sit perfecta cum seminis emissione in vas naturale, saltem ex parte viri, nam ex parte fæminæ siuè emittatur semen, siuè non, siuè sequatur fractio claustri virginei, siuè non, dummodò semẽ recipiatur intra vas, siuè copula fuerit matrimonialis, siuè illicita, siuè voluntaria, siuè per vim præcisè, & metum, siuè vi cum conditione, siuè per errorem, siuè cum dormiente contrahitur dicta affinitas, c. discretio de eo qui cognouit sor. &c.

3 Hinc sequitur affinitatem non contrahi ex matrimonio rato, & non consumato, quia solum copula perfecta facit affinitatẽ, & quando quis cognoscit consanguineam vxoris suæ, & non autem, quando cognoscit suam consanguineam, licèt peccet peccato incestus, & qui cognosceret consanguineam vxoris suę in secundo vel primo gradu, non autem in tertio, vel quarto, c. vni. de despon. impub. in 6. Syl. matrit. 2. q. 16 Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 4. & alij.

4 Hic scias, qui contraxit sponsalia de futuro cum aliqua, non posse ducere consanguineam illius in primo gradu, sed si cognosceret carnaliter aliquam consanguineam suæ futuræ vxoris in primo, vel secundo gradu, sponsalia essent sublata ob affinitatem contractam cum sponsa sua, & requiri ad contrahendum cum illa dispensatione Summi Pontificis.

5 Affinitatis autem est triplex genus, primum est, quod continet personam vnitam personæ per carnis copulam, vt Franciscus maritus Lauræ est affinis consanguineis Lauræ, & ex altera parte, Laura est affinis consanguineis Francisci. Secundum genus (quod modo est sublatum ab impedimentis matrimonij) erat quando aliqua secunda persona additur per copulam primæ, vt si Laura fuisset copulata alteri, putà Iulio, tunc Iulius est in secundo genere affinis, & non solum contrahebat affinitatem cum consanguineis Lauræ, sed etiam cum consanguineis Francisci, vide c. de propinquis 35. q. 3. Tertium genus affinitatis erat (& hoc etiam est sublatum) quando aliqua tertia persona copulabatur secundæ personæ antedictæ, quæ constituebat sm̃ genus, vt si Antonia fuisset copulata Francisco, vide c. Porrò 25. q. 3. Sed hodie tantùm primum genus est in consi-

deratione, quoad impediendum matrimonium.

6 Et ad cognoſcendum, in quas perſonas cõtrahatur affinitas, ſcias eodem modo, quo numerantur in conſanguinitate; ſed per copulam carnalem contrahi, vt mariti cum conſanguineis vxoris,& vxoris cum conſanguineis mariti,& non inter conſanguineos mariti,& vxoris, Itaque inter conſanguineos vxoris,& mariti poſſet eſſe matrimonium, vt inter duos fratres, & duas ſorores,& quæ fuit vxor fratris primæ vxoris Iulij, poteſt ipſe Iulius accipere, & ſic diuerſis temporibus poteſt quis accipere in vxores duas, quæ fuerunt vxores duorum fratrum, & ſic pater,& filius poſſunt accipere matrem,& filiam,& ſic etiam filius mariti ex alia vxore poteſt accipere filiam vxoris ex alio marito, & è contra. Vt patet his exemplis, in primo genere, omnes conſanguinei viri ſunt affines vxoris ſuæ in primo genere. Secundo relicta Iulij nubit extraneo Cæſari, tùm Cæſar eſt affinis in ſecundo genere conſanguineis primi mariti relicta,& è contra. Tertio, ſi relicta tertio nupſerit conſanguinei primi mariti erunt etiam affines tertio marito, & maritus eius erit etiam affinis, nam conſanguinei primi mariti ſunt affines ſecundo marito, in ſecundo genere; Sed ſi iſte ſecundus vir mortua vxore duxerit aliam, conſanguinei primi mariti vxoris præmortuæ erunt affines ſecundæ vxori huius ſecundi mariti, vel tertij in tertio genere affinitatis.

7 Et de iure antiquo affinitas extendebatur etiam vſque ad quartum gradum incluſinè ſicut, & de iure nouo c. non debet de conſangu.& affinit.& ſic etiam ex Concil. Trid. de reform. matri.ſeſſ.24.c.4. Sed quo ad coitum, licitum tantùm ex copula maritali,& durat, quantùm durat conſanguinitas, nec terminatur morte conſanguinei; Affinitas autem ex copula illicita ex Concilio reſtricta eſt ad ſecundum gradum incluſiuè, & nõ vltra; Sed nota in vlterioribus gradibus adeſſe etiam impedimentum, ſi non dirimens, ſaltem impediens, vt declarauit Pius V. in eſtrauag. ad Romanos, & hoc eſt mente tenendum pro ſalute animarum.

De

De affinitate, quæ contrahitur post contractum matrimonium.

QVAESITVM LIX.

SVMMARIVM.

1 *Maritus carnaliter cognoscens consanguineam vxoris contrahit affinitatem.*

2 *Matrimonium dicitur consumatum si mulier concipiat etiam non fracto signaculo virginali.*

An si maritus cognoscat carnaliter consanguineam vxoris suæ contrahatur affinitas?

1 DIC. Quòd sic, si est intra secundum gradum; itaque non poterit vir sine peccato petere debitum absque dispensatione, & tenetur reddere si matrimonium fuerit consumatum inter virum, & vxorem secus in matrimonio rato, vt dictum est. Vide D. Antonin. 3. p. titt. 1. c. 11. q. 4. Syl. verb. matrim §. 8.

2 Et matrimonium dicetur consumatum etiam si non fracto claustro virginali fuerit facta grauida vxor, vt accidere posse docet Zabarella in c. super eo de condit. apopos. & etiam D. Tho. & accidisse etiam, retulit quidam confessor, non nominata, nec persona, nec loco, nec tempore.

QVAESITVM LX.

SVMMARIVM.

1 *Dispensatio in gradibus prohibitis pertinet ad Summum Pontificem, non autem ad Episcopos.*

2 *Non potest Episcopus dare licentiam, vt consumetur matrimonium inter futuros coniuges, conclusos etiam prius coram Parocho.*

3 *Potest Episcopus dispensare in matrimonio iam publicè contracto impedimentum occultum, causa legitima, vel scanda-*

li, vel huic est difficillimus accessus ad Sum. Pontif.

4 *Si nesciātur stipites, & gradus prohibiti, & est rumor de hoc, ratione scandali debet obtineri dispensatio à Sum. Pontif.*

Quis dispenset in gradibus prohibitis?

1 DIC. Id pertinere ad Summum Pontificem, & est de fide, hinc sequitur non posse dispensare nec Episcopos, nec Archiepiscopos, nec dare licentiam futuris sponsis, vt donec venit dispensatio simul cohabitent, vt sponsi, quia esset eis peccati occasionem inducere, Nauar. cap. 16. num. 12. c. 14. nu. 10. D. Tho. secunda secundæ qu. 114. art. 4.

Sed si voluerint cohabitare, poterunt prout consanguinei, & abstinere ab eis, quæ sunt licita sponsis, sed id ego non consulerem.

2 Nec posset Episcopus dare licentiam, vt matrimonium conclusum inter coniuges futuros consumetur antequam perficiatur coram Parocho, & testibus, dato hinc inde mutuo consensu.

3 Posset tamen Episcopus quando impedimentum matrimonij esset occultum, & matrimonium publicum, & separatio esset valde scandalosa, & ad Summum Pontificem, vel eius nuncium confugi non posset ob paupertatem, aut alia legitima impedimenta, Nauar. c. 22. num. 86. qui citat Angel. & Syl. P. Marius addit his circumstantijs, quando ob distantiam est difficillimus accessus ad Papam, vt ex remotissimis regionibus, vt India, Hyspanijs, Gallia, vel vltra, & si deest vna circumstantia, Episcopus non posset se intromittere ad dispensandum. de matrim. & hic sciatur contrahētes in gradibus prohibitis peccare mort. & esse eo ipso excommunicatos, nisi excusarentur ignorantia facti, & matrimonium esse nullum, sed vbi fecerint, tenentur impetrare dispensationem, & obtenta de nouo consentire, non tamen in publico, sed sufficit in secreto. vide Nauar. c. 22. nu. 7. Couar. 2. p. de sponsf. c. 6. nu. 8. & 10.

4 Sed cum nesciretur stipes, & gradus prohibiti, & esset in Parochia rumor contrahere volentes impediri gradu prohibito,

tunc

tunc ratione scandali oporteret obtinere dispensationem à Summo Pontifice exponendo factum, vt se habet, cap.cum tua, & ibi Abb.de sponś.& si quis post matrimonium cõtractum sciret inter aliquos adesse impedimentum, non tenetur reuelare, ne ponat in scrupulos illos coniuges, qui interim non peccant, stante horum bona fide.

QVAESITVM LXI.

SVMMARIVM.

1 *Consumatum matrimonium obtenta dispensatione à Summo Pontifice, sed non expectata expeditione bullæ non indiget alia dispensatione.*

2 *Si autem fuit matrimonium consumatum ante diē gratiæ concessæ, dispensatio non tenet.*

3 *Parochus debet monere populum quomodo debent petere has dispensationes.*

Quid faciet Parochus cum sponsis coniunctis in gradu prohibito, qui miserunt ad Summum Pontificem pro dispensatione, & habito nũcio illam fuisse obtentam consumarunt matrimonium nõ expeditis bullis: & postea porrectis Episcopo literis expeditis, vt dispenset, & recusat Episcopus, quia videtur ei rem nõ esse integram, & gratiam esse subreptitiam, vel obrepitiam?

1 DIC. Quod si matrimonium fuit contractum, & cosumatum post datam supplicationem, & post gratiam obtemptam dispensationis Sanctiss.DD.nostri PP.quia à tempore datæ attenditur gratia, non erit subreptitia, vel obreptitia, & potest Episcopus ad vlteriora procedere, nam supplicatio continet veritatem, quando porrigitur, & fit gratia. Abb.in c. dilecto

de præsumpt.num.7.Felin.in cap.ea te de rescript. Abb.iterum in c.vide consanguin.& affi nu.4.

2 Vbi verò matrimonium fuisset consumatum ante diem gratiæ concessæ à Summo Pontifice,& non esset expressum, tunc dispensatio esset surreptitia, & denuo impetranda: Imò si matrimonium fuisset consumatum post gratiam factam, sed esset in vicinia rumor,fuisse consumatum ante, tunc ob scandalum esset iterum impetranda dispensatio.Sot.4.d.28.q.1.art.2.& 3 quia scandalum est maxima importantia in re matrimonij, ob multos respectus,vnde conuenit, vt docet illud legitimè contrahi. Et in hoc proposito dicetur consumatum matrimonium quando fuit habita copula in vase debito,non autem in vase indebito,tunc enim committeretur peccatum aliud horrendũ, & infandum, sed non propterea matrimonium esset consumatum. 35.q.2.c.extraord.

3 Non est prætereundum hic debere Parochos, cum occasio se offert in sermonibus,quos habẽt ad populum monere, vt in obtinendis dispensationibus vera exponant,& factum, sicut se habet, nam qui aliter exponeret,nihil faceret, vt si quis esset in secundo gradu,& exponeret esse in tertio gradu prohibito, & simil.vel si matrimonium esset consumatum, & exponeret esse solùm ratum,nil faceret,& matrimonium esset inualidum, & dispensatio obtempta ei non suffragaretur,intellige, si scienter ita surreptitiè,vel obreptitiè, vt impetrasset, sic etiam qui teneret,quod obfaciliùs impetrandam dispensationem,data opera matrimonium consumasset,nam in hoc casu, etiam si exponeret matrimonium esse consumatum teneretur dicere eo animo fuisse consumatum ad impetrandum faciliùs dispensationem. Nauar. c. 22. num. 86. subtiliter, & docte.

De cognatione legali.

QVAESITVM LXII.

SVMMARIVM

1 *Quid est cognatio legalis explicatur.*
2 *Quodnam impedimentum oriatur ex cognatione legali.*

Quid est cognatio legalis?

1 DIC. Quòd est illa, quæ per adoptionem, vel arrogationem contrahitur toto tit. de cognat. legal. & c. vlt. de cognatio. legal.

Et est susceptio, seù arrogatio alicuius personæ in locum filij, vel nepotis, filiæ, vel neptis, & fit, vel coram magistratu, quo ad adoptationem, vel per rescriptum principis quo ad arrogationem. vide D. Tho. in addit. ad tertiam partem q 57. & adoptio dicitur in filio exist. sub patria potestate, arrogatio filij liberi à patria potestate.

Et hic sciatur eos, qui vulgo filij in Christo vocantur, qui recipiuntur ab aliquo per missæ celebrationem, vel alio simili modo, non possunt vocari, nec sunt filij adoptiui; nec contrahitur aliqua cognatio inter recipientem, & receptum, Abb. d. c. vnico de cognat. legal. num. 8.

2 Impedimentum autem, quod oritur ex cognatione legali, est vt infra, prima oritur inter patrem, & matrem adoptantem, & filium, seù filiam, seù nepotem adoptatam, & eius filios, & filias, & nepotes vsque ad quartum gradum inclusiuè §. ergo instit. de nupt. & l. adopt. ff. de rit. nupt. Secundum contrahitur inter adoptatum, seù arrogatum, & filium naturalem adoptantis, seù arrogantis, & per filium naturalem intellige, siuè sit natus ex legitimo matrimonio, siuè extra per fornicationē simplicem, non autem si ex incestu, vel adulterio. 30. q. 3. c. id diligere, & c. per adoptionem, & c. vnico de cognat. spirit. Tertium contrahitur id adoptatum, eiusque vxorem, & patrem adoptātem,

tem,eiusq; vxorem. l.adoptiuus,ff.de rit. nupt. Sed vocetur; quòd in hoc tertio,& primo genere impedimenti, hæc cognatio legalis durat etiam finita adoptione per mancipationem, seù per mortem. Sed in secundo genere durante adoptione, & non vlterius. Nauar.c.7.nu.44.& Theol.4.sent. dist. 42.

De impedimento criminis.

QVAESITVM LXIII.

SVMMARIVM

1 *Impedimento criminis quatuor complectitur. Primo homicidium alterius coniugis vtroque sciente, & machinante ad effectum matrimonij contrahendi subsequuto effectu.*

2 *Secundum impedimentum est homicidium mistum adulterio.*

3 *Tertium est adulterium, fides cum vxore alicuius contrahendi cum illa.*

4 *Quartum est adulterium cum matrimonio de præsenti viua prima vxore, nam mortua illa non potest contrahere cum secunda sed hic aliqui casus explicantur.*

Qui impediantur hoc impedimento criminis?

1 DIC. Hoc impedimento complecti quatuor, primum homicidium purum in personam alterius coniugis, vtroq; sciente, & machinante, vt effectus sit absolutè sequutus, aliàs nō esset impedimentum criminis, glos.2 1.q.Abb.in c.1.de eo, qui dum, in matri.c.laudab.de conuers.infidel.

Et hoc siuè mors fuerit illata per eos, siue per alios de eorū ordine, & tàm in viro, quàm in vxore occisa, siue sint fideles, siue infideles conuersi ad fidem, & homicidium est sequutum ad effectum contrahendi matrimonium alias non esset impedimentum criminis, vt si surrexisset in rixa, vel alia occasione.

Ita etiam non esset impedimentum criminis, si alter tantum machinatus esset, vt vir tantum, nec si postea mulier gratum habuit,

habuit, quia ratihabitio in pænalibus non retrotrahitur, nec machinationi æquiparatur, gl. in d. cap. laudabile, & Abb. & alij ibi, bene verum ratum habens peccat mort. nec si occidisset quis vxorem ad alium, vel pro alia causa, erit hoc impedimẽtum dirimens, sed impediens, vbi est in vsu.

Et hic notetur, quod si vterque scilicet vir, vt vxor futuri coniuges occidissent, vel occidi fecissent aliquem, qui impediebant eorum matrimonium faciendum non contraxerunt impedimentum hoc criminis, etiam si occisus fuerit sacerdos, licet grauissime peccauerunt, & in excommunicationem papalem incidérunt.

Itaque qui occidisset sacerdotem duo haberet impedimenta impedientia tantum, primũ qa occidit Clericum. Secundũ, quia est excommunicatus, c. qui præsbiterum de sent. excomm.

Secundum est homicidum mixtum adulterio, & in hoc non requiritur scientia vtriusq; sed sufficit scientia vnius, quia scientia alterius suppletur per adulterium, & hoc est verũ, siue adulterium sequatur homicidium, siue subsequatur, siue vir occidit maritum mulieris, siue vxor vxorem sui amantis; Secus esset si homicidium non fuisset patratum ad finem contrahendi matrimonium, sed ob aliam causam, & hoc valet in foro interiori, nam in exteriori homicidium præsumeretur factum pro matrimonio contrahendo.

2

Tertium est adulterium, & fides cum vxore alicuius de contrahendo cum illa; nam si quocunque modo sequatur mors alterius coniugis, erit impedimentum hoc criminis, cap. significasti, de eo, qui duxit, & hoc est verum, siue adulterium sequatur, siue præcedat ipsam fidem, siue sit fides data simpliciter, siue promissio nuda; secus esset, si non interfuisset adulterium, sed solummodo fides, vel facta promissio, etiam si per eos non stetisset committere adulterium, & intercesserint præambula, vt oscula, & tactus impudici, & simil. etiam si pollutio interuenisset, tamen non in vase debito, licet sit mortale peccatum, tamen non esset hoc impedimentum, sicut si fuisset adulterium, sed sola fides de contrahendo non esset impedimentum criminis.

3

Quar-

4 Quartum est adulterium cum matrimonio de præsenti viua prima vxore, nam mortua illa, non potest contrahere cum secunda, cum qua contraxit nulliter, sed hoc procedit, quando hæc secunda vxor sciuit, quia si à principio nesciuit, non est tale crimen, sed si habuerit notitiam, & post sequuta est copula, quia consentijt in adulterium, adest impedimentum hoc criminis.

Si verò hæc secunda vxor numquam habuit notitiam de prima vxore, illa mortua sine istius culpa poterit confirmari per consensum nouum, illud matrimonium vsq; ad id tempus nullum, sine dispensatione Apostolica Nauar. c. 22. no. 46.

Hic admoneatur Parochus, quomodo se gerere debeat cum pœnitente habente eodem tempore duas vxores ambas viuas in diuersis locis, altera de altera nesciente, debere scilicet admonere pœnitentem, vt redeat ad primam, & discedere à secunda meliori modo, quo potest, sine scandalo, & aliàs non absoluat, sed si prima sit mortua, admonere, vt legitime contrahat cum secunda.

De impedimento publicæ honestatis.

QVAESITVM LXIV.

SVMMARIVM.

1 *Definitio assignatur quid sit publica honestas.*
2 *Impedimentum publicæ honestatis non excedit nunc primum gradum, licet antiquitus vsque ad quartum gradum se extendebat.*
3 *In sponsalibus inualidis nullum oritur impedimentum, & dispositio Concil. Trident. intelligitur de sponsalibus validis de futuro.*
4 *Ex sponsalibus de futuro, secretò contractis nullum oritur impedimentum, nec de contractis sine consensu filiorum contrahentium.*

Quid

Quid est publica honestas?

1 DIC. Quod est quædam species affinitatis imperfectæ tamen, quæ oritur ex sponsalibus de futuro validis, aut etiam de præsenti ante consumationem matrimonij, ex quibus sponsalibus nascitur quædam propinquitas inter sponsum, & consanguineos sponsæ, & è contra c. sponsa. c. ad audientiam. de sponsal. c. 1. de sponsal. in 6. Nauar. loc. cit. num. 59.

2 Et impedimentum ex iustitiæ publicæ honestatis non excedit nunc primum gradum ex Conc. Trid. quando sponsalia fuerunt valida, sed antiquitus extendebatur vsque ad quartum gradum, & ex sponsalibus inualidis nullum oritur impedimentum.

3 Aduertendum, dispositionem Conc. Trid. sess. 24. c. 3. de form. matrim. intelligi de sponsalibus validis de futuro iuxta declarationem Pij V. nam in sponsalibus de præsenti, quæ imptopriè appellentur sponsalia, cum verè sit matrimonium, vt ibi Pontifex, etiam ante cõsumationem attenditur ius antiquũ vsque ad quartum gradũ, & eo iure oriebatur hoc impedimẽtum, siue sponsalia fuissent valida, siue non, non tamen si defectu consensus. c. ad audientiam. de sponsal. cap. vnico. in 6. eod. tit.

4 Sed quando sponsalia fuissent cõtracta de futuro inter ipsos coniuges, sed secretè, & nemine sciente, nullum contrahitur impedimentum publicæ honestatis, nec requiritur dispensatio, sed impedimentum oritur ex sponsalibus publicis in faciæ Ecclesiæ. Et ita practicari in Curia Romana tenuit P. Marius. Nauar. c. 22. num. 58. Palud. 4. d. 27. qu. 7. art. 5. conclus. 3. Nec oritur hoc impedimentum ex sponsalibus contractis per parentes sine consensu filiorum, nec ex contractis, sub conditione non adimpleta. d. c. vnico. de despons. impub. in 6. Quod bene aduertant Parochi.

De

De impedimento cultus diſparitatis.

QVAESITVM LXV.
SVMMARIVM.

1 *Quid intelligitur per diſparitatem cultus.*
2 *Matrimonium inter hæreticos non eſt nullum, ſed non tenet gratia Sacramenti.*
3 *Infideles conuerſi ad fidem debent ſtare in matrimonio, quia etiam validum.*
4 *Infidelis habens plures vxores infideles, tenetur retinere primam, ſi velit conuerti, ſin autem illam recuſauerit eſt liber ad contrahendum cum alia fideli.*
5 *Si alter coniugum conuertatur ad fidem altero nolenti conuerti, poteſt cum illa habitare, si non adſit contumelia Creatoris, aliàs poteſt cum alia contrahere.*
6 *Praxis in hac re explicatur.*

Quomodo intelligitur cultus diſparitas?

1 PEr cultus diſparitatem intellige, quando vnus coniugum eſt Chriſtianus, & alter infidelis, nec valet cum fedeli, & cathecumeno. Nauar. c. 22. num. 46. Gloſ. in c. caue 26. qu. 1. Et hæc prohibitio eſt de iure poſitiuo, & vſu, & conſuetudine Eccleſiæ. Couar. 2. p. c. 6. §. 11. non iure naturali, nec Diuino.

2 Sed ſi matrimonium eſſet inter hæreticos, non eſt nullum. Couar. loc. cit. ſed non habet gratiam ſacramenti, ſicut inter catholicum, & hæreticam, ſeu Apoſtatam, vel ſciſmaticam, ſed non tenetur cohabitare ipſe cattholicus. c. non ſolum, & cap. non oportet. 28. qu. 1. & ibi Gloſ. Inter Infideles verò valet matrimonium, non vt ſacramentum, ſed vt contractus, & officium naturæ ad procreandum ſobolem. Abb. in c. quanto extra de diuor. 2. notab. & c. gaudemus. eod. tit.

3 Et qui infideles conuerſi fuiſſent ad fidem, tenentur ſtare in matri-

matrimonio, quo iuncti reperiuntur, quia est validum, nec baptismus dirimit coniugia. c. gaudemus. de diuor. & c. de infideli de consanguinit. & affinit. attamen tenentur inter eos de nouo consentire, vt quod erat inter eos officium naturæ, & contractus, fiat sacramentum, & habeant gratiam sacramenti.

4 Cum autem infidelis plures habet vxores, etiam infideles, & ipse conuersus fuerit ad fidem, tenetur retinere primam, vt supra cum ea consentiendo, si illa velit conuerti, quia cum illa est matrimonium, & officium naturæ, & illa recusante, liberum est ei admittere ex alijs, quam vult. Abb. d. c. gaudemus. de diuor. Sot. 4. sent. dist. 39. art. 1. 2. & 5.

5 Sed si alter coniugum fuerit conuersus ad fidem, & alter nõ vult conuerti, potest fidelis cohabitare cum fideli sine iniuria Creatoris, aliàs non tenetur cohabitare, & hoc est verum, tàm in viro, quàm in muliere, & eo casu poterit contrahere cum altera, seu altero fideli, etiam altera, seu altero viuente.

6 Et praxis posset esse, vt fidelis faciat à Iudice Ecclesiastico præfigi terminum coniugi infideli, vt veniat ad fidem, aliàs elapso termino, licet fideli, cui voluerit se matrimonio adiungere, sed si voluerit ingredi Religionem fidelis, poterit sine hac præfixione termini. Couar. 2. p. c. 7. §. 4. de sponsal.

QVAESITVM LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Fidelis facto coniuge hæretico, non tenetur reddere debitum, imo potest separari, secus si se emendauerit.*

2 *Fidelis coniux viro per sententiam condemnato, vt hæretico potest illo inuito ingredi Religionem.*

3 *In hoc casu quæ teneatur facere coniux fidelis, & quædam altri, explicatur.*

An si fidelis contraxit matrimonium cum fideli, facto postea hæretico, teneatur recedere ab eo, vel cohabitare?

1 DIC. Quod hæc est fornicatio spiritualis. c. non solum. 28. qu. 1. quæ currit pari passu cum fornicatione carnali, & sic non tenetur ei reddere debitum, Imò potest separari, etiam quo ad thorum, decreto tamen Iudicis Ecclesiastici. cap. quanto. de diuor.

Sed si effectus infidelis, seu hæreticus se emendauerit, antequam fuisset condemnatus, & emendatus redit ad vxorem, tenetur Innocens, & fidelis admittere, & reddere debitum, si nõ immineat timor recidiuandi. c. quanto de diuor.

2 Verùm, si infidelis, seu hæreticus Iudicio Ecclesiæ fuerit cõdemnatus, & facta separatio inter eos, sed postea remissus cum habitello, innocens, & fidelis, potest altero inuito ingredi Religionem, & profiteri, & alter non potest denuo contrahere matrimonium. cap. vlt. de conuer. coniug. & ibi Abb. & idem habes in c. constitutus. eod. tit. num. 6. vbi dicit, quod innocens potest fieri Clericus sæcularis, quia ita permittitur in fornicatione carnali. c. Agatosa 27. q. 2. & quod de viro dicitur, dic de muliere, quia vir, & mulier non iudicantur ad imparia.
3 c. gaudemus.

Et in hoc casu coniux innocens tria facere tenetur, vel redire ad coniugem suũ, quamuis damnatum, si non est periculum subuersionis, vel ingredi Religionem, vel fieri Clericus: & si est mulier, fieri Religiosa, & est communis opinio, & potest compelli ad aliquod ex his tribus, aliter esset in statu peccati mortalis. Sylu. verb. matrimonium. 8. impedi. 10. Glos. in c. 4. de diuor. vbi Abb. dicit: hanc esse communem sententiam.

Alij dicunt, non teneri ad prædicta innocentem, sed manere in sæculo in vita cælesti. Alfons. de Cast. lib. 2. de iusta hæret. punit. c. 7. Abb. in c. mulierum. de conuer. coniug. & in c. de illa. de diuor.

Sed tu dic primam opionem procedere in foro Ecclesiastico exteriori, quia est fauorabilis pro matrimonio, pro quo opinio vnius Doctoris præualet multis. Abb. in cap. si vir. de cognat. spirit. Secundam verò opinionem dic procedere in foro confessionis.

Sed

Sed si vertit lis in foro exteriori, Confessor non potest absoluere pænitentem, nisi promittat stare sententiæ Iudicis, sed potest appellare sine calumnia, & iuxta formam iuris, aliàs non diceretur contritus. In foro verò interiori esset sequenda opinio Alfons. de Castr. vt magis probabilis. vide Nauar. c. 26. num. 4. qui pulchra dicit, & Sylu. verb. Confessio. 6. & cap. 27. num. 287.

De impedimento vis.

QVAESITVM LXVII.

SVMMARIVM

1 *Duplex vis potest esse in contractu matrimonij, absoluta, & conditionalis,*

2 *Vtraque impedit, & dirimit.*

3 *Quis metus debet esse, explicatur.*

Quotuplex est vis, quæ potest interuenire in contractu matrimonij?

1 DIC. Quod duplex: siue absoluta, vt quando quis absolutè cogitur ad faciendum aliquod, ligatis manibus, & pedibus, & præcisa, siue conditionalis, vt quando apponitur conditio, vt facias hoc, aut morieris, quæ dicitur metus, & vtraque dirimit, & impedit.

3 Sed metus debet esse, qui cadere posset in constantem virū: idest, quod, & qui constans est, & fortis, timeret per talem metum, puta magni mali, quale est mortis, seruitutis infamiæ, amissionis bonorum, pudicitia, verberum, & similium, & hæc siue timeat sibi in persona sua, siue filijs, & alijs charis. l. continet. l. nec timorem. l. iste quidem. ff. de eo, quod metus causa. & in c. cum dilectus de his, quæ vi, metuque. Nauar. c. 22. num. 57.

Requiritur tamen, vt hoc mala inducant talem metum, vt imminere cognoſcantur ex coniecturis claris, & grauibus inditijs conſideratis circumſtantijs loci, temporis, & perſonarum. l. metus 2. eod. tit.

Alij addunt, vt malum hoc ſit graue, non ſolum per ſe, ſed comparatiue ad id, ad quod compellitur: ideſt, vt ſit maius malum, quod timetur inferendum, quàm illud, ad quod faciendum quis cogitur, vt maius malum vitetur, licet aliqui negent requiri hanc additionem grauitatis mali. Tolet. lib. 7. c. 8.

Et metus hic maioris mali, vt ſit impedimentum irritans debet peruenire à cauſa extrinſeca; ideſt ab homine, & ſic excluditur quæcunque cauſa intrinſeca, vt à ſe ipſo, vel extrinſeca naturali, vt à fortuna, vel ab infirmitate. Nauar. c. 22. nu. 50. Sylu. verb. matrimonium. 8. q. 2.

Excluditur etiam metus iuſtè incuſſus, vt terminus Iuſtitiæ, hoc, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter. vide Nauar. lo. cit. nu. 5.

QVAESITVM LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium factum metu leui, an ſit validum, cadit ſub opinione.*

2 *Autoris ſententia explicatur.*

An matrimonium factum metu leui illato ad hunc finem, ſit validum?

1 DIC. Quod non, ſecundum Nauar. loc. cit. num. 51. & in c. non dicatis 12. q. 1. num. 63.

Alij dicunt valere, quia ſolus metus cadens in conſtantem virum, in hoc propoſito eſt in conſideratione, & hæc videtur melior ſententia, & communior.

2 Sed ſcias, duplex aſſe malum, nempe culpæ, & pœnæ: malum culpæ eſt peccatum mortale, ſeu veniale, malum verò pœnæ eſt mors, carcer, ſeruitus, amiſſio bonorum, & ſimilium, &

tunc

tunc dic nullo modo esse committendum malum culpæ, vt euitetur malum pœnæ, sed è contra, & ideo in metu imminente, debet eligi minus malum, quod est malum pœnæ, vt euitetur malum culpæ, quod est grauissimum, etiam si sit veniale peccatum, respectu mali pœnæ.

Et hic nota esse validum matrimonium contractum per constitutum in periculo vitæ cum concubina, ne moriendo damnetur, quia est contractum metu mortis imminentis, & sic cadentis in constantem virum, & ab extrinseco, puta, à Deo per infirmitatem. P. Marius loc. cit. & tunc metus cadens in constantem virum impedit, quando fuit extortus ad finem contrahendi, & non ad alium finem.

QVAESITVM LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium factum à iuuene reperto cum puella metu mortis, non tenet.*

2 *Idem dic, si contrahat timore carceris.*

An sit validum matrimonium factum à iuuene reperto cum puella infraganti crimine cũ consanguineis, qui volebant eum occidere?

1 DIC. Quod est nullum, quia per metum cadentem in constantem virum. c. iuuenis. de sponsal. d. 7. & hoc intellige in foro conscientiæ, etiam copula sequuta, quia in foro exteriori, in quo non constat de metu dicitur validum, si consensus desit interior, sed debet confessor in hoc casu admonere virum, vt animo consentiet, ne sit in peccato mortali, & mulierem cognoscat affectu maritali. Nauar. cap. 12. num. 54. & in c. 17. num. 29. vbi diffusè. & in c. 22. num. 7.

2 Idem dicas, si consanguinei noluissent occidere illum iuuenem, sed tantum ducere ad carceres. Sylu. verb. metus. 8. q. 6.

Sed si ille in carceribus condemnatus ad mortem obtulisset illam ducere,& duceret, valeret matrimonium, quia fecit ad euitandum maius malum ab extrinseco ei inflictum, puta, à Deo per ipsius peccatum.

Ita etiam esset matrimonium, si meretrix proponeret alicui damnato ad mortem, vt eam duceret, & sic aget cum Iudice, vt liberetur cum hac conditione, quia fecit ad euitandam mortem iustam. Ita etiam valeret matrimonium, si meretrici permissum esset aliquem liberare, & ducere in virum, dum conducitur ad patibulum, imò ipsa mulier videtur facere opus charitatis. c. inter opera. de sponsal. Non succedit, ne daretur occasio euitandi mortem,& sic ad malum, olim erat consuetudo in aliquibus locis, sed si succederet matrimoniũ teneret, vt dictũ est.

De impedimento Ordinis.

QVAESITVM LXX.

SVMMARIVM.

1 *Ordines sacri impediunt matrimonium, & dirimunt, quando procedunt, non quando subsequuntur matrimonium.*

2 *Ex dispensatione Apostolica potest Clericus in sacris ducere uxorem.*

An omnes ordines impediant, & dirimant matrimonium?

1 DIC. Quod non, sed tantum tres Ordines sacri, quibus est annexum votũ castitatis ex præcepto Ecclesiæ, quod procedit etiam si ordinatus in sacris fuisset degradatus, vel depositus, quia caracter impressus per ordines sacros est indelebilis, vt dictum est in principio de sacram. in communi. c. 1. qui Clerici. vel cum Glos. & Abb. & est cõmunis sententia Theologorum, & Canonistarum.

2 Et tunc dicas ordinem sacrum impedire, & dirimere matrimonium

monium, quando illud præcesserit, non quando subsequatur Ordo, & Clericus in sacris contrahens est excommunicatus latæ sententiæ. Clemen. de consang. & affinit. imò est irregularis, & peccauit mortaliter. Extrauag. antiquæ de voto. & c. vlt. de vot. in 6.

2 Imò Clericus in sacris contrahens matrimonium, & hoc modó violans virginem in pænam condemnatur ad triremes loco antiquarum pœnarum, & subijcitur inquisitioni Sancti officij, vt suspectus de hæresi. Diaz. in sua practica criminali. cap. 24. num. 7.

Sed ex dispẽsatione Apostolica posset Clericus in sacris ducere vxorem aliquam designatam, quia votum castitatis est annexum ordinibus sacris de iure positiuo, supra quo dispensat Summus Pontifex, tamen mortua illa vxore, cum qua illi fuisset dispensatum, non potest amplius contrahere matrimonium, quia dispensatio illa cum designata ex causa concessa exspirauit, nec extenditur ad alias fæminas, Rom. singul. 602. & de benedictis in c. Raynutius de testa. & ego vidi dispensationem manuscriptam Pauli III. super quibusdam Clericis Germaniæ in sacris constitutis, vt possint contrahere quisque cum muliere, cum qua longo tempore peccauerunt, & separatio erat difficilis, & periculosa, sed non possent inter alias conditiones (si rectè memini) amplius altari inseruire.

QVAESITVM LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus per vim, & metum, non habens intentionem obligandi se ad votum castitatis suscipit caracterem, tamen non est obligatus ad votum.*

2 *Hæc intentio debet esse positiua, & actualis.*

3 *Si vellet ducere vxorem, debet probare per testes se non habuisse talem intentionem.*

4 *Ordinatus ãte annos discretionis, nõ tenetur ad votũ castitatis.*

5 *Si quis post contractum matrimonium inscia vxore suscipiat*

sacros ordines; hic est irregularis, & non potest petere debitum, sed tenetur reddere.

3 *Suscipiens ordines sacros propter adulterium vxoris in foro conscientiæ non peccat, & potest exercere, sed in foro exteriori debet hoc probare, alias incurreret in pœnas.*

An qui esset promotus per vim, & metum cadentem in constantem virum ad ordinem sacrum non habens intentionem obligandi se ad votum castitatis, astringatur voto castitatis ratione ordinis sacri?

1 DIC. Quod non, & sine dispensatione posset ducere vxorem. Nauar. c. 22. num. 52. Sot. 4. dist. 25. qu. 1. art. 2. Sylu. verb. ordo. 4. §. 1. Angel. verb. ordo. 3.

Sed tamen caracterem ordinis suscepit, & si vellet ad vlteriores ordines ascendere, non esset necesse susceptos reiterare.

2 Non ita res se haberet, si quando quis ordinatur, nil cogitat de ordine suscipiendo, nam tunc tenetur obseruare votum castitatis ratione ordinis suscepti, quia aliud est facere actum positiuum, vt fecit, qui nil cogitauit, aliud actum negatiuum, vt fecit ordinatus per vim, metum, quia si in non cogitante defuit voluntas actualis consentiens, aderat virtualis, & aberat contraria. In ordinato autem per vim, est omnino contraria voluntas.

3 Nihilominus hoc non est intelligendum ita de plano, sed quando ante susceptum ordinem, qui per vim erat ordinandus, aperuisset intentionem suam coram multis, & postea perseuerasset in eadem negatiua signis, & quantum fas illi fuit, & possibile demonstrauit, & eo casu probatis his coram Iudice Ecclesiastico esset expectanda eius sententia. Sed ipse si essem Iudex, hunc talem mitterem ad Summum Pontificem.

Hic talis, vbi nescitur eum esse ordinatum, esse securus in conscientia, sed vbi notum est, ratione scandali, deberet probare,

bare, quia metus hic non præsumitur nisi probetur,& aliter faciens Clericus, incurreret pænas sacrorũ Canonum, vt supra.

4 Idẽ dic de ordinato ante annos discretionis ad ordinem sacrum, quòd non tenetur voto castitatis, sed ordinem suscepit. Abb. in c. 1. de cler. per sal. pro, & ibi Glos. quia qui non potest obligari Diabolo per peccatum, nec obligatur Deo per votum. c. 1. de delict. puer. sed in hoc etiam requiritur sententia Iudicis in foro exteriori, aliàs incurreret pænas, vt supra, quo ad Ecclesiam.

5 Et quando quis prius contraxerit matrimonium, & postea inscia, vel inuita vxore, ordinem suscepit sacrum, matrimoniũ est validum, & caracter ordinis imprimitur, sed ordinatus peccauit mortaliter, & effectus est irregularis, & tenetur redire ad vxorem, sed non debet petere debitum, vt dictum est, sed tenetur reddere, nec mortua vxore posset susceptos ordines exercere, quia est irregularis, nec potest aliam ducere, sed debet agere vitam cælibem. c. 1. qui cler. vel vo. c. sane. de cler. coniug. & quo à te. eod. tit. & extrauag. Ioan. 22. antiquæ de voto, & c. vnico de voto in 6. vt supra etiam dictum est.

6 Qui verò suscepisset ordines sacros per adulterium vxoris, non peccauit in foro cõscientiæ, & poterit exercere, sed debet probare in foro exteriori, & obtinere sententiam Iudicis, aliàs incurreret pænas, vt supra, & si adulterium non fuisset verum, teneretur redire ad vxorem, non obstantibus ordinibus susceptis. In matrimonio rato, & non consumato, potest vterq. coniux ingredi Religionem approbatam, & profiteri, & qui in sæculo remaneret, posset de nouo contrahere. c. votum. de conuer. coniug. sed non potest suscipere ordines clericales in vita vxoris, & ratio diuersitatis est, quia professio Religionis dicitur mors ciuilis, & gloriosa, et sic separat matrimonium, sed clericatus non dicitur mors, sed dignitas, et ideo non separat matrimonium.

De impedimento ligaminis.

QVAESITVM LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum ligaminis quid est, & quando procedit explicatur.*

2 *Non potest alter coniugum contrahere, nisi constet de morte alterius per certum nuncium.*

3 *Habito certo nuncio de morte coniugis, & per decretum Iudicis contraxit cum secundo, quid faciendum sit declaratur.*

Quid intelligitur per ligamen?

1 DIC. Quod est, quando quis est ligatus altero priore matrimonio impeditur iterum contrahere. c. tuas. de spons. duorum. Caiet. verb. matrimonium. 5. verbo Quoniã Quod procedit etiam, si prius matrimonium fuisset tantum ratum, & secundum consũmatum. c. licet. & cap. vlt. de spons. duorum. Procedit etiã, si prima vxor, vel primus maritus fuisset captus ab hostibus, vel perpetuo damnatus carceri, vel triremibus ipse vir, aut alio quouis modo vir vel vxor primo detenta, vt amplius redire ad coniugem, desperatum esset, dũmodo viuus sit coniux, non potest, qui remansit liber, contrahere. l. 1. & l. vxores. ff. de diuor. & cap. in præsentia de sponsal.

2 Imò hoc etiã procedit, si maritus profectus fuisset ad bellum, in Regiones longinquas, & per decennium, vel plures annos nihil de eo auditum esset, quæ remansit non potest nubere, nisi constet de modo, quo constare potest, & decreto iudicis declaretur, & modus esset fides ducis exercitus de morte, liber militum mortuorum, liber hospitalium, nec non probabiles coniecturæ, & violentæ præsumptiones de morte quę habentur loco certi nuncij, vt si ex conflictu cum hostibus multis mortuis, pauci euasernut, nec iste comparuit.

De

De iure antiquo. ff. expectabatur per quinquennium de iure Canonico per quatriennium, sed hodie id recessit ab aula, nam quæ sine certo nuncio mortis mariti, & sine decreto Iudicis contraheret, sacrilegium committeret, & esset in concubinatu, & posset puniri.

3 Cum verò aliqua habito certo nuncio de morte primi viri, & cum decreto Iudicis cum secundo contraxit, & post consumatum secundum matrimonium, ecce veniret nuncius primum virum viuere, hæc durante bona fide est excusata, sed nunc nūcio hoc habito pro vero, etiam à Iudice, & ab alijs, tenetur abstinere, & expectare primum virum, & si comisceretur deinceps cum secundo esset adulterium, & posset propterea primus vir adueniens ab ea seperari, nec posset remanere cum secundo, sed vtroque careret.

Et filij in secundo matrimonio, durante bona fide; possunt succedere in bonis paternis, & maternis. c. ex tenore, qui filij sunt leg. & Glos. cum Abb. & alijs communiter. Nauar. c. 22. num. 52. etiam primus vir rediens, tenetur accipere vxorem suam, & cum ea permanere, relicta à secūdo, habito certo nuncio, quòd cum ea non peccauit amplius. c. Dominus. de secundis nupt. c. per bellicam cladem. 24. q. 2. & in c. in captiuit. ibidem.

De impedimento vltimo impotentiæ coitus.

QVAESITVM LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Impotentia coeundi quæ sit explicatur, & quomodo distinguatur ab impotentia generandi.*

2 *Impotentia coeundi duplex: naturalis, & accidentalis, quæcunque sit, si sit perfecta, impedit, & dirimit matrimoniū.*

3 *Assignatur regula ad cognoscendum, an sit perfecta.*

4 *Spe-*

4 *Spadones Eunuchi, castrati, carentes vtroque teste, non possunt contrahere matrimonium, & si contraherent, est nullum.*

Quid est impotentia coeundi?

1 DIC. Quod est frigilitas coeundi, seminandi in vase debito, & consumandi matrimonium, nam impotentia generandi dicitur sterilitas, & non frigilitas, & hæc non impedit, nam si consumetur, etiam, quod non generet fæmina, est matrimonium, sed si non potest consumare, est impedimentum huius impotentiæ, & dissoluitur decreto Iudicis ad euitandum euitanda.

2 Et hæc impotentia, vel est naturalis ex causa intrinseca, puta, infirmitate, vel complexione: vel accidentalis ex causa extrinseca, vt castratus, vel maleficiatus, & simil. ex hominum iniquitate.

Si impotentia huiusmodi, siue sit naturalis, siue accidentalis, quando est perpetua, & præcedit matrimonium, impedit, & dirimit, sed in accidentali causa, si quis per triennium fuisset impotens ad seminandum, diceretur perpetua impotentia, quæ non impedit, quando est temporalis.

3 Et ad cognoscendum, an sit perpetua, vel temporalis, dicēdum est, quod etsi puer sit in ætate perfecta, vt quatuordecim annorum, & puella duodecim, & tamen non potest seminare, non statim erit impedimentum impotentiæ ad coeundum, sed expectandum est per aliquod tempus, vt in mare annus decimus septimus, & in fæmina annus decimus quartus, vel decimus quintus.

Quando verò hoc impedimentum est perpetuum, siue ex parte viri, quia non seminat, siue ex parte mulieris, quia arcta, vt semen recipere non valeat, dirimit contractum, & impedit contrahendum.

4 Hinc sequitur spadones, Eunuchos, castratos, & carentes vtroque teste, non posse contrahere, sed qui careret altero

tero teste, si posset seminare, etiam si semen non sit præfiguum, posset contrahere, quia generatio non est de essentia matrimonij. Abb. in cap. quod sede de frigid. & malef.

Et tunc etiam diceretur perpetuum impedimentum in hoc proposito, quando nulla arte, vel remedio naturali tolli posset citra mortem. Quod impedimentũ, quando subsequtiur matrimonium, etiam ratum, non impedit, nec dirimit. c. hi, qui. 37. q. 2.

QVAESITVM LXXIIII.

SVMMARIVM

1 *Stante impedimento coeundi perpetuo à Iudice Ecclesiastico potest declarari nullum matrimonium.*

2 *Quid faciendum sit ad cognoscendum, si impedimentum venit ex parte mulieris, an ex parte viri explicatur.*

3 *Si post declarationem nullitatis matrimonij, & dicta causa coniuges alteri nubant, & sic experitur non esse impotentes, debent redire ad primum matrimonium, excepto, si impedimentum fuisset ex maleficio.*

4 *Ipsa seperatio non debet fieri, quando coniuges impotentes sunt concordes, sed debent abstinere à tactibus, & amplexibus, aliàs peccarent mortaliter.*

Quomodo dissoluitur matrimonium per hoc impedimentum?

1 DIC. Quod si impedimentum est perpetuum, poterit à Iudice Ecclesiastico matrimonium declarari nullum, & inualidum verbis declarantibus inualiditatem, non autem dissolutionem.

2 Sed cum nescitur quis coniugum sit impotens, quia vterque dicit se potentem, tenentur per continuum triennium cohabitare, & si post adhuc matrimonium non est consumatum, & per inspectionem honestarum matronarum, adhuc est virgo sponsa

sponsa, & an sit ipsa acta, vel vir impotens, & tunc, si impedimentum est ex parte mulieris, poterit matrimonium declarari nullum, vt supra.

Sed si aduerteretur impedimentum esse ex parte viri, tunc sunt adhibendi septem consanguinei, qui cum iuramento deponant eos ex fama audire de impotentia illus viri ad coeundũ, & consumandum matrimonium, & sic per Iudicem Ecclesiasticum matrimonium declarari, fuisse nullum à principio, & concedi licentiam alterum contrahere matrimonium. c. laudabilẽ. c. fraternitas, & c. vltimo de frigid. & malef. & Abb. d. cap. vltimo.

3 Cum verò post declaratum nullum dictum matrimonium inter dictos sponsum, & sponsam, & vterque iunctus est alteri in matrimonium, & vterque est potens cum altera, & altero, tunc posset cogi vterque, vt redeant ad primum matrimonium, & cohabitent, relicto secundo coniugio, & filij in secundo coniugio procreati, sunt legitimi, quia Iudex fuit deceptus falsis probationibus.

Sed hoc non procedit, si primum matrimonium fuisset declaratum nullum ob maleficium, & vterque secundo matrimonio iunctus esset, quia tunc non fuisset deceptus Iudex Ecclesiasticus, quia potuit verum esse impedimentum in primo matrimonio. Abb. de frigid. & malef. in cap. 1. num. 7. et prius Glos.

4 Nec esset facienda separatio huiusmodi, quando coniuges impotentes fuerint concordes ad cohabitandum, nam poterũt permanere in societate ciuili, si non in matrimonio; vt frater, et soror. d. c. laudabile. de frigid. et malef. sed deberent aduertere, quod quoties venirent ad amplexus, et ad alios actus impudicos, peccarent mortaliter, et ideo, quando factum esset publicum, ad euitandum periculum, deberent Episcopi eos seperare monentes de periculo, nisi abstinuerint, concurrentibus illis quatuor circumstantijs, in quo casu poterunt Confessores prouidere, si fuerit eis notum in confessione. Sot. 4 sent. d. 24. q. 1. art. 1. et 7.

QVAE-

QVAESITVM LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium aliquando maleficio impeditur, quod non potest consumari, & hoc tribus modis.*
2 *Maleficia non debent maleficijs solui.*
3 *Potest tamen inueniri maleficus paratus, vt dissoluat res, quibus maleficium fuit compositum.*

An aliquando matrimonium impediatur maleficio, vt non possit consumari, & coniuges dicantur ligati ad actum matrimonialem?

1 DIC. Quod sic. c. si per sortiarias. 37. q. 1. l. horum. & l. multi. de malef. & C. Anathema. Itaque coniuges aliquando dicuntur maleficiati, & potest accidere tribus modis. Primo, quando fantasia coniugum illuditur arte malorum spirituum, ita, vt vxor appareat exosa viro, & è contra. Secundo, per corporis interpositionem, qui mali spiritus, idest Dæmones interponunt corpus aereum inter sponsum, & sponsam, vt non possint se copulare. Tertio, quando applicantur per maleficum actiua passiuis, vt succus herbarum frigidarum renibus coniugum, & sic redduntur impotentes.

2 Et hic notet Parochus, vt moneat suum populum ad dissoluenda maleficia, non posse adhiberi alia maleficia, sed ahibendas esse orationes ad Dominum, nam maleficia fiunt Deo permittente, & inimico præparante occulta, debent ergo adhiberi orationes, sacrificia, ieiunia, eleemosinæ, & confessiones, & placandus est Deus, quia ex iusta eius ira ista permittuntur.

3 Possent tamen maleficia ostendi malefico parato, vt inueniat res, quibus maleficium fuit compositum, & sic dissolui, non autem per nouam compositionem. Alfons. de Castr. lib. 1. de pænal. cap. quendam. num. 155.

4 Et si per triennium sponsi maleficiati cohabitantes non consumabunt

ſumabunt matrimonium, diſſoluuntur, vt ſupra dictum eſt de frigid. & malef.

De oneribus matrimonii, & ſubſequentibus.

QVAESITVM LXXVI.

SVMMARIVM.

1 M*atrimonium multa onera ſubſequuntur.*
2 *Vir tenetur bene tractare vxorem, & curam habere de familia.*
3 *Vxor tenetur lactare filios, obedire marito, & conſeruare res domeſticas.*
4 *Tenetur cohabitare cum viro, quocunque iuerit.*

An matrimonium ſubſequantur aliqua onera?

1 DIC. Quod ſic, quia vir debet vxorem ſuam bene tractare victũ, & veſtitũ illi iuxta conditionem ſubminiſtrare, aliàs peccat mortaliter, & poteſt cogi à Iudice. Rip. & alij in l. 1. ff. ſolut. matrim.

2 Debet abſtinere à verberibus, & iniurijs inferendis vxori, quia vxor non eſt ancilla, ſed ſocia vitæ. Felin. in c. illud. de præſumpt. Abb. in c. quemadmodum. de Iureiur. quia mulier fuit ſumpta de coſta Adami, non de capite, nec de pedibus ad denunciandum æqualitatem, non autem ſuperioritatem, vel ſubiectionem. Felin. lo. cit. & inferentes iniurias graues, vel verbera vxoribus, non ſunt abſoluendi, niſi promittant abſtinere in futurum.

Debet maritus habere curam ſuæ familiæ, vt in cap. duo iſta 23. q. 4. quæ onera, ſi maritus notabiliter omitteret, peccaret.

Vxor debet præſtare obedientiam viro, & reuerentiam, tanquam capiti ſuo. c. manifeſtum. & c. ſequen. 33. q. 5.

3 Vxor tenetur lactare filios per triennium. c. vlt. de coniug. & l. nec filium. C. de patria poteſt. per quem textum male faciunt matres credentes filios ad lactandum nutricibus ſine iuſta

cauſa

causa. c. de eius. peccant mortaliter.

Iusta autem causa est, si fuerit nobilis, vel si ita habet vsus loci. l. si qua Illustris ad Senatus Consultum. . Esset etiam iusta causa infirmitas, & complexio. Felin. loc. cit. Nauar. dicit has matres peccare venialiter, & dans nutrici ad lactandum, si habet bona extra dotem, tenetur de illis soluere nutricibus mercedem.

4 Vxor tenetur conseruare res domesticas, & operari viro suo. c. manifestum. 35. qu. 5. Boerius decis. 81. & in l. sicut de oper. liber. ff. Hinc sequitur non posse vxorem donare consanguineis, quod lucratur, nam furtum committit, nec facere eleemosinam sine licentia viri, tacita, vel expressa.

Sed quæ lucrata esset ex turpi questu, non tenetur dare viro & potest ad libitum, cui voluerit elargiri, & si mulier fuerit nobilis, non tenetur operari viro, nisi esset loci consuetudo. Geraldus singulari 49.

Et vbi est consuetudo, vt aliquæ mulieres operentur, & aliquæ non, est attendenda necessitas rei domesticæ, si mulier dubitat esse de illis, quæ non operantur. Abb. in c. literas. de restit. spoliat.

Cum verò mulier habet extra dotem, & si sit nobilis, non tenetur operari viro, & si negotiatur, & lucratur, potest de lucro disponere ad libitum de his, quæ lucrata est de bonis extra dotem, sed quæ lucrata esset de bonis dotalibus, vel alijs, tenetur restituere viro, & ratio est, quia illud est viri vna cum interesse, non tamen lucrum. Abb. vbi supra.

Vxor tenetur cohabitare viro, & illum sequi quocunque iuerit, & tenetur ei reddere debitum. c. vnaquæque. 13. q. 2. Nauar. c. 16. num. 26. Ita etiam maritus tenetur cohabitare, nec deberet absolui, nisi promittat cohabitare, quia detinet alienum, quod est corpus suum inuito Domino, qui est ipsa vxor, nisi excusareur aliqua iusta causa. c. non debet de consang. & affinit. Abb. in c. 1. de sponsal. num. 7. & in c. de illis. n. 4. eod. tit. Imo potest poni in limine contractus per pactum, vt vir non discedat ab vxore, & quod vxor teneatur se-

qui

Sed si ille in carceribus condemnatus ad mortem obtulisset illam ducere,& duceret,valeret matrimonium, quia fecit ad euitandum maius malum ab extrinseco ei inflictum, puta, à Deo per ipsius peccatum.

Ita etiam esset matrimonium, si meretrix proponeret alicui damnato ad mortem, vt eam duceret, & sic aget cum Iudice, vt liberetur cum hac conditione, quia fecit ad euitandam mortem iustam. Ita etiam valeret matrimonium,si meretrici permissum esset aliquem liberare, & ducere in virum, dum conducitur ad patibulum, imò ipsa mulier videtur facere opus charitatis. c. inter opera.de sponsal. Non succedit,ne daretur occasio euitandi mortem,& sic ad malum, olim erat consuetudo in aliquibus locis, sed si succederet matrimoniũ teneret,vt dictũ est.

De impedimento Ordinis.

QVAESITVM LXX.

SVMMARIVM.

1 *Ordines sacri impediunt matrimonium, & dirimunt, quando procedunt, non quando subsequuntur matrimonium.*

2 *Ex dispensatione Apostolica potest Clericus in sacris ducere uxorem.*

An omnes ordines impediant, & dirimant matrimonium?

1 DIC. Quod non, sed tantum tres Ordines sacri, quibus est annexum votũ castitatis ex præcepto Ecclesiæ, quod procedit etiam si ordinatus in sacris fuisset degradatus, vel depositus, quia caracter impressus per ordines sacros est indelebilis, vt dictum est in principio de sacram. in communi. c. 1. qui Clerici. vel cum Glos. & Abb. & est cõmunis sententia Theologorum, & Canonistarum.

2 Et tunc dicas ordinem sacrum impedire, & dirimere matrimonium

monium, quando illud præcesserit, non quando subsequatur Ordo, & Clericus in sacris contrahens est excommunicatus latæ sententiæ. Clemen. de consang.& affinit. imò est irregularis, & peccauit mortaliter. Extrauag. antiquæ de voto. & c.vlt. de vot. in 6.

2 Imò Clericus in sacris contrahens matrimonium, & hoc modó violans virginem in pænam condemnatur ad triremes loco antiquarum pœnarum, & subijcitur inquisitioni Sancti officij, vt suspectus de hæresi. Diaz. in sua practica criminali. cap. 24. num. 7.

Sed ex dispēsatione Apostolica posset Clericus in sacris ducere vxorem aliquam designatam, quia votum castitatis est annexum ordinibus sacris de iure positiuo, supra quo dispensat Summus Pontifex, tamen mortua illa vxore, cum qua illi fuisset dispensatum, non potest amplius contrahere matrimonium, quia dispensatio illa cum designata ex causa concessa exspirauit, nec extenditur ad alias fæminas, Rom. singul. 602. & de benedictis in c. Raynutius de testa. & ego vidi dispensationem manuscriptam Pauli III. super quibusdam Clericis Germaniæ in sacris constitutis, vt possint contrahere quisque cum muliere, cum qua longo tempore peccauerunt, & separatio erat difficilis, & periculosa, sed non possent inter alias conditiones (si rectè memini) amplius altari inseruire.

QVÆSITVM LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus per vim, & metum, non habens intentionem obligandi se ad votum castitatis suscipit caracterem, tamen non est obligatus ad votum.*

2 *Hæc intentio debet esse positiua, & actualis.*

3 *Si vellet ducere vxorem, debet probare per testes se non habuisse talem intentionem.*

4 *Ordinatus āte annos discretionis, nō tenetur ad votū castitatis.*

5 *Si quis post contractum matrimonium inscia vxore suscipiat*

sacros ordines, hic est irregularis, & non potest petere debitum, sed tenetur reddere.

3 *Suscipiens ordines sacros propter adulterium vxoris in foro conscientiæ non peccat, & potest exercere, sed in foro exteriori debet hoc probare, aliàs incurreret in pœnas.*

An qui esset promotus per vim, & metum cadentem in constantem virum ad ordinem sacrum non habens intentionem obligandi se ad votum castitatis, astringatur voto castitatis ratione ordinis sacri?

1 DIC. Quod non, & sine dispensatione posset ducere vxorem. Nauar. c. 22. num. 52. Sot. 4. dist. 25. qu. 1. art. 2. Sylu. verb. ordo. 4. §. 1. Angel. verb. ordo. 3.

Sed tamen characterem ordinis suscepit, & si vellet ad vlteriores ordines ascendere, non esset necesse susceptos reiterare.

2 Non ita res se haberet, si quando quis ordinatur, nil cogitat de ordine suscipiendo, nam tunc tenetur obseruare votum castitatis ratione ordinis suscepti, quia aliud est facere actum positiuum, vt fecit, qui nil cogitauit, aliud actum negatiuum, vt fecit ordinatus per vim, metum, quia si in non cogitante defuit voluntas actualis consentiens, aderat virtualis, & aberat contraria. In ordinato autem per vim, est omnino contraria voluntas.

3 Nihilominus hoc non est intelligendum ita de plano, sed quando ante susceptum ordinem, qui per vim erat ordinandus, aperuisset intentionem suam coram multis, & postea perseuerasset in eadem negatiua signis, & quantum fas illi fuit, & possibile demonstrauit, & eo casu probatis his coram Iudice Ecclesiastico esset expectanda eius sententia. Sed ipse si essem Iudex, hunc talem mitterem ad Summum Pontificem.

Hic talis, vbi nescitur eum esse ordinatum, esse securus in conscientia, sed vbi notum est, ratione scandali, deberet probare,

bare, quia metus hic non præsumitur nisi probetur,& aliter faciens Clericus, incurreret pænas sacrorũ Canonum, vt supra.

4 Idẽ dic de ordinato ante annos discretionis ad ordinem sacrum, quòd non tenetur voto castitatis, sed ordinem suscepit. Abb. in c.1.de cler. per sal.pro, & ibi Glos. quia qui non potest obligari Diabolo per peccatum, nec obligatur Deo per votum. c. 1. de delict. puer. sed in hoc etiam requiritur sententia Iudicis in foro exteriori, aliàs incurreret pænas, vt supra, quo ad Ecclesiam.

5 Et quando quis prius contraxerit matrimonium, & postea inscia, vel inuita vxore, ordinem suscepit sacrum, matrimoniũ est validum, & caracter ordinis imprimitur, sed ordinatus peccauit mortaliter, & effectus est irregularis, & tenetur redire ad vxorem, sed non debet petere debitum, vt dictum est, sed tenetur reddere,nec mortua vxore posset susceptos ordines exercere,quia est irregularis,nec potest aliam ducere,sed debet agere vitam cælibem. c. 1. qui cler. vel vo.c.sane. de cler. coniug. & quo à te. eod. tit. & extrauag. Ioan. 22. antiquæ de voto, & c. vnico de voto in 6. vt supra etiam dictum est.

6 Qui verò suscepisset ordines sacros per adulterium vxoris, non peccauit in foro cõscientiæ, & poterit exercere, sed debet probare in foro exteriori, & obtinere sententiam Iudicis, aliàs incurreret pænas, vt supra,& si adulterium non fuisset verum, teneretur redire ad vxorem, non obstantibus ordinibus susceptis. In matrimonio rato,& non consumato, potest vterq. coniux ingredi Religionem approbatam, & profiteri, & qui in sæculo remaneret, posset de nouo contrahere. c. votum. de conuer. coniug. sed non potest suscipere ordines clericales in vita vxoris,& ratio diuersitatis est,quia professio Religionis dicitur mors ciuilis,& gloriosa, et sic separat matrimonium, sed clericatus non dicitur mors, sed dignitas, et ideo non separat matrimonium.

De impedimento ligaminis.

QVAESITVM LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum ligaminis quid est, & quando procedit explicatur.*

2 *Non potest alter coniugum contrahere, nisi constet de morte alterius per certum nuncium.*

3 *Habito certo nuncio de morte coniugis, & per decretum Iudicis contraxit cum secundo, quid faciendum sit declaratur.*

Quid intelligitur per ligamen?

1 DIC. Quod est, quando quis est ligatus altero priore matrimonio impeditur iterum contrahere. c. tuas. de spons. duorum. Caiet. verb. matrimonium. 5. verbo Quoniã Quod procedit etiam, si prius matrimonium fuisset tantum ratum, & secundum consũmatum. c. licet. & cap. vlt. de spons. duorum. Procedit etiã, si prima vxor, vel primus maritus fuisset captus ab hostibus, vel perpetuo damnatus carceri, vel triremibus ipse vir, aut alio quouis modo vir vel vxor primo detenta, vt amplius redire ad coniugem, desperatum esset, dũmodo viuus sit coniux, non potest, qui remansit liber, contrahere. l. 1. & l. vxores. ff. de diuor. & cap. in præsentia de sponsal.

2 Imò hoc etiã procedit, si maritus profectus fuisset ad bellum, in Regiones longinquas, & per decennium, vel plures annos nihil de eo auditum esset, quæ remansit non potest nubere, nisi constet de modo, quo constare potest, & decreto iudicis declaretur, & modus esset fides ducis exercitus de morte, liber militum mortuorum, liber hospitalium, nec non probabiles coniecturæ, & violentæ præsumptiones de morte quę habentur loco certi nuncij, vt si ex conflictu cum hostibus multis mortuis, pauci euasernut, nec iste comparuit.

De

De iure antiquo. ff. expectabatur per quinquennium de iure Canonico per quatriennium, sed hodie id recessit ab aula, nam quæ sine certo nuncio mortis mariti, & sine decreto Iudicis contraheret, sacrilegium committeret, & esset in concubinatu, & posset puniri.

3 Cum verò aliqua habito certo nuncio de morte primi viri, & cum decreto Iudicis cum secundo contraxit, & post consumatum secundum matrimonium, ecce veniret nuncius primum virum viuere, hæc durante bona fide est excusata, sed nunc nũcio hoc habito pro vero, etiam à Iudice, & ab alijs, tenetur abstinere, & expectare primum virum, & si comisceretur deinceps cum secundo esset adulterium, & posset propterea primus vir adueniens ab ea seperari, nec posset remanere cum secundo, sed vtroque careret.

Et filij in secundo matrimonio, durante bona fide; possunt succedere in bonis paternis, & maternis. c. ex tenore, qui filij sunt leg. & Glos. cum Abb. & alijs communiter. Nauar. c. 22. num. 52. etiam primus vir rediens, tenetur accipere vxorem suam, & cum ea permanere, relicta à secũdo, habito certo nuncio, quòd cum ea non peccauit amplius. c. Dominus. de secundis nupt. c. per bellicam cladem. 24. q. 2. & in c. in captiuit. ibidem.

De impedimento vltimo impotentiæ coitus.

QVAESITVM LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Impotentia coeundi quæ sit explicatur, & quomodo distinguatur ab impotentia generandi.*

2 *Impotentia coeundi duplex: naturalis, & accidentalis, quæcunque sit, si sit perfecta, impedit, & dirimit matrimoniũ.*

3 *Assignatur regula ad cognoscendum, an sit perfecta.*

4 *Spadones Eunuchi, castrati, carentes vtroque teste, non possunt contrahere matrimonium, & si contraherent, est nullum.*

Quid est impotentia coeundi?

1 DIC. Quod est frigilitas coeundi, seminandi in vase debito, & consumandi matrimonium, nam impotentia generandi dicitur sterilitas, & non frigilitas, & hæc non impedit, nam si consumetur, etiam, quod non generet fæmina, est matrimonium, sed si non potest consumare, est impedimentum huius impotentiæ, & dissoluitur decreto Iudicis ad euitandum euitanda.

2 Et hæc impotentia, vel est naturalis ex causa intrinseca, puta, infirmitate, vel complexione: vel accidentalis ex causa extrinseca, vt castratus, vel maleficiatus, & simil. ex hominum iniquitate.

Si impotentia huiusmodi, siue sit naturalis, siue accidentalis, quando est perpetua, & præcedit matrimonium, impedit, & dirimit, sed in accidentali causa, si quis per triennium fuisset impotens ad seminandum, diceretur perpetua impotentia, quæ non impedit, quando est temporalis.

3 Et ad cognoscendum, an sit perpetua, vel temporalis, dicēdum est, quod etsi puer sit in ætate perfecta, vt quatuordecim annorum, & puella duodecim, & tamen non potest seminare, non statim erit impedimentum impotentiæ ad coeundum, sed expectandum est per aliquod tempus, vt in mare annus decimus septimus, & in fæmina annus decimus quartus, vel decimus quintus.

Quando verò hoc impedimentum est perpetuum, siue ex parte viri, quia non seminat, siue ex parte mulieris, quia arcta, vt semen recipere non valeat, dirimit contractum, & impedit contrahendum.

4 Hinc sequitur spadones, Eunuchos, castratos, & carentes vtroque teste, non posse contrahere, sed qui careret altero

tero teste, si posset seminare, etiam si semen non sit præfiguum, posset contrahere, quia generatio non est de essentia matrimonij. Abb. in cap. quod sede de frigid. & malef.

Et tunc etiam diceretur perpetuum impedimentum in hoc proposito, quando nulla arte, vel remedio naturali tolli posset citra mortem. Quod impedimentũ, quando subsequtiur matrimonium, etiam ratum, non impedit, nec dirimit. c. hi, qui. 37. q. 2.

QVAESITVM LXXIIII.

SVMMARIVM

1 *Stante impedimento coeundi perpetuo à Iudice Ecclesiastico potest declarari nullum matrimonium.*

2 *Quid faciendum sit ad cognoscendum, si impedimentum venit ex parte mulieris, an ex parte viri explicatur.*

3 *Si post declarationem nullitatis matrimonij, & dicta causa coniuges alteri nubant, & sic experitur non esse impotentes, debent redire ad primum matrimonium, excepto, si impedimentum fuisset ex maleficio.*

4 *Ipsa seperatio non debet fieri, quando coniuges impotentes sunt concordes, sed debent abstinere à tactibus, & amplexibus, aliàs peccarent mortaliter.*

Quomodo dissoluitur matrimonium per hoc impedimentum?

1 DIC. Quod si impedimentum est perpetuum, poterit à Iudice Ecclesiastico matrimonium declarari nullum, & inualidum verbis declarantibus inualiditatem, non autem dissolutionem.

2 Sed cum nescitur quis coniugum sit impotens, quia vterque dicit se potentem, tenentur per continuum triennium cohabitare, & si post adhuc matrimonium non est consumatum, & per inspectionem honestarum matronarum, adhuc est virgo sponsa

ſponſa, & an ſit ipſa acta, vel vir impotens, & tunc, ſi impedimentum eſt ex parte mulieris, poterit matrimonium declarari nullum, vt ſupra.

Sed ſi aduerteretur impedimentum eſſe ex parte viri, tunc ſunt adhibendi ſeptem conſanguinei, qui cum iuramento deponant eos ex fama audire de impotentia illus viri ad coeundũ, & conſumandum matrimonium, & ſic per Iudicem Eccleſiaſticum matrimonium declarari, fuiſſe nullum à principio, & concedi licentiam alterum contrahere matrimonium. c. laudabilẽ. c. fraternitas, & c. vltimo de frigid. & malef. & Abb. d. cap. vltimo.

3 Cum verò poſt declaratum nullum dictum matrimonium inter dictos ſponſum, & ſponſam, & vterque iunctus eſt alteri in matrimonium, & vterque eſt potens cum altera, & altero, tunc poſset cogi vterque, vt redeant ad primum matrimonium, & cohabitent, relicto ſecundo coniugio, & filij in ſecundo coniugio procreati, ſunt legitimi, quia Iudex fuit deceptus falſis probationibus.

Sed hoc non procedit, ſi primum matrimonium fuiſſet declaratum nullum ob maleficium, & vterque ſecundo matrimonio iunctus eſſet, quia tunc non fuiſſet deceptus Iudex Eccleſiaſticus, quia potuit verum eſſe impedimentum in primo mattrimonio. Abb. de frigid. & malef. in cap. 1. num. 7. et prius Gloſ.

4 Nec eſſet facienda ſeparatio huiusmodi, quando coniuges impotentes fuerint concordes ad cohabitandum, nam poterũt permanere in ſocietate ciuili, ſi non in matrimonio; vt frater, et ſoror. d. c. laudabile. de frigid. et malef. ſed deberent aduertere, quod quoties venirent ad amplexus, et ad alios actus impudicos, peccarent mortaliter, et ideo, quando factum eſſet publicum, ad euitandum periculum, deberent Epiſcopi eos ſeperare monentes de periculo, niſi abſtinuerint, concurrentibus illis quatuor circumſtantijs, in quo caſu poterunt Confeſſores prouidere, ſi fuerit eis notum in confeſſione. Sot. 4. ſent. d. 24. q. 1. art. 1. et 7.

QVAE-

QVAESITVM LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium aliquando maleficio impeditur, quod non potest consumari, & hoc tribus modis.*
2 *Maleficia non debent maleficijs solui.*
3 *Potest tamen inueniri maleficus paratus, vt dissoluat res, quibus maleficium fuit compositum.*

An aliquando matrimonium impediatur maleficio, vt non possit consumari, & coniuges dicantur ligati ad actum matrimonialem?

1 DIC. Quod sic. c. si per sortiarias. 37. q. 1. l. horum. & l. multi. de malef. & C. Anathema. Itaque coniuges aliquando dicuntur maleficiati, & potest accidere tribus modis. Primo, quando fantasia coniugum illuditur arte malorum spirituum, ita, vt vxor appareat exosa viro, & è contra. Secundo, per corporis interpositionem, qui mali spiritus, idest Dæmones interponunt corpus aereum inter sponsum, & sponsam, vt non possint se copulare. Tertio, quando applicantur per maleficum actiua passiuis, vt succus herbarum frigidarum renibus coniugum, & sic redduntur impotentes.

2 Et hic notet Parochus, vt moneat suum populum ad dissoluenda maleficia, non posse adhiberi alia maleficia, sed ahibendas esse orationes ad Dominum, nam maleficia fiunt Deo permittente, & inimico præparante occulta, debent ergo adhiberi orationes, sacrificia, ieiunia, eleemosinæ, & confessiones, & placandus est Deus, quia ex iusta eius ira ista permittuntur.

3 Possent tamen maleficia ostendi malefico parato, vt inueniat res, quibus maleficium fuit compositum, & sic dissolui, non autem per nouam compositionem. Alfons. de Castr. lib. 1. de pænal. cap. quendam. num. 155.

4 Et si per triennium sponsi maleficiati cohabitantes non consumabunt

causa. c. de eius. peccant mortaliter.

Iusta autem causa est, si fuerit nobilis, vel si ita habet vsus loci.l.si qua Illustris ad Senatus Consultum. . Esset etiam iusta causa infirmitas, & complexio. Felin. loc. cit. Nauar. dicit has matres peccare venialiter, & dans nutrici ad lactandum, si habet bona extra dotem, tenetur de illis soluere nutricibus mercedem.

4 Vxor tenetur conseruare res domesticas,& operari viro suo. c. manifestum. 35. qu. 5. Boerius decis. 81. & in l. sicut de oper.liber.ff. Hinc sequitur non posse vxorem donare consanguineis, quod lucratur, nam furtum committit, nec facere eleemosinam sine licentia viri, tacita, vel expressa.

Sed quæ lucrata esset ex turpi questu,non tenetur dare viro & potest ad libitum,cui voluerit elargiri, & si mulier fuerit nobilis, non tenetur operari viro, nisi esset loci consuetudo. Geraldus singulari 49.

Et vbi est consuetudo, vt aliquæ mulieres operentur, & aliquæ non, est attendenda necessitas rei domesticæ, si mulier dubitat esse de illis, quæ non operantur. Abb. in c. literas. de restit. spoliat.

Cum verò mulier habet extra dotem, & si sit nobilis, non tenetur operari viro, & si negotiatur, & lucratur, potest de lucro disponere ad libitum de his, quæ lucrata est de bonis extra dotem, sed quæ lucrata esset de bonis dotalibus, vel alijs, tenetur restituere viro, & ratio est, quia illud est viri vna cum interesse, non tamen lucrum. Abb. vbi supra.

Vxor tenetur cohabitare viro, & illum sequi quocunque iuerit, & tenetur ei reddere debitum. c. vnaquæque. 13. q. 2. Nauar. c. 16. num. 26. Ita etiam maritus tenetur cohabitare, nec deberet absolui, nisi promittat cohabitare, quia detinet alienum, quod est corpus suum inuito Domino, qui est ipsa vxor, nisi excusareur aliqua iusta causa. c. non debet de consang. & affinit. Abb. in c. 1. de sponsal. num. 7. & in c. de illis. n. 4. eod. tit. Imo potest poni in limine contractus per pactum, vt vir non discedat ab vxore, & quod vxor teneatur se-

qui

qui virum, quia etiam abſque pacto ad id tenentur, licet ex cauſa poſſet rumpi hoc pactum. P. Marius loc. cit. Couar. 2. 2. p. de ſponſal. c. 7. num. 5. art. 6. Abb. in c. 1. qui matrim. Nauar. c. 24. num. 10. & iuſta de cauſa diſcedentem virum, vxor tenetur ſequi, aliàs eſſet in peccato, nec poſſet abſolui.

Poſſent coniuges inter ſe cõuenire de obſeruanda continẽtia, vel ad tempus, vel in perpetuum. c. ſignificauit. de conuer. coniug. ſed vbi dubitaretur de alterius incontinentia, debet ceſſari omnis conuentio.

QVAESITVM LXXVII.

SVMMARIVM

1 *Filij illegitimi legitimantur per ſubſequens matrimonium.*

An per ſubſequens matrimoniũ legitimentur filij?

1 DIC. Quod ſic. c. tanta, qui filij ſint, & conſtitutio Sixti V. non habet locum in eis, & id procedit, etiam ſi matrimonium fuiſſet contractum in articulo mortis, & eſt communis ſententia DD. Abb. in c. commiſ. de ſponſ. num.

Sed intellige, ſi quando hi fuerunt concepti, vel nati eo tẽpore, quo parentes erant in ætate, vt poſſint matrimonium cõtrahere. c. tanta. vt ſupra, ſiue illa fuerit concubina domi retẽta, ſiue extranea. Couar 2. p. c. 1. §. 2. n. 4. de ſponſ. contra Barth. in l. pæn. ff. de concub.

QVAESITVM LXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *In matrimonio negare debitum, eſt peccatum mortale.*

2 *Excuſatur, quando alter eſt infirmus, vel dubitatur de contagio, vel adulter.*

3 Adul-

3 *Adulterans non potest petere debitum.*

4 *Vxor prægnans non tenetur reddere debitum, si timet abortum*

5 *Peccat vir, si non seruat legitimum vas, vel semen effundat extra illud.*

6 *Peccant coniuges coniungentes se non affectu maritali, sed meretricio.*

7 *Peccant exercentes actũ matrimonii in loco sacro, vel publico.*

An posset esse peccatum inter virum, & mulierem in ipso matrimonio?

1 DIC. vt infra, quod sic, si mulier negat debitum viro petenti, etiam si neget ex deuotione, vel causa spirituali, peccat mortaliter, & grauius, si propterea vir meretriciatur, & è contra, siue vir fuerit deformis, siue horrendus. & c. si vxorem 37.quæst.1. Imò procedit etiam, si inter eos fuisset pactũ, siue iuramentum de non petendo tempore deuotionis alterius vel alio tempore operis spiritualis, & iuramentum hoc non tenet.c. tua nos. de iureiur.d.2.Sed in iuramento debet dispensare Episcopus,ne eludatur, & committatur periurium.

2 Sed in infrascriptis casibus vxor sine peccato potest non reddere debitũ,primo,quãdo vir esset effectus infirmus,vel inhabilis. Sylu. verb. debitum. quia nemo tenetur reddere debitum cum periculo vitæ, vel infirmitatis; secundo, dubitatur de contagio ratione morbi, licet id non sequatur in vxore leprosa, nam lepra vxoris viro non nocet secundum medicos, & sufficientissimè in quodam discursu demonstrauit D. Nicolaus Eustachius, non minus in re medica,quã in philosophia, & Astrologia peritissimus, sed lepra viri potest nocere vxori. vide cap. quoniam. de coniug. lepros. vbi loquitur de viro, quod tenetur reddere debitum vxori leprosæ, sed non è contra Caiet. v. matrim. Nauar. cap. 26. num.24. Sylu. v. debitum. Tertio, quando vir est adulter, vxor non tenetur reddere debitum, sed potest petere.l.cum mulier sol.matrim.ff.secus est, si vterq.

1 DIC. Quod hæc eſt fornicatio ſpiritualis. c. non ſolum. 28. qu. 1. quæ currit pari paſſu cum fornicatione carnali, & ſic non tenetur ei reddere debitum, Imò poteſt ſeparari, etiam quo ad thorum, decreto tamen Iudicis Eccleſiaſtici. cap. quanto. de diuor.

Sed ſi effectus infidelis, ſeu hæreticus ſe emendauerit, antequam fuiſſet condemnatus, & emendatus redit ad vxorem, tenetur Innocens, & fidelis admittere, & reddere debitum, ſi nõ immineat timor recidiuandi. c. quanto de diuor.

2 Verùm, ſi infidelis, ſeu hæreticus Iudicio Eccleſiæ fuerit cõdemnatus, & facta ſeparatio inter eos, ſed poſtea remiſſus cum habitello, innocens, & fidelis, poteſt altero inuito ingredi Religionem, & profiteri, & alter non poteſt denuo contrahere matrimonium. cap. vlt. de conuer. coniug. & ibi Abb. & idem habes in c. conſtitutus. eod. tit. num. 6. vbi dicit, quod innocens poteſt fieri Clericus ſæcularis, quia ita permittitur in fornicatione carnali. c. Agatoſa 27. q. 2. & quod de viro dicitur, dic de muliere, quia vir, & mulier non iudicantur ad imparia.

3 c. gaudemus.

Et in hoc caſu coniux innocens tria facere tenetur, vel redire ad coniugem ſuũ, quamuis damnatum, ſi non eſt periculum ſubuerſionis, vel ingredi Religionem, vel fieri Clericus: & ſi eſt mulier, fieri Religioſa, & eſt communis opinio, & poteſt compelli ad aliquod ex his tribus, aliter eſſet in ſtatu peccati mortalis. Sylu. verb. matrimonium. 8. impedi. 10. Gloſ. in c. 4. de diuor. vbi Abb. dicit: hanc eſſe communem ſententiam.

Alij dicunt, non teneri ad prædicta innocentem, ſed manere in ſæculo in vita cæleſti. Alfonſ. de Caſt. lib. 2. de iuſta hæret. punit. c. 7. Abb. in c. mulierum. de conuer. coniug. & in c. de illa. de diuor.

Sed tu dic primam opionem procedere in foro Eccleſiaſtico exteriori, quia eſt fauorabilis pro matrimonio, pro quo opinio vnius Doctoris præualet multis. Abb. in cap. ſi vir. de cognat. ſpirit. Secundam verò opinionem dic procedere in foro confeſſionis.

Sed

Sed si vertit lis in foro exteriori, Confessor non potest absoluere pænitentem, nisi promittat stare sententiæ Iudicis, sed potest appellare sine calumnia, & iuxta formam iuris, aliàs non diceretur contritus. In foro verò interiori esset sequenda opinio Alfons. de Castr. vt magis probabilis. vide Nauar. c. 26. num. 4. qui pulchra dicit, & Sylu. verb. Confessio. 6. & cap. 27. num. 287.

De impedimento vis.

QVAESITVM LXVII.

SVMMARIVM

1 *Duplex vis potest esse in contractu matrimonij, absoluta, & conditionalis,*

2 *Vtraque impedit, & dirimit.*

3 *Quis metus debet esse, explicatur.*

Quotuplex est vis, quæ potest interuenire in contractu matrimonij?

1 DIC. Quod duplex: siue absoluta, vt quando quis absolutè cogitur ad faciendum aliquod, ligatis manibus, & pedibus, & præcisa, siue conditionalis, vt quando apponitur conditio, vt facias hoc, aut morieris, quæ dicitur metus, & vtraque dirimit, & impedit.

3 Sed metus debet esse, qui cadere posset in constantem virũ: idest, quod, & qui constans est, & fortis, timeret per talem metum, puta magni mali, quale est mortis, seruitutis infamiæ, amissionis bonorum, pudicitia, verberum, & similium, & hæc siue timeat sibi in persona sua, siue filijs, & alijs charis. l. continet. l. nec timorem. l. iste quidem. ff. de eo, quod metus caussa. & in c. cum dilectus de his, quæ vi, metuque. Nauar. c. 22. num. 57.

Requiritur tamen, vt hoc mala inducant talem metum, vt imminere cognoſcantur ex coniecturis claris, & grauibus inditijs conſideratis circumſtantijs loci, temporis, & perſonarum. l. metus 2. eod. tit.

1. Alij addunt, vt malum hoc ſit graue, non ſolum per ſe, ſed comparatiue ad id, ad quod compellitur: ideſt, vt ſit maius malum, quod timetur inferendum, quàm illud, ad quod faciendum quis cogitur, vt maius malum vitetur, licet aliqui negent requiri hanc additionem grauitatis mali. Tolet. lib. 7. c. 8.

Et metus hic maioris mali, vt ſit impedimentum irritans debet peruenire à cauſa extrinſeca; ideſt ab homine, & ſic excluditur quæcunque cauſa intrinſeca, vt à ſe ipſo, vel extrinſeca naturali, vt à fortuna, vel ab infirmitate. Nauar. c. 22. nu. 50. Sylu. verb. matrimonium. 8. q. 2.

Excluditur etiam metus iuſtè incuſſus, vt terminus Iuſtitiæ, hoc, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter. vide Nauar. lo. cit. nu. 5.

QVAESITVM LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium factum metu leui, an ſit validum, cadit ſub opinione.*

2 *Autoris ſententia explicatur.*

An matrimonium factum metu leui illato ad hunc finem, ſit validum?

1 DIC. Quod non, ſecundum Nauar. loc. cit. num. 51. & in c. non dicatis 12. q. 1. num. 63.

Alij dicunt valere, quia ſolus metus cadens in conſtantem virum, in hoc propoſito eſt in conſideratione, & hæc videtur melior ſententia, & communior.

2 Sed ſcias, duplex aſſe malum, nempe culpæ, & pænæ: malum culpæ eſt peccatum mortale, ſeu veniale, malum verò pænæ eſt mors, carcer, ſeruitus, amiſſio bonorum, & ſimilium, &

tunc

tunc dic nullo modo esse committendum malum culpæ, vt euitetur malum pænæ, sed è contra, & ideo in metu imminente, debet eligi minus malum, quod est malum pænæ, vt euitetur malum culpæ, quod est grauissimum, etiam si sit veniale peccatum, respectu mali pænæ.

Et hic nota esse validum matrimonium contractum per constitutum in periculo vitæ cum concubina, ne moriendo damnetur, quia est contractum metu mortis imminentis, & sic cadentis in constantem virum, & ab extrinseco, puta, à Deo per infirmitatem. P. Marius loc. cit. & tunc metus cadens in constantem virum impedit, quando fuit extortus ad finem contrahendi, & non ad alium finem.

QVAESITVM LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium factum à iuuene reperto cum puella metu mortis, non tenet.*
2 *Idem dic, si contrahat timore carceris.*

An sit validum matrimonium factum à iuuene reperto cum puella infraganti crimine cũ consanguineis, qui volebant eum occidere?

1 DIC. Quod est nullum, quia per metum cadentem in constantem virum. c. iuuenis. de sponsal. d. 7. & hoc intellige in foro conscientiæ, etiam copula sequuta, quia in foro exteriori, in quo non constat de metu dicitur validum, si consensus desit interior, sed debet confessor in hoc casu admonere virum, vt animo consentiet, ne sit in peccato mortali, & mulierem cognoscat affectu maritali. Nauar. cap. 12. num. 54. & in c. 17. num. 29. vbi diffusè. & in c. 22. num. 7.

2 Idem dicas, si consanguinei noluissent occidere illum iuuenem, sed tantum ducere ad carceres. Sylu. verb. metus. 8. q. 6.

Sed si ille in carceribus condemnatus ad mortem obtulisset illam ducere,& duceret,valeret matrimonium, quia fecit ad euitandum maius malum ab extrinseco ei inflictum, puta, à Deo per ipsius peccatum.

Ita etiam esset matrimonium, si meretrix proponeret alicui damnato ad mortem, vt eam duceret, & sic aget cum Iudice, vt liberetur cum hac conditione, quia fecit ad euitandam mortem iustam. Ita etiam valeret matrimonium,si meretrici permissum esset aliquem liberare, & ducere in virum, dum conducitur ad patibulum, imò ipsa mulier videtur facere opus charitatis. c. inter opera.de sponsal. Non succedit,ne daretur occasio euitandi mortem,& sic ad malum, olim erat consuetudo in aliquibus locis, sed si succederet matrimoniũ teneret,vt dictũ est.

De impedimento Ordinis.

QVAESITVM LXX.

SVMMARIVM.

1 *Ordines sacri impediunt matrimonium, & dirimunt, quando procedunt, non quando subsequuntur matrimonium.*

2 *Ex dispensatione Apostolica potest Clericus in sacris ducere uxorem.*

An omnes ordines impediant, & dirimant matrimonium?

1 DIC. Quod non, sed tantum tres Ordines sacri, quibus est annexum votũ castitatis ex præcepto Ecclesiæ, quod procedit etiam si ordinatus in sacris fuisset degradatus, vel depositus, quia character impressus per ordines sacros est indelebilis, vt dictum est in principio de sacram. in communi. c. 1. qui Clerici. vel cum Glos. & Abb. & est cõmunis sententia Theologorum, & Canonistarum.

2 Et tunc dicas ordinem sacrum impedire, & dirimere matrimonium

monium

monium, quando illud præcesserit, non quando subsequatur Ordo, & Clericus in sacris contrahens est excommunicatus latæ sententiæ. Clemen. de consang.& affinit. imò est irregularis, & peccauit mortaliter. Extrauag. antiquæ de voto. & c.vlt. de vot. in 6.

2 Imò Clericus in sacris contrahens matrimonium, & hoc modó violans virginem in pænam condemnatur ad triremes loco antiquarum pœnarum, & subijcitur inquisitioni Sancti officij, vt suspectus de hæresi. Diaz. in sua practica criminali. cap. 24. num. 7.

Sed ex dispẽsatione Apostolica posset Clericus in sacris ducere vxorem aliquam designatam, quia votum castitatis est annexum ordinibus sacris de iure positiuo, supra quo dispensat Summus Pontifex, tamen mortua illa vxore, cum qua illi fuisset dispensatum, non poteit amplius contrahere matrimonium, quia dispensatio illa cum designata ex causa concessa exspirauit, nec extenditur ad alias fæminas, Rom. singul. 602. & de benedictis in c. Raynutius de testa. & ego vidi dispensationem manuscriptam Pauli III. super quibusdam Clericis Germaniæ in sacris constitutis, vt possint contrahere quisque cum muliere, cum qua longo tempore peccauerunt, & separatio erat difficilis, & periculosa, sed non possent inter alias conditiones (si rectè memini) amplius altari inseruire.

QVAESITVM LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus per vim, & metum, non habens intentionem obligandi se ad votum castitatis suscipit caracterem, tamen non est obligatus ad votum.*

2 *Hæc intentio debet esse positiua, & actualis.*

3 *Si vellet ducere vxorem, debet probare per testes se non habuisse talem intentionem.*

4 *Ordinatus ãte annos discretionis, nõ tenetur ad votũ castitatis.*

5 *Si quis post contractum matrimonium inscia vxore suscipiat*

sacros ordines, hic est irregularis, & non potest petere debitum, sed tenetur reddere.

3 *Suscipiens ordines sacros propter adulterium uxoris in foro conscientiæ non peccat, & potest exercere, sed in foro exteriori debet hoc probare, alias incurreret in pœnas.*

An qui esset promotus per vim, & metum cadentem in constantem virum ad ordinem sacrum non habens intentionem obligandi se ad votum castitatis, astringatur voto castitatis ratione ordinis sacri?

1 DIC. Quod non, & sine dispensatione posset ducere uxorem. Nauar. c. 22. num. 52. Sot. 4. dist. 25. qu. 1. art. 2. Sylu. verb. ordo. 4. §. 1. Angel. verb. ordo. 3.

Sed tamen characterem ordinis suscepit, & si vellet ad ulteriores ordines ascendere, non esset necesse susceptos reiterare.

2 Non ita res se haberet, si quando quis ordinatur, nil cogitat de ordine suscipiendo, nam tunc tenetur obseruare votum castitatis ratione ordinis suscepti, quia aliud est facere actum positiuum, vt fecit, qui nil cogitauit, aliud actum negatiuum, vt fecit ordinatus per vim, metum, quia si in non cogitante defuit voluntas actualis consentiens, aderat virtualis, & aberat contraria. In ordinato autem per vim, est omnino contraria voluntas.

3 Nihilominus hoc non est intelligendum ita de plano, sed quando ante susceptum ordinem, qui per vim erat ordinandus, aperuisset intentionem suam coram multis, & postea perseuerasset in eadem negatiua signis, & quantum fas illi fuit, & possibile demonstrauit, & eo casu probatis his coram Iudice Ecclesiastico esset expectanda eius sententia. Sed ipse si essem Iudex, hunc talem mitterem ad Summum Pontificem.

Hic talis, vbi nescitur eum esse ordinatum, esse securus in conscientia, sed vbi notum est, ratione scandali, deberet probare,

bare, quia metus hic non præsumitur nisi probetur, & aliter faciens Clericus, incurreret pænas sacrorū Canonum, vt supra.

4 Idē dic de ordinato ante annos discretionis ad ordinem sacrum, quòd non tenetur voto castitatis, sed ordinem suscepit. Abb. in c. 1. de cler. per sal. pro, & ibi Glos. quia qui non potest obligari Diabolo per peccatum, nec obligatur Deo per votum. c. 1. de delict. puer. sed in hoc etiam requiritur sententia Iudicis in foro exteriori, aliàs incurreret pænas, vt supra, quo ad Ecclesiam.

5 Et quando quis prius contraxerit matrimonium, & postea inscia, vel inuita vxore, ordinem suscepit sacrum, matrimoniū est validum, & caracter ordinis imprimitur, sed ordinatus peccauit mortaliter, & effectus est irregularis, & tenetur redire ad vxorem, sed non debet petere debitum, vt dictum est, sed tenetur reddere, nec mortua vxore posset susceptos ordines exercere, quia est irregularis, nec potest aliam ducere, sed debet agere vitam cælibem. c. 1. qui cler. vel vo. c. sane. de cler. coniug. & quo à te. eod. tit. & extrauag. Ioan. 22. antiquæ de voto, & c. vnico de voto in 6. vt supra etiam dictum est.

6 Qui verò suscepisset ordines sacros per adulterium vxoris, non peccauit in foro cōscientiæ, & poterit exercere, sed debet probare in foro exteriori, & obtinere sententiam Iudicis, aliàs incurreret pænas, vt supra, & si adulterium non fuisset verum, teneretur redire ad vxorem, non obstantibus ordinibus susceptis. In matrimonio rato, & non consumato, potest vterq. coniux ingredi Religionem approbatam, & profiteri, & qui in sæculo remaneret, posset de nouo contrahere. c. votum. de conuer. coniug. sed non potest suscipere ordines clericales in vita vxoris, & ratio diuersitatis est, quia professio Religionis dicitur mors ciuilis, & gloriosa, et sic separat matrimonium, sed clericatus non dicitur mors, sed dignitas, et ideo non separat matrimonium.

De impedimento ligaminis.

QVAESITVM LXXII.

SVMMARIVM.

1. *Impedimentum ligaminis quid est, & quando procedit explicatur.*
2. *Non potest alter coniugum contrahere, nisi constet de morte alterius per certum nuncium.*
3. *Habito certo nuncio de morte coniugis, & per decretum Iudicis contraxit cum secundo, quid faciendum sit declaratur.*

Quid intelligitur per ligamen?

1 DIC. Quod est, quando quis est ligatus altero priore matrimonio impeditur iterum contrahere. c. tuas. de sponsf. duorum. Caiet. verb. matrimonium. 5. verbo Quoniã Quod procedit etiam, si prius matrimonium fuisset tantum ratum, & secundum consũmatum. c. licet. & cap. vlt. de sponsf. duorum. Procedit etiã, si prima vxor, vel primus maritus fuisset captus ab hostibus, vel perpetuo damnatus carceri, vel triremibus ipse vir, aut alio quouis modo vir vel vxor primo detenta, vt amplius redire ad coniugem, desperatum esset, dũmodo viuus sit coniux, non potest, qui remansit liber, contrahere. l. 1. & l. vxores. ff. de diuor. & cap. in præsentia de sponsal.

2 Imò hoc etiã procedit, si maritus profectus fuisset ad bellum, in Regiones longinquas, & per decennium, vel plures annos nihil de eo auditum esset, quæ remansit non potest nubere, nisi constet de modo, quo constare potest, & decreto iudicis declaretur, & modus esset fides ducis exercitus de morte, liber militum mortuorum, liber hospitalium, nec non probabiles coniecturæ, & violentæ præsumptiones de morte quę habentur loco certi nuncij, vt si ex conflictu cum hostibus multis mortuis, pauci euasernut, nec iste comparuit.

De

De iure antiquo. ff. expectabatur per quinquennium de iure Canonico per quatriennium, sed hodie id recessit ab aula, nam quæ sine certo nuncio mortis mariti, & sine decreto Iudicis contraheret, sacrilegium committeret, & esset in concubinatu, & posset puniri.

3 Cum verò aliqua habito certo nuncio de morte primi viri, & cum decreto Iudicis cum secundo contraxit, & post consumatum secundum matrimonium, ecce veniret nuncius primum virum viuere, hæc durante bona fide est excusata, sed nunc nũcio hoc habito pro vero, etiam à Iudice, & ab alijs, tenetur abstinere, & expectare primum virum, & si comisceretur deinceps cum secundo esset adulterium, & posset propterea primus vir adueniens ab ea seperari, nec posset remanere cum secundo, sed vtroque careret.

Et filij in secundo matrimonio, durante bona fide; possunt succedere in bonis paternis, & maternis. c. ex tenore, qui filij sunt leg. & Glos. cum Abb. & alijs communiter. Nauar. c. 22. num. 52. etiam primus vir rediens, tenetur accipere vxorem suam, & cum ea permanere, relicta à secũdo, habito certo nuncio, quòd cum ea non peccauit amplius. c. Dominus. de secundis nupt. c. per bellicam cladem. 24. q. 2. & in c. in captiuit. ibidem.

De impedimento vltimo impotentiæ coitus.

QVAESITVM LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Impotentia coeundi quæ sit explicatur, & quomodo distinguatur ab impotentia generandi.*

2 *Impotentia coeundi duplex: naturalis, & accidentalis, quæcunque sit, si sit perfecta, impedit, & dirimit matrimoniũ.*

3 *Assignatur regula ad cognoscendum, an sit perfecta.*

4 Spe-

4 *Spadones Eunuchi, castrati, carentes vtroque teste, non possunt contrahere matrimonium, & si contraherent, est nullum.*

Quid est impotentia coeundi?

1 DIC. Quod est frigilitas coeundi, seminandi in vase debito, & consumandi matrimonium, nam impotentia generandi dicitur sterilitas, & non frigilitas, & hæc non impedit nam si consumetur, etiam, quod non generet fæmina, est matrimonium, sed si non potest consumare, est impedimentum huius impotentiæ, & dissoluitur decreto Iudicis ad euitandum euitanda.

2 Et hæc impotentia, vel est naturalis ex causa intrinseca, puta, infirmitate, vel complexione: vel accidentalis ex causa extrinseca, vt castratus, vel maleficiatus, & simil. ex hominum iniquitate.

Si impotentia huiusmodi, siue sit naturalis, siue accidentalis, quando est perpetua, & præcedit matrimonium, impedit, & dirimit, sed in accidentali causa, si quis per triennium fuisset impotens ad seminandum, diceretur perpetua impotentia, quæ non impedit, quando est temporalis.

3 Et ad cognoscendum, an sit perpetua, vel temporalis, dicēdum est, quod etsi puer sit in ætate perfecta, vt quatuordecim annorum, & puella duodecim, & tamen non potest seminare, non statim erit impedimentum impotentiæ ad coeundum, sed expectandum est per aliquod tempus, vt in mare annus decimus septimus, & in fæmina annus decimus quartus, vel decimus quintus.

Quando verò hoc impedimentum est perpetuum, siue ex parte viri, quia non seminat, siue ex parte mulieris, quia arcta, vt semen recipere non valeat, dirimit contractum, & impedit contrahendum.

4 Hinc sequitur spadones, Eunuchos, castratos, & carentes vtroque teste, non posse contrahere, sed qui careret altero

tero teste, si posset seminare, etiam si semen non sit præfiguum, posset contrahere, quia generatio non est de essentia matrimonij. Abb. in cap. quod sede de frigid. & malef.

Et tunc etiam diceretur perpetuum impedimentum in hoc proposito, quando nulla arte, vel remedio naturali tolli posset citra mortem. Quod impedimentũ, quando subsequtiur matrimonium, etiam ratum, non impedit, nec dirimit. c. hi, qui. 37. q. 2.

QVAESITVM LXXIIII.

SVMMARIVM

1 *Stante impedimento coeundi perpetuo à Iudice Ecclesiastico potest declarari nullum matrimonium.*

2 *Quid faciendum sit ad cognoscendum, si impedimentum venit ex parte mulieris, an ex parte viri explicatur.*

3 *Si post declarationem nullitatis matrimonij, & dicta causa coniuges alteri nubant, & sic experitur non esse impotentes, debent redire ad primum matrimonium, excepto, si impedimentum fuisset ex maleficio.*

4 *Ipsa seperatio non debet fieri, quando coniuges impotentes sunt concordes, sed debent abstinere à tactibus, & amplexibus, aliàs peccarent mortaliter.*

Quomodo dissoluitur matrimonium per hoc impedimentum?

1 DIC. Quod si impedimentum est perpetuum, poterit à Iudice Ecclesiastico matrimonium declarari nullum, & inualidum verbis declarantibus inualiditatem, non autem dissolutionem.

2 Sed cum nescitur quis coniugum sit impotens, quia vterque dicit se potentem, tenentur per continuum triennium cohabitare, & si post adhuc matrimonium non est consumatum, & per inspectionem honestarum matronarum, adhuc est virgo

sponsa

ſponſa, & an ſit ipſa acta, vel vir impotens, & tunc, ſi impedimentum eſt ex parte mulieris, poterit matrimonium declarari nullum, vt ſupra.

Sed ſi aduerteretur impedimentum eſſe ex parte viri, tunc ſunt adhibendi ſeptem conſanguinei, qui cum iuramento deponant eos ex fama audire de impotentia illus viri ad coeundũ, & conſumandum matrimonium, & ſic per Iudicem Eccleſiaſticum matrimonium declarari, fuiſſe nullum à principio, & concedi licentiam alterum contrahere matrimonium. c. laudabilẽ. c. fraternitas, & c. vltimo de frigid. & malef. & Abb. d. cap. vltimo.

3 Cum verò poſt declaratum nullum dictum matrimonium inter dictos ſponſum, & ſponſam, & vterque iunctus eſt alteri in matrimonium, & vterque eſt potens cum altera, & altero, tunc poſset cogi vterque, vt redeant ad primum matrimonium, & cohabitent, relicto ſecundo coniugio, & filij in ſecundo coniugio procreati, ſunt legitimi, quia Iudex fuit deceptus falſis probationibus.

Sed hoc non procedit, ſi primum matrimonium fuiſſet declaratum nullum ob maleficium, & vterque ſecundo matrimonio iunctus eſſet, quia tunc non fuiſſet deceptus Iudex Eccleſiaſticus, quia potuit verum eſſe impedimentum in primo matrimonio. Abb. de frigid. & malef. in cap. 1. num. 7. et prius Gloſ.

4 Nec eſſet facienda ſeparatio huiusmodi, quando coniuges impotentes fuerint concordes ad cohabitandum, nam poterũt permanere in ſocietate ciuili, ſi non in matrimonio; vt frater, et ſoror. d. c. laudabile. de frigid. et malef. ſed deberent aduertere, quod quoties venirent ad amplexus, et ad alios actus impudicos, peccarent mortaliter, et ideo, quando factum eſſet publicum, ad euitandum periculum, deberent Epiſcopi eos ſeperare monentes de periculo, niſi abſtinuerint, concurrentibus illis quatuor circumſtantijs, in quo caſu poterunt Confeſſores prouidere, ſi fuerit eis notum in confeſſione. Sot. 4 ſent. d. 24. q. 1. art. 1. et 7.

QVAE-

QVAESITVM LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium aliquando maleficio impeditur, quod non potest consumari, & hoc tribus modis.*
2 *Maleficia non debent maleficijs solui.*
3 *Potest tamen inueniri maleficus paratus, vt dissoluat res, quibus maleficium fuit compositum.*

An aliquando matrimonium impediatur maleficio, vt non possit consumari, & coniuges dicantur ligati ad actum matrimonialem?

1 DIC. Quod sic. c. si per sortiarias. 37. q. 1. l. horum. & l. multi. de malef. & C. Anathema. Itaque coniuges aliquando dicuntur maleficiati, & potest accidere tribus modis. Primo, quando fantasia coniugum illuditur arte malorum spirituum, ita, vt vxor appareat exosa viro, & è contra. Secundo, per corporis interpositionem, qui mali spiritus, idest Dæmones interponunt corpus aereum inter sponsum, & sponsam, vt non possint se copulare. Tertio, quando applicantur per maleficum actiua passiuis, vt succus herbarum frigidarum renibus coniugum, & sic redduntur impotentes.

2 Et hic notet Parochus, vt moneat suum populum ad dissoluenda maleficia, non posse adhiberi alia maleficia, sed ahibendas esse orationes ad Dominum, nam maleficia fiunt Deo permittente, & inimico præparante occulta, debent ergo adhiberi orationes, sacrificia, ieiunia, eleemosinæ, & confessiones, & placandus est Deus, quia ex iusta eius ira ista permittuntur.

3 Possent tamen maleficia ostendi malefico parato, vt inueniat res, quibus maleficium fuit compositum, & sic dissolui, non autem per nouam compositionem. Alfons. de Castr. lib. 1. de pænal. cap. quendam. num. 155.

Et si per triennium sponsi maleficiati cohabitantes non consumabunt

causa. c. de eius. peccant mortaliter.

Iusta autem causa est, si fuerit nobilis, vel si ita habet vsus loci. l. si qua Illustris ad Senatus Consultum. Esset etiam iusta causa infirmitas, & complexio. Felin. loc. cit. Nauar. dicit has matres peccare venialiter, & dans nutrici ad lactandum, si habet bona extra dotem, tenetur de illis soluere nutricibus mercedem.

4 Vxor tenetur conseruare res domesticas, & operari viro suo. c. manifestum. 35. qu. 5. Boerius decis. 81. & in l. sicut de oper. liber. ff. Hinc sequitur non posse vxorem donare consanguineis, quod lucratur, nam furtum committit, nec facere eleemosinam sine licentia viri, tacita, vel expressa.

Sed quæ lucrata esset ex turpi questu, non tenetur dare viro & potest ad libitum, cui voluerit elargiri, & si mulier fuerit nobilis, non tenetur operari viro, nisi esset loci consuetudo. Geraldus singulari 49.

Et vbi est consuetudo, vt aliquæ mulieres operentur, & aliquæ non, est attendenda necessitas rei domesticæ, si mulier dubitat esse de illis, quæ non operantur. Abb. in c. literas. de restit. spoliat.

Cum verò mulier habet extra dotem, & si sit nobilis, non tenetur operari viro, & si negotiatur, & lucratur, potest de lucro disponere ad libitum de his, quæ lucrata est de bonis extra dotem, sed quæ lucrata esset de bonis dotalibus, vel alijs, tenetur restituere viro, & ratio est, quia illud est viri vna cum interesse, non tamen lucrum. Abb. vbi supra.

Vxor tenetur cohabitare viro, & illum sequi quocunque iuerit, & tenetur ei reddere debitum. c. vnaquæque. 13. q. 2. Nauar. c. 16. num. 26. Ita etiam maritus tenetur cohabitare, nec deberet absolui, nisi promittat cohabitare, quia detinet alienum, quod est corpus suum inuito Domino, qui est ipsa vxor, nisi excusareur aliqua iusta causa. c. non debet de consang. & affinit. Abb. in c. 1. de sponsal. num. 7. & in c. de illis. n. 4. eod. tit. Imo potest poni in limine contractus per pactum, vt vir non discedat ab vxore, & quod vxor teneatur sequi

3 *Adulterans non potest petere debitum.*

4 *Vxor pregnans non tenetur reddere debitum, si timet abortum*

5 *Peccat vir, si non seruat legitimum vas, vel semen effundat extra illud.*

6 *Peccant coniuges coniungentes se non affectu maritali, sed meretricio.*

7 *Peccant exercentes actũ matrimonii in loco sacro, vel publico.*

An posset esse peccatum inter virum, & mulierem in ipso matrimonio?

1 DIC. vt infra, quod sic, si mulier negat debitum viro petenti, etiam si neget ex deuotione, vel causa spirituali, peccat mortaliter, & grauius, si propterea vir meretriciatur, & è contra, siue vir fuerit deformis, siue horrendus. & c. si vxorem 37.quæst.1. Imò procedit etiam, si inter eos fuisset pactũ, siue iuramentum de non petendo tempore deuotionis alterius vel alio tempore operis spiritualis, & iuramentum hoc non tenet.c. tua nos. de iureiur.d.2. Sed in iuramento debet dispensare Episcopus, ne eludatur, & committatur periurium.

2 Sed in infrascriptis casibus vxor sine peccato potest non reddere debitũ, primo, quãdo vir esset effectus infirmus, vel inhabilis. Sylu. verb. debitum. quia nemo tenetur reddere debitum cum periculo vitæ, vel infirmitatis; secundo, dubitatur de contagio ratione morbi, licet id non sequatur in vxore leprosa, nam lepra vxoris viro non nocet secundum medicos, & sufficientissimè in quodam discursu demonstrauit D. Nicolaus Eustachius, non minus in re medica, quã in philosophia, & Astrologia peritissimus, sed lepra viri potest nocere vxori. vide cap. quoniam. de coniug. lepros. vbi loquitur de viro, quod tenetur reddere debitum vxori leprosæ, sed non è contra Caiet. v. matrim. Nauar. cap. 26. num. 24. Sylu. v. debitum. Tertio, quando vir est adulter, vxor non tenetur reddere debitum, sed potest petere. l. cum mulier sol. matrim. ff. secus est, si vterq.

esset adulter, quia tunc tenentur adinuicem. cap. vlt. de adult. Quarto, quando vir prostituit vxorem.

3 Hic nota, ꝙ si vir adulterasset, & vxor postea cum illo dormisset, videtur remittere iniuriam, & non posse amplius denegare, & hoc in adulterio secreto, quia in publico non possunt adinuicem sibi remittere, nisi corrigantur. & sic intellige. c. si quis vxorem. 32. q. 1.

Et hic etiam nota, maritum, qui commisit adulterium, vel fornicationem vxori incognitam, peccare petendo debitum, & exigendo, sed tamen precibus, vel blanditijs potest consequi, non tamen per vim, vt debitum, sed vt donum liberum. Couar. de sponsal. 2. p. c. 7. §. 2. num. 2. Caiet. opusc. 27.

4 Et vxor prægnans non tenetur reddere, si timeret abortum, vel mortem ob partus difficultatem, vt quia solita pati, & insolita parturire. Nauar. c. 26. num. 33. sed non debet negare debitum, quando est periculum incontinentiæ viri, quia est anteponenda cunctis. l. sancimus. C. de Sacrosan. Eccles. Possent etiam sine peccato cessante periculo incontinentiæ sibi ad inuicem negare debitum coniuges ob paupertatem nutriendi filios. P. Marius loc. cit.

5 Hic adde peccare virum, qui non seruat vas legitimum cum vxore, vt recipiatur semen ad procreandum, & è contra, & est mortale, vt supra etiam dictum est, sed si seruatur vas legitimũ, licet non ordinario modo sunt peccata venialia, sunt tamen admonendi cõiuges, vt abstineant à modo turpi, & extrrodinario.

Sed peccaret grauissimè contra naturam plus stupro, & incestu, qui malitiose effudit semen in vas legitimum, sed ita circa extremitatem illius, vt semen recipi non possit. hi sunt concubitus inordinati. c. ad adulterij malum. 22. qu. 7. D. Thom. Secunda secundæ q. 150. art. 9. ad 22.

Peccant etiam mortaliter coniuges, si cognoscunt se non ad procreandum, quod est finis matrimonij, sed causa luxuriæ, & delectationis non affectu maritali, sed meretricio, & cum aliena muliere, & committunt mentale adulterium. P. Marius lo. cit. vide Nauar. c. 16. num. 24. & seq. 33. 35. & 44. quando peccent coniuges tempore menstrui.

Pec-

7 Peccant etiam coniuges si reddant sibi ad inuicem debitum in loco sacro, quia polluitur Ecclesia, quando scienter, nisi excusarentur tempore belli duraturi, vel longæ obsessionis, ob periculum incontinentiæ, vt supra dictum est.

Peccant etiam si reddant sibi debitum ad inuicem in loco publico, quando fiat contra publicam honestatem corā multis, etiam honestis personis. Nauar.c.16.n.4. Idem dic, si coram filijs, vel filiabus, peccarent, non tamen mortaliter: sicut etiam nō esset mortale in magnis sollemnitatibus, vt feria sexta maioris hebdomadæ, Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & simil. Imò nullum esset peccatum, si fiat ad obuiandum concupiscentiæ, idem si in diebus communionis.

Et hic nota, coniuges, qui ex ieiunio redduntur inhabiles ad reddendum debitum, non teneri ad ieiunia extraordinaria, & ieiunijs debitis standum est arbitrio discreti Confessoris.

Quæstiones matrimoniales.

QVAESITVM LXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Qui emisit votum castitatis, si defloret virginem cum promissione ducendi eam in vxorem, tenetur ducere.*

An qui post emissum votum castitatis, aut Religionis deflorauit Virginem, cum promissione ducēdi eam, teneatur ad votum, vel ad ducendum?

1 DIC. Relictis diuersis sententijs D D. quod tenetur eam ducere, quia votum non obligat rebus notabiliter mutatis, vt in casu proposito. vide Nauar. tit. de sponsſ. Consſ. li. 4. consſ. 21. Sanchez. de sponsſ. dissp. 45. li. 1.

QVAESITVM LXXX.

SVMMARIVM.

1 Iurans ducere puellam in vxorem nulla facta mentione de dote, an teneatur ducere sine dote, est sub opinione.

An qui iurauit ducturnm se aliquam puellam, nulla facta mentione de dote, cum illa diues sit, & nullam dotem ei consignare velit, teneatur ducere ratione iuramenti?

1 DIC. Quod variæ sunt sententiæ: aliqui dicunt, quod tenetur ducere, quando vir diues esset,& onera matrimonij sustinere valeat. Barbosa ff. soluto matrim. 4.p. nub. n.21. Couar. lib. 5. institut. maior. tit. 10. num. 71.

Aliqui tenent contrarium, scilicet,quod non tenetur ducere sine dote competenti iuxta viri dignitatem. l. mulier bona. & l. quæro. ff. de iure dotium. Bald. in c. iurauit.de probat. nu. 3. & alij permulti,nam promissio talis debet intelligi dote constita iuxta possibilitatem, ita Sanchez de sponsf. disp. 60. n. 1.

QVAESITVM LXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo matrimonium cadat sub præcepto, explicatur.*

An matrimonium sit de præcepto,vt contrahatur?

1 DIC. Quod aliqui dicunt, quod, dum genus humanum non erat multiplicatum, obligabat singulos, nunc verò non ita, cum genus humanum iam sit multiplicatum. D. Tho. & alij in 4. sent. dist. 26. q. art. 2. in corpore ad primum.

Sed alij dicunt, quod adhuc durat, & durabit præceptum, quia est præceptum naturale, & præcepta naturalia non extinguuntur

guuntur, etiam si necessitas vexauerit, licet pro tunc non obligent, sed nunc multiplicatis hominibus, obligat in cõmuni totam Rempublicam christianam, ita vt in necessitate occurrenti posset compellere Subditos. D. Thom. 4. dist. 26.q.1. Sot.q.1.art.1. & alij permulti. Sed intellige exclusis obligatis per votum. Duran. dicit, quod si omnes homines perirent, an hoc præceptum caderet, etiam in Monachos, & Religiosos in obligatos per vota, & ipsemet respondet, tunc adesse finem mundi. vide in 4. sent. qu. 2. dist. 4.

QVAESITVM LXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium per Procuratorem contractum secundum aliquos non tenet, si ante contractum fuit à principali reuocatum mandatum, etiam si non sit notificatum.*
2 *Alij dicunt oppositum, & explicatur.*
3 *Matrimonium per Procuratorem contractum est validum, etiam post Concilium Tridentinum.*

An in matrimonio contracto per Procuratorem, si principalis reuocauerit mandatum ante contractum, teneat matrimonium?

1 DIC. Quod secundum aliquos non tenet, reuocato mãdato, etiam si reuocatio notificata non fuerit, vt fit in alijs contractibus, cum hoc sit speciale in matrimonio contra iuris regulam.c. finali de Procuratoribus in 6. Et ratio est, quia in alijs contractibus Ius contrahentium consensus supplere potest, secus in matrimonio.

2 Alij dicunt contrarium, quod reuocatio esset intimanda Procuratori necessario, alioquin matrimonium tenet, hoc intelligat in Procuratore, sed in nuncio, vel quando fit matrimonium per Epistolam, licet non intimetur, vel epistola recipia-

1 DIC. Quod aut loquimur de matrimonio, in quantum est contractus humanus dependens à voluntate contrahentium, tanquam à causa, & tunc non potest consistere absq. consensu mutuo, quia consensus est in hoc casu de intrinseca ratione contractus, & ita nulla potentia potest aliter consistere. videas Ledesma de matrimonio. dup. 7. 1. conclus. 3.

Sed quatenus datur potestas alterius corporis in alterius corpus potest absque illorum consensu Deus dare potestatem viro in corpus fœminæ, vel dicas, quod Deus potest supplere vices causæ efficientis. Sot. 4. dist. 27. q. 1. art. 2. & sic dicunt DD. Deum immediatè absque eorum consensu coniunxisse primos parentes nostros.

Sed alij probabilius asserunt absque consensu matrimonium non posse consistere, & ad rationem in contrarium adductam, dicunt quod consensus non tantum est causa efficiens, verum etiam formalis extrinseca matrimonij, & sic requiritur consensus voluntatis, quem adfuisse credimus in primis nostris parentibus, nam spectabat ad Dei prouidentiam, vt primum matrimonium futurorum esset norma.

QVAESITVM LXXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Denunciationes in matrimonio non sunt de essentia matrimonij, sed de præcepto Ecclesiæ.*

2 *Locus in quo, & Parochus, à quo debeant fieri denunciationes explicatur*

3 *Episcopus absque causa dispensans in denunciationibus, peccat mortaliter.*

4 *Episcopus potens ex gratia dispensare, si nolit dispensare non peccat.*

5 *Assignantur regulæ, quando ex gratia, & quando ex debito, Episcopus debet dispensare.*

An denunciationes matrimoniorũ sint de præcepto Ecclesiæ faciẽdæ, vel vt de essentia matrimonij?

quanto 2.q.4 & ex cap. Domino sancto 50. dist. & alijs rationibus, sed verior sententia est quod non, semper existente iusta causa, debeat Episcopus dispensare super his denunciationibus, sed aliquando est debita dispensatio, aliquando verò est gratia, vt habetur in c. licet. Canon. de electione in 6. Vbi leguntur hæc verba, possit ordinarius gratiam dispensationis facere, & in c. didici 1.q.7. vbi habentur hæc verba, dispensationis enim gratia, & in c. penult. de Cler. excomm. ministr. ibi propter quod dispensationis gratiam, &c. Itaque concludendum, non peccare ordinarium, quando non vult dispensare.

5 In aliquibus casibus, quando est gratia, & difficultas consistit in cognoscendo, quando sit gratia, & quando sit debita huiusmodi dispensatio, pro quo nota has Regulas, quod quotiescunq. publica vtilitas vertitur, vt quia scandalum vitatur, aut propter Ecclesiæ vtilitatem, tunc debita dicetur, sed vbi solum priuata vtilitas interuenit gratiam nuncupari potest, vt cum Clericus petit dispensationem, quia videtur sibi contritus, tunc ad libitum potest, vel non potest dispensare.

Nec tamen (quicquid dicant multi) licitum est pro huiusmodi dispensatione imponi aliqua pœna, aut exigi mulcta, vide Sanchez lib. 3. disp. 10. & sunt aliqui, qui asserant, si Episcopus, existente iusta causa, non dispenset, posse appellari ad Superiorem. Vide Sanchez loc. cit.

QVAESITVM LXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Consumatio matrimonij absque denunciationibus adhibita diligentia à Parocho, & à contrahentibus nullum esse impedimentum, an sit peccatum mortale, est sub opinione.*

2 *Consumatio matrimonij ante benedictiones, non est peccatum mortale, nisi adsit contemptus.*

3 *Parochus in confessione sciens impedimentum matrimonij, non potest differre tale matrimonium.*

4 Pa-

quæ audiuit in confeſsione, vt ſi audiuit tali die malum ſibi imminere poterit, tali die aſſociatum exire, vel tutius domi permanere, hoc enim modo remotiſsimo in nihilum frangetur delicatiſsimum auricularis confeſsionis ſigillum, in eo tamen debet eſſe cautiſsimus Confeſſor, in quo poſſet confuſio, aut pudor pœnitenti generari, quia eius honori præiudicatur. Itaque habe Regulam, quando confunditur pœnitens per ea, quæ dixit in confeſsione, ſi confeſſor retrahet ſe ab aliquo in confeſsione audito, debet abſtinere. Armill. verb. Confeſſor num.7. & alij.

4 Eſſet tamen bonum remedium, vt Parochus, qui nouit in confeſsione impedimentum dirimens, vt occulte moneat contrahere volentes, vt deſiſtant, quod ſi nolint, eos coniungat, ſi aliter facere non poteſt abſque periculo ſigilli, ſed ſi poteſt fieri aliter, teneretur ex officio eos non coniungere, pro euitando peccato contrahentium. D. Bonauen. 4. diſt. 21. in 2. p. art. 2. q. 1. num. 61.

Alij dicunt ſi publicè petant volentes contrahere, nullo modo poſſe eos Parochum impedire ob peccatum cognitum in foro occulto pœnitentiali.

QVAESITVM LXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium in aliquibus caſibus eſt validum ſine præſentia Parochi, vel teſtium.*

2 *Parochus, etiam ſi non ſit Sacedos poteſt aſſiſtere matrimonio contrahendo, imò etiam, ſi ſit excommunicatus, dummodo non ſit notorius.*

An poſſit dari caſus, in quo matrimonium ſit validum abſque preſentia Parochi, & teſtium?

1 DIC. Quod ſic, vt infra, nempe quando contrahitur in locis, vbi Tridentinum non eſt receptum, & ideo non obli-

tes habitare solent. l. filios. C. de Municip. nam parentes, qui habebant animum reuertendi in ciuitatem, finguntur numquã ab ea discessisse, & ibi mater peperisse dicetur. Nauar. lib. 3. cons. tit. de præb. in 1. dict. & habetur in l. retro. ff. de capt.

Conclude igitur Parochum solius originis non censeri proprium ad adsistendum matrimonio. Glos. in cap. statutum. de rescrip. in 6. Fran. eod. cap. num. 12.

QVÆSITVM LXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Si coniux certo sciat superuiuere primũ maritũ, vel alter coniugum sciat aliud impedimentũ dirimens, non potest exercere actum matrimonij cum alio.*

2 *Episcopus ex aliquibus circumstantijs potest dispensare in matrimonio habente impedimentum occultum dirimens.*

An si alter coniugum scit impedimentum dirimens inter eos abortum, possit sine peccato exercere actum matrimonij, vt si sciat per certo, quia superuiuit primus maritus, vel si non certo sciat, sed credat?

1 DIC. Quod si mulier certo scit viuere primum maritum, non potest commercium matrimoniale exercere. c. literis. de restit. expol. vel si scit impedimentum in gradibus, quos 2 Diuina lex prohibuit, & in hoc casu potius debet sustinere hu-humiliter Ecclesiæ excommunicationem, quam peccare cum illa, contra Deum, non debet Iudici in hoc obedire, & hoc sequitur etiam in alijs impedimentis, etiam Diuino iure non cõpræhensis. c. inquisitioni. de sent. excom. Itaque non potest conscius impedimenti petere debitum.

Et si coniux negans debitum excommunicetur, quia debitũ negat est verè excommunicatus, dum non probat impedimen-

tum,

tum, cum verò probat, est absoluendus.

Nota quod aliquando Episcopus, concurrentibus his circũstantijs, vt matrimonium sit publicum, impedimentum occultum, seperatio periculosa, & scandalosa, aditus ad Pontificem difficilis, inopia, & alia iusta causa dispenset in impedimentis dirimentibus, vt habetur ex Lignado in c. & si Clerici. §. de Adulterijs, & de Iudicijs. Et ibi Abb. n. 9. Bald. in l. omnes populi. ff. de Iust. & Iur. num. 8. Felin. in c. 1. de constit. fallen. 7. Roma. singulari 486. Et eo magis, si concurrat bona fides post Tridentinum.

QVAESITVM LXXXIX.

SVMMARIVM

1 *Regulariter vxor tenetur sequi suum virum.*
2 *Non tenetur ad euitandum peccatum, vel aliquod periculum.*
3 *Tenetur etiam sequi virum peruagum, si sciebat hoc ante contractum matrimonium.*

An vir teneatur habitare in loco vxoris, vel vxor in loco viri, cessante pacto?

1 DIC. Vt infra; Vxor tenetur sequi virum regulariter. c. vnaquaque 13. q. 2. vnaquaque vxor sequi virum, siue in vita, siue in morte, limita, nisi verò absque graui detrimento sequi non posset. Sot. 4. dist. 35. qu. vnica. art. 1. ad secundum. 2 limita, nisi vir vellet trahere vxorem ad peccandum, vel vt eam commodius occideret. Sylu. q. 8. Tabien. q. 2. Armil. num. 6. in verb. vxor. & alij Summistæ, sed regulariter vxor tenetur comitari virum in locum, vbi transfert domicilium, dummodo non ex causa turpi.

3 Sed quando vir est peruagus, & vxor nesciebat illum vagari solere, non tenetur eum sequi, sed si sciebat, tenetur sequi, quia eius mores accipiendo in virum approbauit. Glos. in c. 1. de coniug. leprof. vbi Innoc. in c. de illis.

QVAE-

QVAESITVM XC.

SVMMARIVM.

1 *Necessaria est præsentia Parochi, ne dum corporalis, sed moralis, & humana.*

2 *Etiam si verba contrahentium Parochus, & testes non audiũt sufficit, vt videant signa.*

3 *Non sufficit attentio virtualis Parochi ad percipiendum consensum.*

4 *Si Parochus fingeret non aduertere, & aduertit, matrimoniũ est validum.*

5 *Si vi detinentur Parochus, & testes, matrimonium valet, licet peccent mortaliter sic detinentes.*

6 *Si fuit coram alio Sacerdote de licentia Porochi extorta metu, dolo, & mendacio, etiam tenet matrimonium.*

7 *Testium matrimonij circumstantiæ assignantur.*

8 *AEtas Procuratoris in contrahendo matrimonio, quænam debet esse.*

9 *Parochus licentiam concedens alteri, vt matrimonio assistat, si illam non possit concedere, quam pænam incurrat, explicatur.*

10 *Sacerdos suspensus per biennium, quia interfuit matrimonio clandestino, si alteri metrimonio clandestino assistat, per triennium est suspensus.*

An sufficiat præsentia Parochi, & testium, si casu interueniant, & non attendant, imò contrarium animum habent, & ibi per vim detimentur?

1 DIC. Vt infra, quod necessaria est horum præsentia, nõ solum corporalis, sed moralis, & humana, idest, vt aduertant, & intelligant vtriusque contrahentis consensum, hinc non esset matrimonium, si dormientibus testibus, & Parocho, aut ebrijs, aut non aduertentibus, vel si testes essent infames,

celebra-

celebraretur. Glos. Extrauag. execrabilis. coram de præb. Felin. in proemio decretalium.

2 Sufficeret tamen, si Parochus, & testes aliquo modo perciperent consensum contrahentium, etiam si verba non audiūt, vt signis aliquibus, etiam per interpretem, si diuersi sint Idiomatis, facit l. 1 ff. de verb. oblig. §. fin. Imò in hoc casu credetur dicto solius interpretis, qui est electus declarator consensus contrahentium. Couar 4. decret. 2.p.c.4. §. 1. num. 3. & sic sufficere Parocho, & testibus per interpretem de mutuo contrahentium consensu.

3 Nec sufficeret attentio virtualis Parochi, vt matrimonium consistat contra sententiam Henriquez, & est in aliquibus alijs sacramentis, quia ibi sufficit virtualis attentio, sed hic Parochus, & testes adsunt, vt testes audientes, vt testificari possint, constetque Ecclesiæ matrimonium fuisse contractum, nam nisi aduerteret, testificari non posset, & hoc probet etiam declaratio 5. Sacri Concilij.

4 Sed si Parochus fingeret non aduertere, & aduerteret, tunc matrimonium valet, sed si verē non intelligeret, matrimonium non valeret, quando consulto non attendit, necintelligit verba consensus, quia tunc reuera non est præsens, & non posset testificari de matrimonio.

Nota tamen, quod quando Parochus, & testes per eum decempti interuenirent, valeret matrimonium, quia iam audirent, quod testificari possent. Adest Decisio Rotæ, imò valeret, si per dolum vocati matrimonio interessent. Nauar. lib. 4. Consil. de spons. cons. 20. & ita censuit Sacra congregatio. Imò valeret, si coram transeuntibus Parocho, et testibus aduertentibus Ledesma de matrimonio. q. 45. art. 5. punct. 3. licet aliqui dicunt contrarium in hoc.

5 Sed peccant mortaliter, qui celebtant matrimonium coram Parocho, & testibus inuitis, quia iniuriam faciunt Parocho, & ratione contemptus Ecclesiæ, nam videntur non contrahere authoritate Ecclesiæ. Aliqui negant peccatum mortale, quo ad testes, non gerere in Ecclesia, sed Parochus tantum præstat.

Imò

6 Imò valeret matrimonium, ſi coram alieno Sacerdote de licentia proprij Parochi, quæ licentia fuit extorta metu cadente in conſtantem virum, & ratio eſt, quia iuriſdictio metu extorta, validè transfertur. cap. licet. quæſt. 31. de elect. Cardinal. c. 2. de his, quæ vi. num. vnico. licet aliqui tenent contrarium per l. 2. ff. de Iudi. quia lex illa loquitur in caſu ſpeciali, dum litigantes compelluntur prorogare Iurisdictionem in Iudicem non ſuum.

Imò, & ſi licentia data à Parocho alteri Sacerdoti intereſſendi matrimonio nomine ipſius ſit impetrata dolo, & mendacijs, aliàs nullatenus conceſſuro, adhuc valida eſt licentia, & matrimonium, quia ratio illa inducens Parochum impertinens eſt ad licentiæ conceſſionem, & fuit impulſiua, & non finalis, & cum eſt impulſiua ea ceſſante, non ceſſat diſpoſitio Tiraquel. tract. ceſſante cauſa limit. 1.

7 Nota, quod teſtes neceſſarij in matrimonio debent eſſe duo ſaltem, vltra parochum, & debēt eſſe moraliter præſentes, & qui vſum rationis habeant, nec refert, an ſint docti, vel indocti, ſed ſufficit ſi habeāt qualitates, à iure requiſitas, vt cenſeantur habiles in alijs cōtractibus. Itaq. ſufficit ſi ſint parentes cōſanguinei, familiares fæminæ, excommunicati, infames, imò, & infideles, etiam poſſunt eſſe teſtes matrimonio. vt ait Vera Cruz. dup. 7. appendice ad ſpeculum: intellige, quando interueniunt ſupra notati de conſenſu partium, & eo magis, quia concurrunt cum Parocho, qui eſt habilis, qui magnam habet authoritatem, & fidem. c. cum de teſtamentis, & proinde Parochi præſentia ſupplet vitium teſtium.

Sed ſi tàm teſtes, quam Parochus ſint ſuſpecti, nec Parochi authoritas teſtium vitium ſuperare poteſt adhuc valere, dicendum eſt, neque ad hunc caſum, qui rariſſimè accidit. Conc. Trid. reſpexit, ſed ad caſus frequentiores, nam lex accomodatur ad ea, quæ frequentius accidunt, c. nā ad ea. ff. de legibus, & ratio eſt, quia legislator non curat prouidere caſibus, qui ſemel, aut bis, aut quæ rarò eueniunt, vt dicebat Theophraſtus.

Vu Nota,

8 Nota, quod Procurator constitutus ad matrimonium contrahendum, requirit ætatem saltem decem, & septem annorum, quæ requiritur in Procuratore ad negotia, nam ad causas, & Iudicia debet esse maior vigintiquinque annorum.

Sed dic melius, & certius, quod ea requiritur ætas in Procuratore, ad matrimonium, quam ius naturale requirit ad explicandũ consensũ, nomine alterius, nẽpe, vt habeant vsũ rationis.

9 Nota hic, quod si alienus Sacerdos, vel alienus Parochus non assistat ipse sed alteri licentiam concedit, quam non potest concedere, dicendum resolutè (quicquid dicant alij) quod hic mandans non incurrit suspensionem, quia pænæ sunt restringẽdæ, sed tantum incurrit, qui assistit. Suspensio autem deberet esse, quando incurreret, vel triennalis, & est de iure, de qua in c. fin. de clandest. de sponſ. & hanc suspensionem incurrunt proprii Parochi non impedientes clandestina matrimonia, vel arbitrio Episcopi, vel alterius ad quem pertinebat, similiter, si proprius Parochus det licentiam assistendi matrimonio alteri Sacerdoti, adhuc non incurrit vllam suspensionem Parochus per d. c. fin. neque incurrit coniungens, quia non Parochus, nec Sacerdos, nec coniungit sine licentia Parochi. Idem dic, si non Sacerdos coniungeret aliquos absque licentia. Sed si is nõ Sacerdos esset Parochus, incurreret suspensionem Trid.

10 Nota, quod si aliquis Parochus esset suspensus per trienniũ quia interfuit matrimonio clandestino, si intra hoc triennium adhuc iterum assistat Clandestino, ad aliud trienniũ est suspensus, & hoc vltimum triennium secundum veriorem sententiam incipit à die sententiæ posterioris Iudicis, vel si à iure est à die delicti, atque ita cum priori biennio confunditur, nisi aliter iudex, vel Canones declarauerint. Bald. in l. eum, qui Kal. ff. de verborum publicationibus. & eo magis, quia pænæ sunt restringendæ, & in pænis benignior facienda est interpretatio, & ita suspensus absolutè ab officio, multi dicunt, quod sit etiam suspensus à beneficio, maximè si sit suspensus à iure, aliqui dicunt contrarium. Vide plures sententias, quas refert Sanchez. de matrim. lib. 3. disp. 51. Nota hic, quod obtenta

licentia

licentia Parochi aliquis Sacerdos si extra Parochiam exerceat; valet, quia iurisdictio voluntaria potest exerceri extra. Vide Ripa. de remed. ad curan. pest. §. sed quia num. 53. & Summistæ ferè omnes.

QVAESITVM XCI.

SVMMARIVM.

1 *Suspensio triennalis, inhabilitas contrahendi, amissio bonorum sunt pœnæ clandestini matrimonij, quæ requirunt Iudicis sententiam.*

2 *Exhæredatio an requirat Iudicis sententiam, est sub opinione.*

3 *Illegitimatio non requirit sententiam Iudicis.*

4 *Delictum matrimonij clandestini est misti fori.*

5 *Iudex Ecclesiasticus potest inhibere Iudici laico circa munus matrimonij clandestini.*

6 *Iudex Ecclesiasticus, si non puniat hoc delictum, potest punire laicus.*

7 *Punitus sufficienter per secularem iudicem in hoc delicto, non potest iterum puniri ab Ecclesiastico Iudice.*

An pænas matrimonii clandestini incurratur ante Iudicis sententiã, vel requiratur declaratio Iudicis, seu condemnatio?

1 DIC. Quod pænæ sunt nonnullæ, nempe suspensio triennalis, hæc requirit Iudicis sententiam: inhabilitas ad cõtrahendum, hæc requirit sententiam Iudicis, similiter dic de amissione bonorum, quæ est altera pæna.

2 De exhæredatione autem, & de illegimatione dic, quo ad exhæredationem, requiritur Iudicis sententia, vt priuet hæreditate, aliqui dicunt, quod non requiritur Iudicis sententia. Tu dic, quod requiritur ad perficiendum iudicium parentis, qui est Dominus Iudex in hoc.

3 De illegitimatione verò, dic, quod nõ requiritur Iudicis sen-

tia, nam quia filij geniti ex illegitimo clandestino matrimonio sunt illegitimi, non obstante parentum ignorantia, sed circa impedimentum videtur esse necessaria Iudicis sententia, & ratio est, quia, quando priuatio imponitur, non vt pæna delicti, sed ob defectum conditionis requisitæ, vt quis gaudere possit aliquo priuilegio nulla accipitur sententia Iudicis.

4 Nota hic, quod imponere dictas pænas ob matrimonium clandestinum, aliqui dicunt, quod pertinet ad solum Iudicem Ecclesiasticũ, & ratio horũ est, nã res matrimoniales ad solũ Iudicem Ecclesiasticum pertinent. c. tuam de Ordine cognitio, alij ad solum Iudicem secularem, quia ius Canonicum non imponit pæna contrahentibus, nec testibus. ita Castillo. l. 4.

Sed dic melius, quod delictum hoc est misti fori, & ratio est, quia est quæstio facti, & non iuris. Sed intellige bene, quod hoc sequitur, quando constaret de marimonij clandestinitate, & si non constaret, esset per Iudicem Ecclesiasticum prins definiendum, esset clandestinum, & tunc Iudex seculris poterit cõtra laicos procedere. Couar. 4. decis. 2.p.c.8. qui etiam tenet Quod quando est quæstio facti, adhuc pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum, & non ad laicum, cui sententiæ fouet Bolognetus l. 2. num. 42. & seq. ff. de iurisdict. omn.Iudic.& si alij dicãt posse etiam Iudicem secularem cogoscere de clandestinitate matrimonij, quando est quæstio facti.

Sed si dubitaretur matrimonium esse contractum de facto, pertinet ad Iudicem secularem.

5 Nota, quod Iudex Ecclesiasticus potest inhibere Iudici laico, vt coram eo tantũ deponant testes de valore matrimonij. Con. 4. dec. c.6. 2. p. Sed non potest inhibere respectu punitionis, nam est misti fori.

Nota etiam, quod Iudex Ecclesiaticus potest Iudicem compellere, vt permittat deponere testes coram se de hoc, & hoc erit verum ante Concilium, quando matrimonia clandestina erant valida, secus post Conc. Trid.

Nota etiam, quòd si Iudex Ecclesiasticus non condignè castiget clam contrahentes, tunc potest Iudex laicus iterum puni-

re,&

7 ri, & ſupplere, ac ſi non eſſent puniti, ſed debet haberi ſ̃io pænæ inflictæ a Iudice Eccleſiaſtico. c. 2. de maledicis. & C. felicis de pænis, intellige de laicis contrahentibus clandeſtinè, non de Clericis in minoribus, quia tunc ſolus Eccleſiaſticus punit.

Nota etiam, quod eſt communis opinio omnium in crimine miſti fori per ſecularem Iudicem, non poſſe amplius per Eccleſiaſticum puniri, dummodo ſecularis Iudex ſufficienter punierit, & pæna per ipſum impoſita, non eſſet leuior imponenda per Eccleſiaſticum, nam in hoc caſu pæna excommunicationis, quia non eſt afflictiua, ſed medicinalis, non eſt inter graues pænas computanda. c. 1. de ſent. excom. in 6.

QVAESITVM XCII.

SVMMARIVM.

1 *Parochus in matrimonio vagorum debet adhibere diligentiam & omnia referre ad Ordinarium.*

2 *Si ſine licentia ordinarij, Parochus vagos coniungat in matrimonio, peccat mortaliter.*

3 *In Indijs ex priuilegio aliter ſit.*

Quomodo ſe gerat Parochus circa matrimonium vagorum?

1 DIC. Quod vagi appellantur, qui hinc inde vagantes nullibi certam habent ſedem, & etiam dicuntur vagi, qui nõ habentes domos, iter habent ad inueniendum ſolum, vbi habitent, etiam ſi per aliquod breue tempus in aliqua Parochia habitãt, quia aliò ſunt migraturi, & adhuc vagi, & poſſunt confiteri cuique Parocho, niſi proprius Confeſſor eſſet deputatus.

2 Sciat igitur Parochus in horum matrimonijs rem ad ordinarium deferre, qui præuia, & diligenti inquiſitione det licentiam illi Parocho, in cuius parochia contrahere intendit, limita niſi ceſſiſſent domicilio in fraudem proprij Parochi.

Sed Parochus, qui non adhibita diligentia, nec habita licen-

tia sui ordinarij vagos coniungeret, peccaret mortaliter, sed matrimonium valeret, & esset suspendendus ad trienniũ. Inn. c. final. de clandest. despons. Similiter peccabit Sacerdos, qui sine Párochi licentia vagorũ matrimonio assisteret, quia requiritur licentia Ordinarij ex Tridentino.

3 Nota, ꝙ in Indijs ex priuilegio Apostolico Religiosi absque licentia Parochi assistunt matrimonijs vagorũ, & aliorũ in locis sibi subditis ab eorum Superioribus. Sed hoc intellige, vbi nõ essent Parochi, & Religiosi habentes curam animarum, aliàs incurrerentur pænæ Ecclesiasticæ.

QVAESITVM XCIII.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium Christianorum captiuorum, si fiat sine Parocho & testibus, an valeat, diuersæ sunt opiniones.*

2 *Authoris sententia explicatur.*

An fidelis captiuus, si contrahat debeat, contrahere coram Parocho, & testibus?

1 DIC. Quod si ibi non est publicatum Concil. Trid. standum est iuri antiquo, sed si incolæ fuerint eorum locorum, vbi Conc. Trid. obligat, aliqui dicunt, quod inualidum est matrimonium.

Aliqui dicunt valere, si ibi habeant animum habitandi, & aquirant domicilium, secus, si animus talis deesset. Henriquez. 2. lib. 11, de matrim. c. 3.

Aliqui dicunt, quod Tridentinũ non obligat, vbi Parochus haberi non potest.

Aliqui dicunt, quod si id decretum fuit promulgatum in Parochia eorũ in qua postea fuerunt captiui non possunt hi, nisi coram Parocho, & testibus contrahere secundùm Conc. Trid. Secus, tunc non fuerat publicatum. Vide Sanchez. lib. 3. disp. 28.

Tu

2 Tu dic, quod matrimonium captiuorum, apud infideles sine Parocho, & testibus, est validum, quamuis ad eas Regiones ducti sint post publicationem Conc. Trid. etiam si non habeant animum permanendi. Idem dic de matrimonio contracto inter mercatores christianos, qui ibi per modum hospitij sint, etiam si ibi Conc. obligaret, & hoc videtur sonare verba Cóc. Trid. Imò si ibi duo infideles baptizarentur, possent contrahere absque Parocho, & testibus. vide Sanchez. loc cit.

QVAESITVM XCIIII.

SVMMARIVM

1 *Aliqui dicunt posse Episcopum absoluere triennio suspensum illũ qui interfuit matrimonio clandestino.*
2 *Aliqui verò id negant, quorum sententia approbatur.*
3 *Potest Episcopus dispensare à suspensione ipso iure imposita in Conc. Trid. sess. 24.*

An suspensus, quia interfuit alicui matrimonio clãdestino, vel alijs, quia non ei competebat interesse, possit absolui ab Episcopo?

1 DIC. Sunt variæ sententiæ, aliqui dicunt, quod potest Episcopus absoluere triennio suspensum Inn. c. final. de cland. desponſ. & mouentur, quia secundum regulam, suspensus à iure nõ reseruata absolutione, potest absolui ab Episcopo, imò hoc est verum, etiam in absolutione ab alijs censuris nõ reseruatis, contra hoc dicitur, quod est verum, quando quis suspenditur indefinitè, nullo designato termino, secus est, quãdo designatur hic, vt etiam ad triennium, & hoc est speciale in suspensione, nam secus, se haberet in excommunicatione, Et ratio est etiam, quia si illa cõstitutio fuit facta in constitutione, in Concilio Lateranensi, & nequit Episcopus dispensare super constitutione Conciliari, & in excommunicatione

quia debet ipsius absolutio necessariò præcedere absolutionem peccatorum, & ideo opus fuit concedere inferioribus illius absolutionem vt definitur in cap. nuper. de sent. excommun. secus est in suspensione, ex his collige non posse Episcopum dispensare.

3 Potest tunc Episcopus dispensare à suspensione ipso iure imposita in Conc. Trid. sess. 24. Imò, & Vicarius, & quicunq. alius habens Iurisdictionem ordinariam, sed hic ordinarius debet esse ordinis illius Parochi, ad quem pertinebat matrimonium celebrare, aut benedicere Sanchez. lib. 3. disp. 42.

QVAESITVM XCV.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio lata contra coniugem negantem debitum, ligat in foro exteriori, & nō interiori, & est vitandus, si negat debitum, quia scit impedimentum.*

2 *Parochus, vel Sacerdos de cuius licentia potest assistere matrimonio, etiam si sit suspensus, irregularis, vel excommunicatus.*

An esset verè excommunicatus alter coniugum, qui excommunicaretur ab Ecclesia, quia negat debitum, hic tamen negat, quia scit impedimentum?

1 DIC. Quod in hoc casu excommunicatio, quoad Deum, non ligat, licet quoad Ecclesiam liget. Vict. & Summ. num. 264. de matrim. sed hic debet se habere, vt excommunicatum.

2 Nota hic, quod Parochus Ecclesiasticus, vel suspensus, potest licite assistere matrimonio, imò etiam, si esset irregularis, quia ibi præbet authoritatem, non autem exercet iurisdictionē. Nau. lib. 4. Consil. despons. Consil. 47. num. 6. Sed non potest

test dare hanc licentiam assistendi non sacerdoti, sed posset dare simplici Sacerdoti non approbato à Ordinario, imò si esset excommunicatus, vel irregularis, & ratio est, quia hæc assistenstia non est actus iurisdictionis, & ideo potest exerceri per Ecclesiasticum, vel irregularem, vel aliàs inhabilem.

QVAESITVM XCVI.

SVMMARIVM.

1 *Iudex sæcularis non potest se intromittere in quæstionibus iuris matrimonij, vt exploratio voluntatis puellæ.*
2 *Huius ratio validissima assignatur.*
3 *Nec debet Iudex laicus se offerre velle tradere puellæ locum ad explorandum voluntatem, vbi vult ipse iudex Ecclesiasticus.*
4 *Si Iudex secularis vellet se intromittere ad sequestrandum puellam, debet excommunicari.*

Ad quem Iudicem spectat spiritualem, vel secularem sequestrare puellam causa explorandi voluntatem?

1 DIC. Quod Iudex secularis nullatenus potest se intromittere in quæstionibus iuris matrimonij, vt est hæc. c. lator. & ibi scribentes causaliter, qui filij sint leg. c. tua. de ord. Couar. verb. resolutio. 2. p. c. 8. §. 13. num. 5. Bart. l. 2. §. de Iuris om. Iud. num. 4. & l. Titia. Sylu. verb. matrimoniũ. Felin. in cap. cum sit generale. in quibus concluditur non posse Iudicem temporalem se intromittere in prouidendo puellæ, neq. vt Rector, & Gubernator puellæ, tamquam laicæ, vt potest facere de laicis sibi subditis, de loco tuto, & honesto.

2 Sed hoc pertinet omninò ad Ecclesiasticum. c. cum locum. de sponsal. & facit. c. siue 33. qu. 2. & c. hortamen. 3. q. 9. imò si nollet Iudex Ecclesiasticus facere posset ab eo appellare. Glos. ibid. Et

3 Et quod non poſſit laicus ſe intromittere, teſtatur Butrius. d. c. cum locum num. 7. in 4. notabil. & ratio validiſſima eſt, quod cum Iudex Eccleſiaſticus eſt Iudex in cauſa principali matrimonij,conſequens eſt,vt ſit etiam Iudex acceſſorius,quod eſt explorator, & ſimil. DD. in l. quoties. C. de Iudic. & l. 1. c. de Ordin. cognit. Itaque , & electio loci,& explorare voluntatem pertinet ad Eccleſiaſticum omninò, quia ſi aliter eſſet,vt laicus eligeret locum tutum non haberet vnquam locum dictũ capitulum, cum locum, nam eſſet Iudici Eccleſiaſtico difficilis hæc exploratio propter defectum loci tuti,quẽ ipſe non elegit.

Itaque conclude, quod quicquid fecerit Iudex laicus , in fine pertinet ad Eccleſiaſticum explorare voluntatem , & primo ſequeſtrare.

Nec valebit laico Iudici ſe offerre velle tradere puellæ in loco vbi vult ipſe iudex Eccleſiaſticus, quia impediretur Eccleſiaſtica Iuriſdictio, & etiam depoſitio. c. cum locum, imò per indirectum impediretur matrimonium , & ſic laicus Iudex incurreret excommunicationem. Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 9. de reform. Hic nota , quod propter impedimentum ab aliquo illatum , ne quis poſſit petere , & habere ſuam vxorem , poteſt interdici tota Prouincia. c. non eſt nobis de ſponſal.

Itaque cum iſta electio loci tuti, & exploratio puellæ voluntatis, vel eſt ſpecialis , vel annexa iudicio ſpirituali ipſius matrimonij pernotata in c.conſulere de ſimon. conſequens eſt ad Iudicẽ ſpiritualem omninò pertinere, & ſine eo non poteſt definiri. c. quando. de Iudic. Imò poſſunt Iudices Eccleſiaſtici, quando opus eſt ad faciendũ huiuſmodi explorationem , implorare Bracchium ſeculare , etiam ſub pæna excommunicationis.

Nec obſtant huic ſententiæ conſilia Aymonis, & Caſtrenſis, quia locantur in diuerſis terminis, vt videre eſt.

Vide pro totali reſolutione huius quæſiti. Vrſilita add. ad Affl. deciſ. 138. num. Affl. in conſtit. ſancimus. eundem dec. 210. num 4.

4 Conclude,quod ſi Iudex laicus vellet ipſe ſequeſtrare,& explorare voluntatẽ , poteſt excommunicari per Eccleſiaſticum, quia

quia impediretur iurisdictio Ecclesiastica. Socc. vbi supra in c. difficultatem. Vrsil. decis. 30. num. 40. vide Maior. dist. 11. num. 30.

Volui hæc fusius declarare, quia solet frequenter contrauersitas inter Iudicem Ecclesiasticum, & laicum verti.

QVAESITVM XCVII.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius Episcopi, si non sit Sacerdos, vel saltem Clericus secũdum probabiliorem sententiam, non potest præstare præsẽtiam suam matrimonio contrahendo.*

An si Vicarius Episcopi non esset Sacerdos, vel saltem Clericus, siue etiam laicus (licet laicus esse non debeat, nec possit regulariter) possit præstare præsentiam suam matrimonio contrahendo?

1 DIC Quod aliqui dicunt ex sententia Sacræ Congregationis, quòd non, quia Concilium nominat ibi de reform. sess. 24. Sacerdotem: qui verò diceret affirmatiue, esset etiam sententia probabilis, & ratio est, quia ibi Sacerdos non habet vti vlla iurisdictione, nec ordinatione, sed tantum authorizat matrimonium, primæ tamen sententiæ adhæreo. Ex Nauar. Cons. 10. de clandest. despons. lib. 4. Consil.

QVAESITVM XCVIII.

SVMMARIVM.

1 *Fictè faciens se ordinare ad ordinem Subdiaconatus, & accipiens vxorem, quid debeat facere explicatur.*

An qui fictè est promotus ad Ordinem Subdiaconatus, postea fingens habere dispensationem accepit vxorem, & suscepit liberos, & dimisit beneficium

neficium, quod obtinuit ratione ordinis?

1 DIC. Quod hic debet restituere omnes fructus malè per eum perceptos ex beneficio, quia ipse non ordinatus nõ poterat recipere fructus, & hæc restitutio est facienda illi, ad quẽ fructus posuissent pertinere, si ipse non esset sic ordinatus, debet etiam hic credere se non esse ordinatũ ad talem ordinem, vt verè non est ordinatus, nam fictè accessit, & in conscientia & coram Deo non est ordinatus. vide Nauarrum Consil. 1. qui Clerici. lib. 4. Consiliorum. vbi dat remedia.

QVAESITVM XCIX.

SVMMARIVM.

1 *Adulter occidens maritum adulteræ, vt contrahat cum illo, non potest contrahere cum illa, nam dirimit, & impedit, sed si alia causa occidat, potest contrahere.*

An si adulter occiderit maritum adulteræ, & contraxit cum adultera, teneat matrimonium?

1 DIC, Quod si occidat, vt duceret illam, hoc impedimentum impedit matrimonium, & dirimit. D.Thom.4. sent. dist. 56.

Sed si occiderit ex odio, vel alia causa absque intentione ducendi in matrimonium illius vxorem, si contrahat, tenet matrimonium. Nau. Cons. 11. lib.4. Consiliorum. cap. qui Clerici. qui verò vterque machinatur mortem viri impeditur matrimonium ob homicidiũ sic patratum, & intellige, quod quando interuenit intentio ducendi in vxorem, vel in virum, illa intentio facit impedimentũ, si sequatur occisio.

QVAE-

QVAESITVM C.

SVMMARIVM

1 *Matrimonium non potest interuenire inter coniugatam, & illum cum quo rem habet viuente viro, cum spe, & promissione ducendi illam in vxorem.*

An quis haberet rem cum aliqua muliere coniugata, quæ habebat virum absentem per septem annos, & sperabat posse contrahere cum illo, & ille promisit se ducturum, si illam duceret, possit matrmonium inter eos interuenire, & interim erant in adulterio?

1 DIC. Quod inter hos est ortum impedimentum dirimēs nec potest interuenire matrimoniū, & si ille duxit illam matrimonium est nullum, & ratio est, quia non promisit se ducturum post mortem viri, quia tunc valeret matrimonium, sed se ducturum, si illa probaret, quod posset ducere ea viuente, primo viro, nam illa conditio, licet non vitiet, tamen vitiatur. vide Nauar lib. 4. Consil. cons. 11. de eo, qui duxit vxorem.

QVAESITVM CI.

SVMMARIVM.

1 *Si mulier contrahat matrimonium viuente viro, quem credit mortuum, & viuat, si postea verè sit mortuus, matrimonium non tenet nisi iterum contrahat.*

2 *Si autem post notitiam, quod primus maritus viuat non abstinuit à copula cum secundo, indiget dispensatione, vt postea possit cum illo contrahere.*

An

An mulier viuente primo viro, quem crederet esse mortuum (quia in longinquis aberat) si contraxit cum alio, si demum est mortuus primus vir, possit licitè permanere cum illo secundo?

1 DIC. Quòd non, nisi denuò contrahat cum hoc secundo viro, quia prius matrimonium non valuit, quia viuebat prima vxor. c. gaudemus. de diuortio.

2 Sed nota, quod hæc mulier non valet contrahere cũ hoc viro, quia habita notitia, quod viueret primus vir eius, non abstinuit à copula adulterina, sed indigent dispẽsatione Apostolica occultè, & ita denuò occultè contrahere, quia impedimentũ erat occultum, absque denunciationibus, Parocho, & testibus ad præceptum Tridentinum.

Nota hic, quod hæc est declaratio Pij V. huiusmodi praxis & ita seruat praxis sacræ pænitentiariæ. vide Nau. lib. 4. Cons. de eo, qui duxit in matrim. cons. 3.

QVAESITVM CII.

SVMMARIVM.

1 *Infans habens vsum rationis potest esse Patrinus, & secundũ hanc doctrinam duæ contrariæ sententiæ conciliantur.*

An infans tenendo in Baptismo, vel leuando, vel recipiendo de fonte Baptizatum, fiat Patrinus.

1 DIC. Quod sunt diuersæ sententiæ. D D. Aliqui dicunt, quod non contrahit cognationem spiritualem, quia caret rationis iudicio, nec potest obligari, quia patrinũ oportet esse doctum, qui docere possit baptizatum. cap. vos ante. de cons. dist. 4. quia etiam, quicunque ante primum septennium est ineptus ad quouis modo contrahendum. vide Nauar. 2. de cognatione spirtuali lib. 4 consilior.

Alij

Alij dicunt, quod ſic, quia ſunt multi doli capaces in tali ætate, vt teſtatur ſe vidiſſe Hyppolitus, & tali ætate multi doli capaces obligantur iureiurando,& poteſt eſſe periurus.

Conclude ergo, quod infans, qui non habet vſum rationis. non poteſt ſe obligare, & rationes adductæ intelligi debent de infante habente vſum rationis. vide Nauar. conſil. 2. de cognatione ſpirit. lib. 4.

QVAESITVM CIII.

SVMMARIVM.

1 *Tenens, vel leuans aliquem de fonte iuxta probabiliorem ſententiam non eſt neceſſe, quod ſit maior natu baptizato.*

An qui aliquem de fonte Baptiſmatis, vel tenet, debeat eſſe maior natu ipſo baptizato?

1 DIC. Quod aliqui dicunt, quod debet eſſe maior, quia aliàs eſſet inconueniens, & videretur quoddam monſtrum, quod pater debet eſſe minor filio. Abb. in c. debitum de baptiſmo.

Aliqui tenent verius, quod poteſt eſſe, & ratio Nauarri eſt, quia poteſt eſſe Patronus etiam minor.

QVAESITVM CIIII.

SVMMARIVM.

1 *Cognoſcens carnaliter ſponſam de futuro, de qua ſuſcepit filium, & baptizauit in mortis articulo ante Concilium Tridentinum, non contraxit impedimentum dirimens matrimonium.*

An qui cognouit carnaliter ſuam ſponſam de futuro ante Concilium Tridentinum publicatum in

eius

eius Patria, vel Religione, & prolem suscepit, & pater baptizauit paruulum in periculo mortis, contraxit impedimentum dirimens?

1 DIC. Quod non, quia ante Concil. tale matrimonium transibat in matrimonium. c. is qui. de sponsal.& in tali casu vir nullum, quod taliter noceat contraxit impedimentum & adde, quia Conc. Trid. non videtur quicquam disponere circa matrimonium in terris, in quibus publicatum non fuit, & ratio est, qui in foto interiori copula fuit matrimonialis, & vxorio affectu habita. Secus esset, si copula fuit fornicaria affectu, & ita exterius haberetur. vide Nauar. Consil. 5. de cognatione spirit. lib. 4. consiliorum.

QVAESITVM CV.

SVMMARIVM.

1 *Cognati cognatione spirituali, si contrahant inter se matrimonium carnaliter copulentur, & obtineant dispensationem, nulla facta mentione de copula, valet dispensatio.*

An cognati coguatione spirituali, si contrahant inter se, & inter contrahendum mittunt Romam ad obtineudam dispensationem, ante sponsalia, vel matriuonium contractum, & ante obtentam dispensationem, vel mandatum de dispensando, vt moris est, inter se habuerunt copulam carnalem, & post fuit obtenta dispensatione, vel commissione dispensandi, nulla facta mentione de copula, sit valida dispensatio?

1 DIC. Quod non expressio huius copulæ non faciat gratiam nullam, itaque dispensatio valebit, & Episcopus absoluet a peccato, & ratio est, quia hoc impedimentum non impedit,

pedit, nec dirimit, nam illa copula facit gratiam nullam, si non exprimitur, quæ interuenit ex affinitate carnali, non autem spirituali. Pulchre Nauar. consilior. tom. 2. cons. 8. de cognat. spirit.

QVÆSITVM CVI.

SVMMARIVM.

1 *Incestus, an impediat, & dirimat matrimonium, ita si sit cum consanguinea, sicuti cum affine, est duplex opinio Theologorum, & Canonistarum.*

An sit impedimentum dirimens incestus cum consauguinea, sicut etiam cum affine?

1 DIC Quod secundum Theol. non impedit incestus in consanguinea, sicut cum affine. D. Thom. 4. sent. dist. 34. q. 1. art. fin. Sot. d. 37. D. Anton. 3. p. c. 16. num. 4. tit. 1. & ratio eorum, quia, vt eis videtur nullo iure tenetur. quia cap. 1. 2. & 4. de eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ, id tribuant solummodo coniunctioni cum affine, & vt dicit Riccardus, hic videtur inductus non ob grauitatem criminis sed ob iniuriam, quæ infertur sacramento matrimonij ob coitum cum cognata coniugis.

Sed contrarium tenent plerique, & ita se habet stilus curiæ in disputationibus, maximè per illam clausulam, vt superstes sine spe matrimonij maneat. Nauar. lib. 4. consil. tom. 2. consil. 1. de eo qui cognoscit. & ego teneo cum Nauar. & Canonistis, & cum Manuali c. 22. num. 25.

QVÆSITVM CVII.

SVMMARIVM.

1 *Dubitans, an frater suus habuerit rem cum muliere, quam vult accipere in vxorem, quid debeat facere, explicatur.*

An qui vult contrahere cum aliqua muliere, sed dubitat, quod eius frater rem cum ea habuit, possit tota conscientia id facere?

1 DIC. Quod aut est publicũ eũ rem habuisse, & sic non potest sine dispensatione, aut est secretum, & sic etiam non potest seipso sciente sine dispensatione, sed si coram Deo credit, qnod suus frater non eam cognouit potest contrahere sine dispensatione, vel saltem obtenta dispensatione, quo ad forum conscientiæ, & hoc etiam, si nullatenus probari potest, nec ex eo nullum scandalum oriatur. Nauar. loc. cit. consil. 1. de consang. & affinit. lib. 4. consiliorum.

QVAESITVM CVIII.

SVMMARIVM.

1 *Filius mortuæ vxoris potest ducere in matrimonium vxorem relictam sui patris etiam mortui.*

An si Laura fuit ducta in matrimonium ab Andrea qui mortua Laura duxit Lucretiam, & mortuus est, possit frater Lauræ ducere dictã Lucretiam?

1 DIC. Quod sic, quia nullum est impedimentum consanguinitatis inter eos. Nauar. de affinit. & consanguinit. Consil. 3. lib. 4. Consiliorum.

QVAESITVM CIX.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium est validum illorum, qui pro dispensatione alicuius impedimenti miserunt Romam, si post commissionem factam loci Vicario carnaliter se coniungant.*

An

An impediti qui miserunt Romam pro dispensatione, & absenti commissione directa Vicario spirituali ordinaris loci iuxta stylum, vt dispenset nomine Sanctissimi, ante dispensationem coniungunt se carnaliter, & negant commissario id interroganti, valeat dispensatio, quæ poste fuit?

1 DIC. Primo, quod hi peccauerunt peccato incestu, & periurij, sed matrimonium valuit, licet iniustè fuerit cõtractum. Nauar. loc. cit. consil. 10. dummodo Papæ sententia dixerit debent pænitere.

QVAESITVM CX.

SVMMARIVM.

1 *Principes seculares non possunt aliquid statuere, & determinare circa matrimonia fidelium.*

An posset statui à Principe seculari impedimentum dirimens matrimonium?

1 ALiqui dicunt; quod non potest, & ratio est, quia matrimonium est quædam res spiritualis, in qua non possunt se ingerere seculares Principes. & ita habetur in c. tuam. de ord. cognit. & in c. multorum 35. qu. 6. in cap. accidentibus de excess. Prælat. Se tu dic, quod Princeps secularis rationis suæ potestatis, potest suis subditis fidelibus ex iustà causa impedimenta dirimentia statutis indicere, ita concludit Sanchez. lib. 7. disp. 3. de imdedimentis.

Sed posset Ecclesia nihilominus interdicere vsum huius potestatis his principibus, & sibi soli hoc ius reseruare, ita Sanch. loc. cit. num. Hinc sequitur, cum pontifex summus hoc tempore hoc

re hoc sibi ius reseruauit, non posse Principes seculares circa matrimonia fidelium impedienda, aut dissoluenda statuere. Sed excipe ab hac doctrina Principes infideles. & habetur in c. gaudemus de diuortijs. vide Sanchez. loc. cit. qui multa circa hoc cumulat.

QVAESITVM CXI.

SVMMARIVM

1 *Excommunicatus si contrahat matrimoniũ tenet, sed peccet mortaliter.*

An excommunicatus, si contrahat matrimonium, verè contrahat?

1 DIC. Quod sic, vt habetur in c. significasti, de eo, qui duxit. Sed peccat excommunicatus contrahens, Glos. in cap. fin. de sent. excom. in 6. & in c. nullus de consecratione. dist. 4. & c. illud. & 1. dist. 95. etiam dicas peccare mortaliter si inretitus est minori excommunicatione. Anton. 3. p. tit. 24. cap 76. §. 14. & alibi, & alij permulti, licet aliqui dicant, quod matrimonium tale sit inualidum. ita Martinus de Magistris, quẽ refert Caiet. Secunda secundæ. q. 54. art. 7. sed hoc non est tenendum.

QVÆSITVM CXII.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus contrahens matrimonium, an duplex peccatum mortale committat, explicatur.*

2 *Contrahens cum publico denunciato, vel puplico percussore Clerici, est excommunicatus excommunicatione maiori.*

3 *Secus, si non est pupblicus excommunicatus.*

4 *Excommunicati quomodo sunt vitandi*

5 *Explicantur etiam alij casus, quando contrahentes sunt excommunicati.*

An

An duplex peccatum incurrat, qui matrimonium excommunicatus contrahit?

1 DIC. Etiamsi videtur duplex peccatum mortale incurrere, vnum, quia est minister huius sacramenti, nam contrahẽtes sunt Ministri matrimonij; alterum, quia recipit hoc sacramẽtum) quod vnum est peccatum mortale, quia scilicet recipiendo, non autem administrando, & ratio est, quia non est minister consecratus ad id munus. Sed si sit excommunicatus, & in peccato mortali, tunc duplicẽ culpam admittit, sed si solum est excommunicatus, quia potest esse in gratia per contritionem, tunc vnica est culpa læthalis, ratione indignæ receptionis sacramenti, non autem ob administrationem; adde, quod si sit in excommunicatione minori iniens matrimonium, peccat etiam mortaliter quia priuatur receptione &c. cap. finali de Clerico excom. ministr. Caiet. in Summ. verb. matrimonium. cap. 1. Nauar. cap. 22. num 81.

Imò erit duplex peccatum mortale, vnum ratione peccati mortalis, quo infectus sic exommunicatus audit recipere cum illa excommunicatione ad sacramentum alterum ratione ipsiusmet excommunicationis.

2 Et nota hic, quod scienter contrahens matrimonium cum ipso excommunicato, si sit publicus denunciatus, aut notorius Clerici percussor peccat mortaliter, quia participat in sacramento cum excommunicato maiori excommunicatione, & hæc est communis opinio.

3 Sed quando excommunicatus non est nec publicè denunciatus, nec notorius Clerici percussor, quos ex decreto Constantiensis Concilij solos vitare tenemur. Aliqui dicunt hunc talem peccare mortaliter saltem non explicando culpæ qualitatem, vt docet D. Thom. 1. sent. dist. 39. q. vnica, art. 1. ad 5. Tolet. in Summ. lib. 7. cap. 7. num. 1. Qui sentiunt contrahentem cum excommunicato matrimonium, siue denunciatum, siue non, aut notorius percussor Clerici, siue non, peccare mortaliter, & hanc sententiam communem testatur Sanch

de impedimentis matrimonij. disp. 2. lib. 7. scilicet peccare mortaliter recipientem sacramenta ab excommunicato, etiam non denunciato, si scienter recipit.

4 Et licet ex Decreto dicti Concilij Constantiensis, nõ teneamur vitare nisi notorios Clerici percussores, vel publice denunciatos; tamen ex vi obligationis de non cooperando peccato alterius, obligamur ad non petendum, nec recipiendum sacramenta ab quocunque modo excommunicato, & ratio est, quia ille peccat ministrando. Secus esset, si ex se paratus esset quia Conc. Constantiense non fauet excommunicato.

Itaque non potest excommunicatus etiam secretus ministrare sacramenta, & qui cum eo communicat in sacramentis, etiã peccat, quia cooperatur peccato illius.

Sed verior sententia est, cui adhæreo, quod qui cum excõmunicato maiori excommunicatione, etiam scienter contrahit matrimonium, non peccat, dummodo non sit publicus Clerici percussor, aut publicè denunciatus. Sanchez. loc. cit. Sicut etiã non peccat, qui communicat cum excommunicato minori excommunicatione non denunciato.

5 Nota hic, quod si vterque contrahens est excommunicatus & id potest contingere, quando, vel neuter est denunciatus, & sic vterque toleratus, & tunc qui præuenit alterum, vt secũ contrahat, peccat mortaliter, siue maiori, siue minori excommunicatione sit ligatus, non contra excommunicationem alterius, quia cum sit tolerata liberat prouenientem ad euitandum sed peccat contra propriam censuram, quia prohibetur ea participare cum quocunque, etiam non excommunicato, dum ab ipso non præueniatur, aut vterque est denunciatus, vel publici Clerici percussor, & tunc inducens ad contrahendum alium excommunicatum peccat, quia inducit ad peccandum proximum suum, & ad indignam receptionem sacramenti cum peccato mortali, & censura, quæ omnes qualitates sunt explicandæ.

Sed si vterque contrahens sola excommunicatione minori interitus denunciatus sit, peccat inducens mortaliter, quia induducit

ducit ad mortale, sed non peccat peccato mutuæ participationis in sacramento, quia excommunicatio minor non priuat hac participatione.

Quando verò alter est excommunicatus toleratus, & alter denunciatus, si toleratus inducit, peccat, quia participat in re sacra contra propriam censuram, & alienam, & inducit alterum ad indignè recipiendum cum censura. Qui autem non toleratus inducit alterum toleratum ad contrahendũ, & peccat, quia inducit, & peccat, quia indignè sacramentum recipit, & quia participat in re sacra contra propriam censuram solummodo, nam censura tolerati, non excludit à participatione.

QVAESITVM CXIII.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus non potest contrahere sponsalia sine peccato mortali, secundum opinionem Palud.*
2 *Secundum aliam opinionem tantum venialiter peccat.*
3 *Benedictio nuptialis non potest conferri excommunicato.*
4 *Clericus generaliter suspensus non peccat mortaliter accipiendo vxorem.*

An excommunicatus possit contrahere sponsalia sine peccato?

1 DIC. Quod Palud. 4. sent. dist. 26. q. 2. art. 2. conclus. 2, num. 9. dicit non posse absque iuramento, sed tantũ nuda promissione, & ratio ipsius est, quia cui prohibitum est contrahere matrimonium eidem, & sponsalia, per quæ peruenitur ad matrimonium. l. oratio ff. de spons. nam sponsalia sunt sacramentalia, tanquam initium matrimonij, & proinde sunt res spirituales, & vocantur à D. Thom. sacramentalia. 4. sent. dist. 27. q. 2. art. 1. ad 6. Sed bene concedit Palud. ligatum excommunicatione minori posse contrahere spõsalia.

2 Tu dic, quòd nullam contrahit culpam excommunicatus

contrahendo ſponſalia, ſed tantum culpam venialem participationis in contractu humano in eo caſu, cùm induceret culpam, & hoc verum eſt, etiam ſi ſponſalia eſſent iuramento firmata.

3 Sed hic nota; quòd nullo pacto benedictio nuptialis poteſt conferri excommunicato. Henriq. in cap. ſignificaſti de eo, qui duxit matrimonium. Tabien. verb. excommunicatio. 2. cap. 7. §. 2. num. 4. Licet alij ſentiant contrarium, ſed ratio propria ſententia eſt, quia excommunicatus intereſſet miſſæ, & officio Diuino benedictionum, & illæ præces ſunt nomine Eccleſiæ, à quibus excommunicatus excluditur, & illis intereſſendo excõmunicatus peccat mortaliter.

Conclude igitur excommunicatum debere prius abſolutionem ab excommunicatione petere, etiam ſi confiteatur confeſſione ſacramentali. quia Conc. Trid. tantùm ad hoc hortatur.

4 Nota hic, quòd ſi aliquis Clericus generaliter eſſet ſuſpenſus, & duceret vxorem, non peccaret mortaliter, & poſſet recipere benedictiones, quia tunc, vt laicus, & non vt clericus, nam ſuſpenſio eſt pæna Clericorum. Palud. 4. diſt. 26. q. 2. art. 2. cond. 4. num. 2. Sed ſi eſſet interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, non poſſet rècipere ab Eccleſia benedictiones, & ratio eſt, quia interdictum eſt Clericis, & laicis communis pæna, ſed poſſet extra Eccleſiam recipere, & contrahere, nam per intedictum non prohibetur actus geſtus extra Eccleſiam, & ita à contrario ſenſu habetur ex c. 15. cui, & ibi Gloſ. de ſent. excom. in 6.

QVAESITVM CXIV.

SVMMARIVM.

1 *Virginis conſentientis defloratio eſt diſtincta ſpecies luxuriæ, & explicanda in confeſſione, ſiue ſit in raptu, ſiue non, &c.*

2 *Duæ aliæ ſententiæ circa hunc caſum recenſentur.*

An poſſit dari caſus, vt ſtuprũ habeat diuerſas ſpecies luxuriæ neceſſariò cõfitendas abſque raptu?

DIC.

1 DIC. Primo, quod signaculum virgineum consistit in quadam membrana carnea, quæ Eugeon græcè, & hymen appellatur, teste Vexalio de fabrica humani corporis lib. 5. & hæc membrana, quæ peculiaris est virginibus virili coitu laceratur, & hæc membrana non dicitur pars carnis.

Hoc præmisso, dic, quod aliqui dicunt virginis deflorationẽ consentientis esse speciem distinctam luxuriæ, & circumstantiã explicandam in confessione, siue in raptu, siue absque eo, & ratio est, quia fit iniuria naturæ, & fini ipsius in virgine, quem concessit ipsa natura, cui non potest fæmina renunciare.

Et duo sunt fines naturæ in concessione facta fæminæ de claustro virgineo, alter, vt habilior esset ad matrimonium contrahendum, alter, vt abstineret se ab actibus venereis, nam virgo non est domina claustri verginei, vt pro libitu de eo disponere possit.

2 Aliqui dicunt restrictius loquendo, tunc esse stuprum distinctam speciem luxuriæ, quando virgo sub potestate parentum constituta defloratur, & necessariò confitendam, quia tunc, & fit iniuria castitati virginis, & committitur iniustitia contra patrem.

Aliqui dicunt, quod non datur species stupri sine raptu, atq. ita violatio virginis sponte consentientis, etiam si sit sub cura paterna, quod non differt à simplici fornicatione, & tunc solùm adesse speciem stupri, quando virgo invita violatur, siue sub parentum cura sit, siue non. vide Sanhez loc. cit. disp. 14

QVAESITVM CXV.

SVMMARIVM.

1 *Castitas annexa est Ordini sacro, & quando.*
2 *An sit de iure Diuino, vel Ecclesiastico multæ sententiæ recensentur.*
3 *Castitas annexa statui Episcopatus, an sit de iure diuino, vel Ecclesiastico etiam explicatur.*

An

An castitas sit annexa Ordini sacro iuri Diuino, vel potius iure Ecclesiastico?

1 ALiqui dicunt ratione voti teneri, continere ordinatos in sacris, & sic continentiam ex iure Diuino naturali, & ita concedunt emitti hoc votum in susceptione ordinum, aliqui negant hoc votum, & consequentes negant obligationem, quæ castitas obiter nota, quod debet esse non solum non contrahẽdo matrimonium, sed etiam ab omni actu venereo.

Aliqui dicunt iure Diuino annexam esse continentiam ordini sacro, & ratio horum est, quia ab Apostolorum tempore Ecclesia latina, & Græca obseruauit, vt promoti ad ordines sacros continerent, & videtur esse iuris Diuini.

2 Aliqui dicunt solo iure Ecclesiastico continentiam esse annexam ordinibus sacris, & ratio horum est, quia Græcis permissus est vsus matrimonij, quando est initum ante ordines. cap. cum olim de Cler. coniug. & D. Greg. lib. 1. Epist. 42. concessit Subdiaconis Siciliæ posse permanere in matrimonijs ante ordines contractis. Et Paulus. 1 1 I. idem Clericis Germaniæ, & hæc est probabilior sententia. Vide Sanchez. 6 disp. 27. lib. 7.

3 Sed de castitate status Episcopalis, dic , secundum aliquos, quod iure diuino, & essentialiter sit annexa castitas, quia exemplar virtutum, & lux mundi esse debet; sed verius est solo iure Ecclesiastico illi annecti, ratione ordinis sacri, hinc sequitur Episcopum solum electum, & non ordinatum, non teneri ratione status ad castitatem, & legitur multos Episcopos habuisse vxores, vt Dionysius Areopagita, & alij, Hinc Turonica Synodus vxorem cuiusdam Episcopi, Episcopum appellat.

QVAESITVM CXVI.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus per vim cum contraria intentione non suscipit, nec caracterem; nec obligatur ad castitatem.*

2 *Suscipiens ordinem sacrum obligatur ad castitatem, etiam si non*

non habeat intentionem se obligandi.

3 *Ordinatus per vim, & metum, non tenetur ad Castitatem ex voto.*

4 *Secus, si cessante metu ratificet, & liberè exerceat.*

An Ordo sacer obliget ad castitatem, si suscipiatur per vim, vel metum?

1 DIC. Quod si vi præcisa suscipiatur ad nihil prorsus obligat, quia nec ordo valet, nec caracter recipitur. c. maiores de Baptismo, quia defuit voluntas.

Sed nota, quod metus simpliciter cum voluntate non tollit ordinem, neque Caracterem. Conclude igitur, quod metus cadens in constantem virum, facit ordinem nullum, dummodo adsit contraria intentio.

2 Nota de promoto ad sacros ordines sine intentione obligãdi se ad continentiam, adhuc obligatur saltem ex Ecclesiæ institutione, quæ obligat sponte promotos, siue velint, siuè non, & sic promotus peccat mortaliter cum illa intentione, & tenetnr obseruare castitatem.

3 Conclude igitur, quod metus cadens in constantem virum operatur, vt qui continere non teneatur, imò idem, si metus non fuerit cadens in virum constantem, dummodo sit talis, vt ob illum timorem quis initiatus esset, & sine illo non fuisset initiandus. Nauar. lib. 1. cons. tit. de his, quæ vi. Imò aliqui sentiunt matrimonium hoc modo contrarium esse nullum in foro conscientiæ, sed contrarium est verius.

4 Sed nota, quod si metu ordinatus etia graui, postea verbo, vel facto ratificet vtens ordine liberè statim tenetur continere, quia tunc eligit permanere in ordine. Sanchez. de impedimentis disp. 29. num. 9.

QVAESITVM CXVI.

SVMMARIVM

1 *Ordines suscipiens ante vsum rationis secundum aliquos tenetur*

tur continere ex voto, sed verior est opinio, quod non tenetur.

2 *Ordines suscipiens post vsum rationis, sed ante pubertatem, teneatur ex voto continere, multæ sententiæ & verior explicatur.*

An ordo susceptus ante vsum rationis, aut ante pubertatem obliget ad continentiam?

1 DIC. Quòd ordo susceptus ante vsum rationis, aliqui dicunt, quod obligat ad continentiam. Palud. 4. dist. 37. q. 1. art. 1. num. 14. D. Antoninus 3. p. tit. 1. c. 8. & proinde matrimonium postea contractum irritum esse. Ledesma 2. p. 4. quæst. 56. art. 4.

Alij dicunt, quod non tenetur continere ex voto, sed quod non potest contrahere matrimoninm. Anglef. 1. p. de Sacram. Ord. quæst. vnica, art. 4. diffic. 1. Et ratio est, quia licet non ligetur voto, potest ex statuto Ecclesiæ prohiberi contrahere matrimonium. Sed tu dic verius, quod hic nulla ratione tenetur continere.

4 Sed de ordinato post vsum rationis ante pubertatem. Aliqui dicunt, quod non tenetur continere.

Sed de ordinato post vsum rationis ante pubertatem, aliqui dicunt, q; tenetur continere Glos. in c. pueri el. 1. q. 1. & c. vnico. de Cler. per saltum promoto, aliqui dicunt, quod si impubes ille sit doli capax continere tenetur, si secus non tenetur. Aliqui dicunt, quod non tenetur continere; nisi ratificet post pubertatem, & hæc est verior sententia, & ita volens recedere potest inire matrimonium, idem de ordinato ad ordines sacros ante annum decimum septimum, sed si quis fuerit ita ante legitmam ætatem ordinatus non potest vti ordine, donec ætatem requisitam adeptus sit, & est suspensus, nec ante dictam ætatem tenetur ad recitandum Diuinum officium. Sed si adeptus ætatem ratificet, tenetur recitare, & non potest retrocedere. vide Sanchez.

QVAE-

QVAESITVM CXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Vxor Clerici coniugati non gaudet priuilegijs mariti.*
2 *Secundum aliquos gaudet priuilegio fori superstite marito, vel etiam existente vidua.*
3 *Nec gaudet aliquo priuilegio vxor cuius maritus de sui consensu transit ad sacros Ordines.*

An vxor Clerici coniugati gaudeat priuilegijs mariti?

1 DIC. Resolutè, quod non, neque quo ad priuilegium fori, neque quo ad priuilegium Canonis, cum sit personale, & conceditur soli viro ratione ordinis, vxor non potest esse capax participationis alicuius Ordinis, quicquid dicāt alij, quoad priuilegium fori existimant gaudere priuilegio viri sui ratione, quod familia gaudeat priuilegio Domini sui. c. final. de officio Archidiaconi, & vxor censetur de familia viri. Glos. final. ff. ad municip. l. mulieres. C. de dignitate lib. 12. Angel. verb. excom. 7. casu 5. num. 8.

2 Aliqui tenent gaudere priuilegio fori, dum superstes est vir eius. Glos. l. 2. C. de Episcopis, & Clerici, ibi Bald. Imo aliqui tenent gaudere, etiam dum durat vita, quia censetur esse in priori matrimonio, sed hæc opinio non est probabilis.

3 Sed quando vir de licentia vxoris transit ad ordines sacros, quidam dicunt gaudere priuilegijs viri, id apud græcos, non apud latinos. Tu tamen dic, nullo gaudere priuilegio, nec effici personam Ecclesiasticam, vt aiunt aliqui, & satis priuilegiata erit, si honestè viuat.

QVAESITVM CXIX.

SVMMARIVM.

1 *Impotentia coeundi respectiua quomodo impediat, & dirimat matrimonium explicatur.*

An

An impotentia ad coeundum impediat,& dirimat respectiuè?

1 DIC. Vt infra, quod aliqui ex cap. 2. 33. q. 1. negant impotentiam naturalem respectiuam,ac perpetuam dirimere,& hinc sequitur, quod non dirimat respectu aliarum, si cum alijs dignosceretur non adesse eadem impotentia, & ratio primæ conclusionis est, quia respectu illius non posset esse viri obligatio ad copulam, vtpote,quia impossibilis est, sed bene verum respectu alterius, cum qua est possibilis. Hic dicas, quod si respectu mulieris ita sit arctum vas, vt virga virillis penetrare nullo modo possit respectu mulieris, & illius viri propter forsan membri virilis excessum, si nec ars succurrere possit, impedimentum dirimens est. Rosella verb. impedimentum. impedim.15.num.5. Et Supplementum Pisanæ eodem impedimento,& numero. Host.in Summ. de effigijs maleficiatis num. 16.

QVAESITVM CXX.

SVMMARIVM

1 *Maleficijs quis potest reddi impotens ad copulam.*
2 *Quibus modis fiat impotentia explicatur.*
3 *Si hæc impotentia sit perpetua, impedit cum illa persona,quia est impotens.*

An maleficium subsequens matrimonium, si reddat virum, aut vxorem impotententes ad copulam, faciat impedimentum dirimens?

1 DIC. Vt infra, quod verum est maleficijs posse quem reddi impotentem ad copulam cap.fin. de frigidis maleficijs, & maleficiatis. D. Thom. 4. dist. 34. q. vnica. art. 3. & 3. par. q. 85. art. 2.

Et

2 Et hæc impotentia poteſt ſuccedere excaſtratione, eliſione, ruptione, deſiccatione, infrigidatione, quibus poterit vti dæmon, & reddere hominem impotentem; ſic etiam ex triſtitia, timore, & aliis paſſionibus, tempore quo coire velit quis. Vtitur etiam Dæmon corpora impediendo, ne mutuo accedant, inflammando ad actum, vt ante validus poſtea impotens ſit, turbando imaginationem, prohibendo rigorem membri, prohibendo etiam miſſionem ſpirituum ad membra, vt virtus motiua non moueat ſemen. Palud. 4. diſt.34.q.2.art.3.num. 16.

2 Tunc dic, quando hoc impedimentum eſt perpetuum impedit cum perſona illa, ad quam eſt impotentia. c. final.23. q.1. cæteros caſus curioſos matrimoniales. Vide in tractatu Doctiſſimi Sanchez.

QVAESITVM CXXI.

SVMMARIVM.

1 *Quid debeat facere Parochus, ſi mulier credens mortuum maritum alteri nubat, explicatur.*

Quid faciat,& qnomodo ſe gerere debet Parochus cum muliere, quæ credens eſſe mortuum virum ſuum, vult iterũ nubere, aſſerens, quia eius maritus, multi anni ſunt, abeſt, & iuit ad bellum, & ſimil.

1 DIC. Quod in hoc caſu debet Parochus rem deferre ad Epiſcopum, vel Vicarium, qui oculate rem perpendat, cum de maximo præiudicio abſentis agatur, & capta informatione de certitudine mortis primi viri, poterit dare licentiam mulieri, vt nubat cum ſecundo viro, videat D. Iudex Sylu. v. matrim. 8.n.3. Capp.Tolos.deciſ.17.& ibi addit.Thea. form.

Eccleſ.

Debet tamen maxima prudentia procedere iudex Ecclesiasticus in hoc casu, ne cogat, vbi timet infelices exitus euenire, vltra etiam, quod in tali casu matrimonium tali metu contractum, est nullum. Abbas in cap. requisiuit. de spons.

QVAESITVM CXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Requiritur nouus consensus habita dispensatione Papæ ad sponsalia inter consanguineos.*
2 *Etiam si sponsalia non sint iurata, possunt sponsi compelli ad contrahendum.*
3 *Sed quæ praxis debeat à Iudice obseruari.*
4 *An ex adulterio occulto vter coniugum admittat ius petendi, sunt variæ sententiæ.*

An sponsalia de futuro contracta inter consanguineos, sub conditione si Papa dispensauerit, habita dispensatione requirant nouum consensum partium, vel sufficiat primus?

DIC. Quod requiritur nouus consensus, nam per dispensationem Papæ non censetur ratum, quod prius illicitè promissum fuerat. Abb. in cap. de condict. appos. Qui loquitur in fortioribus terminis, scilicet in sponsalibus per verba de præsenti. Ita etiam tenuit Rota in vna valentina coram Illustrissimo Blanchetto 1578. matrimonij, & in vna sponsalium 1594. coram Gissio.

Nota hic posse compelli sponsos ad contrahendum, etiam si sponsalia non fuerint iurata. Sed ad hoc non debet de facili procedere cum quælibet leuis causa potest dissoluere coactionē Abbas in cap. requisiuit de sponsalibus.

Colligat igitur Dominus Iudex Ecclesiasticus, ꝙ, licet possit cogere ad contrahendum per carceres, siue etiam per excommunicationem, si viderit tamen eum pertinacem, debet eum

 absolue-

poterit esse, vel monasterium, vel domus paterna cum matre, & patre, fratre, & alijs Sororibus nubilibus,& cum hi aderint, non erit reponenda in monasterio, vt tradit decisum per Rotam Grassis in vna de diuortijs, sed si timeatur iniusta persuasio per dictos consanguineos,non erit ibi reponenda, vt in vna Romana decisum fuit coram Blanchetto 1569. Sed in hoc multum valebit officium Iudicis, vt eam non reponat in loco suspecto

Et si interuenerit casus, vt ad tollendam suspectionem coactionis,necesse sit extra oppidum,vel ciuitatem puellam extrahi si tute id fieri potest, tunc communibus expensibus, scilicet sponsi, & sponsæ, ipsa sponsa adducetur. Casus autem posset esse, si timeatur præsentia Principis,vel alicuius potentis. vide Annotat. Praxis Curiæ Archiep. Neap. cap. 14.

* * *

Sint pro completo laudes tibi Chiste labore.

IL FINE.

INDEX
RERVM NOTABILIVM.

Abſolutio.

Baptismus.

 Baptismi

Beati.

Benedictiones nuptiales.

Confes-

Confessor.

nus

Confirmatio Sacramentum.

Confir-

reddi

Episco-

Eucharistia.

Eucha-

Eucha-

In

Monialis.

Ordo.

Opus.

Parochus.

Pec-

Peccatum.

Pœnitentia.

Reus.

Sacerdos.

Sacramentum.

Satisfactio.

Signum.

Sponsalia.

Summus Pontifex.

Testis.

S. Thomas Aquinus.

Thesaurus.

Thesaurarius.

Tortura.

Vendere.

Votum

Votum.

Vsura.

Vsura

Errata benignus emendet Lector.

FINIS.

Imprimatur.

Alexander Boſchius, Epiſcop. Carin. Vic. Gen.

M. F. Dominicus Grauina, Ord. Præd. Cur. Archiepiſc. Theol. vid.

Ioannes Longus Can. Præbend. Cur. Archiepiſc. Theol. dep. vidit.

REGISTRVM.

† A B C D E F G H I K L M N
O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK
Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ
Tt Vu Xx Yy Zz.

Omnes ſunt Duerni.

NEAPOLI. MDCXXIII.

Ex Typographia Octauij Beltrani.